2745 / 2769

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.
Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. Հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 1 ԱՊՐԻԼ
JEUDI 1 AVRIL 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7334 30e ANNEE | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2745

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԲՈԼՈՐԸ ՄԻԱՍԻՆ

Ամէն տարի տարբեր տեսարան մը կը պարզուի, Հայաստանի Սարդարապատի տարեդարձին տօնակատարութեան առթիւ։

Միջին Արեւելքի մէջ այս պարտականութիւնը ստանձնած են ազգ. իշխանութիւնները։ Եւ, ամէն տարի, ոգեկոչումը տեղի կ՚ունենայ անխափան, միացեալ ճակատով։

Ոչ մէկ պառակտում՝ տօնակատարութեան կրօնական թէ աշխարհական մասին մէջ։

Նոյն օրը խանութներն ալ կը փակուին քանի մը ժամ, Լիբանանի թէ Սուրիոյ մէջ եւ այլուր։

Այս տարրական պարտականութեան մասին ալ դաս առնելու պէտք ունինք մենք, «լուսաւորեալներս»։

Պատկերը կը փոխուի, երբ կը դառնանք արեւմուտք, ուր մարդիկ լոյսի մէջ կը լողան, բայց կը դժուարանան փարատել իրենց միտքերուն խաւարը։

Ամէն տարի նոյն բանավէճը.— Ո՞վ պիտի ստանձնէ նախաձեռնութիւնը։ Ո՞րո՞նք պիտի ըլլան հովանաւորները, բանախօսները եւն.։

Տարիներ առաջ ոչ մէկուն միտքէն կ՚անցնէին այս տաղտկալի հարցումները։

Ուսանողական Միութիւնը կամ Զաւարեան Որբերը կը կազմակերպէին սրահը, հրաւիրելով իրենց յարմար դատած բանախօսները։

Ոչ աջ, ոչ ձախ։ Ոչ ալ «մենք» եւ «դուք»։

Այն ատեն դիմակաւոր խմբակ մը կար որ կը փորձէր խանգարել տօնակատարութիւնը, թռուցիկներ ցրուելով։ Բայց իր դասը կ՚առնէր սրահին դուռնէն։

Շատ բան փոխուեցաւ Բ. Աշխարհամարտէն ի վեր, որ դարձի բերաւ Ապրիլ 11/24ի տօնակատարութեան հակառակորդները, միեւնոյն ատեն նոր ճեղքեր բանալով։

Եւ ամէն տարի տագնապ, համաձայնութեան մը յանգելու համար։

Մեռելներուն ոսկորներէն հեռու մնացած չըլլալով, ամէն մարդ ինքզինքը ազատ կը զգայ դիրք ճշդելու։

Հոգեւոր պետերն անգամ վարանոտ կամ երկդիմի դիրք մը կը բռնեն, քաղաքականութիւն խաղալով։

Ինչպէս կը հաստատէ հրատարակուած ազդը, այս տարի ալ, Փարիզի մէջ, Սգահանդէսին նախաձեռնութիւնը ստանձնած են երիտասարդական կազմակերպութիւնները, իրենց հետ ունենալով Ռազմիկներու Միութիւնը։

Որքան գիտենք, բանախօսներն ալ ընտրուած են փոխադարձ համաձայնութեամբ։ Եւ ոգեկոչումը պիտի կատարուի զինուորական նուագախումբով։

Իսկ յարանուանութիւննե՞րը, իրենց հոգեւոր պետերով։

Որ եւ է ստոյգ տեղեկութիւն չունինք։

Ըսողներ կան թէ անոնք իրենց պատեանին մէջ քաշուած են եւ պիտի գոհանան աւանդական հոգեհանգիստով, քանի որ չեն կրնար բոլորը միասին հաւաքել։

Երեւի, չեն ուզեր դէչ մարդ ըլլալ անոնց հետ որ ջուր կը պղտորեն ամէն տարի եւ ամէն առիթով։

Փարիզէն դուրս, Մարսէյլի մէջ սգահանդէսին կազմակերպութիւնը ստանձնած է Ազգ. Առաջնորդարանը։

Կը կարծենք թէ Լիոնի Ազգ. Միութիւնը այս տարի եւս պիտի յաջողի պահել միացեալ ճակատը, առանց որեւէ խտրութեան կամ վարանումի։

Ամէն տեղ ալ երիտասարդութեան կ՚իյնայ տիրական դեր կատարել այս տօնակատարութեան մէջ, կա՛մ նախաձեռնութիւնը ստանձնելով եւ կամ գործնապէս աջակցելով ազգ. իշխանութեանց։

Բոլորս միասին, գոնէ տարին մէկ անգամ, առաջնորդութեամբ երիտասարդութեան։ Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐԷՆ ՋՐԱԾԻՆ ՌՈՒՄԲ ՄԸ

ԱՐԴԻՒՆՔԸ «ԱՆՀԱՒԱՏԱԼԻ»

ՉԸՐՉԻԼ ՉՈՒԶԵՐ ՈՐ ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՔ ԴԱԴՐԵՑՆԵՆ ՓՈՐՁԵՐԸ

Ինչպէս գրած էինք երէկ, Ամերիկացիները երկրորդ ջրածին ռումբ մը փորձեր են Մարտ 26ին, Մարշալ կղզիներուն մէջ, Խաղաղական ովկիանոս։

Մ. Նահանգներու ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, Պ. Ուիլսըն, Գչ. օր մամուլի ասուլիս մը սարքելով, տեղեկութիւններ հաղորդեց այս գործողութեան մասին։ Ըսաւ թէ՝ ցորչափ գիտէ, նոր վարակումներ պատահած չեն ռումբին շողարձակումներէն, ինչպէս եղած էին առաջին անգամ, մարտ մէկին, երբ զանազան այրուածքներ ստացան խումբ մը ճափոնցի ձկնորսներ։

Նախարարը առանց որեւէ մանրամասնութիւն հաղորդելու գործողութեան թըւականի եւ ուրիշ պարագաներու մասին, ըսաւ թէ արդիւնքը «անհաւատալի» եղած է, իբրեւ քանդիչ ուժ եւ թէ կարելի չէ խոր տպաւորութիւն չկրել։ Պ. Ուիլսըն այս յայտարարութենէն առաջ տեսած էր գործողութեան լուսանկարները եւ բացատրեց թէ երկու փորձերուն արդիւնքէն դատելով, թշնամին այնպիսի ուժ մը ունի դիմացը, որ բաւական պիտի մտածէ, Մ. Նահանգներուն վրայ յարձակելէ առաջ։

Փորձերու մասին տեղեկութիւններ հաղորդեց նաեւ Հիւլէական ուժի յանձնախումբին նախագահը, Սթրաուս, որ նոր վերադարձած էր փորձակութեան վայրէն եւ անմիջապէս զեկուցում տուած՝ Նախագահ Այզընհաուըրի։

Ինքն ալ, իբրեւ ականատես պատմեց թէ երկրորդ փորձը կատարուեցաւ ուրբաթ օր, 26 մարտ։ Գործողութենէն առաջ, ծովային եւ օդանաւային ուժերը խուզարկութիւններ կատարած էին շըրջակաները, ապահովութեան տեսակէտով։ Թղթակիցները շարք մը հարցումներ ուղղեցին, բայց Սթրաուս մերժեց պատասխանել։ Ազգ. պաշտպանութեան նախարարն ալ մերժեց կարծիք յայտնել Անգլիոյ, Հնդկաստանի եւ ուրիշ երկիրներու մէջ յայտնուած վախերուն առթիւ, բայց խոստովանեցաւ թէ անհրաժեշտ է միջոցներ ձեռք առնել կրաւորական պաշտպանութեան համար։ Նախարարը Ծայր. Արեւելք պիտի այցելէ յառաջիկայ մայիսին, հասկնալու համար թէ ինչ կ՚անցնի կը դառնայ այդ երկիրներուն մէջ։

× Նոյն օրը վիճաբանութիւն մը տեղի ունեցաւ Անգլիոյ երեսփ. ժողովին մէջ։ Ընդդիմադիրները պահանջեցին վարչապետէն՝ համոզել Մ. Նահանգները որպէսզի դադրեցնեն ջրածին ռումբի նոր փորձերը։ Չըրչիլ պատասխանեց թէ իրաւունք չունին միջամտելու։ «Կառավարութիւնը չի կրնար բողոքել այնպիսի փորձերու դէմ որոնք էական դեր մը կը կատարեն բարեկամ եւ զինակից ազգի մը պաշտպանութեան ծրագրին մէջ։ Մեծ վնաս մը պատճառած պիտի ըլլայինք ազատ աշխարհին, եթէ փորձէինք խափանել մեր ամերիկացի զինակիցներուն աշխատանքը՝ կերտելու իրենց ջախջախիչ ուժը զէնքով մը որ ամենամեծ կարելի արգելակը կը կազմէ երրորդ աշխարհամարտի մը դէմ»։

Ցետոյ խօսքը ուղղելով ընդդիմադիրներու առաջնորդին՝ Էթլիի, ըսաւ թէ հակառակ չէ որ ջրածին ռումբի մասին վիճաբանութիւն մը կատարուի խորհրդարանին մէջ, Զատկի տօներէն առաջ։ Տանըրնը հարցապնդումներ ուղղուած էին կառավարութեան, թելադրելով յետաձգել ջրածին ռումբի որեւէ նոր փորձ Խաղաղականի մէջ, կամ առաջարկելով որ Անգլիա նախաձեռնութիւնն ստանձնէ անմիջական խօսակցութիւն մը սարքելու Մալենկովի եւ Այզընհաուըրի միջեւ։

Չըրչիլ պատասխանեց՝ թէ մեծ պետութեանց վարիչներուն միջեւ հանդիպում մը կրնայ օգտակար դեր կատարել։ Բայց, իր կարծիքով, ժամանակը եկած չէ տակաւին։ Իսկ յայտնուած վախերուն եւ բողոքներուն առթիւ, ըսաւ թէ իրաւունք չունին ճնշում բանեցնելու Մ. Նահանգներուն վրայ կամ անճահ խօսքեր արտասանելու անոնց դէմ, ճիշդ այն պահուն երբ Նախագահ Այզընհաուըր կը փորձէ համոզել խորհրդարանը որ բարեփոխէ հիւլէական տեղեկութեանց փոխանակման արգելքը։ Այս առթիւ դիտել տուաւ թէ ցարդ ոչ ոք բողոքեց Մոսկուայի կատարած հիւլէական փորձերուն դէմ։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՀԱՐՑ – ՊԱՏԱՍԽԱՆԻ

— Ինչո՞ւ կը կարծէք թէ արդար եւ օրինաւոր են Նիսի նոր Հոգաբարձութիւնը եւ իր կուսակիցները։

= Իսկ դուք ինչէ՞ն գիտէք որ նախորդ Հոգաբարձութիւնն է արդարն ու օրինաւորը։

— Անհաւասիկ իրենց պաշտօնական տեղեկագրութիւնը, Մարտ 6 թուակիր։

= Հետեւա՞ծ էք ամբողջ անցուդարձին։ Պատասխանն ալ կարդացէք։

— Այդ քահանան արժանի չէ պաշտպանութեան։ Մինչեւ անգամ քարոզ մը խօսած է *Ցառաջի դէմ*։ Նոր Հոգաբարձութեան մէջ ալ անհատներ կան որոնք երբեք բարեկամ եղած չեն ձեր կուսակցութեան, թերթին եւ խմբագրին։

= Կը նշանակէ թէ *Ցառաջ* վերէն կը նայի այդ բոլորին եւ անձնական նկատումներ չունի։ Խնդիրը սա է.— մեծամասնութիւնը ապօրէն եւ անհանդուրժելի գտնելով նախորդ Հոգաբարձութիւնը, երկու անգամ ժողով գումարեր եւ նոր վարչութիւն մը ընտրեր է։

— Մարտ 6ի տեղեկագրութիւնը «գիւղացիական խեղճուկ եւ անհամ կատակերգութիւն» կը կոչէ այդ արարքը։

= Ընել կ՚ուզեն թէ այն ութսուն-հարիւր ներկայացուցիչները որ ժողով գումարեր եւ ընտրութիւն կատարեր են, երկուան «*խըմպըլ*»նե՞րն են, հասարակ «խռովարարներ», ինչպէս կ՚ըսէ պաշտօնական զեկոյցը, միեւնոյն ատեն ամբողջ մաղձը թափելով տէրտէրի մը վրայ։

= Չեմ գիտեր։ Ամէն պարագայի մէջ, անեղ է այս ճամբան եւ վարկաբեկիչ՝ գաղութին համար։ Մանաւանդ որ պետական իշխանութիւնն ալ կը զբաղեցնեն, թեր ու դէմ՝ ձեռնարկներ կատարելով։

= Թող ըսեն. ժողով մը նշդէ պատասխանատուութիւնները։ Մարտ 6ի զեկոյցը կ՚ըսէ թէ իրենց ալ «միակ բաղձանքն է որ նոր ուժեր գան այդ հաստատութիւնները մատակարարել եւ շէնցնել»։ Ահա նոր մարդիկ եկեր են, ալ ի՞նչ կ՚ուզեն։

— Հիները ամբաստանութիւններ ունին անոնց դէմ, «քահանան եւ իր ինքնակոչ» «վարչութիւնը» կը կոչեն նորեկները, ոչ մէկ «օրինաւորութիւն» տեսնելով անոնց կատարած գործերուն մէջ։ Ելք մը, ելք մը գտնելու է։

= Միակ ելքը այն է որ անձնական փոքրամասնութեան մը այդ փաստաբանները իրենց պատեանին մէջ քաշուին, իրենց նիւթական եւ բարոյական գործունէութեան հաշիւը յանձնելով անաչառ յանձնախումբի մը քննութեան։ Ազատ երկրի մը մէջ կ՚ապրինք։ Եթէ ցարդ կատարուած փորձերը չեն բաւեր, թող հանրաքուէ մը սարքեն, հասկնալու համար թէ որո՛ւ հետ է գաղութին մեծամասնութիւնը։ Պայման չէ որ ամէնքն ալ իրաւագէտ ըլլան, ծուռն ու շիտակը զանազանելու համար։ ՎԱՀԷ

ՀԱՐԿԱՅԻՆ ՕՐԷՆՔՆԵՐՈՒՆ ԲԱՐԵՓՈԽՈՒՄԸ

Ազգ. ժողովը առջի գիշեր 244ի դէմ 320 ձայնով քուէարկեց հարկային բարեփոխման օրէնքը, որ անմիջապէս յղուեցաւ Հանրապետութեան Խորհուրդին (Ծերակոյտ)։ Այս վերջինը միայն կարծիք յայտնելու իրաւունք ունի, այնպէս որ օրէնքը կրնայ վերջնական համարուիլ։

Ինչպէս գրած էինք, օրէնքը տուրքէ ազատ գումարը 180.000 ֆրանքէն կը բարձրացնէ 220.000 ֆրանքի։ Անզաւակ ամոլ մը կամ ան որ միայն մէկ զաւակի հոգ ունի, ազատ է 440.000 ֆրանքի համար։ Անկէ զատ, իւրաքանչիւր հարկատու իրաւունք ունի 20 առ հարիւր, այսինքն 10 % աւելի զեղչելու իբրեւ գործի ծախք։

Օրէնքը մշակուած է հարկային խարդախութիւնները կամ խուսափումները արգիլելու համար, միեւնոյն ատեն զարկ տալով առեւտրական գործառնութեանց եւ թեթեւցնելով թոշակներու եւ աշխատավարձքի տուրքը։ Օրէնքին նորութիւններէն մէկն է պատիժներու խստացումը հարկային խարդախութեանց համար,— մէկէն մինչեւ հինգ տարի բանտարկութիւն։ Ցետոյ, կառավարութիւնը կրնայ աւելցնել հարկատուի մը տուրքը, եթէ հաստատէ որ անոր կենցաղը աւելի մեծ եկամուտ մը կ՚ենթադրէ քան յայտարարուած գումարը։ Օտար երկիրներ կամ գաղթավայրերը բնակող Ֆրանսացիները մայր երկրի տուրքին ենթակայ են այն եկամուտին համար զոր կը ստանան ֆրանսական աղբիւրներէ։

Կարեւոր կէտերէն մէկն է «յաւելեալ արժէք»ի (վալէօր աժութէ) տուրքը, որ հիմնուած է բոլոր գնումներու եւ վաճառումներու տարբերութեան վրայ եւ որ արտադրութեան տուրքին տեղը պիտի բռնէ։ Այս տուրքին սակն է 16.85 առ հարիւր։ Բայց կառավարութիւնը կրնայ յառաջիկայ տարի նշանակել 16.20 առ հարիւր կամ 17.50 առ հարիւր։ Գործառնութեանց տուրքը կը մնայ։ Բայց կառավարութիւնը կը խոստանայ օրինագիծ մը առաջարկել տարեգլուխէն առաջ, զայն ջնջելու համար։

Ընկերութեանց տուրքը 34 առ հարիւրէն բարձրացած է 36 առ հարիւրի, լեցնելու համար միւս տուրքերու կրճատումէն գոյացած բացը։

Մասնագէտ մը կը հաշուէ թէ ներկայ օրէնքին շնորհիւ, Ֆրանսայի աշխատաւորներուն գրեթէ 50 առ հարիւրը տուրք պիտի չվճարէ։ Սոսկական անհատ մը որ տարեկան 600.000 ֆրանք եկամուտ ունի, ենթակայ է 32.500 ֆր. տուրքի։ Եթէ ամուսնանայ միայն 4000 ֆրանք պիտի վճարէ, իսկ եթէ զաւակներ ունի, տուրքէ ազատ պիտի համարուի։

Ցառաջիկային ուրիշ տեղեկութիւններ ալ կը հաղորդենք։ Նոր օրէնքը գործադրելի է 1953 տարեշրջանին համար։

Ի ՓԱՌՍ ՄՇԱԿՈՅԹԻ

Ապրիլ 7ին Մարսէյլէն մեկնելով 10ին Գահիրէ կը հասնին Լիւք Անտրէ Մարսէլ, Ժան Գալառ եւ Տիկինը, ընկերակցութեամբ Կ. Փոլատեանի, ինչպէս գրած ենք արդէն։ Ժան Գալառ ծրագրած է դասախօսութիւն մը տալ «Միջներկրականեան քաղաքակրթութեան մէջ արաբական նըպաստի մասին», եւ ուրիշ մը հայ մշակոյթի մասին։ Իսկ Լիւք Անտրէ Մարսէլ պիտի ներկայացնէ Նարեկացին եւ Միջնադարեան հայ բանաստեղծութիւնը։ Ուրիշ երեկոյթի մը ընթացքին Ժան Գալառի նախագահութեամբ պիտի խօսի դրագէտ Կ. Փոլատեան, իսկ Լիւք Անտրէ Մարսէլ պիտի նուագէ դաշնակի վրայ։

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐՈՒԱՆ ԳԻՐՔԵՐԸ

« ՀԱՅՐԵՆԱԲԱՂՁ ՍԱՐԳԻՍԸ »

Հրապարակի վրայ է Արամ Սահակեանի նոր գիրքը — «Հայրենաբաղձ Սարգիսը»։

Հեղինակը որակած է զայն «իրական կեանքէ առնուած վէպ»։ Մինչդեռ, վէպի մը կառուցուածքը ունենալով հանդերձ, գիրքը վէպ մը չէ, այլ բուն իսկ ապրուած, իրական կեանք, Ներգաղթի օրերուն։

Աւելի ճիշդը՝ այդ օրերու իրադարձութիւններով կազմուած եւ պատմական նշանակութեամբ փաստաթուղթ մը։

Կամ, անօրինակ խանդավառութեամբ սկսած, բայց նոյնքան անօրինակ ողբերգութեամբ վերջացած պատմութեան մը հարազատ, պատկերաւոր արձանագրութիւնը։

Եւ այս արձանագրութիւնը պէտք էր որ կատարուէր։ Պէտք էր որ գրուէր — շատոնց գրուած ըլլար — վաւերական պատմութիւնը այն աղէտին, որուն Ներգաղթ անունը տրուեցաւ։

Ծա՞նր է այս ընդգծուած բառը, որակելու համար Ներգաղթի անունով Լիբանանի եւ Սուրիոյ — ինչպէս եւ Իրանի — մէջ օր ցերեկով գործուած չարիքը, այլ եւ անոր հետեւանքով, մայր հայրենիքի մէջ հայրենադարձ բազմութեանց կրած անասելի տառապանքը, առաջին տարիներուն, եւ շատերու համար նաեւ մինչեւ այս օր։

Ծա՞նր է, չափազանցութի՞ւն է աղէտ որակել ձեռնարկ մը, որ, բոլշեւիկեանէն դատ ուրիշ ամէն վարչակարգի տակ պիտի դառնար անփոխարինելի օրհնութիւնն, որ սակայն դարձաւ ծանր ողբերգութիւն, իր բոլոր անդարմանելի հետեւանքներով։ Որ հազարաւոր Հայերու մուխը մարեց, քայքայելով տուն ու ընտանիք եւ տարիներու քրտինքով անոնց վաստկած տնտեսութիւնը դարձուց մոխիր ու փոշի։ Եւ որ խոստացուած բարօրութեան ու երջանկութեան տեղ, Հայաստանի մէջ, հայրենադարձ բազմութեանց պատճառեց աներեւակայելի հիասթափութիւն եւ հոգեկան ու ֆիզիքական ցնցում։

Աղէտին հազար ու մի մանրամասնութիւնները ծանօթ պատմութիւն են։ Շատ բան խօսուած է այդ բոլորի մասին այս վերջին տարիներուն եւ շատ բան ալ գրուած է մամուլի մէջ, իբրեւ մերկացում, քննադատութիւն ու մեղադրանք, օրը օրին, տաքը տաքին։ Բայց տարիներ ետքը, ահաւասիկ, Արամ Սահակեան կու գայ համադրօրէն խտացնելու այդ բոլոր ըսուածներն ու գրուածները իր այս նոր գիրքին մէջ, աղէտն ու աղէտի դերակատարները յանձնելով պատմութեան դատաստանին։

Խտացումը կատարուած է յաջողութեամբ, այնպէս որ բան չէ անտեսուած այդ օրերու անցուդարձերէն։ Թէեւ նիւթը տրուած է վէպի ձեւով, բայց վէպերու համար ներելի երեւակայութեան հետքն իսկ չկայ անոր մէջ։ Ամէն ինչ իրական է այնտեղ եւ ամէն բան ներկայացուած է առարկայօրէն։ Շարժանկարի փաստական ժապաւէն մըն է, որ կը քակուի աչքերու առջեւ եւ կը պատկերացնէ Ներգաղթին հետ կապուած բոլոր դէպքերը, իրենց դերակատարներով, իրենց զոհերով ու պատասխանատուներով, սկսած՝ առաջին ամիսներու համաժողովրդական խանդավառութեան պոռթկումներէն, հասնելու համար վերջին ամիսներու համատարած հիասթափութեան ու զայրոյթին։

Հայրենադարձ Սարգիսը — գլխաւոր դերակատարը համանուն վէպին — կը ներկայացնէ Հայաստանի մէջ երջանկօրէն ապրելու երազով, հետեւաբար եւ փրկարար Ներգաղթով խանդավառուած հայկական բազմութիւնները։ Անոնց ներկայացուցիչն է ան իր ամբողջական ուղղամտութեամբ եւ լաւատեսութեամբ, այլ եւ ամէն սուտ — իրաւ հաւատալիքի կամ խոստումի հաւատացող մարդու միամտութեամբ։ Սահման չի ճանչնար իր ոգեւորութիւնը։ Կանխակալ տրամադրութեամբ մը լաւ կը տեսնէ ամէն բան։ Իր սկզբնական հիասթափութիւններուն մէջ անգամ անխախտ կը մնայ հաւատքն ու վստահութիւնը, իրեն սպասող բախտաւոր ապագայի մասին։

Սարգիս կ'անդրադառնայ, սակայն, որ դէչ սկսած գործ մը, դէչ ալ պիտի վերջանայ։ Մտածել անգամ չուզեր, որ մարդիկ պիտի նստեցնեն զինք մոխիրի վրայ, օրօրելէ, խաբելէ եւ կողոպտելէ վերջ։ Շատ բան կը տեսնէ, շատ բան ալ կը լսէ, բայց իրականին մէջ ոչինչ կը տեսնէ եւ ոչինչ կը լսէ։ Կոյր է, կ'ըսեն, սէրը. կոյր է հետեւաբար եւ հայրենասիրութիւնը, իբրեւ սիրոյ մէկ տեսակը։ Վարագոյր իջած է Հայրենաբաղձ Սարգիսի աչքերուն եւ չի կրնար տեսնել իր շուրջն ու առջեւը թաւալող անցքերը, իրենց իրական նշանակութեան մէջ։ Պիտի բացուին այդ աչքերը, երբ վարագոյրը այս անգամ պիտի իջնէ ողբերգութեան վերջին արարուածին վրայ։ — Ալ Ներգաղթ չկայ, — Թող ամէն մարդ նայի իր գլխուն ճարը ...

Գրքին հեղինակը ծանօթ է Ներգաղթին հետ կապուած բոլոր մութ ու մռայլ իրադարձութեանց։ Կը ճանչնայ բոլոր դերակատարները, բոլոր խաբեբաները, բոլոր մեղսակիցները։ Կեղծ անուններու տակ կը ներկայացնէ զանոնք լուսանկարներու ճշգրտութեամբ, ամէն մէկը ըստ իր պատկերին ու պատկերաւոր գունեղութեան։ Ընթերցողը, իւրաքանչիւր կեղծ անունի տակ կը ճանչնայ, օրինակի համար, Ներգաղթի Կոմիտէին նախագահը, — շարքերէն վտարուած նախկին Դաշնակցական մը, փառամոլ ու մեծամիտ, որ հետագային Հայաստանի մէջ պիտի սպաննուէր իր իսկ զոհերուն ձեռքով։ Կը ճանչնայ ճշմարտախօսի հռչակ ունեցող «Արսէնեան»ը, «հին կուսակցութեան մը հին ղեկավարը», որ «ստեղծած էր բարոյականութեան առանձին օրէնքներ, հիմնուած՝ անբարոյականութեան վրայ» եւ որ գիտէր, թէ «կեանքի մէջ հազար սուտ կարելի է քողարկել՝ մէկ ակնբախ ճշմարտութիւն հրապարակ դնելով»։ Կը ճանչնայ «Սերոբեան» կոչուած «ճամբորդական գործակալ մը», որ Ներգաղթի Կոմիտէին քարտուղարն էր, «լեզուանի եւ ամէն գոյնի յարմարող «սըմսար» մը»։ Ու տակաւին այն միւսը, «ալիւրի վաճառական, մեծահարուստ, Ծերունի Առաքելեան»ը, որ ժամանակին «աւազախառն ալիւր էր ծախած»։ Կամ դրավաճառ «Մանուկեան»ը յայտնի ազգայինճի մը, որ «իր շահածը կը սիրէր կերցնել թեմական առաջնորդներուն»։ Եւ կամ «Ազատեան» կոչուող ծերուկ մը, կոմիտէին ամէնէն շատախօս անդամը, որ «գերմանական յաղթանակի օրերուն նացի էր եւ անմիջապէս որ նըժարը շրջեցաւ, դարձաւ Սովետներու կողմնակից»։ Վերջապէս ասոնց նման ուրիշներ, ուրիշներ, որոնք դարձան Ներգաղթի անունով բեմադրուած ողբերգութեան հեղինակներն ու մեղսակիցները։

Այս անփառունակ դէմքերու կողքին նաեւ դէպքերը, այնքան ճշգրիտ ու պատկերազարդ։ Արձանագրութիւնները, կեղծ մուրհակներու նման «դեղին քարտեր»ը, կողմնակցութիւնները, կաշառակերութիւնը, խարդախութիւնները, ցոյցերը, միթինկները, ճառերը, սուտերը, Դաշնակցութենէն «հրաժարելու» կեղծիքը, Դաշնակցական մամուլի մերկացումները, կռիւները, սպառնութիւնները, շարժուն եւ անշարժ ինչքերու աժանագին առուծախը, չարաշահութիւնները եւ վերջապէս «բախտաւորներու» մեկնումն ու մնացողներու յուսահատութիւնը։

Ու տակաւին Հայաստանէն փախածներու ժամանումն ու անոնց սահմռկեցուցիչ պատմութիւնները, Պաթում հասած-չհասած հայրենադարձ բազմութեանց կրած կողոպուտը, բնակարանի տագնապը, անգործութիւնը, համատարած հիասթափութիւնը, շատերու աքսորն ու բանտարկութիւնը, ակնարկութիւններով եւ պայմանադրական բացատրութիւններով լեցուն նամակները, «չըլլայ որ ճամբայ ելլէք»ի սքօղեալ ազդարարութիւնները, եւն. եւն.։

Կան այս բոլորը Արամ Սահակեանի գրքին մէջ, այդ պատճառով ալ անոր 231 էջերը անյագ հետաքրքրութեամբ պիտի կարդան ամէն անոնք, որ անմիջական զոհերը եղան խարդախուած Ներգաղթին, այլեւ անոնք, որ իբրեւ ներկայ եւ ականատես, ապրեցան ընդհանուր իրարանցումի այդ օրերը, ընդվզումով ու զզուանքով։

ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԸ ԿԸ ԾԱՒԱԼԻ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ — Դեկտ.էն ի վեր Մարսէյլը կ'ապրի մշակութային եռուն կեանք մը, շնորհիւ Համազգայինի։

Համեմատաբար կարճ շրջանի մը մէջ ստեղծուած այս սրտապնդիչ խանդավառութիւնը կուգայ անգամ մը եւս հաստատել թէ քիչ մը նուիրում ու քիչ մը նախաձեռնութիւն, կը բաւեն բարեփոխելու ամէնէն մռայլ կացութիւնը։

Թմրութիւն, ծուլութիւն, անտարբերութիւն միայն մեր գաղութին յատուկ չեն։ Ընդհանուր վիճակ մըն է այս, որ կը սպառնայ մեր ցիրուցան բազմութեանց կեանքին, Եւրոպա եւ Ամերիկա մասնաւորապէս։

Արդ, ամէնէն մահացու մեղքը, այդ կացութեան դիմաց, ծալապատիկ նստիլ ու դիտելն է։

Մանաւանդ որ, բուն ժողովուրդը նըւազ անտարբեր է քան կը կարծուի։ Ինչպէս ուրիշ որ եւ է հասարակութիւն ան գործ կ'ուզէ, եւ ոչ թէ խօսք ու ամուլ վէճեր։

Դրէք զայն լուրջ, գեղեցիկ գործերու դիմաց եւ անմիջապէս կը պատասխանէ ձեր կոչին։ Կը մօտենայ, կը հետաքրքրուի, կը բոլորուի ձեր շուրջը, կը դառնայ զոհաբերող ու խանդավառ։

Ահա Մարսէյլը։

«Յառաջ» իրաւունք ունի զայն օրինակ տալու միւս գաղութներուն։

Պզտիկ հրաշք մըն է կատարուածը։ Ահա իր գործունէութեան մէկ համառօտ պատկերը անցեալ Փետրուար ամսուան ընթացքին։

Երեք հրապարակային մեծ դասախօսութիւններ,

ա) Փետրուար 1ին, բանախօս՝ Կ. Փօլատեան, նիւթ՝ «Ի՞նչ է գերիրապաշտութիւնը»։ Համազգայինի նախագահը ընտրած էր այս նիւթը նախապատրաստելու համար հայ հասարակութիւնը, յաջորդ շաբաթ տրուելիք Ֆրանսերէն դասախօսութեան, գրեթէ նոյն նիւթին շուրջ։ Խօսեցաւ մէկուկէս ժամ, խղճմտօրէն պատրաստած իր ուսումնասիրութեամբ ներկայացուց մեր օրերու ամէնէն կարեւոր այս գրական շարժումը, իր բոլոր կողմերով։ Կարդաց քերթուածներ զանազան գերիրապաշտ բանաստեղծներէ, որոնցմէ շատերը թարգմանած էր հայերէնի ինքն իսկ։ Այս շատ հետաքրքրական դասախօսութեան ընթացքին խօսք առին Պ.Պ. Հրանտ Աթէշեան, Վահագն Սաաթճեան, Մ. Կիւմշեան, Յար. Աղայեան (Ուխտաւոր) ինչպէս նաեւ երիտասարդներ, որոնք միշտ ալ հետաքրքրութեամբ կը հետեւին մեր բոլոր ձեռնարկներուն, եւ իրենց ձայնը լսելի կ'ընեն հետզհետէ աւելի համարձակ։

Ներկայ էր նաեւ Պ. Ժան Գալար։ Յաջորդ դասախօսութիւնը, Փետրուար 8ին տեղի ունեցաւ աւելի խոշոր սրահի մը մէջ։ Դասախօսն էր Պ. Լ. Ժ. Կրօ, «Քահիէ տիւ Սիւտ»ի խմբագիրը։

Նիւթը՝ գերիրապաշտներու պատգամը։ Կը նախագահէր Պ. Ժան Գալար, որ ներկայացուց իր ամսաթերթին խմբագիրը։

Նախապէս Պ. Կ. Փօլատեան բանալով հանդէսը, Համազգայինի կողմէ իր անկեղծ շնորհակալութիւնները յայտնեց երկու Ֆրանսացի մտաւորականներուն, որոնք չեն խնայեր իրենց սուղ ժամանակը տրամադրել մեր բոլոր ձեռնարկներուն։ Պ. Փօլատեան կարդաց նաեւ սրտառուչ ու նամակ մը Եգիպտոսէն՝ ընկեր Վահան Նաւասարդեանի կողմէ, ուղղուած Պ. Ժ. Գալարին, հայ մշակոյթին բերած մեծ ծառայութեանց համար։

Անկարելի է տալ Ֆրանսացի մեծ քննադատին դասախօսութիւնը այս սեղմ էջերուն մէջ։ Պ. Կրօ, կը համարուի Ժան Քասուի հետ, Ֆրանսայի լաւագոյն գրական քննադատը։ Նոյն ատեն բանաստեղծ, ունի թէ մէկ եւ թէ միւս մարզերուն մէջ, բազմաթիւ հրատարակուած հատորներ։ Հեղինակութիւն մըն է եւ վայելած է բոլոր գերիրապաշտ բանաստեղծներուն մտերմութիւնը։ Ինքն ալ արդէն, իբր բանաստեղծ, մաս կը կազմէ անոնց խումբին։ Ուստի իր բերած վկայութիւնները վերին աստիճանի հետաքրքրական էին։ Հարիւր յիսուն Հայերէ բաղկացած, ընտրուած հասարակութիւն մը, ըմբոշխնեց եզակի դասախօսութիւնը։

Պ. Գալար իրաւունք ունէր ըսելու թէ, կարելի էր փարիզեան ամէնէն դժուարահաճ հասարակութեան մը առջեւ տալ նոյն դասախօսութիւնը։

Եւ հաճելի ըլլալու համար մեզի աւելցուց — «Մարսէյլի մէջ ինչ որ մենք չենք կրնար ընել բազմահազար Ֆրանսացիներով, դուք Հայերդ, կը յաջողիք, մենք չենք կրնար հարիւր յիսուն հոգի բերել այսպիսի դասախօսութեան մը»։

Ինչ որ միայն, քաղաքավարական խօսք մը չէր, այլ իրականութիւնը։

Փետրուար ամսուան երրորդ հրապարակային դասախօսութեան, նիւթն էր ՄԵՔԵՆԱՆ պիտի փոխարինէ՞ մարդը (22 Փետրուար)։ Դասախօսն էր գաղութիս սիրուած անդամներէն Պ. Վահագն Սաաթճեան։ Բոլորովին տարբեր մարզի մը մէջ, աւելի ընդհանրական այս նիւթը մեծ հետաքրքրութիւն ստեղծեց, եթէ դատենք խօսողներու թիւէն։ Նախ ըսենք թէ շատ խնամուած էր դասախօսութիւնը։

Պ. Սաաթճեան ջանք չէր խնայած տալու համար այս բարդ նիւթը իր բոլոր կողմերով, դնելու մանաւանդ խնդիրը իր արժանի բարձրութեան վրայ։

Թեր ու դէմ վիճաբանութեանց ընթացքին խօսք առին՝ փրոֆ. Խայիկեան, Յար. Աղայեան, Տիգրան Թադոյեան, Գ. Շալճեան, Վ. Թորամանեան, Մ. Կիւմշեան, Ազգին Մարտիրոսեան, Կ. Փօլատեան եւ շատ մը ուրիշներ։

Համազգայինի գործունէութեան պատկերը ամբողջացնելու համար, այժմ պէտք է խօսիլ հայ երկսեռ երիտասարդութեան նուիրուած իր դասընթացքի մասին։

Խօսիլ մանաւանդ այս մասին։ Հրաշալի ծրագիր մըն է որ ահա իրականութիւն կը դառնայ։

Քառասուն եւ հինգ պատանիներ եւ երիտասարդներ կանոնաւորաբար կը հետեւին դասընթացքներուն։

Պ. Կ. Փօլատեան կ'աւանդէ Հայոց պատմութիւն եւ հայ գրականութեան պատմութիւն, Պ. Ազգին Մարտիրոսեան հայերէն եւ Հայաստանի աշխարհագրութիւն։

Բոլոր դասերուն համար խմորատիպով արտագրուած ամփոփումներ կը բաժնըւին իւրաքանչիւր աշակերտի եւ ամէն մէկ դասին համար առանձին առանձին։

Այսպէսով իւրաքանչիւր աշակերտ կ'ունենայ իր դասագիրքը, ճոխացած իր նոթերով։

Լուծելիք ամէնէն դժուարին հարցը յարմար սրահ մը ունենալն էր։ Համազգայինի վարչութիւնը լաւագոյն ձեւով կարգադրեց նաեւ այդ խնդիրը։

Յարաբերութեան մէջ մտաւ Մարսէյլի համալսարանի վերատեսչութեան հետ եւ յաջողեցաւ ապահովել համալսարանի ամէնէն գեղեցիկ ամփիթատրոններէն մէկը։ Ամբողջ տարուան ընթացքին, ամէն շաբաթ երեկուն իր տրամադրութեան տակ է այդ սրահը, որ ոչ միայն պիտի ծառայէ դասաւանդութեանց այլ եւ հրապարակային դասախօսութիւններու։ Պաշտօնական և իր գործունէութեան արժանի կեդրոնատեղի մը ունի հիմա Մարսէյլի Համազգայինը։ Դասընթացքները երկու շաբաթէ ի վեր տեղի կ'ունենան հոն, ի մեծ ուրախութիւն աշակերտութեան եւ Համազգայինի վարչութեան։

Ահաւասիկ գործ մը, դրական, հրաշալի աշխատանք մը, որ մէջտեղ եկաւ քանի մը ամսուան ընթացքին, շնորհիւ տասնեակ մը նուիրեալներու անխոնջ ճիգերուն։

Համազգայինը ամէն պատեհութիւն ունի ծառայելու, հետզհետէ դառնալով այն կուռ, մեծ Միութիւնը, որ կոչուած է բախտորոշ դեր մը կատարելու մեր բազմահայ գաղութին մէջ։

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԱԹՈՌԻՆ
ՄԻԱԲԱՆԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԸ

ՊԷՅՐՈՒԹ, 26 Մարտ — Կիլիկիոյ Աթոռի միաբանական ընդհ. ժողովի չորրորդ եւ վերջին նիստը գումարուեցաւ անցած երեքշաբթի իրիկուն Վեհարանի դահլիճին մէջ, նախագահութեամբ կաթող. տեղապահ Խադ արք. Աճապահեանի եւ ատենապետութեամբ Բերիոյ առաջնորդ Զարեհ եպիսկ.ի։

Ժողովը գլուխ առ գլուխ քննեց 1953 — 1954 տարեշրջանի ելմտացոյցը եւ վաւերացուց, միաժամանակ որոշելով այսուհետեւ հաշուական տարին սկսիլ Յունուար 1ին, փոխանակ Սեպտ. 1ի։

Միաբանական ժողովը սկզբունքով ո—

ԿԱՐՃ ՊԱՏԱՍԽԱՆ ՄԸ

ՆԻՍ — Նիսի եւ շրջակայից Կրօն. Ընկերակցութեան, նորընտիր եւ վաւերական վարչութիւնս ցաւով կը ստիպուի կարճ պատասխան մը տալ այն Թռուցիկին որ հրապարակ է նետուած, ինքզինքը մինչեւ օրս պաշտօնական վարչութիւն նկատող մարմինի մը կողմէ ։

Ծրագիր-կանոնագրի ԺԲ. եւ ԺԴ. յօդուածները կ'ըսեն .—

ա) «Կրօն. ընկերակցութեան վարչութիւնը պարտաւոր է ամէն տարի գումարել ընդհ. ժողով »։

բ) «Կրօն. Ընկեր. վարչութիւնը ամէն տարի պարտաւոր է ներկայացնել ընդհ. ժողովին վերջացած տարուան նիւթական եւ բարոյական հաշիւները ։

գ) Կրօն. ընկերակցութեան վարչական կազմը կ'ընտրուի երկու տարուան համար ։

դ) Եթէ զանազան պատճառներով վարչական կազմը կորսնցուցած է անդամներէն 1/3ը, պարտաւոր է երեք ամսուան ընթացքին մասնակի ընտրութիւն կատարել ամբողջացնելու համար իր կազմը, եւ եթէ կորսնցուցած է անդամներուն 2/3ը, պարտաւոր է մէկ ամսուան ընթացքին ամբողջական ընտրութիւն կատարել ։

Ուրեմն մեզի կ'իյնայ հարցնել իրաւազէտ կամ բանիմաց այն անձին որ շարադրած է այս Թռուցիկը, յանուն անկեալ վարչութեան մը, թէ օրինաւո՞ր է, չորս տարի անդադար ինքնագլուխ գործունէութիւնը Գ. Սավոյի, առանց ոչ բարոյական, ոչ ալ նիւթական հաշիւ տալու ժողովուրդին ։

Ըստ ծրագիր կանոնագրի, պաշտօնէ դադրած վարչութիւնը մը, յաչս ժողովուրդին, իր մեղքերուն վրայ ուրիշ մեղքեր ալ բարդելու համա՞ր է որ հրապարակ կը հանէ չորս էջնոց Թռուցիկ մը, վերէն վար սուտերով լեցուն, խիղճանալով, եւ ժողովուրդին արդարադատութեան դիմելով ։

Ժողովուրդը շատոնց տուած է իր պատասխանը ։

Ժողովուրդը ընտրած է իր վարչութիւնը, իւր անդամներով, 1953 Նոյեմբեր 29ին եւ կը սպասէ որ կաղութին անդորրութիւնը խանգարողներ քաշուին հրապարակէն ։

Չորս էջնոց Թռուցիկին կէսը յատկացուցած է պախարակելու հոգեւոր հովիւը, Առամ քահանայ ։

Տէր Առամը Սավոյի առաջին զոհը չէ։ Չորս տարի առաջ նոյն կատաղութեամբ Սավօ հալածեց ութսունամեայ արժանաւոր Տէր Սահակ քհնյ. Շամլեանը, որ զզուելով հեռացաւ Նիսէն, 18 տարի պաշտօնավարելէ վերջ ։

Սավօ Նիս բերաւ Տէր Վարդան քահանան եւ շատ չանցած զայն ալ քշեց։ Ցետոյ Անթիլիասէն բերել տուաւ Տէր Առամը, երիտասարդ եւ տէր բազմանդամ ընտանիքի մը, երեք անչափահաս զաւակներով։

Սավօ Տէր Առամի մէջ ալ չգտաւ իր ուզածը — հլու հնազանդ սարուկ մը։ Եւ սկսաւ զայն ալ հալածել։ Որպէսզի սահմանէն դուրս հանել տայ, գնաց մատնեց Ապահովութեան տեսչութեան, իբրեւ վնասակար անձ մը ։

Սավօ եւ իր գործակից իրաւագէտը կրկին վարկաբեկուեցան յաչս ժողովուրդին։

Վարչութիւնս կը յայտարարէ թէ գաղութը գոհ է իր հոգեւոր հովիւէն։ Անոր դէմ եղած զրպարտութիւնները կը ծառայեն միայն իրենց հեղինակներուն սեւ հոգիները մերկացնելու, ժողովուրդին առջեւ։

Անկեալ ատենապետը պարտաւոր է հաշիւ տալ իր արարքներուն համար, որոնք երբեք պատիւ չեն բերեր իրեն ։

Ան Փետր. 7ին, երիցատունը կը փութացնէ եօթը ոստիկաններ, ըսելով.— Գացէք Հայոց եկեղեցին, հոն դուռները կը կոտրեն, իրար կը ծեծեն, մարդ կը մեռցնեն ։

Ոստիկանները կուգան եւ ափ ի բերան կը մնան տեսնելով որ ոչ կռիւ կայ ոչ ալ ծեծ։ Այդ այն օրն էր երբ վարչութիւնս ճարահատ բացաւ երիցատան դուռը, որպէսզի քահանան իր բնակութիւնը հաստատէ երիցատան մէջ ։

Երիցատան բացման պաշտօնական հանդիսաւորութեանց օրը Սավօ նամակ մը կը գրէ քաղաքապետարան, ապօրինաբար պահած թուղթերը եւ կնիքը գործածելով.— «Բացման հանդիսաւորութիւնները յետաձգուած են, որպէսզի քաղաքապետարանէն պաշտօնական անձնաւորութիւններ ներկայ չըլլան բացման հանդիսաւորութեանց։ Նախ քան այդ քաղաքապետը պաշտօնապէս ընդունած էր վարչութեան հրաւէրը եւ պիտի գար։

Ամբողջ գաղութը կը բողոքէ Սավոյի ապգավնաս եւ անպատուաբեր գործունէութեան դէմ եւ պահանջէ հանգիստ ձգել գաղութը ։

Թռուցիկը միեւնոյն ատեն կը զրպարտէ այս տղաքը որոնք անձնուիրաբար լծուեցան աշխատանքի եւ ոչ մէկ նիւթական շահ սպասելով հիմը դրին երիցատան, պատերը բարձրացուցին եւ տանիքը գոցեցին ։ Թռուցիկը կ'ըսէ.— «Անոնք կը յուսային այս շինութեան շնորհիւ յաւելուածական շահեր ապահովել իրենց», եւն. եւն.։

Պատասխան.— Ուրիշ տեղ փնտռեցէք այդ շահախնդրութիւնը եւ ոչ թէ այս տղոց մէջ»։

Անգամ մը եւս կը հարցնենք ծանօթ իրաւագէտին.— Ե՞րբ պիտի վերադարձնէք եօթը հարիւր հազար Ֆրանքը, եկեղեցւոյ դրամը եւ ժողովուրդէն հանգանակուած գումարը։ Երբ բարերար Գ. Գ. Կիւլպէնկեան իրեն կը յանձնէր երկու քուկէս միլիոնի պատկառելի գումար մը երիցատան շինութեան համար, որպէսզի չէնքը ըլլայ ամբողջովին բարերարին նուէրը, պէտք է, եւ բարերարին կամքն է որ ժողովուրդին վերադարձուի իր եօթը հարիւր հազար Ֆրանքը ։

Ժողովուրդը կը պահանջէ իր դրամը։

Ժողովուրդը այնպէս կը պահանջէ որ քիչ մը բարեկրթութեամբ արտայայտուին Գ. իրաւագէտը եւ իր գործակիցները.— Իրենց չհաւնած «գիւղացիներն» են որ կը պահեն իրենց լումաներով տարիներէ ի վեր դպրոց ու եկեղեցի ու քահանայ, իսկ ինքը Գ. Մալչեան նոյն « գիւղացիներուն » լումաներով է որ կ'ապրի ճոխութեամբ իբրեւ ազգին որբը։

1950ին Կիլիկիոյ կաթողիկոսարանին համար Սավոյի օրով Նիսէն հանգանակուած 55000 Ֆր.ի մասին հօս չենք ուզեր խօսիլ. Միայն ըսենք նամակ ունինք Անթիլիասէն, կը պահանջեն այդ գումարը։ Թող Անթիլիասը իր դատը պաշտպանէ ։

Գալով անկեալ վարչութեան նիւթական հաշուետուութեան, ահա մեր պատասխանը .—

Կը պահանջենք որ հաշուեքննիչ մարմին մը քննէ Սավոյի չորս տարուան հաշիւները եւ արդիւնքը պարզէ ընդհ. ժողովին առջեւ ։

Ժողովուրդն է գերագոյն դատաւորը։

Երկու խօսք ալ Թռուցիկի այն մասին ուր վկայութեան կը կանչուին զանազան հայրենակիցներ ։

Այդ անձերէն ոմանք արդէն իրենց զզուանքը յայտնած են գրաւոր եւ պաշտօնապէս .— «Պարոններ, ձեր գաւերուն, մեղսակից մի ընէք մեզ։ Մենք որեւէ դժգոհութիւն չունինք Տէր հօրմէն։ •

Թռուցիկին հեղինակներուն սուտերուն եւ գաւերուն ժողովուրդը ունի մէկ պատասխան .— Հեռացէք եւ հանգիստ ձգեցէք գաղութը ։

ՕՐԻՆԱԻՈՐ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
Նիսի եւ շրջանի Կրօն. ընկերակցութեան

Ց. Գ.— Ահաւասիկ այդ նամակներէն մէկուն պատճէնը, ուղղուած՝ անկեալ վարչութեան ատենապետին՝ Գ. Սավոյի.

ՆԻՍ, 24 Մարտ.— Նիսի քահանան ինծ մօտ ոչ մի անգամ խրատուելու վիճակի մէջ չէ գտնուած։ Այդ բանը ով որ ձեզ ըսած է պարզապէս ՍՈՒՏ է։

« Տարօրինակ կը գտնեմ որ առանց իմ հաւանութեան իմ անունս կը գործածէք, գիտնալով հանդերձ որ, քանի տարիներէ ի վեր նիւթական եւ բարոյական հաշիւնիդ տալու համար, ընդհանուր ժողով պահանջողներէն մէկը եղած եմ, եւ ինչպէս ձեզ ըսած եմ Գ. Տէր Ներսէսեանի մօտ, եւ առ հասարակ միշտ ձեր վարչական կազմը թերացած է իր ստանձնած պաշտօնին մէջ»։ Ս. ՓԱՆԵԱՆՑ

ԿԱՆՈՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Հայաստանեայց առաքելական եկեղեցւոյ կրօնական ընկերակցութեան Փարիզի եւ Շրջակայից

ՅՕԴ. Զ.— Գործօն անդամներուն թիւը առնուազն քանը հինգ է։ Այս թիւը կրնայ անսահմանօրէն աւելնալ։ Բարերար անդամներուն եւ պատուոյ անդամներուն հետ միասնաբար անոնք կը կազմեն ընկերակցութիւնը, համաձայն մէկ Յուլիս 1901 եւ 9 յուլիս 1905ի օրէնքներուն մէջ նախատեսուած պայմաններուն ։

ՅՕԴ. Ը.— Անդամակցութեան ամէն խնդրանք առարկայ կ'ըլլայ ընկերակցութեան վարչութեան քուէարկութեան ։ Անդամները կ'ընդունուին ներկաներու պարզ մեծամասնութեամբ, այս պարագան եկեղեցւոյ քարտուղարութեան միջոցաւ կը տեղեկացուի ենթակային որ իր տարեկան տուրքը վճարելով կը ստանայ անդամակցութեան տոմսակը ։

Այն պարագային որ անդամակցութեան խնդրանք մը կը մերժուի ենթական կրնայ ներկայացուցիչներու ժողովին վերաքննութեան դիմել։ Ներկայացուցիչներու ժողովը իր որոշումը կուտայ ներկայ անդամներուն բացարձակ մեծամասնութեամբ, մերժումը կը հաղորդուի ենթակային յանձնարարեալ նամակով մը ։

ՅՕԴ. Թ.— Որեւէ բարերար անդամ կամ պատուոյ անդամ կրնայ քաշուիլ ընկերակցութենէն հրաժարումով ։

Որեւէ գործօն անդամ, կրնայ տալ իր հրաժարականը, վճարելէ ետք անցեալ եւ ընթացիկ տարիներու անդամատուրքերը։

Որեւէ գործօն անդամ, որ երկու տարիէ ի վեր չէ վճարած իր անդամատուրքերը եւ կամ այլեւս չի բնակիր Փարիզ կամ փարիզեան շրջանը, կրնայ հրաժարած նկատուիլ, վարչական ժողովին որոշումէն ետք ։

Վարչական ժողովը կրնայ որոշել անդամի մը հեռացումը, բացայայտօրէն անպատուաբեր արարքի մը պարագային։

Այս որոշումը կը տրուի գաղտնի քուէարկութեամբ եւ վարչութեան ներկայ անդամներուն երկու երրորդին ձայնով։

Հեռացման որոշումները կ'ենթարկուին առաջին ներկայացուցիչներու ժողովին, որ զանոնք կը վաւերացնէ կամ կը բեկանէ, ներկայ անդամներու բացարձակ մեծամասնութեամբ եւ գաղտնի քուէարկութեամբ ։

ՅՕԴ. Ժ.—՝Ընկերակցութիւնը կը ղեկավարուի .—

1. Ներկայացուցչական ժողովի մը կողմէ որ կը բաղկանայ 24 անդամներէ 21ը աշխարհական եւ երեքը եկեղեցական։ Պատգամաւորներու թիւը կ'որոշուի իւրաքանչիւր 200 իրաւասու անդամը մէկ պատգամաւոր ունենալու հիման վրայ, պայմանաւ որ ներկայացուցիչներուն թիւը 24էն բնաւ պակաս չըլլան ։ Այս համեմատութեամբ կ'աւելնան նաեւ եկեղեցական պատգամաւորներու թիւը ։

2.— Վարչական ժողովէ մը բաղկացած ինը անդամներէ եօթը աշխարհական եւ երկուքը եկեղեցական ։

Վարչական ժողովի աշխարհական անդամները կ'ընտրուին ներկայացուցիչներու ժողովէն եւ միայն ներկայացուցչական ժողովի անդամներէն, թէ ներկայացուցչական եւ թէ վարչական ժողովի եկեղեցական անդամները կ'ընտրուին Փարիզի եւ շրջակայքի եկեղեցականներու ժողովէ մը որ կը գումարուի Առաջնորդի հրաւէրով եւ անոր նախագահութեամբ ։ Ընտրութիւնը կը կատարուի գաղտնի քուէարկութեամբ ։

ՅՕԴ. ԺԱ.— Ներկայացուցիչներու ժողովի 21 անդամները կ'ընտրուին, ընկերակցութեան անդամներէն, գաղտնի եւ անձամբ քուէարկութիւնով ։

(2) (Շար.)

րոշեց հաստատել Կիլիկիոյ Աթոռի պատուանշանի դրութիւնը։ Այս որոշման գործադրութիւնը յանձնուեցաւ Տնօրէն Ժողովին, որ պիտի պատրաստէ յատուկ կանոնագրութիւն մը՝ զայն յառաջիկայ միաբանական ժողովին ներկայացնելու եւ վաւերացնել տալու համար ։

Նկատի ունենալով որ յառաջիկայ տարի Անթիլիասի Դպրեվանքը կը լրացնէ իր հիմնադրութեան 25րդ տարին, միաբանական ժողովը որոշեց 1955ին տօնել հիմնադրութեան 25ամեայ յոբելեանը։ Պիտի կազմուի կեդր. յատուկ յանձնախումբ մը, առաւելաբար բաղկացած Դպրեվանքի կրօնական թէ աշխարհական շրջանաւարտներէն՝ անհրաժեշտ կարգադրութիւնները ընելու համար։Այս առթիւ պիտի հրատարակուի հատոր մը ուր պիտի տրուի անցնող 25ամեակի ընթացքին Անթիլիասի Դպրեվանքին կատարած գործը՝ շահեկան մանրամասնութիւններով ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (47)

ԿԱՆԱՉԵՆՑ ՀԱՐՍԸ

ԱՌԱՋԻՆ ԳԼՈՒԽ

— Ես եմ, Տիգրանը, Արեգնազ։
— Տիգրա՞նը, Տիգրա՞նը ։

Ու Արեգնազը գիշերազգեստով վազեց դէպի բակը, մոռցաւ ամօթն ու պատշաճութիւնը, գրկեց Տիգրանը, համբուրեց։ Առաջին համբոյրն էր, դարուներն պէս թարմ, եւ աստուան պէս արդար։

Դուրսը՝ տակաւին կը ձիւնէր ։

Իպրահիմի սպանութենէն անմիջապէս վերջ, կառավարութիւնը յանձնախումբ մը ղրկեց, որ տեղին վրայ քննութիւններ կատարեց, բայց՝ բոլոր պրպտումները զուր անցան, չկրցան հետք մը գտնել։ Ոստիկանական ուժեր միաժամանակ ըսկսան գործի, Հիրճը եւ շրջակայ բոլոր գիւղերը, ենթարկուեցան հարցաքննութեան եւ խուզարկութեան։ Ոչ տուն ձգեցին, ոչ յարդանոց ու գոմ, ոչ «ճամի» ու եկեղեցի, ոչ խոտի դէզ ու ջրհոր ։ Ծեծեցին այր մարդիկը, խոշտանգեցին կիները, խոստովանութիւն մը կորզելու անոնց բերնէն, բայց ոչ մէկ արդիւնք ։ Այն ատեն՝ ոստիկանութիւնը ձերբակալեց բազմաթիւ քիւրտ եւ հայ երեւելիներ, Վան փոխադրեց շղթայակապ ու խիստ հսկողութեան տակ, լեցուց բանտերը։ Բանտարկեալներու մէջ էր նաեւ Ռէս Սանօն, Կանանչենց Տիգրանի հայրը։

Հիրճի Քիւրտերը եղածը իմացուցին Պաչքալէ՝ Սլոյին, եւ Ալաշկերտ՝ Յուրչուտ պէյին, որոնք աճապարեցին Վան հասնիլ եւ պաշտպանել իրենց գիւղացիները։ Որքան ամօթ էր իրենց համար, ու որչափ անպատուութիւն, երբ իրենք իրենց համախոհներով երկրին սահմանները կը պաշտպանեն, իրենց հանգիստը զոհելով ու կեանքը վտանգի ենթարկելով, անդին՝ թուրք ոստիկանները համագիւղացիները խոշտանգեն, ու բանտարկեն։ Կատղած էր Սլօն, երբ Վան հասաւ ու իմացաւ որ բանտարկեալներու մէջ կը գտնուէր նաեւ Ռէս Սանօն՝ աւելի բարկացաւ, հայհոյեց պետութեան ու օրէնքին ։

Դատը տեղի ունենալէ առաջ Յուրչուտն ու Սլօն դիմեցին Վանի կուսակալին, զինուորական հրամանատարին, դատական նախագահին, ազդեցիկ Թուրքերու եւ անոնց միջամտութիւնը խնդրեցին, ապէ զատ՝ Սլօն Տիգրանի կարգադրութեամբ տեսնուեցաւ Կեդր. Կոմիտէի ներկայացուցչին հետ, անոր ուշադրութեան յանձնեց հայ եւ քիւրտ բանտարկեալներու դժնդակ վիճակը, մանաւանդ Հայերունը։ Անոնք՝ անխնայ կը խոշտանգուին։

Սլօն կ'ըսէր.

— Ես համոզուած եմ որ հայ յեղափոխութիւնը ամենակարող է, անոր ահաբեկիչները անվախ են ու նշանաւոր նշանաձիգներ, անոնք Սուլթանին պալատն ալ կը մտնեն, ցարին ալ, անոնք եթէ ուզեն՝ ռեւէ բանակալ պետին կը փռեն, Կեդր. Կոմիտէն կրնայ օգտակար ըլլալ մեր բանտարկեալներուն։

— Բայց ինչո՞վ եւ ինչպէ՞ս կրնան օգտակար ըլլալ, յարեց Կեդր. Կոմիտէի ներկայացուցիչը, մենք Հայ ենք, մեր եւ կառավարութեան յարաբերութիւնները լաւ չեն, Թուրքերը մեզ իրենց թշնամին կը նկատեն։ Եթէ մենք այս խնդրին միջամուխ ըլլանք՝ կը կարծեմ թէ բանտարկեալներու վիճակը աւելի պիտի ծանրանայ։

— Ոչ, դուք միջամու խալիսի չըլլաք, մենք շատ լաւ գիտենք թուրք պետութեան քաղաքականութիւնը Հայերու հանդէպ, ու չենք փափաքիր որ ձեր համակրութիւնը ցոյց տաք, ասիկա, անկասկած կը վնասէ թէ մեզի եւ թէ բանտարկեալներուն։

– Հապա ի՞նչ ընել, ի՞նչ խորհուրդ կուտաք։

(Շար.) ՍՕՍ – ՎԱՆԻ

800.000 ԱՂԷՏԵԱԼՆԵՐ ՊԱՂՏԱՏԻ ՄԷՋ

Պաղտատէն կը հեռագրեն Մարտ 30 թուականով.— Չորս միլիոն բնակչութեան վրայ 800.000 հոգի, (հինգ Իրաքցիէ մէկը) վնասուած են Տիգրիսի ողողումներէն: Աշխարհի բոլոր մասերէն օգնութիւններ կը հասնին: Ընկերային գործերու նախարարը կը ծանուցանէ թէ անգլ. դեսպանը հազար վրան տրամադրած է կառավարութեան, տարադիրներու միջազգային կազմակերպութիւնն ալ խոստացած է հազար վրան, կաթ, առողջապահական պիտոյքներ եւ դեղեր ղրկել: Իրաքի հարեւան երկիրները եւ Մ. Նահանգներու մարդասիրական կազմակերպութիւնները եւս օգնութեան փութացած են:

Գալով ազատարար գործողութեանց, անգլ. հաստատութիւն մը մասնագէտներ ղրկած է որոնք սկսած են փակել թումբերու վրայ բացուած ճեղքերը, փրկելու համար մայրաքաղաքը: Այդ ճեղքերէն հոսած ջուրերը արհեստական լիճեր կազմած են Պաղտատի արեւելեան կողմը եւ կը սպառնան ամբողջովին ողողել քաղաքին ձախ ափը: Երեսուն ժամ պէտք է այս աշխատանքները լրացնելու համար: Մասնագէտներ կը կարծեն թէ այն թումբը որ 18 քիլոմեթր երկայնութիւն ունի եւ արեւելքէն կը պաշտպանէ Պաղտատը, պիտի կրնայ դիմանալ աւելի քան չորս միլիոն խորանարդ մեթր ջուրի ճնշումին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀՆԴԿԱՑԻՆԵՆ կը հեռագրեն թէ ըմբոստները ընդհ. յարձակում մը ձեռնարկած են Տիէն Պիէնի բերդին դէմ, որ պաշարուած է երեք շաբաթէ ի վեր: Մանրամասնութիւնները գաղտնի կը պահուին:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ տագնապը մեղմացած է առայժմ: Ուսանողները ցոյց մը կատարեցին «գնդապետներու իշխանութեան» դէմ: Ոստիկանութիւնը խիստ միջոցներ ձեռք առած էր եւ օդանաւեր կը սաւառնէին համալսարանին վերեւ: Հանդարտութիւնը վերահաստատուած է Գահիրէի մէջ: Իսլամ Եղբայրները սրբազան պատերազմ կը պահանջեն Անգլիոյ դէմ:

200.000 ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐ գործադուլ յայտարարեցին երէկ, բողոքելով կրթական վարկերու անբաւականութեան դէմ, թէեւ Ազգ. Ժողովը ձեռք առած է խնդիրը եւ կը ջանայ գոհացում տալ: Փակուած էին բոլոր համալսարանները, երկրորդական վարժարանները եւ ուրիշ բազմաթիւ դպրոցներ:

ԻՍՐԱՅԵԼ յանցաւոր հռչակուեցաւ զինադադարի յանձնախումբին կողմէ, Յորդանանեան գիւղի մը դէմ կատարուած յարձակման առթիւ:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ Գերմանիոյ վարչապետ, Տոքթ. Ատընաուըր, երեք պայմաններ դրած է, Սարի շրջանին եւրոպականացումը ընդունելու համար:— Արեւելեան Գերմանիոյ խորհրդային իշխանութիւնը նոր սեղմումներ հաստատեց արեւմտեան զինուորական մարմիններու երթեւեկին դէմ:

ԳԻՆԵՐՈՒ ընդհ. գեղչ յայտարարուեցաւ Չէխոսլովաքիոյ մէջ:

13 ՀՈԳԻ ՎԻՐԱՒՈՐՈՒԵՑԱՆ Մարաքէշի մէջ (Մարոք), երբ ազգայնական ահաբեկիչ մը ռումբ մը նետեց սրճարանի մը մէջ:

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ նաւահանգիստին բանուորները կը շարունակեն գործադուլը, որ կը տեւէ 26 օրէ ի վեր: Հազարաւոր բեռներ դիզուած են քարափին վրայ եւ բոլոր գործառնութիւնները խանգարուած են:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ.— ՄԱՐՍԷՅԼ, Ծերեկեան.— Տես Ցառաջ, 27 Մարտ:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅՐԵՆԱԲԱՂՁ ՍԱՐԳԻՍԸ (վէպ իրական կեանքէ): Գրեց՝ Արամ Սահակեան: Տպ. Պէյրութ, 1954, գին 400 Ֆրանք:

Դիմել Յ. Հիսայեանի, 38 ռիւ տիւՄէթիլ, Անիէռ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ

Նախաձեռնութեամբ ՁՈՄի Մայիս 23ին:

×

Երգչուհի Տիկին Արփինէ Արդուբեանի երգահանդէսը Ապրիլ 25ին, ժամը 21-ին, Սալ Շոփէնի մէջ:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ

ՊԱՆԵԽՕ ՔԱՂԱՔԻ ՄԷՋ

Au Préau de l'Ecole des Filles,
69, Rue d'Arcueil Bagneux (Seine)

Շաբաթ, 3 Ապրիլ ժամը 20.30էն մինչեւ կէս գիշեր,

Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան կողմէ կը խօսի՝

Ընկեր ԳՐԻԳՈՐ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Ճոխ եւ խնամուած գեղարուեստական բաժին:

Ա. մաս.— Երկու նոր պատկերներ Յ. Պարոնեանի «Մեծապատիւ Մուրացկաններ»էն (բեմադրութիւն ընկ. Թորոսեանի):

Բ. մաս.— Արտասանութիւններ եւ երգեր:

Գ. մաս.— Հայկական եւ կովկասեան պարեր նոր յայտագրով, ղեկ. տիկին Հ. Թորոսեանի:

Ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ:

Հանդէսը կը սկսի ճիշդ նշանակուած ժամուն:

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Métro Bagneux, Autobus 188 Porte d'Orléansէն իջնել Marcel Bonnet

Մուտք՝ 200 ֆր., ուսանողներուն՝ 150 ֆրանք:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

ԲՐԻՒՍԷԼԻ ՄԷՋ

Բրիւսէլի Ուսանողներու Միութիւնը մասնակցութեամբ գաղութիս երիտասարդ ուժերուն եւ հովանաւորութեամբ Գաղթային վարչութեան, պիտի ներկայացնէ Յ. Պարոնեանի՝

«ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐ»

Քրքջալից կատակերգութիւն 3 արար

12 Ապրիլ, երկուշաբթի իրիկուն ժամը ճիշդ 20ին. Beaux-Arts «Petit Théâtre» սրահին մէջ, Բրիւսէլ:

Հասոյթը պիտի յատկացուի գաղութին կարօտեալներուն:

Ծանօթ.— Տոմսերուն գիներն են 30, 50 եւ 100 ֆրանք, զորս կրնաք այժմէն ապահովել

Bureau de location - Palais des Beaux-Arts, Bruxelle, ou Persiana, 19, Chaussée de Charleroi, Bruxelles, Ամէն առաւօտ ժամը 9–12:

ՏԵՂԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԻՆ ԼՐԱՑԱՒ

Տակաւին թերթեր, Միութիւններ եւ բաժանորդներ կան որոնք «Յառաջ»ի հին հասցէն կը գործածեն, արտնեղութիւն պատճառելով թղթատարական վարչութեան:

Ի՞նչպէս բացատրենք որ հինը մոռնան եւ նորը սորվին:

ՎԱՐՁԱԿԱՆ ԱԶԴ

Մեր արտասահմանի բաժանորդները կրնան իրենց վճարումներուն համար օգտագործել Միջազգային Մանտա Քարտ (Mandat Carte International)

Կանխայայտ շնորհակալութեամբ:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՄՕՏ

ԿԸ ԳՏՆՈՒԻՆ ՀԵՏԵՒԵԱԼ ԳԻՐՔԵՐԸ.— ՌՈՒԲԷՆԻ ՅՈՒՇԵՐԸ, 7 հատոր: Գին 6000 Ֆրանք:

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ (Ն. Ադոնց), գին 1000 Ֆրանք:

ԳՐԻԳՈՐ ՆԱՐԵԿԱՑԻ, (Ֆրանսերէնի թարգմանեց Լիւք Անտրէ Մարսէլ, ուրիշ ժողովրդական բանաստեղծութիւններով): Գին 1000 Ֆրանք:

Թղթատարի ծախքը գնողին վրայ:

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Փարիզի Հայոց Եկեղեցւոյ Լիլայի դպրոցին Սանուց միութեան կողմէ, ի նպաստ իրենց դպրոցին:

Կիրակի, 4 Ապրիլ ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր:

SALLE CAISSE D'EPARGNE
32-34 Ave. de la Porte des Lilas
(Métro: Porte des Lilas)

Գեղարուեստական ճոխ բաժին փարիզահայ արուեստագէտներու մասնակցութեամբ: Ընտիր նուագախումբ:

Մուտքը 250 Ֆրանք:

× Կը խնդրուի մանկավարժ երկսեռ սերունդէն քաջալերել այս երիտասարդական ձեռնարկը, ի շահ Կրթ. գործին:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ 1915Ի ԵՂԵՌՆԻ ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒ

Շաբաթ, Ապրիլ 24ին, ժամը 21—23

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ԽՕՍՔԵՐ, ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ, ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ:

Սգահանդէսին կազմակերպիչ փարիզեան երեսունեւհինգ միութիւններէն ընտրուած յանձնաժողովը կը խնդրէ մնացած քանի մը միութիւններէն, որոնք դեռ որոշում չեն առած, փութացնել իրենց պատասխանը, տօնակատարութեան համազգային միասնականութիւնը անխախտ պահելու համար ազգային ամենամեծ աղէտին 39րդ տարեդարձին առթիւ:

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի կողմէ: Մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի: Ազգ. Տան թատերասրահին մէջ, կիրակի 4 Ապրիլ, ժամը 18էն 23:

Կը նախագահէ ընկ. Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Շատ ճոխ գեղարուեստական բաժին:

Հայկական եւ եւրոպական պարեր:

Պիւֆէ: Կը հրաւիրենք բոլոր համակիրները:

ԾԱՆՕԹ.—Նկատելով որ նոյն օրը կէսօրէ վերջ Վիէնի երգչախումբի երգահանդէսը տեղի կ'ունենայ, կը խնդրենք յարգոյ հասարակութենէն որ երթան քաջալերեն երգահանդէսը, յետոյ պատուեն «ՓՈԹՈՐԻԿ»ի հանդէսը:

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ «Ահարոնեան» խումբը կազմակերպած է յիշատակի տօն մը Ապրիլ 25ին, Սալ տ'Իէնա: Շարժանկար եւ գեղարուեստական ճոխ բաժին:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ ԳՈՐՏՈՅԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Գորտոյի Նոր Սերունդի Ն. Աղբալեան խումբը իր Օրը կը տօնէ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Մուլէն Գլէռյի սրահը, Սընօն:

Բանախօսութիւն, արտասանութիւն, խմբերգ, նուագ, մեներգ եւ անակնկալներ:

Պիտի ներկայացուի «Երկու Մայրապետները» զաւեշտը: Յետոյ եւրոպական պարեր:

ՎԻԷՆԻ ՀԱՅԿ. ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻՆ

ՀԱՆԴԷՍԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի, ապրիլ 4ին ժամը 15ին:

ՍՈՐԳՈՆԻ ՄԷՋ

(Սալ Ռիշըլիէօ)

Յայտագիր՝ Սիւնի, Կոմիտաս Վ., Բ. Կանաչեան, Եկմալեան, Կարա Մուրզա, Պատմագրեան, Գ. Ալէմշահ:

Ձեռնարկէս կը խնդրուի որ փափաքող հայրենակիցները կանխաւ ճարեն իրենց տոմսերը հետեւեալ վայրերէն.

Հայկական երեք գրատուններ, Նպարավաճառներ, Արաքս, Մասիս, Հրաչեան, Սիփան – Կոմիտաս երգչախումբի վարչութիւն, «Արաքս» եւ «Յառաջ»ի խմբագրատունէն:

Երգահանդէսին օրը կէշէն առմակ պիտի չտրամադրուի:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Վիէնի երգչախումբի անդամուհիները եւ անդամները պիտի հաւաքուին շաբաթ 3 Ապրիլ ժամը 15ին, Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ: Հիւրընկալ ընտանիքներէն կը խնդրուի ներկայանալ նոյն ժամուն:

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հ. Բ. Ը. Մ. Երիտ. Միութիւնը իր տարեկան պարահանդէսը կուտայ Բլիւպի չքեղ սրահին մէջ, 51 ռիւ Կրինեան, Շաբաթ գիշեր Ապրիլ երեքին:

Անակնկալներ եւ գեղարուեստական ճոխ բաժին: Կը նուագէ Փօլ Մօրիսյի հռչակաւոր նուագախումբը:

Տոմսերու համար դիմել Պ. Արամ Ճէքիկեանի.—

Pharmacie Centrale, 1, Bl. d'Athène.

Montjean Sport, La Canebière.

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէն ընկերական բացառիկ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Մարսէյլի եւ շրջաններու բոլոր ընկերները եւ ընկերուհիները այս կիրակի, կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Ահարոնեան սրահը, 26 ռիւ տէ Քոնվալէսան:

Կը զեկուցանէ ընկ. ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ: Նիւթ՝ «Քաղաքական Ներկայ կացութիւնը»: Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

— ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ —

★

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի ընդհ. ժողովի շարունակութիւնը այս հինգշաբթի, ժամը ճիշդ 21ին, Ազգ. Տան մէջ:

Պարտաւորիչ ներկայութիւն բոլոր ընկերներու: Նիւթը՝ Պատրմ. ժողովի պատրաստութիւն:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ «Համազասպ» խումբի բոլոր ընկերները այս հինգշաբթի երեկոյեան ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը:

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէի ընդհ. անդամական ժողովը այս չաբաթ, ժամը 20.30ին, «Համօ Օհանջանեան» Ակումբին մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

ՀԱՅ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԱԿԱՆՆԵՐՈՒ մշակութային Միութիւնը կազմակերպած է դասախօսութիւն մը Ազգ. Տան մէջ, ուրբաթ 9 Ապրիլ ժամը 21ին: Դասախօս՝ բժ. Ն. Աղաճանեան, նիւթը՝ «Փարիզահայ կարգ մը երիտասարդներու հոգեբանական տիպարները»: Մուտքը ազատ է:

ԽԱՐԲԵՐԴԻ Եղեգի գիւղի Բարեսիրաց միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի, առաւօտեան ժամը 10ին, Պար տը լա Փոսթի մէջ, 2 ռիւ Ալպէռ, Մարսէյլ: Տարեկան հաշուետուութիւն եւ նոր ընտրութիւն: Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր Եղէգցիները, անդամ կամ ոչ:

ՍԵԲ. ՄՈՒՐԱՏ Ուսումնասիրացը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր Սեբաստացիները եւ մասնաւորապէս գործօն անդամները այս կիրակի ժամը 15ին Իսիի Խըրիմեան դպրոցը, Ռիւ տը լա Տէֆանս: Օրակարգ.—ա) Ներկայ վարչութեան բարոյական եւ նիւթական հաշուետուութիւնը.— բ) Նոր վարչութեան ընտրութիւն: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ. ԵԿԵՂԵՑԻ

Ժամանակացոյց Զատկական տօներու

4 Ապրիլ, կիրակի, Վերջին Արեւագալ:

11 Ապրիլ, կիրակի, Ծաղկազարդ, Սպատարագ ժամը 10, Դռնբացէք 4.30:

ԳԱՂԹԱՅԻՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐ

144, Rue St. Honoré

GUT. 44 - 98

ՆՈՐ ՍՏԱՑԱՆՔ

ՅՈՒՆԱԿԱՆ ԹԱՐԱՄԱ, ՔԻԼՕՆ 800 ՖՐ.

ՄԵԿՈՒՄԻ ՊԱՏՃԱՌՈՎ ԾԱԽՈՒ Է ՇԱՏ ՅԱՐՄԱՐ ԳԻՆՈՎ

Խանութ մը ամէն գործի յարմար:
Դիմել Կանաչեան,

30, Rue Vignon (Madeleine)
Tél. OPE. 26 - 10

ԿԱՐՈՒՀԻ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

ԷԼՄԻՐ հաստատութիւնը ստիպողաբար կը փնտռէ շըմիզիյէի լաւ կարուհիներ գործատեղիի կամ տան մէջ աշխատելու համար:

Թեկնածուները կարող են դիմել ամէն օր հետեւեալ հասցէին Տիկ. Պարոնեանի,

16, Ave. des Jardins Anglais, - Le Raincy
ou téléphoner Le Raincy 28 - 57

Լաւ վճարում:

ԾԱԽՈՒ Է

Մահուան պատճառով խիստ աժան գինով նպարավաճառի բանուկ խանութ մը, մեթրօ մօտէս: 30 Ռիւ Գուռէ, Փարիզ: Դիմել Տիկին Մանուկեանի:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.
Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. Հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 2 ԱՊՐԻԼ
VENDREDI 2 AVRIL
1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7335 30e ANNÉE Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2746

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

●

Այն օրէն ի վեր որ Թուրքիոյ Ազգ. Ժողովը նոր օրէնք մը քուէարկեց, ազատ ասպարէզ բանալով օտար դրամագլուխին առջեւ, Ամերիկացիները աւելի մեծ հետաքրքրութեամբ կը հետեւին Թրքական անցուդարձին:

Մանաւանդ որ, քարիւղի շահագործման համար ալ դիւրութիւններ պիտի տրուին:

Ինչպէս գրեցինք ժամանակին, այս առթիւ օրէնք մը մշակուած էր որուն բուն հեղինակն է ամերիկացի մասնագէտ մը եւ որ նոյնութեամբ ընդունուեցաւ:

Վերջերս Անգարա այցելեցին խումբ մը ամերիկացի լրագրողներ:

Վարչապետը, Ատնան Մէնտէրէս, լրագրական ասուլիս մը սարքելով պատասխանեց շատ մը հարցումներու:

Ուշագրաւ են իր խօսքերը, քարիւղի շահագործման մասին.

— «Մասնագէտներու կարծիքով քարիւղի մեծ պահեստներ կան մեր երկրին մէջ: Կուսակցութիւն եւ կառավարութիւն, մենք կը հաւատանք թէ անհրաժեշտ է գործակցութիւն մը օտար դրամագլուխին հետ, մեր քարիւղի աղբիւրներուն շահագործման համար: Խորհեցանք թէ մեր քարիւղի աղբիւրները երեւան հանելու համար մասնաւորապէս մեր ամերիկացի բարեկամները պիտի կրնան օժանդակել մեզի: Անոնք ամէնէն հռչակաւոր մասնագէտները առաջարկեցին [illegible] մենք ընտրեցինք մէկը, որ օրինագիծ մը մշակեց մեր մասնագէտներուն հետ: Օրինագիծը օրէնքի վերածուած է արդէն:

Ինչպէս կ'երեւայ, Ամերիկացիները որոշ վերապահումներ ունին, իբրեւ գործի մարդ:

Այսպէս, Թղթակիցները զիտել կուտան թէ կրնայ ըլլալ որ տեւական չդառնայ օրէնքը: Եւ կը հարցնեն թէ Թուրքիան ալ չի՞ կրնար հիմնական օրէնքին մէջ ներմուծել այս խնդիրը, ինչպէս ըրաւ Յունաստան:

Մէնտէրէս պատասխանեց.

— «Յունաստանի պարագան չեմ գիտեր. բայց մեր օրէնքը փոխադարձ յանձնառութիւններ կը պարունակէ եւ միւս օրէնքներէն տարբեր հանգամանք ունի. եթէ ոչ մենք ալ կրնանք սահմանադրութիւնը փոխել երկու երրորդի մեծամասնութեամբ: Մեր քարիւղի օրէնքը դեռ նոր հրատարակուեցաւ եւ չենք կրնար մէկ միլիմեթր անգամ ետ երթալ»:

Միջանկեալ ըսենք թէ նորութիւն մը չէ քարիւղի շահագործման այս խնդիրը:

Տարիներ առաջ, Անգարան սկզբունքով Ամերիկացիներու տուած էր շահագործման իրաւունքը, եւ Հայաստանի Անկախութեան երբեմնի կոմիտէն բողոքեց, այն ատեն:

Հիմա որ Թուրքիա Մ. Նահանգներու տնտեսական եւ ռազմական աջակցութիւնը կը վայելէ, իբրեւ իրենց յառաջապահ միջնաբերդը Մօտաւոր Արեւելքի մէջ, սկզբունքը գործի վերածուած է:

Կ'ենթադրենք թէ ամէնէն կարեւոր պեղումները պիտի սկսին Վանէն, եւ երբ քարիւղի առաջին խաւերը երեւան եւ հոտը երկինք բարձրանայ, երկու երկիրներուն գործակցութիւնը աւելի սերտ հանգամանք պիտիստանայ:

Այս առթիւ շատ լաւատես կ'երեւայ Ատնան Մէնտէրէս.

— Յառաջիկայ երեք տարիներու ընթացքին, Թուրքիա պիտի դառնայ շատ յառաջադէմ ուժ մը, տնտեսական եւ ռազմական տեսակէտով:

Ամերիկացի Թղթակիցները հարցումներ ուղղած էին նաեւ ռուսեւթուրք յարաբերութեանց մասին:

Վարչապետը դիւանագիտական պատասխան մը տուաւ, հաւկցնելով թէ անփոփոխ են արթուն կենալ: Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՇՌՆԴԱԼԻՑ ԱՆԱԿՆԿԱԼ

●

ՄՈՍԿՈՒԱ Կ'ՈՒԶԷ ՄԱՍՆԱԿՑԻԼ ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ԴԱՇԻՆՔԻՆ

Խ. Միութեան արտաքին նախարարը, Գ. Մոլոթով, Մարտ 31ին Մոսկուայի ֆրանսական, անգլիական եւ ամերիկեան դեսպաններուն յանձնեց իր կառավարութեան մէկ ծանուցագիրը, որ կը պարունակէ նոր առաջարկներ՝ Եւրոպայի ապահովութեան մասին:

Ահաւասիկ բովանդակութիւնը —

Առաջին մասին մէջ, ծանուցագիրը կը յիշեցնէ թէ Խ. Միութիւնը միշտ կը հետապնդէ եւ պիտի հետապնդէ խաղաղութեան եւ միջազգային յարաբերութեանց բարւոքման քաղաքականութիւն մը: Այս առթիւ իբրեւ օրինակ կը յիշէ Խ. Միութեան առաջարկները Ազգաժողովին, ըապառազինութեանց ընդհանուր կրճատման, հիւլէական եւ ուրիշ կործանարար զէնքերու արգելման մասին: Կը բացատրէ թէ սպառազինութեանց ընդհ. կրճատման շնորհիւ ահագին համեմատութեամբ պիտի թեթեւնայ այն ծանր բեռը զոր այժմ կը կրեն ժողովուրդները իբրեւ հետեւանք զինարշաւի եւ պիտի վարատի գիտական գիւտերը, ինչպիսին է հիւլէական ուժը, քանդիչ նպատակներու գործածելու վտանգը: Խ. Միութիւնը այսուհետեւ ալ պիտի շարունակէ համաձայնութիւն մը [illegible] առաջինութիւնները կրճատուին եւ արգիլուի քանդիչ նպատակներու համար գործածել հիւլէական ուժը. մանաւանդ որ հիւլէական զէնքին քանդիչ ուժը անդադար կ'աճի, իսկ ջրածին զէնքը մեծապէս կը գերազանցէ հիւլէական զօրութիւնը:

ՄԻԱՑԵԱԼ ԲԱՆԱԿ = ՎԵՐԱԶԻՆՈՒՄ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ

Խաղաղութիւնը ամրապնդելու համար, անհրաժեշտ է քննել Եւրոպայի ապահովութեան խնդիրը: Այս առաջադրութեամբ, Խ. Միութիւնը Պերլինի խորհրդաժողովին յանձնեց առաջարկ մը, ի խնդիր ապահովութեան, ինչպէս եւ հաւաքական ապահովութեան դաշնագրի նախագիծ մը: Բոլոր եւրոպական պետութիւնները, ի՛նչ վարչակարգ ալ ունենան, կրնան մասնակցիլ այս դաշնագրին, մէջն ըլլալով Գերմանիան, երբ երկրին երկու մասերը միանան: Դաշնագիրը կը ձգտի հաւաքական ապահովութեան ազդու կարգուսարք մը հաստատել Եւրոպայի մէջ, համաձայն Ազգաժողովի ուխտին: Այդ կարգուսարքին ստեղծումով վերջ պիտի դնէ պետութեանց ռազմական հակամարտ խմբակցութեանց կազմութիւնը Եւրոպայի մէջ, ինչ որ թշնամութեան եւ անվստահութեան տեւական աղբիւր մը կը կազմէ պետութեանց միջեւ եւ զինարշաւի կ'առաջնորդէ: Այդպիսի խմբակցութեանց կազմութիւնը անխուսափելի կերպով յառաջ կը բերէ համապատասխան տնօրինութիւններ ուրիշ պետութեանց կողմէ, յանուն ապահովութեան: Այսպէս աւելի կը ծանրանայ միջազգային յարաբերութեանց լարումը եւ, առով իսկ, նոր պատերազմի մը սպառնալիքը: Այս բոլոր պարագաները անհրաժեշտ կը դարձնեն արդիւնաւոր գործակցութիւն մը եւրոպական պետութեանց միջեւ, խաղաղութիւնը պահպանելու եւ ամրապնդելու համար:

Ճիշդ այս պատճառով է որ խորհրդային կառավարութիւնը Ֆրանսական, անգլիական եւ ամերիկեան կառավարութեանց ուշադրութիւնը հրաւիրեց Եւրոպայի պաշտպանութեան կարծեցեալ միաբանութեան մը ծրագիրներուն վրայ, որոնք պիտի յանգին գերման զինապաշտութեան վերահաստատման: «Եւրոպական» բանակին մէջ գլխաւոր դերը սահմանուած է արեւմտ. Գերմանիոյ զինեալ ուժերուն, որոնց գլուխը պիտի գտնուին հիթլերական զօրավարներ, հակառակ Ֆրանսայի, Մեծն Բրիտանիոյ եւ Մ. Նահանգներուն սատանձնած յանձնառութեանց: Արեւմտեան Գերմանիոյ վարիչ շրջանակները բացէ ի բաց նպատակ ընտրած են չուտափոյթ պատրաստել վերազինումը եւ միջոցներ ձեռք առնել կանոնաւոր ուժեր ստեղծելու համար, ամէն տեսակ զէնքերով: Գերմանիոյ դրացիները օրինաւոր անձկութիւն մը կը զգան այս իրողութեան հետեւանքով:

Այժմ աւելի քան երբեք ժամանակն է որ բոլոր խաղաղասէր պետութիւնները եւ առաջին հերթին մեծ պետութիւնները իրենց ուժերը լարեն խափանելու համար նոր պատերազմ մը: Այս խնդիրը կրնայ յաջողութեամբ լուծուիլ եթէ Եւրոպայի

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

●

ԿԱՐՄԻՐ ՁԱՁՈՒՆԵՐԸ

Խորհրդային թերթերը զարմանազան յայտնութիւններ կը հրատարակեն իրենց երիտասարդութեան մասին:

Ուրեմն կարմիր գիծէն անդի՞ն ալ տարածուած են քաղքենի – դրամատիրական բարքերը:

Երէկ տեղական թերթ մը պերճախօս վկայութիւններ քաղած էր բուն աղբիւրէն, պատկերներն ալ հրատարակելով:

Սոֆիայի Գրական Ճակատը (Լիտերատուրէն ֆրոնտ) բուռն պայքար մը բացած է նոր երիտասարդութեան դէմ:

Այս առթիւ կը մատնանշէ զազուններ որոնք անձնատուր եղած են ամէն տեսակ մոլութեանց: Կը խմեն, հրապարակաւ կը հայհոյեն, պարապ ման կուգան, նեղ տաբատներ կը հագնին եւ իրենց մազերը կտրել կուտան ամերիկեան ձեւով:

Հունգար. թերթ մը կը գանգատի թէ ուսանողուհիները Ամերիկացիներուն կը հետեւին, իրենց մազերը յարդարելու համար, մինչեւ անգամ կողմնակի կը նեղքեն իրենց շրջազգեստը, ստրկօրէն իւրացնելով արեւմտեան նորաձեւութիւնները:

Չեխոսլովաքիոյ նոր սերունդը մասնաւոր նախասիրութիւն մը կը մատնէ նեղ տաբատներու մասին, գծաւոր գուլպաներ, խայտաբղէտ թանձր ներբանով կօշիկներ եւ ամերիկեան նշանակներով փողկապներ կը փնտռէ:

Փրակայի «Մլատա Ֆրոնտա» թերթը կը գրէ թէ երիտասարդները կը նախընտրեն արեւմտեան աշխարհի ոստիկանական եւ արկածախնդրական վէպերը կարդալ, քան թէ կուսակցական ժողովի երթալ:

Սահմանէն անդին, Լեհաստանի մէջ, ամերիկեան նորաձեւութեանց գերի դարձած են բազմաթիւ երիտասարդներ, «պիքինիարիզէ», ինչպէս կը յորջորջեն հեգնելով:

Նոյն վարակիչ օրինակները Խ. Միութեան մէջ:

Կոմսոմոլներու (Երիտ. Միութիւն) վերջին համագումարին մէջ, ընդհ. քարտուղարը խստօրէն ձաղկեց «երիտասարդ մակարոյծները», որոնք իրենց ժամանակը կ'անցընեն թափառելով մեծ քաղաքներու փողոցներուն մէջ: Կը հագուին թութակներու պէս, իրենց մազերը կը կտրեն ամերիկեան նորաձեւութեամբ, իրենց գիշերը կ'անցընեն ճաշարաններու եւ սրճարաններու մէջ, իբրեւ նորատեսակ «աֆաշ»ներ եւ «արիստոկրատ»ներ»:

Ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ Արեւմուտքի Ազատութիւնը չի կրնար նեղք մը բանալ Երկաթեայ Վարագոյրին վրայ, իսկ այս թեթեւսոլիկ բարքերը կը տարածուին սահմանէ սահման... ՎԱՀԷ

ԻՍԼԱՄ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ ՑՈՅՑԸ ԳԱՀԻՐԷԻ ՄԷՋ

[illegible] լուրեր կը հաստատեն [illegible] գիպտոսէն: Բարեկարգութիւնը վերահաստատուած է, բայց նոր դէպքեր անպակաս են:

Չորեքշաբթի օր, Իսլամ Եղբայրներու Ընկերակցութիւնը, որ ապօրէն կը համարուի, հսկայական ժողով մը սարքած էր Ապտինի պալատին առջեւ, հակառակ դրուած արգելքի: Հեռագիրները կ'ըսեն թէ ցոյցին կը մասնակցէին հինգ հազար հոգի: Ոստիկանութիւնը չէր ուզած միջամտել: Ընկերակցութեան կեդրոնին բակը լեցուած էր անհամար բազմութեամբ: Երբ ճառախօսը պահ մը կը կենար շունչ առնելու համար, բազմութիւնը «Ալլահ, Ալլա՛հ» կ'աղաղակէր: Ճառերը կրակոտ էին, բայց ոչ սպառնալից: Բոլոր բանախօսները, մէջն ըլլալով ընկերակցութեան առաջնորդը, կը պահանջէին —1. Ազատութիւն կարծիքի, ժողովի եւ մամուլի :—2. Վերահաստատում սահմանադրութեան, ազատ ընտրութիւններով:—3. Զինու զօրութեամբ արտաքսում Անգլիացիներու՝ Սուէզի շրջանէն:

Ունկնդիրները ցնծութեան աղաղակներ կ'արձակէին, ողջագուրուելով և շնորհաւորելով բանտէն արձակուած եղբայրները: Տեսակցութեան մը առթիւ, եղբայրութեան առաջնորդը, Հոտէյպի, յայտարարեց թէ Միութիւնը միշտ երկու միլոն անդամ ունի:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀՆԴԿԱՉԻՆԷՆ կը հեռագրեն թէ ըմ[illegible] արդէն սկսած են [illegible] ձակողականը Տիէն Պիէնի բերդին դէմ եւ կատաղօրէն կը կռուին, բազմաթիւ զոհեր տալով:

ՆԱԽԱՐԱՐԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ զինուորական Գերագոյն Խորհուրդին դեր–նախագահութեան պաշտօնէն արձակեց մարէշալ Ժիւէնը, մեղադրելով թէ «ծանրօրէն թերացած է զինուորական կարգապահութեան մէջ»: Ինչպէս գրած էինք, մարէշալը, որ հրամանատարութեան պաշտօն մը ունի Ատլանտեան դաշինքով, բանախօսութեան մը առթիւ քննադատած էր Եւրոպայի միացեալ բանակի ծրագիրը եւ չէր ներկայացած վարչապետին:

ԲՌՆՈՒԹԻՒՆ ՄԻՋԱԴԷՊ մը ծագեցաւ Լիբանանի խորհրդարանին մէջ: Ընդդիմադիր երեսփոխան մը, Ճումպլատ, կառավարութիւնը պատասխանատու կը նկատէր ուսանողի մը սպանութեան: Երբ վարչապետը միջամտեց, երեսփոխանը գաւաթ մը նետեց անոր վրայ որ վրիպելով զարնուեցաւ քարտուղարի մը գլխուն, յետոյ ուղղակի յարձակեցաւ եւ ձեռքով զարկաւ: Ներկաները դժուարաւ կրցան զատել երկու հակառակորդները:

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԷՆ կը հեռագրեն թէ արաբական զօրամասեր կը համախմբուին հին քաղաքամասին մէջ: Սուրիոյ ազգ. պաշտպանութեան նախարարն ալ կը մեղադրէ թէ Իսրայէլ զինուոր կը համախմբէ Սուրիոյ եւ Լիբանանի սահմաններուն վրայ:

ԴԱՄԱՍԿՈՍԷՆ կը հեռագրեն թէ մասնաւոր յանձնախումբ մը կազմուած է, քննելու համար փախստական զօր. Շիշեքլիի դրամական գործառնութիւնները: Ամբաստանագիրը կ'ըսէ թէ ահագին հարստութիւն դիզած է չորս տարուան ընթացքին: Խորհրդարանը ջնջեց քանի օրէնքներ որոնք հաստատուած էին Շիշեքլիի օրով:

ԱՄԲՈՂՋ ՔԱՂԱՔ ՄԸ ԿՐՆԱՑ ԿՈՐԾԱՆԻԼ ջրածին ռումբով —մէջն ըլլալով Նիւ Եորքը — յայտարարեց Մ. Նահանգներու Հիւլէական ուժի վերատեսուչը, ծովակալ Սթրաուս, որ անձամբ ներկայ եղած էր վերջին փորձերուն:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ որոշուած է նորէն զեղչել գիները, 5–45 առ հարիւր, բացի միսէն, բանջարեղէններէն եւ ըմպելիներէն: Եօթներորդ զեղչն է այս, պատերազմէն ի վեր:

«ԷՄՄԻ»Ն ԵԿԱՒ «ԷՄՄԻ»Ն ԳՆԱՑ...

Իսկէնտէրունի մասին Տոքթ. Գաղտպեանի գրած «Քանի մը յուշեր»ը թարմացուցին յիշատակներ 1914 – 1915ի Կիլիկեան շրջանէն: Քառասուն տարի վերջն ալ այդ Զարհուրանքը ապրող ամէն Հայու սրտին մէջ յուշեր կը ծնին. մանաւանդ որ Ապրիլեան տարեդարձն ալ մօտ է:

Մասնաւորապէս անուն մը, անգլիական «Տորիս» յածանաւը, ի՜նչ պատմութիւններ կը յիշեցնէ Միջերկրականի ափերէն, 1915ին, երբ ան իր ամենօրեայ պտոյտները կը կատարէր մէկ նաւահանգիստէն միւսը:

Տէօրթ Եօլ էի այդ օրերուն: Ալէքսանտրեթէն մէկ ժամ դէպի Օսմանիէ, երկաթուղիի գիծին վրայ: Շատ փոքր նաւամատոյց մը ունէր, աւելի ճիշդ տեղացի վաճառականներուն կողմէ շինուած «իսկէլէ» մը, ուրկէ իրենց նարինջներուն սնտուկները կը բեռցնէին Օտեսայէն յատկապէս եկած շոգենաւերը:

Տէօրթ Եօլ էի այդ օրերուն: Ալեքսանտրեթէն գալով իրենց գրօսանքի ժամերուն «պտոյտներ» սարքելու մինչեւ կայարան, երբեմն նարինջի սնտուկներ ձեռք ձգելու, երբեմն թենիս խաղալու, կամ հաւ ժողվելու ... Ու մանաւանդ... փորձանք ստեղծելու Տէօրթեօլցիներու գլխուն:

Անշուշտ ոչ մէկ տուն, ծովահայեաց ըլլայ թէ գիւղին ներսերը, լոյս վառելու իրաւունք չունէր, հասկնալի արգելք մը: Իսկ «Տորիս»ին այցելութեան օրը, չորեքշաբթի, մասնաւոր խստութիւններ ձեռք կ'առնէին: Կին ըլլար թէ պատանի (այրերը զինուոր էին կամ ճամբայ շինելու տարուած), իրաւունք չունէին գիւղէն քանի մը քայլ դուրս ելլելու, իսկ վա՜յ այն հետաքրքիր տղուն որ բարտիի մը գագաթը կը մագլցէր «Էմմի»ն տեսնելու հաճոյքին համար: «Էմմի»ն «Տորիս»ն էր, Հայերուն հօրեղբայրը, Թուրքերը այդպէս կը կոչէին զայն: Ալ «թաշկինակ երերցուցիր», «նշան տուիր», «մասնաւոր շարժուձեւերով խօսեցար»ները, [illegible] «Սէյեար ժանտարմաներու» համար ձեռք անցած տղան լաւ մը ծեծելու եւ «քարաքօլ» առաջնորդելու:

Ասոնք հասարակ դէպքեր էին, Եւ մեր չարաճճի տղաքն ալ վարժուած ծեծին, կամ վստահ իրենց ճկուն շարժումներուն եւ արագավազ սրունքներուն, բարտիներու բնակիչ դարձած էին: Դանիէլ մը ունէինք որուն բնակարանէն ծովը հազիւ կ'երեւար:

Զօրեքշաբթի օրերը երբ տեսնէինք զինքը դէպի մեր տունը գալու ճամբուն վըրայ, ընդոստաբար կը նայէինք Միջերկրականին, գիտէինք որ «Տորիս»ը հոն էր եւ մեր Դանիէլին դիտարանը մեր պարտէզին բարտիներուն ամէնէն բարձրը մինչեւ երեկոյ պիտի հիւրընկալէր այդ աչխոյժ պատանին:

Զօրեքշաբթի օր մըն էր դարձեալ, իրիկուան դէմ: Տեսանք որ փողոցը երաբանցում մը կայ: Ոստիկան – զինուորներ իրենց ձիաւոր հարիւրապետով դէպի Քէլէկեան որբանոցը կը դիմեն աճապարանքով: Որբանոցը տակաւին չէր տեղահանուած 1915ի ամառը: Շէնքը կը գտնուէր գիւղին հիւսիսային ծայրը, բաց դաշտի մը մէջ, պարտէզներով շրջապատուած եւ ամբողջովին ծովահայեաց:

Հետաքրքիր տղոց բազմութիւն մըն ալ կը հետեւէր զինուորներուն: Սպասեցինք անհամբեր պատճառը հասկնալու: Տեղահանութիւնները ընդհանրապէս այդքան ցուցական ձեւով չէին ըլլար: Ուրիշ բան մը կար: Ժամ մը վերջ տնօրէնը, Գ. Կարմիրեան կը պատմէր դէպքը, պզտիկ ժըպիտով մը:

— Ի՞նչ պիտի ըլլայ, եկան խուզարկեցին նորէն, տասներորդ անգամն ըլլալով, իբրեւ թէ — Հէյլոս Օյնատըյօրը – մըշշ, — հայելի կը խաղցնենք եղեր «Տորիս»ին, նշան տալու համար: Մայրամուտի արեւը որ կ'իջնէ դէպի Միջերկրականի հեռաւոր հորիզոնը, իր ճառագայթները կը ցոլացնէ մեր ապակիներուն վրայ, հայելիի նման փայլեցնելով զանոնք: Մարդիկը «հեյլոս» կարծեր են փոքրերին ցոլացումը... Ընելիք չկայ եւ այս քանիերո՞րդ անգամը ըլլալով...:

Այս ամենօրեայ զուարճալի դէպքերը «Տորիս»ին երեւէն ի վերջոյ պատճառ եղան եղերական դէպքի մը, որուն զոհ գացին գիւղին քանի մը երեւելիները, մասնաւորապէս Գալեանները եւ իրենց նահապետը՝ Յովհաննէս էֆ. Գալեան, 80ի մօտ պատկառելի ծերունի մը որ Ատանայի մէջ կախաղանի վրայ քաւեց «Տորիս»ին մեղքը: Աւելի ճիշդ պիտի ըլլար ըսել Տէօրթեօլի շրջակայ Թուրք գիւղացիներուն վրէժը: Այս մարդիկը 1909ի, Ատանայի կոտորածին չէին կրցած ջարդել եւ հրկիզել Տէօրթեօլը, անոր հերոսական դիմադրութեան պատճառով: Գալեանները եղած էին դիմադրութեան ոգին, հնչակեան միրայրի հասցուցած երիտասարդ յեղափոխական սերունդին հետ:

Ինչպէս քիչ մը բոլոր գիւղերը, Տէօրթեօլն ալ ունէր իր «խենդը», պաշտօնապէս ընդունուած թէ հայ եւ թէ շրջակայ Թուրք բնակչութեան կողմէ: «Տէլի Փօրի» կը կոչուէր: Ամէն տունի եւ ամէն խանութի մէջ (Վարի Թաղին) [illegible] ունէր: Ան էր որ «Էմմի»ին մեծ բարեկամը կը նկատուէր Թուրքերուն կողմէ: Եթէ Կէօքօղլանեանը այծ կը ղըրկէր լողալով «Տորիս»ին եւ կը պարենաւորէր զայն, Ատանայի պատերազմական ատեանին առջեւ գատուելու համար, ինչո՞ւ Տէլի Փօրին ալ նամակ մը չտանէր Յովհ. Գալեանին կողմէ, անգլիերէն գըրուած՝ Վարի Թաղի վարժապետին՝ Քարուկեանին ձեռքով: Դժուար չեղաւ սարքել բեմադրութիւնը: Փօրին հրապուրեցին խոստումներով:

— «Բուկդ է Յովհ. էֆէնտիին տունը, Գաղտասար Գալեանին կինը, այսքան ալ դրամ, ընելիքդ դժուար չէ, նաւէ սա էշուն վրայ եւ քշէ դէպի ծովեզերք»...

Եւ ծովեզերքի հսկողութիւնը կատարող ոստիկան զինուորներ վրայ կը հասնին կը բռնեն Փօրին եւ ձեռքով դրածի պէս կը գտնեն էշուն համետին տակէն անգլերէն նամակը, ուղղուած «Տորիս»ի նաւապետին:

Հետեւա՞նքը: Բոլորը միասին պատերազմական ատեան, ուր մահուան կը դատապարտուի Յովհ. Գալեան, 15 եւ 10 տարի բանտարկութեան՝ Գաղտասար Գալեան, Քարուկեան եւ միւսները: Տէլի Փօրին ալ բաժին մը կը ստանար 4-5 տարի, հակառակ իր բուն բողոքին, երբ կը պոռար պատերազմական ատեանին առջեւ.

—Ո՞ւր է Յովհաննէս էֆ.ին տունը, Գաղտասարին կինը ինծի պիտի տայիք, բան մըն ալ չտուիք, «Էտէպսիզ հէրիֆլէր»:

Մինչեւ ընդհ. տեղահանութիւն 1915 Օգոստոս, այլեւս «Տորիս» խմմին ժպիտ չէր բերեր Հայերու դէմքին վրայ, բոլորին սիրտը կը դողար երբ իր նազելաճեմ պտոյտը նշմարէին Միջերկրականի կապոյտին վրայ:

Տէօրթեօլցիները չեն կրնար օրհնութեամբ յիշել «Տորիս»ը, ինչպէս Մուսատաղցիք կը յիշեն ազատարար «Կէշէքօ»ը:

Տ. Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԱՆՀԵՏԱՑՈՂ ԴԷՄՔԵՐ

ՎԵՐ. Կ. ՀԱՍԷՍԵԱՆ

Երեւանէն ստացուած նամակէ մը կը տեղեկանանք թէ Փետրուար 9ին իր մահկանացուն կնքած է վերապատուելի Կարապետ Ա. Հասէսեան, որ 1947ի աշնան ներգաղթի վերջին կարաւանով Հայաստան մեկնած էր Պէյրութէն, իր ընտանիքին հետ:

Հանգուցեալը ծնած էր Մարաշ, շուրջ 82 տարի առաջ, լուսաւորչական ընտանիքի մէջ (մայրը Սամուէլեան չորս եղբայրներու միակ քոյրն էր):

Նախնական կրթութիւնը ստացած էր իր Թաղի Ս. Սարգիս եկեղեցւոյ նախակրթարանին, յետոյ հայ բողոքականներու Առաջին եկեղեցւոյ «Ակադեմիա» վարժարանին մէջ:

Զափահաս էր արդէն, երբ տեղի ունեցաւ 1895ի մեծ կոտորածը, որուն զոհ գացին աւելի քան հազար Հայեր, այրեցան քանի մը հայկական թաղեր, իրենց եկեղեցիներով եւ դպրոցներով:

Ամերիկացի միսիոնարները արդէն շատոնց հաստատուած էին Մարաշի մէջ, ուր ունէին իրենց Աստուածաբանական Ճեմարանը եւ Աղջկանց գոլէճը:

Ջարդին հետեւանքով որբանոցներ բացին ամերիկեան եւ գերմանական միսիոնարները՝ աղջկանց եւ մանչերու համար: Անոնք միաժամանակ նիւթապէս կ'օգնէին այրիներուն ալիւր բաշխելով եւ աշխատանք հայթայթելով (ձեռագործ):

Հայ աւետարանական շարժումը մեծ զարկ ստացաւ այդ շրջանին Կիլիկիոյ, մասնաւորապէս Այնթապի ու Մարաշի մէջ: Հայաստանեայց առաքելական եկեղեցւոյ զաւակներէն շատեր բողոքականութեան յարեցան:

Հասէսեան — որ պզտիկ տարիքին ծընողքին հետ Երուսաղէմ ուխտի գացած ըլլալով ծանօթ էր «Հաճի Կարապետ» անունով, շփման մէջ մտաւ ամերիկացի միսիոնարներու հետ եւ բողոքականութիւնը ընդունեց:

Ինքնաշխատութեամբ մեծ զարգացում ձեռք բերաւ: Մասնաւոր ընդունակութիւն ունէր բժշկութեան, մանաւանդ բնակարուժութեան եւ շատ կանուխէն համբաւ շահած էր իբրեւ բեկարոյժ: Ձրի կը դարմանէր իրեն դիմողները:

Մեծ փափաք ունէր հայ աւետարանական քարոզիչ դառնալու: Թէեւ Գոլէճական դասընթացքը չէր աւարտած, սակայն մտաւ Մարաշի Աստուածաբանական Ճեմարանը, ուր իր նմաններէն կազմուած դասարանի մէջ հետեւեցաւ մասնաւոր դասընթացքի մը:

Իբրեւ քարոզիչ ղրկուեցաւ Մարաշի հեռաւոր գիւղերէն Կապան, յետոյ Կէօքսուն:

1909ին Կէօքսունի քարոզիչն էր եւ իր այդ հանգամանքով ճամբայ ելած էր մասնակցելու համար Կիլիկիոյ Հայ Աւետարանական Միութեան համաժողովին, որ պիտի գումարուէր Ատանայի մէջ Ապրիլին:

Կիլիկիոյ համատարած ջարդը սկսած էր արդէն՝ երբ դեռ պատգամաւորները տեղ չէին հասած: Օսմանիյէի, Զայըր Աղզըի եւ Սայ Կէչիտի մէջ նահատակուեցան 37 հոգեւոր գործիչներ, որոնց շարքին մէկ փրոֆէսէօր, 9 ձեռնադրեալ հովիւներ, տասը արտօնեալ քարոզիչներ, ինը երեսփոխաններ եւ չորս կիներ, որոնք Ատանայի համաժողովին կ'երթային Կիլիկիոյ զանազան քաղաքներէն:

Պատ. Կարապետ Հասէսեան ճամբայ ելլելէն վերջ վտանգին տեղեակ ըլլալով, իր տեղը վերադարձեր եւ ընդհանուր սպանդէն փրկուեր էր հրաշքով:

Կէօքսունէն եւ Կապանէն վերջ քարոզիչ նշանակուեցաւ Ալպուսթանի, ուր մընաց մինչեւ համաշխարհային առաջին պատերազմը, որուն ամբողջ տեւողութեան՝ կերպով մը յաջողեցաւ մնալ Մարաշ:

Զինադադարին պաշտօնավարեց իր ծննդավայրին մէջ: 1922ին, Մարաշի պարպումէն վերջ անցաւ Սուրիա – Լիբանան շրջանը, ուր գործեց քառորդ դար անընդհատ:

1922 Օգոստոսին պաշտօնական քարոզիչ նշանակուեցաւ Դամասկոսի Հայ Աւետարանականաց եկեղեցիին, ուր շնորհիւ իր ջանքերուն կազմակերպեալ վիճակ ստացաւ: Հոն մնաց մինչեւ 1923 Հոկտեմբեր 30:

1924ին պաշտօնավարեց Լաթաքիոյ մէջ իբրեւ արտօնեալ քարոզիչ: Յետոյ անցաւ Տրիպոլիս, ուր մնաց մինչեւ 1927 իբրեւ հովիւ տեղւոյն եկեղեցիին: Հոն բացաւ նաեւ նախակրթարան մը քառասուն աշակերտներով եւ վարեց կիրակնօրեայ դպրոցը:

Ժամանակ մը պաշտօնավարեց նաեւ Իսքէնտէրունի մէջ:

1927 – 1934 գործակցեցաւ վեր. Ենովք Հատիտեանի՝ Պէյրութի մէջ, դառնալով քարոզիչ Քէմփի եկեղեցիին:

Պուրճ – Համուտի (Նոր Մարաշ) մէջ նոր եկեղեցի մը հիմնուեցաւ, վեր. Հասէսեան հովիւ նշանակուեցաւ անոր: Այդ պաշտօնին վրայ մնաց 1934 Յունուարէն մինչեւ 1942ի աշունը, երբ իր յառաջացեալ տարիքին պատճառաւ հրաժարական տուաւ: Եւ սակայն շարունակեց միշտ

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԱՆԱՊԱՏԻ ԹԱԳՈՒՀԻՆ ԶԷՅՆԷՊ

Պայծառ առաւօտ մըն էր, երբ Զէյնէպ արթնցաւ ու մօտենալով պատուհանին դուրս նայեցաւ, եւ այսպէս ըսաւ.

— Գարուն է ահա: Ինչքան աղուոր ես, ով գարուն, երիտասարդութեան եւ յոյսի եղանակ... կանաչդ յոյսի նշանն է աշխարհի: Սակայն, սիրտը խռով ըսաւ «ով դժբախտ ամուսինս. գուն մեռար եւ հանգիստ օր մը չտեսար: Քու կարճ կեանքդ Հռովմէացիներու դէմ պատերազմելով անցուցիր: Բայց թող չխռովի հոգիդ. պիտի վրէժդ լուծեմ եւ փոքրիկ զաւակդ աշխարհի մեծագոյն թագաւորը պիտի դարձնեմ:

Ապա, վերադարձաւ իր սենեակը եւ, գիշերազգեստը փոխելով, ելաւ դուրս ու կանչեց իր վեզիրը:

— Բարի լոյս, ով Թագուհիս, հրաման:

— Օգոստոս, ըսաւ Զէյնէպ, գիտես որ մենք Հռոմի իշխանութեան տակն ենք տարիներէ ի վեր, եւ մեր ամբողջ հարստութիւնը կ'երթայ իրենց գանձը:

— Հիանալի է նպատակդ, ով Թագուհիս, հրամայէ եւ կողքիդ պատրաստ պիտի գտնես քու հաւատարիմ ժողովուրդդ:

— Ուրեմն մտիկ ըրէ Օգոստոս, մենք շատ չարչարուեցանք անոնց լուծին տակ, (պատուհանէն դուրս նայելով) այս, ահաւասիկ գարունը կը խայտայ դուրսը եւ կը մղէ զիս՝ իրաւունքս պաշտպանելու համար:

— Ով Թագուհիս, երիտասարդի արիւնը տակաւին կը հոսի երակներուդ մէջ: Դուն իմ կեանքս ես, ինչպէս ամբողջ Փալմիրի ժողովուրդին:

Զէյնէպ անոյշ ժպիտով մը ըսաւ անոր.

— Շատ ազնիւ ես Օգոստոս:

Հիմա պիտի յայտարարենք ժողովուրդին, որ Փալմիր անկախ է այսօրուընէ սկսեալ, եւ ես՝ իրեն արժանաւոր Թագուհին պիտի ըլլամ:

— Այսօր դուն պիտի հասնիս քու փափաքիդ... երանի սիրտս ալ հասնէր իր փափաքին...: Զէյնէպ չլսելու տուաւ այս վերջին խօսքը, եւ արձակեց զայն:

Ամբողջ Փալմիրը ոտքի է: Հազարաւոր մարդիկ խանդավառութեամբ կը դիմեն պալատ եւ կը գոչեն խելայեղօրէն... կեցցէ մեր Թագուհին, կեցցէ՝ մեր քաջ Զէյնէպը:

Այդ վայրկեանին, Զէյնէպ կ'երեւի պատշգամին վրայ՝ պատերազմական զէն ու զրահով, եւ կ'ըսէ ժողովուրդին.

— Ով սիրելի ժողովուրդ, Փալմիր Փալմիրցիներուն է այսօրուընէ սկսեալ:

Ահա կը տեսնէք հագուստներս. բոլորդ ալ ինծի պէս պիտի հագուիք եւ պիտի հանենք այն ատեն միայն երբ անկախ դարձնենք մեր երկիրը:

Ժողովուրդը խանդավառութեամբ ընդունեցաւ իր քաջ եւ գեղեցիկ Թագուհիին պատգամը, եւ ցրուեցաւ:

— Օգոստոս, ահաւասիկ Կեսարին ուղղուած նամակը, որուն մէջ յայտնեցի իրեն տուրք չվճարելու մեր որոշումը: Այս նամակը անմիջապէս պիտի ղրկես իրեն:

— Այո, սիրելի Թագուհիս: Պատրաստ է այս պաշտօնին յարմար անձը. (Օգոստոս ներս կը կանչէ գրան եւեւ սպասող երիտասարդը, որ կը մտնէ եւ խոնարհելով Թագուհիին առջեւ, կը սպասէ հրամանի):

Զէյնէպ անոր կը յանձնէ կայսեր ուղղուած նամակը եւ կ'ըսէ.

— Կեցցես, քաջ երիտասարդ, բարի ճանապարհ եւ յաջողութիւն կը մաղթեմ: (Երիտասարդը կը մեկնի): Ապա, վեզիրին դառնալով, կ'ըսէ.

— Օգոստոս, պէտք է որ պատրաստես բանակը, որովհետեւ գիտեմ որ պատերազմի պիտի սկսին Հռովմէացիները:

— Մի մտահոգուիր, ով Թագուհիս, ես ամէն ինչ պատրաստած եմ արդէն:

— Ուրեմն, դնա եւ պատրաստութիւն տես, որպէսզի բանակը զօրահանդէս մը կատարէ վաղը:

Մեկնող երիտասարդը՝ որ Սիրիուս կը կոչուէր, լրտես մըն էր: Թագուհիին նամակը տարաւ Հռոմ եւ յանձնեց կեսարին, որ հրամայեց.

— Թող բանակս բանէ այդ ապստամբ կինը եւ զայն բերէ ինծի, իսկ Սիրիուս թող սպասէ իմ նոր հրամաններուս:

— Ով տէր, քու բարիքդ անսահման է, ինծի շնորհէ այս կինը:

— Բուկդ թող ըլլայ այդ կինը եւ դուն եղիր իմ փոխանորդս Փալմիրի մէջ:

— Արեւշատութիւն, ով տէր...

Թարգմ. ՆԻԶԱՐ ԽԱԼԻԼԻ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԵՐ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

★

ՎԻԷՆ, (Յառաջ) — Թէեւ երգչախումբը մերն է, սակայն մենք ալ մեր կարգին միայն՝ Կրընոպլէն եւ Տէսինէն վերջ վայելեցինք, այս կիրակի կէսօրէ վերջ, Սէրքըլ Կաթոլիկի սրահին մէջ՝ հայ երգին հմայքը: Վիէնի գաղութը — ինչպէս ուրիշ գաղութներ համեստ թիւով եւ օրակով — գեղեցիկ եւ հայրենաշունչ ձեռնարկներու կարօտը կը քաշէ ժամանակէ մը ի վեր: Վկայ՝ պատկառելի բազմութիւնը որ եկած էր քաջալերելու պատասխանատու ղեկավարը եւ իր երգիչները:

Որոշեալ ժամուն, սրահը մթութեան մէջ կը թաղուի: Խոր լռութեան մէջ՝ վարագոյրը յուլօրէն քաշուելով, գեղեցիկ, շողշողուն տեսարան մը կը պարզուի մեր առջեւ. յիսունի մօտ երգիչներ եւ երգչուհիներ, չատերը հոս ծնած կը սպասեն Յովսէփ վարդ. Լեւոնեանի ազդանշանին:

Եւ ահա երգը կը հոսի, կը ծաւալի սրահին մէջ: Ներկայ բազմութիւնը մըտամփոփ կ'ունկնդրէ... Սիրելի «Յառաջ», եթէ ուզեմ մի առ մի թուել յայտագրին կտորները եւ վերլուծել, թերեւս խճողուի թղթակցութիւնս, ուստի կը բաւականանամ արձանագրելով միայն հեղինակները եւ տիտղոսները, առանց որ եւ է մեկնութեան:

Մէկիկ, մէկիկ, կ'անցնին բեմին վրայ հոյլ մը ծանօթ անուններ իրենց լուսագոյն երկերով... անմահ Կոմիտաս վարդապետը, Կ. Մուրզա, Եկմալեան, Ա. Գատմագրեան, Գ. Սիւնի եւ Գ. Ալէմշահ:

Յայտնի կ'ըլլայ նաեւ որ բազմաձայն երգերէն քանի մը հատը, իրենց դաւառական բառերով որոշ դժուարութիւններ պատճառած են խմբավար վարդապետին: Անշուշտ այս ալ կը հարթուի ժամանակի ընթացքին:

Կոմիտաս վարդապետի «Կալի» եւ «Մըշակի» բարդ երգերէն վերջ, Բ. Կանաչեանի «Հօյնար»ը աւելի հեշտին եւ երագուն աչքերով ունկնդրեցինք, խանդավառ ծափերու մէջ: Այս երգին մեներգներ յաջողութեամբ տարաւ Գ. Գ. Ձէլէպեան:

Յայտագրին կրօնական մասը նորութիւն չէր պարունակեր, խորհրդաւոր եւ սրբաշունչ մթնոլորտի մէջ երգուեցան Յարութեան «Ալէլուիա»ն (մեներգ Տիկ. Պերճուհի Սիմոնեանէ եւ Գ. Արամ Քէշիշեանէ), «Մարմին Տէրունական»ը, «Սուրբ Սուրբ»ը եւ «Հայր Մեր»ը: Այս վերջինս ղեկավար վարդապետին հրաւէրով ունկնդրուեցաւ յոտնկայս:

Եւ մէկէն միջավայրի փոփոխութիւն, երգչախումբը զուարթ տրամադրութեամբ կը գեղգեղէ «Ելնեմ ժան գամ» երգը, որուն կը յաջորդէ պաշտօնական դադարը:

Երկրորդ բաժինը յայտագրին ունէր հաճելի անակնկալ մը, Օր. Մ. Կատվաբենց (Փարիզէն), եկած էր խանդավառութիւն ստեղծելու:

Մեր շնորհալի Օրիորդը, ընկերակցութեամբ դաշնակի երգեց, «Փոքրիկ տղան մի վարդ տեսաւ» (Ռոմ. Մելիքեանէ): «Երեւան»ը (Արամ Խաչատուրեանէ), «Ծայլա» (Ա. Գատմագրեանէ), «Իմ երգը», (Գ. Ալէմշահէն) եւ Բ. Կանաչեանէ քնքոյշ երգ մը: Հասարակութիւնը խանդավառ ու կրկնակի ծափերով իր գոհունակութիւնը յայտնեց, իսկ Հ.Յ.Դ. կոմիտէի կողմէ սիրուն ծաղկեփունջով՝ ջերմագին շնորհաւորութիւններ ներկայացուեցան ավնիւ օրիորդին, եւ հանդէսի վերջաւորութեան՝ երգչախումբին եւ ղեկավարին:

Այս խանդավառ մթնոլորտին մէջ, նորէն փոքրիկ դադար մը — որուն ընթացքին նուիրատուութեան ցանկ մը բացուեցաւ ի նպաստ Երգչախումբին: Գ. Յ. Ոսկանեան քանի մը գնահատական խօսքեր ուղղելով Յ. Լեւոնեանի, երգչախումբին հիմնադիր հռչակեց Վիէնի Հայ Կապ. Խաչը (Կապոյտ Խաչի Սանուհիներու «Արաքս» երգչախումբ) եւ որ երկու տարիէ ի վեր, բոլորովին անկախ, Վիէնի հայկ. երգչախումբ, տիտղոսով կ'աշխատի տարածել հայ երգը: Այս առթիւ յիշեցուց ներկաներուն մեր երեք դպրոցներուն պահպանումը շնորհիւ Կապոյտ Խաչի, եւ ապա առաջարկեց երգչախումբին անունը կնքել մեր վեհափառ «Արարատ»ի անունով:

Նուիրատուութիւնը լաւ արդիւնք տըւաւ, գոյացաւ 39 հազար Ֆրանքի գումար մը:

Գ. բաժինով յայտագիրը աւելի ժողովրդական դարձաւ: Խումբը յաջողապէս երգեց յաջորդաբար «Ով Մեծասքանչ»ը, «Հովն անուշ»ը, (Գ. Սիւնի), «Հօյ նազանըմ» (Կ. Մուրզա), «Շուշան» (Բ. Կանաչեան), «Ծայլի» (Ա. Գատմագրեան) եւ իբրեւ վերջաբան «Իմ հեռաւոր հայրենիք»ը (Գ. Ալէմշահ):

Ընդհանրապէս յաջող էր երգահանդէսը, կոկիկ եւ կանոնաւոր էին նըմանապէս խումբը եւ ներկայ հասարակութիւնը: Կ'իմանամ թէ գոհացուցիչ եղած է նաեւ նիւթական հասոյթը: Դժբախտաբար սրահը եւ կամ բեմը յարմար չէին հնչականութեամբ: Վստահ ենք որ ապագային լաւագոյն կարգադրութիւն մը կ'ըլլայ:

× Կը լսեմ թէ քաղաքիս Էսթրէսէնի Թաղամասի (ռիւ Փէյզօնօ) մեծ շէնքին հայ վարձակալները իրենց իրաւունքները պաշտպանելու համար միութիւն մը կազմեր են: Վաւերացումը արդէն ստացած ըլլալով պատկան պաշտօնատունէն, մեր հայրենակիցները կը մտածեն մօտերս հանդէս մը կազմակերպել ծանօթացնելու համար իրենց Միութեան նպատակները: Յաջողութիւն կը մաղթենք իրենց:

Ա. Կ. ԲԻՒԶԱՆԴԱՑԻ

օգտակար ըլլալ իր սիրած գործին: Սեփական տուն մը ունէր Շթօրայի մէջ եւ ամառուան եղանակին քարոզիչի պաշտօն կը կատարէր այդ հայաբնակ գիւղին մէջ:

Մասնակցած է Սուրիոյ եւ Լիբանանի Հայ Աւետարանական Միութեան բոլոր համաժողովներուն:

1945ի համաժողովը պիտի գրադէր Նաեւ Հայոց մէջ բողոքականութեան մուտքի հարիւրամեակը հանդիսաւորապէս տօնելու խնդրով: Առաջարկը ժողովին ներկայացուեցաւ տաւ՝ վեր. Հաւէսեան ինքնաբերաբար հարիւր լիբանանեան ոսկի նուիրեց այդ նպատակին համար, մեծ տպաւորութիւն ձգելով ներկաներուն վըրայ, որոնք հետեւեցան իր օրինակին:

Միշտ անձնուէր եւ բարեմոյն հանգուցեալը սէր ու համակրանք շահած էր այն բոլոր վայրերուն մէջ, ուր պաշտօնավարած էր իբրեւ հոգեւոր հովիւ:

Իր հայրենասիրութեան գերագոյն ապացոյցը տուաւ 1947ին, երբ 42 բողոքական ընտանիքներու հետ մեկնեցաւ Հայաստան, իր վերջին տարիները ապրելու համար հայրենի հողին վրայ:

Հակառակ ոպիտակ մազերուն, հոն ալ շարունակած է օգտակար ըլլալ իր հայրենակիցներուն իբրեւ ճարտար բեկաբոյժ: Հայաստանի մէջ մեռած է նաեւ իր աղջիկը՝ Օր. Փառանձեմ Հաւէսեան, երիտասարդ տարիքի մէջ:

Իր զաւակը Աւետիս Հաւէսեան, այժմ 40 տարեկան, կը շարունակէ հօրը գործը Պէյրութի մէջ, ուր 1947ին աւարտեց Աստուածաբանական ճեմարանը: Ներկայիս տնօրէնն է Պուրճ Համուտի Հայ Աւետարանականներու վարժարանին:

Վեր. Կարապետ Հաւէսեանի մահով կ'անհետանայ գաղափարական եւ հայրենասէր Հայ մը:

Ս.

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

★

ԱԼՖՈՐՎԻԼ — Մարտ 28ին, Ալֆորվիլի Հայ Մարզականը ընդունեց Ա. ԷՍ. Ֆոնթընէն որմէ պարտուած էր երթի առեն 2–1:

Հակառակորդը հովին հետ կը խաղար, սակայն ոչ մէկ նեղութիւն կրեցինք:

Ընդհակառակն մեր տղաքը աւելի վըտանգաւոր էին այս անգամ: Քառորդ ժամ չէր անցած եւ տասը վայրկեանի մէջ Միլոյեան, Լոչեան եւ Քիւփէլեան կը յաջողէին մէկ մէկ կէտ նշանակել: Այս մրցումն ալ շահեցանք 3–0: Այս յաղթութեամբ շատ կը յուսայինք առաջին տեղը գրաւել, դժբախտաբար Ֆոնթէնըպլոյի խումբը որ առաջինն է եւ ինքն ալ կը հանդիպէր Բէտ Սթարի, յաղթական դուրս եկաւ, որով այժմ անփոփոխ է դասաւորումը: Եթէ պարտութիւն մը ունենայ իր տեղ կ'անցնինք: Ան միայն երեք մրցում ունի կատարելիք, իսկ մենք չորս:

Այս կիրակի Իւ. ԷՍ. Փանթէնի դաշտին վրայ կը մրցինք տեղական խումբին դէմ:

Զ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

★

Ֆ. Կ. Խաչի Անիէռ Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղը կիրակի օր կազմակերպած էր գինեձօն մը Կապոյտ Խաչի օրուան եւ իր վերակազմութեան առթիւ:

Անիէռի ընկերվարականներու սրահը կը յորդէր երկսեռ հասարակութեամբ մը, որ դիտակից Կապոյտ Խաչի դերին, եկած էր թեւ ու թիկունք հանդիսանալու անոր:

Հանդէսը բացաւ ատժամեայ վարչութեան քարտուղարը ու ըսաւ. «բոլորիս ծանօթ է Կապոյտ Խաչի օգտաշատ դերը գաղթաշխարհի մէջ: Մեր մասնաճիւղն ալ իր կարելին պիտի փորձէ սատարելու այս նուիրական պարտականութեան: Ի միջի այլոց մասնաճիւղս այս տարի ամէն ճիգ պիտի թափէ Հալէպի Քարէն Եփփէ ճեմարանին մէջ սան մը պահելու համար: Կոչ կ'ուղղենք բոլոր մեր համակիրներուն որպէսզի օժանդակեն այս ձեռնարկին որ ազգապահպանման մէկ հիմնաքարը կը կազմէ»: Յետոյ խօսք տրուեցաւ Ֆրանսայի Շրջ. վարչութեան նախագահ Տիկին Էլլէն Բիւզանդ որ իր պերճախօսութեամբ նկարագրեց այս ծաւալուն կանացի կազմակերպութեան կատարած հսկայ աշխատանքները, փրկարար դերը Ամերիկաներէն մինչեւ Պալքանները եւ Միջին Արեւելք: Կենդանի օրինակներով ցոյց տուաւ Կապոյտ Խաչի յաջողութիւնները:

Գեղարուեստ. բաժնին երգով իրենց մասնակցութիւնը բերին Անիէռի եւ Իսիի Նոր Սերնդականները ղեկավարութեամբ Գ. Կարապետ Գայիշեանի: Այս ժողովրդական ուրախալի մթնոլորտին մասնակցեցան հանդիսականները իրենց երգերով եւ պատմութիւններով:

Ժողովուրդը, միշտ կարօտ խանդավառութեան, չէր ուզեր բաժնուիլ այս հաբալատ միջավայրէն: Կ'արժէ աւելի յաճախ գոհացում տալ այս անձնուէր ժողովուրդին, այսպիսի խնջոյքներով: Լաւագոյն կերպով կազմակերպուած էր այս ձեռնարկը եւ կոկիկ հասոյթ մը ապահովեց:

Շատ ապրիք, Խաչուհիներ, ձեր տաք սիրտը միայն կը փրկէ այս ժողովուրդը, ինչպէս անցեալի դժնդակ օրերուն: Կրկնապատկեցէք ձեր եռանդը:

Կը մաղթենք որ Անիէռի սան որդեգրելու օրինակը յաջողութեամբ պսակուի եւ վարակիչ դառնայ բոլոր մասնաճիւղերուն համար:

ՀԱՆԴԻՍԱԿԱՆ

ԻՍԻԻ ՏԻԿԻՆՆԵՐՆ ԱԼ ԿԸ ԳՈՐԾԵՆ

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՕ. — Եկեղեցաշէն Յանձնախումբը գինեձօն մը սարքած էր Կիրակի օր ի պատիւ եկեղեցւոյ շինութեան հանգէսին մասնակցող տեղական ուժերուն: Այս հաւաքոյթի ընթացքին ներկայացաւ նոյն նպատակին համար կազմուած Եկեղեցասէր Տիկիններու Միութեան վարչութիւնը, պաշտօնական վաւերացում խնդրելով, որպէսզի կարենայ աւելի մեծ թափով նուիրուիլ այս գործին եւ փութացնել եկեղեցիի շինութիւնը:

Տիկինները կը վստահեցնեն թէ, երբ քաջալերուին՝ պիտի կրնան Իսիի բոլոր հայ կիները կապել իրենց եւ սկսիլ դրամահաւաքութեան եւ ցոյց տալ թէ երբ հայ կինը ուզէ՝ կրնայ հրաշքներ գործել: — Թ.

ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՐԵԱՆԻ ԳՈՐԾԵՐԸ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

ՄԻՒՆԽԷՆ, 27 Մարտ, (Յառաջ) — Մարտ 26ին Միւնիխի ամենամեծ սրահներէն, Տէօյչէ-Մուզէօի մէջ տեղի ունեցաւ, ի ներկայութեան 2500 հանդիսականներու, դաշնակի երեկոյթ մը, հանրածանօթ դաշնակահարուհի, գերմանուհի Ռօզլ-Շմիտի կողմէ:

Գերմանիոյ մէջ տակաւին առաջին անգամ է որ Արամ Խաչատուրեանի կտորներէն կը ներկայացուին: Հանդիսականները մեծ խանդաղատանքով հետեւեցան եւ գնահատեցին Արամ Խաչատուրեանը, իբրեւ մեծ արուեստագէտ:

Գերման դաշնակահարուհին, Ռօզլ-Շմիտը, այնքան հռչակաւոր է որ, իր ամէն մէկ նուագահանդէսին տոմսակները շաբաթներ առաջ, սպառած կ'ըլլան:

Տիկ. Շմիտը կը շարունակէ իր նուագահանդէսները Գերմանիոյ մեծ քաղաքներու մէջ, Արամ Խաչատուրեանի ստեղծագործութիւններով: Մաքս Պարոնեան

ԿԱՆՈՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Հայաստանեայց առաքելական եկեղեցւոյ կրօնական ընկերակցութեան Փարիզի եւ Շրջակայից

★

Այս ընտրութիւնը տեղի կ'ունենայ առաջին անգամ քուէարկողներու ձայներուն բացարձակ մեծամասնութիւնով:

Ի հարկին, երկրորդ քուէարկութիւն տեղի կ'ունենայ ընտրութեան արդիւնքը յայտնի ըլլալէն 15 օր ետք, ձայներու յարաբերական մեծամասնութիւնով:

Այս սկզբունքը գործադրելու համար պիտի զետեղուին քուէտուփեր Փարիզեան շրջանի բոլոր հայ. եկեղեցիներու մէջ, ինչպէս նաեւ ամէն այնտեղ, ուր կան հարիւր ընտրողներ, մերձակայ շրջաններէ ի հարկին կրնան միացուիլ:

Այսպէս ընտրուած ներկայացուցիչներու ժողովի անդամները պիտի նշանակեն երեք եկեղեցական անդամները, Առաջնորդ հօր կամ, իր բացակայութեան, զայն փոխարինող անձին առաջարկով:

ՅՕԴ. ԺԲ. — Ընտրութեան մասնակցելու համար ամէն անդամ պէտք է վճարած ըլլայ անցեալ տարիներու իր բոլոր անդամատուրքերը, վերջին ընտրութեան թուականէն սկսեալ, եւ առնուազն մէկ տարիէ ի վեր անդամ արձանագրուած ընկերակցութեան:

ՅՕԴ. ԺԳ. — Ներկայացուցիչներու ժողովին անդամները չորս տարին անգամ մը կը փոխուին:

Պաշտօնէ դադրած անդամները վերընտրելի են:

ՅՕԴ. ԺԴ. — Ներկայացուցիչներու ժողովին անդամ ըլլալու համար պէտք է.

1. — Ընկերակցութեան ընտրող անդամ ըլլալ:

2. — Ընտրութեան առեն 25 տարեկան լրացուցած ըլլալ:

ՅՕԴ. ԺԵ. — Այն պարագային ուր ներկայացուցիչներու ժողովը, հրաժարման, եւ այլ պատճառներով, իր անդամներու մէկ երրորդը կորսնցուցած է, պարտաւոր է, երեք ամսուան ընթացքին, մասնակի ընտրութիւն կատարել տալ ամբողջացնելու համար իր անդամներուն թիւը:

Այն պարագային ուր ներկայացուցիչներու ժողովը հրաժարման, եւ այլ պատճառով կորսնցուցած է իր անդամներուն երկու երրորդ, պարտաւոր է, երկու ամսուան ընթացքին, ամբողջական ընտրութիւն կատարել տալ:

ՅՕԴ. 16. — Ներկայացուցիչներու ժողովը կ'ընտրէ մէկ տարուան համար ատենապետ մը, փոխ-ատենապետ մը, ատենադպիր մը, փոխ ատենադպիր մը, գաղտնի քուէարկութեամբ:

Դիւանի անդամները վերընտրելի են:

ՅՕԴ. 17. — Ներկայացուցիչներու ժողովը կը գումարուի առնուազն տարին երկու անգամ եւ ամէն անգամ որ իր ձեռնհասութեան ենթակայ հարց մը ներկայանայ:

Ան պէտք է որ անհրաժեշտօրէն ժողով գումարէ վերջացող տարեշրջանի հաշիւներու փակումէն երեք ամիս ետք, հաշիւներու ստուգման եւ հաւանական քուէարկութեան համար:

Ելմտական տարեշրջանը կը սկսի մէկ Յունուարէն եւ կը վերջանայ 31 Դեկտեմբերին: Հաշիւները կը փակուին յաջորդ տարուան 31 Մարտին:

Ներկայացուցիչներու ժողովը կը գումարուի Առաջնորդ հօր հրաւիրագրով, որ պիտի պարունակէ օրակարգ մը, ստորագրուած ժողովին ատենապետի կողմէ:

Առաջնորդ հայրը կամ, իր բացակայութեան ներկայացուցիչներու ժողովին ատենապետը պիտի հրաւիրէ ժողովը, ամէն անգամ երբ ժողովի անդամներու առնուազն մէկ երրորդը կը ներկայացնէ գրաւոր խնդրանք մը այս մասին:

Ամէն պարագայի տակ հրաւիրագիրները պէտք է ղրկուին, ժողովի գումարումի թուականէն առնուազն ութը օր առաջ:

Ներկայացուցիչներու ժողովը օրինաւորապէս կը գումարուի երբ ներկայ կ'ըլլայ անդամներու բացարձակ մեծամասնութիւնը:

Այն պարագային ուր այս մեծամասնութիւնը չգոյանայ, 15 օր ետք կը հրաւիրուի Բ. ներկայացուցիչներու ժողով մը, որ օրինաւոր կը նկատուի ինչ որ ըլլայ ներկայ անդամներուն թիւը:

(3) (Շար.)

մէջ ստեղծուի ապահովութեան կարգու – սարք մը, հիմնուած՝ բոլոր եւրոպական պետութեանց հաւաքական ջանքերուն վրայ :

ԱՄԵՐԻԿԱՆ ԱԼ ԿՐՆԱՅ ՄԱՍՆԱԿՑԻԼ

Պերլինի խորհրդաժողովին մէջ տարակարծութիւններ ծագեցան խորհրդային ծրագրին քննութեան առեն եւ կարելի չեղաւ հաւաքական որոշումի մը յանգիլ: Դիտել տրուեցաւ թէ ցանկալի չէ որ Մ. Նահանգները դուրս մնան Եւրոպայի ապահովութեան դաշինքէն: Նկատի առնելով Մ. Նահանգներուն մասնակցութիւնը հիթլերական նախայարձակման դէմ կատարուած հասարակաց պայքարին, ինչպէս եւ անոնց ստանձնած պատասխանատուութիւնը Եւրոպայի յետպատերազմեան խնդիրներու կարգադրութեան մէջ, ինչպէս եւ ամերիկեան կառավարութեան յայտնած տեսակէտը, խորհրդային կառավարութիւնը արգելք մը չի տեսներ որ Մ. Նահանգներն ալ մասնակցին Եւրոպայի ապահովութեան ընդհ. դաշինքի մը: Այսպէս կը փարատի համաձայնութեան մը յանգելու դժուարութիւնը :

Պերլինի մէջ քննուեցաւ նաեւ Հիւս. Ատլանտեանի դաշինքին տեղը եւ դերը Եւրոպայի հաւաքական ապահովութեան դաշինքին առնչութեամբ: Խ. Միութիւնը համաձայն չէ եղած եւ այժմ ալ չի կրնար համաձայն ըլլալ այն տեսակէտին թէ Ատլանտեան դաշինքը պաշտպանողական հանգամանք ունի: Այդ դաշինքը կ'անտեսէ գերմանական նոր նախայարձակում մը խափանելու անհրաժեշտութիւնը. եւ, նկատելով որ հակահիթլերական խմբակցութեան անդամակից մեծ պետութիւններէն միայն Խ. Միութիւնը չի մասնակցիր այդ կազմակերպութեան, կը հետեւի թէ եղածը յարձակողական դաշինք մըն է ուղղուած Խ. Միութեան դէմ : Բայց, Ատլանտեան դաշինքը կրնայ, պարտուպատշաճ պայմաններով, կորսնցնել իր յարձակողական հանգամանքը, եթէ հակահիթլեր. պայքարին զինակից պետութիւնները անդամակցին: Խորհրդային կառավարութիւնը պատրաստ է շահակից պետութեանց հետ քննելու Խ. Միութեան մասնակցութիւնը Հիւս. Ատլանտեանի դաշինքին :

Խորհրդային կառավարութիւնը կը հրաւիրէ Ֆրանսան, Մեծն Բրիտանիան եւ Միացեալ Նահանգները միջոցներ ձեռք առնել որպէս զի Գերմանիոյ մէկ կամ միւս մասը չմտնէ զինակցութեանց մէջ : Այդ պարագային, Ատլանտեան Կազմակերպութիւնը այլեւս պիտի չդառնայ զինուորական փակ խմբակցութիւն մը եւ բաց պիտի մնայ եւրոպական ուրիշ երկիրներու առջեւ :

ԱՌԱՋԻՆ ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ծանուցագրին հրատարակութենէն անմիջապէս ետք, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութեան մէկ բանբերը յայտարարեց թէ Խ. Միութիւնը նոր խաղ մը կը փորձէ, Արեւմուտքի պաշտպանութիւնը խափանելու համար :

Փարիզի մէջ ալ թերահաւատ են եւ կը կարծեն թէ Խ. Միութիւնը կ'ուզէ ազդել Ֆրանսայի վրայ, միացեալ բանակի ծրագրին քննութեան առթիւ, որ կը շարունակուի Ազգ. ժողովի արտաքին գործերու յանձնախումբին առջեւ: Վերապահութիւն կը տիրէ նաեւ Լոնտոնի մէջ: Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը, Տոքթ. Ատընաուըր, յայտարարեց թէ արեւմտեան Եւրոպայի քաղաքական եւ զինուորական միութիւնը լաւագոյն միջոցն է վերջ տալու համար պաղ պատերազմին: «Երբ միացեալ բանակի ծրագիրը իրագործուի, Խ. Միութիւնը այլեւս պիտի չկրնայ օգտուիլ Արեւմուտքի հաւանական պառակտումներէն»:

80 ԳԵՐՄԱՆ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐ կը կազմակերպեն Եգիպտոսի բանակը, ինչպէս յայտարարուեցաւ Անգլիոյ Լորտերու ժողովին մէջ :

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հ. Բ. Ը. Մ. Երիտ. Միութիւնը իր տարեկան պարահանդէսը կուտայ Քլիւպի շքեղ սրահին մէջ, 51 ռիւ Կրիճեան, Շաբաթ գիշեր Ապրիլ երեքին :

Անակնկալներ եւ գեղարուեստական ճոխ բաժին: Կը նուագէ Փօլ Մօրիսյի հռչակաւոր նուագախումբը :

Տոմսերու համար դիմել Պ. Արամ Շէխիկեանի.—

Pharmacie Centrale, 1, Bl. d'Athène.

Montjean Sport, La Canebière.

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ

ՔԱՇԱՆԻ ՄԷՋ

SALLE DES REUNIONS

Mairie de Cachan

Շաբաթ, 3 Ապրիլ ժամը 20·30էն մինչեւ կէս գիշեր,

Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան կողմէ կը խօսի՝

Ընկեր ԳՐԻԳՈՐ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Ճոխ եւ խնամուած գեղարուեստական բաժին :

Ա. մաս.— Երկու նոր պատկերներ Յ. Պարոնեանի «Մեծապատիւ Մուրացկաններ»էն (բեմադրութիւն ընկ. Թորոսեանի) :

Բ. մաս.— Արտասանութիւններ եւ երգեր :

Գ. մաս.— Հայկական եւ կովկասեան պարեր նոր յայտագրով, ղեկ. տիկին Հ. Թորոսեանի :

Ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ :

Հանդէսը կը սկսի ճիշդ նշանակուած ժամուն :

Հաղորդակցութեան միջոցներ .— Métro Arcueil, Autobus 187 Porte d'Orléansէն իջնել Mairie De Cachan

Մուտք՝ 200 ֆր., ուսանողներուն՝ 150 ֆրանք :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ (ՍԵՒՐ)

Սամուէլ Մուրատեան վարժարանը Եւրոպայի հայ գաղութին, եւ մասնաւորապէս ֆրանսահայութեան լուսաւորութեան կեդրոն հաստատութիւնն է, օժտուած պետական վարժարաններու իրաւունքներով :

Վարժարանը կը շարունակէ իր դերը այսօր ալ, իր ազգ. մթնոլորտով՝ կուտայ հայ մանուկներուն տոհմային հարազատ դաստիարակութիւն, բարոյական առողջ կրթութիւն, կը պատրաստէ զանոնք Պրեվէի եւ Պաքալորէայի պետական քննութիւններուն, երկու երրորդի յաջողութեամբ :

Կ'ընդունուին աշակերտներ տասը տարեկանէն մինչեւ 15 տարեկան, եթէ տարիքին համաձայն ունին ուսումնական պատրաստութիւն եւ բարեկրթութիւն : Կ'ընդունուին նաեւ ցերեկօթիկներ շրջականերէ :

Գաւառներէն եւ օտար երկիրներէն եկողները պէտք է ունենան խնամակալ մը Փարիզի կամ շրջանին մէջ :

Արձանագրութիւնները բացուած են, դիմել ուղղակի Տեսչութեան :

Direction du Collège Arménien
Samuel - Moorat
26, Rue Troyon - Sèvres (S. et O.)
Tél. : OBS. 18-28.

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Փարիզի Հայոց Եկեղեցւոյ Լիլայի դպրոցին Սանուց միութեան կողմէ, ի նպաստ իրենց դպրոցին:

Կիրակի, 4 Ապրիլ ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր:

SALLE CAISSE D'EPARGNE
32-34 Ave. de la Porte des Lilas
(Métro: Porte des Lilas)

Գեղարուեստական ճոխ բաժին փաքր – զահայ արուեստագէտներու մասնակցութեամբ: Ընտիր նուագախումբ :

Մուտքը 250 Ֆրանք :

× Կը խնդրուի մասնաւորաբար երկսեռ սերունդէն քաշուիլ այս երիտասարդական ձեռնարկը, ի շահ Կրթ. գործին :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՑՐ. ԵԿԵՂԵՑԻ

Ժամանակացոյց Զատկական տօներու

4 Ապրիլ, կիրակի, Վերջին Արեւագալ:
11 Ապրիլ, կիրակի, Ծաղկազարդ, Սպասաւորք ժամը 10, Դռնբացէք 4·30:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

1915Ի ԵՂԵՌՆԻ ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒ

Շաբաթ, Ապրիլ 24ին, ժամը 21—23

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ԽՕՍՔԵՐ, ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ, ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ :

Սգահանդէսին կազմակերպիչ փարիզեան երեսունեւինն միութիւններէն ընտրուած յանձնաժողովը կը խնդրէ մնացած քանի մը միութիւններէն, որոնք դեռ որոշում չեն տուած, փութացնել իրենց պատասխանը, տօնակատարութեան համազգային միասնականութիւնը անխախտ պահելու համար ազգային ամենամեծ աղէտին 39րդ տարեդարձին առթիւ:

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի կողմէ: Մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի : Ազգ. Տան թատերասրահին մէջ, կիրակի 4 Ապրիլ, ժամը 18էն 23:

Կը նախագահէ ընկ. Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Շատ ճոխ գեղարուեստական բաժին : Հայկական եւ եւրոպական պարեր: Պիւֆէ : Կը հրաւիրենք բոլոր համակիրները :

ԾԱՆՕԹ.—Նկատելով որ նոյն օրը կէսօրէ վերջ Վիէնի երգչախումբի երգահանդէսը տեղի կ'ունենայ, կը խնդրենք յարգոյ հասարակութենէն որ երթան քաջալերեն երգահանդէսը, յետոյ պատուեն «ՓՈԹՈՐԻԿ»ի հանդէսը :

ԽՆՋՈՅՔ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

ՓԵՏՐ. 18Ի ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ Կապոյտ Խաչի:

Այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8·30ին, Ահարոնեան ակումբին մէջ:

Խօսք օրուան տօնին առթիւ:

Գեղարուեստական բաժին, հաճելի ժամանց:

Մուտքը ազատ է բոլորին համար :

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ ՊՈՐՏՕՅԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Պորտոյի Նոր Սերունդի Ն. Ազբալեան խումբը իր Օրը կը տօնէ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Մուլէն Պլէօյի սրահը, Սընօն :

Բանախօսութիւն, արտասանութիւն, խմբերգ, ենւագ, մեներգ եւ անակնկալներ :

Պիտի ներկայացուի «Երկու Ծայրայեղները» զաւեշտը: Յետոյ եւրոպական պարեր :

ՎԻԷՆՆԻ ՀԱՅԿ. ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻՆ

ՀԱՆԴԷՍԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի, ապրիլ 4ին ժամը 15ին :

ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԷՋ

(Սալ Ռիշըլիէօ)

Յայտագիր՝ Սիւնի, Կոմիտաս Վ., Ք. Կանաչեան, Եկմալեան, Կարա Մուրզա, Պատմագրեան, Գ. Ալէմշահ :

Ջերմապէս կը խնդրուի որ փափաքող հայրենակիցները կանխաւ ճարեն իրենց տոմսերը հետեւեալ վայրերէն.

Հայկական երեք գրատուններ, Նպարավաճառներ, Արաքս, Մասիս, Հրաչեան, Սիփան – Կոմիտաս երգչախումբի վարչութիւն, «Արաքս» եւ «Յառաջ»ի խմբագրատունէն:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Վիէնի երգչախումբի անդամուհիները եւ անդամները պիտի հաւաքուին շաբաթ 3 Ապրիլ ժամը 15ին, Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ: Հիւրընկալ ընտանիքներէն կը խնդրուի ներկայանալ նոյն ժամուն :

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէն ընկերական բացառիկ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Մարսէյլի եւ շրջաններու բոլոր ընկերները եւ ընկերուհիները այս կիրակի, կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Ահարոնեան սրահը, 26 ռիւ տէ Քոնվալէսան :

Կը զեկուցանէ ընկ. ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ: Նիւթ՝ «Քաղաքական Ներկայ կացութիւնը» : Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

★

Հ. Յ. Դ. Ուս. Միութեան ժողովը այս երկուշաբթի, սովորական հաւաքատեղին, ժամը 9ին:

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէի ընդհ. անդամական ժողովը այս շաբաթ, ժամը 20·30ին, «Համօ Օհանջանեան» Ակումբին մէջ: Կարեւոր օրակարգ :

ԽԱՐԲԵՐԴԻ Եղեգի գիւղի Բարեսիրաց միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի, առաւօտեան ժամը 10ին, Պար տը լա Փոսթի մէջ, 2 ռիւ Ալպէռ, Մարսէյլ: Տարեկան հաշուետուութիւն եւ նոր ընտրութիւն: Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր Եղէգցիները, անդամ կամ ոչ :

ՍԵԲ. ՄՈՒՐԱՏ Ուսումնասիրացը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր Սեբաստացիները եւ մասնաւորապէս գործօն անդամները այս կիրակի ժամը 15ին Իսիի Խըրիմեան դպրոցը, Ռիւ տը լա Տէֆանս: Օրակարգ.—ա) Ներկայ վարչութեան բարոյական եւ նիւթական հաշուետուութիւնը.— բ) Նոր վարչութեան ընտրութիւն: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴԻ Վալանսի մասնաճիւղը կազմակերպած է հանդէս – խնջոյք մը, այս շաբաթ ժամը 21ին, Գասպար Սիմոնեանի սրճարանը, 26 ռիւ Պիլեմա: Առատ կերուխում, երգ, պար եւ մենախօսութիւն: Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները եւ բարեկամները:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.
Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. Հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 3 ԱՊՐԻԼ
SAMEDI 3 AVRIL 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7336 30e ANNEE
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2747

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՐ ԵՐԿՈՒՆՔ

Երկու ղըրղայն դէպքեր մէկ շաբթուան ընթացքին ։

Առաջինը՝ խաղական դըրդիւն,— ջրածին ռումբի մը պայթիւնը Խաղաղական ովկիանոսի մէջ, Մարտ 26ին, իբրեւ գիտական փորձ ։

Երկրորդ փորձն էր այս ։ Առաջինը տեղի ունեցաւ Մարտ 1ին ։

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, տակաւին երեք փորձեր ալ պիտի կատարուին, ուրեմն ընդամէնը հինգ պայթիւն, ապացուցանելու համար նոր զէնքերուն քանդիչ ուժը ...

Մարտ 26ի փորձին առթիւ կարգ մը տեղեկութիւններ հաղորդեց Մ. Նահանգներուն Հիւլէական Ուժի յանձնախումբին վերատեսուչը, ծովակալ Սթրաուս ։

Իր ամէնէն վճռական եզրակացութիւնը այն էր թէ « կրկնապատիկ արդիւնք » ստացած են, թէ իրենց ռազմական պահանջները գոհացնելու եւ թէ հիւլէական ուժը խաղաղասիրական նպատակներով գործածելու տեսակէտէն ։

Այս առթիւ, առանց վերապահութեան յայտնեց թէ ամերիկեան ջրածին ռումբ մը կրնայ «առնել տանիլ» Նիւ Եորքը կամ ուրիշ մեծ քաղաք մը ։

Երբ. Թղթակիցներ հարցուցին թէ ի՛նչ ըսել կ'ուզէ «առնել տանիլ» բառերով, ծովակալը պատասխանեց,— «Կործանել» ։

Աւելի վերջը, նախագահական պալատէն քարտուղար մը կը բացատրէր թէ ծովակալը ըսել կ'ուզէր՝ մեծ քաղաք մը «կազմալուծել», ոչ թէ «հիմնովին քանդել» ։

թէ տակաւին պիտի շարունակուին նոր պրպտումները եւ փորձերը, ստտկացնելու համար քանդիչ ուժը ։

Նախագահ Այզընհաուըր, որ ներկայ էր ասուլիսին, «խոհեմ լաւատեսութիւն» մը յայտնեց այս առթիւ, ըսելով թէ Խ. Միութիւնը այժմ աւելի տրամադիր կ'երեւայ բանակցելու, որպէսզի միջազգային հակակշռի մը տակ առնուի հիւլէական ուժը, ինչպէս առաջարկած էր ինք՝ անցեալ Դեկտ. 8ին, Ազգաժողովին առջեւ ։

Երկրորդ չնմղալից դէպքը Խ. Միութեան վերջին ծանուցագիրն է, որ հրատարակուեցաւ Ապրիլ 1ին, եւ որ երկու անակնկալներ կը պարունակէ, ինչպէս հաղորդած էինք երէկ ։

Առաջին՝ Մոլոթով կը հաւանի որ իր առաջարկած հաւաքական ապահովութեան դաշինքին մասնակցին նաեւ Մ. Նահանգները, Եւրոպայի 32 պետութեանց հետ ։

Երկրորդ, Խ. Միութիւնը պատրաստ է մասնակցելու Ատլանտեան դաշինքին, նախապէս խնդիրը քննելով շահակից պետութեանց հետ ։

Մոսկուայի համար, Ատլանտեան Կազմակերպութիւնը յարձակողական հանգամանք ունի, ուղղուած՝ Խ. Միութեան դէմ ։

Ուրեմն, պայմաններ պիտի առաջարկէ, որպէսզի դառնայ պաշտպանողական ։

Զարմանալի չէ որ այս առաջարկը սառն ընդունելութիւն գտաւ արեւմտեան շրջանակներու մէջ ։

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութիւնը անմիջապէս զեկոյց մը հրատարակեց, անվստահութիւն յայտնելով, եւ զայն համարելով «ռազմախաղ մը՝ Արեւմուտքի պատերէն ներս մտնելու եւ անոր ապահովութիւնը խախտելու համար » ։

Անգլիոյ արտաքին նախարարն ալ մերժեց, երեսփ. ժողովին մէջ ։

Բայց եւ այնպէս Փարիզի մէջ եւ այլուր շատեր Մոլոթովի առաջարկը անընդունելի համարելով հանդերձ, չեն ուզեր բոլոր դուռները փակել ։ Մանաւանդ որ, Խ. Միութիւնը հետզհետէ նոր զիջումներ կը կատարէ ։

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԱ ԿԸ ՄԵՐԺԵՆ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԱՌԱՋԱՐԿԸ

ԱՆՆՊԱՍՏ ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Մոլոթովի ծանուցագրին հրատարակութենէն անմիջապէս վերջ, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութիւնը զեկոյց մը հրատարակեց, անվստահութիւն յայտնելով, առանց վերապահութեան ։

Ջեկոյցը, զոր կարդաց նախարարութեան մէկ բանբերը, լրագրական ասուլիսի մը մէջ, վճռապէս մերժելով հաւաքական ապահովութեան ծրագիրը, կ'ըսէ.

— « Պ. Մոլոթովի առաջարկը ոչ մէկ վստահութիւն կը ներշնչէ, ցորչափ Խ. Միութիւնը կը պահէ իր երկաթեայ բըռունցքը գերի ժողովուրդներու վրայ ։ Այս առաջարկը ռազմախաղ մըն է Արեւմուտքի պարիսպներուն մէջ մտնելու եւ անոր ապահովութիւնը խախտելու համար ։ Խորհրդային առաջարկը փորձ մըն է զարմանելու Պ. Մոլոթովի կրած դիւանագիտական ձախողանքը Պերլինի մէջ ։ Այնտեղ Պ. Մոլոթով երկու յարձակողական ուղղութեան հետեւեցաւ ։ Առաջին՝ պնդեց թէ Ատլանտեան դաշինքը յարձակողական կազմակերպութիւն մըն է եւ պէտք է մէկդի դրուի ։ Երկրորդ՝ անոր փոխարէն առաջարկեց ապահովութեան դաշինք մը կնքել, 32 ազգերէ, դուրս ձգելով Մ. Նահանգները, որոնք միայն դիտողի դերը պիտի ունենային ինչպէս հա- ... մախոսիրը յանդեցան ձախողանքի մը, եւ Պ. Մոլոթով այժմ կ'առաջարկէ, փոխանակ Ատլանտեան կազմակերպութիւնը լուծելու, անոր մէջ առնել Խ. Միութիւնը » ։

Ջեկոյցը, որուն խմբագրութեան մասնակցած է արտաքին նախարարը՝ Պ. Տըլըս, յետոյ կ'ըսէ թէ «Պերլինի մէջ եղած հիմնական առարկութիւնները կը պատշաճին նաեւ խորհրդային նոր առաջարկին» ։ Այն ատեն Պ. Տըլըս դիտել տուած էր թէ խորհրդային առաջարկը չէր պարունակեր որեւէ բան որ արդէն նախատեսուած չըլլայ Ազգաժողովի ուխտին մէջ» ։

Ջեկոյցին հրատարակութենէն վերջ, արտաքին նախարարութեան բանբերը յայտնեց թէ Մ. Նահանգները պիտի խորհրդակցին Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի մէջ եւ թէ պատասխանը պիտի տրուի դիւանագիտական ճամբով ։

ԱՆԳԼԻՈՅ ՄԵՐԺՈՒՄԸ

Անգլիոյ Երեսփ. Ժողովին Եշ. օրուան նիստին մէջ, արտաքին նախարարը, Պ. Իտըն, պարզելով ծանուցագրին բովանդակութիւնը, վճռապէս մերժեց Խ. Միութեան անդամակցութիւնը Ատլանտեան դաշինքին ։ Մերժեց նաեւ հաւաքական ապահովութեան առաջարկը, հակառակ վերջին պահուն կատարուած բարեփոխման ։ (Մասնակցութեամբ Մ. Նահանգներու) ։ Ցետոյ ըսաւ թէ արդէն իսկ խորհրդակցութիւններ կը կատարուին Լոնտոնի, Փարիզի եւ Ուաշինկթընի մէջ, Խ. Միութեան նոր ծանուցագրին առթիւ ։ Զուգընթաց՝ խորհրդակցութիւններ կը կատարուին նաեւ Ատլանտեան Կազմակերպութեան խորհուրդին հետ, իրազեկ պահելով արեւմտեան Գերմանիոյ կառավարութիւնը ։ Ապա շարունակեց.

— « Բրիտանական կառավարութիւնը այն համոզումն ունի թէ խաղաղութեան եւ ապահովութեան համար Ազգաժողովը լաւագոյն ատեանը եւ ամէնէն յուսատու պատեհութիւնը կը ներկայացնէ, եթէ լաւ օգտագործուի ։ Կառավարութիւնը չի

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՇՈՏ ՄԱՏԱԹԵԱՆ

Այսօր, 3 Ապրիլ, Աշոտ Մատաթեանի թատերական գործունէութեան յիսնամեակ յոբելեանը կը տօնուի Պէյրութի մէջ ։

Այս առթիւ, երկտող մը ստացայ կազմակերպիչ յանձնախումբէն, որ կը խնդրէ «քանի մը տող ստորագրել կազմուելիք կարծիքներու ծաղկեփունջին համար, ստորեւ ներկայացուած կտրօնին մէջ» ։

Ի՞նչ մեղքս պահեմ ։ Կտրօնը դեռ կը մնայ գրասեղանիս վրայ ։

Նախընտրեցի թելադրել եղեռնակ - դերասան Գրիգոր Վահանի, որպէսզի համառօտակի ներկայացնէ յոբելեարը, իրբեւ ամենամտերիմն իրազեկը ։

Ու գրեց ։ Տես Ցառաջ 30 Մարտ ։

Չեմ գիտեր թէ օրինակ մը ղրկուեցա՞ւ օդային թղթատարով, որպէսզի հասած ըլլար յոբելեանին օրը ։

Գալով ինծի, ի՞նչպէս իմ տեղս գրաւէի կազմուելիք ծաղկեփունջին մէջ, աւելի քան երեսուն տարուան քաժանումէ մը ետք ։

Մօտէն կը ճանչնամ Աշոտը ։ Ոչ միայն իբրեւ «հայրենակից»— Սկիւտարցի— այլ եւ իբրեւ գործակից՝ մշակոյթի ճակատին վրայ ։

Տարի մըն ալ եղած է տառապանքի ընկեր, ձեռք ձեռքի շղթայուած (1916-17)..

Որքան կրցած եմ հետեւիլ այդ օրէն ասդին, Աշոտ Մատաթեան միշտ մնացած է նոյն տէնդագին եւ բծախնդիր արուեստագէտը ։ Խսսպահանջ՝ ոչ միայն ինքն իրեն, այլ եւ բոլոր անոնց հանդէպ որ կ'ուզեն դեր մը կատարել մշակոյթի ասպարէզին մէջ ։

Օսմ. Սահմանադրութեան մեղրալուսնի օրերուն, «Գրական Ասուլիսներ» տեղի կ'ունենային Պոլսոյ մէջ, նախաձեռնութեամբ էսաեան Սաններու Միութեան ։

Կիրակի մը, կարգը եկած էր Գ. Զօհրապի գրականութեան ։

Չեմ գիտեր ինչպէս, խօսելու հրաւիրուած էր նաեւ այս տողերը ստորագրողը, դեռ սկսնակ մը ։

Նշանակուած օրը երբ Թաւամատոյց կ'իջնէի սրուլիսին երթալու համար, Աշոտը դիմացս ելաւ եւ հարցուց, առանց բառերը ծամծմելու ։

— Լաւ սերտած, պատրաստուա՞ծ ես ։ Պիտի խօսի՞ս թէ պիտի կարդաս ։ Գիտես որ դիւրին բան չէ խօսիլ Զօհրապի մասին ։

= Որոշ բաժին մը ստանձնած եմ, նիշեր ալ արձանագրելով ։

Որքան կրցած եմ հետեւիլ, այդ բծախնդիր ոգին միշտ մնաց տիրական գիծը Աշոտ Մատաթեանի ։ Նոյնիսկ սովորական հանդէսի մը կազմակերպութեան ատեն ։

Միւս բնորոշ գիծը՝ իր հաւատարմութիւնը եւ յարատեւութիւնն է, հակառակ բազմապիսի դժուարութեանց եւ անձնական հոգերու ։

Աշոտ կրցաւ թարմութիւն հոսեցնել Պոլսոյ թատերական կեանքին մէջ, երբ արտօնուեցան հայերէն ներկայացումներ, երկարատեւ արգելքէ մը ետք ։

Ցիսուն տարի նուիրել հայկական թատրոնին, կը նշանակէ հարիւր յիսուն մեթր բարձրութեամբ ցից լեռ մը բարձրանալ տարին 12 ամիս ։ Սերտելով, կազմակերպելով, ուսուցանելով եւ արտադրելով ։

Չեմ գիտեր թէ յոբելեանի յանձնախումբը պիտի կրնա՞յ տեղաւորել այս յետամնաց թաղարը, իր ծաղկեփունջին մէկ ծայրը ։

Ամէն պարագայի մէջ. սրտանց կ'աղջունեմ փուշերով ծածկուած ճառանումներդ, սիրելի Աշոտ ։

Սկիւտարի եւ Միջերկրականի զեփիւռը քեզ պատէն ։

ՎԱՀԷ

ՄԱՐԵՇԱԼԻՆ ՊԱՇՏՕՆԱՆԿՈՒԹԻՒՆԸ

Տեղական մամուլը սիւնակներ կը նուիրէ մարէշալ Ժիւէնի միջադէպին, թեր ու դէմ կարծիքներ յայտնելով ։ Խորհրդարանին մէջ ալ զօր. տը Կոլի կուսակիցները եւ ուրիշներ խստօրէն դատապարտեցին կառավարութեան տնօրինութիւնը, որով զինուորական Գերագոյն Խորհուրդի անդամակցութենէն կը զըրկուի մարէշալը, որ միեւնոյն ատեն ընդհ. հրամանատարն է Կեդր. Եւրոպայի ճակատին, համաձայն Ատլանտեան դաշինքին ։

Կառավարական տնօրինութենէն վերջ, մարէշալը Ատլանտեան ճակատի սպարապետին՝ զօր. Կրուենթըրի ներկայանալով, պարզեց անցուդարձը ։ Կ'ըսուի թէ այս առթիւ իր հրաժարականը ներկայացուցած է Կեդր. Եւրոպայի հրամանատարութենէն, բայց չեն ընդունած ։

Ինչպէս գրած էինք, մարէշալը որ 65 տարեկան է, ճառ մը խօսելով Օքսերի մէջ, քննադատած էր Եւրոպայի միացեալ բանակի ծրագիրը ։ Վարչապետը եւ ազգ. պաշտպանութեան նախարարը իրենց մօտ հրաւիրած էին զինքը, որպէսզի բացատրութիւն տայ ։ Մարէշալը ոչ միայն չներկայացաւ, այլեւ նոր ճառ մը խօսելով Նախկին ռազմիկներու ժողովի մը մէջ, կրկնեց իր քննադատութիւնները ։ Թերթերը կը գրեն թէ այս առթիւ ըսած է.— « Ես խուլերու համար երկու անգամ պատարագ չեմ ըներ » ։

Ազգ. Ժողովին առջի օրուան նիստին մէջ, ուր ակներեւ ջղագրգռութիւն մը կը տիրէր, վարչապետը բացատրեց թէ մարէշալը երեք օրուան մէջ երեք անգամ մերժեց կառավարութեան հրաւէրը, բացատրութիւն տալու համար ։ Այս առթիւ կարդաց մարէշալին մէկ նամակը որ կ'ըսէ.— « Ես պարզ փողահար մը չեմ որ մեղադրական հրաւէր մը կ'ուղղէք» ։ Եւ կը մերժէր ներկայանալ ։ Այս մերժումին վրայ, վարչապետը նամակ մը ուղղելով ցաւ կը յայտնէ եւ կը կրկնէ իր հրաւէրը ։ Մարէշալը դարձեալ կը մերժէ ։ Երրորդ փորձն ալ կը ձախողի ։ Ասոր վրայ Պ. Լանիէլ խորհրդակցելով Հանրապետութեան նախագահին հետ, բացառիկ նիստի կը հրաւիրէ նախարարական խորհուրդը եւ կ'որոշուի կարգապահական միջոցներ ձեռք առնել ։

Այս բացատրութիւններէն վերջ, վարչապետը յայտարարեց.

— « Խորապէս ողբալի է որ կառավարութիւնը հարկադրուեցաւ այս ծայրայեղ տնօրինութեան դիմել ։ Միակ խնդիրը հետեւեալն է,— Հանրապետութիւնը գոյութիւն ունի՞ թէ ոչ, եւ անոր բոլոր ծառայողները, ի՛նչ աստիճան ալ ունենան, յարգանք եւ հնազանդութիւն կը պարտի՞ն պետութեան թէ ոչ » ։

Կարգ մը թերթեր կը գրեն թէ Ատլանտեան Խորհուրդը կրնայ հրամանատարութեան պաշտօնէն հանել մարէշալը, Ֆրանսական կառավարութեան հետ խորհրդակցելով ։

Ազգ. Ժողովը վաւերացուց կառավարութեան որոշումը, քուէարկելով զինուորական ելմտացոյցը, 232ի դէմ 302 ձայնով ։

ՊՈԼՍՈՅ Թերթերը կը գրեն թէ ապահովութեան նոր վերատեսուչը, Պ. Էտհէմ Էթքինէր Մարտ 24ին փոխադարձ այցելութեան գացած է Գարեգին պատրիարքի, որ շնորհաւորած էր իր պաշտօնը ։ Պատրիարքարանին մէջ զինք ընդունած են ներկայացուցչական ժողովին ատենապետը, Պ. Արամ Խտրեան, եւ Կեդր. վարչութեան անդամներէն Կ. Արբահամեան եւ Մ. Շէլլէֆեան ։ Տեսակցութիւնը տեւած է կէս ժամ ։

ՆՈՐ ՈՒԺԵՐՈՒ ՊԱՀԱՆՋ

Մինչ մէկ կողմէ մահուան մանգաղը կը հնձէ մեր մտքի անդաստանին չքեղու– թիւնները, միւս կողմէ ցանցառօրէն կը հասնին մեծութիւններ, անդարձ մեկնող– ներու ձգած պարապը լեցնելու համար:

Հայկական Սփիւռքը, իբրեւ աշխար– հագրական նոր միջավայր, անշուշտ ա– ւելի առատօրէն կը հասցնէ պատրաս– տուած ուժեր, բայց մեր խօսքը կը վե– րաբերի ազգային կալուածէն ներս աշ– խատանքի լծուողներուն :

Երէկ, ունէինք ամբողջ հինգ կամ ա– ւելի նահանգներ բնակուած Հայերէ, չունէինք սակայն այնքան բժիշկ կամ երկրաչափ, որքան կը հաշուենք օտա– րութեան մէջ այսօր :

Երէկ, հայրենի հողին վրայ, մտաւո– րական համեստ պատրաստութեան տէր անձեր էին մեր ուսուցիչներէն շատեր, որոնք նուիրուեցան սերունդին դաստիա– րակութեան գործին, ստանձնելով հեռա– ւոր քաղաքի մը կամ գիւղի մը մէջ պաշ– տօն՝ շատ խեղճ ռոճիկով :

Հարիւրին յիսուն, իրական նուիրեալ– ներ էին անոնք, երբ մոռցած աշխարհի հաճոյքն ու վայելքները, պարտականու– թեան մէջ կը գտնէին իրենց բովանդակ սփոփանքը :

Այսօր հարիւրաւորներու կը հասնին համալսարաններէ շրջանաւարտներ, բայց մատի վրայ կը հաշուուին սերունդին դաստիարակութեան լծուողները :

Աշխարհագրական մեր նոր միջավայրե– րը ընդունակ են պատրաստուած ու բազ– մակողմանի զարգացման տէր ուժեր հան– ցնելու, սակայն առաւելութիւն մը ըլլա– լով հանդերձ, դեռ նպաստ մը չդարձաւ ազգային տեսակէտով, որովհետեւ հասու– նող ուժեր գործունէութեան ասպարէզ կ՚ընտրեն ոչ թէ հայկական ածուն, այլ օտարին անդաստանը կամ հանդը :

Բաղդատմամբ երէկի, աւելի շատ են համալսարանականները մեր մէջ այսօր, բայց մատի վրայ կը հաշուուին անոնցմէ [illegible]

Մեծ մասը հասնող ուժերէն, կը գործէ օտարին հաշւոյն: Հայկական միջավայ– րի եւ հայ կեանքի հետ կապուած աշխա– տանքներ գրեթէ չեն խանդավառեր նո– րերը:

Բացառութեամբ գրականութեան, ուր դեռ կը նշմարուին սիրողներ ու ասպա– րէզին կոչումով կապուողներ, այլ մար– զերու մէջ՝ չէք տեսներ պատրաստուած ուժեր :

Հասկնալի է բացատրութիւնը երեւոյ– թին :

Հայ դպրոցը, հայ լրագրութիւնը, հայ հանրային կեանքի հետ կապուած աշխա– տանքներ՝ քիչ կը հրապուրեն նորերը :

Օտարը ունի աւելի լեցուն ռոճիկներ զիրենք վարձատրելու ու ապահովելու համար իրենց կեանքը. այսքանը բաւա– կան է, որ անոնք չմտնեն ազգային դպրոցի, լրագրութեան, արուեստի են.. :

Ու աւելի այն պահուն, երբ լրջօրէն վտանգուած է մեր դիմագիծը. երբ յոր– ձանքին առաջքը առնելու համար պէտք ունինք պատրաստուած ու երիտասարդ բազմաթիւ ուժերու :

Երէկ, հայրենի հողին վրայ, երբ ձուլ– ման ոչ մէկ վտանգ կը սպառնար մեզ, երբ հայերէն կը խօսուէր մեր չորս դին, ուսուցչութեամբ զբաղիլը պատիւ էր : Կարելի է ըսել թէ տեղ տեղ պահանջէն աւելի էր թիւը ուսուցիչներու. այսօր, երբ օտար լեզու կը խօսի տունը, երբ օտար է միջավայրը ու անգամ դպրոցներու մէջ սե– րունդը հակամէտ է օտար լեզուով բար– բառելու, ցանցառ է հայ ուսուցիչներու թիւը, ու մատի վրայ կը հաշուուին պատրաստուածները :

Գրեթէ նոյն երեւոյթը կը տիրէ գործու– նէութեան այլ մարզերու վրայ եւս :

Հայ կեանքը քանի՞ հանրային գործիչ կրնայ հաշուել ներկայիս Զօհրապի, Վարդգէսի, Ակնունիի, Խաժակի, Շահ– րիկեանի, Խատիսեանի, Վարանդեանի, Վռամեանի, Թուրէնի, Ջամալեանի եւ նմաններու պատրաստութեամբ ու զա– ղափարականութեամբ :

Կորուստը այս մարզին վրայ, անփո– խարինելի է :

Հսկաներ գրկած են յաւիտենականու– թիւնը, երբ անոնց ներկայութիւնը դար– ձեր է արդէն անհրաժեշտութիւն :

Ամայութիւնը նոյնը է չորս կողմ, երբ աւելի քան նման մեծութիւններ պահանջ են հայ կեանքին համար:

Ցիշեցինք հանրային գործիչներու ա– նուններ միայն :

Բայց քիչ մը նոյնը չէ՞ արդեօք գործու– նէութեան այլ մարզերու վրայ եւս :

Քանի՞ հոգեւորական կրնանք հաշուել, օրինակ, Եղիշէ Դուրեանի, Թորգոմ Գու– շակեանի, Նարոյեանի, Գարեգին Յով– սէփեանի, Սահակ Խապայեանի եւ անոնց խմորով ու պատրաստութեամբ :

Հեռի մեզմէ յոռետեսութեան ամէն մը– տածում :

Կ՚արձանագրենք սակայն իրողութիւն– ները, ըսելու համար թէ արդի մեր պայ– մաններուն մէջ, եթէ գերագոյն ճիգով մը չխորհինք մեզ շրջապատող վտանգները մեկուսացնող կամ չէզոքացնող գործիչներ [illegible] գրենք ահաւոր կորուստներ :

Եւ քանի որ սերունդը կարգ մը ասպա– րէզներու կապելու միակ միջոցը նիւթա– պէս զանոնք վարձատրելով պիտի ըլլայ, պէտք է զանենք կերպը այդ զոհողու– թիւնները կատարելու :

Կարճ ու կտրուկ ճամբան է սակայն:

Եւ որովհետեւ շատ տեղ նիւթապէս կրնանք գահացնել մեր դպրոցներուն, հանրային մեր գործերուն կապուող ան– ձերը, պէտք է այժմէն անցնիլ գործնա– կան աշխատանքներու :

Միթէ՞ սխալ չէ, թոյլ տալ, որ պատ– րաստուած մեր ուժերէն օգտուին ուրիշ– ներ, երբ նոյնը վճարելով պիտի կրնա– յինք մեզի կապել զանոնք :

Սխալ է ամէն զոհողութիւն սպասել ի– րենց ընտրած ասպարէզով իսկ զոհաբե– րութեան պատրաստակամ անձերէ, երբ կարելիութիւններ կան զոհացուցիչ վար– ձատրութիւններով ունենալ անոնց օժան– դակութիւնը ու մղում տալ հանրային մեր գործերուն :

Հայ կեանքը տիպար ու նոր գործիչնե– րու պէտք ունի ներկայիս: Երկինքէն չէ որ պիտի իջնեն անոնք, այլ պիտի դուրս գան մեր շրջապատի սերունդին ծոցէն :

Մենք է որ պիտի երեւան հանենք զի– րենք, մեր ձեռնտուութեամբ ու քաջա– լերութեամբ :

Հաւատացած ենք, որ մեր արդար գնա– հատութիւնը կրնայ հրաշքներ գործել, ու կարճ ժամանակ մը ետք, տալ մեզի, ա– մէն տեղ նոր ուժեր, որոնց պէտք ունինք այսօր աւելի քան երբեք :

Անգամ մը երբ կապուին անոնք մեր կեանքին, հաւատացած ենք, որ զոհաբե– րութեան ոգին աւելի պիտի խորանայ ա– նոնց մէջ :

Խորհինք զանոնք ունենալու միջոցնե– րուն մասին ուրեմն :

ԱՐՄԵՆԻԱ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԻՍՐԱՅԷԼ ԵՒ ԱՐԱԲՆԵՐԸ

1947ին 1.700.000 Արաբներ կային Պա– ղեստինի մէջ, 1953ին անոնց թիւը իջաւ 170.000ի: Անոնք երկրէն հեռացան զա– նազան պատճառներով: Ամէնէն առաջ կը վախնային պատերազմէն եւ Հրեաներու փոխ – վրէժէն : Երկրորդ՝ վարիչ դասա– կարգը փախաւ Պաղեստինէն եւ վերջա– պէս Արաբական Դաշնակցութիւնը կը սպառնար անոնց որ կը մնային Հրէական Պաղեստինի մէջ :

Բոլոր այն Արաբները որ ամփոփուած էին Սուրիոյ, Յորդանանի, գաղթակա– յաններուն մէջ, ատելութեամբ լեցուած էին Հրեաներուն դէմ, ինչպէս կը բա– ցատրէ տեղական թերթի մը աշխատակի– ցը :

Պաղեստինեան գաղթականներու հարցը հաշուեյարդարի պիտի ենթարկուէր, ե– թէ Սուրիոյ, Լիբանանի եւ Յորդանանի մէջ աշխատէին վերջնապէս տեղաւորել այս գաղթական Արաբները: Սակայն Ա– րաբները կ՚ուզեն ամէն գնով վերադառ– նալ Իսրայէլ:

Իսրայէլի համար հարցը բոլորովին տարբեր է: Անոնք կ՚ուզեն որ Արաբները հեռանան երկրէն: Իսկ «Արաբական Դաշ– նակցութիւնը» ընդհակառակն կը փափա– քի որ անոնք վերադառնան իբրեւ տէր եւ ոչ թէ իբրեւ գերի: Եթէ անոնք վերա– դառնան, մեծամասնութիւն պիտի կազ– մեն երկրին մէջ:

Թէեւ այժմ փոքրամասնութիւն կը կազ– մեն Իսրայէլի մէջ մնացած Արաբները, բայց միշտ վտանգաւոր կը համարուին, թէ արտաքին թէ ներքին տեսակէտով :

Առաջին ակնարկով կը թուի թէ խա– ղաղութիւն կը տիրէ երկրին մէջ, հրա– ցանաձգութիւն չի լսուիր փողոցներուն մէջ եւ նոյնիսկ Արաբները եւ Հրեաները կը խօսին իրարու հետ: Պետեւինները ա– զատօրէն կը շրջագային եւ մինչեւ իսկ կ՚երթան Հրէական թաղամասէն ջուր առ– նելու, ներսը կատարեալ համերաշխու– թիւն եւ հասկացողութիւն կը տիրէ, հա– կառակ շրջած աննպաստ զրոյցներուն :

Իսրայէլի վերջին Տեղեկատուն՝ «Արաբ– ները Իսրայէլի մէջ», որ լոյս տեսաւ 1952 Յունուարին, առատօրէն կը բաշ– խուի օտար այցելուներուն: Հոն ամէն բան շատ վարդագոյն կը նկարագրուի.— Կ՚ըսեն թէ «Թատիօ Իսրայէլը» մէկ ժամ երեք քառորդ կը նուիրէ Արաբներուն, թէ կրօնական նախապաշարութիւնը կը զբաղի մահմետական կրօնքի վերակազմակեր– պութեամբ եւ հանրային դաստիարակու– թեամբ: Օրէնքները կը նախատեսեն հա– ւասարութիւն Արաբներու եւ Հրեաներու միջեւ, կրօնական ազատութիւն կը տիրէ արաբերէնը ընդունուած է իբրեւ երկ– րորդ լեզու եւն.:

Բայց եւ այնպէս Արաբները ենթակայ են մասնաւոր կարգադրութեանց: Իրենց յատուկ անձնագիրներ ունին: Իսրայէլի մէջէն անցած ատեն ճամբորդը կը տեսնէ բոլորովին քանդուած տուներ, որոնք Ա– րաբներու կը պատկանէին :

Կարգ մը շրջաններու մէջ պաշարման վիճակը չէ դադրած: Այդ վայրերուն մէջ ժողովուրդը չի կրնար տեղէն շարժիլ ա– ռանց զինուորական արտօնագրի, որ դժ– ուարութեամբ կը տրուի եւ յաճախ ալ կը մերժուի : Երբեմն այդ պատճառով գիւղացիները չեն կրնար երթալ աշխա– տիլ իրենց հողերուն վրայ, որոշ հեռա– ւորութեամբ: Իբրեւ հետեւանք այն օ– րէնքին որ կը գրաւէ «բացակայ»ին ըն– տացուածքը, խնդրոյ առարկայ հողերը իբրեւ «լքեալ» կը նկատուին եւ պետու– թեան կը փոխանցուին: Կարգ մը տեղե– րու մէջ փոխարինութիւններ կ՚ըսեն, սա– կայն եթէ տասն անգամ ալ աւելի դրամ ստանան, Արաբները գոհացում չեն գտ– ներ: Հողը խոպան չձգելու համար, Հր– եաներու կը յանձնեն, որպէսզի մշակեն :

Այս հողերուն բուն իրաւատէրերը միշտ Արաբներն են, հոգ չէ թէ երկրէն դուրս գտնուին, որովհետեւ ծախելու պաշտօ– նական օրէնք չկայ, պէտք է որ հաստա– տուած սպասեն: Կառավարութիւնը Արաբ– [illegible] կայ, սակայն ժամանակաւորապէս հետա– ցած, ուրեմն ենթակայ կալուածատիրու– թեան օրէնքին:

Միւս կողմէ գործակցական կազմակեր– պութիւններ կը ստիպեն Արաբները որ ծախեն իրենց երկրագործական արտա– դրութիւնները :

Թ. Ա. Թ.

ԵՐԵՒԱՆԻ «Կոմիտաս Լարային քառեա– կը» արեւելեան Գերմանիա գացած եւ նը– ւագահանդէսներ սարքած է Լայփցիկի, Պերլինի, Մակտէպուրկի եւ տասնեակ մը ուրիշ քաղաքներու մէջ, ամէն տեղ ար– ժանանալով բարձր գնահատանքի: Լայփ– ցիկի նուագահանդէսը զուգադիպելով տօնավաճառին, ներկայ եղած են մեծ թի– ւով օտարազգի մասնագէտներ: Գերմա– նական թերթերը մեծ գովեստով խօ– սած են :

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԱՆԱՊԱՏԻ ԹԱԳՈՒՀԻՆ ԶԷՑՆԷՊ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Օրին մէկը, Զէյնէպի պալատին պահակ– ները արիւնլուայ վիճակի մէջ կը գտնեն անծանօթ մէկը, եւ կը բերեն թագու– հիին :

— Ով թագուհի, այս մարդը պալատին քով գտանք :

Թագուհին նեղուած՝ կ՚ըսէ .

— Տարէք զինք, լոգցուցէք եւ կապե– ցէք վէրքերը: Ապա՝ վեղիրին.

— Օն, պատրաստ, պատերազմի ժամը հասեր է :

Ու, հագած իր զէն ու զրահը, Զէյնէպ՝ իր բանակին գլուխն անցած՝ կ՚երթայ Հռովմէացիներուն դէմ :

Բուռն կռիւէ մը ետք, կը յաղթէ անոնց եւ կը շարունակէ իր յառաջխաղացքը գրաւելով նոր քաղաքներ եւ ամրոցներ:

Երբ Հռովմէացիք քաշուեցան իր երկ– րէն, Զէյնէպ վերադարձաւ Փալմիր, հոն իր պալատին մէջ տեսաւ այն վիրաւոր մարդը՝ որ Սիրիուսն էր, եւ հարցուց ա– նոր.

— Պատմէ թէ ինչ ըրիր դուն :

— Երբ հասայ Հռոմ, պատասխանեց ան, տուի նամակը Կեսարին, որ կարդա– լէ ետք հրամայեց իր զինուորներուն որ զիս սպաննեն եւ նետեն քու պալատիդ քով եւ քեզ ալ բռնեն եւ սպաննեն:

Զէյնէպ ծիծաղեցաւ եւ ըսաւ.

— Մի վախնար քաջ Սիրիուս, մենք յաղթեցինք անոր բանակին, դուն ասկէ վերջ պիտի ըլլաս իմ երկրորդ վէզիրս :

×

Օգոստոս, որ իրապէս սիրած էր Զէյ– նէպը, կը նկատէ որ Սիրիուսը Հռոմի լր– տես է: Օր մը կ՚ըսէ թագուհիին .

— Մինչեւ այսօր հաւատարմութեամբ ծառայեցի քեզի. քեզմէ խնդրանք մը ու– նիմ, կ՚ուզեմ որ Սիրիուսը հեռացնես այս պալատէն, անկեղծ մարդ մը չերեւիր :

Թագուհին՝ որ կը սիրէր Սիրիուսը, ը– սաւ, «ոչ, Օգոստոս, այս մարդն շատ հաւատարիմ է ինծի, չտեսա՞ր թէ ինչեր ըրին իրեն անոնք:

— Դուն աւելի իմաստուն ես ինձմէ ով թագուհիս: Երանի թէ ես սխալած ըլլամ:

— Կը յուսամ որ երկուքդ ալ միասին պաշտպան պիտի ըլլաք ինծի՝ բոլոր դժ– ուարութիւններու ժամանակ :

Օգոստոս տխրութեամբ կը հեռանայ անոր քովէն :

×

— Տարիներ անցան եւ, շնորհիւ իր տաղանդին, Զէյնէպի փառքը աւելցաւ, մինչեւ որ Փալմիր Արաբիոյ մեծագոյն պետութիւնը դարձաւ :

Եւ ահա օր մը, կայսրը՝ հզօր բանակի մը գլուխն անցած՝ եկաւ Փալմիրի վրայ զայն գրաւելու համար:

Զէյնէպ պատրաստ չէր պատերազմի, կը կանչէ իր վէզիրները եւ կ՚ըսէ անոնց:

— Կեսարի բանակը մօտեցաւ քաղաքին եւ մեր ուժը բաւարար չէ դիմադրելու ա– նոր:

ՍԻՐԻՈՒՍ — Կը հաշտուինք Հռովմէա– ցիներու հետ եւ աւելի ապահով կ՚ըլլանք:

ՕԳՈՍՏՈՍ — Եթէ հաշտուինք իրենց հետ, անպայման կը սպաննեն մեր թա– գուհին, պէտք չէ հաշտուինք :

ՍԻՐԻՈՒՍ — Այն ատեն, ի՞նչ կրնանք ընել.

ՕԳՈՍՏՈՍ — Կը կռուինք, կամ կը յաղ– թենք եւ կամ կը մեռնինք :

ՍԻՐԻՈՒՍ — Ես համամիտ չեմ քեզի, դուն անմիտ մարդ մըն ես, դուն վտան– գաւոր ուղղութեամբ կը տանիս մեզ :

ՕԳՈՍՏՈՍ — Դուն աւելորդ խօսքեր կը խօսիս: Դուն անոնց կողմէ լրտես ես ե– կած :

ՍԻՐԻՈՒՍ — Դուն ես լրտեսը ...

ԶԷՅՆԷՊ — Մենք եկած չենք հոս իրա– րու հետ կռուելու...: Ես կը խորհիմ Պարսիկներէն օգնութիւն խնդրել. ի՞նչ կ՚ըսէք :

ՕԳՈՍՏՈՍ — Շատ լաւ միտք է, ես համաձայն եմ :

ՍԻՐԻՈՒՍ — (Քաշուելով) ես ալ ...

Պարսիկները Զէյնէպին չեն օգներ ա– ռարկելով ճամբուն երկարութիւնը :

Սուրհանդակ կը ղրկեն Հայաստան Տիգրան Թագաւորին՝ որ իր բանակով կուգայ եւ կ՚ազատէ Փալմիրը :

Տիգրան Թագաւորի ուժերը ութ տարի ետք երբ կը քաշուին, Հռովմէացիները նորէն կը յարձակին եւ կը շրջապատեն քաղաքը: Զէյնէպ կը պատրաստուի փախ– չիլ Հայաստան: Սակայն Սիրիուս՝ երբ կ՚իմանայ թէ գաղտնօրէն պիտի փախչի թագուհին, լուրը կը հասցնէ Հռովմէա– ցիներուն՝ որոնք դարանակալ կը սպասեն եւ կը յաջողին բռնել Զէյնէպը եւ կը տա– նին Կեսարին մօտ: Կեսարը կը հրամայէ որ այրեն Զէյնէպը: Ու այսպէս կ՚իջնէ վարագոյրը այս մեծ թագուհիին կեան– քին վրայ :

Թարգմ.՝ ՆԻԶԱՐ ԽԱԼԻԼԻ

ՀԱՅ ԵՐԳՉՈՒՀԻ ՄԸ ԿԸ ՓԱՅԼԻ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

★

ԼՈՆՏՈՆ, 29 Մարտ.— Սիրելի «Ցառաջ», երէկ կիրակի, 28 Մարտ, ժամը 7ուկէսին Րոյըլ Ֆեսթիվըլ Հոլի մէջ Վերտիի հրաշակերտ՝ «Հոգեհանգիստ»ը երգեց (Ռեքիէմ), 380 հոգինոց երգչախումբ մը, ընկերակցութեամբ Լոնտոնի Ֆիլարմոնիք նուագախումբին :

«Ֆեսթիվըլ Հոլ»ը կը գտնուի խորհրդարանին ետեւը Թէմզ գետին եզերքը, Նշանաւոր Վաթերլօ կայարանին դիմացը, Լոնտոնի ճիշդ կեդրոնը։ Բոլոր տոմսակները նոյն գինը ունէին, երկուքուկէս շիլլին :

Ժամը 7ին պալատանման շէնքին սրահէն ներս կը մտնեմ։ Բոլոր աթոռները եւ օթեակները պարապ կը գտնեմ :

Դող մը անցաւ սրտէս։ Գոնէ սա աթոռներուն մէկ քառորդը լեցուէր, ըսի մտքէս։ Քառորդ ժամ չանցած, հազարաւոր բազմութիւն մը ծովի ալիքներու նման ներս հոսեցաւ եւ քանի մը վայրկեանէն հսկայ սրահին հազարաւոր աթոռները բռնուեցան, ուրիշ բազմութիւն մըն ալ ոտքի վրայ մնաց պատերուն տակ։

Ճիշդ ժամանակին երկսեռ երգչախումբին անդամները սեւ զգեստներ եւ մէկ մէկ ձեռատետր բռնած շարուեցան բեմին ետեւի աթոռներուն վրայ։ Իրենց հետեւեցան նուագախումբին անդամները, ապա Հայուհի մը, Օր. Արտա Մանտիկեան, ընկերակցութեամբ Լեհ Փոլ Ֆլեգքիի։ Պիտի երգէր առաջին կարգի սոփրանօն, Օր. Մանտիկեան։ Ոչ մէկ շարժում, ոչ մէկ շշուկ, երբ նուագահանդէսը սկսաւ։ Այդ հազարաւոր բազմութիւնը կարծես քարացած էր իր նստած տեղը։ Տեսակ մը գրաւոր։ Այսպէս տեւեց մէկ ժամ։ Ցանկարծ այդ արձանացած բազմութիւնը ինքնաբերաբար ոտքի ելաւ եւ սկսաւ խելայեղօրէն ծափահարել։ Երա՞զ էր թէ իրականութիւն։ Սթափելով ոտքի ելայ եւ խորապէս յուզուած, սկսայ աչքերուս արցունքները սրբել։ Ուրիշներ ալ իրենց թաշկինակները աչքերուն տա– [illegible] Հայուհին եւ շնորհաւորել, բայց կորուած եմ բազմութեան մէջ։ Բաւական թափառելէ վերջ բեմին ետեւը կը հասնիմ։

— Այո, կրնաք տեսնել զինքը, կ'ըսէ բեմին երիտասարդ կառավարիչը։ Բայց աւելի լաւ է որ հանդէսը վերջանայ։ Պէտք չէ յոգնեցնել, երկրորդ արարին մէջ իր բաժինը աւելի ծանր է։

Կը հնչեն զանգակները, ահա սկսաւ երկրորդ մասը։ Հայուհին իր մելանոյշ ձայնով կը կախարդէ հազարաւոր ժողովուրդը, կրկին դրախտ փոխադրելով մեզ։ Զեմ գիտեր ինչպէս վերջացաւ, բայց վերջացած էր։ Ոչ ոք կ'ուզէ ձգել իր աթոռը։ Անվերջ ծափեր։ Ցանկարծ բազմութիւնը խուժեց բեմին ետեւը։ Ամէնքն ալ յայտագիր մը բռնած, կ'ուզէին որ

Հայուհին ստորագրէ։ Ոմանք կը համբուրեն, «Հէւըն հեւըն» (ի՜նչ երանութիւն)։ Իր անձին հանդէպ այս ինքնաբուխ յարգանքին հանդէպ ինքն ալ յուզուած է եւ շնորհակալութիւն կը յայտնէ։ Ես ալ կը մօտենամ եւ ձեռքը ափիս մէջ առնելով կը շնորհաւորեմ հայերէն։

Զարմացած, «շնորհակալ եմ» կը պատասխանէ հայերէն։ Դուք առաջին Հայն էք որ կը շնորհաւորէք զիս։

Լոնտոնի Հայերը իմ նուագահանդէսիս երբեք չեն եկած։ Այս երկրորդ անգամն է որ կ'երգեմ այս դահլիճին մէջ։ Անցած տարի արքայական Ալպըրթ Հոլին մէջ [illegible]

— Բայց օրիորդ, կ'ըսեմ, դուք արդէն փառքի գագաթնակէտը հասած էք։ Հայութիւնը միայն Լոնտոնի հայ գաղութը չէ ...

Օրիորդը Յունաստան ծնած է եւ վեց տարի առաջ Լոնտոն եկած՝ ուսանելու։

Հայ, նոր սերունդ, ճակատդ բարձր բռնէ, դուն հանճարեղ ժողովուրդի մը զաւակն ես։ Վկայ՝ Օր. Արտա Մանտիկեանը, Րաֆֆի Պետրոսեանը, եւ Զաւէն Խաչատուրեանը, Մանուկ Բարիկեանը, Սարոյեանը եւ Լեւոն Սիւրմէլեանը, Մամուլեան եւ Արամ Խաչատրեանը եւ դեռ ուրիշներ։ Հրապարակաւ պախարակէ մինչեւ իսկ ապտակէ այն հայ ընկերդ որ կ'ուզէ ուրանալ իր ծագումը։

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Կ. ՋԱԼԸԳԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԱԶՈՒՆԻԻԷԻ ԱԶԳ. բուժարանը (Պէյրութ) քառորդ դարէ ի վեր նախախնամական դեր կը կատարէ Լիբանանի մէջ եւ պետական ձեռնարկի մը տարողութիւնը ունի։ Առանց ցեղի եւ կրօնի խտրութեան, հոն դիմող հիւանդները կ'ընդունուին եւ կը դարմանուին։ 300 հիւանդի տեղ կայ։ Պաշտօնէութեան թիւն է 66, երեքը բժիշկ, 18ը հիւանդապահուհի։ Տոքթ. Բ. Մկրտիչեան մեծ մասնագէտ մըն է, որուն կատարածգործողութիւնները իրենց արագութեամբ եւ դրական արդիւնքներով հիացում կը պատճառեն բժշկական դասին։ Անցեալ տարի 303 հիւանդներէն 17ը մեկնած են եւ ինը մեռած, աւելի պակաս քան նախորդ տարին։ Հիւանդներէն շատեր եկած են Մ. Արեւելքէն։ Օրինակ Սուրիոյ 39 հիւանդներէն 6ը Հայ չեն։ 33 հայ հիւանդներէն, միայն մէկը վճարովի է եւ 32ը նպաստընկալներ են։

Պէյրութի մէջ «Բուժարանի Օր»էն 12 լ. ոսկի հասոյթ մը գոյացած է։ Նոր շէնքը վերջացած է եւ շուտով պիտի օգտագործուի։ Ամերիկահայ Զաւէն Միրաքեանի 1500 տոլարի նուէրով կարելի եղած է շինել պաղ սենեակը։ Գ. Միհրան Տիգրանի ձեռքով Լոս Անճելըսի մէջ հաւաքուած գումարով շինուած է վերելակը։ 1953ին աւարտեցան մատրան շինութիւնը ինչպէս եւ հայկ. ոճով զանգակատունը, ուր կ'երթան հիւանդները եւ դուրսէն հաւատացեալներ ամէն կիրակի։

ՑԻՐՈՒՑԱՆ ՀԱՅԵՐ.— Նայրոպի մէջ (Քենիա) կ'ապրին 45 Հայեր, 30 – 35ը կը մնան քաղաքը։ Բոլորն ալ գործի տէր եւ բարեկեցիկ են։ Հայկ. կեանք չկայ։ Շատ քիչ անգամ իրարու կը հանդիպին Հայերը։ Ընկեր Մ. Մօզեան որ վերջերս Նիւ Եորքէն Փարիզ գալով հոն գացած էր, բացատրած է կազմակերպուելու անհրաժեշտութիւնը։ Եւրոպացիները մեծ հաստատութիւններ հիմնած են, սակայն առեւտուրը եւ արհեստները կեդրոնացած են Հնդիկներուն ձեռքը։ Տեղական լեզուն անգլերէն է։ (Այս ան երկիրն է ուր Մաօ Մաօները ահուսարսափ կը տարածեն մէկ տարիէ ի վեր։

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ պատր. տեղապահ Եղիշէ արք. Տէրտէրեան Լիբանան մեկնած է Մարտի կիսուն եւ պիտի երթայ Հնդկաստան, իբրեւ ներկայացուցիչ Էջմիածնի։ Իրապէկներու կարծիքով՝ տեղապահը Հնդկաստանի մէջ պիտի գրաւէ նաեւ ազգապատկան կալուածներով եւ կարգ մը կտակներով, որոնք երեսի վրայ մնացած են։ Ցայտնի է թէ մեծագումար կտակներ կան այդ երկրին մէջ եւ ի զուր կը հետապնդուին, տարիներէ ի վեր։

160 ՀԱՅ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐ կը պաշտօնավարեն Քալիֆորնիոյ ամերիկեան դպրոցներու մէջ։ Կը ստանան տարեկան 3 — 6 հազար տոլար։ Կ'աշխատին սկումբ մը բանալ որպէսզի մօտէն ծանօթանան իրարու։ Հայ ուսուցիչները լաւ անուն շահած են եւ կը նախընտրուին ուրիշներէ։ Ութսուն տարիներու ընթացքին 1000է աւելի հայ բժիշկներ գործած են Մ. Նահանգներու մէջ։

Գ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Շահինեան Լիբանանի մարզական Ֆետերասիոնի կողմէ պիտի մասնակցի Լողանի համագումարին որ տեղի պիտի ունենայ Ցունիսին։

ՀԱԶԱՐ ՏՈԼԱՐ նուիրեց հայ մտաւորական մը Քալիֆորնիոյ հայ կրթական հիմնարկութեան, հաւասարապէս բաժնուելու համար Հալէպի Քառէն Եփիէ ճեմարանին եւ Պէյրութի Փալանճեան ճեմարանին։ Նուիրատուն չուզեր որ հրատա– [illegible] իր անունը։

ԵՐԳԱՀԱՆ – դերասան Ռոս Պաղտասարեան կարեւոր դեր մը ունի «Փարամունթ» ընկերութեան նոր մէկ ժապաւէնին մէջ, որ կը կոչուի «Թիր Ուինտոյ»։ Պաղտասարեան, (զարմիկը Ուիլեըմ Սարոյեանի) կը կատարէ երգահանին դերը։

ՏՈՔԹ. ԹԱՀՄԻԶԵԱՆ Շիքակոյի մօտ «Արկոնի ազգային գիտական աշխատանոցին» մէջ երկու հազար մարախներու վրայ փորձեր կը կատարէ խլիրդին դարմանը գտնելու համար։ Ան կ'ուսումնասիրէ նաեւ հիւլէական ճառագայթներու ազդեցութիւնը կենդանի բջիջներու վրայ։

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՑԱՌԱՋ»Ը

ԿԱՆՈՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Հայաստանեայց առաքելական եկեղեցւոյ կրօնական ընկերակցութեան Փարիզի եւ Շրջակայից

Որոշումները պէտք է տրուին ներկայ անդամներու բացարձակ մեծամասնութեամբ։ Ձայներու հաւասարութեան պարագային առաջնորդ հօր, կամ անոր բացակայութեան, ատենապետին ձայնը գերակշիռ է։

ՅՕԴ. 18.— Ներկայացուցիչներու ժողովի ամէն անդամ որ յաջորդաբար երեք նիստի ներկայ չէ եղած, հրաժարած կը նկատուի, բացի այն պարագայէն որ Առաջնորդ հօր կամ ատենապետին կողմէ իրեն ուղղուած յանձնարարեալ նամակին վրայ կարենայ գոհացուցիչ կերպով արդարացնել իր բացակայութիւնները։

ՅՕԴ. 19.— Ներկայացուցիչներու ժողովի իրաւասութիւնները հետեւեալներն են.—

1.— Ան ունի Ընկերակցութեան վերին ղեկավարութիւնը։

2.— Կ'ընտրէ առաջնորդ, որուն ընտրութիւնը կ'ենթարկուի Ս. Էջմիածնի Մայր Աթոռի հաւանութեան։

3.— Ներկայացուցիչներու ժողովի 21 աշխարհական անդամներու նոր ընտրութեան գործողութիւնները կը կատարէ, այս առիթով կ'ընտրէ ինը անդամներէ բաղկացած ընտրական յանձնախումբ մը, որ ի հարկին կրնայ ստեղծել ենթայանձնախումբեր։

4.— Ան իր մէջէն կ'ընտրէ ընկերակցութեան երկու տարուան համար վարչական ժողովի անդամները։

5.— Կ'ընտրէ պատգամաւորները Էջմիածնի Եկեղեցական համագումարին, ուր պիտի ընտրուի Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը, ինչպէս նաեւ պատուիրակներ, որոնք պիտի մասնակցին Արեւմտեան Եւրոպայի Թեմական ժողովին։

6.— Կը վաւերացնէ պիւտճէն եւ կ'արտօնէ ուրիշ բոլոր վարկերը։

7.— Կ'ընտրէ մէկ տարուան համար...անդամէ բաղկացեալ քննիչ յանձնախումբ մը որ իրաւասու պիտի ըլլայ քննելու ընկերակցութեան հաշիւները։ Ի հարկին, այս [illegible] մէջ մտնել ընկերակցութեան վարչական ժողովին ատենապետին կամ գանձապահին հետ, որ պիտի հայթայթէ անհրաժեշտ տեղեկութիւնները դիւրացնելու համար իրենց աշխատանքները։

Քննիչները պարտաւոր են ներկայացնել տարեկան տեղեկագիր մը ներկայացուցիչներու ժողովին։

8.— Կը քննէ եւ վստահութեան քուէի կ'ենթարկէ վարչական ժողովի տարեկան տեղեկագիրները, անվստահութեան քուէի պարագային վարչական ժողովը հրաժարած կը նկատուի։

Ներկայացուցիչներու ժողովը 15 օրուան ընթացքին, կ'ընտրէ նոր վարչական ժողովը։

9.— Անդամակցութեան խնդրանք մը մերժուելու եւ անդամի մասին արտաքսման որոշում տրուած ըլլալու պարագային, երբ վերաքննութեան պահանջ ներկայացուած է, ներկայացուցիչներու ժողովը կը քննէ եւ որոշում կուտայ, համաձայն կանոնագրութեան 8րդ եւ 9րդ յօդուածներուն։

Այս որոշումները կը տրուին, ներկայ անդամներու բացարձակ մեծամասնութեան ձայնովը։

ՅՕԴ. 20.— Առաջնորդը Թեմին հոգեւոր պետն է։

Ան է պաշտօնէ (կրօնական) նախագահն է Թեմին բոլոր մարմիններուն, մասնաւորապէս Ներկայացուցիչներու ժողովին եւ վարչական ժողովին։

ՅՕԴ. 21.— Ընկերակցութեան վարչական ժողովը կ'ընտրէ, ատենապետ մը, փոխ ատենապետ մը, ատենադպիր մը եւ գանձապահ մը, իր պաշտօնավարութեան տեւողութեան համար։

Վարչական ժողովին իրաւասութիւնները հետեւեալներն են։

1.— Կը վարէ ընկերակցութիւնը, կը մատակարարէ անոր ունեցածները եւ զայն կը ներկայացնէ արդարադատութեան առջեւ։

2.— Հոգ կը տանի Ընկերակցութեան սեփականութիւնը եղող շէնքերուն, կը յանձնէ ինչքերը, փոխառութիւններ կը կնքէ, անշարժ կամ շարժուն ինչքերու գնումները կ'ընէ, կը կատարէ դրամատուններու վերաբերեալ բոլոր գործառնութիւնները եւ ընդհ. առմամբ կը կատարէ ամէն իրաւական գործողութիւն։

(4) (Շար.)

«ՑԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (48)

ԿԱՆԱՉԵՆՑ ՀԱՐՍԸ

■

ԱՌԱՋԻՆ ԳԼՈՒԽ

— Ես ու հօրեղբայրս ծրագիր մը մշակած ենք, բայց չենք կրնար զայն գործադրել, մենք՝ կառավարութեան հիւր ենք, նոյն իսկ քանի մը ժամ քաղաքէն չենք կրնար հեռանալ, մեր Վանէն բացակայութիւնը եւ ծրագրին գործադրութիւնը պիտի մատնէ մեզ, պիտի վտանգէ գործը։

Ահա մեր ծրագիրը։ Հիրճի մօտերը սպաննուած Իպրահիմը թշնամի մը ունի, Ահմէտ է անունը, Արտամետցի եւ կը բընակի Շամիրամ թաղը, իբրեւ Թուրք՝ հայատեաց է, իբրեւ մոլեռանդ ազգայնական՝ կ'ատէ նաեւ Քիւրտերը։ Իպրահիմը ասկէ քանի մը տարի առաջ՝ կ'ամուսնանայ Ահմէտի քրոջ հետ, իսկ անցեալ ամրան ալ կը լքէ զայն, ծեծելով ու հայհոյելով՝ իր տունէն կը վռնտէ, կինը եղբօր տունը կ'ապաստանի, ասիկա՝ ամէնքը գիտեն։ Բժշկական քննութիւններու ընթացքին, սպաննուած Իպրահիմի ծոցէն դուրս հանուած է սպառնագիր մը, որուն մէջ, քրոջ եղբայրը կը գրէ իր փեսային. «Իպրահիմ, դուն՝ քոյրս ծեծեցիր, տունէդ վռնտեցիր, մեր պատիւը տասը փարայի իջեցուցիր, այս ըրած վատութիւնդ եթէ Աստուած ներէ՝ ես պիտի չներեմ, ինծի Ահմէտ կ'ըսեն, հարիւր մեթր խոր ծովու յատակն ալ եթէ իջնես՝ ձեռքէս չես կրնար ազատիլ»։ Ուրիշ փաստի պէտք չկայ, ոճիր գործողը Ահմէտն է, ան սպաննած է Իպրահիմը եւ անոր ընկերացող ոստիկանները. արդ, այս քանի մը օրերու ընթացքին, եթէ Կեդր. Կոմիտէն յաջողի Ահմէտը սպաննել, գործը կատարեալ ճամբու մէջ կը մտնէ, մնացածը՝ մեզի ձգեցէք։

— Լաւ, Սլօ, ըսածներդ կը հաղորդեմ ընկերներուս, եթէ հաւանութիւն տան՝ այն ատեն կը սկսինք գործի, բայց դուք գիտէ՞ք թէ որ փողոցի մէջ կը գտնուի Ահմէտի տունը։

— Այո, գիտեմ։

— Մեզի ցոյց տուէք, որպէսզի՝ այդ տունին շուրջն ու բոլորը, սանդուղները, դռները եւ պատուհանները պրպտենք, փախուստի ճամբաները ճշդենք, որ՝ աւելորդ զոհի մը առջեւ չգտնուինք, ներքին դժուար հասնող պտուղներէն է։

— Լաւ, վաղը առտու Կոնանչենց Տիգրանը ինծի կուգայ, անհրաժեշտ ցուցմունքը կ'ընեմ։

— Սլօ, մեզմէ պատասխան մի սպասեր, ոչ բերանացի եւ ոչ ալ գրաւոր, եթէ մեր պրպտումներէն երեք օր վերջ, Ահմէտը ողջ մնաց, ըսել է թէ մեր ընկերները համակարծիք չեն անոր սպանութեան, իսկ եթէ մահափորձի ենթարկուի՝ այն ատեն կը հասկնաք արդիւնքը։

— Լաւ, ուրեմն՝ գիշեր բարի։

— Գիշեր բարի։

ԽՄԲ.—Կարգ մը մասեր յապաւած ենք.

...Ահմէտի սպանութեան դատը տեղի ունեցաւ, կանչուած էին շատ մը վկաներ, որոնք երդում կատարելով ըսին այն ամէնը՝ ինչ որ գիտէին, դատարանը վճիռը արձակեց, հայ եւ քիւրտ բոլոր բանտարկեալները ազատեցան։ Տիկին Գիւլնարը իր տան մէջ տուաւ ճաշ մը, ներկայ էին Խուրշուտը, Սլօն, Ռէս Սանօն։ Խօսք ու խօսակցութիւն։ Երգ ու կատակ։ Գինի ու օղի, եւ՝ անվերջ խնդուք ու ծափեր։

— Տեսէք, Խուրշուտ պէյ, խօսեցաւ Սանօն, աշխարհիս մէջ ինչեր կան ու ինչեր կը պատահին, եթէ արդարութիւնը չյաղթանակէր, բոլոր բանտարկեալներս պիտի կորսուէինք ... ։

— Այո, տարօրինակ բաներ շատ կը պատահին, մարդկային դատաստանը միշտ շիտակ չէ, կրնայ ոճրագործ մը, ճարպիկութեամբ, կաշառքով եւ կամ զօրաւոր միջամտութիւններու շնորհիւ փախուստ տալ արդարութեան ձեռքէն, եւ անոր փոխարէն՝ անմեղ մը, բանէ – բամբակէ տեղեկութիւն չունեցող մը անոր ճանկը իյնայ..., եւ յանուն արդարութեան՝ քաւէ իր չգործած մեղքը։

(Շար.) ՍՕՍ – ՎԱՆԻ

հաւատար թէ նոր ընկերակցութիւն մը, լայն եւ ընդհանրական, ինչպէս կ'առաջարկէ խորհրդային ծանուցագիրը, կրնայ տեղը բռնել ազգերու ազատ անդամակցութեան, ներկայ պարագաներուն մէջ։ Խ. Միութեան մասնակցութիւնը Ատլանտեան դաշինքին՝ ինքնին բաւարար երաշխիք մը չի կազմեր այդ կազմակերպութեան անդամներուն համար, որոնք գիտեն թէ ՀԱԿը (Հիւս. Ատլանտ. Կազմ.) ամէնէն ապահով երաշխիքն է իրենց ազատութեան»։

Ընդդիմադիր կուսակցութեան առաջնորդը՝ Նախորդ վարչապետ Էթլի դժգոհութիւն յայտնեց Իտընի յայտարարութեան առթիւ, պահանջելով որ կառավարութիւնը լրջօրէն նկատի առնէ խորհրդային ծանուցագիրը, իբրեւ հիմք մեծ պետութեանց բանակցութեան։

Շատ մը պահպանողական եւ աշխատաւորական երեսփոխաններ Ապրիլ մէկի խաղ կը նկատեն Մոսկուայի առաջարկը՝ անդամակցիլ Ատլանտեան դաշինքին։

× Փարիզի մէջ ալ վերապահ են։ Տեղական թերթերը կը գրեն թէ Խ. Միութեան առաջարկը չի կրնար հիմք ծառայել արդիւնաւոր բանակցութեանց։ Ֆրանսայի պատասխանը պիտի տրուի Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն հետ կատարուած խորհրդակցութիւններէն վերջ։ Կարգ մը շրջանակներու կարծիքով, աշխարհի ներկայ բաժանման վերջ տալու համար, գլխաւոր ճիգը պէտք է կեդրոնանայ զինաթափութեան եւ հիւլէական զէնքի խնդիրներուն վրայ։ Այս առթիւ կը յիշեն Այզընհաուըրի ծրագիրը՝ հիւլէական ուժի խաղաղասիրական օգտագործման մասին։

× Արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ եւս ռազմախաղ մը կը նկատեն Մոսկուայի նոր առաջարկը։ Վարչապետը մերժեց յայտնել իր տեսակէտը, բայց տեղեկատու դիւանը զեկոյց մը հրատարակեց որ կ'ըսէ — «Այլանդակութիւն պիտի ըլլար Խ.Միութիւնը տեսնել միաբանութեան մը մէջ որ հիմնուած է ժողովրդապետութեան, ազատութեան եւ արդարութեան վրայ։ Խորհրդային բլոկեւիկ Միութեան ամբողջ կարգուսարքը ուղղակի կը հակասէ Ատլանտեան դաշինքին հիմնական սկզբունքներուն»։

Խորհրդարանին արտաքին գործերու յանձնաժողովին նախագահն ալ դիտել տուաւ թէ Մոսկուայի ծանուցագիրը կը [...] Ատլանտեան պաշտպանողական դրութիւնը եւ խորտակել միացեալ բանակի ձեռնարկը։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Ա. ՄԻԿՈՅԵԱՆ, Խ. Միութեան ներքին առեւտուրի նախարարը, ճառ մը խօսելով արեւելեան Պերլինի կուսակցական համագումարին մէջ, ըսաւ թէ արդէն իսկ տնտեսական փոթորիկի մը նշանները կ'երեւան Մ. Նահանգներուն մէջ եւ թէ ատոր հետեւանքով արեւմտեան Եւրոպայի մէջ հետզհետէ կ'աճի անապահովութեան զգացումը ապագայի մասին։ Իր կարծիքով, նոյն տագնապին պիտի մատնուի արեւմտեան Գերմանիան։ Գ. Միկոյեան խօսեցաւ նաեւ Մոլոթովի նոր ծանուցագրին վրայ, զայն համարելով շատ կարեւոր ձեռնարկ մը։ Համագումարին կը մասնակցին երեք հազար պատգամաւորներ, ինչպէս եւ երկու հազար ուրիշ հաւաքականներ 24 անդամներէ։

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻՆ կը հեռագրեն թէ կռիւները կը շարունակուին Տիէն Պիէնի ճակատին վրայ։ Ըմբոստները կատաղօրէն կը կռուին բերդին փշաթելերուն առջեւ։

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ՓԱՔԻՍՏԱՆ ապրիլ 2ին ստորագրեցին համաձայնութիւն մը որով յանձն կ'առնեն փոխադարձաբար օգնել, եթէ մէկն ու մէկը յարձակում կրէ։

ԼԻԲԱՆԱՆ պահանջեց նիստի հրաւիրել Ազգաժողովին Ապահովութեան Խորհուրդը, քննելու համար Յորդանան – Իսրայէլ վէճը։

ՍԱՐԻ վէճը նորէն հրատապ հանգամանք ստացած է արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ, ուր կը պահանջեն նախ իրականացնել եւրոպական միութիւնը եւ յետոյ վճռել վիճելի շրջանին ճակատագիրը։

ԱՆԳԱՐԱՅԻ մէջ զեկոյց մը հրատարակուեցաւ Թուրքիոյ, Յունաստանի եւ Եուկոսլաւիոյ միջեւ կատարուած զինուորական բանակցութեանց մասին։ Զեկոյցը կ'ըսէ թէ համաձայնութիւն գոյացած է երեք երկիրներու հաղորդակցութեանց, ցամաքային, ծովային եւ օդանաւային ուժերու գործակցութեան մասին։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ

ԳԱՆԵԻՕ ՔԱՇԱՆԻ ՄԷՋ

SALLE DES REUNIONS

Mairie de Cachan

Շաբաթ, 3 Ապրիլ ժամը 20·30էն մինչեւ կէս գիշեր,

Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան կողմէ կը խօսի՝

Ընկեր ԳՐԻԳՈՐ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Ճոխ եւ խնամուած գեղարուեստական բաժին։

Ա. մաս.— Երկու նոր պատկերներ Ց. Գարոնեանի «Մեծապատիւ Մուրացկաններ»էն (բեմադրութիւն ընկ. Թորոսեանի)։

Բ. մաս.— Արտասանութիւններ եւ երգեր։

Գ. մաս.— Հայկական եւ կովկասեան պարեր նոր յայտագրով, ղեկ. տիկին Հ. Թորոսեանի։

Ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ։

Հանդէսը կը սկսի ճիշդ նշանակուած ժամուն։

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Métro Arcueil, Autobus 187 Porte d'Orléansէն իջնել Mairie De Cachan

Մուտք՝ 200 ֆր., ուսանողներուն՝ 150 ֆրանք։

ՔԱՐՈԶ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Հայր. պատուիրակ գեր. Տ. ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ պիտի քարոզէ այս կիրակի առաւօտ Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցւոյ մէջ։

Կը հրաւիրուի հասարակութիւնը։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ. ԵԿԵՂԵՑԻ

Ժամանակացոյց Զատկական տօներու.

4 Ապրիլ, կիրակի, Վերջին Արեւագալ։

11 Ապրիլ, կիրակի, Ծաղկազարդ, Ս. պատարագ ժամը 10, Դռնբացէք 4·30։

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հ. Բ. Ը. Մ. Երիտ. Միութիւնը իր տարեկան պարահանդէսը կուտայ Քլիւպի շքեղ սրահին մէջ, 51 ռիւ Կրինեան, Շաբաթ գիշեր Ապրիլ երեքին։

Անակնկալներ եւ գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Կը նուագէ Փօլ Մօրիայի հռչակաւոր նուագախումբը։

Տոմսերու համար դիմել Գ. Արամ Շէխբեկեանի.—

Pharmacie Centrale, 1, Bl. d'Athène.

Montjean Sport, La Canebière.

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԳԻՆԵՁՕՆ Ի ՊԱՏԻՒ ԳՐԱԳԻՏՈՒՀԻ ԵՒ հանրային գործիչ ՏԻԿ. ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴԻ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» խումբի կողմէ։ Մայիս 9ի կիրակի ժամը 15ին, Ազգ. Տան թատերասրահին մէջ։

ԱՊՐԻԼ 24ԷՆ ՄԱՅԻՍ 3, 1954

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ ԴԻՒՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Յուցադրողներուն համար կրնաք ստանալ՝ 470 ֆրանք։

Contre remboursement

Տեղեկութիւններ՝

LYON, Rue Menestrier (B U. 55-05)

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի կողմէ։ Մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի։ Ազգ. Տան թատերասրահին մէջ, կիրակի 4 Ապրիլ, ժամը 18էն 23։

Կը նախագահէ ընկ. Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Շատ ճոխ գեղարուեստական բաժին։

Հայկական եւ եւրոպական պարեր։

Պիւֆէ։ Կը հրաւիրենք բոլոր համակիրները։

ԾԱՆՕԹ.—Նկատելով որ նոյն օրը կէսօրէ վերջ Վիէնի երգչախումբի երգահանդէսը տեղի կ'ունենայ, կը խնդրենք յարգոյ հասարակութենէն որ երթան քաջալերեն երգահանդէսը, յետոյ պատուեն «ՓՈԹՈՐԻԿ»ի հանդէսը։

ԽՆՋՈՅՔ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

ՓԵՏՐ. 18Ի ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ Կապոյտ Խաչի։

Այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8·30ին, Ահարոնեան ակումբին մէջ։

Խօսք օրուան տօնին առթիւ։

Գեղարուեստական բաժին, հաճելի ժամանց։

Մուտքը ազատ է բոլորին համար։

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ ՊՈՐՏՕՅԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Պորտոյի Նոր Սերունդի Ն. Աղբալեան խումբը իր Օրը կը տօնէ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Մուլէն Պլէօյի սրահը, Սընօն։

Բանախօսութիւն, արտասանութիւն, խմբերգ, նուագ, մեներգ եւ անակնկալներ։

Պիտի ներկայացուի «Երկու Մայրաքաղաքները» զաւեշտը։ Յետոյ եւրոպական պարեր։

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Փարիզի Հայոց Եկեղեցւոյ Լիլայի դպրոցին Սանուց միութեան կողմէ, ի նպաստ իրենց դպրոցին։

Կիրակի, 4 Ապրիլ ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր։

SALLE CAISSE D'EPARGNE
32-34 Ave. de la Porte des Lilas
(Métro: Porte des Lilas)

Գեղարուեստական ճոխ բաժին փարիզահայ արուեստագէտներու մասնակցութեամբ։ Ընտիր նուագախումբ։

Մուտքը 250 Ֆրանք։

× Կը խնդրուի մասնաւորաբար երկսեռ սերունդէն քաջալերել այս երիտասարդական ձեռնարկը, ի շահ Կրթ. գործին։

ՎԻԷՆՆԻ ՀԱՅԿ. ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻՆ

ՀԱՆԴԷՍԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի, ապրիլ 4ին ժամը 15ին։

ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԷՋ

(Սալ Ռիշըլիէօ)

Յայտագիր՝ Սիւնի, Կոմիտաս Վ., Բ. Կանաչեան, Եկմալեան, Կարա Մուրզա, Պատմագրեան, Գ. Ալէմշահ։

Ջերմապէս կը խնդրուի որ փափաքող հայրենակիցները կանխաւ ճարեն իրենց տոմսերը հետեւեալ վայրերէն.

Հայկական երեք գրատուններ, նպարավաճառներ, Արաքս, Մասիս, Հրաչեան, Սիփան – Կոմիտաս երգչախումբի վարչութիւն, «Արաքս» եւ «Յառաջ»ի խմբագրատունէն։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Վիէնի երգչախումբի անդամուհիները եւ անդամները պիտի հաւաքուին շաբաթ 3 Ապրիլ ժամը 15ին, Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ։ Հիւրընկալ ընտանիքներէն կը խնդրուի ներկայանալ նոյն ժամուն։

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէն ընկերական բացառիկ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Մարսէյլի եւ շրջաններու բոլոր ընկերները եւ ընկերուհիները այս կիրակի, կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Ահարոնեան սրահը, 26 ռիւ տէ Քոնվալէսան։

Կը զեկուցանէ ընկ. ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ։ Նիւթ՝ «Քաղաքական ներկայ կացութիւնը»։ Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

— ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ —

★

Հ. Յ. Դ. Ուս. Միութեան ժողովը այս երկուշաբթի, սովորական հաւաքատեղին, ժամը 9ին։

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէի ընդհ. անդամական ժողովը այս շաբաթ, ժամը 20·30ին, «Համօ Օհանջանեան» Ակումբին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը՝ այս չորեքշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Ահարոնեան ակումբը, ռիւ տէ Քոնվալէսան։ Օրակարգ 1.— Զեկուցում վարչութեան երկամեայ գործունէութեան։ 2.— Զեկուցում պատգամ. ժողովի։ 3.— Ընտրութիւն Նոր վարչութեան։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ԽԱՐԲԵՐԴԻ Եղեգի գիւղի Բարեսիրաց միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի, առաւօտեան ժամը 10ին, Գար տը լա Փոսթի մէջ, 2 ռիւ Ալպէռ, Մարսէյլ։ Տարեկան հաշուետուութիւն եւ նոր ընտրութիւն։ Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր Եղեգցիները, անդամ կամ ոչ։

ՍԵԲ. ՄՈՒՐԱՏ Ուսումնասիրացը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր Սեբաստացիները եւ մասնաւորապէս գործօն անդամները այս կիրակի ժամը 15ին Իսիի Լը Մուլինօ Խըրիմեան դպրոցը, Ռիւ տը լա Տէֆանս։ Օրակարգ.—ա) Ներկայ վարչութեան բարոյական եւ նիւթական հաշուետուութիւնը.— բ) Նոր վարչութեան ընտրութիւն։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴԻ Վալանսի մասնաճիւղը կազմակերպած է հանդէս – խնջոյք մը, այս շաբաթ ժամը 21ին, Գասպար Սիմոնեանի սրճարանը, 26 ռիւ Պիլեմա։ Առատ կերուխում, երգ, պար եւ մենախօսութիւն։ Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները եւ բարեկամները։

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.
Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. Հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 4 ԱՊՐԻԼ
DIMANCHE 4 AVRIL 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 7337 | 30e ANNEE | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2748

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹԻՒՐԱՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Դասս մը բանդէտներ ունինք որոնք մասնաւոր հաճոյք մը կը զգան, ոտքոյն տեւնելով գրական վաստակը՝ Հայկական Արտասահմանի մէջ: Անշուշտ բաղդատելով Երեւանի արտադրութեանց հետ :

Այս հարցին մէջ ալ աւելի շատ քաղաքականութեան սեւերես դէմքն է որ կ'երեւայ, եւ ոչ թէ պարզապէս եւ անաչառ վերլուծումը :

Այս առթիւ ալ յառաջդիմականի յատկութիւններն են որ կը ցցուին այսպէս կոչուած յետադիմութեան դէմ :

Օրինակ, բանդէտները դէմ դիմաց շարելով յատկապէս ընտրուած տողեր, արտասահմանի բանաստեղծներէն, դասերու կը բաժնեն զանոնք,— յառաջդիմականներ եւ յետադիմականներ :

Եւ որովհետեւ բաղդատութիւնը կիսկատար է եւ տրուած օրինակներն … պատահական, ձեր առջեւ կը պարզուի հետեւեալ պատկերը .—

Ռոմանտիկ սովորական արհեստաւորը, վիճելի տաղանդը կը դառնայ յառաջդիմական, իրական տաղանդը, որ իր կաթը կը ծծէ օտարութեան տառապանքէն, կը դառնայ յետադիմական :

Մարդիկ նկատի չունին այս կամ այն բանաստեղծին ներշնչումի եւեւէջները, զարգացման հոլովոյթները, կամ ստեղծագործութեան պահը :

Իրենց փնտռածը՝ տեղեկացիք մարզանքն է, հետեւողութեամբ մասնաւոր կաղապարի մը:

Մենք այն միամտութիւնը չունինք թէ ինչ որ կ'արտադրուի արտասահմանի մէջ, իբրեւ բանաստեղծութիւն, անպատճառ կը ճոխացնէ մեր քերթողական գրականութիւնը :

Կարելի է կէս առ կէս մաղել :

Բազմութիւն մը կը կազմեն ձախողածները :

Ո՛րքան ոտքոյն, միօրինակ արտադրութիւններ, ո՛չ ներշնչումի ո՛չ արուեստի տեսակէտով :

Շատերու լեզուն անգամ լուրջ խնամքի կը կարօտի, ինչպէս «յառաջդիմական» քննադատներուն շարադրութիւնը :

Ճիշդ է նաեւ որ ոմանք հորիզոն կամ հաւատք չունին. եւ կը դրեն յիշատակներու ազդեցութեան կամ վայրկեանի տպաւորութեան տակ :

Ուրիշներ իրենց անձնական յոյզերու լարերը կը մաշեցնեն :

Ներելի չէ ընդհանրացնել այս վրիպումները, ի յառաջագունէ որոշուած եզրակացութեան մը յանգելու համար :

Եթէ կարելի ըլլար հաւաքել վերջին երեսուն տարիներու բանաստեղծութիւնները, եւ քննել, վերլուծել, առանց կանխակալ կարծիքներու, պիտի տեսնէինք թէ իրական թիւրատեսութեան մը մատնուած են բանդէտները:

Այն ատեն երեւան պիտի գար թէ՝ «յառաջդիմական»ը ստիպուած է ձիարշաւ մը փորձել, հասնելու համար յետադիմականին կտրած ճամբուն: Ամէն տեսակէտով,— ներշնչում, արուեստ, լեզու :

Եւ տակաւին չըսինք թէ «յառաջդիմական» համարուած պուէտներէն անոնք որ Երեւան գացին, իրենց ինքնութեան հետ, լեզուն ալ կորսնցուցին :

Երբ խորութիւնը պակսի, ընադիրը կը դառնայ պատճէն :

Ալ թէ ձախ կոչուին, ձախողածները մեծ մասով անոնք են որ ոչ միջավայրին հետ կապ ունին, ոչ ալ սեփական ժողովուրդին:

Երբ մարդիկ չեն հետեւիր օրուան շարժումին, եւ ոտանաւոր կամ արձակ տողեր կը թխեն սովորամոլութեամբ, անշուշտ ետ գացած կ'ըլլան: Նոյն իսկ եթէ յեղափոխական նշանախօսքեր գոց ըրած ըլլան:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՍԱՐՍԱՓԸ

ՓՈՐՁԵՐԸ ԴԱԴՐԵՑՆԵ՞Լ ԹԷ ՇԱՐՈՒՆԱԿԵԼ

Այլեւս հրատապ հանգամանք ստացած է հիւլէական զէնքերու խնդիրը, իբրեւ հետեւանք վերջերս կատարուած նոր փորձերու:

Ամերիկացիները հրապարակաւ կը պարզեն մարտ 1ի եւ 26ի փորձերուն «կրկնապատիկ արդիւնքը», վեց հարիւր անգամ աւելի զօրաւոր գտնելով ջրածին ռումբին ուժը, բաղդատմամբ Հիրոշիմայի վրայ արձակուած հիւլէական ռումբին: Իսկ ուրիշներ կը պահանջեն դադրեցնել նոր փորձերը :

Հնդկաստանի վարչապետը, Նեհրու, որ կը ջանայ վճռական դեր մը կատարել միջազգային քաղաքականութեան մէջ, նորէն առաջարկեց անմիջապէս դադրեցնել ջրածին ռումբի փորձերը, իբրեւ առաջին քայլ ծրագրի մը որ կը բաղկանայ չորս կէտերէ :

Պ. Նեհրու ճառ մը խօսելով Հնդկաստանի երեսփ. ժողովին առջեւ, խոր մտահոգութիւն յայտնեց ջրածին ռումբի վերջին փորձերուն առթիւ որոնք տեղի կ'ունենան Ասիոյ եւ անոր ժողովուրդին մօտ եւ առաջարկեց համաձայնութիւն մը կնքել, դադրեցնելու համար: «Հնդկաստան հակառակ է ամէն տեսակ ահարկու զէնքի, մէջն ըլլալով ջրածին ռումբը, անոր ծանօթ եւ անծանօթ արհաւիրքը եւ հետեւանքները»: Յետոյ պարզեց իր ծրագիրը — 1. Համաձայնութիւն մը կնքել մեծ պետութեանց միջեւ, անմիջապէս դադրեցնելու համար ամերիկեան եւ ռուսական ջրածին ռումբերու պայթիւնը.— 2. Լրիւ տեղեկութիւններ հաղորդել այդ ռումբերու արտադրութեան եւ մանաւանդ անոնց քանդիչ կարողութեան եւ ձեռք բերուած արդիւնքներու մասին .— 3. Անմիջապէս նիստի հրաւիրել Ազգաց ժողովին զինաթափութեան մէկ յանձնախումբը, քննելու համար փորձերու դադրման խնդիրը .— 4. Գործօն միջոցներ ձեռք առնել աշխարհի բոլոր պետութեանց եւ ժողովուրդներուն կողմէ, մտահոգութիւն յայտնելով այս կարգի զէնքերու արտադրութեան մասին:

Իր ծրագիրը պաշտպանած ատեն, Պ. Նեհրու ըսաւ.

— «Կ'ըսեն թէ Մ. Նահանգները եւ Խ. Միութիւնը ջրածին ռումբ ունին, թէ երկուքն ալ զայն պայթեցնելու փորձեր կատարեցին վերջին երկու տարիներու ընթացքին եւ հետեւանքը եղաւ աննախընթաց՝ իբրեւ քանդիչ զէնք: Միլիոնաւոր մարդիկ կրնան բնաջնջուիլ մէկ պայթիւնով: Այս պարագան ահռելի հեռանկարներ կը պարզէ մեր առջեւ:Մարդկութիւնը պէտք է արթննայ եւ կացութիւնը դիմագրաւէ վճռականութեամբ, կանխելու համար աղէտը: Բաց ովկիանոսը այլեւս բաց չէ, եթէ մարդիկ զգուշական միջոցներ ձեռք չառնեն պայթիւններու պատճառած վտանգներուն դէմ, նաւարկութեան կամ ձկնորսութեան ատեն »:

Վարչապետը այս առթիւ համակրանք յայտնեց վերջին փորձերու ճափոնցի զոհերուն համար — ձկնորսներ որոնք զանազան այրուածքներ ստացան եւ դեռ կը դարմանուին :

ԱՑԼ ԱՌԱՔ ԼՈՒԱՐՈՒՔ

Անգլիոյ երեսփ. ժողովին մէջ նորէն պիտի յուզուի այս խնդիրը: Չըրչիլ նոր յայտարարութիւն մը պիտի ընէ, Բշ. օր: Արտաքին նախարարը, Պ. Իտըն ճառ մը խօսելով Պելֆաստի մէջ, յայտարարեց .—«Անըմբռնելի է որ Արեւմուտքը հիւլէական զէնքերէն եւ մասնաւորապէս ջրածին ռումբէն հրաժարի միակողմանի կերպով: Ներկայիս այդ զէնքերը կը կազմեն

(Շար.ը կարդալ Գ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

« ԼՔԵԱԼ ԳՈՅՔ » ...

Ի՞նչ փորձանքներ կը ծագին, երբ արտատպումներ կը կատարուին քերթէ քերթ, առանց աջ-ձախ նայելու :

Մանաւանդ, երբ քմահաճ փոփոխութիւններ ալ տեղի կ'ունենան, համաձայն խմբագրին հայեցողութեան :

1947 Յունուար 12ին, ոտանաւոր մը հրատարակուած էր *Ցառաջ*ի մէջ,— *Անի*:

Գրողը, Գորեան, նախկին ռազմագերի մըն է, որ յետոյ դարձաւ կանոնաւոր աշխատակից, Գ. *Ծիծեռնակ* ստորագրութեամբ :

Զանազան թերթեր կ'արտատպէին իր գրութիւնները, իբրեւ նմոյշ Հայաստանեան գրականութեան, պահելով անունը:

Ո՛ւրկէ ուր, այս ոտանաւորը, «*Անի*», գնդակի պէս գլորուելով, կ'իյնայ Պէյրութի «Զարթօնք»ին մէկ անկիւնը :

Այս առթիւ, ռամկավար խմբագիրը … — «Գորեան»ը շփոթելով Երեւանի բանաստեղծներէն *Գուրգէն Բորեան*ի հետ, իբրեւ ստորագրութիւն կը դնէ ոտանաւորին տակ, անունով եւ մականունով :

Ուրիշ վարպետութիւն մը եւս,— ստորագրութեան դիմացը կը դնէ *Երեւան*, հաստատելու համար թէ Հայաստանէն ղրկուած է:

Ամիսներ ետքը, *Ցառաջ*ն ալ, հակառակ իր արթնութեան, թիւրիմացութեան մատնուելով, մարտ 28ին նորէն կը տպէ ոտանաւորը, իբրեւ « Հայաստանեան գրականութիւն »:

Առաջին ակնարկով իսկ, աչքի կը զարնէր թիւրիմացութիւնը :

Արդարեւ, Գուրգէն Բորեան կամ ուրիշ ո եւ է խորհրդային բանաստեղծ կրնա՞ր երգել, Երեւանի մէջ .

Եւ ոտքերիս տակ գետն է շառաչում ,
Վըշվըշում անվերջ.— Ա՛խ, ո՞ւր երթամ ես.

Այս քաղաքակիրթ, քաոսիտ աշխարհում
Այսքան վիշտ ու ցաւն ո՞ւմ պատմեմ, ի՞նչպէս :

Կամ կրնա՞ր «որբ» կոչել իր հայրենիքը եւ ինքզինքն ալ՝ «վտարանդի».

—Ո՞վ էր քեզ խլեց ու հալածեց մեզ
Քո լոյս ափերից, իմ որբ հայրենիք .
Անի, մինչեւ ե՞րբ դու գերի լինես ,—
Իսկ ես բնաւեր եւ վտարանդի :

Հիմա որ ճշդումը կատարեցի, կը կարծէ՞ք թէ առաջին ձախաւերութեան հեղինակները պիտի սրբագրեն իրենց վրիպումը: Մանաւանդ որ, ոչ միայն բանաստեղծին անունը փոխեր, այլեւ *Երեւան* մըն ալ կցեր են, առանց նկատի առնելու հետեւանքները :

ՎԱՀԷ

ԹԷՐ ՈՒ ԴԷՄ ԿԱՐԾԻՔՆԵՐ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԾԱՆՈՒՑԱԳՐԻՆ ԱՌԹԻՒ

Քաղաքական շրջանակները եւ միջազգային մամուլը կը շարունակեն թեր ու դէմ կարծիքներ յայտնել Խ. Միութեան վերջին ծանուցագրին առթիւ: Արեւմտեան երեք պետութիւնները խորհրդակցութիւն մը պիտի կատարեն Փարիզի մէջ, իրենց պատասխանը պատրաստելու համար :

Մինչ այդ, հանրային կարծիքը լարուած ուշադրութեամբ կը հետեւի անցուդարձին:

Ամերիկեան շրջանակներու մէջ կապ մը կը տեսնեն ջրածին ռումբերու վերջին փորձերուն եւ Մոսկուայի նոր առաջարկներուն միջեւ: Մասնագէտներ կը կարծեն թէ Խ. Միութիւնը կ'ուզէ կասեցնել զինարշաւը: Մոսկուայէն Լոնտոն եւ Ուաշինկթըն հասած լուրերու համաձայն, Մալենկով եւ Մոլոթով անկեղծօրէն համոզուած են թէ անհրաժեշտ է դադրեցնել պաղ պատերազմը, փրկելով Խ. Միութեան դրաւած դիրքերը: Այս տրամադրութիւնը առաջին անգամ յայտնուեցաւ Պերլինի խորհրդաժողովին մէջ: Մոլոթովի նոր ծանուցագիրն ալ կը հաստատէ զայն, հակառակ քարոզչական փորձերուն: Ուաշինկթընի եւ Լոնտոնի մէջ նկատի առնելով ծանուցագրին ոգին եւ ոչ թէ տառը, կ'ենթադրեն թէ Մոսկուա փորձեր կը կատարէ իր հաշտարար տրամադրութիւնները պարտկելու հռետորական ձեւերով :

X Իտալիոյ դահլիճը խորհրդարանին յղեց օրինագիծ մը որ կ'առաջարկէ վաւերացնել Եւրոպայի միացեալ բանակի ծրագիրը: Հաւանական է որ քննութիւնը սկսի այս շաբթու, Երեսփ. ժողովին եւ Ծերակոյտին մէջ միաժամանակ: Իրազեկներ կը կարծեն թէ վաւերացումը պիտի չուշանայ :

ՄԱՌԵՇԱԼ ԺՈՒԷՆԻ միջադէպը միշտ կը զբաղեցնէ հանրային կարծիքը: Ատլանտեան ճակատին սպարապետը, զօր. Կրուէնթըր, չէ ընդունած մառեշալին հրաժարականը եւ չուզեր խառնուիլ Ֆրանսայի ներքին գործերուն :

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ քուէարկեց կրթական նախարարութեան նիւթացոյցը, որ 250 միլիոն ֆրանքի յաւելուածական վարկ մը կը տրամադրէ ուսանողական թոշակներու համար, ինչպէս եւ 40 միլիոն՝ ճաշարաններու համար :

ԱՌ ՈՐ ԱՆԿ Է

Նորէն հարցումներ կը ստանանք, Թուրքիոյ Կեդր. դրամատան մէջ ի պահ դրուած հայապատկան գումարներու մասին:

Անգամ մը եւս կը յիշեցնենք թէ՝ ի վիճակի չենք որեւէ լուսաբանութիւն հաղորդելու Պոլսոյ թերթերէն արտատպուած լուրերու մասին:Անոնք որ իրենց անունները կը գտնեն ցանկերու մէջ, կրնան գործը հետապնդել դիմելով Պոլիս, իրենց բարեկամներուն:

ՑՄԱՀ ԿՌՈՒԻԼ

Հնդկաչինէն կը հեռագրեն թէ Տիէն Պիէնի բերդին սակաւաթիւ պահակազօրքը յուսահատօրէն կը դիմադրէ ըմբոստներու յարձակման, որ կը սաստկանայ օրէ օր: Բերդին հրամանատարը, գնդ. Քասթրի, հրամայած է մեռնիլ քան տեղի տալ: Այս հրամանը տուած է իր սպայակոյտին անդամներուն, օդաչուներուն եւ բոլոր օժանդակ ուժերուն: Տեղական թերթերը այս առթիւ կը յիշեցնեն թէ մառեշալ Ժոֆռ եւս նոյն հրամանը տուած էր 1914ին, երբ Վիլհելմ կայսեր բանակները դէպի Փարիզ կը յառաջանային: Գնդապետը նկատելով որ զինուորները ուժասպառ եղած են, հրամայած է «վինօժել» — խտացած գինի հրամցնել զինուորներուն, ինչպէս եւ կազդուրիչ դեղահատներ : Բերդապահ զօրքը կը բաղկանայ 11 հազար զինուորներէ . յարձակողներուն թիւը քառասուն հազարէն աւելի է: Գնդապետը հետեւեալ տեղեկութիւնը հաղորդեց Հանոյի ընդհ. սպայակոյտին, անթելով .— « Ճակատամարտը կը շարունակուի կատաղօրէն: Կրնաք վստահ ըլլալ մեր վրայ: Աքանչելի է զօրքին բարոյական կորովը » :

Վերջին լուրերու համաձայն, նոր եւ նոյնքան ծանր վտանգ մը կը սպառնայ հարաւային ճակատին: Ստուարաթիւ ըմբոստ զօրամաս մը Քամպոճ մտած է Լաոսէն, գրաւելով կարեւոր քաղաք մը:

Վերջին պահուն հասած հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Տիէն Պիէնի դէմ յարձակումները կատաղօրէն շարունակուեցան ամբողջ գիշերը: Բազմադաշտը դժոխքի մը վերածուած է, եւ մասամբ կը յիշեցնէ Քորէայի եւ Վերտէօնի կռիւները :

ԾԽԱԽՈՏԻՆ եւ ծխիկներու գինը տասը առ հարիւր պիտի աւելնայ, բացի սովորական տեսակներէն (կոլուազ):

ԳԱՐՆԱՆ ՕՐ ՄԸ…

Մեր աւանդական ծիսակատարութիւններէն Միւռոնի օրհնութիւնը բացառիկ հանդիսաւորութեամբ կատարուած է միշտ: Էջմիածին եւ Սիս — որոնք միայն, իբրեւ կաթողիկոսանիստ մայրավանքեր իրաւունքը ունէին կատարելու զայն — հազիւ 10 – 12 տարին անգամ մը կը կրկնէին այս փառահեղ հանդիսութիւնը:

Ի՜նչ դառն յիշատակի մը վերածուեցաւ սակայն 1914ի Միւռոն օրհնէքը Սիսի մայրավանքին վերջինը, Սահակ կաթողիկոսի նախագահութեամբ:

1914ի գարնան աննման վերազարթումն էր բնութեան, Կիլիկիոյ դաշտերուն եւ շրջակայ բլուրներուն վրայ: Համիտիէէն, Անարզաբա եւ անկէ դէպի Ճիհան կամրջով պէտք է անցնիլ Ջուքուր Օվայի ծայրամասէն ուր արդէն քաղուելու պատրաստ էին հասկերը, գլուխները ծանրաբեռն, ծփուն ոսկեծով մը, Միջերկրականի կապոյտին դիմաց: Լաստերով կ'անցնինք գետը եւ այս անգամ կը մտնենք վարդագոյն աշխարհի մը մէջ: Սիսի նշենիներն են ծաղկած չորս բոլորը: Ճամբան եզերող պարտէզներ հարս են ըրած իրենց բոլոր ծառերը: Ճերմակի եւ վարդագոյնի համադրութիւն մը աննման գեղեցկութեամբ, որ կը մոռցնէ Ճիհանի տղմուտ ու աղտոտ տեսքը: Բարեբեր տիղմ մը անշուշտ որ Նեղոսի նման Ջուքուր Օվան կը հարստացնէ կրկնակ բերքով մը.— Նախ ցորեն ու յետոյ բամպակ:

Ծուտով Սիս կը մտնենք Ժիրայրի եւ Մուրատի քրոջ՝ Օր. Հայկանուշ Պօյաճեանի հետ, որ գլխէ հանած է զիս Տէօրթեօլէն: Ուրբաթ առտու ճամբայ կ'ելլենք կիրակի օրուան արարողութեան ներկայ ըլլալու համար: Կ'ուզէի օր առաջ տեսնել Սիսը, Թուրքմէններու, Հեթումներու, Լեւոններու, ինկած բերդերը. Իշխանուհիներ եւ իշխաններ, հաւաքուած իրենց պալատներու դահլիճներուն մէջ ուխտաւորներուն կը սպասէին կարծես: Եւ ինչ ուխտաւորներ: Ամբողջ Կիլիկիան էր ներկայացուած հոն: Հեռաւոր Զէյթունէն մինչեւ Հասան – Պէյլի, մինչեւ Փիթիաս, եկած էին բոլորը տեսնելու Միւռոնին եռքը, երբ ոսկիէ կաթսային կափարիչը աճուրդով վեր պիտի վերցուէր առատաձեռն նուիրատուին անուան օրհներգով:

Վեհափառին աջը քրտնած է շաբաթ օրէն իսկ աջհամբոյրէն, իր վեհարանին մէջ հիւրընկալութեան ընթացքին:

Վեհապանծ ու փառահեղ է տաճարը, ուր շնորհալիներու աթոռը մարմարէ չքնաղ քանդակ մը կը ցոլացնէ, կը պատմէ փառքը մեր Թագաւորներու եւ իմաստութիւնը մեր մեծ կաթողիկոսներուն:

Տաճարին ձախ կողմի խորանին առջեւ էր տակաւին կաթսան, հազար ու մէկ բուրումնաւէտ պէսպիսուն ծաղիկներով լիքը, քաղուած Հայոց դաշտերէն: Քառասուն օր աղօթքի մրմունջներ ու խունկի գուլաներ կը բարձրանան անկէ, երթալ արձագանգելու համար կամարներուն տակ, ծունկի եկած հաւատաւոր ուխտաւորներու սրտին մէջ … Կ'օգտուինք գանձապահ վարդապետին բարեացակամութենէն որ կաթողիկոսին հրամանով ցոյց կու տայ մեզի թանկագին գանձը տաճարին, ուր պահուած են մեծարժէք հնութիւններ եւ գոհարազարդ հանդերձներ, թագեր ու գաւազաններ:

Կ'ըսեն թէ անոնք այժմ Անթիլիաս փոխադրուած են: Կաթողիկոսական աթոռը զոր հնագէտ Անգլիացի մը ուզած էր բրիտանական թանգարանը փոխադրել, 7000 անգլ. ոսկի վճարելով վանքին, ջարդուփշուր եղած է վանդալներու մուրճերուն եւ կացիններուն տակ:

Պէտք էր տեսնել նաեւ գետնափոր պալատները, բանտերը, բաղնիքները, որոնք վանքին ու եկեղեցիին յարակից բլուրին տակ թաղուած էին եւ որոնց փոքր, գըրեթէ աննշմար մուտքերը անհաւատալի ճարտարութեամբ մը պահուած, ապահով ճամբաներ էին ձեզ իջնելու այդ հրաշալիքներու խորը:

Մեր հիւրընկալը, Խադ. վարդապետ, այժմ կաթող. տեղապահ Անթիլիասի, մեր առաջնորդը եղաւ ցոյց տալու համար Ռուբինեանց, մեր անկախութեան այդ վերջին վկաներուն զինուորական փառքերը՝ թաղուած, վեց հարիւր տարիներու մոռացութեան մէջ եւ սակայն կենդանի ամէն ուխտաւորի սրտին մէջ:

Կիրակին անմոռանալի է: Վանքին եկեղեցիին, վեհարանին ու բոլոր շրջակայ շէնքերուն տանիքները մրջիւնի բոյներ դարձած էին: Իսկ վարը, ընդարձակ բակին մէջ կը կատարուի կրօնական արարողութիւնը միւռոնի օրհնութեան: Կափարիչը կը բացուի կնքահօր անունով:

Սահակ կաթողիկոս կը կաթեցնէ հին միւռոնը կաթսային մէջ: Պղպջակներ կը գոյանան ուխտաւորներուն ակնապիշ նայուածքին տակ ու մրմունջ մը աղօթքի նման կը բարձրանայ երկինք «Եռաց տեսա՜նք, տեսա՜նք …:

Ու այդ «եռալը» վերջինը եղաւ Սիսի Մայր Տաճարին կամարներուն տակ:

Չկայ այլեւս ոչ Սիս, ոչ տաճար, ոչ վանք, ոչ ալ վեհարան:

Չկայ, նաեւ, ուխտաւորներու բազմութիւնը լուսաւոր իրենց դէմքերով:

Ապրիլեան օր մը սկսաւ քանդումը, նախ մեր Մտքին քանդումը, ապա մեր մշակոյթին աւերը, իրարու ետեւէ ինկան վանքերը, տաճարները եւ դպրոցները, ինչպէս ինկած էին Թագաւորներն ու իշխանները: Կայ միայն հայ ժողովուրդը որ չի մոռնար ամէն առթիւ երգել իր աննման մշակոյթին փառքը:

Տ. Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՄԻՔԱՅԷԼ ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ

(ԻՐ ՄԱՀՈՒԱՆ ՔՍԱՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

7.— «ԿՐՕՆ ԵՒ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ»

Գիրքը բաժնուած է վեց մայր գլուխներու: Ա.— Ի՞նչ է կրօնը: Բ.— Բնաշրջման գաղափարը նախ քան Տարուին: Գ.— Տարուին եւ տարուինականութիւն: Դ.— Տիեզերքի ծագումը: Ե.— Կեանքի ծագումը եւ Նեւտոնեան չերտաւորումներ: Զ.— Մարդուն ծագումը:

Անշուշտ մենք հոս հնարաւորութիւն չունինք իւրաքանչիւր բաժանում վերլուծելու զատ զատ: Պիտի ջանանք ամփոփել Վարանդեանի պարզած ընդհանուր տեսակէտը եւ հանել եզրակացութիւնը:

Ըստ Վարանդեանի կազմած դրութեան, Եկեղեցին, եւ կամ աւելի ընդհանրական բառով մը կրօնը, մեկնելով Հին Կտակարանի աւանդածովը, ցարդ մարդկութիւնը օրօրած է նախապաշարեալ սնապաշտութիւններով: Ըսուած է մեզի, թէ Աստուած վեց օրուան մէջ ստեղծեց, մին միւսին ետեւէն, տիեզերքը, այսինքն արեւը, լուսինը, ծովերը, հողը, վեցերորդ օրն ալ մարդը, ճիշդ իր դէմքին գիծերովը: Իսկ եօթներորդ օրն ալ նշանակեց «օր հանգիստի»:

Արդ, հոս, անմիջապէս հարց կը ծագի. — Եթէ Աստուած ստեղծեց բնութիւնն ու մարդը, հապա ո՞վ ստեղծեց զինքը…:

Այս թնճուկէն կը սկսին «Կրօն ու Գիտութիւն»ին որոնումները:

Խօսքը տանք Վարանդեանի. — «Քրիստոնէական աստուածաբանութիւնն էր, որ արծարծեց գերբնական արարչագործութեան վարդապետութիւնը: Շեշտեց անձնաւորուած ու միահեծան Աստուծոյ գաղափարը, որ դուրս է եւ բարձր Բնութիւնից, որ ստեղծել է Տիեզերքը ոչնչից: Ստեղծել է մարդուն փոշիից: Որ յօրինել է բնութեան օրէնքները որ կարող է փոխել նրանց ու քանդել, վերաշինել ամէն բան՝ իր կամքի ու քմահաճոյքի համաձայն»:

Վերեւի հատուածը եթէ տարբեր տարազի մը ենթարկենք, պիտի ըսենք թէ այդ բոլորը բնազանցութիւն են, (մեթաֆիզիք), անմատչելի՝ մեր մտքի ճշգրիտ հասողութեան: Մէկ բառով՝ քննելի չեն: Ուրեմն չեն ենթարկուած փորձառութեան: Աւելին: Երբեք հնարաւորութիւն չկայ ստուգելու, թէ ճի՞շդ է որ Աստուած վեց օրուան մէջ ստեղծեց տիեզերքը: Ստո՞յգ է որ ինք հնարեց նիւթը եւ թէ ամէն տարր կախում ունի իր գերագոյն կամքէն: Այսինքն, ուզէ կը պահէ՝ ուզէ կը քանդէ:

Այս կապակցութեամբ ճի՞շդ է որ Արարիչը անգամ մը ուզեց պատժել մարդկութիւնը, Աստուածաշունչով մեզի աւանդուած Ջրհեղեղը կազմակերպելով: Իբրեւ թէ, Նոյ մաւ տապանը, որ կառչելով Արարատի գագաթին, վերստին ընձիւղեցաւ մարդկութիւնը:

Ահա այս անլուծելի բնազանցական երեւոյթներուն դիմաց ծնաւ գիտութիւնը, փորձառական գիտութիւնը, որ չընդունիր գերբնականը, հրաշքը, սնոտիապաշտութիւնը, Հին Կտակարանը: Իրեն համար ճշմարտութիւններ են միայն այն տուեալները, զորս կրնայ շօշափելի կերպով ենթարկել վերլուծման:

Գիտութիւնը, իր յարակից ստորաբաժանումներով, ինչպէս բնագիտութիւն, տարրալուծութիւն, աստղաբաշխութիւն, տիեզերագիտութիւն եւն., իրեն օժանդակ ունենալով փիլիսոփայական երկու հոսանքներ, դրապաշտութիւնն (փոզիթիվիզմ) ու նիւթապաշտութիւնը (մաթերիալիզմ), սկսեալ Միջին Դարէն մինչեւ մեր օրերը, եկաւ քանդել աստուածաբանութեան տարփողածը: Գիտութիւնը կեանքի ամէն երեւոյթի դիմաց սկսաւ փնտռել «ինչո՞ւն եւ ինչպէ՞ս»ը:

Ինչո՞ւ, օրինակ, նոյն ծնողքէն ծնած զաւակները, նոյնիսկ երկուորեակ, չեն նըմանիր իրարու: Կենդանական աշխարհին մէջ երբ էգը միաժամանակ 3–4 ձագուկներ կը բերէ աշխարհ, ինչո՞ւ անոնք չեն նմանիր իրարու՝ գոյներով, մեծութեամբ եւ ուժի կողմէ: Ինչո՞ւ դարերու ընթացքին ընձուղտին վիզը կարճութենէ անցաւ երկայնութեան: Ինչո՞ւ Նախամարդուն, կամ կենդանիներուն կազմախօսութիւնը տարբեր է այս օրուան էակներէն: Սկզբնաւորութեան ուրկէ՞ առաջ եկաւ մարդարարածը երկրի վրայ:

Ահա խնդիրներ, որոնց լուծման կը միտի Վարանդեան իր այս աշխատութեամբ:

Մենք հոս նպատակ չունինք վերեւի որոնումները ընդհանրացնելու: Մատնանշեցինք, եւ այսքան:

Ըստ Վարանդեանի, որ առաջնորդուած է դրապաշտ փիլիսոփաներ Օկիւստ Քոնթի, Սփէնսըրի, Հեկէլներու տեսութեանց, կրօնքը պիտի ընկրկի, քանի որ գիտութիւնը վերջին քանի մը դարերու ընթացքին բացատրեց, բնութեան երեւոյթներու «ինչու»ները:

Կրօնքը, որ բազմաստուածութենէն մինչեւ միաստուածութիւն քալած է մարդուն հետ, եւ որուն ծնունդը կը վերագրուի մարդ արարածին բնութեան վայրագ երեւոյթներէն զգացած վախերուն, (կայծակ, որոտում, խաւար, հրաբխային պոռթկումներ, երկրաշարժ, փոթորիկ, եւայլն) պէտք էր տեղի տար՝ քանի որ գիտութիւնը եկաւ պարզել անոնց գաղտնիքները:

Եւ սակայն, կրօնքն ալ իր աստուածապետական կարգերովը, գիտութեան յառաջդիմութեանց քովն ի վեր, փոխանակ տարուէ տարի ընկրկելու, ընդհակառակն կը ճիզուորուի, զգալապէս ներկայ է ընկերային կեանքին մէջ:

Վարանդեան իր այս գործին յառաջաբանին մէջ տեղ մը կ'ըսէ արդէն.— «Կրօնը շարունակում է մնալ, իբրեւ մեծագոյն սրբութիւններից մէկը, եւ այդ «սրբութեանը» պէտք է մօտենալ … զգուշութեամբ»:

Հեգնա՞նք, մարդոց միամտութեան հանդէպ:

Ընդհակառակն: Ուրիշ տեղ մը, խորացնելով կրօնական զգացումը, Վարանդեան միաստուածութիւնը կը տանի ընդհանրական արուեստներու բարձր երեւոյթներուն եւ կ'ըսէ.

— «Լսեցէք այդ վիթխարի, երկնագաշնակ պատարագը Պեթհովէնի Ցրդ համանուագին մէջ, ականջ դրէք տիեզերական ցաւի այդ ալիողորմ մրմունջներին, շղթայազերծ գահավիժող այդ փոթորիկին…: Գնացէք ապրելու նոյն զուռ փոթորիկը բնութեան ազատ գրկի մէջ, լեռների գագաթներին, ամպրոպի, կայծակների եւ հսկայ հեղեղատների ոլորապտոյտ յորձանքներում…: Գնացէք լսելու Հռոմի Ս. Պետրոսի Մայր Տաճարում զատկական «Լամանթացիոն»ի սրտաճըմլիկ կչռոյթը: Այդ ողբաձայն, մահահըրաւէր զօղանջը, այդ լացող եւ լացացնող երաժշտութիւնը…: Դուրս եկէք այնտեղից եւ մտէք Սիքստինի մատուռը, դիտեցէք Բուոնարոտտիի հսկայական որմանկարը, «Վերջին Դատաստանի» հանճարաշունչ տեսիլները: Խորասուզուեցէք բնութեան եւ արուեստի այդ դիւթիչ ներդաշնակութեան մէջ: Ապրեցէք այդ վսեմ յոյզերը, այդ ահեղ, սասանեցուցիչ տպաւորութիւնները.— Եւ դուք չէք կարող չհամակուել նոյն կրօնական տրամադրութեամբ, նոյն կախարդիչ, միստիկական շունչով: Դուք չէք կարող

Ա Ր Ա Ք Ս

Արաքս գետի ափին բերդ մը կայ, շատ հին ժամանակներէ կը մնայ իր սեւցած պատերով ու մաշած քարերով: Այդ բերդը դեռ հոն է եւ սարսափ կ'ազդէ բնակիչներուն, մանաւանդ աղջիկներուն, որոնք քովէն վազելով կ'անցնին եւ կ'ըսեն թէ լալու ձայներ կը լսուին եւ ոգիները զիրենք կը հալածեն:

Բարձր ժայռի մը վրան է բերդը եւ թեւաւոր ցուլեր ու վիշապներ՝ արդէն չատոնց քարացած, անոր դրան պահակներն են: Այդ երկիրը ժամանակին չոր անապատ էր ու գետը շատ հեռուէն կ'անցնէր, հոն չկար ոսկի խաղող, կաթի պէս տանձ ու խնձոր, ցորենը կ'այրէր արեւէն եւ ոչ մէկ ծաղիկ կը բուսնէր: Բայց բնակիչները կը սիրէին այդ հողը եւ չէին ուզեր աւելի բարեբեր երկիրներ երթալ, հոն ծընած եւ հոն մեռած էին իրենց հայրերը:

Ամէն Նոր տարի՝ Օգոստոս ամսուան մեր հեթանոս հայրերը զոհեր կ'ընէին իրենց աստուածներուն որ տարին առատ ըլլար եւ ցորենը բուսնէր ու միրգերը գեղեցիկ ըլլային:

Եղաւ տարի մըն ալ որ սաստիկ երկրաշարժ պատահեցաւ, հողը ճեղքուեցաւ, տուները փլան եւ հսկայ ժայռեր փրթան Մասիս լեռնէն:

Քաղաքին ծերերը եւ քուրմերը հաւաքուեցան եւ ըսին.

— Աստուածները մեզի սաստիկ բարկացած են, անոնք կ'ուզեն որ Հայաստանի ամենագեղեցիկ աղջիկը իրենց նուիրուի:

Անոնք շրջեցան մեր երկիրը, գացին Արմաւիր, գացին Արտաշատ, անցան Տիգրանակերտը եւ դարձան դէպի Վան եւ քիչ անդին Արտամետ քաղաքը կար ղըմբուխտէ ծառերու մէջ, հոն գտան Հայաստանի ամենագեղեցիկ աղջիկը, Արաքսին:

Սեւ վիճակը Արաքսին ինկաւ, հազիւ տասնըվեց տարեկան կար եւ կարծես դեռ մօրը կաթէն նոր կտրուած էր: Ասին Արաքսին ու փառաւոր կառքի մը վրայ՝ տարին իրենց երկիրը: Տասներկու ճերմակ ձիեր կը քաշէին անոր կառքը եւ կոյսեր ու կիներ կը պարէին կառքին առջեւէն:

Երբ հասան իրենց աշխարհը, ժողովուրդը ուրախութեամբ լեցուած սոսկալի աղաղակներ հանեց, զինուորական փողերը հնչեցին եւ բոլոր ասպետները իրենց սուրերը մերկացուցած անոր առջեւ պատիւ կեցան:

Եօթը օր եւ եօթը գիշեր ուրախութիւն ըրին, ապա հաւաքուեցան երկրին բոլոր քուրմերը եւ աղօթեցին Արաքսին վրայ, յետոյ զինք օծեցին անուշահոտ իւղերով, գլխուն վարդէ պսակ մը դրին, ճերմակ զգեստներ հագցուցին ու մեծ յաղթանակով տարին դէպի հին օրերու բերդը:

Ծերունի քուրմ մը բարձրացաւ ժայռի մը վրայ եւ հրամայեց որ բոլորը լռեն:

— Ով աստուածներ, ըսաւ, ահա ձեզի կը նուիրենք Հայաստանի ամէնէն գեղեցիկ աղջիկը. դուք մեր երկրին առատութիւն տուէք, դուք բռնեցէք որ մեր ստքերուն տակէն չփախչի եւ մենք երջանիկ ապրինք: Այս կոյս աղջիկը բերդին մէջ պիտի մեռնի ձեր սիրոյն համար: Ով աստուածներ, ձեզի կը նուիրենք Արաքսին:

Բացին սեւ բերդին երկաթէ դռները եւ խեղճ Արաքսին հոն բանտեցին, քառասուն բանալիներով դռները կղպեցին ու գացին:

Խեղճ Արաքսին սարսափելի ճիչերով ու լացով մարած գետին ինկաւ, բայց անգութ ծերերը փակեցին բերդին դռները եւ իրենց սրտերն ու գացին:

Անցան երկար օրեր. Արաքսին նստած նեղ պատուհանի մը առջեւ կը դիտէր տրտմութեամբ դաշտերն ու բնակիչները: Խումբ մը տատրակներ ամէն օր անոր կը բերէին հացի կտորներ, զոր խառնելով իր աչքի արցունքներուն այնպէս կ'ուտէր, հարիւրաւոր ճնճղուկներ կտուցներով ջուր կը բերէին ու կը լեցնէին քարէ մը խորշը որպէսզի Արաքսին ծարաւէն չմեռնէր:

Հ. ՎԱՀԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

150.000 ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

★

Ինչպէս հաղորդած էինք, ուրբաթ օր գործադուլ մը սարքած էին համալսարաններու, բարձրագոյն վարժարաններու եւ ուրիշ կրթարաններու դասատուները, ուսանողներուն հետ, բողոքելու համար կրթական նախարարութեան սահմանած վարկերուն անբաւականութեան դէմ։ Կը մասնակցէին աւելի քան 200.000 ուսուցիչներ եւ ուսանողներ ։

Կը յիշուի թէ անցեալ Դեկտեմբեր 15ին ալ բողոքի ցոյց մը տեղի ունեցաւ Փարիզի մէջ։ Աւելի քան 25.000 ուսանողներ նստած ճամբաններուն վրայ, երբ ոստիկանութիւնը թոյլ չէր տար որ բողոքի թափօրը մինչեւ Ազգ. ժողով երթայ ։

Այս առթիւ տեղական թերթ մը, կը պարզէ ուսանողներու թշուառութիւնը ։

Ուսանողի մ ըամսական ծախքը հետեւեալ պատկերը կը ներկայացնէ .—

Սնունդ.— 60էն 75 ֆր. համալսարանին ճաշարանին մէջ, ամսական 4500, *նախաճաշի համար ամիսը* 1500, *Սիթէ Իւնիվէրսիթէրի սենեակը* 6000, *երթեւեկ* 2000, *ճերմակեղէնի լուացք* 900, *գիրք, թուղթ* 2000, *զանազաններ թանգարան, թերթ, չարժանկար* 2000, *հագուստ* 2900, *համալսարանի Արձանագրութիւն* 2400 : 12 = 200 : Ընդհ. գումար 22.000 :

Թոշակաւոր մը պետութենէն կը ստանայ ամսական մօտ 8000 Ֆրանք։ Ծնողքը շատ քիչ անգամ կրնայ օգնել։ Ուրկէ՞ ճարել ամսական 15.000 ֆրանքը ։

Տնտեսական եւ ընկերային պայմաններու յեղաշրջումը պատերազմի դադարումէն ի վեր մեծ յաւելում մը յառաջ բերած է դպրոցականներու եւ համալսարանականներու թիւին վրայ ։

առանց նեղուելու 150էն 200 հազար յատկացնել ։

Թէեւ 1948ին ուսանողներու համար ալ ընկերային ապահովագրութիւն հաստատուեցաւ, բայց բնակարանի թէ ճաշի տեսակէտով անոնք տեւական դժուարութեան մէջ են ։

Համալսարանի դասախօսներուն վճարումները պաշտպանելով, ուսանողները կ'ուզեն պաշտպանել ֆրանսական ուսումի որակը, իսկ դասախօսները պահանջելով ապրուստի եւ աշխատանքի աւելի լաւ պայմաններ ուսանողներու համար, կը պաշտպանեն իրենց կարգին ուսման արդիւնաւորութիւնը ։

Գաւառի մէջ բազմաթիւ վկայուած բարձր դասախօսի (ակրէժէ) աթոռներ կան որոնք կը տրուին պարզ համալսարանաւարտներու (լիսանսիէ)։ Մանաւանդ գիտական ճիւղին մէջ զգալի է այս պարագան ։

Անցեալ դպրոցական շրջանին 135 հազար ուսանողներ կը յաճախէին ֆրանսական համալսարանները, ասոնց վրայ կ'աւելնայ 15 հազար մասնագիտական դըպրոցներու ուսանողները, որով ընդամէնը 150.000 *ուսանող։*

Այս ուսանողները հետեւեալ ձեւով կը բաժնուին .—

Փարիզ 56.829, *Լիոն* 8.342, *Պոռտօ* 7951, *Թուլուզ* 7722, *Էքս* 7186, *Լիլ* 6162, *Ռէն* 5982, *Մօնփէլիէ* 5330, *Սթրասպուրկ* 5327, *Ալժէ* 5175, *Նանսի* 4441, *Կրընոպլը* 4224, *Փուաթիէ* 4017, *Քան* 3301, *Քլէրմոն Ֆէռան* 2043, *Տիժօն* 1172, *Պըզանսոն* 963, *ընդհ. թիւը* 136.744 *ուսանող, որոնց* 90.115*ը այր եւ* 46.629 *կին,* (125-688 *բուն ֆրանսացի,* 2942 *գաղթավայրերէ, իսկ* 8.135 *օտարական)։*

Ամէնէն շատ ուսանող ունի իրաւաբանական համալսարանը 17.783, *գրականը՝* 15.171, *բժշկականը՝* 12856, *գիտականը՝* 8740, *դեղագործութիւն* 2276 :

Գրականութեան եւ դեղագործութեան մէջ ամէնէն շատ կիներ կան ։

34 *տարուան մէջ* 105 *հազար ուսանողներ աւելցած են։*

1920ին 45.114, 1929ին 66.691, 1939ին 78973, 1945ին 97007, 1949ին 129.035, 1951ին 142.096, 1952ին 147.700, 1953ին 150.000 :

Այս 150 *հազարէն* 37 *հազարը դպրոցէ դուրս արհեստ մը ի գործ կը դնեն, որով կրնան իրենց ուսումը շարունակել։ Անոնք ամէն արհեստ կը փորձեն, իբրեւ վաճառորդ, աման լուացող եւն.։*

Ժամանակին «էնսթիթիւ կաթոլիկ»ը ուսանողներու գործ կը ճարէր։ Կէս օրուան աշխատանք մը առհասարակ աւելի ձեռնտու է ուսանողներուն համար ։

Կրթական նախարարութիւնը 1953*ին համար վաթսուն ֆրանք կը վճարէր ճաշ գլուխ ։ Ուսանողները կը պահանջեն* 62 *ֆրանք համալսարանի ճաշարաններուն,* 112 *բժշկա-ընկերային ճաշարաններուն մէջ։ Ճաշերուն եւ ճաշարաններու իրեղէններու նորոգութեան համար եւն. ալ*

կը պահանջեն 1.144.864.000, *իսկ նշանակուած վարկն է* 1.079.750.000 *Ֆր.։*

Ուսանողներու համար բնակարանի խնդիրը ամէնէն ծանր հարցն է։ Դպրոցական վերամուտին տասը հազար ուսանողներ բնակարան չունէին։ Ամսական հինգ հազար Ֆրանք կ'արժէ ձեղնայարկ պըզտիկ սենեակ մը։ Պանդոկի մը կամ մասնաւորի տան մէջ ութ հազար ֆրանքէն տասնըհինգ հազար կ'արժէ։ Սիթէ Իւնիվէրսիթէրի մէջ սենեակը կ'արժէ վեց հազար Ֆրանք, սակայն միայն 3300 *տեղ կայ որոնց* 1250*ը օտարականներու, յիսուն տարբեր երկիրներէ եկած ,* 850*ը ուսանողուհիներ են։ Հետեւաբար շատ դժուար է տեղ ճարել հոն ։ Սոյի դծին վրայ Անթոնիի մէջ շինուելիք համալսարանական ոստանը երեք հազար ուսանող պիտի հիւրընկալէ, որոնց* 500*ը նոր ամուսնացածներ ։*

Քարթիէ Լաթէնի մէջ Պիւլիէ շէնքն ալ պիտի օժտուի ուսանողներու համար արդիական յարմարութիւններով ։

Կրթական նախարարութեան շէնքերու համար յատկացուցած գումարն է 904*միլիոն Ֆրանք* 1954*ի համար, ուսանողական միութիւնը կ'առաջարկէ որ այս գումարը բարձրացնեն* 1.731.000.000 :

Թ. Ա. Թ.

ԻՄ ՄԱՆԿՈՒԹԵԱՆՍ ԴՊՐՈՑ

★

Իմ մանկութեանըս դպրոց, ինծի լայն դուռդ բացուէր,
Եւ ըլլայի ես դարձեալ այն պատանին դալկադէմ՝
Որուն պատկերն հոգւոյս մէջ անյուսօրէն կը դիտեմ,
Երբ ըսպիտակ մազերով ա՛լ մարդ մըն իմ խոնջ ու ծեր ։

Մատներս նորէն աղտոտած ըլլար մելանը կապոյտ,
Ու գիրքերէս պակսէին էջեր արդէն սերտուած,
Դարակիս մէջ պահէի քանի մ'արմաւ, շերտ մը հաց,
Եւ սահէր միտքըս անհոգ ժամերուն մէջ հոսանուտ ։

Բայց ի՛նչ սաստիկ դառնութիւն պիտի ըլլար, երբ որ դուն
Ընդունէիր զիս մանուկ, եւ չտայիր ինձ նորէն
Իմ անցեալիս խորանին կերպարանքները ժպտուն՝

Որ հսկեցին մտքիս վրայ, սորվեցուցին ջերմօրէն
Սիրել ինչ որ ճշմարիտ ու գեղեցիկ է միայն.—
Արդ կը բանաս դուռդ ինծի խաւարներուն մէջ մահուան ...

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

չկրցաւ, թէ ինչպէս վայրկեան առ վայրկեան կերպարանափոխուած է ձեր էութիւնը, վերանում է աստիճանաբար, բարձրանում է դէպի յաւէտ խորհրդաւոր բացարձակը, դէպի յաւէտ Անչափելին ու Անմեկնելին, «Երկնայինը», «Աստուածայինը» ...»։

Ուրեմն, կրօնքին տանք Սուրբ Պետրոսի զանգակներու ղօղանջ թէ Պէթհովէնեան 9րդ համանուագ անունը, ան ներկայ է, ու կը քալէ, եւ պիտի քալէ մարդկութեան հետ, քանի որ կրօնքը մարդկային հոգին ազնուացնող, սրբացնող, պինքը մխիթարող տիրական ուժն է ։

Հոգեկան պահանջ է մարդ արարածին համար, կրօնական զգացումը։ Մղիչ ուժ մըն է որ զինքը կը պահէ բարոյական բարձրութեան վրայ։ Անշուշտ հեռու այն ձեւապաշտական կապանքներէն՝ որոնք կը քանդեն մարդուս դիմադրական կարողութիւնները։

Այս ամփոփումով, վերադառնանք քիչ մըն ալ հայկական կեանքին եւ ըսենք թէ Վարանդեանին այս երկասիրութիւնը կոչուած է որոշ նախապաշարումներ ջընջելու ։ Իր նպատակը եղած է ; պարզապէս վիտութեան բարիքներուն տարածումը մեր միջավայրէն ներս։ Անկրօնութիւն չէ որ կը քարոզէ, ինչպէս որ ժամանակին, Կ. Պոլիս, մեր պահպանողական հատուածը կը քրթմնջէր, ըսելով թէ, Դաշնակցութիւնը յանձին Վարանդեանի կ'ուզէ քանդել Հայ. Եկեղեցին ։ Ընդհակառակն, Վարանդեան, միշտ իր յստակ ու թեւաւոր լեզուովը ու մանաւանդ գեղեցիկ տեսութիւններով կը պարզէ տիեզերքի, կենդանիներու, մարդուս ծագման մասին յայտնուած բոլոր տեսակէտները, առանց վիրաւորելու զգացումները։ Նոյնիսկ ճըգում մըն ալ կը կատարէ, զայն առնելով Հ. Յ. Դաշնակցութեան Ծրագիր - Կանոնագրէն, թէ՝ կրօնը անհատական խղճի խնդիր է, եւ ամէն Դաշնակցական կրնայ հետեւիլ իր նախասիրած Եկեղեցիին ։

Յաջորդով Վարանդեանի «Գորդեան Հանգոյց»ն ու «Դաշնակցութիւնը եւ Նրա Հակառակորդները» հատորիկները ։

ՀՐ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (49)

ԿԱՆԱՉԵՆՑ ՀԱՐՍԸ

★

ԱՌԱՋԻՆ ԳԼՈՒԽ

— Խուրշուտ պէյ, եթէ Իպրահիմի սպանիչները երեւան չելլէին, ի՞նչ կը կարծես որ պիտի ըլլար ձեր բանտարկուած գիւղացիներու պատիժը։

— Մէկը պիտի կախուէր, հաւանաբար Փիւարիմը, որովհետեւ ան՝ թէ գիւղի հարուստներէն է եւ թէ անցեալ ունեցած է, տարիներով փախստական եղած է եւ շատերու արիւնը խմած, իսկ միւսները՝ չորս տարիէն մինչեւ եօթը տարի պիտի բանտարկուէին։

— Իսկ ինծի ի՞նչ կ'ընէին։

— Քե՞զ, օ, հում հում պիտի ուտէին։

— Աղէկ ազատեցանք, վտանգը այս անգամ անցուցինք, ու Տէրը թող մեզ փրկէ այս տեսակ փորձանքներէ։

— Ամէն։ Ռէխ Սանօ, բոլորս ալ ուրախ ենք, խնդիրը յաջող ելք ունեցաւ, կ'արժէ որ, վաղը, Ներկայանաս Վանի Կեդր. Կոմիտէին, իմ եւ մեր գիւղացիներու անկեղծ շնորհակալութիւնները յայտնես, եւ այս գումարն ալ, հարիւր ոսկի, կուտաս եւ կ'ըսես, թող յատկացնէ ոեւէ բանի, ինչ որ իրենք յարմար կը գտնեն։

— Խուրշուտ պէյ, ձեր ուզածը պիտի կատարուի, անհոգ եղէք, վաղուան խընդիրը վաղուան ձգէ, հիմա մենք Տիկին Գիւլնարին հիւր ենք, ղուարճանանք, մէկ մէկ գաւաթ ալ ներս նետե՞նք։

— Ջեմ կոտրեր քեզ, Ռէս Սանօ, նետենք։

Տիկին Գիւլնար գաւաթները լեցուց, խմեցին։ Սլօն որ մինչեւ հօս լուռ էր, հօրեղբօր դարձաւ ու ըսաւ.

— Խնդրանք մըն ալ ես ունիմ Ռէս Սանօյէն, հօրեղբայր, բայց նախ բացատրեմ դէպքը։

— Ի՞նչ կայ, Սլօ։ Նորութի՞ւն մը։

— Հօրեղբա՞յր, նորութիւն մը, չտեսնուած նորութիւն մը, աչքովս տեսայ, ու շատ զարմացած եմ։ Ձեր ըսածին համաձայն, սիրելի հօրեղբայրս, ես խօսեցայ Վանի Կեդր. Կոմիտէի ներկայացուցչին հետ, բացատրեցի այն բոլոր բաները որոնք կրնային կապ ունենալ Իպրահիմի սպանութեան հետ եւ խնդրեցի որ մահուան ենթարկեն Ահմէտը, որպէսզի մեր բանտարկեալները անմեղ յայտարարուին ու ազատ արձակուին։ Յաջորդ օրը ես ու Տիգրանը գիւղաք գտանք, կառավարչատան դէմի օրճարանը յետոյ գացինք Շամիրամ Թաղը, ես պարտականութիւն ստանձնած էի Տիգրանին ցոյց տալու Ահմէտի տունը։

(Շար.) ՍՕՍ ՎԱՆԻ

ԿԱՆՈՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Հայաստանեայց առաքելական եկեղեցւոյ կրօնական ընկերակցութեան Փարիզի եւ Շրջակայից

★

(5րդ եւ վերջին մաս)

Ընկերակցութեան ստացուածքները գըրաւի դնելով փոխառութիւն ընելու, անշարժ կալուածի գնում եւ վաճառում կատարելու ամէն գործողութիւն պէտք է նախապէս ենթարկուի որոշմանը ներկայացուցիչներու ժողովին, որ ներկայ անդամներու ձայներու երկու երրորդի մեծամասնութեամբ որոշում կուտայ ։

3.— Կը գանձէ հասոյթները, որոշում կուտայ պաշտամունքի համար պէտք եղած յատկացումներու ինչպէս նաեւ բոլոր ծախքերու եւ այլազան հաշիւներու մասին, քուէարկուած պիւտճէի սահմաններուն մէջ ։

4.— Կը կազմէ պիւտճէն եւ ներկայացուցիչներու ժողովի վաւերացման կ'ենթարկէ ։

5.— Կը կազմէ վերջացող տարեշրջանի հաշիւները ։

6.— Առաջնորդին միջոցաւ կը ներկայացնէ Ընկերակցութիւնը զանազան իշխանութեանց ինչպէս նաեւ Ս. Էջմիածնի Մայր Աթոռին առջեւ ։

7.— Կը հսկէ ներքին կարգուսարքին եւ կարգապահութեան, հակակշիռ կը կիրարկէ Փարիզի եւ Փարիզեան շրջանի եկեղեցիներու բարւոք մատակարարութեան վրայ, կը ստուգէ մկրտութեանց, ամուսնութեանց, մահերու, ինչպէս նաեւ ընկերակցութեան անդամներու արձանագրութեան տոմարներուն կանոնաւորութիւնը ։

Այս նպատակաւ կրնայ իր իրաւասութիւնը փոխանցել ընկերակցութեան անդամներուն մէջէն առնուած փոխանորդներու։

Վարչական ժողովը օրինաւորապէս կը գումարուի իր անդամներուն բացարձակ մեծամասնութեան ներկայութեամբը միայն ։

Որոշումները պէտք է տրուին ներկայ անդամներուն բացարձակ մեծամասնութեամբ ձայներու հաւասարութեան պարագային առաջնորդ հօր եւ անոր բացակայութեան, ատենապետին ձայնը գերակշիռ է

Վարչութեան ամէն անդամ որ յաջորդաբար երեք նիստի ներկայ չէ եղած հըրաժարած կը նկատուի, բացի այն պարագային որ առաջնորդ հօր կամ ատենապետին կողմէ իրեն ուղղուած յանձնարարեալ նամակին վրայ կարենայ գոհացուցիչ կերպով արդարացնել իր բացակայութիւնները։

ՅՕԴ. 22.— Վարչական ժողովը առաջնորդին հետ համաձայն, իրաւունք ունի պաշտօնի կոչելու կամ պաշտօնանկ ընելու հոգեւորականները կամ ընդունելու անոնց հրաժարականը ։

Այս հոգեւորականները կրնան դիմել վերաքննութեան ներկայացուցիչներու ժողովին, որ վերջնական որոշումը կուտայ այս մասին։

Նոր քահանայ ձեռնադրելու առաջարկը պէտք է ներկայացուի վարչական ժողովին կողմէ առաջնորդ հօր, որ այս մասին կուտայ վերջնական որոշումը ։

ՅՕԴ. 23.— Երբ վարչական ժողովը, հրաժարման, այլ պատճառներով կը կորսնցնէ իր անդամներէն մէկը, ներկայացուցիչներու ժողովին դիմում կ'ըլլայ անոր տեղը ուրիշ ընտրելու համար ։

ՅՕԴ. 24.— Ներկայ կանոնագիրը կըրնայ փոփոխութեան ենթարկուիլ, երբ վարչական ժողովը առաջարկ ներկայացնէ ներկայացուցչական ժողովին որ զայն իւրացնելով իր կարգին կը ներկայացնէ անդամական արտակարգ ընդհ. ժողովին վերջնական վաւերացման համար, վաւերացումը կը կատարուի ժողովին ներկայ եղող անդամներուն երկու երրորդին մեծամասնութեամբ ։

ՅՕԴ. 25.— Ընկերակցութեան լուծման պարագային, անոր սեփականութիւնը եղող ինչքերուն, շարժուն եւ անշարժ ստացուածքներուն յատկացումը կ'որոշուի ներկայացուցիչներու ժողովի կողմէ, համաձայն 9 Դեկտեմբեր, 1905ի օրէնքին տրամադրութիւններուն ։

ՅՕԴ. 26.— Ներքին կանոնագիր մը, զոր կը հաստատէ վարչական ժողովը եւ կը վաւերացնէ ներկայացուցիչներու ժողովը, պիտի որոշէ ներկայ կանոնագրին կիրարկութեան պայմանները, համաձայն վերը հաստատուած կանոններուն ։

միակ երաշխիքը ազատ աշխարհին համար ։Հիւլէական ռումբերը ցարդ Նպատակցին պատերազմը խափանելու, շնորհիւ արեւմտեան աշխարհին վայելած գերազանցութեան։ Ջրածին ռումբն ալ ահարկու ազդարարութիւն մըն է անոնց որ կը խորհին նախայարձակում կատարել ։ Մենք արդէն հաստատած ենք թէ պատրաստ ենք քննելու ապառազինութեանց խնդիրը, դասական ըլլան թէ հիւլէական։ Քննութիւնը պէտք է ընդգրկէ այդ բոլոր զէնքերը։ Ես չեմ կրնար ըմբռնել որ մենք հրաժարինք միակ ուժէն որ ազատ աշխարհը կը պաշտպանէ համայնավարական գերութեան դէմ»։

Ժընեւի խորհրդաժողովի մասին ալ խօսելով, Պ. Իտըն յայտարարեց.— «Զենք կրնար ընդունիլ որ հինգ պետութիւններ, ինչ որ ալ ըլլան, այլամերժօրէն իրաւունք ունենան վճռելու խնդիրներ որոնք կը շահագրգռեն բազմաթիւ պետութիւններ։ Մնաց որ Ժընեւի խորհրդաժողովը ասիական խնդիրներու ժողով մը պիտի չըլլայ, այլ խորհրդակցութիւն մը՝ Քորէայի եւ Հնդկաչինի մասին»։

Գալով Նւրոպայի միացեալ բանակի ծրագրին, «կառավարութիւնը մօտերս պիտի ծանուցանէ թէ ի՛նչ միջոցներ կրնայ ձեռք առնել Մեծն Բրիտանիա, օգնելու համար այդ ծրագրին իրականացման։ Այդ միջոցներով մենք կարելի գործակցութիւնը պիտի ընծայենք միացեալ բանակի զինակիցներուն»։

Նախարարը կը յուսայ թէ Ֆրանսայի խորհրդարանը մօտերս պիտի ձեռնարկէ ծրագրին քննութեան ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՐՔԵՒՓԱՔԻՍՏԱՆԵԱՆ ԴԱՇԻՆՔԻՆ ստորագրութիւնը մեծ խանդավառութիւն չպատճառեց Անգարայի մէջ, ինչպէս կը հեռագրէ «Լը Մոնտ»ի թղթակիցը։ Թուրքիա միշտ կը յուսար իր շուրջը համախմբել արաբական պետութիւնները, Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան համար, բայց կէս ճամբան մնաց ։

ԵԳԻՊՏՈՍԷՆ կը հեռագրեն թէ Գահիրէի մէջ զօրքը ցրուեց երկու հազար ուսանողներ որոնք ցոյց մը սարքած էին, բողոքելու համար սահմանադրութեան վերահաստատման յետաձգման որոշումին դէմ ։ — Բժիշկները բացարձակ հանգիստ պատուիրեցին զօր. Նեկիպի, մինչեւ 10 ապրիլ։

15 ՕՐ ԲԱՆՏԱՐԿՈՒԹԵԱՆ դատապարտուեցաւ Լոզանի համալսարանին յունական գրականութեան դասախօսը՝ Պոնար, որ կը դատուէր իբրեւ լրտես։ Ցետաձգուած է պատիժին գործադրութիւնը ։

Հ. Ց. Դ. ԹԱՆԳԱՐԱՆԻ ՀԵՌԱԽՕՍԸ

Հ. Ց. Դ. Մոնմորանսիի Թանգարանի հեռախօսի նոր հասցէն է՝ 964–26–21 (օթօմաթիք)։

ԳՆԱՀԱՏԵԼԻ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Սեւրի Մուրատեան վարժարանին աշակերտներէն Ցակոբ Ֆէրմանեան պետական պսակաւորի (պաքալորէա) քննութիւններուն առաջին բաժնին ներկայանալով ոչ միայն յաջողած է, այլեւ երկրորդ մասի քննութիւններուն պատրաստուելու համար Լիսէ Շափթալ արձանագրուած ըլլալով, առաջին ամսէն իսկ 42 Ֆրանսացի դասընկերներուն մէջ առաջին եղած է։ Այս առթիւ իր ծնողքը եւ Մուրատեան վարժարանը մասնաւոր շնորհաւորութեան արժանացած են ։

Իրեն հետ միաժամանակ վկայեալ Սարգիս Գըրեան նոյնպէս ուշագրաւ աշակերտ մը կը հանդիսանայ Լիսէ Շափթալի մէջ ։

Իսկ Ցակոբիկ Մալաճեանը որ որոշեալ նուազագոյն տարիքէն 22 ամիս փոքր ըլլալով Սէն է Ուազի քաղաքապետարանէն բացառիկ արտօնութեամբ մասնակցած է վկայականի քննութիւններուն, նոյնպէս յաջողած է։ Շնորհաւորութիւններ թէ աշակերտներուն եւ թէ Մուրատեան վարժարանի ուսուցչական կազմին ։

ԵՐԳԻ ԴԱՍԵՐ

Ձայնի մշակում, մարզում ձայնասփիւռի, օփերայի եւ համերգներու համար, Մարկեզի – Գարսիայի նուաճուած մեթոտով ։

Տեսակցութիւն ժամադրութեամբ ։
Մատչելի պայմաններ ։
Տիկին ՋԱՄԱԼԵԱՆ՝

22, Ave. Reille, Tél. GOB. 30 - 15

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԳԻՆԵՁՕՆ Ի ՊԱՏԻՒ ԳՐԱԳԻՏՈՒՀԻ ԵՒ հանրային գործիչ ՏԻԿ. ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴԻ

Կազմակերպուած Հ. Ց. Դ. «Քրիստափոր» խումբի կողմէ։ Մայիս 9ի կիրակի ժամը 15ին, Ազգ. Տան Թատերասրահին մէջ ։

ՔԱՐՈԶ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Հայր. պատուիրակ գեր. Տ. ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ պիտի քարոզէ այս կիրակի առաւօտ Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցւոյ մէջ ։

Կը հրաւիրուի հասարակութիւնը ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ. ԵԿԵՂԵՑԻ

Ժամանակացոյց Զատկական տօներու

11 Ապրիլ, կիրակի, Ծաղկազարդ, Ս. պատարագ ժամը 10, Դռնբացէք 4.30։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ֆ. Կ. Խաչի Սէն Ժեռմի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.
— Այրի Տիկին Վերժին Դաւիթեանէ 2000 ֆրանք, իր ամուսնոյն ողբացեալ Ցակոբ Դաւիթեանի մահուան առթիւ։ Նոյնպէս Տէր եւ Տիկին Արամ Տէրտէրեան, Տէր եւ Տիկին Նշան Մարանեանէ հազարական ֆրանք, փոխան ծաղկեպսակի, ողբացեալ Աւետիս Տայիկեանի մահուան առթիւ։

Սէն Ժեռմի Թաղական խորհուրդը եւս շնորհակալութեամբ ստացած է Աւետիս Տայիկեանի մահուան առթիւ, երեք հազար ֆրանք, Նոթր Տամի Թաղեցիներէն հինգ հարիւր ֆր., ալ Պ. Կարպիս Ճանիկեանէ, ի նպաստ դպրոցին ։

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԱՒԵՏԱՐԱՆ ՅԻՍՈՒՍԻ ՔՐԻՍՏՈՍԻ, աշխարհաբար թարգմանութիւն Սրապիոն Վ. Ուլուհոճեանի։ Ընտիր տպագրութեամբ եւ պատկերազարդ։ Տպ. Վենետիկ, 1952, Ս. Ղազար։ Գին 3.50 զուից. ֆրանք ։

ՓՈՔՐԻԿ ԼՈՐՏԸ, Ֆ. Հ. Պըրնըթ, թարգմ. Հ. Ց. Զանթայեան, 1954, գին 1.50 զուից. ֆրանք ։

ԴԷՊԻ ԱՂԲԻՒՐԸ լոյսին (Տիեզերքի առեղծուածը)։ Հ. Եփրեմ Տէր Ղազարեան։ Վենետիկ։ 1953։ Գին 1.50 զուից. Ֆր.։

ՆԿԱՐԱԳԻՐ ՏԷՐ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԸ, Թոթ Թեհամէր։ Հունգարական բնագրէն թարգմանեց Հ. Անդրէաս Ցոկոլեան։ Վենետիկ, 1953։ Գին 1.75 զուից. Ֆր.։

Դիմել Վենետիկ, Ս. Ղազար, Մխիթարեան տպարան ։

ԾԱԽՈՒ Է

Օղակ շինող (Պութոնիէ) մեքենայ մը Գերմանական վաճառանիշով՝

PFAFF

Հեռախօսել ամէն օր Պօլ. 71 – 86 ։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՉԷՕՐԷԿԸ

Մօտ է գարունը
Մօտ է Զատիկը .
Առանց ծաղիկի գարուն չըլլար
Առանց չէօրէքի Զատիկ չըլլար ։
Լաւագոյն ՉԷՕՐԷՔԸ կը պատրաստէ

ՍՏԵՓԱՆ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ

32, Rue de Tréviee

Paris (9) Tél. TRU. 65 - 44

Եթէ բիւր մոռնաք, Թրէվիզ փողոցի անկիւնէն բարմ ՉէՕՐէԿի հոտը ձեզ հոն կ'առաջնորդէ ։

Աւանդական չէօրէկէն զատ, դուք հոն պիտի գտնէք ամէն կարգի խմորեղէններ եւ անուշեղէններ ։

ՁԱՏԿԻ ԱՌԹԻՒ ԲԱՑԱՌԻԿ ԶԵՂՉ

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Հ. Ց.Դ. «Փոթորիկ» խումբի կողմէ։ Մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի ։ Ազգ. Տան Թատերասրահին մէջ, կիրակի 4 Ապրիլ, ժամը 18էն 23։

Կը նախագահէ ընկ. Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Շատ ճոխ գեղարուեստական բաժին ։

Հայկական եւ եւրոպական պարեր։

Պիւֆէ ։ Կը հրաւիրենք բոլոր համակիրները ։

ԾԱՆՕԹ.—Նկատելով որ նոյն օրը կէսօրէ վերջ Վիէնի երգչախումբի երգահանդէսը տեղի կ'ունենայ, կը խնդրենք յարգոյ հասարակութենէն որ երթան քաջալերեն երգահանդէսը, յետոյ պատուեն «ՓՈԹՈՐԻԿ»ի հանդէսը ։

ՎԻԷՆԻ ՀԱՅԿ. ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻՆ ՀԱՆԴԷՍԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի, ապրիլ 4ին ժամը 15ին ։

ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԷՋ

(Սալ Ռիշըլիէօ)

Ցայտագիր՝ Սիւնի, Կոմիտաս Վ., Բ. Կանաչեան, Եկմալեան, Կարա Մուրզա, Պատմագրեան, Գ. Ալէմշահ ։

Ջերմապէս կը խնդրուի որ փափաքող հայրենակիցները կանխաւ ճարեն իրենց տոմսերը հետեւեալ վայրերէն.

Հայկական երեք դրատուններ, Նպարավաճառներ, Արաքս, Մասիս, Հրաչեան, Սիփան – Կոմիտաս երգչախումբի վարչութիւն, «Արաքս» եւ «Ցառաջ»ի խմբագրատունէն։

ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

ՎԵՐԱԲԵՐԵԱԼ ԳՈՐԾԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Դիմել.—

PHOTO DJAMBAS 42, Ave. de Breteuil Paris (.

Հաւաքոյթներու, հանդէսներու, ճաշերու, հարսնիքներու համար ինչպէս եւ փոքրիկներ նկարելու համար կրնայ տուն երթալ ։

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Նաւով, օդանաւով, երկաթուղիով, ռնէ ընկերութեամբ եւ միեւնոյն գիներով տեղերը կ'ապահովենք ձրիաբար, դէպի Հարաւային եւ Հիւսիսային ԱՄԵՐԻԿԱ, ՔԱՆԱՏԱ, ԱՒՍՏՐԱԼԻԱ, ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ եւ ամէն կողմ ։

Դիմել ԵՂԻՇԷ ԱՐՁՈՒՄԱՆԵԱՆԻ որ ունի 35 տարուան փորձառութիւն

American LLOYD

48, Rue de la Republique
Tél: Co. 47.22 et 74.51, Marseille
7, Rue Auber, Paris.

ԲՈԼՈՐ ՎԱՃԱՌՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Gros, Demi-Gros

Գուլպայ, մի – պա, ներքին ներմակեղէններ, ԱՄԵՆԱՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ԳԻՆԵՐՈՎ ։

Ցոր գիներ

Articles polichinelles-ի համար ,

Միակ հասցէն՝

BONNETERIE BEAUBOURG

287, Rue St. Martin, PARIS (3e)
Tél.: ARC. 66-50

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հ. Ց. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէն ընկերական բացառիկ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Մարսէյլի եւ շրջաններու բոլոր ընկերները եւ ընկերուհիները այս կիրակի, կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Ահարոնեան սրահը, 26 ռիւ տէ Քոնվալէսան ։

Կը զեկուցանէ ընկ. ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ։ Նիւթ՝ «Քաղաքական ներկայ կացութիւնը » ։ Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

— ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ —

Հ. Ց. Դ. Ուս. Միութեան ժողովը այս երկուշաբթի, սովորական հաւաքատեղին, ժամը 9ին։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը՝ այս չորեքշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Ահարոնեան ակումբը, ռիւ տէ Քոնվալէսան։ Օրակարգ 1.— Զեկուցում վարչութեան երկամեայ գործունէութեան։ 2.— Զեկուցում պատգ. ժողովի։ 3.— Ընտրութիւն նոր վարչութեան։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Կապ. Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 15ին, Սահակ Մեսրոպ սրահին մէջ։ Օրակարգ.— Պատգ. ժողովի զեկուցում եւ ընթացիկ հարցեր։ Ներկայ պիտի ըլլայ Ս. Տէր Թովմասեան։ Ներկաներուն թիւը բաւարար պիտի համարուի ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Կապ. Խաչի Սէն Ժեռոմի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի երեկոյեան ժամը 9ին, դպրոցի սրահին մէջ։ Օրակարգ՝ զեկուցում պատգամաւորական ժողովի եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն ։

ՎՐԻՊԱԿ.— Ազնիւրէի բուժարանին օրուան հասոյթը պիտի ըլլայ 12.000 լիբ. ոսկի եւ ոչ թէ 12, ինչպէս տպուած էր երէկ, սխալմամբ ։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՊՈՒՏՕ, Կ. Տ.— Արժանագրեցինք նոր բաժանորդը ։

ԼԻՈՆ, Կ.— Նոյնպէս ։

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԷ

Որեւէ գործ կը փնտռէ երիտասարդ աշխատաւոր մը։

Դիմել թերթիս վարչութեան ։

ԳԱՂԹԱՑԻՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐ

144, Rue St. Honoré

GUT. 44 - 98

ՆՈՐ ՍՏԱՑԱՆՔ

ՑՈՒՆԱԿԱՆ ԹԱՐԱՄԱ, ՔԻԼՕՆ 800 ՖՐ.

MORY et Cie

SERVICE VAUQUELIN

Միակ արտօնուած տունն է ծրարներ ղրկելու համար ՀԱՅԱՍՏԱՆ

(U. R. S. S.)

Հաստատութիւնը արտօնուած է ՄԻԱՅՆ ՆՈՐ ԶԳԵՍՏՆԵՐԸ ղրկելու, պաշտօնական հաշուեցոյցներով, իսկ գործածուած հագուստներ՝ շատ լաւ վիճակի մէջ ։

3, RUE ST.-VINCENT DE PAUL
Paris 10e, Tél.:TRU. 72-60(Poste 89)

ԱՌՈՂՋՈՒԹԵԱՆ ՁԵՐ ՍԵՂԱՆՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ ԱՆՊԱՅՄԱՆ ՈՒՆԵՑԷՔ

Պ Ո Ս Ֆ Ո Ր

Հոչակաւոր ՀԷԼՎԱՆ եւ ԼՈՔՈՒՄԸ, բոլորեայ նպարավաճառներուն քով

Զանազան բոյրերով, նուշով եւ կաղինով պատրաստուած տեսակներ ։

Բժիշկներու իսկ կարծիքով ԼՈՔՈՒՄՆ ու ՀԷԼՎԱՆ կը պարունակեն մեծագոյն չափով գոլ (քալորի)։

ԱՐՏԱԾՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

2, RUE LOUIS ASTOUIN, MARSEILLE
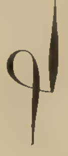
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.
Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ. տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. Հատր 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 6 ԱՊՐԻԼ
MARDI 6 AVRIL
1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7338 30e ANNEE

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ ։ ԹԻՒ 2749

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՆՍԱՆՁԵԼԻՆ

Խօսքը, դարձեալ, հիւլէական ուժի մասին է,— ահաւոր մղձաւանջ մը՝ ամբողջ մարդկութեան համար ։

Մինչ փորձեր կը կատարուին չափելու համար հիւլէական թէ ջրածին ռումբերու զօրութիւնը, միւս կողմէ հետզհետէ կը ծանրանայ ուրիշ մտահոգութիւն մը,— կարելի՞ է ձեռքի տակ պահել, սանձել այդ ուժին գործածութիւնը ։

Ուրիշ խօսքով, կրնա՞ք զայն պահել հակակշռի, «քոնթրոլ»ի տակ, որպէսզի ուրիշ աւերներ չգործէ, ինչպէս եղաւ վերջին փորձերուն առթիւ, Մարտ 1էն ետք, երբ 20–30 ճափոնցի ձկնորսներ այրուածքներ ստացան, իրենց ախորժակը կորսնցուցին եւ դեռ կը դարմանուին ։

Մ. Նահանգներու Հիւլէական Ուժի յանձնաժողովին նախագահը, ծովակալ Սթրաուս, որ ներկայ եղած էր Մարտ 26ի փորձերուն, իր զեկուցումին մէջ տեղեկութիւններ հաղորդեց նաեւ այս մասին ։

Հաստատելէ վերջ թէ իրենց սպասածէն երկու անգամ աւելի արդիւնք ստացան, ծովակալը հաւաստեց թէ միեւնոյն առթիւ տեսան որ կարելի է հակակշռի տակ պահել ջրածին ռումբը ։

Ուրիշ խօսքով, կրնա՞ն զայն պահել պէս վարել որ ուրիշ հետեւանքներ չունենայ, բացի առաջադրուած նպատակէն ։ Այսինքն աւերներ չգործէ նախատեսուած սահմանէն անդին, չըթայլաչար անակնկալներով ։

Այս հաւաստիքը բաւակա՞ն է, փարատելու համար ահաւոր մղձաւանջը ։

Որեւէ առաջադրուած նպատակ նոյնքան անսանձելի եւ «անկշռելի» է, իր հետեւանքներով, որքան չնախատեսուածը ։

Ճիշդ այս պատճառով ալ, հետզհետէ կը բազմապատկուին կոչերը, հիւլէական զէնքերը արգիլելու, նոյն իսկ փորձերը դադրեցնելու համար ։

Վերջին կոչը ուղղեց Հնդկաստանի վարչապետը, Նեհրու, որ իր քաղաքականութեան մէջ կը ներշնչուի վարպետէն՝ Կանտիէ ։

Նեհրուի ճառէն անմիջապէս ետք, Անգլիոյ արտաքին նախարարը, Իտըն, «անըմբռնելի» կը գտնէր «հրաժարիլ միակ ուժէն որ ազատ աշխարհը կը պաշտպանէ համայնավարական գերութեան դէմ» ։

Միեւնոյն առթիւ կը բացատրէր թէ «հիւլէական ռումբերը ցարդ նպաստեցին խափանելու պատերազմը» եւ թէ «ջրածին ռումբն ալ նոր ազդարարութիւն մըն է», որպէսզի ոչ ոք փորձէ նախայարձակում կատարել ։

Այս ճառէն առաջ, աննախընթաց եւ աննկարագրելի ներկայացում մը սարքուած էր Մ. Նահանգներուն մէջ, անցեալ հինգշաբթի օր ։

Լարուած էին շարժանկարի եւ հեռապատկերի (թելեվիզիոն) բոլոր մեքենաները, ներկայացնելու համար 1952 Նոյեմբերին կատարուած առաջին փորձերուն արդիւնքը, գունաւոր ։

Ահա քանի մը տեղեկութիւններ, այդ առթիւ հրատարակուած նկարագրութիւններէն.—

Ջրածին ռումբին պայթիւնէն ամպ մը գոյացած էր 150 քիլոմեթր լայնութեամբ ։ Կղզի մը (Էլուկելաբ) կը սրբուէր աշխարհի քարտէսին եւ իր տեղը կը կազմուէր հրաբուխի խառնարան մը որ կրնար կլանել 17 յարկէ բաղկացած շէնք մը կամ իր մէջ առնել Հռոմի Կոլիսէոնին 74 անգամը ։ Ամպը՝ երկու վայրկեանի մէջ հասած էր 49 էյֆէլի աշտարակներու բարձրութեան, իրարու վրայ դիզուած, իսկ տասը վայրկեանէն՝ 50 քիլոմեթրի ։ Հրեղէն գունդ մը կազմուած էր վեց քիլոմեթր տրամագծով ։ Ամէն ինչ բնաջնջուած էր հինգ քիլոմեթր շրջագծի մը մէջ, իսկ մեծ աւերներ յառաջ եկած էին տասը քիլոմեթր շրջագծի մը մէջ ։

Շ.

ՕՐՌՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԲՈՒՌՆ ՑՈՅՑԵՐ ԱՋԵՐՈՒ ԿՈՂՄԷ

ՑՈՒՑԱՐԱՐՆԵՐԸ ԽՈՇՏԱՆԳԵՑԻՆ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ԵՒ ԱԶԳ. ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ

Կիրակի օր միջադէպ մը պատահեցաւ Ծան ղ'Էլիզէի վրայ ։

Աջակողմեան հոսանքի մը պատկանող ցուցարարներ, որոնք մառէշալ Ժիւէնի բարեկամները կը համարուին, յանկարծ պաշարեցին վարչապետը, Պ. Լանիէլ եւ ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, Պ. Փլեւէն, որոնք Անծանօթ Զինուորին դամբարանը գացած էին, մասնակցելու համար ի պատիւ Հնդկաչինի ռազմիկներուն սարքուած արարողութեան մը ։ Մառէշալ Ժիւէն, որ նոյնպէս ներկայ պիտի ըլլար, վերջին պահուն ետ կեցած եւ Նորմանտիա գացած էր, յուղարկաւորութեան մը առթիւ ։

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, Մառէշալին բարեկամները ուզած էին իրենց զայրոյթը յայտնել անոր պաշտօնանկութեան առթիւ ։ Քանի մը հարիւր ցուցարարներ հաւաքուած էին եւ անկարգութիւնը սկսաւ Պ. Պ. Լանիէլի եւ Փլեւէնի ժամանումէն անմիջապէս վերջը, «կեցցէ՛ Ժիւէն» աղաղակներով ։ Բազմաթիւ ցուցարարներ յանկարծ խուժեցին վարչապետին եւ նախարարին վրայ, խզելով ոստիկանական շղթան ։ Պ. Փլեւէն երկու անգամ ապտակուեցաւ, ինչպէս կը գրեն տեղական թերթերը, իսկ վարչապետը ոտքի հարուածներ ստացաւ, իր կառքէն վար առնուելով, բայց յաջողեցաւ ոստիկանական կառք մը մտնել ։

Ցուցարարները այս անգամ յարձակեցան այդ կառքին վրայ, որ յաջողեցաւ հեռանալ ։ Ետոյ շրջապատեցին Պ. Փլեւէնը, որ գերի մնաց քսան վայրկեան ։ Միեւնոյն առթիւ թռուցիկներ ցրուած էին, հետեւեալ բովանդակութեամբ.

— «Ո՞վ պիտի յաջորդէ մառէշալ Ժիւէնի. Ֆոն Շթիւլփնակէ՞լը ։ Այսօր Ժիւէնը կը նետեն, վաղն ալ տը Կոլը պիտի ձերբակալեն» ։

Զօր. Օթթօ Ֆոն Շթիւլփնակէլ Փարիզի զինուորական կառավարիչն էր գրաւման առաջին տարիներուն ։ Ինչպէս մառէշալ Ժիւէն, նոյնպէս զօր. տը Կոլ հակառակ են եւրոպական միացեալ բանակի ծրագրին, որ կը տրամադրէ Գերմանիոյ վերազինումը ։ Թռուցիկներէն կը հետեւի թէ ցուցարարներէն շատերը կը պատկանէին զօր. տը Կոլի կազմակերպութեան որ տակաւ կը գտնէ Ֆրանսայի ներկայ պետական կարգուսարքը եւ կը պահանջէ զօրաւոր իշխանութիւն մը ։

Թերթերը կը գրեն թէ «կեցցէ՛ թագաւորը» աղաղակներ ալ կը լսուէին ։ Ուրեմն արքայականներ ալ կը գտնուէին ցուցարարներուն մէջ ։ «Ֆիկառօ» համայնավարներն ալ մեղսակից կը նկատէ այս ցոյցին, դատելով թռուցիկին հակաեւրոպական բովանդակութենէն եւ ուրիշ պարագաներէ ։ Եւ կ'ըսէ թէ խռովութիւնը պայթեցաւ մէկ վայրկեան լռութենէն եւ «Մարսէյեզ»էն վերջ, երբ Պ. Լանիէլ կ'ուզէր ստորագրել ոսկեմատեանը ։ Յանկարծ աղաղակներ լսուեցան.— «Հրաժարեցէ՛ք ։ Անկցի՛ Փլեւէն ։ Կեցցէ՛ բանակը» ։ Ետոյ սկսան հրմշտուքը եւ խոշտանգումը, Քանի մը ոստիկաններ յաջողեցան վարչապետը տեղաւորել Փարիզի զինուորական կառավարիչին կառքին մէջ, աջակցութեամբ ոստիկանութեան վերատեսուչին, իսկ Փլեւէն, որ կը փորձէր Պ. Լանիէլի ընկերանալ, մէկդի քաշուեցաւ եւ ստիպուեցաւ ճամբայ փոխել երեք անգամ, թռուցիկներու տեղատարափին տակ ։ Այդ պահուն օգնական ուժեր հասան եւ նախարարը կրցաւ իր կառքը մտնել, զանազան հարուածներ կրելով ։ Իր մեկնումէն ետք ոստիկանութիւնը ցրուեց ամբոխը, որ կը բաղկանար երկու հազար հոգիէ ։

Թերթերը կը գրեն թէ Պ. Փիէռ տը Կոլ, զօրավարին եղբայրը, շաբաթ օր հեռախօսով դարմանք յայտնած էր ոստիկանութեան վերատեսուչին, որ այնքան ստուարաթիւ ուժեր կը պատրաստէր յարգանքի արարողութեան մը առթիւ ։ Պ. Փիէռ տը Կոլ կ'երաշխաւորէր թէ որ եւ է դէպք պիտի չպատահի ։

× Դէպքէն վերջ, վարչապետը տեսակցութիւն մը ունեցաւ ներքին նախարարին՝ Պ. Մարթինօ–Տեփլայի հետ, որուն կ'ընկերանար ոստիկանութեան վերատեսուչը ։ Նախարարը չափազանցեալ կը նկատէ հրատարակուած տեղեկութիւնները, կ'ըսէ թէ ոչ վարչապետը, ոչ ալ նախարարը խոշտանգուեցան եւ թէ ամբողջ անկարգութիւնը տասը վայրկեան տեւեց, թշնամական աղաղակներով եւ հրմշտուքներով ։

× Մառէշալ Ժիւէն, կիրակի գիշեր Փարիզ վերադառնալով, մերժեց ընդունիլ թղթակիցները ։ Իր թիկնապահը յայտարարեց թէ մառէշալը գոհ է որ ներկայ չեղաւ արարողութեան եւ թէ որեւէ պատասխանատուութիւն չունի պատահած միջադէպին մէջ ։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

« ԳԱՒԱՌ »Ը ԹԱՐՄՈՒԹԻՒՆ ԲԵՐԱՒ

Կիրակի օր երբ ժամ հայկական մթնոլորտ վայելեցինք Փարիզի մէջ, Սորպոնէն մինչեւ Ազգ. Տուն, շնորհիւ Վիէնի Հայկ. երգչախումբին ։

Ժամը 3էն մինչեւ 6, «Սալ Ռիշըլիէօ»ն դարձած էր Հայաստան, բազմութեամբ և երգերով ։

Կրնամ ըսել թէ ասեղ ձգելու տեղ չկար, բուն սրահէն մինչեւ վերատունները ։

Երգչախումբին անդամները եւ անդամուհիները Փարիզ եկած էին շաբաթ առտու, փառաւոր օթոքարով մը որուն ճակատը արձանագրուած էր, ֆրանսերէն, — « Վիէնի Հայկական երգչախումբ » ։

Նոյն օրը իրիկուան դէմ, խուռներ մը Ազգ. Տան պարտէզին եւ թատրասրահին մէջ ։

Հիւրընկալ տիկիններ և ազգականներ կը սպասէին վարը, *Յառաջի* խմբագրատան մէջ, տուն առաջնորդելու համար եկուորները ։

Կէս ժամուան մէջ ամէն ինչ կարգադրուած էր ։ Ոչ մէկը դուրսը մնաց ։ Եւ դեռ կային հիւրընկալներ որ հիւր կը փնտռէին ...

Բուն երգահանդէսի մասը ձգելով մասնագէտներու, ըսեմ, մէկ բառով, որ արժանի էր ջերմագին շնորհաւորութեան, իբրեւ աշխատանք եւ զոհողութիւն ։

Աննկարագրելի էր խանդավառութիւնը, սկիզբէն մինչեւ վերջը ։

Շատեր կը հարցնէին.

— Կարելի չէ՞ Փարիզի մէջ ալ այսպիսի ձեռնարկ մը կատարել, իբրեւ ամէնէն ազդու միջոցը սերունդի փրկութեան ։ Մեծ մասով այստեղ ծնած են ։ Տեսէք ինչպէս լաւ կ'արտասանեն բառերը .— «Մայր Արաքսի ափերով», «Հայր Մեր», « Ո՛վ մեծասքանչ, կեա՛ց անսասան », «Հայրենիք», «Հայաստա՛ն» ... Եւ զգացումով ։

Բոլորը տետրակներ ունէին, հայերէն, ոչ թէ լատինատառ ։

Երգչախումբը պիտի մեկնէր կիրակի գիշեր ։ Խմբավարը, Յովսէփ վրդ. Լեւոնեան, դարձեալ Ազգ. Տուն կ'առաջնորդէր երգիչները ու երգչուհիները, մասնակցելու համար Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի խնջոյքին ։

Ոգեւորութիւնը շարունակուեցաւ գիշերը ուշ ատեն, մեներգներով, խմբերգներով եւ բաժակաճառերով ։

Այս առթիւ համեստ սեղան մըն ալ սարքուած էր, ի պատիւ երիտասարդ հիւրերուն, որոնք մեկնեցան լաւագոյն տրամադրութեամբ ։

Այսպէս, «Գաւառ»ը — 1000–1500 հոգինոց համեստ գաղութ մը, Վիէն, թարմութիւն բերաւ բազմահայ Փարիզի, իր տաք շունչով եւ օրինակելի նախանձախնդրութեամբ ։

Ապրի՛ Վիէնի Հայկական շրջուն Երգչախումբը, կենդանի օրինակ հաւատքի եւ ինքնազոհողութեան ։

ՎԱՀԷ

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ԴԱՇԻՆՔԻՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ԵՐԵՔ ՄԵԾԵՐԸ Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԵՆ ՆԻՍՏԻ ՀՐԱՒԻՐԵԼ ԶԻՆԱԹԱՓՈՒԹԵԱՆ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԸ

Կիրակի օր, 4 Ապրիլ, արեւմտեան մայրաքաղաքները տօնեցին Ատլանտեան Կազմակերպութեան 5րդ տարեդարձը ։

Դաշինքը ստորագրուած էր 1949 Ապրիլ 4ին, Ուաշինկթընի մէջ, մասնակցութեամբ 12 արեւմտեան պետութեանց որոնց յետոյ միացան Յունաստան եւ Թուրքիա ։ Գլխաւոր նպատակն էր կազմակերպել Արեւմուտքի ապահովութիւնը ։ Այս առթիւ ճառեր խօսուեցան մասնաւորապէս Անգլիոյ և Մ. Նահանգներուն մէջ ։ Անգլիոյ արտաքին նախարարը գոհունակութիւն յայտնեց ստացուած արդիւնքին համար եւ ակնարկելով Գերմանիոյ մասնակցութեան՝ ըսաւ.

— Տակաւին շատ անելիք ունինք ։ Զինուորական տեսակէտով կարեւոր է որ արեւմտեան Գերմանիան իր աջակցութիւնն ընծայէ կարելի եղածին չափ շուտ, թէ իր սեփական երկրին եւ թէ արեւմտեան Եւրոպայի պաշտպանութեան ։

Նախկին նախարար Հարթլի Շոքրոս, որ Անգլիոյ ներկայացուցիչն էր Նիւրընպէրկի ատեանին մէջ, ըսաւ.— « Ուզենք–չուզենք Գերմանիան պիտի վերազինուի, վասնզի այդ բնական իրաւունքն է գերիշխան ազգի մը ։ Պատերազմի պարագային, նախընտրելի է որ Գերմանիան վերազինուած ըլլայ բարեկամ քան թէ թշնամի ճակատի վրայ ։ Ուրեմն պէտք է ուշադրութիւն ընենք որ Գերմանիոյ վերազինումը, որքան ալ անհաճոյ ըլլայ, կատարուի Եւրոպայի միացեալ պաշտպանութեան շրջանակին մէջ» ։

× Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Պ. Ֆ. Տըլըս ալ կրկնեց թէ Խ. Միութիւնը ռազմախաղ մը կը փորձէ, առաջարկելով Ատլանտեան դաշինքին միանալ ։ «Անոր նպատակն է խորտակել այդ կազմակերպութիւնը ։ Թերեւս նոր աշխարհամարտի մը վտանգը նուազած է վերջին ամիսներու ընթացքին ։ Եթէ այդպէս է, եւ ես կը կարծեմ թէ այդպէս է, մեծ մասով կը պարտինք Ատլանտեան Ազգերու միութեան եւ յարաճուն զօրութեան ։ Կարելի է ուրիշ բաներ ալ ընել Ատլանտեան դաշինքին ուժը աւելցնելու համար, երբ վաւերացուի միացեալ բանակի ծրագիրը, ապահովելով Գերմանիոյ մասնակցութիւնը Եւրոպայի պաշտպանութեան » ։

Նախագահ Այզընհաուըր եւս յայտարարեց թէ Ատլանտեան զինակցութիւնը հաստատեց միջազգային ընկերակցութեան նոր դրութիւն մը որ աննախընթաց է ։ «Ատլանտեան դաշինքը կը խորհրդանշէ ազատ ժողովուրդներու միութիւնը վտանգաւոր շրջանի մը մէջ ։ Տասնեւչորս ազգեր, տարբեր տնտեսութեամբ եւ տարբեր լեզուներով, անոր միացան վասն զի իւրաքանչիւրը վճռած է պաշտպանել իր անկախութիւնը ։ Ատլանտեան Կազմակերպութիւնը կ'ապացուցանէ թէ ազատ ժողովուրդներու գործակցութեան շնորհիւ միայն կրնանք լաւագոյնս ամէն վտանգէ պաշտպանել մեր հասարակաց ժառանգութիւնը, ազատութիւնը՝ բռնակալութեան դէմ » ։

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅ ՄԱՄՈՒԼԸ

Այն օրէն՝ չուրջ հարիւր վաթսուն տարի առաջ՝ երբ Ցարութիւն Քհնյ. Շմաւոնեան Մատրասի մէջ հրատարակեց առաջին հայ թերթը, դարաւոր հայ մշակոյթին վրայ աւելցաւ փառքի նոր պսակ մը՝ որ է «Հայ Մամուլը»։

Իր մէկուկէս դարու գոյութեամբ, Հայ Մամուլը» երբեւ սկզբունքի, գաղափարի, կամ ճաշակի խնդիր մը չի ներկայանար, որուն չուրջ կարելի ըլլայ ուրիշ հարցերու նման տարակարծիք ըլլալ։ Ոչ։ Հայ լրագրութիւնը պատմական իրողութիւն մըն է, որ իր ծաւալով, որակով եւ քանակով, ինչպէս նաեւ իր տուած ազգօգուտ արդիւնքով՝ անուրանալի փաստ մըն է հայ ժողովուրդին կենսունակութեան, իր արդիւնաբեր ստեղծագործութեան եւ իր մշակութային բարձր մակարդակին։

Օտարներն իսկ՝ հիացումով կը ջանան գիտական բացատրութիւն մը գտնել հայ ազգին զարմանալի տոկունութեան։ Անըմբռնելի կը մնայ իրենց համար թէ ինչո՞ւ եւ ի՞նչպէս բազմաթիւ ուրիշ ցեղեր, էն հզօրներէն եւ էն նուրբերէն՝ կորսուեցան պատմութեան մառախուղին մէջ, իսկ Հայերը դեռ կը շարունակեն իրենց գոյութիւնը՝ նոյնքան չարքաշ, նոյնքան կայտառ, նոյնքան կորովի։

Ընկերաբանական, տնտեսական եւ մարդկային բոլոր օրէնքներուն համաձայն՝ վաղուց պէտք էր դադրած ըլլար մեր գոյութիւնը, որպէս ինքնուրոյն ժողովուրդ։ Կայ սակայն անշօշափելին, եւ երբեմն՝ անբացատրելի երեւոյթ մը, որ զմեզ կը մղէ դէպի մեր ճակատագիրը։ Առ ի չգոյէ լաւագոյն բացատրութեան՝ հայկականութիւն կրնանք կոչել այս կենսատու ուժը։ Ուրիշ տեղ մի փնտռէք բարդ արդարացումներ կամ պատճառաբանութիւններ ... մինչեւ այսօր Հայը մնացած է ու, ան դեռ կը մնայ որովհետեւ Հայը Հայ է։

Եւ այս հանճարեղ կենսունակութեան ամէնափայլուն ապացոյցներէն մին՝ կը տեսնուի մեր լրագրութեան մէջ։

Ափ մը ժողովուրդ, աշխարհի չորս անկիւնները ցիրուցան, առանց կեդրոնական կազմակերպութեան, առանց նիւթական միջոցներու, առանց որեւէ օժանդակութեան ստեղծած է մամուլ մը, որ մինչեւ այսօր միեւնոյն նուիրումով եւ գիտակցութեամբ՝ կը շարունակէ իր անգնահատելի դերը։ Իրաւ եւ արդար է, եթէ պարծենանք մեր մամուլով, որովհետեւ զայն կրնանք հպարտութեամբ բաղդատել չատ մը երկիրներու մամուլին հետ։

19րդ դարու սկիզբը մեր մէջ բիւրեղացաւ ազգասիրութեան գիտակցութիւնը եւ սկսաւ մեր ազատագրութեան շարժումը։ Այդ շրջանին ծնունդ կ'առնէ նաեւ մեր մամուլը, որ ստանձնեց ոչ միայն տեղեկատուութեան կարեւոր պաշտօնը, այլ միեւնոյն ատեն եղաւ նեցուկ մը դաստիարակութեան տարածման մեր ժողովուրդին մէջ։

Առաջին հայ թերթերը, 18րդ դարուն հիմնեց Հնդկաստանի հայ գաղութը։ Անոնց յաջորդեց 1812ին Վենետկոյ Մխիթարեանց «Դիտակ Բիւզանդեանն»ը, որ հանդիսացաւ իբրեւ Թուրքիոյ առաջին լրագիրը։ Կ'արժէ տալ այստեղ նմոյշ մը «Դիտակ Բիւզանդեան»էն (1813, Յունուար) գաղափար մը կազմելու համար թէ որքան բարեփոխուած է լեզուն այդ օրէն ի վեր։

Հետեւեալ տողերը՝ այդ ատենուան ամէնէն յղկուած լեզուով՝ կը նկարագրեն օրուան ամենակարեւոր նիւթը։ Նափոլէոնի արշաւանքը դէպի Մոսկուա։

— «Ճամբաները բովանդակ սառ կտրեցաւ. ձիաւոր զօրքերուն ձիերը, թօփ քաշող ձիերը, տահա ուրիշ բանակի մէջ եղած ձիերը ամէն գիշեր կը սատկէին ...

... Ցեառոյ սաչափ իմացանք որ առջի խումբը սահաթը հինգին ճամբայ ելեր էր, մէկ սահաթէն ճոմբան մոլորեր է, թշնամւոյն զօրքը Ֆրանսզի զօրք կարծելով, անոնց կրակին մէջ ընկեր է, եւ այսպէս պաշարուելով՝ հարկաւորապէս կորսուած կ'ըլլայ։

— Գէուէգինայի ծեծին՝ Ոէնճիօյի Տուգան Թիւֆէնքի զուրշունով վէրք մը առաւ կուշտին», եւն.։

Առաջին իսկական հայ օրաթերթը «Արշալոյս»ը՝ 1840ին հիմնեց Ղուկաս Պաղտասար Իզմիրի մէջ, ուր կար բարգաւաճ եւ լուսամիտ հայ գաղութ մը։ Կարճ ժամանակուան մէջ բազմապատկուեցաւ ընթերցողներուն թիւը, եւ մինչեւ իսկ բաժանորդ գրուեցան Հայեր Ռուսիոյ եւ Հնդկաստանի հեռաւոր գաղութներէն։

1840էն 1866 Պոլսոյ մէջ հաստատուեցան բազմաթիւ հայ թերթեր, որոնցմէ կարեւորագոյնն էր «Մասիս»ը։ Իր խմբագրականներուն եւ յօդուածներուն բարձր որակով՝ «Մասիս» եղաւ Պոլսոյ հայութեան ամենազդեցիկ հրատարակութիւններէն մին, եւ իր խմբագրին, Կ. Իւթիւճեանի ձեռքին տակ, կազմուեցաւ հայ հրապարակագիրներու սերունդ մը։

Աւելի ուշ՝ 1885ին, Ա. Արփիարեանի առաջնորդութեամբ «Հայրենիք» եղաւ Պոլսոյ ամենարնտիր պաշտօնաթերթը։

Այդ օրերուն կային նաեւ բազմաթիւ հանդէսներ եւ պարբերականներ, ինչպէս «Ժամանակ»ը, «Արեւելեան Մամուլ»ը եւ ուրիշներ։ Անոնց կարգին՝ մասնաւոր տեղ մը գրաւեցին Խրիմեան Հայրիկի հիմնած երկու ամսագիրները, «Արծուի Վասպուրականի» եւ «Արծուի Տարօնոյ»։

Իսկ Անդրկովկասի մէջ՝ տեղի ունեցաւ լրագրական զուգընթաց շարժում մը։ 1846ին հիմնուեցաւ արեւելահայութեան առաջին թերթը «Կովկաս» անուան տակ։ Անոր յաջորդեցին «Այրարատ»ը եւ «Հայաստանի Մեղու»ն։

Կարելի չէ անտեսել երկու կարեւոր հանդէսներ. Ստեփաննոս Նազարեանցի «Հիւսիսափայլ»ը եւ Յովհաննէսեանի «Փորձ»ը։

Սակայն՝ Թիֆլիսի բոլոր հրատարակութեանց մէջ, ամենակարեւոր տեղը պէտք է վերապահել Գրիգոր Արծրունիի «Մշակ»ին։ Անտարակոյս՝ կարելի է ըսել, որ «Մշակ» եղաւ մեր ազատագրութեան զարթօնքին ռահվիրաներէն մին։ Արծրունի իր չուրջ հաւաքեց բազմաթիւ տաղանդաւոր աշխատակիցներ, ինչպէս Րաֆֆի, Սունդուկեանց, եւ ուրիշներ։

Այսօր, հակառակ Սփիւռքի դժնդակ պայմաններուն, դեռ կը շարունակուի հայ մամուլին այս զարմանալի երեւոյթը։ Ամէն գաղութ ունի իր պարբերականները եւ թերթերը..... «Հայրենիք» ամսագիր, «Բազմավէպ», «Հանդէս Ամսօրեայ», «Ցառաջ», «Հայրենիք», «Լուսաբեր» եւ ուրիշներ։

Վերջին խօսք մըն ալ մեր խմբագիրներուն մասին։ Շատ ատեն աննպաստ պայմաններու տակ՝ իրենց բազմավաստակ ջանքով այսօր ալ կը կատարեն ազգօգուտ գործ մը՝ որ ամէն գնահատանքէ վեր է։

Ներկայիս՝ ողջամիտ տրամաբանութեամբ ամէնէն աւելի մեր խմբագիրները ըմբռնած եւ գնահատած են մեր լեզուին անփոխարինելի դերը ազգապահպանման տեսակէտէն։ Ո՞ւր էր թէ Արտասահմանի մեր խմբագիրներուն տար մեր մեծահաքուստներուն դրամը կամ ալ մեր մեծահարուստներուն տար մեր խմբագիրներուն գիտակցութիւնը։

Տարօրինակ նուիրումով մը՝ խմբագիրները «կրցած են ըմբռնել իրենց առաքելութեան վսեմութիւնը եւ սրբութիւնը»։

Ինչպէս որ տխուր եւ անմխիթարական պիտի ըլլար հայ իրականութիւնը, եթէ չունենայինք «Հայ Մամուլը որ կը թառալի թեւ տալու համար հայ մտքին, հոգիին, ու հայ իմացական եւ հոգեկան բոլոր արտայայտութիւններուն»։

Այն օրէն երբ մեր գաղութին վերջին թերթերը, յուսալքուած եւ ուժասպառ, կը դադրեցնեն իրենց մամուլներուն անիւները եւ ընդմիշտ կը փակեն իրենց դռները, այն օրէն կը վերջանայ մեր գոյութիւնը իբրեւ գաղութ։

Հեռանկարը գեղեցիկ չէ, բայց շատ յստակ է։

ԵՆՈՎՔ ԼԱԶԻՆԵԱՆ

ՅՈՒՇԵՐ ԱՅԺՄՏԱԳՐԱԿԱՆ ՊԱՅՔԱՐԷՆ

ՄՈՒՐԱՏ
ԵՒ ՄԵՇԷՏԻ ԱՒԵՏԻՍ

Երբ Մեշէտի Աւետիսը այցելեց Մուրատ զայն մեր զուրգուրանքին ու խնամքին յանձնելով պատմեց.

— Երկիրը զէնք փոխադրեր էինք ու կը վերադառնայինք Կարս։ Սահմանին մօտեկցած ատեն կռիւ մը ունեցանք որ տեւեց մինչեւ երեկոյ։ Ունէինք մէկ թեթեւ ու մէկ ծանր վիրաւոր։ Առաջարկեցի ընկերներուս որ թեթեւ վիրաւորը իրենց տանին, իսկ ես յանձն առի գրաւել ծանր վիրաւորով զոր լքելու միտք չունէի բնաւ։ Խումբին ամէնէն սակաւախօս անդամն էր, բայց իր յանդգնութիւնը սահման չունէր, ամէնէն վտանգաւոր ձեռնարկներուն մէջ։ Ցերեկը մինչեւ երեկոյ անմռունչ կը քալէր եւ մինչ ուրիշներ կը քնանային, ան կը քննէր ձիերու կապանները, կը նորոգէր եթէ պէտք ունէին։ Կ'օգնէր այն ընկերներուն, որոնք կարկտուք չէին գիտեր եւ կը վերանորոգէր անոնց տրեխները։ Աղամ կը կոչէինք զինքը։

Երբ խումբը հեռացաւ, չալկեցի զայն ու կամաց եւ զգուշաւոր, յաջողեցայ անցնիլ սահմանէն ներս՝ ռուսահայ գիւղի մը մեկուսացած մարագը։

Պառկեցուցի վիրաւորը չոր խոտի վրայ։ Շունչ մը քաշեց, բացաւ իր աչքերը, բայց չէր կրնար խօսիլ, արիւնաքամ եւ կիսովին ուշաթափ ըլլալով։ Ձեռքը երկարեց ինծի, զգաց որ ես եմ, փորձեց ժպտիլ եւ հակեց իր գլուխը։

— Աղամ, ըսի, ալ չվախնաս, սահմանը անցանք եւ հայ գիւղ մը կը գտնուինք, քնացիր հանգիստ, քանի մը օրէն կ'առողջնաս։

Լուսնալու մօտ էր։ Մրափած էր հողմնալ ցերեկը։ Եթէ սրտցաւ մարդիկ էին, պիտի կրնայի ապահովաբար ընկերոջ իրենց խնամքին վստահիլ մինչեւ որ Կարսի ընկերներուն միջոցաւ կարենայի հիւանդանոց մը փոխադրել։

Յոգնած էի, ուստի չուշացայ իմ կարգիս մրափել։

Յանկարծ ազմուկէ մը արթնցայ։ Եր— կայնահասակ մարդ մը, կռնակը յարդի մը կողով եւ ոչ ուշէն ալ պետական հրացան կը պտտեր մեր վրայ։

—Դուրս, դուրս, թշուառականներ, իմ մարագս, ոչ դատարկապորտներու բնակարան է, ոչ ալ դողերու օթեւան։ Դուրս ...

Շակուեցայ։ Ջայրոյթը բռնեց զիս եւ կ'ուզէի զինքը սպաննել տասնոցովս։ Աղամ ալ արթնցած էր, բայց շարժելու անկարող, անունս կը մրմնջէր։

Խելաբերեցայ, ըմբռնեցի որ ընկերոջս յիմարութիւն պիտի ըլլար։ Եթէ սպաննէի պիտի ստիպուէի հեռանալ, ինչ որ անկարելի էր, քանզի չէի կրնար իմ թանկագին ընկերս լքել։ Սկսայ քաղցրութեամբ աղաչել մարդուն։

— Կը խնդրեմ որ չպոռաս, մենք աւազակներ չենք, ոչ ալ դատարկապորտներ։ Այդպէս ցաւից սար ձոր ինկած մարդիկ ենք։ Երկիրը զէնք տարինք, վերադարձին՝ կռիւ ունեցանք Քիւրտերու հետ։ Ընկերս ծանր վիրաւոր է, գնա ընկերոջս դղալ մը տաք ապուր, ինծի ալ քիչ մը չոր հաց բեր։ Ցերեկը հոս մնանք, գիշերը ընկերս կ'առնեմ կը տանիմ։

Մարդը երբ տեղեկացաւ որ յեղափոխականներ ենք, աւելի կատղեցաւ։

— Ի զուր չէ, որ պետութիւնը ի վարձ իմ ծառայութեանց ինծի պետական հրացան կրելու իրաւունք տուած է։ Ինծի գիւղապետ Յովհաննէս կ'ըսեն։ Ձեզի պէս վտանգաւոր մարդիկ իմ գիւղիս սահմանին մէջ ճակ տեղ չունին։ Դուրս ե—

ԱՐԱՔՍ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Անցան երկար օրեր, աղջիկը կամաց կամաց աչնան ծաղիկի պէս կորսնցուց իր մանկական գեղեցկութիւնը եւ չար ծերերու սրտերը աւելի քարացան։

Օր մը յանկարծ փոշիի ամպ մը տեսնուեցաւ հեռուն, կարծես որոտում կ'ելլէր։ Ահա հսկայ եւ ուժեղ երիտասարդ մը երեւցաւ այդ երկրի հորիզոնին վրայ, եկաւ մօտեցաւ սեւ բերդին, որուն աշտարակին վրայ պատուհանի մը առջեւ նստած էր Թշուառ Արաքսին։ Այդ հսկան Փառնակ կը կոչուէր, հին օրերու սարսափելի մարդը՝ որուն մասին չատ զարմանքով կը խօսի մեր պատմութիւնը։ Փառնակ տեսաւ հրաշալի աղջիկը, նայեցաւ, երկար նայեցաւ։

— Ո՞վ ես դու, ձայն տուաւ, աչքերուս դէմ արե՞ւ, թէ այս աշխարհի թագուհին։

— Ոհ, ես թշուառ աղջիկ մըն եմ, նըւիրուած երկնքի չար աստուածներուն եւ դատապարտուած այստեղ մեռնելու։

— Ոչ, դուն պիտի չմեռնիս այդ անգութ աստուածներուն համար, դոչեց յանկարծ հսկան, դուն Հայաստանի դեղուհի՝ իմս պիտի ըլլաս, եւ ոչ մէկ մարդ, ոչ ալ բանակներ կրնան քեզ իմ ձեռքէս խլել։

Երկու ձեռքերով ցնցեց բերդին դռները։ Բերդը կարծես հիմերէն պիտի կործանէր։

— Մայրիկ, մեռայ, պոռաց Արաքսի սարսափած։

Փառնակ թող տուաւ երկաթները։ Իր չուրջը հաւաքուեցան բոլոր բնակիչները եւ անոնց մէջէն ամէնէն ծերունի քրմապետը առաջ գալով ըսաւ.

— Ո՞վ ես դուն որ կը համարձակիս աստուածներու զոհը խլել. մենք ուխտած ենք գեղանի կոյս մը զոհել անոնց որպէսզի մեզի առատ բերք շնորհեն ու միշտ հաշտ ըլլան մեզի հետ։

— Անգութ եւ չար էք ձեր աստուածներն ու դուք. բերէք բերդին բանալիները, եթէ չէք ուզեր որ բոլորդ այս սուրին բերանը տամ։

Քաշեց իր ահաւոր սուրը եւ կարծես թէ ամպերէն կայծակ ինկաւ։ Ժողովուրդը վախէն փախաւ եւ մնաց միայն ծերունի քրմապետը։

— Ով քաջ Փառնակ, ըսաւ, տես մեր դաշտերը ամայի ու չոր են. ոչ ցորեն կը բուսնի եւ ոչ ալ կանաչ թուփերու մէջ սոխակներ կ'երգեն, այս աշխարհը կարծես անիծուած է աստուածներէն, պէտք է ամէնէն թանկագին ընծայով հաշտուինք անոնց հետ։ Եթէ կ'ուզես որ Արաքսին ցմահ քուկդ ըլլայ՝ մէկ պայման կայ։

— Ի՞նչ պայման, հարցուց Փառնակ։

— Կը լսե՞ս հեռուն որոտացող գետին ձայնը։

— Այո, կը լսեմ այդ առուակին ձայնը։

— Դուն առուակ կը կոչես, բայց ան ժայռերու լեռներ փշրելով կ'անցնի ու կ'երթայ առանց կաթիլ մը ջուր տալու մեր դաշտերուն. եթէ կարենաս այդ գահավէժ գետը դէպի մեր դաշտերը դարձնել՝ Արաքսին քուկդ պիտի ըլլայ։

Հսկային սիրտն ու աչքերը ամպոտեցան, սաստիկ բարկացած ըսաւ.

— Տուէք ինձ եօթը օր եւ եօթը գիշեր, ձեր դաշտերը ովկիանոսի կը վերածեմ։

Փառնակ թռաւ դէպի գետը. իր հսկայ մատներով, որոնք երկաթէ բրիչի պէս ուժով էին, սկսաւ հողը փորել ու լայն եւ խոր ճամբայ բանալ։ Մեծղի ժայռերը կը նետէր հեռուները, փոշին ամպի պէս կը բարձրանար եւ սոսկալի աղմուկով լեցուեցաւ երկինքը։ Գիւղերու եւ քաղաքներու բնակիչները սարսափով կը դիտէին հեռուէն, կարծես թէ աշխարհի վերջն ըլլար։

Փրփրադէզ գետին բերանը գոցեց ժայռերով ու հողով, նետեց հաստ ծառեր որ թումբ ըլլան եւ գետին ջուրը կասեցած ու սպառնալով՝ ուղելով չուղելով դարձուց իր գլուխը դէպի հին օրերու բերդը։ Գետը մտաւ իր նոր ճամբան, քալեց բերդին տակէն, ողողեց չոր դաշտերը՝ հետը քշելով ծառեր ու թուփեր։

Փառնակ դեռ քրտնած իջաւ գիւղը. բայց հոն կարծես մարդ չկար, միայն պառաւ կին մը նստած ճամբուն ափը մատաղ կը բաժնէր անցնող դարձողին։

— Մամիկ, որո՞ւ հոգիին համար է այս մատաղը, հարցուց Փառնակ։

— Դուն ողջ մնաս զաւակս, խեղճ Արաքսիին համար է։

— Արաքսիի՞ն համար։

— Այո, հազիւ երկու օր է որ մեռաւ։

Փառնակ ուժգին մռնչեց, սարսափելի ողբով լեցուց դաշտերն ու ձորերը։ Գետը կը հոսէր հսկայ բերանին մէջ հող ու ծառեր։

— Ախ Արաքսի, խեղճ Արաքսի, ըսաւ ու նետուեցաւ գետին մէջ, ու կը լսուէր ալիքներու մէջէն. Ախ Արաքսի, խեղճ Արաքսի։

Գետը տարաւ իր հսկայ մարմինը կարծես բեռան տակ կքած, եւ անոր համար մեր հայրերը այդ գետին անունը Արաքս դրին։

Հ. ՎԱՀԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

(Մ. Ընտանիք)

լէք, դուրս, կը դոչէր փրփրած ։

Ճար չկար, ինչքան որ աղաչեցի մարդը համոզելու՝ չյաջողեցայ, ճարահատ շալկեցի զինուորս ու դուրս ելայ ։

Ճամբան, մարդը շալակս, տեսակ մը կասկած ինկաւ միտքս։ Աղամ, արթնալով անունս մրմնջած էր, արդեօք մարդը լսե՞ց։ Հիմա պիտի պարծենայ որ ձեր ահարկու համարած Մուրատը աւելի կոթով վռնտեցի։ Ես ալ երբեւ հողածին, չէի կրնար հանդուրժել որ իմ գէշ – աղէկ համբաւս արատաւորուէր։Այս մտածումներով համակուած, յաջողեցայ ընկերս փոխադրել Կարսի ափը, վստահելի տուն մը։ Գացի կոմիտէի անդամներուն մօտ, բայց պայրոյթէս չէի կրնար բառ մը արտասանել։ — Գիւղապետ Յովհաննէս, որ ոտւսին մատուցած ծառայութեան համար, պետական հրացան կը կրեր, որ ազգին դատին համար վիրաւորուած զինուորին անգամ խնայել չես գիտեր եւ աւելի կոթով զայն մարադէդ դուրս կը շպրտես, այսօր անշուշտ քու վերջին օրդ է, կը մրթմրթայի ։

Կոմիտէին անդամները շուրջս կը դառնային, կը պնդէին որ ըսեմ թէ ի՞նչու բարկացած եմ։ Ցանկարծ, ուրկէց ուր, Մեչէտին ներս մտաւ։ Երբ տեսայ զէնքի ընկերս, լեզուս բացուեցաւ եւ ըսի ։

— Աւետիս, Կ. գիւղը գիտե՞ս ։

— Այո, Մուրատ, գիտամ ։

— Այդ գիւղին գիւղապետ Յովհաննէսը կը ճանչնա՞ս ։

— Չէ, չեմ ճանչնայ ։

— Փնտռէ, գտիր զինքը, այսօր իրիկունէն առաջ իր երկու ականջները կ'ուզեմ քեզմէ ։

Մեչէտին ըմբռնեց թէ ինչքան կատղած էի։ Չհարցուց թէ ինչո՞ւ կ'ուզէի որ այս մարդը մեռնէր։ Իրեն համար բաւական էր որ այդ մարդը յանդգնած էր Մուրատը զայրացնել։ Մուրատ միշտ իրաւունք ունէր... իրեն համար։ Ոտքի ելաւ բարեւեց զինուորի մը պէս եւ ըսաւ ․

— Երեկոյեան ճաշին ինծի սպասէ ։

Մեչէտին կը հասնի խնդրոյ առարկայ գիւղը, կը հարցնէ գիւղապետի տունը, կը զարնէ դուռը եւ երբ մարդը կը յայտնուի միշտ հրացան ուսին, կը հարցնէ ․

— Գիւղապետ Յովհաննէսը դո՞ւն ես, չըլլայ որ սխալիս ...

Մարդը հազիւ «ես եմ» ըսելու միջոց կ'ունենայ։ Մեչէտին կը կրակէ տասն անգամ, կը կոխկրտէ անոր գլուխը իր կօշիկներով եւ կը հեռանայ ։

— Դեհ հիմակ սորվէ թէ ի՞նչ կ'արժէ Մուրատը զայրացնել ...

Ճամբան միտքը կ'իյնայ Մուրատի պահանջը։ Կը դառնայ գիւղ, կը կտրէ անոր ականջները, կը դնէ մախաղին մէջ, կը հասնի Կարս, Մուրատի երեկոյեան ճաշին ։

— Մուրատ՝ ճաշդ բեր, կ'ըսէ Մեչէտին եւ կը դնէ երկու ականջ անոր սեղանին վրայ ։

Մեչէտին Սեբաստիա եկաւ 1910ին Զարսանճաքի քահանային հետ, դրամ ճարելու եւ իրենց համար եկեղեցի եւ դպրոց շինելու։ Շարաթէն աւելի բաժնեց մեր սեղանը։ Մազերը կը ներկէր հինայով ։ Իրեն համար պատրաստած էր գրքոյկ մը Աստուածաշունչէն եւ Աւետարանէն քաղուած ուր միայն վկայութիւններ կային եւ թելադրութիւններ, վրէժ լուծելու թշնամիէն, սուր գործածելու անոր դէմ ։

Կ'ըսէր, հաւատքով.— Երբ մարդ ըսպաննեցի եւ էջ մը կարդացի այս գրքոյկէն, արդէն փրկուած եմ ...

1908ին երբ Զարսանճաքի բանտէն արձակուած էր առիթով մը, զայմագամին դէմ բարկանալով դաշոյն կը քաշէ զայն սպաննելու։ Ներկաները հազիւ կ'արգիլեն զայն։ Դատարանը վեց ամիս բանտ վճռած էր։

— Մուրատ, կ'ըսէր յաճախ, ի՞նչ խորհուրդ կուտաս։ Երթամ կրկին Թուրքի բա՞նտ նստիմ ։

— Չէ, կ'ըսէր Մուրատ, մի զնար, կեցիր ինծի մօտ ։

— Որ ըսեն, թէ Մեչէտին դպրոցի համար դրամ հաւաքեց ու անհետացաւ ։

— Դրամները տուր քահանային եւ դուն կեցիր հոս։

— Ի՞նչպէս դրամ վստահիմ քահանային, ան ոչ կոմիտէ է, ոչ ֆետայի։

Մեչէտի համար միայն ֆետային եւ կոմիտէն վստահելի էին։

Մեչէտի մասին աւելի լայն տեղեկութիւններ կան Սեպուհի Յուշերու նոր շարքին մէջ որ լոյս տեսան 1939ին ։

Երբ Մեչէտին մեկնեցաւ Սեբաստիայէն, համբուրուեցան Մուրատն ու ինքը եւ արտասուեցին երկուքն ալ, մինչ Կայծակ Առաքել կ'օրօրէր գլուխը եւ կը ժպտէր ... Այս երկու ահարկու ֆետայիները, Մուրատ եւ Աւետիս, պահած էին մանուկներու անմեղ ոգին ու կուսային գիրկընդխառն ։

ՖԱՐՀԱՏ

ՏՈՄՍԵՐ

ԽՐԱՏՆԵՐ՝ ԱՌ ՈՐ ԱՆԿ Է

■

Փորձառու մեծ հայրիկի մը եւ մեծ մայրիկի մը խրատները իրենց թոռներուն եւ թոռնուհիներուն.

— Զուռնաւորին առջեւ ունեցածովդ մի պարծենար, երբ գիտես որ. դիմացինդ հաց ու պանիրով կ'ապրի, կերած «պիֆթէք»ներուդ համբանքը իրեն մի տար...

— Եթէ հարուստ ես, ոչ – հարուստին առջեւ չփացած ձեւեր մի առներ եւ մի ըսեր — «Երանի մարդ դրամ ունենայ եւ ամէն օր սա պանդոկը ճաշէ»․ աղքատին քիթին մի խնդար, մեղք է ։

— Եթէ աղքատ ես, հարուստի հովեր մի առներ, չեն կլլեր, գիտցած ըլլաս ...

— Երբ այցելութեան գացած ես եւ կամ հիւրեր հրաւիրած ես տունդ, ժամերով, քու ցաւերուդ եւ քու ընտանիքիդ անդամներուն մասին մի խօսիր ...

— Եթէ գրող – բրող ես, քեզի պահէ գրող – բրողութիւնդ ոչ-գրող – բրողներու ներկայութեան․ դուն «վար իջիր», երբ անոնք «վեր չեն կրնար ելլել» քեզի հասնելու համար ...

— Կրօնաւէր ու Աստուածավախ մարդոց առջեւ, անկրօնութեան դասեր մի տար ... Անոնց միամտութիւնը աւելի կարժէ քան քու բանդիտութիւնդ ։

— Ցանդ չորս պատերուն մէջ, ձայնդ ձգէ եւ ուզածիդ չափ «Պոամփափուլին» երգէ, մարդ չի խառնուիր... Բայց, «ես երգիչ եմ» ըսելով, բեմ չելլես․ եթէ այդ յիմարութիւնը գործես, քիթդ բերանդ չկախես, երբ, յաջորդ օրը, թերթերը գրեն քեզի համար — «Աքլորը իրմէ աւելի լաւ ձայն ունի »...

— Ցիմարութիւն չընես եւ ոտանաւոր գրելու չափ առաջ չերթաս, երբ չորս տող արձակը չորս օրէն կը գրես եւ կը քրտնիս ...

— Թոհավարէին դաս մի տար թէ հերիսան ինչպէս կ'եփեն, երբ աման մը ջուր անգամ եռացնել չես գիտեր ...

— Կրնայ ըլլալ՛ որ ամբողջ կեանքիդ մէջ « գերասան» եղած ըլլաս․ բայց «ես դերասան եմ» ըսելով, չըլլես Համլէթ կամ Օթէլլօ խաղաս, վրադ կը խնդան ։

— Այրի կնոջ մը մի հարցներ — «Աղէկ, իրիկունները ինչպէս կ'անցընես, կիրակի օրե՞րը ինչ կ'ընես, կարդալու միտք չունի՞ս...» Եղիր շրջահայեաց եւ աշխատէ որ ըսուելիքները չըսուելիքներէն զատես ...

— Կինդ ուրիշներուն առջեւ վար մի զարներ եւ մի համբեր անոր յանցանքները՝ դուն – դրացիի ներկայութեան ...

— Աղջիկս, դուն ալ էրկանդ աղքատութիւնը իր երեսին մի տար եւ մի ըսեր — « Նայէ, Սաթենիկին էրիկը հինգ հազարնոց մատանի մը առեր է, դուն հինգ տոլարնոց ալ չես կրնար առնել ։

— Այրերու շրջանակին մէջ մի թեթեւնար, աղջիկս։ Ինքզինքդ ծանր ծախէ, մանաւանդ, երբ ամուսնացած ես․ գիտցած ըլլաս, երեսիդ կը խնդան, ետեւէդ կը բամբասեն ...

— Շնորհքով նստէ, շնորհքով հաշուէ — կը հասկնաս ինչ ըսել կ'ուզեմ — շնորհքով խնդա, շնորհքով խօսէ, որպէսզի քեզի համար ըսեն — «Ինչ շնորհքով կին է ...»։

— Իսկ դուն, աղուոր թոռնուհիս, ճաշարանը, հանրակառքին մէջ կամ ճամբան, ամէն «բարեւ» ըսողին, «Աստծու բարին» մի ըսեր․ եթէ ըսես, Հայու աղջիկ չես։

Այսօրուան համար այսքան ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ԳՐԱԿԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿ 300 Ս. ՈՍԿԻ

ՎԱՐԴԱՆԱՆՔԻ ՆՈՐ ԹԱՏԵՐԱԽԱՂԻՆ

★

Հալէպի Զաւարեան Կրթական Միութիւնը կը յայտարարէ, թէ հաստատած է գրական տարեկան մրցանակ մը, եւ ամէն տարի իր որոշած նիւթին լաւագոյն հեղինակին պիտի նուիրէ երեք հարիւր սուրիական ոսկի դումար մը ։

Այս տարուան նիւթն է «Վարդանանց Թատերախաղը», եւ այս առիթով Միութիւնը կը յիշեցնէ հետեւեալ կէտերը.—

ա) Բոլոր գրութիւնները, մինչեւ դատական կազմին յանձնուելու թուականը, պէտք է ըլլան անտիպ ։

բ) Հեղինակները ազատ են նիւթը առնելու իրենց նախասիրած տեսանկիւններէն, պայմանով որ երաշխաւորեն պատմական ոգին, ոճն ու բեմի յարմարութիւնները։

գ) Բոլոր գրութիւնները պէտք է ուղարկուին Միութեան Մայր Դիւանի քարտուղարին, ամենաուշը մինչեւ 20 Սեպտեմբեր 1954, ապահովագրուած ։

դ) Միութեան Մայր գիւանը զանոնք պիտի փոխանցէ կազմի անդամներուն, առանց յայտնելու հեղինակի անունը եւ թատերախաղին խորագիրը ։

ե) Դատական կազմի իւրաքանչիւր անդամ, իր կարծիքը պիտի յայտնէ Մայր Դիւանին, գրաւորապէս, մինչեւ 10 Դեկտեմբեր 1954, նախընտրութիւն տալով միայն մէկ գրութեան ։

զ) Ընտրութիւնը պիտի կատարուի դատաւորներու ձայնի առաւելութեամբ ։

է) Գումարը պիտի յանձնուի հեղինակին Յունուար մէկին։

ը) Միութեան թատերախումբը իրաւունք պիտի ունենայ զայն ներկայացնելու առաջին անգամ ։

թ) Միութիւնը իր նիւթական եւ բարոյական աջակցութիւնը պիտի բերէ նաեւ հեղինակին՝ իր գրութիւնը հրատարակելու եւ նոյնիսկ սպառելու գործին, եթէ համաձայնութիւն գոյանայ ։

ժ) Առաջին հանդիսացող գրութիւնը պիտի հրատարակուի մեր գրական թերթերուն՝ «Նայիրի»ի եւ «Ակօս»ի մէջ, առ ի հետաքրքրութիւն հանրութեան, յառաջիկայ Յունուարին։

ժա) Մեր յաջորդ «Գրական Մրցանակ»ին նիւթը պիտի յայտարարենք նոյնպէս Յունուարին ։

ժբ) Դատական կազմին անդամներն են.

Հայր Վահան Յովհաննէսեան (Հալէպ), Գ. Գ. Կարօ Սասունի (Պէյրութ), Գէորգ Իփճեան (Հալէպ), Անդրանիկ Ծառուկեան (Պէյրութ), Գրիգոր Պողարեան (Հալէպ), Հրաչ Քաջարենց (Պէյրութ), Մինաս Թէօլէօլեան (Հալէպ):

Բոլոր գրութիւնները պէտք է ուղարկուին, ինչպէս նաեւ յաւելեալ տեղեկութիւններու համար պէտք է դիմել Միութեանս Մայր Դիւանի քարտուղարին, հետեւեալ հասցէով Kévork Barsoumian 33-35 Kéyaly, Djidéydé Alep - Syrie.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (50)

ԿԱՆԱՉԵՆՑ ՀԱՐՍԸ

■

ԱՌԱՋԻՆ ԳԼՈՒԽ

Հազիւ կանգ առած էինք, ահա փերեզակ մը, որ կանչելով ու իր ծախելիքները գովելով մեզի մօտեցաւ, Տիգրանը որպէս թէ սանտր մը պիտի գնէր, վաճառատուին գետինը դնել տուաւ ու սկսաւ սակարկել, սակարկութիւնը տեւեց երկար, ես բարկացայ ներսէս, մենք եկած էինք Ահմէտի տունը գտնելու կամ պէտք եղած ցուցմունքները ընելու, իսկ Տիգրանը անհոգ, կը կատակէր փերեզակին հետ, սանտրեր կ'ընտրէր, գիները կը հարցնէր, ըսի Տիգրան, սանտր չունի՞ս, «ունիմ եւ լաւը ունիմ» պատասխանեց, դէ, ուրեմն ձգէ որ մարդը երթայ եւ մենք մեր գործովը զբաղինք, մոռցա՞ր որ կարեւոր խնդրի մը համար հոս եկած ենք, «չեմ մոռցած, Սլօ, եւ մանաւանդ հիմա այդ գործովը կը զբաղիմ, սա մարդը սուտ փերեզակ է, ան եկած է իմանալու թէ ո՞ւր կը գտնուի Ահմէտի տունը, Սլօ, դուն բացատրէ, մենք քեզի կը հետեւինք, բերնիդ բառը չենք փախցներ, այս փերեզակը ահաբեկիչ է» յարեց Տիգրանը ։

Ինչ որ պէտք էր ըսի, յետոյ փերեզակը մեզմէ բաժնուեցաւ, մտաւ ցոյց տրուած փողոցը, քալեց ու ճչաց, իր ապրանքը գովեց։ Իսկ մենք՝ հեռացանք։ Հօրեղբայր, հայ յեղափոխականները Ահմէտի տունը, տունի շրջապատը, փախուստի ճամբաները փերեզակին միջոցաւ քննելէ, ուսումնասիրելէ վերջ՝ սպաննեցին զայն ։

— Ի՞նչ կ'ըսես Սլօ, հետաքրքրելի է ։

— Այո, շատ հետաքրքրելի, հիմա որ խնդիրը վերջ գտած է, ու մենք հասած ենք մեր նպատակին, պիտի խնդրէի Բէօ Սանոյէն, որ՝ Տիգրանը ղրկէ եւ փերեզակը հոս կանչել տայ ։

— Լաւ, ես ձեզմէ գաղտնիք մը չունիմ, եթէ այդ է ձեր փափաքը, թող Տիգրանը երթայ ու հոս կանչէ «փերեզակը», ես զայն չեմ ճանչնար, ոչ ալ գիտեմ թէ անոր տունը մօ՞տ է, թէ ոչ հեռու ։

— Հայտէ Տիգրան, քեզ տեսնեմ գնա կանչէ, ըսաւ Թուրշուտ պէյը ։

Տիգրանը գնաց ։

— Բէօ Սանօ, շարունակեց Թուրշուտը, Սլոյի պատմած դէպքը՝ միտքիս մէջ արթնցուց պատմութիւն մը։

— Ի՞նչ կայ, Թուրշուտ պէյ, չըլլա՞յ թէ դուն ալ փերեզակի մը հանդիպեցար։

— Ոչ, Բէօ Սանօ, իմ տեսածը փերեզակ չէր, այլ խենթ մը՝ Ալաշկերտի մէջ, եւ բժիշկ մը՝ Դիատինի մէջ, ասկէ երկու տարի առաջ, կառավարութիւնը իմացեր էր որ Կովկասի Հայերը կը պատրաստուին Կարսի եւ Իգտիրի ճամբաներով սահման անցնիլ, զէնք ու փամփուշտ փոխադրել դէպի Սասուն, ասոր համար՝ կը հրահանգուէր Համիտիէ Ալայիններուն խիստ հսկողութեան ենթարկել Ալաշկերտէն Պայազիտ տարածուած սահմանագիծը եւ անխնայ սպաննել հանդիպածը ։ Բէօ Սանօ, այս գծին վրայ, մենք՝ անանցանելի պատ մը քաշեցինք զինուորական ուժերով, ամէն մէկ քայլափոխին կը հանդիպէիր զինուորի, սուինի ու զէնքի անտառ, ֆետային չէ, սատանան անգամ պիտի չկրնար անցնիլ։ Ես խումբովս Ալաշկերտէն ելայ, Սէյտօ գիւղը գացի, ու մնացի շաբաթ մը, յետոյ՝ անցայ Դուրմալի, Սապունճի, այս վերջին գիւղը գետակ մը ունէր, եղերքները ծառազարդ, ծիլ ու կանաչ, երբեմն մէկ, երկու ընկերներուս հետ, հոն պտտելու կ'երթայի, օր մը, մեր աղաքը, այդ գետի մօտերը անծանօթ մէկը կը գտնեն ու ինծի կը բերեն, հրամանը խիստ էր, զանցառուն կեանքի գինովը պիտի պատժուէր, ուրեմն պէտք է հետաքրքրուէի մարդուն ով ըլլալը հասկնայի, Բէօ, մի այպաներ զիս, ես՝ սիրտս քարացուցի ու սկսայ հարցաքննութիւնը.

— Անունդ ի՞նչ է ։

— Մըս, տօ, հը, հը, եղաւ պատասխանը ։

— Հօրդ անո՞ւնը ։

— Մըս, տօ, հը, հը ։

— Մօրդ անո՞ւնը ։

— Մըս, տօ, հը, հը։

« Ինչ որ հարցուցի՝ նոյն պատասխանը ստացայ, ծեծել կ'ուզես, անօթի ձգել կ'ուզես, ինչ որ ըրի՝ բերնէն բառ մը չկրցայ փրցնել։ Խենթ մըն էր, աչքերը կ'ոլորէր, երեսները կը ճմրթկէր, ամօթին ինչ ըլլալը չէր գիտեր, հանդիպած տեղը կը թքնէր ու կ'աղտոտէր, կարծեմ թէ համր ալ պիտի ըլլար, որովհետեւ ծեծի տակ բաներ մը կը մռլտար, բաներ մը ըսել կ'ուզէր, հաւանաբար խօսիլ կուզէր, բայց բառը բերնին մէջ կը խղդուէր, բան մը չէր հասկցուեր, մենք՝ զայն ծեծելէն յոգնեցանք, բայց խենթը չյոգնեցաւ «Մըս, տօ, հը, հը» ըսելէն, վերջապէս անոր ձեռքերը կապել տուի, ղրկեցի Ալաշկերտ, հոն ալ նոյն չարչարանքը եւ նոյն պատասխանը, շաբաթներ վերջ իմացայ որ ազատ արձակեր են, խալամ խենթ մը կարծուելուն համար ...»։

« Դիատինի մէջ՝ շատ սիրելի բարեկամ մը ունէի․ Թալիտ պէյ կը կոչուէր, Համիտիէի յանդուգն ու քաջ ղեկավարներէն մէկը, որուն կուրծքը զարդարուած էր Սուլթանական նշաններով, բոլորէս աւելի յարգ ու պատիւ ունէր կառավարութեան մօտ, եւ անսահման իշխանութիւն՝ Ռուս– Թրքական սահմանագլխուն վրայ, կտրածը կտրած էր, եւ ջարդածը՝ ջարդած, «Քիւչիւք սուլթան» անունով կ'որակուէր ։

(Շար.)

ՍՕՍ – ՎԱՆԻ

Լորտ Իսմէյ, Ատլանտեան Կազմակերպութեան ընդհ. քարտուղարը, նոյնպէս յայտարարեց.

— Ամէն բարեմիտ մարդ, ինչ դիրք ալ ունենայ Ատլանտեան դաշինքին հանդէպ, պէտք է խոստովանի թէ եթէ այսօր աղատ է ազատ աշխարհի մը մէջ, այդ կը պարտի 14 երկիրներու վճռական միութեան:

Ֆրանսայի ներկայացուցիչներէն Պ. Պիտօ յայտարարեց.— «Մենք միշտ պատրաստ ենք Խ. Միութեան հետ նորէն քննելու ապահովութեան խնդիրները, բայց ոչ ի գին մեր ապահովութեան»: Իսկ Պ. Փլեւէն ըսաւ.— «Ձկայ ապահովութիւն ոեւէ մէկուն համար, եթէ կազմակերպուած չէ հաւաքաբար՝ բոլորին համար»:

× Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներու կառավարութիւնները նոյնիմաստ նամակներ ուղղեցին Ազգաժողովին, առաջարկելով նիստի հրաւիրել զինաթափութեան յանձնաժողովը, որ չէր գումարուած 1953ին: Իրազեկներ դիտել կուտան թէ այս ձեռնարկը հետեւանք է հիւլէական փորձերու առթիւ յառաջ եկած ընդհանուր յուզումին: Երեք Արեւմըտեան պետութիւնները պիտի պահանջեն որ մասնաւոր յանձնախումբ մը կազմուի, ընդունելի բանաձեւ մը կազմելու համար զինաթափութեան մասին:

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ԿՌԻՒՆԵՐԸ

Վերջին լուրերու համաձայն, ըմբոստները երրորդ անգամ գրոհ տուած են Տիէն Պիէնի բերդին վրայ, հիւսիսէն զարնելով: Ֆրանսացիները օդնական ուժեր ղրկած են օդանաւերով, բայց կարելի չէ եղած փոխադրել վիրաւորները: Այս յարձակումէն առաջ, ըմբոստները թոյլտուած էին հարաւակողմի ճնշումը, տեղի տալով պահակազօրքին բուռն դիմադրութեան առջեւ: Կ'ըսուի թէ ըմբոստները մէկուկէս զօրաբաժին կորսնցուցած են: Կռիւները նոյն սաստկութեամբ կը շարունակուին Քամպոճի մէջ:

× Ծովակալ Ռէտֆորտ, Մ. Նահանգներու ընդհ. սպայակոյտին պետը, յուռետես կարծիքներ յայտնած է Հնդկաչինի կացութեան մասին, գաղտնի ժողովի մը մէջ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՔԱՋ ՕԴԱՉՈՒ ՄԸ, գնդ. Թոզանով, որ համաշխարհային համբաւ շահած էր վերջերս կարգ մը յանդուգն փորձերով, զոհ գնաց մահացու արկածի մը: Իր նստած օդանաւը, «Միսթեր Դ.» խորտակուեցաւ եւ բռնկեցաւ շաբաթ օր, Մելէօն, Վիլարոշի մէջ (Փարիզ), ի ներկայութեան Պ. Փլեւէնի եւ ուրիշ բարձր պաշտօնատարներու, Ֆրանսացի եւ անգլիացի: Թոզանով ծնած էր Վարշաւա, 1905ին:

ԳԱՀԻՐԷԻ մէջ հազար ուսանողներ ցոյց մը սարքած էին շաբաթ օր, բողոքելով ի նպաստ զօր. Նեկիպի: Այս առթիւ քարեր նետած ըլլալով, ոստիկանութիւնը կրակ բացաւ: Հեռագիրը կ'ըսէ թէ դէպքէն անմիջապէս վերջ յեղափոխական խորհուրդը արտակարգ նիստ մը գումարեց նախագահութեամբ ընդ. Նասըրի, քանի որ զօր. Նեկիպ հիւանդ է:

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը, Իւլպրիխտ, խօսք առնելով կուսակցական համագումարին մէջ, ըսաւ թէ կառավարութիւնը պիտի միջամտէ ամէն գործի, գերմանական հողին վրայ, արեւելեան ըլլայ թէ արեւմտեան: Այս առթիւ քննադատեց Եւրոպայի միացեալ պաշտպանութեան ծրագիրը: — Պ. Ա. Միկոյեան, որ նոյնպէս կը մասնակցի համագումարին, պտոյտ մը կատարեց արեւելեան Պերլինի գործարաններուն մէջ:

ԵԳԻՊՏՈՍԷՆ պատուիրակութիւն մը պիտի գայ Փարիզ, գնումներ կատարելու համար.— Զօր. Նեկիպի իբրաւգէտ խորհրդականը, Սոլիման Հաֆըզ, հրաժարեցաւ իր պաշտօնէն:

ՔՈՄԵՏԻ ՖՐԱՆՍԷԶԻ թատերական խումբը Մոսկուա հասաւ կիրակի օր: Պիտի մնան երկու շաբաթ, ներկայացումներ տալով մայրաքաղաքին եւ Լենինկրատի մէջ: Կիրակի գիշեր ներկայ եղան Օփերայի ներկայացման:

ԱՇԽԱՐՀԱՀՌՉԱԿ ԵՐԱԺՇՏԱԳԷՏԸ, Թոսքանինի, որ 87 տարեկան է, իր վերջին նուագահանդէսը տուաւ կիրակի օր, Նիւ Եորքի մէջ: Որոշած է հանգստանալ Իտալիոյ մէջ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Կը կազմակերպէ դասախօսութիւն մը Ապրիլեան Եղեռնին նուիրուած: Այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին Մարսէյլի համալսարանի Ամփիթատրոնին մէջ (Ալէ Լէոն Կամպէթա):

Կը նախագահէ Փրոֆ. Գ. ԽԱՑԻԿԵԱՆ

Կը խօսին՝ Պ. Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ՝ «Ինչ կորսնցուց հայ քաղաքական միտքը»: Պ. ՏԻԳՐԱՆ ԹԱԴՈՑԵԱՆ՝ «Ի՞նչ կորսնցուց հայ գրականութիւնը»:

Մուտքը ազատ է:

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի, այս ուրբաթ ժամը 21ին, Քաֆէ տիւ Նօռի սրահը, 4 Փըլաս տը լա Մէրի:

Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆԴ ՍԱՄՈՒԷԼ

Նիւթ՝ «Միջազգային քաղաքականութիւնը եւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան դերը»:

Սիրով կը հրաւիրուին գաղութիս հասարակութիւնն ու երիտասարդական կազմակերպութիւնները:

ԴԱՍԸՆԹԱՑՔ ՀՍԿԻՉՆԵՐՈՒ

Ֆ. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը կը փափաքի նիւթապէս օժանդակել այն հայախօս երիտասարդուհիներուն, որոնք կ'ուզեն փոքրերու օդափոխութեան կայանի համար վկայեալ հսկիչ(Մոնիթրիս) դառնալ: Մանրամասնութեանց եւ արձանագրութեան համար փութով դիմել Տիկին Ա. Թադէոսեանի ժամադրուելով նախապէս հեռախօսով Թրիւ. 27–35:

ՏՕՆԱԿԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

Փարիզի Հայ. Եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը կը հրաւիրէ հայ ժողովուրդը ներկայ ըլլալ հետեւեալ արարողութիւններուն.—

7 Ապրիլ 1954, չորեքշաբթի Տօն Աւետումն Ս. Աստուածածնի, Ս. պատարագ ժամը 10ին:

9 Ապրիլ, 1954, Ուրբաթ առաւօտ վերջին Արեւագալ ժամը 9ին, իսկ երեկոյեան ժամը 4·30ին «Խաղաղական եւ Հսկում»:

11 Ապրիլ, Կիրակի Ծաղկազարդ, հանդիսաւոր Ս. պատարագ ժամը 10ին: Նոյն օրը երեկոյեան Դռնբացէք ժամը 4·30ին:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ. ԵԿԵՂԵՑԻ

Ժամանակացոյց Զատկական տօներու 11 Ապրիլ, կիրակի, Ծաղկազարդ, Ս. պատարագ ժամը 10, Դռնբացէք 4·30:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Մուրատեան նախկին աշակերտներու միութեան կողմէ այս կիրակի ժամը 15·30ին, Սեւրի Մուրատեան վարժարանին թատերասրահին մէջ:

Կը ներկայացուի Յ. Պարոնեանի

ՄԵԾԱՊԱՏԻՒ ՄՈՒՐԱՑԿԱՆՆԵՐԸ

եւ

JEUNESSE

(Comédie en 3 actes)

Բեմադրութեամբ Միշէլ Առատնի կողմէ: Ձրի պիւֆէ միջնարարին:

Տոմսակներու համար դիմել՝ Մուրատեան վարժարան, գրատուն Հրանտ Սամուէլ, 51 ռիւ Մէօսիէօ լը Փրէնս, Հրաչեան 6 ռիւ Լամառթին:

ՏԵՂԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԻՆ ԼՐԱՑԱՒ

Տակաւին թերթեր, միութիւններ եւ բաժանորդներ կան որոնք «Յառաջ»ի հին հասցէն կը գործածեն, սրտնեղութիւն պատճառելով թղթատարական վարչութեան:

Ի՞նչպէս բացատրենք որ հինը մոռնան եւ նորը սորվին:

« ՅԱՌԱՋ »Ի ՄՕՏ

ԿԸ ԳՏՆՈՒԻՆ ՀԵՏԵՒԵԱԼ ԳԻՐՔԵՐԸ.— ՌՈՒԲԷՆԻ ՅՈՒՇԵՐԸ, 7 հատոր: Գին 6000 ֆրանք:

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ (Ն. Ադոնց), գին 1000 ֆրանք:

ԳՐԻԳՈՐ ՆԱՐԵԿԱՑԻ, (Ֆրանսերէնի թարգմանեց Լիւք Անտրէ Մարսէլ, ուրիշ ժողովրդական բանաստեղծութիւններով): Գին 1000 ֆրանք:

Թղթատարի ծախքը գնողին վրայ:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս ուրբաթ ժամը 21ին, Քաֆէ Ռեժանի վերնայարկը: Կը դասախօսէ Սերժ Թորոսեան: Նիւթը՝ «Հայկ. թատրոնի երկհազարամեակը»: Դասախօսը նկատի պիտի ունենայ նաեւ Երեւան տպուած ռուսերէն գիրքը հայկ. թատրոնի մասին: Մուտքը ազատ է:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Իր շաբաթական հաւաքոյթը այս չորեքշաբթի երեկոյ, ժամը 9ին, Քաւոէ սրճարանին վերնայարկը: Կը խօսի Պ. Արշաւիր Խանճտանեան, նիւթ ունենալով «Զանգուածը»: Մուտքը ազատ է:

ՀԱՅ Կ. ԽԱՉԻ ՕՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ ՕՐԸ ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԵԾ ԱՄՓԻԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ,

Կիրակի 16 Մայիս ժամը 14·30ին

Սիրայօժար մասնակցութեամբ տաղանդաւոր արուեստագիտուհիներու եւ արուեստագէտներու:

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

Հ. Յ. Դ. ԹԱՆԳԱՐԱՆԻ ՀԵՌԱԽՕՍԸ

Հ. Յ. Դ. Մոնմորանսիի թանգարանի հեռախօսի նոր հասցէն է՝ 964–26–21 (օթօմաթիք):

ՀՐԱՒԷՐ ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ

Հայց. Եկեղեցւոյ Փարիզի Կրօն. Ընկ. արտակարգ ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ 11 Ապրիլ ժամը 15ին, Ազգ. Տան սրահին մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ:

Օրակարգ՝ Ծրագիր-կանոնագրի փոփոխութիւն:

Ծրագիր – կանոնագրի 16րդ յօդուածի տրամադրութեան համաձայն, երբ առաջին անգամ մեծամասնութիւն չի գոյանար, 15 օր ետք կը հրաւիրուի երկրորդ ընդհ. ժողովը, որ օրինաւոր կը նկատուի, ինչ որ ալ ըլլայ ներկայ անդամներու թիւը: (ԴԻՒԱՆ)

Ծանօթ.— Կրօն. Ընկերակցութեան այն անդամները՝ որոնք կը փափաքին տեղեակ ըլլալ կանոնագիր – ծրագրի փոփոխութիւններուն եւ կարդալ բարեփոխուած ծրագրի նախագիծը, կրնան դիմել եկեղեցւոյս դիւանատունը՝ ուր պիտի տըրուին հարկ եղած բացատրութիւնները:

Այս առիթով պարտք կը սեպենք տեղեկացնել հասարակութեան թէ ժողովին ներկայ կ'ըլլան իրենց անդամավճարը հատուցած անդամները:

Անդամները կրնան իրենց վճարումները կատարել չէք փոսթալով, մանդա քարդով կամ իրենց յարմար դատած ձեւով:

Անձամբ վճարողները կրնան ստանալ նաեւ իրենց անդամական քարտերը:

Եկեղեցւոյ չէք փոսթալի թիւն է.

Paris 6761-25.

Ass. Cultuelle Des Arméniens Apostoliques de Paris
15, Rue Jean Goujon, Paris (8e)

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ (ՍԵՒՐ)

Սամուէլ Մուրատեան վարժարանը Եւրոպայի հայ գաղութին, եւ մասնաւորապէս ֆրանսահայութեան լուսաւորութեան կեդրոն հաստատութիւնն է, օժտուած պետական վարժարաններու իրաւունքներով:

Վարժարանը կը շարունակէ իր դերը այսօր ալ, իր ազգ. մթնոլորտով՝ կուտայ հայ մանուկներուն տոհմային հարազատ դաստիարակութիւն, բարոյական առողջ կրթութիւն, կը պատրաստէ զանոնք Պրեվէի եւ Պաքալորէայի պետական քննութիւններուն, երկու երրորդի յաջողութեամբ:

Կ'ընդունուին աշակերտներ տասը տարեկանէն մինչեւ 15 տարեկան, եթէ տարիքին համաձայն ունին ուսումնական պատրաստութիւն եւ բարեկրթութիւն: Կ'ընդունուին նաեւ ցերեկօթիկներ շրջականերէ:

Գաւառներէն եւ օտար երկիրներէն եկողները պէտք է ունենան խնամակալ մը Փարիզի կամ շրջանին մէջ:

Արձանագրութիւնները բացուած են, դիմել ուղղակի Տեսչութեան:

Direction du Collège Arménien
Samuel - Moorat
26, Rue Troyon - Sèvres (S. et O.)
Tél. : OBS. 18-28.

— ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ —

★

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի ընդհ. ժողովի շարունակութիւնը այս հինգշաբթի Ազգ. Տան մէջ: Ժողովը կը բացուի ժամը ճիշդ 21ին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Օրակարգ.— Պատգմ. ժողովի պատրաստութիւն:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը՝ այս չորեքշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Ահարոնեան ակումբը, ռիւ տէ Քոնվալէսան: Օրակարգ 1.— Զեկուցում վարչութեան երկամեայ գործունէութեան: 2.— Զեկուցում պատգմ. ժողովի: 3.— Ընտրութիւն նոր վարչութեան: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Կապ. Խաչի Սէն Ժերոմի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի երեկոյեան ժամը 9ին, դպրոցի սրահին մէջ: Օրակարգ՝ զեկուցում պատգամաւորական ժողովի եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՄԱՐՍԷՅԼ, Կ. Փ.— Անցեալ շաբթու նամակ գրած ենք տան հասցէով:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Հրանտ Սամուէլ եւ ընտանիքը կը ծանուցանեն թէ իրենց քեռայրին՝ Արժ. Տ. Մեսրոպ քհնյ. Օրջանեանի մահուան քառասունքին առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի Ծաղկազարդ, պատարագի ընթացքին, Փարիզի Հայոց Եկեղեցին:

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է

Ահարոնեանի յիշատակին, կազմակերպուած ցերեկոյթը, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ .Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի «Ահարոնեան» խումբին, որ տեղի պիտի ունենար Ապրիլ 25ին, յետաձգուած է ցնոր տնօրինութիւն:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅՐԵՆԱՐԱՂՁ ՍԱՐԳԻՍԸ (վէպ իրական կեանքէ): Գրեց՝ Արամ Սահակեան: Տպ. Պէյրութ, 1954, գին 400 ֆրանք:

Դիմել Յ. Հիսայեանի, 38 ռիւ տիւՄէճիլ, Անիէռ:

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԷ

Որեւէ գործ կը փնտռէ երիտասարդ աշխատաւոր մը:

Դիմել թերթիս վարչութեան:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.
Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկան 3500 ֆր. Հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 7 ԱՊՐԻԼ
MERCREDI 7 AVRIL 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7339 30e ANNEE
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2750

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԵՒՍ

●

Արեւելեան ճակատի երբեմնի հրամանատարը, Ալի Ֆուատ Ճեպէսոյ, անցեալ տարի կարգ մը յուշեր գրած էր, Հայաստանի դէմ սարքուած կռիւներու մասին։

Այդ առթիւ կը յիշէր, Մոսկուայի հետ փոխանակուած գրութիւնները, հաստատելով երկու պետութեանց սերտ գործակցութիւնը։

Ահաւասիկ նոր հատուած մը, երկար լռութենէ ետք — «Հայկական Շարժումները Արեւելեան ճակատին վրայ» (տես Գ. էջ)։

Ինչպէս կը վկայէ երբեմնի փաշան, անմե՛ղ Թուրքիան ստիպուեր է պատերազմ յայտարարել 1920 Սեպտ. 28ին, պաշտպանելու համար «Դաշնակցական» Հայաստանի Թուրքերը։

— « Մենք նկատի ունենալով Մոսկուայի կառավարութեան յանձնարարութիւնը եւ պնդումը, խուսափած էինք շարժման անցնելէ։ Սակայն Դաշնակցականները գործիք եղան դաշնակից ուժերուն, օգնեցին Արեւմուտքի, Յոյներուն եւ չմոռցան հաշտութեան »։

Դեռ աւելին.

— « Անոնք առիթ նկատեցին Սեւրի դաշնագիրը, զոր ստորագրելու ստիպուած էր Իսթանպուլի կառավարութիւնը եւ պատրաստուեցան արեւելեան նահանգները գրաւելու »։

Ալի Ֆուատ Ճեպէսոյ շատ լաւ գիտէ դաշնագրին տրամադրութիւնները եւ գրաւելի սահմանները։ Եւ սակայն կը փորձէ համոզել թէ Հայերը կ'ուզէին մեծ պետութիւն մը հիմնել, «Պարսից ծոցէն ? մինչեւ Սեւ Ծով»։

Ուրեմն, Անգարայի Ազգ. Ժողովը կ'որոշէ գործի ձեռնարկել «Դաշնակցականներուն դաս մը տալու եւ անոնց յարձակողական երազները ոչնչացնելու համար»։

Ցուցուածարքին վկայութեամբ, այս բոլոր կէտերը հաղորդուած են Մոսկուայի 1920 Հոկտ. 6ին, մասնաւոր ծանուցագրով մը, որ կը վերջանար հետեւեալ եզրակացութեամբ.

— « Դաշնակցականներու պարտութենէն վերջ հայ ժողովուրդը տրամաբանութեամբ պիտի շարժի։ Այս ուղղութեամբ կը սպասենք Մոսկուայի կառավարութեան օգնութեան »։

Ամէնքս ալ գիտենք որ այդ օգնութիւնը երբեք չպակսեցաւ։

Բոլշեւիկեան իշխանութիւնը առաջին օրէն իսկ Թուրքիան համարելով թանկագին աջակից մը, ամէն կարելի աջակցութիւն ընծայեց, զայն ոտքի հանելու, վերակազմելու եւ Արեւմուտքի սպառնալու համար։

Այդ քաղաքականութենէն չարաչար տուժեցին ոչ թէ «արեւմտեան աշխարհակալները», այլ Հայաստանը եւ Յունաստանը։ Առաջինը կորսնցուց իր երկրին կարեւոր մէկ մասը, երկրորդը՝ Փոքր Ասիան։ Առանց հաշուելու զանգուածային կոտորածները որոնք անբաժան մասը կը կազմեն որեւէ Թրքական ձեռնարկի, սերունդէ սերունդ։

Մոսկուան առաջին մահացու հարուածը իջուցեր հայ ժողովուրդին 1917ին, «դէպի տուն» կանչելով ռուս զինուորները եւ պարպելով «արեւելեան նահանգները»։

Այնուհետեւ իր տուած հաւաստիքները տարբերութիւն չունէին «Աստծու ծաղր »էն։

Մանաւանդ որ, այդ օրէն մինչեւ 1945, նոյն իշխանութիւնը երբեք չդադրեցուց իր զինակցութիւնը Թուրքիոյ հետ։

Ալի Ֆուատները պարզապէս կը հաստատեն ինչ որ գրուած է ժամանակակից պատմութեան մէջ, երկաթագիր.— Անգարան տեղէն պիտի չշարժէր 1920 Սեպտեմբերին, եթէ նախապէս ապահոված չըլլար Մոսկուայի հաւանութիւնը եւ գործօն աջակցութիւնը։ Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԲՈՒՌՆ ԲԱՆԱՎԷՃ ՄԸ ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ԶԷՆՔԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

●

ՉԸՐՉԻԼ ԿԸ ՄԵՂԱԴՐԷ ԸՆԴԴԻՄԱԴԻՐՆԵՐԸ

Երկուշաբթի օր բուռն բանավէճ մը տեղի ունեցաւ Անգլիոյ երեսփ. ժողովին մէջ, հիւլէական զէնքերու մասին։

Վարչապետը, Չըրչիլ, իր լօցի ... կին վրայ, մէջտեղ հանելով գաղ[տնի] համաձայնութիւն մը որ կնքուած էր ... գահ Րուզվելթի հետ, Քեպէքի մէջ, ... ին։ Այդ համաձայնութեամբ, Անգլիա եւ Մ. Նահանգները յանձն կ'առնէին .—

1.— Հիւլէական ռումբ չգործածել իրարու դէմ։— 2. Չգործածել երրորդի մը դէմ, առանց երկու պետութեանց հաւանութեան։— 3. Որեւէ տեղեկութիւն չհաղորդել ուրիշ պետութեան մը, առանց նախապէս համաձայնելու։

Չըրչիլ վաւերագիրը կարդալէ ետք լրացուցիչ բացատրութիւններ ալ տալով, ըսաւ թէ Նախագահ Րուզվելթի ձգուած էր, պատերազմէն վերջ Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն միջեւ հաւասարապէս բաժնել հիւլէական ուժին զարգացման տնտեսական առաւելութիւնները։ Համաձայնութիւնը կը նախատեսէր նաեւ շարունակ տեղեկութիւններ հաղորդել, փոխադարձաբար։ Իր ամէն մէկ խօսքը գաղտնիք մը կը պարզէր, մեծ զարմանք պատճառելով։ Եւ յանկարծ փոթորիկ մը պայթեցաւ, երբ Չըրչիլ, մատնանշելով Պ. Էթլին, ըսաւ թէ ան վարչապետ եղած ատեն լքած է այս համաձայնութենէն բխած իրաւունքները։ Ընդդիմադիր առաջնորդը, որ սաստիկ յուզուած եւ զայրացած էր, ուժգնօրէն բողոքեց, ըսելով թէ ինք ոչինչ լքած է եւ թէ չի կրնար ստանձնել պատասխանատուութիւնը Մաք Մահոնի օրէնքին որ քուէարկուեցաւ 1946ին, ամերիկեան խորհրդարանին կողմէ եւ որ կ'արգիլէր որեւէ տեղեկութիւն հաղորդել հիւլէական զէնքերու մասին։

Չըրչիլ պնդեց իր ամբաստանութեանց վրայ, տեղի տալով բուռն ժխորի մը ուր կը լսուէին թշնամական կանչեր — «Հրաժարեցէք», եւայլն։

Պահ մը ժխորը այնքան սաստկացաւ որ Չըրչիլ չկրցաւ շարունակել իր զեկուցումը։

Երբ հանդարտութիւնը վերահաստատուեցաւ, Չըրչիլ կրկնեց թէ Անգլիա թանկագին իրաւունքներ կորսնցուց իբրեւ հետեւանք աշխատաւորական վարչութեան։ Փոթորիկը վերսկսաւ։ Էթլի տեղէն ցատկեց, չեշտակի նայելով ծերունի վարչապետին որ կը մնար անսասան։ Կարծես երկու ցուլեր էին որ ճակատամարտի մը կը պատրաստուէին։ Նախորդ վարչապետը պահանջեց որ Չըրչիլ ապացուցանէ իր մեղադրանքը։ Պնդեց թէ Թրումընի կառավարութիւնը պիտի գործադրէր համաձայնութիւնը, բայց ամերիկեան Ծերակոյտը արգիլեց, մասնաւոր օրէնք մը քուէարկելով։ Աշխատաւորականները կ'աղաղակէին.— «Ետ առէք ձեր մեղադրանքը, քաշուեցէք։ Քաղաքական խաղ մը կը փորձէք»։

Չըրչիլ շարունակելով իր զեկուցումը, յայտարարեց.

— Երկու տարի առաջ, երբ Մ. Նահանգները գացած էի, համաձայնագիրը ցոյց տուի Մաք Մահոնի զոր կը ճանչնայի իբրեւ շատ պատուաւոր եւ հայրենասէր մարդ մը։ Ան ըսաւ.— «Եթէ տեսած ըլլայի այս վաւերագիրը, այդ օրէնքը առաջարկած պիտի չըլլայի»։

Եւ բացարձակապէս անվիճելի համարելով այս յայտարարութիւնը, Չըրչիլ բացատրեց թէ պիտի չյայտնէր այս մասնաւոր խօսակցութիւնը, եթէ ամերիկացի

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

●

ԻՄԿ ԴՈՒՔ, Ի՞ՆՉ ԿԸ ԲԱՆԻՔ...

«Զարթնք»ի ծածկանուն թղթակիցը կը շարունակէ ջուր եւ արիւն պղտորել, «Մարսիլահայ Նամականի»ներով։

Անգամ մը առիթ ունեցայ խօսելու իր վայրահաչութեանց մասին։

Ահաւասիկ ուրիշ նմոյշներ.—

Փետր. 28ի թիւին մէջ, անցողակի կը յիշէ թէ «զրպարտութիւնները եւ մանրշական փորձերը կը շարունակուին ամէն ուղղութեամբ»։

Ապացո՞յց.— անհրաժեշտ է բժշկական քննութեան մը ենթարկել իր խեղապատակը, տեսնելու համար թէ ո՛ր եւ է հետք մնացա՞ծ է տրամաբանութենէ եւ ուղղամտութենէ։

Հատուածը կը վերջանայ հետեւեալ «յայտնութեամբ».

— « *Ամփոփուելով տեղական շրջանակին մէջ, ըսեմ թէ աքսորականներ կան, ինչպէս նաեւ ուրիշներ, որոնց ինքնութեան Թուղթերը ետ առնուած են* »։

Անշուշտ կը հասկնաք թէ՛ ի՞նչ ըսել կ'ուզէ։

Սովորաբար թղթակիցը ուրիշ խնդիր մըն ալ կը շօշափէ, սրտառո՛ւչ ազգասիրութեամբ.

Կարծես յուսնկայէն իջնելով, կը պատմէ թէ «Մարսիլիոյ հայ գաղութը ունեցաւ իր կորուստները — Մկրտիչ Փորթուգալեան, Մինաս Չերազ, Մեսրոպ Նուպարեան, Գալաճեան եպիսկոպոս, Վահան Գույումճեան, Արամ Թիւրապեան եւ ուրիշներ։

Եւ կ'ողբա՛յ.— «Անգամ մը որ հողին յանձնուի մարմինը մէկու մը, ալ ամէն բան կը վերջանայ։ Մոռացութեան սեւ վարագոյրը կ'իջնէ ուղեղներէն ներս»։

Այս առթիւ, մոռնալով որ տգիտութիւնը եւ նենգամտութիւնը շատոնց մամուտ կապած են իր սեւ ուղեղին մէջ, հետեւեալ քութիւնը կը ռահեցնէ.

— « 1933ին (*գրէ՝* 1934) *մեռաւ Միքայէլ Վարանդեանը, թշուառութեան մէջ։ Կենդանութեանը ոչ ոք հետաքրքրուեցաւ իրմով։ Եւ սակայն երբ մեռաւ յոգնատանջ գրագէտը, կազմակերպուեցաւ փարթամ յուղարկաւորութիւն մը։ Եւ ճառեր, ճառե՜ր, իսկ հիմա, կը կարծէ՞ք թէ «ընկերներ»ը կը հետաքրքրուին Մ. Վարանդեանով* »։

Հարցուցէք սեւհոգի թշուառականին թէ ե՛րբ եւ ո՛ւր տեսաւ որ Վարանդեան մեռաւ թշուառութեան մէջ։

Ինք որեւէ ատեն հետաքրքրուա՞ծ էր Դաշնակցական գրագէտով, անոր կենդանութեան ատեն։

Թե՞րթ ալ չի կարդար, իմանալու համար թէ՝ քսան տարի վերջն ալ, ընկերները որքան ջերմութեամբ կ'ոգեկոչեն անոր յիշատակը։

Ահաւասիկ յիշատակի տօն մը եւս.— նախաձեռնութեամբ Համազգային ընկերութեան։ Ոգեկոչում ոչ միայն *Միքայէլ Վարանդեանի*, այլ եւ *Մկրտիչ Փորթուգալեանի*, յառաջիկայ Մայիս 23ին։

Իսկ դուք, ի՞նչ կը բանիք, երկերես պարոննե՛ր, յիշելու համար ուրիշ մեռեալներ, որոնց կարգին ձեր ռամկավար ընկերը, Յովսէփ Գույումճեան։

Օրն ի բուն ծիւթ եւ բամբասանք ծամելն ալ սահման մը ունի։ ՎԱՀԷ

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ ԱԼ ՅՈՐԴՈՐ ԿԸ ԿԱՐԴԱՅ

●

Դարձեալ երկուշաբթի օր կարեւոր ճառ մը խօսեցաւ Նախագահ Այզընհաուըր, հիւլէական մղձաւանջին առթիւ։ Պարզելով երկրին պաշտպանողական ուժը, շօշափեց օրուան հրատապ խնդիրները եւ հրաւիրեց Ամերիկացիները «քաջութեամբ եւ վստահութեամբ դիմագրաւել զանոնք, մէջն բերելով ջրածին ռումբի ահաւոր հարցը։ «Ամերիկեան իր ներքին խնդիրները կը դիմագրաւէ առանց խուճապի եւ երկիւղի, պատճառ չկայ որ նոյնպէս առանց խուճապի չդիմագրաւէ ջրածին ռումբին հետեւանքները։ Ամէնքն ալ մտահոգութեան մատնուած են աչքի առջեւ բերելով Կրեմլինի մարդիկը եւ հիւլէական զարաշրջանը։ Սպառնալիքներ կը տեսնենք ամէն կողմէ։ Ամէն մէկս իրարու կը հարցնենք թէ ի՛նչ պիտի պատահի, անհատապէս եւ մեր երկրին համար։ Այս բոլոր վտանգներուն հիմը կը կազմէ համայնավարական սպառնալիքը։ Ջրածին ռումբը եւ հիւլէական զարը իրենք իրենց սպառնալիք մը չեն մեզի համար։ Անոնք սպառնալիք են եթէ նախայարձակը վճռած է գործածել մեզի դէմ։ Պէտք է զգուշական միջոցներ ձեռք առնենք այս վտանգին դէմ։ Կրեմլինի մարդիկը ուսումնասիրած են Հիթլերը, Մուսոլինին եւ նոյն իսկ Նափոլէոնը։ Անոնք շատ լաւ կ'ըմբռնեն նոր պատերազմի մը վտանգները։ Ս. Միութիւնը գիտէ նաեւ թէ ինչ վտանգներ կը ներկայացնէ իր «արբանեակ երկիրներու» ցանցը։ Նափոլէոնի արբանեակները իրարու ետեւէ լքեցին զինքը։ Ասկէ զատ, արբանեակներու դերութիւնը տնտեսական տկարութեան աղբիւր մըն է։ Կա՛ն ուրիշ միջոցներ, նուազ հաւանական դարձնելու համար պատերազմը։ Ցորչափ Կրեմլինի մարդիկը գիտեն որ մենք ի վիճակի ենք ուժգնօրէն գործելու եւ հարուածին պատասխանելու, անոնք պատերազմի որոշում չեն տար թեթեւօրէն։ Բայց կրնան տալ՝ խեղդամահութեան տագնապի մը մատնելով կամ սխալ հաշիւներ ընելով։ Մենք պատերազմ պիտի չյայտարարենք ջրածին

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

ԱՄԵՐԻԿԱ ԶՈՐՔԵՐ ՈՐ ԿԱՐՄԻՐՆԵՐՈՒՆ ՁԵՌՔԸ ԱՆՑՆԻ ԱՅԴ ԵՐԿԻՐԸ

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Պ. Տըլըս, նոր ճառ մը խօսելով ուղղակի ամբաստանեց կարմիր Չինաստանը թէ կ'օգնէ Հնդկաչինի ըմբոստներուն, մասնագէտներով եւ զէնքերով։ Այս առթիւ հաստատեց թէ Մ. Նահանգները երբեք թոյլ պիտի չտան որ Հնդկաչինը կարմիրներուն ձեռքն անցնի։ Այս իմաստով ազդարարութիւն մը պիտի ուղղեն, ժընեւի խորհրդաժողովէն առաջ։

Կարգ մը ամերիկացի թղթակիցներ կ'ըսեն թէ Պ. Տըլըս այս պարագան հասկցուցած էր նաեւ Պերլինի մէջ, Մոլոթովի ուշադրութիւնը հրաւիրելով հետեւանքներու մասին։

× Ռազմադաշտէն հասած վերջին լուրերու համաձայն Տիէն Պիէնի պահակազօրքը ետ մղած է ըմբոստներուն երրորդ գրոհը, ետ առնելով կարեւոր դիրք մը։ Ըմբոստները հազար մեռեալ ձգած են ռազմադաշտին վրայ։ Ֆրանսացիները շարունակ օդնական ուժ կը ստանան։ Ամերիկեան վերջին ռմբաձիգները երբ հասնին, ռմբակոծութիւնը պիտի սաստկանայ, ինչպէս կը ծանուցանէ հրամանատարութիւնը։

ՄԱՐԵՇԱԼ ԺԻՒԷՆ առջի օր ունկնդրութեան ընդունուեցաւ Պ. Լանիէլի եւ Պ. Պիտոյի կողմէ, առանձին տեսակցութիւններ ունենալով։ Պ. Պիտօ զայն կ'ընդունէր ոչ թէ իբրեւ արտաքին նախարար, այլ իբրեւ Նախագահը Ատլանտեան խորհուրդին։ Մարէշալը որոշած է չհրաժարիլ Կեդր. Եւրոպայի ճակատին հրամանատարութենէն, մինչեւ որ իր տեղը Ֆրանսացի մը չնշանակեն։ Կ'ըսուի թէ իրեն պիտի յաջորդէ Զօր. Կիյոմ։

ռումբով։ Ս. Միութիւնը շատ լաւ գիտէ որ փոխադարձ միջոցներ ձեռք պիտի առնենք արագօրէն, եթէ յարձակում կատարուի Մ. Նահանգներու զինակիցներէն որեւէ մէկուն կամ անոր կենսական շահերուն դէմ »։

ԶԱՐԻՖԻՆ ԱՂԲԻՒՐԸ

●

Սուրիոյ եւ Լիբանանի ազգային իշխանութեանց եւ Հ. Բ. Ը. Միութեան միջեւ գոյութիւն ունեցող հիմնական տարակարծութիւնները՝ կը բխին Բարեգործականի ... « Կրթական քաղաքականութենէն » :

Մենք կը շահագրգռուինք, առաւելապէս, այս «քաղաքականութեամբ»· ու մեր եւ այդ կազմակերպութեան միջեւ գոյութիւն ունեցող պայքարի գլխաւոր պատճառը այն է, որ Բարեգործականի վարիչները չեն ուզեր զիջիլ իրենց մասնաւոր հաշիւներէն, ի շահ ընդհանրական մտահոգութիւններու :

Ի՞նչ մասնաւոր շահերու հետամուտ է Բարեգործականը, իր կրթական քաղաքականութեամբ: — Խմբագրական սիւնակներ չեն բաւեր, մանրամասնօրէն ներկայացնելու այդ շահերը, իրենց կուսակցական, խմբակային ու անհատական բնոյթով: Եւ սակայն, պիտի փորձենք խտացնել զանոնք քանի մը կէտերու մէջ, որպէս զի Գ. Ալէք Մանուկեան ընդհանուր գաղափար մը կարենայ ունենալ անոնց մասին: Մեր առաջին իսկ տողերուն մէջ, քանի մը օր առաջ, մենք չէշտեցինք, թէ Բարեգործականի նոր Նախագահը պիտի կարենայ լմընել մեր վերապահութիւններն ու դժգոհութիւնները, եթէ տարրական գաղափար մը ՝ունէ ունենայ մեր ազգային կեանքի ընդհանուր գիծերուն, ու, մասնաւորաբար, Սուրիոյ եւ Լիբանանի կրթական մեր մտահոգութեանց շուրջ:

Արդ, Բարեգործականի կրթական «քաղաքականութիւնը» կը կայանայ հետեւեալ հիմնական կէտերուն մէջ :

Ա.— Նկատելով որ Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ ազգային իշխանութիւնները կը բաղկանան Դաշնակցութեան համակիր տարրերէ ու քիչ թիւով Դաշնակցականներէ, մեր կրթական հաստատութիւնները վերածել այդ իշխանութիւններու դէմ պայքարի եւ մրցակցութեան դաշտերու :

Բ.— Ապաւինելով Բարեգործականի նիւթական նպաստներուն, ու վարժարաններու շինութեան համար ձեռնարկուած հանգանակութիւններու արդիւնքին, Բարեգործականի անունին տակ՝ ուժ տալ Ռամկավար կուսակցութեան, անոր շարքայիններուն ու համակիրներուն, ու նիւթապէս ապահով կեցութեան մը հասցնել այն հաստատութիւնները, ուր ռամկավար վարիչներ կամ ուսուցիչներ լծուած են գործի :

Գ.— Այս հիմնական նպատակով, վարժարաններ հաստատել նոյնիսկ այն շըրջաններուն մէջ, ուր արդէն ազգային կրթարաններ գոյութիւն ունին :

Աւելորդ է ըսել, թէ Բարեգործականի կրթական այս «քաղաքականութիւնը »՝ ծրագրուած է այդ կազմակերպութեան ռամկավար վարիչներուն, ու, անշուշտ, այդ կազմակերպութեան հսկողաշնակցական ղեկավարներուն կողմէ :

Տակաւին 1938ին, Ռամկավար Ազատական կուսակցութեան Սուրիոյ Թ. պատգամաւորական ժողովին մէջ, հետեւեալ որոշումը կը քուէարկուէր, իբրեւ... «կրթական քաղաքականութեան» մեկնակէտ .

— « Ժողովը որոշեց ջանք թափել կուսակցական ընկերներ տեղաւորելու համար դպրոցներէ ներս, որպէս ուսուցիչ» ... (Տես Ռամկավարներու Թ. պատգմ. ժողովի որոշումներու արձանագրութիւնը, ուր կաւելցուի նաեւ, թէ՝ իրենց նպատակը պիտի ըլլայ պայքարիլ Դաշնակցութեան եւ Դաշնակցականներու ձգտումներուն դէմ):

Գիտի ուզէինք, որ Բարեգործականի գերագոյն մարմինները կեդրոնանային այս որոշումին վրայ, ու փորձէին պատասխանել իրենց միտքը գրաւող հետեւեալ հարցումներուն.

1.— Ռամկավար կուսակցութիւնը ո՞ր վարժարաններուն մէջ կ'առաջադրէ «ընկերներ տեղաւորել »...

2.— Ռամկավար կուսակցութիւնը ինչո՞ւ կ'ուզէ կուսակցական որոշումով «ընկերներ տեղաւորել» այդ վարժարաններուն մէջ: Ու Դաշնակցութեան «ի՞նչ բանին դէմ» պայքարելու համար ...

Մենք պատասխանենք.— Ռամկավար կուսակցութիւնը վարժարաններ չունի : Ունի մի միայն Բարեգործականի վարժարանները, կամ՝ այդ կազմակերպութենէն նպաստաւորուող հաստատութիւնները, ուր կարելի է մեծ թիւով Ռամկավար կամ Ռամկավարներու համակիր ուսուցիչներ գտնել, գտնել նոյնիսկ համայնավար ուսուցիչներ, սակայն՝ ոչ իսկ մէկ Դաշնակցական ուսուցիչ, ոչ իսկ Դաշնակցութեան համակիր որեւէ ուսուցիչ : Այդ վարժարանները կ'ընդունին, առաւելն, Դաշնակցութեան... գամբռը նետուած, փճացած կամ այլասերած մարդիկ :— Ռամկավար կուսակցութիւնը կը ձգտի պայքարիլ Դաշնակցութեան դէմ, մեր վարժարաններն ու ուսուցիչները հակադրելով ազգային օրինաւոր իշխանութեանց, Ուսումնական Խորհուրդներուն, ու այդ ճամբով՝ նաեւ մեր թշուառ ու աղքատիկ ծնողները ատելութեամբ լեցնելու համար նոյն ազգային իշխանութեանց դէմ : Պայքարի ուրիշ ասպարէզ չէ մնացած իր առջեւ. ամէն տեղ պարտուած է ու արհամարհուած : Իսկ եթէ վարժարաններու մէջ եւ իր «կրթական քաղաքականութեամբ» կը յամառի... «պայքարիլ», կը վստահի միմիայն Բարեգործականի դումարներուն · Գամըշլիի, Հալէպի, Պէյրութի եւ լիբանանեան թաղերու մէջ, Բարեգործականը կ'ուզէ վարժարաններ հաստատել, այսօր, հակառակ անոր՝ որ բաւարար կրթարաններ կան, կամ՝ հակառակ անոր, որ, անհրաժեշտ կրթարաններ, հաստատելու համար, պէտք է գործակցի ազգային իշխանութեանց

Զարիֆին արժանը ... կրթական «քաղաքականութեան » մէջ է: Եւ Բարեգործականի ղեկավարութիւնը, գիտակցաբար կամ անգիտակցաբար, Ռամկավարներու ծրագիրներով է որ կը գործէ :— Ցանկալի է, նաեւ մեզի համար, որ Գ. Ալեք Մանուկեանի նախագահ ընտրութենէն ետք, հիմնական վերատեսութեան ենթարկուի այս քաղաքականութիւնը, ի նպաստ ընդհանրական, համահայկական շահերու :

(Խմբագրական ԱՐԵՒԵԼՔԻ)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԲԱՐԻ ԵՒ ԶՈՒԱՐԹ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴ ՄԸ

●

Հնդկաչինի պատերազմին առթիւ շատ կը խօսուի պատմական երկրի մը՝ Լաոսի վրայ, որուն մայրաքաղաքն ալ յարձակման ենթարկուեցաւ վերջերս :

Այս առթիւ քանի մը տեղեկութիւններ կը քաղեմ ուսումնասիրութենէ մը, այդ բարի ժողովուրդի բարքերու մասին.—

Լաոսցիները 3500 տարի առաջ հիմնեցին Մէ Քոնկի վրայ յառաջադէմ եւ նրբացուած քաղաքակրթութիւն մը որ իր գագաթնակէտին հասաւ ԺԵ. դարուն : Անկէ ի վեր պարբերական յարձակումներու ենթարկուեցաւ, Բիրմանները, Սիամցիները, Թոնքինցիները չորս հարիւր տարի գրաւած պահեցին: Օգոստինոս Պաւին էր որ տուաւ անոնց իրենց անկախութիւնը :

Պաւին Ֆրանսացի մըն էր որ 1885ին երեսակ պաշտօն կը վարէր, իբրեւ պաշտօնեայ հեռագրատան, ազգագէտ եւ փոխհիւպատոս Լուանկ – Փրոպանկի մէջ :

Մանաւանդ ան մէկն էր որ մեծ համակրութիւն ունէր Լաոսցի ժողովուրդին հանդէպ :Ան յաջողեցաւ հաշտեցնել Սիամցի Լուանկ Փռոպանկի առաջնորդը Փավիլյոն Ժօնի հետ, ազգային ծովահէն մը : Երբ անոնք բարեկամացան, կոչ ըրին Ֆրանսայի որ Սիամցին հեռացուց անկէ եւ Լաոս դարձաւ երկիր:

Ֆրանսական թեւարկութիւնը տեղի ունեցաւ բարեկամական մթնոլորտի մէջ : Ապացոյց՝ յիսուն տարուան խաղաղ կեանքը: 1941ին, Լաոս միակ հնդկաչինեան երկիրն է ուր Ֆրանսացիներ եւ բնիկ ընդդիմադիրներ շարունակեցին պայքարը: 1945ին չինական գրաւումը եւ ափ մը խիամաաէրներու ըմբոստութիւնը որեւէ արդիւնք չունեցաւ եւ փոխադարձ վստահութեան վրայ հիմնուած դաշնադիր մը 1949ին նուիրագործեց Լաոսի անկախութիւնը Ֆրանսայի գերիշխանութեան տակ:

Հնդկաչինի դժոխային պատերազմին մէջ, Լաոս մինչեւ անցեալ տարի անտակ մը երկրային դրախտ էր: Հանոյէն չորս հարիւր քիլոմեթր ոչ շատ հեռու Լուանկ Փռոպանկը խաղաղութեան եւ երջանկութեան ովասիս մը կը կազմէր: Արքայական այս մայրաքաղաքը — Վանթիանը փերչական մայրաքաղաքն էր — ընդարձակ դարաստան մըն է ուր ամէն մէկ տուն կը գտնուի բուրումնաւէտ ծառերու գաղջ ստուերին տակ: Ծաղիկներու եւ արմաւենիներու միջեւ նրբարուեստ կառուններ կը յաջորդեն վայելչապէս տընակներուն, բարձրութեանց վրայ : Փողոցներուն մէջ կը շրջագայի թխորակ եւ գեղեցկադէմ պարմանուհիներ, ինչպէս եւ պուտտայական քուրմեր, գանկերը ածիլուած եւ փաթթուած դեղնորակ կերպասի մը մէջ. անբաժանելի սեւ հովանոցը սեղմած թեւին տակ :

Թատրոններու՝ դրան առջեւ չինայի վաճառականներ քնքշօրէն կ'ուտեն ողջ ծղրիթներ, ոտքերը եւ թեւերը դուրս նետելով: Պարզ եւ նկարագեղ շուկայ մը եւ մեծ խաղաղութիւն մը ամէնուրեք :

Առաջին ուշագրաւ երեւոյթը Լաոսցի ժողովուրդին՝ իր ազնուութիւնն է: Հիւրասէր եւ զուարթ են: Կը պաշտեն երաժշտութիւնը, տօները եւ նուագահանդէսները որոնց կ'ընկերանայ քաղցր եւ դրաւիչ Լաոսեան օրինգը : Ամէնուրեք կը տիրէ լըջութիւն մը, գեղջկական երջանկութիւն մը, զուարթօրէն տանելի աղքատութիւն մը:

Գրեթէ Նափոլիի յատուկ այս յատկութեանց վրայ, Լաոսցին առաւելն եւս ունի աշխատանքի դէրի չըլլալու առաւելութիւնը: Կը բաւէ որ ուտելիք բան մը ունենան եւ ծխախոտ մը՝ պանանի ծառի տերեւներու մէջ: Լաոսի օրացոյցը նոյնքան հարուստ է տօնական օրերով որքան չինականը: Քաղաքավարութիւնը կը պահանջէ որ չին. տօներն ալ պահուին որքան Լաոսինը, Վիէթնամականը եւ Ֆրանսականը :

Լաոսի մէջ պէտք է շատ քաղաքավար ըլլալ : Փողոցին մէջ բարեւելու համար, պէտք է նստին եւ միացնեն ձեռքերը: Երբեք չդպչիլ ուրիշին գլխուն, որ լուրջ նախատինք է: Ոտքով առարկայ մը ցոյց տալը շատ մեծ կոպտութիւն է: Ցաւակցական այցելութեան մը համար, օրէնք է որ ուրախ ըլլան, կատակեն, երգեն եւ սենեակի խաղեր ընեն :

Պուտտայականութիւնն է պաշտօնական կրօնքը: Լուանկ – Փրոպանկ կը նշանակէ «Աստուածային Պանկի Թագաւորութիւնը»: Պանկ անունն է պուտտայական սուրբի մը որ շրջագայած է քան դար ամբողջ Ասիոյ մէջ: Ամէն երկրի մէջ ազգային մարդանքը կը կայանար զայն յափշտակել բռնադրաւիչէն: 1867էն ի վեր Պանկ կը գտնուի Լուանկ – Փռոպանկի մէջ :

Երեսուներկու հազար կաթոլիկ կայ հոն եւ երկար ատենէ ի վեր զուիցերիական միսիոնարութիւն մը եռանդով կ'աշխատի բողոքական համայնք մը կազմել : Սակայն կրօնքը ահարկու թշնամիներ ունի յանձինս Ֆիերու, չարագործ կամ բարե-

---

ԱՅՆ ԴԺԲԱՒՏ ՕՐԵՐԷՆ

(ԵՐ. ՑԱԿՈԲԵԱՆԻ ՑՈՒՇԵՐԸ)

■

Երբ առաջին մեծ պատերազմը պայթեցաւ, Իզմիրի մէջ ալ, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը նախատեսելով մօտալուտ վտանգը, որոշեց զգուշական միջոցներ ձեռք առնել: Կարգ մը ընկերներ ալ պատրաստուեցան Ցունական կղզիները քաշուելու:

Մինչ այդ Իզմիրի առաջնորդ Ինճէեան եպիսկոպոս, կարգ մը երկչոտ մեծահարուստներու հետ խորհրդակցաբար «կասկածելիներու» ցանկ մը կազմած ոստիկանութեան տուփը ձգած էին: Իրենց այս վատութիւնը պարտկելու մտահոգութեամբ, Թուրք իշխանութեան վստահելի քաղաքացիներ՝ ամէն Հայկ. փողոցի անկիւն ցեխեզեցին մասնաւոր տուփեր եւ հրահանգեցին որ ամէն Հայ իրեն ծանօթ «քոմիթէճի»ներուն եւ պետութեան դէմ «դաւադիրներուն» անունները նշանակելով թուղթի մը վրայ տուփը ձգէ, անստորագիր :

Կարելի է երեւակայել թէ, այդ դաժան ու ճնշող մթնոլորտին մէջ ինչ անգութ կրքեր ու վատութիւններ սանձազերծուեցան, անձնական եւ չահադիտական միտումներով: Ինճէեան եպիսկոպոսի արարքէն թեւ առած էին մատնիչներ եւ որիկաներ: Եւ արդիւնքէն գոհ էր կառավարութիւնը : Հայը ինք էր որ կը հարթէր սպանդանոցի ճամբան :

Ոստիկանութիւնը հետապնդումը օրէ օր աւելի կը սաստկացնէր, թաքստոցները անխնայ կը խուզարկուէին, հայ լրտեսներու ցուցմունքները հետզհետէ կ'աւելնային: Մեր տունը յաճախ «կ'այցելէին », եղբայրներուս, ազգականներուս, ծանօթներու եւ դրացիներու տուներն անգամ ենթարկուած էին անակնկալ խուզարկութեանց : Տուն մը մէջ երբեմն մէկ օր, մերթ քանի մը ժամ միայն կրնայի ապաստանիլ: Օր մը եղբօրս տունը գտնուած պահուս, առաւօտ ժամը չորսին յանկարծակի շրջապատուեցանք: Իմ գտնուած սենեակս խուժեցին յայտնի եւ գաղտնի ոստիկաններ եւ լրտեսներ: Ինքզինքս ճարահատ նետեցի դրան ետեւը, եղբօրս կինը առանց պաղարիւնը կորսնցնելու եկաւ առջեւս կեցաւ:Ոստիկանները աչք մը դարձնելով սենեակին մէջ, շատ պեցին յարակից սենեակը, առիթէն օգտուելով ինքզինքս նետեցի պարտէզ, պարտէզէն ծով նետուեցայ, մթնշաղէն օգտուելով լողացի դէպի ծովուն բացերը :

Հրաշքով ազատուած էի, բարեբախտաբար որ ծովը պարտէզին մէջ էր մխրճուած: Այս շրջանի տուներէն ամէն մէկը իր ծովն ունէր: Շատեր ծովի բաղնիքներ կառուցած էին եւ կ'օգտուէին անկէ: Երկար ժամեր լողալով անցուցի հոն, Ցայներ նաւակներով ձուկ կ'որսային: Ուզեցին ինծի օգնել: Այսպէս մինչեւ կէսօրի մօտ, ամէն վտանգ հեռացած ըլլալով վերադարձայ տուն :

Մինչդեռ խուզարկութիւնները կը սաստկանային: Կառավարութեան որսական շուները շողոքորթ կը շարունակէին բանտերը լեցնել անմեղներ: Առաջնորդարան հաւաքուած մեծահարուստներն ու ազգային ղեկավարները որոնք տակաւին դուրս էին մնացած, մեծ գումարներ կը հանգանակէին կաշառելու համար Թուրք վարիչները, ղեկավարները: Պատկառելի գումարներով մասնակցած էին, Պագըրճեան, Սրաբթալեան, Սիփրիհիսարեան, Արապեան, Աւետիքեան – Իփլիքճեան ընկերութիւն, Անտոնեան – Փափազեան ընկերութիւն, եւայլն, այդ օրերու հնչուն ոսկիի իմաստով մեծ վաճառականներ են: Հանգանակուած գումարէն առիծի բաժինը կը գրկուէր Ռահմի պէյի կողմէ, բայց ... :

Այս հեղձուցիչ մթնոլորտին մէջ անկարելի էր երկար մնալ, ջղային դրութիւնս կը խանգարուէր: Վերջապէս որոշեցի յոյն փախստականներու հետ անցնիլ յունական կղզիները, ուր այդ օրերուն Յոյներ իբրեւ զինուորական փախստական խոյս կուտային երկրէն: Առաջնորդի մը հետ ծպտուելով, երբ յոյն գիւղացի մեկնեցանք Ենէի Գալէի մօտակայ Ուրլա գիւղին այգիները ուր անցուցի երկու օր: Երրորդ գիշերը երբ մօտեցանք ծովեզերքին, հարիւրաւոր յոյն փախստականներ խռնուած էին հոն: Մաքսանենգները երբ տեսան այս բազմութիւնը սկսան սակարկութեան, իրենց երկու երեք նաւակները հազիւ երեք չորս տասնեակ ճամբորդ կրնային փոխադրել, ուրեմն կ'ուզէին առիթէն օգտուիլ: Ով որ աւելի սուղ վճարէր ան պիտի բախտը ունենար այս դժոխքէն ազատուելու: Վէճը ու հայհոյանքը եւ կռիւը աննկարագրելի էին: Կարելի չէր նաւակին անգամ մօտենալ բազմութեան հրմշտուքէն :

Այս թոհուբոհին մէջ Յոյն մը ընդվզելով կ'ուզէր սպաննել նաւավարներէն մէկը: Այդ դժոխային մթնոլորտին մէջ յանկարծ ատրճանակի պայթիւն մը: Արձագանգը բազմապատկեց ձայնը, որ թաւալելով եւ զարնուելով սարերուն կարծես արագահարուածի մը վերածուեցաւ : Կասկածոտ արտերը դողահար եղնիկներու նման սարսափած թաքստոց կը փնտռէին: Եւ ահա գիշերապահ պահակներ, ոստիկաններ սկսան մութին մէջ կրակել : Անոնց հրացաններու լոյսերը կարծես փարոսներ դարձած կը լուսաւորէին ամբողջ ծովեզերքը: Առաջին Յոյնը որ ձերբակալուած էր պատմած էր ամէն բան: Բոլոր փախստականները շրջապատուած էինք քանի մը վայրկեանէն: Խուճապի մատնուած փախստականները մթութեան մէջ ցրուեցանք մօտակայ այգիներն ու դաշտերը:

Յ. ՀԻՍԱՑԵԱՆ

(1)

(Շար.)

ՀԱՅԿ. ՇԱՐԺՈՒՄՆԵՐԸ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՃԱԿԱՏԻՆ ՎՐԱՅ

★

Զօր. Ալի Ֆուատ Ճէպէսոյ կը գրէ Վաթանի մէջ. (26 Մարտ).—

Հայկական կառավարութիւնը, որ Գըրեսթ Լիթովսքի դաշնագրով իր անկախութիւնը շահած էր, սկսաւ մեր երկրին եւ Հայաստանի մէջ գտնուող Թուրքերուն դէմ թշնամական դիրք մը բռնել: Մանաւորաբար Ա. աշխարհամարտին Թուրքիայէ խոյս տուող Հայերու կազմած հրոսախումբերը սկսած էին Հայաստանի մէջ գտնուող կամ սահմանակից Թուրքերը զանազան չարչարանքներու ենթարկել եւ բնաջնջել:

Անմեղ Թուրք ազգին դէմ ծրագրուած կերպով կատարուած այս յարձակումները հետզհետէ կ'աւելնային: Այն շրջանին արեւմտեան ճակատին վրայ տագնապալի օրեր կ'անցընէինք, երբ արեւելքէն սկսաւ Հայերու յարձակումը, ստիպուեցանք 9 Յունիս 1920ին առժամեայ զօրաշարժ մը հռչակել:

19 Յունիս 1920ին Անգարայի մէջ լսեցինք թէ հայ ուժերը սկսեր են Թուրքերը ջարդել: Արտաքին գործավարութիւնը 9 Յուլիս 1920ին վերջնագիր մը տուաւ Հայաստանի արտաքին գործավարութեան, խստիւ բողոքելով այս յարձակումներուն դէմ:

Վերջնագրին մէջ կ'ըսուէր որ եթէ կրկնուէր այս ընթացքը, պիտի փոխադարձէինք եւ ասոր հետեւանքներէն պատասխանատու պիտի ըլլար Հայաստանի կառավարութիւնը: Հակառակ այս վերջնագրին, Հայերը շարունակեցին, նոյնիսկ սաստկացուցին իրենց յարձակումները: 24 Սեպտեմբերին երբ Քէօթէքի եւ Գարտիչի կողմերը հայ ուժերը յարձակում մը գործեցին մեր վրայ, այլեւս պատերազմը հռչակուած էր Հայաստանի դէմ:

28 Սեպտեմբերի առտուն մեր բանակը փոխ յարձակումի անցաւ, եւ 29 Սեպտեմբերին Սարըքամըշի, 30 Սեպտեմբերին Արտահանի Մէրտէնէք գիւղակը եւ առին:

Դաշնակցական Հայաստանի բացած այս պատերազմէն Մոսկուայի կառավարութիւնը տեղեակ պահելու նպատակով հետեւեալ գրութիւնը ղրկուեցաւ 6 Հոկտեմբեր 1920ին:

«Դաշնակցական Հայաստանի կառավարութեան եւ անոր հպատակող հրոսակներու ըրած չարչարանքները խլամ ժողովուրդին, մեծ յուզում պատճառած են: Մենք նկատի ունենալով Մոսկուայի կառավարութեան յանձնարարութիւնը եւ պնդումը, խուսափած էինք չարժման անցնելէ: Սակայն Դաշնակցականները գործիք եղան դաշնակից ուժերուն, օգնեցին արեւմուտքի Յոյներուն եւ երբեք չմօտեցան հաշտութեան:

Անոնք առիթ նկատեցին Սեւրի դաշնագիրը, զոր ստորագրելու ստիպողութեան տակ դրուած էր Իսթանպուլի կառավարութիւնը, եւ պատրաստուեցան արեւելեան նահանգները գրաւելու: Իրենց նպատակն էր Գասպիայ ծովէն մինչեւ Սեւ ծով, արեւելքի եւ Թուրքիոյ միջեւ մեծ պետութիւն մը հիմնել: Այս պատճառով Թուրք Ազգ. Մեծ Ժողովի կառավարութիւնը Դաշնակցականներուն դաս մը տալու եւ իրենց յարձակողական երազները ոչնչացնելու համար շարժման անցաւ:

Դաշնակցականներու պարտութենէն վերջ հայ ժողովուրդը տրամաբանութեամբ պիտի շարժի: Այս ուղղութեամբ կը սպասենք Մոսկուայի կառավարութեան օգնութեան»:

գործ դեւիկներ, որոնց ամէն մարդ կը հաւատայ, թէեւ 1527էն ի վեր արգիլուած է, արքայական հրամանագրով:

Երկուքուկէս միլիոն Լաոսցիները երկրագործ են: Կը մշակեն բրինձ, եգիպտացորեն բամպակ եւ տեսակ մը կանեփ:

Աֆիոնը կ'ապրեցնէ քանի մը մաքսանենգներ: Մե Քոնկ գետը անցնելէ ետք, կը ծախեն Սիամի մէջ քիլօն մէկ միլիոնի: Ռէժին կը դնէ մնացեալ հունձքը. Սակայն Մէօները որ գլխաւոր մշակողներն են Աֆիոնի, կ'ուզեն որ արծաթ դըրամով վճարուին:

Լաոսը արդիացնելու ընդարձակ ծրագիր մը մշակուած է, ելեկտրական, հանքային, կրթական, առողջապահական, երթեւեկի, այսինքն ունին հնգամեայ ծրագիր մը մէկ միլիառ փիասթըրի եւ որուն համար Ֆրանսան մեծ օժանդակութիւն կը բերէ:

Ինչպէս բոլոր ասիական խառնաշփոթութեան մէջ, ովասիս մըն է Լաոս: Հըրաշալի երկիր մը եւ երջանիկ ժողովուրդ մը կը ցանկայ անկախութեան, որու կը սպառնայ համայնավարութիւնը:

Եթէ Լաոսեան հողը իյնայ ըմբոստներու ձեռքը, Հնդկաչին երկուքի պիտի բաժնուի: Լաոս պիտի դադրի գոյութիւն ունենալէ:

Թ.Ա.Թ.

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՏԻՐՈՒՆԻ

ԿԱՓ.— Մարտ 24ին Կափի գաղութը դժբախտութիւնն ունեցաւ կորսնցնելու իր եռանդուն եւ գործունեայ անդամներէն Միհրան Վարագումեանը, Ամասիացի, 54 տարեկան: Իր ետին կը թողու ծերունի մայր մը, այրին՝ չորս զաւակներ եւ թոռներ: Իսկական նահապետական ընտանիք մը, բարեացակամ: Դուռը բաց էր բոլորին առջեւ, սեղանը չէն: Սիրուած էր բոլորէն, իր առատաձեռնութեամբ: Որեւէ բարի նպատակի համար քսակը լայն կը բանար.— Ներգաղթ, Հայկ. Դատ եւն.: Որպէս զի Նոր սերունդը հայերէն սորվի եւ Հայ մնայ, դպրոցին նուիրեց որոշ գումար մը, եւ գաղութը իբրեւ երախտագիտութիւն, դպրոցը անուանեց Վարագումեան:

Դագաղին ետեւէն կ'երթային իր այնքան սիրած դպրոցին աշակերտները, իւրաքանչիւրը ծաղիկներ բռնած եգաղութը ամբողջութեամբ, ինչպէս եւ բազմաթիւ Ֆրանսացիներ:

Հարազատ Հայու-տիպար մըն էր: Աւաղ, հին սերունդին անհետացումով կը բացուի պարապ մը որուն խորութիւնը անձկութեամբ կը լեցնէ մեր սիրտերը:

Հանգիստ բազմաչարչար ոսկորներուդ, սիրելի բարեկամ:

Յ. ԱԹԱՆՈՍԵԱՆ

ՌՈՒԲԷՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

★

Հ. Յ. Դ. Ուսանողական Միութիւնը, յիշատակի երեկոյ մը կազմակերպած էր վեթերան ընկեր Ռուբէն Տէր Մինասեանի մահուան երկրորդ տարելիցին առթիւ, երեքշաբթի 30 Մարտ, Սալ տը Ժէօկրաֆիի մէջ:

Բեմին ճակատը զետեղուած էր Ռուբէնի մեծադիր նկարը, եռագոյնով:

Օրուան նախագահ ընկեր Շ. Միսաքեան հրաւիրեց ներկաները մէկ վայրկեան յոտնկայս լռութեամբ յարգել Ռուբէնի յիշատակը: Ապա ներկայացուց օրուան ընկերոջ դիմագիծը, իբրեւ ֆետայի, պետական մարդ, մտաւորական եւ հեղինակ:

Գ. Նավրուզեան (Քոնսէրվաթուարի Ա. մրցանակ) դաշնակի վրայ վարպետօրէն նուագեց Շոփէնէն: Տիկին Գեւոնեան մեներգեց «Թող չերգէ պլպուլը» եւ «Ս. Կարապետի զովքը», ընկերակցութեամբ դաշնակի եւ դափի:

Գ. Զաւէն Մելիքեան ջութակով նուագեց Շուշանի դժուարին «Փոէմը», ընկերակցութեամբ դաշնակի:

Ռուբէնի յուշերէն յուզիչ հատուածներ կարդացին ընկեր Տ. Աբանեան, Գարոնվարդեան եւ Տիկին Ա. Տէր Մինասեան:

Փակումը կատարեց նախագահը, հետեւեալ ուղերձով.

— «Ռուբէն իշխան Նոր դահ մը հաստատեց Կիլիկիոյ մէջ: Ռուբէն Տէր Մինասեան Արարատեան դաշտը վերածեց տարածութեան մը-ուր հայ ժողովուրդը պիտի կրանար գահակալ, ուր ամէն Հայ պիտի կարենար ըսել — Այս իմ երկիրն է, իր լեռներով, դաշտերով եւ գետերով: Հ. Յ. Դ. Ուս. Միութիւնը այս հաւաքոյթը կազմակերպած է իբրեւ յիշատակի տօն, բայց մենք աչքի առջեւ ունինք ոչ թէ մեռել մը, այլ խորհրդանշան մը, որ կը խտացնէ մէկ պատգամ,— Ներկայ: Ռուբէն ներկայ էր ամէն տեղ, հայ ժողովուրդի կեանքի բոլոր ելեւէջներուն մէջ. մտքով, սրտով եւ բազուկով: Իր Յուշերուն եօթը հատորները համալսարանական դասընթացք մը կը կազմեն ձեզի համար, որպէսզի դուք ալ սորվիք Ներկայ ըլլալ միշտ, ամէն ճակատի վրայ: Եթէ երիտասարդութիւնը նժոյգ մըն է, այս ժողովուրդը իրաւունք ունի կառչելու անոր բաշերէն, որպէսզի սուրայ իր ուզած ուղղութեամբ»:

Այս առթիւ Ուսանողական Միութիւնը գրքոյկ մը հրապարակ հանած էր Ռուբէնի, նուիրուած՝ կեանքին եւ գործին:

Գ. ՊԱՐԳԵՒ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

Կ. Մ. ՍԱՑԵԱՆԴԵԱՆ ծանօթ մեքենագէտը Թեհրանի մէջ արժանացած է վարչապետ Զահեդիի բարձր գնահատանքին, տեղական միջոցներով իր պատրաստած սառնարանին համար, որ երբեք ետ չի մնար եւրոպական եւ ամերիկեան ամէնէն ընտիր սառնարաններէն, եւ աւելի աժան: Է: Վարչապետը իր գնահատութիւնը յայտնելով հրահանգած է նախքան ամրան տաքերը, պատրաստել բաւարար թիւով սառնարաններ, եւ խոստացած է վարկ բանալ, գործարանի մը համար շինանիւթեր ալ տրամադրելով:

ՉԻՆԱՍՏԱՆԷՆ փախչելով Հոնկ Քոնկ կղզին հասած են կարգ մը գաղթականներ, որոնց անունները հրատարակուած են Սան Ֆրանչիսկոյի (Մ. Նահանգներ) «Ռուսական Կեանք» թերթին մէջ: Փախստականներուն մէջ կան երկու Հայեր — Կարանտաշեան Մամիկոն, որ Պրազիլիա պիտի երթայ, եւ Ամասեան Ելիզավետա, որ Փարակուէյ կը մեկնի:

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԴԷՄՔԵՐՈՒ տապանաքարեր մէջտեղ ելած են Բերայի Նախկին գերեզմանատան հողին վրայ, շէնքերու հիմերը փորուած ատեն:

ՏԻՐՈՒՆԻ.— Միլանի մէջ մեռած է Գահիրէծարնակ հայրենասէր երիտասարդ մը, Պ. Վահէ Սարգիսեան, Մարտ 11ին: Կը պատկանէր Գահիրէի հայ բողոքական համայնքին եւ սիրուած էր բոլորէն: Ծանօթ էր իր մեծ թղթավաճառատունը: Սիրայօժար եւ լուռ ու մունջ կ'աջակցէր ամէն հանրօգուտ ձեռնարկի:

× Միքայէլ Գույումճեան որ մեռաւ Հալէպի մէջ յունուար 13ին, ծնած էր Զէյթուն: Իբրեւ Դաշնակցական շատ կարեւոր գործունէութիւն ունեցած է Մարաշի մէջ: Հռոմկլայի մէջ ազատած է երկու հարիւրի մօտ Սեբաստացի եւ Երզրումցի հայ կիներ, որոնք բռնի թրքացած էին: Զերմուկի մէջ ալ կ'ազատէ հայ տղաք որոնք թրքացած էին: Իսկ Հալէպի մէջ կը ներկայանայ Ազգերու Դաշնակցութեան ներկայացուցիչ Պիւռնիէի եւ կը յաջողի ապահովել Մէյտանի մէջ ընդարձակ հող մը, ուր կը շինուին Զաւարեան ակումբը եւ բնակարաններ 15 Զէյթունցի ընտանիքներու համար:

ՏԻՐՈՒՆԻ.— Պուէնոս Այրէսի մէջ մեռած է ընկեր Նազարէթ Սարը Գույումճեան, եօթանասուն երեք տարեկան էր, բնիկ Կեսարացի: Գաղափարի պարզ զինուոր մըն էր, սակայն Դաշնակցութեան վստահութիւնը շահելով պատասխանատու պաշտօններ յանձնուած էին իրեն ժամանակին:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (51)

ԿԱՆԱՉԵՆՑ ՀԱՐՍԸ

ԵՐԿՐՈՐԴ ԳԼՈՒԽ

ԾՊՏՈՒԱԾ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԸ

Խալիտ կը հիւանդանայ, բժիշկ կը կանչեն Պայազիտէն, Վանէն եւ Էրզրումէն, որոնք կուգան, չաբաթներով հիւանդը կը նային, դեղ ու դարման կ'ընեն, սակայն անօգուտ, Խալիտը օրէ օր կը դէշնայ, ազգականները, ընտանեկան պարագաները եւ բոլոր իր բարեկամները կը յուսահատին... պիտի մեռնի, ճար չկայ... ահա ճիշդ վերջին ժամերուն Դիատին կուգայ ամերիկացի բժիշկ մը, պեխն ու մօրուքը ածիլուած, գլուխը դրած եւրոպական գլխարկ, հագեր է նոր զգեստ մը, որպէս թէ Էրզրումէն ելեր ու Վան կ'երթայ, կը հանդիպի Դիատին, ուր կ'իմանայ որ ծանր հիւանդ մը կայ, կը հարցնէ, կը գտնէ Խալիտի տունը, ներս կը մտնէ, եւ կ'ըսէ.

— Գուրտա զատտա, պէն վար տաքթըր:

«Տնեցիները կը գուշակեն որ եկողը օտարական բժիշկ մըն է, եկեր է հիւանդը տեսնելու, հաւատք չունին, բայց՝ էհ, աշխարհ, է, կարելի է բան մը կ'ըլլար, կը մտածեն, բժիշկը կը տանին հիւանդին քով..., ինչ հիւանդ, Խալիտը հոգեւարքի մէջ է արդէն...»:

«Ամերիկացի բժիշկը գործի կը սկսի, հիւանդը կը քրտնցնէ, դեղ կ'ուտայ, խընամք կը տանի, քանի մը օր վերջ՝ հիւանդը աչքերը կը բանայ, վերջապէս Խալիտը կ'առողջանայ..., տնեցիները կ'ուրախանան, բժիշկը Աստծու տեղ կը պաշտեն, կ'ուզեն հետը խօսիլ, շնորհակալութիւն յայտնել, բայց եկուր տես որ բժիշկ միայն անգլերէն գիտէ, իր գիտցած թուրքերէն բառերը տասնէն անդին չեն անցնիր, կը ստիպուին Վանէն հեռագրով թարգման ուզել, թարգմանը կուգայ, հայ երիտասարդ մը, որուն միջոցով կը հասկնան թէ՝ «բժիշկը» Նիւ Եորքցի է, աշխարհը պտտելու ելեր է, Պարսկաստանի վրայով պիտի երթայ Աֆղանիստան, Պելուճիստան, Հնդկաստան եւ Չինաստան»:

«Ըսի որ՝ Խալիտ պէյը բարեկամս է, երբ հիւանդութիւնը կը ծանրանայ անոր տղան ինծի նամակ մը կը գրէ, կ'ըսէ, «Խուրշուտ պէյ, քու մտերիմ բարեկամդ եւ իմ հայրիկս ծանր հիւանդ է, վերջին օրերը կ'ապրի, կը խնդրեմ Դիատին եկէք շուտով, երանի թէ մինչեւ ձեր գալը ողջ մնացած ըլլար», ճամբայ ելայ՝ սիրտս տխուր, ու վախ ունէի որ Խալիտը մեռած կը գտնեմ, Դիատին հասայ, հիւանդին տղան առջեւս վազեց, ձիուս սանձը բռնեց եւ խնդումերես ըսաւ. «Աչքերնիս լոյս, Խուրշուտ պէյ, հայրիկս աղէկցաւ»: Տունը մտայ, տեսայ հիւանդը, կը խօսէր, կատակներ կ'ընէր, մենք փաթթուեցանք իրարու եւ համբուրուեցանք: Հոս ինծի պատմեցին ամերիկացի բժիշկի մասին..., այդ օրը չկրցայ հրաշագործ բժիշկը տեսնել ու խօսիլ բայց յաջորդ օրը՝ բժիշկը եկաւ, փոքրիկ պայուսակ մը ձեռքին կախ: Հիւանդի սենեակին մէջ ենք ես, Խալիտի մայրը՝ Խճէն, Խալիտի տղան՝ Հըսօն, բժիշկը եւ Վանեցի թարգմանը: Կը խօսինք Ամերիկայի քաղաքներու, ֆապրիքաներու, տուներու, գործի մասին հարցումներ կ'ընենք, ու բժիշկը՝ թարգմանի միջոցաւ տեղեկութիւններ կուտայ»:

«Կը խօսինք, Ռէս Սանօ, բայց աչքերս ամերիկացի բժիշկէն չեմ հեռացներ, եա՝ ճանչցայ այդ նշանաւոր բժիշկը, ան՝ մըս-տը-հը-հըն էր, խենթը»:

— Ի՞նչ կ'ըսես, Խուրշուտ պէյ:

— Ռէս Սանօ, Սապունճի գիւղին խենթը, Դիատինի մէջ եղած էր բժիշկ: Ես զարմացած եմ ձեր Հայերու վրայ, եւ համոզուած եմ որ՝ խենթն ալ, ամերիկացի բժիշկն ալ, փերեզակն ալ, եւ ուրիշներ՝ Հայեր են, ֆիտայի, որոնք ծըպտուելով կը ծառայէն իրենց երկրին ու ժողովուրդին... մենք եւ դուք՝ շատ տարբեր մարդիկ ենք, քիւրտերս կը ծառայենք օտարին, այսինքն՝ Թուրքին, իսկ դուք՝ ձեզի, ձեր ազգային դատին համար, մենք՝ մեռնելու դատապարտուած ենք, իսկ դուք՝ հակառակ ջարդերուն պիտի ապրիք, պիտի ունենաք ազատ հայրենիք:

— Խուրշուտ պէյ, շատ կը գովես Հայերը, բայց գիտցածիդ չափ խելացի չենք անոնք, մէյ մըն ալ մեզի հարցուր, մեր կարծիքը մեր մասին՝ լաւ չէ, մենք ո՞ւր ազատ հայրենիք ուր, մեր մէջ զինուոր ու տասնապետ չկայ, ամէնքս ալ թագաւորցու ենք, թող փորձեն մեզի պէյլիք տալ, քանի մը տարիներու ընթացքին, մենք իրարու միս պիտի ուտենք ու պիտի կոտորինք աշխարհիս երեսէն:

Ռէս Սանօն՝ Սլոյի եւ Խուրշուտի «մարդ»ն էր, բայց ՀԱՅ էր, չէր ուզեր անոնց յայտնել ճշմարտութիւնը: Իր կարծիքով՝ հայութիւնը բոլոր ազգերէն աւելի բարձրն ու խելացին էր, բայց երբ խօսակիցը Թուրք մը կամ Քիւրտ մըն էր՝ հայութիւնը վար կը զարնէր, թէ՝ տգէտ է, թէ՝ անպիտան է, ան՝ իր մտածումը չէր հաղորդեր օտարականի մը, կը մընար գաղտնապահ, բերանը կուղպ. համակարծիք չէր որ Տիգրանը երթայ ու փերեզակը կանչէ, բայց ի՞նչ ընէր, չկըրցաւ մերժել, ասոր համար ալ՝ սիրտին մէջ նեղութիւն մը կար, անհրաժեշտ էր պակասութիւնը դարմանել, որով՝ Ռէս Սանօն որոշեց:

(Շար.) ՍԹԷՍ ՎԱՆԻ

ծերակուտականը հրապարակաւ ալ յայտնած չըլլար զայն, քանի մը շաբաթ վերջը:
Երբ Անգլիա հիւլէական զէնքի յաջող փորձ մը կը կատարէր Աւստրալիոյ մէջ, Մաք Մահոն, որ մեռած է արդէն, հրապարակաւ ըսած էր թէ ինք եւ հիւլէական յանձնաժողովին անդամները տեղեկութիւն չունէին կնքուած համաձայնութենէն, երբ 1946ի օրէնքը կ'առաջարկէին :

Աշխատաւորականները սաստիկ զայրացած էին անոր համար որ Չըրչիլ մէջտեղ կը հանէր մեռած մարդու մը յայտարարութիւնը, ամբաստանելու համար իրենց կառավարութիւնը: Էթլի նորէն խօսք առնելով ըսաւ թէ վարչապետը եթէ ամբաստանեալ մը կը փնտռէ, պէտք է իր մեղադրանքը ուղղէ Մ. Նահանգներու կառավարութեան: Չըրչիլ, որուն ձայնը հազիւ կը լսուէր ընդհ. ժխորին մէջ, պնդեց թէ Էթլի պարտաւոր էր ամերիկեան կառավարութեան յիշեցնել գաղտնի համաձայնութիւնը : Թերանալով այդ պարտականութեան մէջ, Էթլի պատճառ եղած է որ Մեծն Բրիտանիա կորսնցնէ մեծ առաւելութիւններ :

Երբ հարցուցին թէ ինչո՞ւ ինք այս պարագան չյայտնեց ամերիկեան կառավարութեան, Չըրչիլ պատասխանեց — «Վարանեցայ հրապարակաւ յայտնել գաղտնի համաձայնութիւն մը, իբրեւ սովորական անհատ, բայց Թրումընի հետ խօսեցայ այդ մասին եւ ան թախանձագին խնդրեց որ այդպիսի բան չընեմ »:

Բանավէճը շարունակուեցաւ նոյն սաստկութեամբ, այնպէս որ Չըրչիլ չկրցաւ պարզել իր հիմնական տեսակէտները հիւլէական քաղաքականութեան մասին :

ԵԹԷ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ՊԱՅԹԻ

Վիճաբանութիւնը սկսած առեն, Գ. Էթլի բացատրեց թէ անգամ մը որ պատերազմը պայթի — ամբողջական պատերազմ — ի վերջոյ որեւէ զէնք պիտի գործածուի, եթէ ազգային գոյութիւնը վտանգուած է: «Ես չեմ կրնար երեւակայել թէ ժողովրդավար երկիր մը մէկ վարէն կրնայ ստանձնել հիւլէական պատերազմի մը նախաձեռնութիւնը, բայց միշտ պէտք է յիշել ժողովրդավար եւ համատիրական պետութեանց տարբերութիւնը: Միւս կողմէ, վտանգաւոր է նաեւ սա պարագան — հիւլէական զէնքի գործածութեան առեն ան որ առաջինը կը զարնէ ահագին առաւելութիւն մը կը շահի »:

Ցետոյ առաջարկեց անմիջապէս ժողովի հրաւիրել մեծ պետութեանց ամենաբարձր աստիճանաւորները, «մանաւանդ որ ջրածին ռումբի փորձերը ահուդողի մատնած են ամբողջ աշխարհը: Այս երկիւղը հետզհետէ կը ծաւալի եւ կը կարծեմ թէ պէտք է քաջալերել որ աճի: Ես վստահ եմ թէ Գ. Մոլոթով եւ ռուս վարիչները չեն ուզեր որ ջրածին ռումբը ոչնչացնէ իրենց ընկերային եւ տնտեսական փորձը: Վտանգը կ'աւելնայ ամսէ ամիս: Քանզի չ ուժերը պիտի կուտակուին անընդհատ եւ կարելի չէ կեցնել : Միակ միջոցն է նորէն քննել համաշխարհային խնդիրները այս մեծ վտանգին գիտակցութեամբ: Անխուսափելի է իրաւախոհութիւն մը: Ուշ չէ գործի ձեռնարկելու համար, պէտք է իրական ճիգ մը փորձել ապրելու եւ ապրեցնելու համար» :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿԻՐԱԿԻ ՕՐՈՒԱՆ ՑՈՅՑԵՐՈՒՆ առթիւ ձերբակալուած էր կոմս մը, Ալեն Մոնսփի, նախատինքներ ուղղած ըլլալով ազգ. պաշտպանութեան նախարարին, Գ. Փլեւէնի: Անմիջապէս դատուելով դատապարտուեցաւ 10 հազար Ֆր. տուգանքի:

ԸՆԴՀ. ԳՈՐԾԱԴՈՒԼ ՄԸ որոշած է Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը՝ Ապրիլ 28ի համար: Պիտի պահանջեն ամսական 25.166 Ֆր.ի բարձրացնել նուազագոյն օրապահիկը, 173 ժամուան աշխատանքի համար :

ՀԻՒՍ. ԱՓՐԻԿԷԻ (Ալժերիա, Մարոք եւ Թունուզ) ներկայացուցիչները համաձայնութիւն մը կնքեցին Գահիրէի մէջ, պայքարելու համար ֆրանսական տիրապետութեան դէմ: Բացարձակ անկախութիւն կը պահանջեն:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ Ցեղ. Խորհուրդին անդամներէն Խալիտ Մոհիէտտին, որ կուսակից է սահմանադրական կարգերու վերահաստատման, հրաժարեցաւ իր պաշտօնէն :

ՔՈՄԵՏԻ ՖՐԱՆՍԷԶԻ դերասանները եւ դերասանուհիները ջերմ ընդունելութիւն գտան Մոսկուայի մէջ, ճաշակելով խաւիարը եւ վոտկան: Առաջին օրը այցելեցին Լենինի դամբարանը :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Կը կազմակերպէ դասախօսութիւն մը Ապրիլեան Եղեռնին նուիրուած: Այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին Մարսէյլի համալսարանի Ամփիթատրոնին մէջ (Ալէ Լէոն Կամպէթա):

Կը նախագահէ Փրոֆ. Գ. ԽԱՑԻԿԵԱՆ

Կը խօսին՝ Գ. Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ՝ «Ինչ կորսնցուց հայ քաղաքական միտքը»: Գ. ՏԻԳՐԱՆ ԹԱԴՈՑԵԱՆ՝ «Ի՞նչ կորսնցուց հայ գրականութիւնը»:

Մուտքը ազատ է :

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի, այս ուրբաթ ժամը 21ին, Քաֆէ տիւ Նօռի սրահը, 4 Փըլաս տը լա Մէրի:

Կը խօսի ընկ. ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

Նիւթ՝ «Քաղաքական կացութիւնը »:

Սիրով կը հրաւիրուին գաղութիս հասարակութիւնն ու երիտասարդական կազմակերպութիւնները :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս ուրբաթ ժամը 21ին, Քաֆէ Ռեժանի վերնայարկը: Կը դասախօսէ Սերժ Թորոսեան : Նիւթը՝ «Հայկ. Թատրոնի երկհազարամեակը», ըստ Գոյեանի՝ ռուսերէն երկու հատորներու պատմութեան: Մուտքը ազատ է :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

22 Մայիս, 1954, Շաբաթ երեկոյ, Լիոնի Օրլօժի թատերասրահին մէջ կը ներկայացուի Շիրվանզատէի՝

«ԱՒԵՐԱԿՆԵՐԻ ՎՐԱՅ» թատերգութիւնը

Ի նպաստ Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան ֆոնտին:

Կը խնդրուի նկատի առնել :

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Մուրատ Ռափայէլեան նախկին աշակերտներու միութեան կողմէ այս կիրակի ժամը 15.30ին, Սեւրի Մուրատեան վարժարանին թատերասրահին մէջ :

Կը ներկայացուի Յ. Պարոնեանի

ՄԵԾԱՊԱՏԻՒ ՄՈՒՐԱՑԿԱՆՆԵՐԸ

եւ

JEUNESSE

(Comédie en 3 actes)

Բեմադրութեամբ Միշէլ Առտանի

Ձօխ պիւֆէ միջնարարին :

Տոմսակներու համար դիմել՝ Մուրատեան վարժարան, դրատուն Հրանտ Սամուէլ, 51 ռիւ Մէօսիէօ լը Փրէնս, Հրաչեան 6 ռիւ Լամառթին :

ՎԱՂԸ ԿԸ ՎԵՐՋԱՆԱՅ

Յառաջի վերիրատարակման 9րդ տարին: Կը խնդրենք մեր բաժանորդներէն որ փութան վերանորոգել իրենց բաժանորդագրութիւնը առանց սպասելու մասնաւոր նամակներու :

Սկսած ենք դադրեցնել այն բաժանորդագրութիւնները, որոնք անվճար կը մընան մէկ տարիէ ի վեր, հակառակ մեր դիմումներուն:

Կանխայայտ շնորհակալութեամբ

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ ԱՐՓԻՆԷ ԱՐՂՈՒԹԵԱՆԻ

Կիրակի, 25 Ապրիլ, ժամը 21ին Սալ Շօփէն Փլէյէլի մէջ :

8 Rue Daru,Métro Etoile ou Ternes.

Պիտի երգէ իրենց բուն լեզուով Տիւփառքէ, Պռամսէ, Տվօռաքէ, Չէրէփնինէ, Ռախմանինօֆէ, Մուսորսքիէ, Կոմիտաս վարդապետէ, Ռ. Մելիքեանէ, Արամ Խաչատուրեանէ, Տ. Ղազարեանէ, Գ. Ալէմշահէ, Օ. Տուրեանէ եւ Վ. Սարգսեանէ :

Դաշնակով կ'ընկերանայ ԱՂԵՔՍԱՆԴՐ ԼԱՊԻՆՍՔԻ:

Տոմսերը կը ծախուին Պարսամեան (46 ռիւ Ռիշէ) եւ Բալուեան (43 ռիւ Ռիշէ) գրատուններն ու Սալ Փլէյէլ :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Իր շաբաթական հաւաքոյթը այս չորեքշաբթի երեկոյ, ժամը 9ին, Քառէ սրճարանին վերնայարկը: Կը խօսի Գ. Արշաւիր Խանէնտանեան, նիւթ առնելով «Զանգուածը»: Մուտքը ազատ է :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Սիրարփի Սանթուրճեան կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի, 11 Ապրիլ, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, իր մօրը Սկիւտարի Ս. Խաչ երկսեռ վարժարանի բազմամեայ տեսչուհի

ՏԻԿԻՆ ԿԻՒԼԻԿ ՀԱԼԷՊԼԵԱՆԻ

մահուան տասնամեայ տարելիցին եւ իր ամուսնոյն՝

Գ. ՅՕՀՐԱՊ ՍԱՆԹՈՒՐՃԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ:

Կը հրաւիրուին ողբացեալներուն յիշատակը յարգողները

×

ՎԻԷՆ.— Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Ուզունեան եւ զաւակները, կը ծանուցանեն թէ իրենց եղբօր, տագրոջ, հօրեղբօր

ՅՈՎՍԷՓ ՈՒԶՈՒՆԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, պատարագ եւ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի այս կիրակի ժամը 9ին Վիէնի Սէն Մարթէնի եկեղեցին : Կը հրաւիրուի ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Պէլվիլի Թոոսոմ խումբի ժողովը այս կիրակի առտու ժամը 10ին, ընկ. Մանուկի բնակարանը: Կարեւոր օրակարգ :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի ընդհ. ժողովի շարունակութիւնը այս հինգշաբթի Ազգ. Տան մէջ: Ժողովը կը բացուի ժամը ճիշդ 21ին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն : Օրակարգ.— Պատգ. ժողովի պատրաստութիւն :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը՝ այս չորեքշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Ահարոնեան ակումբը, ռիւ տէ Քոնվալէսան: Օրակարգ 1.— Զեկուցում վարչութեան երկամեայ գործունէութեան: 2.— Զեկուցում պատգ. ժողովի: 3.— Ընտրութիւն նոր վարչութեան: Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Կապ. Խաչի Սէն Ժերոմի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի երեկոյեան ժամը 9ին, դպրոցի սրահին մէջ: Օրակարգ՝ զեկուցում պատգամաւորական ժողովի եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն :

ՀԱՅ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԱԿԱՆՆԵՐՈՒ մշակութային Միութիւնը կազմակերպած է դասախօսութիւն մը Ազգ. Տան մէջ, ուրբաթ 9 Ապրիլ ժամը 21ին: Դասախօս՝ բժ. Ն. Աղաճանեան, նիւթը՝ « Փարիզահայ կարգ մը երիտասարդներու հոգեբանական տիպարները»: Մուտքը ազատ է:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.
Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. Հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 8 ԱՊՐԻԼ
JEUDI 8 AVRIL 1954

ԾՕՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7340 30e ANNEE
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2751

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԻՇՏ ՊԱՏՆԷՇԻՆ ՎՐԱՅ

Այսօր, 8 Ապրիլ, կը լրանայ Յառաջի վերհրատարակութեան 9րդ տարին:

Գործի ձեռնարկած էինք 1925 Օգոստոս 2ին: Անընդհատ շարունակելով, դադրեցուցինք 1940 Յունիս 10ին, երբ Թշնամին գրաւեց Փարիզը: Եւ վերսկսանք 1945 Ապրիլ 8ին:

Տժգոյն էր այս երկրորդ շրջանը, բաղդատելով նախընթաց տարիներու հետ, երբ Յառաջ լոյս կը տեսնէր տեղական թերթերու ծաւալով, եւ աշխատակիցներու բազմազան խումբով մը:

Թուղթը բաժնեչափով կը ճարուէր, եւ երկար ատեն ստիպուած էինք հրատարակել քառորդ, յետոյ կէս էջի մեծութեամբ:

Տեղական թերթերն ալ նոյն դժուարութեան մատնուած էին, հակառակ իրենց լայն միջոցներուն:

Շատեր զաղրեցան: Ուրիշներ իրարու մէջ ձուլուեցան:

Այսօր, ազատագրութեան շրջանին հրատարակուած 25 – 30 օրաթերթերուն հազիւ մէկ չորրորդը մնացած է:

Յառաջն ալ, թուղթի սուր տագնապէ մը վերջ, 1953 Ապրիլ 8ին վերածուեցաւ ներկայ ծաւալին, փոխադրուելով կեդրոնական թաղ մը:

Յառաջ մինակը չէր Փարիզի մէջ, եւ ստիպուած մնաց առանձին՝ իր յարատեւութեամբ: Առանց շեղելու իր հիմնական ուղղութենէն, եւ միշտ ջանալով լաւագոյն բովանդակութիւնը տալ, թէ իբրեւ տեղեկատու եւ թէ իբրեւ [illegible] մշակոյթի:

Իր աշխատակիցներէն շատերը մեռած են այսօր, — Ահարոնեան, Վարանդեան, Զաւարեան, Գիւլխանդանեան, Խատիսեան, Ռ. Բերբերեան, Մ. Տէրպաշեան, Օհան Կարօ, Ա. Բարսեղեան, Պերճուհի, Տարազ եւն.:

Վերջին 15 – 20 տարիներու ընթացքին պատրաստած մատեր աւելներ գործելին ամէն ճակատի վրայ, լրագրականէն մինչեւ գրականը եւ կրթականը:

Կազմեցինք չափին տակ հետզհետէ, կը բուսնէին նոր ծիլեր, որոնք մինչեւ այսօր ալ կը շարունակեն իրենց աշխատակցութիւնը:

«Յառաջ»ը դպրոց մը եղաւ նորահաս–ներու համար եւ միշտ ալ իր կարելին կը փորձէ, որպէս զի նոր ուժեր հասնին:

Իր երկարատեւ գոյութեան ընթացքին, թերթը հարթ ճամբայ մը չունեցաւ իր առջեւ: Ոչ ալ հասարակ եղանակ, բայց բաժանորդներ եւ ծանուցումներ:

Միւս կողմէ, պակաս չեղան անհամբեր կանչեր եւ Թրքահայոց գաւեր, խափանելու համար մեր հրատարակութիւնը:

Մասնաւորապէս ազատագրութեան առաջին տարիներուն, անցոր կատաղութեան մը հասած էր խարդախութիւնը, ինչպէս Հ. Յ. Դաշնակցութեան, նոյնպէս Յառաջի դէմ:

Մարդիկ չվարանեցան երկուքն ալ ներկայացնել թշնամի ոչ միայն հայ ժողովուրդին եւ հայրենիքին, այլ եւ այս հիւրընկալ երկրին:

Եւ այս՝ ոչ միայն բերնէ բերան, այլ եւ անուղղակի գիրքերով՝ մեծ տարիներով, զանազան քուլիսներու միջոցաւ: Հայերէն թէ ֆրանսերէն:

Պատասխանը առաջին բան եղաւ ժողովուրդէն, բազմահազար բաժանորդներով եւ ընթերցողներով:

Բոլոր սուտերը, զրպարտութիւնները եւ խարդախութիւնները դարձան անյիշելի մուր եւ փչացան սեւագիրներու ճակատին, իսկ Յառաջ մնաց պատնէշին վրայ, իր պայծառ դիմագծով եւ յարատեւ աշխատանքով:

Եւ պիտի մնայ, շնորհիւ իր հիմնական գաղափարներուն, — ծառայել ժողովուրդին եւ հայրենիքին, անոր դատին եւ մշակոյթին, համաձայն Հ. Յ. Դաշնակցութեան աշխարհահայեացքին:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՄԵՐԻԿԱ ՊԻՏԻ ՄԻՋԱՄՏԷ՞ ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ

ԾԱՆՐԱԿՇԻՌ ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՎԵՐՋԻՆ ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆՑ ԱՌԹԻՒ

Քաղաքական շրջանակներու մէջ խոր տպաւորութիւն գործեց Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարին՝ Տըլըսի վերջին ազդարարութիւնը, որ ուղղուած էր Չինաստանի դէմ եւ որ այդ պետութիւնը կ'ամբաստանէր իբրեւ աջակից Հնդկաչինի ըմբոստներուն.

Նախարարին խօսքերէն կը հետեւէր թէ հաւաքական ազդարարութիւն մը եւս պիտի ուղղուի անմիջապէս, մասնակցութեամբ Ֆրանսայի, Անգլիոյ, Աւստրալիոյ եւ ուրիշ շահակից պետութեանց: Այդ ազդարարութեան կը սպառնէրերէկ, բայց վերջին պահուն յետաձգուեցաւ:

Տըլըս բացէ ի բաց կ'ըսէր թէ չինացի համայնավարներու մասնակցութիւնը յայտնապէս կը նմանի ուղղակի միջամտութեան մը. Այս առթիւ եղած հարցումներուն պատասխանելով, Պ. Տըլըս, որ կը խօսէր Երեսփ. Ժողովի արտաքին յարաբերութեանց յանձնաժողովին առջեւ, հետեւեալ տեղեկութիւնները տուաւ. — 1. Չինացի համայնավար զօրավար մը, Լի Չին Հու, կը գտնուի Հնդկաչինի ըմբոստներու հրամանատարին՝ զօր. Ժիափի բանակատեղին, իբրեւ արտաքոյ կարգի պետ այն բանակին որ կը գործէ Տիէն Պիէն Ֆուի շուրջ. — 2. Այս չինացի զօրավարին հրամանին տակ կը գտնուին իբր քսան չինացի սպաներ եւ ուրիշ մասնագէտներ. — 3. Հեռաձայնի մասնաւոր գիծեր հաստատուած են եւ կը գործածուին չինացի պաշտօնեաներու կողմէ. 4. — Բազմաթիւ չինական թնդանօթներ կը գործեն ֆրանսական օդանաւերուն դէմ, Տիէն Պիէն Ֆուի մէջ. — 5. Նոյն սահմանագլուխին վրայ կան մօտ հազար բեռնակառքեր պարենաւորման համար որոնց կէսը հասած են Մարտ 1էն ի վեր: Կառավարիչներն ալ ստացած են չինական բանակէն եւն.:

Այս տեղեկութիւններէն ետք, նախագահը [illegible] կը դնէր որ Մ. Նահանգները պատրաստ ըլլան ի հարկին գործելու: Այս առթիւ բսաւ թէ կը նախընտրէ դանդաղ նիստի մը մէջ պարզել իր տեսակէտները հաւաքական ձեռնարկի մը մասին, խափանելու համար համայնավարութեան ծաւալումը հարաւ-արեւելեան Ասիոյ մէջ. Միեւնոյն ատեն յայտարարեց թէ Մ. Նահանգները յանձն առած չեն դիմադրել զինուոր ղրկել Հնդկաչին. Կը կործուի թէ ի հարկին ծովային եւ օդանաւային զօրութեանց պիտի ձեռնարկեն:

Այս յայտարարութեանց առթիւ, Փարիզի կիսապաշտօնական օրկանը, Լը Մոնտ, խմբագրական մը հրատարակած էր երէկ, յատկանշական երկու խօսքերով, «Միջամտութիւնը վտանգուած» խորագրով: Թերթը վերլուծելով Տըլըսի խօսքերը, կ'ըսէր թէ ոեւէ նոր պատերազմ մը պիտի ծագի Հնդկաչինի մէջ, եթէ Չինաստան նկատի չառնէ ամերիկեան կամ հաւաքական ազդարարութիւնը:

Ամէն պարագայի մէջ, ֆրանսական կառավարութիւնը անձկութեամբ կը հետեւի դէպքերու ընթացքին. Ընկերվարական խմբակցութիւնը առաջարկեց գաղտնի նիստի մը հրաւիրել Ազգ. Ժողովը, բայց կառավարութիւնը առ այժմ չուզեր նոր վիճաբանութիւն մը բանալ Հնդկաչինի մասին:

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ մօտերս պիտի քննէ վարչապետին եւ Պ. Փլէվէնի դէմ սարքուած վերջին ցոյցը, որ կապ ունի Եւրոպայի միացեալ բանակին հետ:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՄԻՇՏ ԱՌԱՋԻՆԸ ...

Պոլսոյ Ժամանակը արձանագրելով 40 տարի առաջ պատահած դէպքեր, 1953 Դեկտ. 21ին կը պատմէր հետեւեալ իրողութիւնը. —

Օսմ. Կանոնի հանդէսը վերջին երկու թիւերուն մէջ հրատարակած է իր անդամներէն Տիրան էֆէնտի Քէլէկեանի մէկ շահեկան ուսումնասիրութիւնը Պէզճեան Յարութիւն ամիրայի մասին:

Թուրք պատմագիր մը, Լութֆի էֆէնտի, իր գրքին մէջ Պէզճեան ամիրան ներկայացուցած էր իբրեւ մոլեռանդ Հայ մը, որ միայն իր ազգին կը ծառայէր հաւատարմութեան դիմակին տակ:

Քէլէկեան էֆէնտի փաստերով կ'ապացուցանէ թէ Գազազ Արթին հաւատարմութեամբ ծառայելով, օգտակար եղած է թէ պետութեան եւ թէ իր ազգին:

— «Այս նոր կենսագրութիւնը երեւան կը հանէ պարագայ մը որ ցարդ անծանօթ մնացած էր հայ պատմագիրներու եւ որ ցոյց կու տայ թէ Հայերը իրենց յառաջդիմութեամբ կարեւոր դեր մը կատարած են օսմանեան նաւատորմին վերանորոգման մէջ.

Մինչեւ 1828 շոգենաւ չկար Օսմ. տորմիղին մէջ: Առաջին շոգենաւը գնած եւ Սուլթան Մահմուտի նուիրած են Պէզճեան ամիրա եւ հայ վաճառականները: Այս նաւը անգլիական դրօշ կը կրէր եւ կը կոչուէր «Սուիֆթ» (արընթաց):

Տիրան Քէլէկեան այս տեղեկութիւնը քաղած է անգլիացի ուղեւոր Չարլզ Մաք Ֆերլանի գրքէն: Անգլիացին Պոլիս գացած է այդ նաւով:

Այսպէս, ուրեմն, միշտ առաջինը եղած ենք ամէն բանի մէջ: Ոչ միայն առաջին քրիստոնեաները, այլ եւ առաջին հաւատարիմները՝ օտարի ծառայութեան մէջ:

Աւելորդ է խօսիլ արդիւնքի մասին:

Եթէ Պէզճեան ամիրա երաշխով ազատեցաւ, ուրիշ ամիրաներ, օրինակ՝ Տիւզեաններ, վարձատրուեցան գլխատումով կամ կախաղանով:

Իսկ տարաբախտ Տիրան Քէլէկեան, որ թուրքերէն ամենամեծ օրաթերթին՝ Սապահի խմբագրապետն էր, միւսներուն հետ կը ձերբակալուէր 1915 Ապրիլ 11/24ին, յօշոտուելու համար Անատոլուի խորերը:

Եւ տակաւին Հայեր կան որոնք պատի՛ւ կը սեպեն միշտ առաջին հանդիսանալ, խնջոյքներ սարքելու համար ի պատիւ Թուրքիոյ վարիչներուն: Միեւնոյն ատեն թանկագին նուէրներ մատուցանելով, — ոսկի կոճակ եւ գնդասեղ՝ նախագահին, վիզոն կրկնոց՝ Տիկին Պայարի ...

Ամերիկեան թերթ մը, «Սան Ֆրանսիսկօ Էկզեմինըր» այս առթիւ կը գրէ թէ Ճէլալ Պայար ներբողուած է Հայու մը կողմէ, «որ իր աչքերով տեսած էր հօրը գլխատումը Թուրքերու ձեռքով»:

Խորհրդածութիւնները ձեզի կը ձգեմ:

ՎԱՀԷ

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ ԵՒ ՄԱՌՇԱԼ ԺՈՒԷՆ

Ատլանտեան խորհուրդը բանաձեւ մը քուէարկեց մառշալ Ժուէնի դէմ, հետեւեալ բովանդակութեամբ. — «Հիւս. Ատլանտեանի Խորհուրդը իր խոր ցաւը կը յայտնէ այն հրապարակային յայտարարութեանց առթիւ զոր ըրած է Կեդր. Եւրոպայի ընդհ. հրամանատարը 1954 Մարտ 27ին եւ զոր կրկնած է յետոյ: Այդ յայտարարութիւնները կը հակասեն Խորհուրդին յստակ եւ քանիցս կրկնուած որոշումներուն, մանաւանդ որ բոլոր հրամանատարները իրենց պաշտօնները ստացած են Ատլանտեան Խորհուրդէն»:

Այս պարսաւանքը մառշալ Ժուէնի յանձնուեցաւ գրաւորի մը կողմէ:

Այս առթիւ բսնք թէ Ատլանտեան խորհուրդը բանիվս իր համաձայնութիւնը յայտնած է Եւրոպայի միացեալ բանակի ծրագրին, — 1952էն ի վեր. Լիզպոնի եւ Փարիզի մէջ (1952 եւ 1953 Դեկտ.):

Կազմակերպութեան մէկ ներկայացուցիչը յայտարարեց թէ ոեւէ փոփոխութիւն պիտի չկատարուի Կեդր. Եւրոպայի հրամանատարին պաշտօնին մէջ: Եթէ մառշալ Ժուէն հրաժարի, Ատլանտեան ծախսերին պարագաներ պիտի խնդրէ Ֆրանսական կառավարութենէն յաջորդ մը նշանակել:

ՋՐԱԾԻՆ ՌՈՒՄԲԸ արգիլելու համար ձեռնարկներ կը կատարուին Անգլիոյ մէջ: Գր. գիտնական գործադիրներ չըլլալով, [illegible] ներ փողոցները, նշանաբանանիներով որոնց վրայ արձանագրուած էր. — «Մարդկային եղբայրութեան դէմ [illegible] արգիլել ջրածին ռումբը»: Զորս աշխատաւորական երեսփոխաններ ալ պայքար մը բացած են եւ պիտի փորձեն հանրագրութեան մը կազմել 30 միլիոն Անգլիացիներու ստորագրութեամբ, ջրածին ռումբը արգիլելու համար:

ԻՏԱԼԻՈՅ Երեսփ. Ժողովը սկսաւ քննել Եւրոպայի միացեալ բանակի օրինագիծը: Վարչապետը երբ կը սկսէր «պատիւ ունիմ ներկայացնելու ծրագիրը» խօսքերով, կոմմիւնիստները սկսան ծաղրել. — «Եւ դուք պատիւ կը սեպէք այս բանը ...»: Պ. Շէլպա շարունակեց իր զեկուցումը ամենայն հանդարտութեամբ.

Ե ՐԲ ՊԻՏԻ ԸՆՏՐՈՒԻ ԿԻՒԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ

Հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրած է տեղական թերթերու, Կիլիկիոյ կաթողիկոսարանի միաբանական ժողովին գումարման առթիւ.

— Տեղապահ Սրբազանը հրահանգած է Գաւառ. Ժողովներուն փութացնել պատգամաւորներու ընտրութիւնը: Ըստած է [illegible] կը սպասենք գալուստ հրահանգի. Պատգամաւորներու ընտրութիւնը պիտի փութացնենք, որպէսզի կարելի ըլլայ Զատիկէն վերջ կատարել կաթողիկոսական ընտրութիւնը:

ՆՈՐ ՄԱՔՐԱԳՈՐԾՈՒՄՆԵՐ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

Եգիպտոսի գինուորական իշխանութիւնը որոշեց շարունակել իր մաքրագործումները [illegible] տարրերու եւ խափարարներու դէմ» Ազգ. առաջնորդութեան նախագահը, գնդ. Ապտէլ Նասէր, վեց ժամուան ժողովէ մը վերջ, յայտարարեց թէ կառավարութիւնը մերժած է իր խորհրդականներու [illegible] որ պատասխանատու են յուզումներուն եւ ուրիշ [illegible] Յեղափոխական եւ կառավարութիւնը հաստատուած բնած են օրէնք մը՝ որ սահմանուած է պաշտպանելու յեղափոխութիւնը: Նախապարը մասնաւոր որոշումներ չյայտնեց, բայց շեշտեց թէ յեղափոխական կարգապահը պիտի շարունակուի ամենայն խստութեամբ. Իր յայտարարութեան համաձայն, ամբաստանեալներէն ոմանք դատի պիտի յանձնուին, իսկ ուրիշներ պարզապէս պիտի զրկուին քաղաքական իրաւունքներէ. Խիստ մաքրագործումներ պիտի կատարուին նաեւ մամուլին մէջ, հեռացնելով ապականած եւ կաշառակեր տարրերը, որպէսզի չկարենան վնասել, երբ վերահաստատուի մամուլի ազատութիւնը: (Այժմ թերթերը ենթակայ են գրաքննութեան):

ԴԱՏԱԿԱՆ գերագոյն ատեանին նախագահ ընտրուեցաւ քաղաքացի Լու. Տէփոնս (ընկերվարական) 50ի դէմ 138 ձայնով:

ԻՍՐԱՅԷԼ Անգլիոյ օգնութիւնը խնդրեց, Յորդանանի հետ ծագած վէճին առթիւ:

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

« ՔՈՄԵՏԻ ՖՐԱՆՍԷԶԸ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ »

●

Ինչպէս գրած էինք, արդէն Մոսկուա հասած է «Քոմետի Ֆրանսէզ»ի թատերախումբը, շարք մը ներկայացումներ տալու համար մայրաքաղաքին եւ Լենինկրատի մէջ:

Այս առթիւ «Լը Մոնտ»ի մէկ աշխատակիցը տեսութիւն մը հրատարակեց երկու երկիրներուն թատերական յարաբերութեանց մասին, որոնք երկու հարիւր տարուան պատմութիւն ունին:

1742ին, Մեծն Պետրոսի աղջկան՝ ցարուհի Եղիսաբեթի իշխանութեան օրով էր որ առաջին անգամ Ռուսիա գնաց Ֆրանսայի թատերական առաջին խումբը ղեկավարութեամբ Սերինիի: Թէեւ Ֆրանսերէնի լաւ ծանօթ էին Մոսկուայի մէջ եւ ցարուհին սահուն կը խօսէր, սակայն մինչեւ այն ատեն գերմանական եւ իտալական դերասանական խումբեր կ'երթային հոն:

Ռուսերը այնքան գոհ մնացին Ֆրանսացի դերասաններէն որ ցարուհին խնդրեց Լուդովիկոս ԺԵ.էն որպէսզի Ռուսիա ղրկէ Քոմետի Ֆրանսէզի երկու լաւագոյն դերասանները՝ Լըքէն եւ Օրիորդ Քլէռոնը: Սակայն թագաւորը յարմար չդատեց նախ քաղաքական նկատումներով, երկրորդ վախցաւ որ Ֆրանսացի ժողովուրդը դժգոհ կը մնայ զրկուելով իր երկու լաւագոյն դերասաններէն, եւ առաջարկեց գաւառի դերասաններէն ղրկել:

Կատարինէ թագուհիին օրով էր որ Ֆրանսական թատրոնին ազդեցութիւնը իր փառքի գագաթնակէտին հասաւ: Թատրոնի մասին տեսութիւններ կը պարզուէին եւ վիճաբանութիւններ տեղի կ'ունենային պալատին մէջ:

1773ին երբ Տիտըրօ Սէն Փեթերսպուրկ գնաց, յաճախ այնքան տաք վիճաբանութիւններ կ'ունենար կայսրուհիին հետ գլուխ գլխի որ կը ստիպուէին անոնց միջեւ աթոռ մը զետեղել, որովհետեւ Տիտըրօ տենդագին կը զարնէր կայսրուհիին ծունկերուն:

Ռուսիոյ թատերական պատմութեան մէջ Ֆրանսացի դերասան Օֆրէն թուական մը կը բանայ իբրեւ իրատես արուեստագէտ. Կատարինէ Բ. կայսրուհին Սէն Փեթերսպուրկ հրաւիրեց զայն, ուր թատերական մեծ յաղթանակներ շահեցաւ. Դասընթացքներու դասախօս նշանակուեցաւ մայրաքաղաքին մէջ եւ հոն մեռաւ 1804ին:

Իր մահէն ետք տարածուեցան անոր իրատես գաղափարները թատրոնին մէջ, եւ անոր ազդեցութեամբ Շեպկին դարձաւ «իրապաշտ» թատրոնի հիմնադիրը եւ անվիճելի փառքը ռուսական բեմին՝ իսկ դերասան Օֆրէնի անյաջողութեան պատճառը Քոմետի Ֆրանսէզի մէջ իր իրատեսութիւնն էր:

Օֆրէնէն ետք, Ռուսիա կ'երթար դերասանուհի Ռոքուռ. 1808ին դերասանուհի Ժօռժ գնաց Ռուսիա, տանելով իր հետ իր փառքը: «Շամիրամի» իր ներկայացման ներկայ եղաւ ամբողջ պալատական շրջանակը: Ներկայացումէն ետք ցար Աղեքսանտր բեմ երթալով շնորհաւորեց հետեւեալ յայտարարութեամբ.
— Տիկին, դուք աւելի լաւ կը կրէք թագը քան մեր մեծ Կատարինէն»: Օր. Ժօռժ պատասխանեց.

— « Վեհափառ տէր, որովհետեւ այս թագը նուազ ծանր է քան Ռուսիոյ բոլոր թագերը »:

Ֆրանսական թատրոնին ազդեցութիւնը մթագնեցաւ Օր. Ժօռժէ ետք, ԺԸ. դարուն:

1812ի պատերազմին, Ֆրանսացի դերասանները ազատ արձակուեցան, թէեւ թոյլ տրուեցաւ որ հոն մնան և խոհեմ ըլլան:

1833ին էր որ Ֆրանսացի ականաւոր դերասանուհիներէն Ռաշէլ անձնապէս հրաւիրուելով Նիքոլա Ա. ցարէն, վերանորոգեց աւանդութիւնը: Իր արուեստով եւ բնական խաղով շլացուց բոլորը:

1865էն 1875 Կիւսթավ Ուորմս դարագլուխ բացաւ: Պարզութիւնը եւ հարազատութիւնը իր գլխաւոր երկու յատկութիւնները կը կազմէին, արդիականութեան մը հետ միասին: Անբացատրելի հմայք մը կը հոսէր իր գեղեցիկ ձայնէն, ծանր եւ խոր, եւ «Քեզ կը սիրեմ» կ'արտասանէր անբաղդատելի անկեղծ արուեստով մը: Ամէնէն շատ ծափահարուած դերասանը եւ ամէնէն շատ սիրուած մարդը եղաւ:

1881ին Սառա Պեռնար թատերական պտոյտը շնորհալից եղաւ: Ռուսիա երթալէ առաջ, հոն գացած էր արդէն իր համբաւը: Սակայն փորձանքի հանդիպեցաւ, որովհետեւ Օտեսայի մէջ յիշելով որ հրեայ է, քարի բռնեցին եւ Քիեւի մէջ անարգեցին զինքը: Ասոնց փոխարէն Սէն Փեթերսպուրկի մէջ մինչեւ այն ատեն չտեսնուած յաղթանակ մը տարաւ: Թաղուեցաւ ծաղիկներու մէջ: Իր խաղցածներէն մաս կը կազմէին «Քամելիայազարդ տիկինը», «Թոսքա»ն, «Կղէպատրա»ն, « Ֆրանսեսկա տը Ռիմինի»: Քննադատները [illegible] թէ իր ամէն մէկ շեշտը երաժշտութիւն մըն է, ամէն մէկ կեցուածքը, քանդակ, ամէն մէկ տեսարանը ամբողջ նկար մը են.:

1882 – 1891 Լիւսիէն Կիթրին պայմանագրութիւն մը կնքեց: Իր տղան՝ Սաշա Կիթրին ծնած է Սէն Փեթերսպուրկ:

Մեր դարուն Մունէ Սիւլին ամէնէն յարգուած դերասանը եղաւ: Անոր խաղացանկին մէջ, կը գտնուէին «Ռուի Պլազ»ը, «Համլէթ»ը, «Օթէլլօ»ն, «Եդիպոս արքան»: Քննադատները գրեցին թէ՝ «Մունէ Սիւլին չի հետեւիր կեանքին, ան իրապաշտ չէ եւ չի փորձեր ըլլալ: Հիանալի կ'երգէր իր դերերը: Կարծես պատարագ մը կը սաղմոսերգէր... Երբ չէր խօսեր, Ռամպրանտի նկարի մը կը նմանէր:

Ռեժան բազմաթիւ անգամներ Ռուսիա գնաց: Իսկ ռուս դերասանուհի մը Իավորսկայա, այնքան լաւ իւրացուց անոր խաղը իր Փարիզ գտնուած միջոցին որ երբ անգամ մըն ալ Ռեժան Մոսկուա գնաց, շատեր ըսին թէ Իավորսկայան կ'ընդօրինակէ:

Անտուան Թօթուան ծանօթ էր Ռուսիոյ մէջ իբրեւ ստեղծողը «Ազատ թատրոնին» եւ բեմական իրապաշտութեան, որուն ինքզինք աշակերտը կը համարէ Կոնստանդին Սթանիսլաւսքին:

Յաջորդաբար Քոքլէն Երէցը եւ 1905ին Կապրիէլ Ռօպինը, Սիլվէն եւ իր կինը, տը Ֆրոտին, Մառի Թէռէզը, Ալպէռ Լամպէռը, Անտռէ Պռիւլէն եւ Մատլէն Լէյին, Սէսիլ Սորէլը:

Այնուհետեւ 1914ին Լիւնեը Փօ, եւ Սիւզան Տէփռէն, Վիքթոռ Ֆրանսէնը, Ռօպէռ Սաթիէն, Ժօռժ Քոլէնը, Ժէմմէն Տէռմօզը:

Ուրեմն, 37 տարիէ ի վեր ընդհատուած աւանդութիւն մըն է որ կը շարունակուի:

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

Ա Ր Ե Ւ Ը

●

Ահա գարունը: Եղանակներու թագուհին: Ձմեռնային երկար թմրութենէն վերջ ամբողջ բնութիւնը կը զարթնու: Ծառ ու ծաղիկ կ'երկնեն հրաշալիքը բնութեան: Մայր հողը դարձած է հսկայական աշխատանոց մը, ուր կեանքը կը խլրտի անձայն, ու սաղմը նոր աւիւնով ուռճացած իր մազարմատները կը հաստատէ: Իսկ երկնակամարին վրայ լուսափառ արեւը կը ժպտի ի տես բնութեան զարթօնքին ու իր կենսատու ճառագայթներով կը գգուէ ծաղկած նշենին:

Կարելի՞ է երեւակայել կեանքին գոյութիւնը առանց արեւի: Ի՞նչ կերպարանք պիտի ունենար երկիրը առանց լոյսի եւ ջերմութեան: Բարեբախտաբար գիտունները կը հաւաստեն թէ տակաւին մէկ միլիառ տարիներ արեգակը իր բարերար ազդեցութիւնը պիտի սփռէ երկրիս վրայ, կեանք պարգեւելով անհամար սերունդներու: Արեւը հնոց մըն է բնութեան ուժի: Երբ արեւին շուրջ կը խօսինք, իսկոյն լոյսն է որ կը պատկերանայ մեր աչքին: Բայց ի՞նչ է լոյսը: Բնագիտութիւնը մեզ կ'ուսուցանէ թէ լոյսը թրթռում ու ալեձեւ շարժում մըն է որ պարապութեան մէջ կը տարածուի ժամական երեք հարիւր հազար քիլոմեթր արագութեամբ: Նեւտոնն էր որ առաջին անգամ հաստատեց թէ արեւուն լոյսը բաղադրութիւն մըն է եօթը գլխաւոր գոյներու ճառագայթումներուն որոնց իւրաքանչիւրը ունի ալիքներու յատուկ երկայնութիւն մը: Ծիածանը կը ներկայացնէ արեւուն լոյսին տարբաղադրութեան բնական օրինակը:

Սակայն արեւուն լոյսը չի սահմանափակուիր տեսանելի ճառագայթներով: Ան ունի նաեւ անտեսանելի ճառագայթումներ, որոնց մին՝ ծայրայեղ կարմիրը, իր երկար ալիքներով կարելի է ըսել ջերմութեան ալիքն է: Երկրորդը՝ անդրմանիշակագոյն ալիքներու շերտն է: Շատ կարճ ալիքներ՝ որոնք եթէ ամբողջութեամբ հասնէին մեզի, կեանքը պիտի դադրէր ինքնին: Երկար պիտի ըլլար կանգ առնել լոյսի կառուցուածքին վրայ: Բնութեան այս ուժն ալ մաս կը կազմէ աշխարհահռչակ գիտուն Այնշթայնի յարաբերականութեան վարկածին: Դարեր շարունակ անուանի գիտուններ վիճած են լոյսին հանգամանքը ճշդելու համար: Ոմանք պաշտպանած են լոյսին ալեձեւ մեքենականութիւնը (շարժումը): Ուրիշներ նիւթականացնելով լոյսը, զայն նկատած են անհրեւակայելի փոքրութեամբ հատիկներու սփռում մը: 1923ին Լուի տը Պռէոյլի լուծեց հարցը համադրելով երկու տարամերժ տեսակէտները: Այսպէս, իր տեսութեամբ լոյսը կազմուած է «ֆոթոն»ներէ այսինքն հատիկներէ՝ որոնք կը տարածուին ալեձեւ շարժումով մը: Սակայն բնագիտութեան համար հարցը տակաւին չէ լուծուած: Բնութիւնը ժլատ է իր գաղտնիքները պարզելու:

Կենսաբանական գետնի վրայ ի՞նչ է լոյսին ներգործութիւնը: Ինչպէս ըսինք լոյսը աղբիւրն է կեանքին: Անոր շնորհիւ ու կանաչանիւթի գործունէութեամբ բուսականութիւնը կը ծծէ օդին բնածխային թթուն, կ'արտաշնչէ թթուածինը, եւ լուսա-քիմիական հակազդեցութեամբ կը կերտէ կենդանի նախանիւթը (փրոթոփլազմ): Այս բարեբախտ համադրութեան շնորհիւ կենդանական աշխարհն ալ կ'ապրի ու կը յարատեւէ, իր սնունդին գլխաւոր հիմը կազմելով բուսականութիւնը:

Շատ կարեւոր է լոյսին ներգործութիւնը մարդոց եւ կենդանիներու վրայ: Անոր ազդեցութեամբ մարմնին կարգ մը ամինային թթուները կը փոխակերպուին հիսթամինի, որ կ'ընդլայնէ մազերակները, դիւրացնելով արեան և ուրիշ կենս. հեղուկներու շրջանառութիւնը ու մանաւանդ մղիչ տարրը կը հանդիսանայ ներծոր գեղձերու կանոնաւոր գործունէութեան: Դարձեալ լոյսին շնորհիւ արեան գնդիկները կը բազմանան, նախանիւթի բաղադրութիւնը փոփոխութիւն կը կրէ կիրի եւ ֆոսֆորի քանակին աճումով:

Կիրը դիւրութեամբ կը լուծուի ոսկրային կազմին մէջ: Որով կը նպաստէ երախաներու աճումին: Լոյսին թափանցողական ուժը մորթէն ներս կը տարբերի մէկ ճառագայթէն միւսը, համաձայն անոնց ալիքներուն երկայնութեան: Տեսանելի շողերը գրեթէ բոլորն ալ կը ծծուին մորթէն, անոր պարունակած գունանիւթերուն գործունէութեամբ: Ասոնք մարմինը կը պաշտպանեն վտանգաւոր ճառագայթներու դէմ, անոնց փոխադրած ուժը ջերմութեան վերածելով: Այդ գունանիւթե —

ԱՅՆ ԴԺԲԱԽՏ ՕՐԵՐԷՆ

(ԵՐ. ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԸ)

★

Ես ալ նետուեցայ մօտակայ բլուրն ի վեր: Ամբողջ գիշերը թաքնեցայ, թափառեցայ, սակայն պահակներու շղթան այնքան խիտ եւ կանոնաւոր էր որ չկրցայ պրծիլ անոնց հետապնդումէն: Արշալոյսին ձերբակալուեցայ իբրեւ յոյն զինուորական փախստական: Առաջնորդուեցանք զինուորական բանտ դատուելու: Սկսաւ անլուր չարչարանքը, գանակոծում: Միշտ յունարէն կը խօսէի:

Զինուորական ատեանին առջեւ, հարցաքննութեան մը պահուն դատաւորը կ'ըսէ որ — «Դուն Հայ ես ինչո՞ւ չես խոստովանիր»: Կ'ուրանամ: Բանտ վերադարձիս կը հասկնամ թէ մատնուած եմ Յոյնի մը կողմէ: Անեւութեամբ եւ վրէժխնդրութեամբ լեցուած, կ'ուզեմ մատներովս խեղդել: Բանտակից ընկերներս կը հանդարտեցնեն: Ո՜հ որչափ լաւ է բարի ընկերներ ունենալ: Նեղ ու դժնդակ օրերուն է որ մարդուն բարութիւնն ու մխիթարանքը կը զգացուի: Բանտին մէջ միակ Հայն եմ, Յոյն, Թուրք բոլորս միեւնոյն ճակատագրին ենթարկուած, բոլորէն կը նախատուի վատը, կը հեռացուի մեր սենեակէն: Ձեմ ուզեր եղբայրներուս եւ ծնողքիս իմացնել ձերբակալութիւնս:

Օր մը եղբայրս բանտ կուգայ, կը կարգադրէ դանէ կերակուր ղրկել: Դիւրին է կաշառել Թուրքը, այդ միջոցաւ կը մեղմանայ չարչարանքս: Միշտ Յոյն եմ եւ ինչ զարմանք, քաղաքական իշխանութիւնը չորս Հայեր կը փնտռէ իբրեւ յեղափոխականներ, որոնց մէկը ես եմ, իբրեւ Յոյն կը դատուիմ, իսկ թրքական քաղաքային ոստիկանութիւնը տեղեկութիւն անգամ չունի:

Երկար դատավարութենէ մը ետք, բարեխօսութեամբ հայ տիկնոջ մը (Տիկին Ճերմակեան): Անոր տան մէջ վարձակալ էր դատաւորը որ Հայու մը պէս հայերէն կը խօսէր եւ Թուրք բարձրաստիճան սպայ մը ըլլալով, առանց քաղաքական իշխանութեան յանձնելու ղրկուեցայ Պրուսայի շրջանը, իբրեւ զինուոր: Բանտին մէջ չարչարանքի օրերուս, դուրսը արտակարգ աշխատանք կը տարուէր, Իզմիրի հայ հաւաքականութիւնը սպանդանոցէն փրկելու համար: Պատիւ իրենց, Պոլսոյ Ամերիկեան դեսպան Մօրկընթաուի միջամտութեան եւ Տիկին Ղուկաս Եսայեանի անխոնջ ջանքերուն շնորհիւ Իզմիրի հայութիւնը աքսորի արհաւիրքէն փրկուեցաւ, իսկ Ինճէեան եպիսկ. տակաւին ամէն սառր միջոց ձեռք կ'առնէր հայ յեղափոխականները պատժել տալու համար:

ԴԻՔԻ ՏԻՐ ԶՕՐ

Պրուսայի շրջանը երբ զինուոր էի, բոլոր հայ եւ քրիստոնեայ զինուորները զինուած էին: Քանի մը օր վերջ բոլորը Հայերս զինաթափ եղանք եւ ղրկուեցանք բանուորական վաշտերուն մէջ (ամէլէ թապուրի): Սկսանք քար կոտրել ճամբաներ շինելու համար: Սակայն այս ալ վերջ գտաւ: Նախ ձերբակալեցին, երկու երկու կապեցին իրար: Յիշեցի այն սեւ օրերը երբ Ուրլայէն փախստականներս իրար կապեցին հաստ պարաններով, կապուած թեւս մէկ ժամուան մէջ սեւցաւ, թեւս իմս չէր, միւս կողմէ ծեծն ու հրմշտուքը մեզ իրարու վրայ կը դիզէր սպանդանոց քշուած ոչխարներու պէս: Կաշառքն էր որ այդ վիճակէն փրկեց մեզ:

Երբ կը նետուէինք գաղթականներու կարաւանին մէջ, վերջ կուտան այս չարչարանքին:

Ամբողջ ճամբու երկայնքին, հայ գաղթականներու կարաւանները անվերջանալի են: Տեղ տեղ քուրջերու կտորներով վրան են բարձրացուցած, եթէ կարելի է ըսել վրան, փայտի մը ծայրէն քուրջ մը կը տատանի, հազիւ շուք մը ձգած մահամերձ հիւանդին դէմքին, իսկ քովը նստած անոր խնամատարը կմախացած ուրուական մը, մահամերձ մըն ալ ան: Դաշտ ու ձոր մեռելներ ու մահամերձներ, գիւղեր յօշոտուած շուներ եւ շնագայլեր, որոնց գիշերը վոհմակներ կազմած ձայն ձայնի կուտան եւ սարսափելի վայնասուններով կը խուժեն մեռելներու, մահամերձներու, հիւանդներու եւ ողջերու վրայ: Ողջերն անգամ գոհ կ'երթան թէ երկոտանի եւ թէ չորքոտանի բորենիներուն...

Գեղանի եւ մատաղատի կիներ, այլանդակուած, կիսամերկ եւ հողեվարքի մէջ ինկած կիզիչ արեւին տակ ցերեկը, գիշերը ցուրտ եւ սառեցնող եղեամին տակ, գրկած սրտահատորը, սեղմած իրենց կըմախացած կրծքին, յաճախ երկուքն ալ մահացան այդպէս գիրկընդխառն մայրական սէրը սառած իրենց շրթներուն վրայ: Շատեր մահացած են և անօթի երախաներ անոնց ստինքին փակած կը քամեն արեան վերջին կաթիլը...

Դաշտերուն մէջ ցիրուցան, յօշոտուած մատաղատի դիակներ, մանուկներ, դաժան ոստիկաններու ձիերուն սմբակներուն տակ: Ամէն կողմ արիւն եւ նախճիր, բացօթեայ սպանդանոց մը եւ ողջակէզ գանուկներ անմեղ եւ դեռափթիթ...

Հայը օրէնքէ դուրս է, անոր կեանքը ճանճի մը արժէք անգամ չունի: Ամենայետին Թուրք խլէզն անգամ դարձած է յանդուգն գազան մը:

Յ. ՀԻՍԱՅԵԱՆ

(2) (Շար.)

րէն մելանինը ատրենալինին մօտիկ քիմիական բաղադրութիւն մը ունի :

Կարմիր ճառագայթներու թափանցողութիւնը աւելի չեշտուած է ու կը հասնի մինչեւ հիւսկէնները: Անդրմանիշակագոյն կարգ մը կարճ ալիքները եւս կը թափանցեն մորթէն ներս: Այս վերջիններն են որ կիրը ոսկորին վրայ հաստատելու յատկութիւնն ունին եւ փոքրերու ոսկրաթեքութեան բուժման կը նպաստեն :

Առ հասարակ, եթէ լոյսի ճառագայթները խորութեամբ շատ չեն թափանցեր մարմնին մէջ, սակայն անոնց շնորհիւ յառաջ կուգան լուսա–քիմիական կարեւոր հակազդեցութիւններ, որոնք կ'օգնեն մարմնին ընդհանուր կազմաւորման :

Ինչպէս տեսանք, արեւուն ճառագայթները օգտակար են մարմնին, պայմանաւ որ աստիճանաբար վարժեցնենք մեր մարմինը անոնց ազդեցութեան: Այլապէս կը դառնան վտանգաւոր եւ նոյնիսկ մահացու: Արեւուն տակ ժամերով մերկ մարմինը ցուցադրելը յաճախ եղերական հետեւանքներ կ'ունենայ: Մանաւանդ թոքախտաւորները պէտք է զգոյշ ըլլան: Միայն ոսկրային հիւծախտն է որ կը նպաստաւորուի արեւուն ճառագայթներէն :

Լոյսը զարմանալի շարժումներ ու հակազդեցութիւններ յառաջ կը բերէ նաեւ կարգ մը բոյսերու եւ կենդանիներու մօտ: Անշուշտ դիտած էք թէ ինչպէս արեւածաղիկը կը հետեւի արեգակին շարժումներուն իր երեսը անոր դարձուցած: Նոյնպէս դիտէք թիթեռնիկներու գիշերային պարը լոյսին շուրջ, որուն զոհը կը դառնան յաճախ: Կենդանիներու գունափոխութիւնը արդիւնք է լոյսին ազդեցութեամբ անոնց մարմնին գունանիւթերուն գործունէութեան: Մանրէները եւս կ'ազդուին լոյսին ճառագայթներէն: Դիտուած է որ ցերեկը ջուրերուն մէջ մանրէներու քանակը կը պակսի, որովհետեւ մաս մը կը փճանայ լոյսի ճառագայթներէն: Կարգ մը ճառագայթներու միքրոպասպան հանգամանքը այժմ կ'օգտագործուի առողջապահական գետնի վրայ :

Եթէ արեւուն բոլոր ճառագայթները հասնէին մեզի, ոչ մէկ գործարանաւոր էակ կրնար ապրիլ ցամաքին վրայ: Բարեբախտաբար երկրիս բարձր մթնոլորտը կը ծծէ մահացու ճառագայթներուն մեծ մասը: Այսպէս, օզոնի խաւը արգելք կը հանդիսանայ անդրմանիշակագոյն ճառագայթներու թափանցումին: Անոնցմէ շատ չնչին մաս մը միայն կը հասնի մեզի: Իսկ շոգին ու բնածխային թթուն կը ծծեն շառագոյն երկար ճառագայթները :

Ուրեմն ողջունենք գարնան արեւը ու գիտնանք օգտուիլ անոր բարերար ազդեցութենէն :

ԳՈՒՐԳԷՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻՈՅ ՄԷՋ

★

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻԱ, 3 Ապրիլ.— «Համազգային»ի Աղեքսանդրիոյ մասնաճիւղի վարչութիւնը, օգտուելով գրագէտ Շ. Նարդունիի Եգիպտոս այցելութենէն, հրաւիրեց զինք Աղեքսանդրիոյ մէջ եւս դասախօսութիւն մը տալու :

Դասախօսութիւնը տեղի ունեցաւ Կիրակի, 28 Մարտ, Լիսէ Ֆրանսէի սրահին մէջ, նախագահութեամբ բժիշկ Ե. Խաթանասեանի :

Ներկայ էին բարեխնամ Առաջնորդ Մամբրէ արք. Սիրունեան, քահանայ հայրեր, հայր Պօղոս Ծ. վրդ. Շիրիկճեան, Մխիթարեան հայրեր եւ ազգ. իշխանութեան անդամներ :

Հոծ բազմութիւն մը ժամանակէն առաջ գրաւած էր սրահին բոլոր աթոռները: Աղեքսանդրիոյ հայ գաղութը անգամ մը եւս եկաւ ցոյց տալու, թէ միշտ եղած է եւ պիտի մնայ պահակը հայկ. մշակոյթին :

Գեղարուեստական բաժինէն ետք՝ նախագահ բժիշկ Եր. Խաթանասեան կարդաց Յովհ. Թումանեանի «Լուսաւորչի կանթեղը» եւ, ներկայացնելով գրագէտ Շ. Նարդունին հայ հասարակութեան, հրաւիրեց զայն Լուսաւորչի անշէջ կանթեղի լոյսը ցոլացնել հայ տարագիր հոգիներու մէջ :

Շ. Նարդունի բեմ բարձրացաւ երկարատեւ ծափերու տարափի մը տակ: Նախ քան դասախօսութեան նիւթին անցնիլը, ըսաւ, թէ պատանի տարիքէն իր երազը եղած էր արեւելք ճամբորդել, ճանչնալ Հնդկաստանը, Եգիպտոսը, Սուրիան, Լիբանանը եւն., ուսումնասիրութիւններ կատարել, պրպտել, սորվիլ, պաշար ամբարել իր գրական գործերը բծախնդրօրէն պատրաստելու համար: Այդ երազը իրականացած էր, դէթ մասամբ: Ինք յուզումով ականատես եղած էր Մերձաւոր Արեւելքի հայ գաղութներուն յառաջդիմութեան, հայ դպրոցներու, հայ եկեղեցիներու բարգաւաճ վիճակին եւ տարագիր հայութեան ցոյց տուած գուրգուրանքին՝ հանդէպ իր դարաւոր մշակոյթին: Ապա անցաւ իր նիւթին՝ «Հայ ժողովուրդի լոյսի զգայարանքները», զոր ներկայացուց հանգամանօրէն, պատմական տուեալներու վրայ հիմնուելով եւ վերջացուց իր խօսքը ներկաներու խանդավառ ու երկարատեւ ծափերուն մէջ :

Դասախօսութենէն ետք՝ Պ. Նշան Հէքիմեան «Համազգային»ի վարչութեան կողմէ շնորհակալութիւն յայտնելով Եգիպտոսի ասպնջական ժողովուրդին ու արդարակորով կառավարութեան, խնդրեց Առաջնորդէն՝ փակել դասախօսական այս երեկոյթը: Մամբրէ արք. խօսք առնելով, յայտնեց թէ իր պարտականութիւնն էր Պահպանիչով փակել երեկոյթը, բայց ջերմօրէն կը փափաքէր իր կողմէ եւս գոհունակութեան եւ մաղթանքի խօսք ընել գրագէտ Շ. Նարդունիի :

Ըսաւ թէ Շաւարշ Նարդունին ճանչցած էր Արմաշ, երբ դեռ Ասքանազ Այվազեան էր եւ պատանի, բայց այդ օրէն արդէն «գիրքերու հետ կը խաղար»: Խոր գոհունակութիւն յայտնեց, որ Շ. Նարդունի հետեւած էր իր կոչումին եւ կը շարունակէր ծառայել հայ գրականութեան եւ ժողովուրդին :

Գնահատական այս ջերմ խօսքերէն ետք՝ մաղթեց, որ, ի վարձատրութիւն հայ գրականութեան բերած իր նպաստին, Նարդունի հասնի իր երազներուն և իղձերուն լրումին եւ տեսնէ իր գերագոյն իտէալին իրականացումը :

Երեկոյթը վերջացաւ Պահպանիչով եւ ներկաներուն կողմէ երգուած «Հայր Մեր»ով : Ա. Հ.

ԾՈՄԻ ՕՐ

★

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Շրջ. վարչութիւնս սրտաբուխ կոչ կ'ուղղէ Ֆրանսայի եւ հարեւան գաղութներու մարդասէր եւ ազգասէր հայութեան՝ այր եւ կնոջ, մեծին ու փոքրին, յիշեցնելու համար Միութեանս մարդասիրական ձեռնարկը՝ Ծոմի Օրը, որ տեղի կ'ունենայ անխափան ամէն տարի Զատկական տօներուն :

Գէթ մէկ օր ծոմ պահելու գնով, ամէն ոք թող փութայ, իր կարողութեան համեմատ, գթութեան իր լուման յանձնել Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերու վարչութեանց: Հեռաւորները, որ չունին Կապ. Խաչի մասնաճիւղեր, թող բարեհաճին ուղարկել իրենց լուման Շրջ. վարչութեան:

Գոյացած հասոյթը պիտի ծառայէ խնամելու հիւանդներ, անկար ծերեր, այրիներ, որբեր ...

Պիտի ծառայէ կանգուն պահելու համար Հայերէնի դասընթացքները, սորվեցնելու համար մայրենի լեզուն մեր մանուկներուն:

Պիտի նպաստէ կրթական հիմնադրամին, պահելու համար աշակերտներ, աշակերտուհիներ Փարիզի Մուրատեան եւ Դպրոցասէր միջնակարգ վարժարաններուն մէջ, նաեւ որդեգրելու համար սաներ արեւելեան գաղութներու՝ Լիբանանի եւ Սուրիոյ ճեմարաններուն մէջ:

Գաղափար մը տալու համար Միութեանս (Շրջ. վարչութիւն եւ մասնաճիւղեր միասին) գլխաւոր նպատակներուն համար ծախսուած եւ ստացուած գումարներուն մասին, ստորեւ կուտանք 1952 եւ 1953ի ընթացքի գումարներէն մէկ քանին, գլխաւոր գիծերով .—

Մուտք եղած է՝
Հանգանակներէ եւ վիճակահանութենէ 1.641.579:
«Ծոմի Օր», հանգանակութիւն 534.830:
Անդամավճարներ 295.650 :
Նուէրներ 609.903:
Եկեղեցւոյ պնակներ 125.059:
Նանսէնեան օժանդակութիւն 120.000 :
Օգտախնդրութեան կայան 2.408.707 :
Ելք՝
Կրթական 1.296.619
Նպաստներ (չքաւոր., հիւանդ., դարմանատուն) 726.487 :
Օգտախնդրութեան կայան 2.541.881 :

Հայ ժողովուրդը միշտ տուած է իր լուման միութեանս, եւ մենք խորապէս շնորհակալ ենք:

Վստահ ենք, որ այս տարի եւս մեր կոչը պիտի պսակուի մեծ յաջողութեամբ :

ՄԻ ՄՈՌՆԱՔ Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ԾՈՄԻ ՕՐԸ:

Շնորհաւոր Զատիկ :

Շրջ. վարչութիւն

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ՄԸ

★

Միջինքի առթիւ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգնութեան Մարմինը հանդէս մը սարքած էր մանուկներու համար, ծպտեալ տարազներու մրցումով մը, Ժան Կուժոնի սրահին մէջ:

Ծնողներ եւ մօտ 60ի չափ մանուկներ լեցուցած էին սրահը, 45 մանչեր եւ աղջիկներ զանազան գեղեցիկ տարազներով տողանցք մը կատարեցին Տիկին Պչաքճեանի առաջնորդութեամբ: Աչքի կը զարնէին իրենց հարազատ պատկերացումով «Խլղան» զինուոր մը, Պեռեյի մը, Սեւ Ափրիկեցին, Ճափոնուհի, Սպանուհի եւ Հնդկուհի, երեք պատանուհիներու շարք մը պալատականներ, «դուքսեր ու մարքիզներ», ու վերջապէս հայ պարուհին եւ Քաջն Վարդան Մամիկոնեան որ իր անունովը գոնէ անծանօթ մըն էր խօսնակին :

Տիկինները իրենց հիւրասիրութեամբ պատուեցին հանդիսականները, ինչպէս զանազան խաղերով ներկայ մանուկները, որոնք աշխոյժով կը մասնակցէին մրցումներուն, (նապաստակի որսորդութեան եւ միւս մանկական խաղերուն):

Հանդէսը հայկական բաժնէ զուրկ էր, պիտի ըսէի, եթէ չըլլային Մխիթարեանի, Դպրոցասէրի եւ Անարատ Յղութեան աշակերտներու (բոլորն ալ Որբերու Օգնութեան Մարմնին պաշտպանեալներ), սիրուն արտասանութիւնները :

Շնորհաւորելով հանդերձ Տիկիններու ջանքերը փափաքելի էր որ ամէն տարի կրկնուող այս ձեռնարկը դառնայ նոր առիթ մը մեր հասնող սերունդին ներշնչելու ազգային հպարտութիւն եւ ստեղծելու տոհմիկ մթնոլորտ մը :

Ներկայ մը

ՕՐՄԱՆԵԱՆ պատրիարքի «Հայոց եկեղեցին» անգլերէնի թարգմանուելով, Դերենիկ եպիսկոպոսի կողմէ, պիտի հրատարակուի Պրիւսէլի մէջ, հրատարակչական տուն մը միջոցաւ: Գրքին կցուած է գլուխ մը որ կը ներկայացնէ Ի. դարու Հայ. Եկեղեցւոյ պատմութիւնը ինչպէս նաեւ Գ. յաւելուած մը :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (52)

ԿԱՆԱՉԵՆՑ ՀԱՐՍԸ

ԵՐԿՐՈՐԴ ԳԼՈՒԽ

ՆՊԱՏՈՒԱԾ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԸ

Երբ փերեզակը գայ, աչքով ու յօնքով անոր հասկցնէ թէ՝ պէտք է վերապահ գտնուի, գաղտնիքը չյայտնէ, բարեբախտաբար անոր գալէն վերջ չստիպուեցաւ ինքզինքը տանջել, որովհետեւ ճամբու ընթացքին՝ Տիգրանը անհրաժեշտ տեղեկութիւններ տուած էր փերեզակին, պատուիրած էր զուսպ ըլլալ, այսինքն՝ չբացուիլ :

Փերեզակին անունը Արտաշէս էր, աղքատ ընտանիքի մը զաւակ: Հայրը շատոնց մեռած էր, դեռ պատանի՝ նետուեցաւ կեանքի պայքարին մէջ, պատառ մը հաց ճարելու մտահոգութեամբ: Նախ քրքեւ երբ ընդունուած էր Ամերիկեան Որբանոցին մէջ, հոն ստացաւ իր նախնական ուսումը, որբանոցը լքելէ վերջն ալ չմոռցաւ գիրքն ու մելանը, կը յաճախէր գիշերային դպրոցը, կը հետեւէր հայերէնի եւ անգլերէնի, բաւական մը հմտացաւ հայ լեզուին, իսկ անգլերէնը սահուն կը խօսէր :

Իր առօրեայ գործին հետ եւ մտատանջութեան մէջ՝ Արտաշէս չմոռցաւ իր ժողովուրդը սիրելու եւ հայրենիքին ծառայելու գաղափարը: Մտաւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան շարքերը, մասնակցեցաւ ժողովներուն, ցոյցերուն, կապին ու կռիւին, մտաւ հոն՝ ուր ծեծկուուք կար, գաղտնի ու վտանգաւոր գործ կար, խաղաց զէնքի ու ռումբի հետ, վերջապէս ամէն տեղ Արտաշէսը մահը նախընտրեց ստրուկ կեանքէ մը: Անուանի էր իբրեւ յաջող ծպտուող մը: Գիտէր ծպտուիլ իբրեւ քիւրտ հովիւ եւ քիւրտերէն խօսիլ, ըլլալ բժիշկ եւ խօսիլ անգլերէն, ջաղացպան, կոյր աչուղ՝ այն ատեն Քեամանչէ զարնելով ու երգելով, ըլլալ փերեզակ, մուրացկան, պարսիկ ուղտապան, Սղերդցի վաճառական, քիւրտ թոռն եւ հրեայ սարկաւագ, վերջապէս՝ «Ինթելիճընս սըրվիս»ի կատարեալ գործակատար մը, որ գիտէր յարմարիլ ու կերպարանափոխուիլ ըստ միջավայրի ու անոր պահանջներու: Անգլերէնէ, թուրքերէնէ եւ քիւրտերէնէ զատ՝ կը խօսէր նաեւ թաթարերէն ու պարսկերէն:

Ահա այս մարդն էր որ տիկին Գիւլնարի տան մէջ պիտի ներկայացուէր Խուրշուտ պէյին:

Ներս մտան Տիգրանն ու Արտաշէսը: Արտաշէսը բոլորի ձեռքը թօթուեց եւ «բարի եկաք» ըսաւ հիւրերուն :

— Ահա մեր «փերեզակը», Խուրշուտ պէյ, ըսաւ Տիգրան :

— Բարի եկար, տղաս, նստէ, յարեց Խուրշուտ պէյը, ուշի ուշով նայելով ու քննելով իր խօսակիցը: Ճիշդը ըսե՛մ, անունդ չեմ գիտեր, բայց ըրածներուդ մասին Սլօն պատմեց, ուզեցի քեզ տեսնել եւ շնորհաւորել քաջութիւնդ, դուն փրկեցիր մեր պատիւը, անունդ ի՞նչ է :

— Արտաշէս :

— Տուն – տեղ, կալուած ունի՞ս :

— Ոչ, պէյ, դեղագործի օգնական եմ, որբանոցէն սորվեցայ, տարիներէ ի վեր կ'աշխատիմ Ամերիկեան Որբանոցի դեղարանի մէջ, երբեմն հոս ու հոն կ'երթամ ասեղ ու պատուաստ ընելու, վէրքեր կապելու հիւանդներ խնամելու :

— Ուրեմն՝ քիչ մը դեղագործութիւն, քիչ մըն ալ բժշկութիւն եւ ինքզինքդ կ'ապրեցնես :

— Այո :

— Դուն բնաւ Ալաշկերտի Սէյտօ, Դումարլի, կամ Սապունճի գիւղերու մէջ գտնուա՞ծ ես :

— Ոչ :

— Դիատի՞ն ալ չես գտնուած :

Արտաշէս շուարեցաւ, յայտնի էր որ Խուրշուտ պէյը կը ճանչնար զինքը ... անմիջապէս յիշեց իր ձերբակալութիւնը Սապունճիի մէջ, իր կերած ծեծը, ծանր խոշտանգումները ... ու ահա իր դէմը կը գտնուէր ան՝ որ զինքը չարչարել կուտար ... արդէն այն պահուն, երբ ներս մտաւ ու Խուրշուտ պէյի ձեռքը թօթուեց՝ ճանչցաւ զինք տանջողը ..., ի՞նչ պատասխանէր, բայց շուտով սթափեցաւ .

— Ես պէյ, Դիատին ի՞նչ գործ ունիմ :

— Տղաս, գործ ունիս եւ լաւ գործ ունիս, քովս եկուր, ես օտարական մը չեմ, ես՝ Ռէյս Սանոյի բարեկամն եմ, բարեկամ եմ ասկէ վերջ՝ հայ ժողովուրդին եւ անոր յեղափոխութեան, մի՛ քաշուիր ինձմէ, մօտեցիր որ ճակատդ համբուրեմ :

Զարմացաւ Սլօն, շուարեցան Սանօն ու Տիգրանը, տարօրինակ դէպքի մը առջեւ կը գտնուէին, Խուրշուտ պէյի խօսակցութիւններէն հասկցան որ՝ ան կը ճանչնար Արտաշէսը, իր ըրած հարցումները որոշ նպատակ մը կը հետապնդէին, Արտաշէս պահեց իր պաղարիւնը, բայց կը դժուարանար մօտենալ :

— Արտաշէս, ես քուկդ եմ, եւ դուն՝ իմինս, տղաս, համարձակ եղիր, մօտեցիր որ ճակատդ համբուրեմ :

Արտաշէս ստիպուած էր մօտենալ: Պէյը բռնեց Արտաշէսի գլուխը եւ խօսքը ուղղելով Սանոյին, տիկին Գիւլնարին, Սլոյին եւ Տիգրանին :

— Ես այս արի ու յանդուգն երիտասարդին ճակատը կը համբուրեմ ահա, անոր ճակատը համբուրելով՝ կը համբուրեմ միեւնոյն ժամանակ, Սապունճի գիւղի մէջ ձերբակալուած Մըս – տօ – հը – հըին ճակատը, եւ՝ Դիատինի մէջ Խալիտ պէյը բժշկող ամերիկացի բժիշկին ճակատը ....:

(Շար.) ՍՕՍ – ՎԱՆԻ

ԱՌԻՒԾԻ ԲԱԺԻՆԸ ՄԱՅՐ. ԱՐԵՒԵԼՔԻ

Մ. Նահանգներու խորհրդարանին արտասահմանի օգնութեան յանձնաժողովին նախագահը, Սթեւըն, զեկուցում տալով պատկան յանձնաժողովին առջեւ, բացատրեց թէ Խաղաղականի եւ Մայր. Արեւելքի շրջանները այս տարի մեծագոյն բաժինը պիտի ստանան տրամադրելի վարկերէն: Նախատեսուած բաժինը կը ներկայացնէ 1.768.000.000 տոլարի գումար մը: Իսկ Եւրոպան, որ Բ. աշխարհամարտին գադարումէն ի վեր մեծագոյն բաժինը կ'առնէր, այս անգամ պիտի ստանայ միայն 947.700.000 տոլար Մօտաւոր Արեւելքի համար եւ Ափրիկէի համար կ'առաջարկուի 569.100.000 տոլար:

Ուրիշ մանրամասնութիւններ ալ հաղորդելէ վերջ, Պ. Սթեւըն շեշտեց թէ Մայր. Արեւելքի տրամադրուած օգնութեան մեծագոյն բաժինը պիտի տրուի Հնդկաչինի: Այս առթիւ յայտարարեց թէ «Հնդկաչինի պատերազմին ելքը ամենամեծ կարեւորութիւն ունի Մ. Նահանգներուն ապահովութեան համար»:

× Ուաշինկթընէն կը հեռագրեն թէ Մ. Նահանգները կ'ուզեն պատրաստել հանրային կարծիքը եւ միացեալ ճակատ մը կազմել միւս դաշնակիցներուն հետ, վճռական ձեռնարկ մը կատարելու համար: Խորհրդակցութիւնները կը շարունակուին գլխաւոր մայրաքաղաքներուն միջեւ: Անգլիոյ արտաքին նախարարութիւնը կը մերժէ որեւէ լուսաբանութիւն տալ այդ մասին, հաստատելով հանդերձ թէ լուրջ եւ հանդիսաւոր ազդարարութիւն մը պիտի ուղղուի Չինաստանի: Միեւնոյն ատեն զինակցութիւն մը պիտի կազմուի, ամրապնդելու համար հարաւ-արեւելեան Ասիոյ ապահովութիւնը:

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ ԸՆԹԱՑՔԸ

Վերջին լուրերու համաձայն, Ֆրանսական օդանաւերը կը շարունակեն ռմբակոծել ըմբոստներուն դիրքերը ուր օգնական ուժեր կը հասնին, նոր գրոհ մը փորձելու համար: Կռիւները կը շարունակուին Տիէն Պիէնի առջեւ, երեսուն օրէ ի վեր: Բաղմաթիւ դիակներ անթաղ կը մնան փշաթելերուն մէջ, ինչ որ կրնայ ծանր հետեւանքներ ունենալ: Ֆրանսական աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ կիրակիէն երկուշաբթի 800 թշնամի դիակներ գտած են փշաթելերուն միջեւ: Միայն մէկ դիրքի վրայ ըմբոստները ունեցած են հազար մեռեալ: Կարմիր հրամանատարը վճռած է վերակազմել իր ուժերը, Տիէն Պիէնի առջեւ համախմբելով բոլոր տրամադրելի զինուորները: Երեքշաբթի ամբողջ օրկատագի կռիւներ մղուեցան, յաճախ դիրկընդխառն: Ֆրանսական իշխանութիւնները Թոնքինի շրջանին մէջ ձերբակալեցին 163 կասկածելիներ: Աննամի լեռնադաշտին վրայ եւս կռիւներ կը մղուին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետը եւ երեք մարզպանները հաւաքաբար քննեցին արեւելեան Գերմանիոյ տրուած գերիշխանութեան խնդիրը: Վարչապետը պարզելով իր կառավարութեան տեսակէտը, յայտարարեց թէ Դաշնակցային հանրապետութիւնը միակ աժամեայ պետութիւնն է որ իրաւունք ունի խօսելու յանուն Գերմանիոյ: «Կարծեցեալ գերիշխանութիւն մը շնորհելով արեւելեան Գերմանիոյ Սովետները անգամ մը եւս կ'աւելցնեն գերման միութեան վերահաստատման դժուարութիւնները»: Ցետոյ բացատրեց թէ այդ միութիւնը գլուխ հանելու կարողութիւնը եւ պատասխանատուութիւնը կ'իյնայ մեծ պետութեանց վրայ: Մարզպանները հաւանութիւն յայտնեցին: Խորհրդարանն ալ միաձայնութեամբ որոշած է չճանչնալ արեւելեան Գերմանիոյ կառավարութիւնը:

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ բուռն ընդհարումներ տեղի ունեցան ուսանողներու եւ զինուորներու միջեւ: Տասը ուսանողներ վիրաւորուեցան: Բացառիկ միջոցներ ձեռք առնուած են բարեկարգութիւնը պահպանելու համար համալսարաններու մէջ:

ԵԹՈՎՊԻՈՅ կայսրը Մ. Նահանգները պիտի երթայ Մայիս 27ին, Այզընհաուըրի հրաւէրով:

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ
ԶԱՏԿԱԿԱՆ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԵԱՆՑ

Պոմոնի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ
11 Ապրիլ կիրակի՝ Ծաղկազարդ:
Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 7.30:
Պատարագ 10: Երեկոյին Դռնբացէք 5:

(Շար.)

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՏՕՆ

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Բանակի Հայ Ռազմիկներու Միութեան, մասնակցութեամբ Կրօնական Ընկերակցութեան:

Այս կիրակի, ժամը 15ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

Կը նախագահէ Պ. Ս. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ
Կը խօսի Պ. ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ

Երգ՝ Տիկին Ս. Թադէոսեան (Վիէնէն), արտասանութիւններ Օր. Օր. Մ. Առաքելեան, Տապաքեան եւ Ժ. Աստուրեան:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ
ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Կը կազմակերպէ դասախօսութիւն մը Ապրիլեան Եղեռնին նուիրուած: Այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին Մարսէյլի համալսարանի Ամփիթատրոնին մէջ (Ալէ Լէոն Կամպէթա):

Կը նախագահէ Փրոֆ. Գ. ԽԱՑԻԿԵԱՆ
Կը խօսին՝ Պ. Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ՝ «Ինչ կորսնցուց հայ քաղաքական միտքը»: Պ. ՏԻԳՐԱՆ ԹԱԴՈՑԵԱՆ՝ «Ի՞նչ կորսնցուց հայ գրականութիւնը»:

Մուտքը ազատ է:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս ուրբաթ ժամը 21ին, Քաֆէ Ռեժանի վերնայարկը: Կը դասախօսէ Սերժ Թորոսեան: Նիւթը՝ «Հայկ. թատրոնի երկհազարամեակը», ըստ Գոյեանի՝ ռուսերէն երկու հատորներու պատմութեան: Մուտքը ազատ է:

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ
ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի, այս ուրբաթ ժամը 21ին, Քաֆէ տիւ Նօռի սրահը, 4 Փլաս տը լա Մէրի:

Կը խօսի ընկ. ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

Նիւթ՝ «Քաղաքական կացութիւնը»:

Սիրով կը հրաւիրուին գաղութիս հասարակութիւնն ու երիտասարդական կազմակերպութիւնները:

ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

Բացառիկ թատերական ներկայացում Մուրատեան վարժարանի աշակերտներու կողմէն, կազմակերպուած Նախկին Սանուց Միութեան Մարսիլիոյ մասնաճիւղէն: Ապրիլ 25ին:

Կը ներկայացուի՝ ԱՆԻԾԵԱԼԸ

Ընտանեկան տռամ երեք արար եւ հինգ պատկեր:

LES DIABLES ROUGES
Comedie en un acte de Denechau P.
LA FAUSSE MONNAIE
Comedie en un acte de d'Hervilliez G.

ԱՅՍՕՐ ԿԸ ՎԵՐՋԱՆԱՅ

Յառաջի վերհրատարակման 9րդ տարին: Կը խնդրենք մեր բաժանորդներէն որ փութան վերանորոգել իրենց բաժանորդագրութիւնը առանց սպասելու մասնաւոր նամակներու:

Կանխայայտ շնորհակալութեամբ

Սկսած ենք դադրեցնել այն բաժանորդագրութիւնները, որոնք անվճար կը մնան մէկ տարիէ ի վեր, եւ կառակ մեր դիմումներուն:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Մուրատ Ռափայէլեան նախկին աշակերտներու միութեան կողմէ այս կիրակի ժամը 15.30ին, Սեւրի Մուրատեան վարժարանին Թատերասրահին մէջ:

Կը ներկայացուի Յ. Պարոնեանի
ՄԵԾԱՊԱՏԻՒ ՄՈՒՐԱՑԿԱՆՆԵՐԸ
եւ
JEUNESSE
(Comédie en 3 actes)

Բեմադրութեամբ Միշէլ Առտանի
Ձօս պիւֆէ միջնարարին:

Տոմսակներու համար դիմել՝ Մուրատեան վարժարան, դրատուն Հրանտ Սամուէլ, 51 ռիւ Մէօսիէօ լը Փրէնս, Հրաչեան 6 ռիւ Լամառթին:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

ՊՐԻՒՍԷԼԻ ՄԷՋ

Պրիւսէլի Ուսանողներու Միութիւնը մասնակցութեամբ գաղութի երիտասարդ ուժերուն եւ հովանաւորութեամբ Գաղթային վարչութեան, պիտի ներկայացնէ Յ. Պարոնեանի՝

«ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐ»

Քրքջալիր կատակերգութիւն 3 արար

12 Ապրիլ, երկուշաբթի իրիկուն ժամը ճիշդ 20ին Beaux-Arts «Petit Théâtre» սրահին մէջ, Պրիւսէլ:

Հասոյթը պիտի յատկացուի գաղութին կարօտեալներուն:

Ծանօթ.— Տոմսերուն գիներն են 30, 50 եւ 100 ֆրանք, զորս կրնաք այժմէն ապահովել:

Bureau de location - Palais des Beaux-Arts, Bruxelle, ou Persiana, 19, Chaussée de Charleroi, Bruxelles, Ամէն առաւօտ ժամը 9–12:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Ի նպաստ Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան

Հովանաւորութեամբ Վիէնի եկեղ. Տիկնանց Միութեան վարչութեան, կազմակերպութեամբ Լիոնի «Անի» Թատերախումբի:

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 14.30ին, Վիէնի քաղաքապետական շքեղ սրահին մէջ: Ղեկավարութեամբ Պ. Ղեւոնդ Գայքանեանի:

Վիէնի թատերաբեմին վրայ առաջին անգամ ըլլալով, խնամեալ պատրաստութեամբ կը ներկայացուի «ՎԱՐՉՔ»:

Հեղինակ՝ Յարութիւն Պիլէմճեան:

Տոմսերու գիներ.— 250, 200, 150 եւ 100 ֆրանք:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Սիրարփի Սանթուրճեան կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի, 11 Ապրիլ, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, իր մօրը Սկիւտարի Ս. Խաչ երկսեռ վարժարանի բազմամեայ տեսչուհի

ՏԻԿԻՆ ԿԻՒԼԻՒԿ ՀԱԼԷՊԼԵԱՆԻ

մահուան տասնամեայ տարելիցին եւ իր ամուսնոյն՝

Պ. ՋՕՀՐԱՊ ՍԱՆԹՈՒՐՃԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ:

Կը հրաւիրուին ողբացեալներուն յիշատակը յարգողները:

×

ՍԷՆ ԺԵՐՈՄ.— Պ. Պ. Արշակ եւ Սեպուհ, Օր. Վարգուհի Արսլանեան, Տէր եւ Տիկին Իսկէնտէրեան, Տէր եւ Տիկին Զարուկեան եւ այրի տիկին Արսլանեան կը ծանուցանեն թէ իրենց եղբօր, հարսին, հօր, մօր եւ հօրեղբօր Տէր Բարկէն հօր, մահուան տարելիցին, ինչպէս նաեւ երիցուհի եւ Յարութիւն Արսլանեանի յիշատակին Ս. Պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուին այս կիրակի, Թաղիս Ս. Սահակ Մեսրոպ եկեղեցւոյ մէջ: Կը հրաւիրուին ողբացեալներուն յիշատակը յարգողները:

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Պէլվիլի Ռոստոմ խումբի ժողովը այս կիրակի առտու ժամը 10ին, ընկ. Մանուկի բնակարանը: Կարեւոր օրակարգ:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի ընդհ. ժողովի շարունակութիւնը այս հինգշաբթի Ազգ. Տան մէջ: Ժողովը կը բացուի ժամը ճիշդ 21ին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Օրակարգ.— Պատգամ. ժողովի պատրաստութիւն:

ԻԹԱԼԻԻ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 16ին, Ժանթիյիի Հայկ. դպրոցին մէջ: Օրակարգ.— Պատգամաւորներու զեկուցում, հաշուետուութիւն եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի, կէսօրէ վերջ ժամը 15ին, 101 Ավընիւ տը Սաքսի սրճարանին ներքնասրահը: Կարեւոր օրակարգ: ա) Նոր վարչութեան ընտրութիւն: բ) Պարահանդէսի հաշուետուութիւն: գ) Ընթացիկ հարցեր:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Կապ. Խաչի Սէն Ժերոմի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի երեկոյեան ժամը 9ին, դպրոցի սրահին մէջ: Օրակարգ՝ զեկուցում պատգամաւորական ժողովի եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն:

ՎԱԼԱՆՍ.— Խարբերդի Եփրատ Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի առտու ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Լը Փոնթէէն (Վոգլիւզ) Պ. Մկրտիչ Գաբրիէլեան ցաւով կը ծանուցանէ մահը՝ իր կնոջ՝

ՀԱՃԻ ՍԻՐՈՒՀԻ ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆԻ

(Ծնեալ Զումպուլեան, Զօրումցի)

որ տեղի ունեցաւ Մարտ 15ին, յետ երկարատեւ հիւանդութեան:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.
Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. Հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ
9
ԱՊՐԻԼ
VENDREDI
9 AVRIL
1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7341 30e ANNEE Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2752

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄՏԱՀՈԳ ԵՒՐՈՊԱՆ

●

Ամէնէն լաւատեսներն ալ անձկութեան մատնուած են այս միջոցին, ի տես անզէն եւ զինեալ պատերազմի ելեւէջներուն ։

Ինչ որ տեղի կ'ունենայ Տիէն Պիէնի բերդին առջեւ, աւելի քան մէկ ամիսէ ի վեր, միայն ռազմական արժէք չունի, այլ եւ քաղաքական ։

Եթէ բերդը իյնայ, մեծապէս պիտի ազդէ պատերազմի ելքին, ինչպէս եւ Ժընեւի ժողովին վրայ ։

Այս մտահոգութեամբ է որ Մ. Նահանգներու նախագահը եւ իր արտաքին նախարարը զանազան ազդարարութիւններ կ'ուղղեն ։

Անցեալ տարի, Ֆոսթըր Տըլըս երեք ազդարարութիւններ կ'ուղղէր, զգուշացնելով կարմիր Չինաստանը ։

Այս անգամ, քանի մը օր առաջ, աւելի վճռական խօսքեր ուղղեց, այն տպաւորութիւնը ձգելով թէ ի հարկին պիտի միջամտէ ։

Իր յայտարարութենէն կը բխէր նոր առաջարկ մը,— Հաւաքական ազդարարութիւն մը ուղղել Չինաստանի, մասնակցութեամբ Մ. Նահանգներուն, Անգլիոյ, Ֆրանսայի, Աւստրալիոյ, Նոր Զելանտայի եւ Սիամի ։

Եւ մինչ կը կարծուէր թէ ազդարարութիւնը պիտի հաղորդուէր այսօր – վաղը, միջազգային մամուլը սկսաւ արձանագրել վարանումները եւ ժխտական եզրակացութիւնները ։

Ամէնէն առաջ, Փարիզն էր որ ոչ միայն վերապահ, այլ եւ բացասական դիրք մը բռնեց ։

Պատահական երեւոյթ մը չէր կիսապաշտօնական օրկանին՝ «Լը Մոնտ»ի խմբագրականը,— «Ծովագնացութիւնը վտանգուած» (7 Ապրիլ) ։

Թերթը տող առ տող վերլուծելով Տըլըսի վերջին յայտարարութիւնը, վտանգաւոր կը գտնէր Չինաստանի ապարէզ կարդալու առաջարկը ։

Եզրակացութիւնը պարզ էր,— եթէ Չինաստան անտեսէ եղած ազդարարութիւնը, եւ արեւմտեան պետութիւնները հարկադրուին փոխադարձ միջոցներ ձեռք առնել, հետեւանքը պիտի ըլլայ պատերազմի ծաւալում, այսինքն նոր փոթորիկ մը որուն հետեւանքները դժուար է նախատեսել ։

«Լը Մոնտ» երէկ ալ կը շօշափէր այս խնդիրը, նոյն մտահոգութեամբ: Կը նախընտրէր բանակցիլ, փոխանակ ամերիկեան միջամտութիւն մը փորձելու ։

Նոյն օրը լրագրական ասուլիս մը սարքելով, զօր. տը Կոլ, որ նոյնպէս մտահոգութեան մատնուած է, անհրաժեշտ կը գտնէր մեղմացնել միջազգային կացութիւնը եւ «ամէն բան փորձել Հնդկաչինի պատերազմը դադրեցնելու համար» ։

Այս հարցին մէջ, զգոյշ եւ սպասողական դիրք մը բռնած է նաեւ Մեծն Բրիտանիա ։

Տըլըսի ճառէն անմիջապէս վերջ, Լոնտոնի մէջ դիտել տուին թէ անհրաժեշտ է մանրամասնօրէն քննել հաւաքական ազդարարութեան վտանգները, որպէս զի սնամէջ յոխորտանքի մը ձեւը չառնէ ։

Նոր ազդարարութիւն մը առաջարկած ատեն, Ամերիկացիները միշտ կը յիշեցնեն Քորէայի օրինակը ։

Բայց, իրագէկներ դիտել կու տան թէ մեծ տարբերութիւն կայ Քորէայի եւ Հնդկաչինի պարագաներուն միջեւ ։

Եւ դեռ խնդիր է թէ այն 16 պետութիւնները որ զինուոր ղրկեցին Քորէա, նոյն յանձնառութիւնը պիտի ստանձնե՞ն, եթէ պատերազմը ծաւալի ։

Նոյնքան վրդովիչ հարցումներու տեղի կու տայ Եւրոպայի միացեալ բանակի ծրագիրը, մանաւանդ Փարիզի մէջ, ուր խնդիրը աւելի բարդացաւ, իբրեւ հետեւանք մարեշալ Ժիւէնի ծանօթ յայտարարութեան ։

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵԹԷ ՀՆԴԿԱՉԻՆԸ ԿՈՐՍՈՒԻ…

●

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ ԱՆՀԱՇՈՒԵԼԻ ՀԵՏԵՒԱՆՔՆԵՐ ԿԸ ՆԱԽԱՏԵՍԷ ԱԶԱՏ ԱՇԽԱՐՀԻՆ ՀԱՄԱՐ

Մ. Նահանգներու նախագահը իր վերջին լրագրական ասուլիսը մեծ մասով նուիրած էր Հնդկաչինի պատերազմին եւ Մ. Նահանգներու դիրքին: Երբ հարցուցին թէ կը հաւատա՞յ որ կարելի է բանակցութեամբ կարգադրել Հնդկաչինի խնդիրը, Ժընեւի ժողովին մէջ, պատասխանեց թէ չի հաւատար գոհացուցիչ կարգադրութեան մը: Իր կարծիքով, Հնդկաչինի կորուստը անհաշուելի հետեւանքներ պիտի ունենայ ազատ աշխարհին համար: Ինք գիտէ թէ ի՛նչ կրնան ընել Մ. Նահանգները եւ իր դաշնակիցները, կանխելու համար Հնդկաչինի անկումը, բայց մերժեց յայտնել իր տեսակէտները, քանի որ բանակցութիւններ կը կատարուին միւս ազգերուն հետ, կարելի ձեռնարկի մը մասին: Յետոյ բացատրելով Հնդկաչինի կարեւորութիւնը Մ. Նահանգներուն եւ իր դաշնակիցներուն ապահովութեան տեսակէտով, ըսաւ թէ անոր անկումը պիտի խախտէ Ճափոնի, Ֆորմոզայի եւ Փիլիփիններու միջոցաւ կազմուած պաշտպանութեան շղթան, ուղղակի վտանգելով Աւստրալիան եւ Նոր Զելանտան: Երբ համայնավարութիւնը տիրապետէ հարաւարեւելեան Ասիոյ, Ճափոն պիտի զրկուի իր առեւտրական ասպարէզէն եւ պիտի դիմէ համայնավար Չինաստանի եւ Մանչուրիոյ, ապրելու համար: Այս առթիւ պարզեց նաեւ Հնդկաչինի տնտեսական կարեւորութիւնը, իբրեւ չաեմարան հում նիւթերու,— թիթեղ, ճղախէժ եւն: Եւ վերջապէս բացատրեց թէ միլիոնաւոր ժողովուրդներ համայնավար բռնակալութեան պիտի ենթարկուին:

Այզընհաուըր միեւնոյն ատեն յայտնեց թէ Մ. Նահանգները պատրաստ են բանակցելու որեւէ միջազգային հարցի մասին, ո՛րքան թոյլ կու տայ խոհեմութիւնը: Բայց, պիտի չանցնին այդ խոհեմութեան սահմանը եւ պիտի հսկեն որ յանձնառութիւնները յարգուին ։

Երբ հարցուցին թէ խորհրդակցա՞ծ է խորհրդարանին հետ, ի հարկին ձեռնարկ մը կատարելու համար Հնդկաչինի մէջ, նախագահը «ոչ» պատասխանեց. բայց աւելցուց թէ ոչ ոք մտքէ կ'անցընէ խուսափիլ պատասխանատուութենէ, վասն զի խնդիրը կապ ունի Մ. Նահանգներու կենսական շահերուն հետ ։

Թղթակից մը հարցուց թէ ի՛նչ միջոցներ ձեռք պիտի առնեն Մ. Նահանգները, եթէ կացութիւնը ծանրանայ Հնդկաչինի մէջ, իբրեւ հետեւանք Չինաստանի զօրծակցութեան, ինչպէս յայտնեց արտաքին նախարարը: Այզընհաուըր առանց որոշ պատասխան տալու ըսաւ. «Ատոր համար անհրաժեշտ է որ ամերիկեան խորհրդարանը եւ միւս շահակից կառավարութիւնները համաձայնութեան մը յանգին» ։ Ուրիշ մը հարցուց թէ Մ. Նահանգները պատրա՞ստ են առանձին գործելու Հնդկաչինի մէջ: Նախագահը դիտել տուաւ թէ չի կրնար պատասխանել այդպիսի հարցումի մը, մինչեւ որ բոլոր շահակից կողմերը իրենց տեսակէտները յայտնեն:

× Անգլիոյ դահլիճը նիստ գումարեց նախագահութեամբ Չըրչիլի, քննելու համար սա խնդիրը թէ Մեծն Բրիտանիա կրնա՞յ ի հարկին աջակցութիւն ընծայել, Հնդկաչինի պատերազմին մէջ: Յարդ որ եւ է դիմում կատարուած չէ Ֆրանսայի կողմէ: Դահլիճը քննեց նաեւ Չինաստանի ուղղուելիք ազդարարութեան խնդիրը ։ Անգլիոյ հանրային կարծիքը խոհեմութիւն կը թելադրէ այս հարցին մէջ: Աւստրալիան ալ համաձայն չէ որեւէ ձեռնարկի, առանց խորապէս քննելու խնդիրը:

× Չինաստանի հեռագրական գործակալութիւնը պատասխանելով Տըլըսի մեղադրանքներուն, կ'ըսէ թէ Մ. Նահանգներն են որ գործօն միջամտութիւն կը կատարեն Հնդկաչինի պատերազմին մէջ եւ ոչ թէ ուրիշ որեւէ պետութիւն: Եւ կ'աւելցնէ.— «Պ. Տըլըս վտանգաւոր ռազմախաղ մը կը փորձէ, տարածելու համար Հնդկաչինի պատերազմը, երբ կը խօսի հաւաքական ձեռնարկի մը մասին»:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

■

ՊԱԿԱՍՆԵՐԸ ԼՐԱՑՆԵԼ, ՃՈԽԱՑՆԵԼ

Ամէնքս ալ կը պարծենանք մեր լեզուին գեղեցկութեամբ, ճոխութեամբ եւ ուրիշ արժէքներով:

Բայց, ի՞նչ կ'ընենք զայն աւելի հարստացնելու, արդիացնելու, պակասները լրացնելու համար :

Ամենօրեայ մամուլը գիտակցօրէն կը կատարէ՞ իր դերը, լեզուին զարգացման համար :

Կ'օգտագործէ՞ բոլոր պիտանի բառերն ու բացատրութիւնները, ոճերը եւ ասացուածքները, նոր աւիշ հոսեցնելով :

Վերջին տարիներու ընթացքին բազմաթիւ գիրքեր հրատարակուեցան այս կամ այն գաւառի մասին, էջեր յատկացնելով տեղական բարբառներուն:

Այդ ուսումնասիրութեանց մէջ բառեր կան որոնք բոլորովին պիտի մոռցուին, եթէ չօգտագործուին: Նաեւ պատկերալից ասացուածքներ, որոնց մասին շատ քիչեր գաղափար ունին:

Մինչեւ այսօր ալ սովորութիւն եղած է թուրքերէնը օգնութեան կանչել, առակ մը կամ առած մը փնտռած ատեն:

Յետոյ, շատեր տակաւին կ'անգրկին, առտին, ամենօրեայ իրերու, գործիքներու եւն. հայերէնը գտնելու համար:

Մինչեւ Փարիզ փոխադրուած են «չամաշըրին բէքնէ»ն (լուացքի տաշտը), ջուրին «տէսթի»ն (կուժ), «քիրէմիտ»ը (աղիւս), «քիւրէկ»ը (թի), «խովա»ն (դոյլ), «թեփսի»ն (ափսէ), «պալթա»ն (կացին) եւն.:

Իրողութիւն է նաեւ որ շատ մը գործածական բառեր կը պակսին,— մանաւանդ արհեստագիտական (թեքնիք):

Այդ կարգի բառեր հաւաքելով, հետզհետէ պիտի ներկայացնեմ այս էջին վրայ, որպէս զի ձեռնհասներ գտնեն համապատասխան հայերէնը :

Ցաւօք այս փորձին ձեռնարկած էր Բ. աշխարհամարտէն առաջ, եւ կարելի եղաւ իւրացնել քանի մը բառեր :

Ահաւասիկ մտքի մարզանք մը, որ միեւնոյն ատեն պիտի ծառայէ իրական պահանջ մը գոհացնելու :

Ֆրանսացին «մածուն»ի մասին գաղափար չունի, եւ մինչեւ այսօր ալ կը գործածէ բարբարոս բառը, «եողուրտ»:

Արդի կենցաղին մէջ ընթացիկ բառեր կան որոնց արտայայտած գաղափարին համապատասխան առարկան, մեքենան կամ գործողութիւնը չկար, Հայաստանի մէջ, որպէսզի գործածէին :

Արօր եւ գութան ունէինք. բայց *տրակտո՞ր*, *փառաշի՞ւա* եւ անոր միջոցաւ կատարուած գործողութի՞ւնը,— *փառաշուտաժ*:

Երկաթուղին գիտէք. իսկ «շըմինօ՞»ն:

Եւ այսպէս դէզ մը բառեր, ըստ կարգի:

Պիտի ջանամ ներկայացնել նաեւ Երեւանի մէջ կատարուած գիւտերը, որոնք մեծ թիւ մը չեն կազմեր:

ՎԱՀԷ

ԶՕՐ. ՏԸ ԿՕԼ ԽՈՀԵՄՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ԹԵԼԱԴՐԷ

■

«1946 – 47ԻՆ. ԵԹԷ Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ՅԱՌԱՋ ՔՇԷՐ ԻՐ ԲԱՆԱԿՆԵՐԸ, ԳՐԱՒԱԾ ՊԻՏԻ ԸԼԼԱՐ ԵՒՐՈՊԱՆ»

Երկար լռութենէ մը ետք, զօր. տը Կոլ լրագրական ասուլիս մը սարքած էր Դչ. օր, պարզելու համար իր տեսակէտները միջազգային կացութեան մասին: Այս առթիւ անուղղակի պաշտպանեց մարեշալ Ժիւէնը, դիտել տալով թէ ան «զոհ գնաց բարոյական խարէութեան մը, իբրեւ կուսակից հռչակուելով միացեալ բանակի ծրագրին եւ Գերմանիոյ վերազինման» ։ Եւ գնահատեց անոր բռնած դիրքը ։

Թղթակից մը հարցուց թէ ինք եթէ վարչապետ ըլլար, թոյլ պիտի տա՞ր որ մարեշալ մը կամ ուրիշ որեւէ զինուորական առաջնորդ մերժէր իրեն ուղղուած կոչնագիրը ։ Զօրավարը բարկանալով ձեռքը սեղանին զարկաւ եւ յայտարարեց,

— Ես կառավարութիւն էի, պետութիւն էի, Ֆրանսան էի, կը խօսէի յանուն Ֆրանսայի շահերուն: Ահա թէ ինչու ամէն մարդ կը հնազանդէր: Պետութիւնը միշտ հնազանդութիւն կը գտնէ երբ կը նոյնանայ ազգին շահերուն հետ, այլապէս հետեւանքը անիշխանութիւն է »:

Եւ խնդրեց այդպիսի հարցումներ չուղղել այլեւս ։

Յետոյ անցնելով օրուան կացութեան, չափազանց վտանգաւոր գտաւ զայն, մանաւանդ հիմա որ հիւլէական զէնքեր կը փորձուին: «Ովկիանոսի մէջ պայթած երեք ջրածին ռումբերը մահ ցանեցին երեսուն քիլոմեթր տարածութեան վրայ: Այդ կարգի երեք ռումբեր եթէ պայթին Նիւ Եորքի, Լոնտոնի եւ Փարիզի մէջ, այդ երեք քաղաքները պիտի վերածուէին հրաբուխի խառնարանի մը, ուր ոչինչ, բացարձակապէս ոչինչ ողջ պիտի մնար ։ Եւ դեռ կը խօսին աւելի զօրաւոր զէնքերու, մանաւանդ բուլտալ ընուած ռումբերու մասին: Կարճ խօսքով, մէկ պահէն միւսը, ամբողջ մարդկութեան կեանքը կրնայ վտանգուիլ: Սարսափելի մրցակցութիւն մը բացուած է երկու մեծ պետութեանց միջեւ: Ոչ ոք կրնայ տարակուսիլ որ եթէ փոթորիկ մը պայթի, ամբողջ աշխարհի մէջ տեղի պիտի ունենան աւերներ զորս կարելի չէ երեւակայել ։ Այն ատեն ամէն բան, հաւատքը, յառաջդիմութիւնը, ձեռնարկները, սէրը, ընտանիքը, հայրենիքը, վարդապետութիւնները, ամէն ինչ որ եւ է կարեւորութիւն պիտի չունենան »:

Այս քստմնելի հեռանկարը պարզելէ վերջ, զօրավարը չըշտեց թէ անհրաժեշտ է միջոցներ մտածել, յարաբերութիւնները բարւոքելու համար: Այս առթիւ ըսաւ թէ 1946 – 47ին եթէ Խ. Ռուսիան յառաջ քշէր իր բանակները, Եւրոպան գրաւած

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՄՇԱԿՈՅԹԻ ԱՌԱՔԵԱԼՆԵՐԸ ՄԵԿՆԵՑԱՆ

Մարսէյլի մեր թղթակիցը կը գրէ.— Չորեքշաբթի, 7 ապրիլ, ժամը 12ին «Քամպոճ» շոգենաւով Եգիպտոս մեկնեցան Տէր եւ Տիկին Ժան Պալար, բանաստեղծ Լիւք Անտրէ Մարսէլ եւ Կ. Փօլատեան: Ողջերթի գացած էին քանի մը Ֆրանսացիներ, բարեկամներ եւ ընկերներ Յ. Պալիկեան, Ս. Տէր Թովմասեան, Պետիկեան եւն.: Ճամբորդները մեկնեցան խանդավառ տրամադրութեամբ ·

Նաւը Փորթ Սայիտ կը հասնի շաբաթ, ուր դիմաւորելու պիտի երթան Համազգային ընկերութեան Գահիրէի վարչութիւնը եւ ընկերներ ։

× Համազգայինի Մարսէյլի վարչութիւնը մեծ խանդավառութիւն ստեղծած է, իր գասախօսութիւններով եւ զարմնթացքներով: Քառասուն պատանիներ եւ աղջիկներ եռանդով կը հետեւին գրականութեան եւ պատմութեան դասերուն: Ամէն աշխատանք կը տարուի, աւելի զարգացնելու համար այս գեղեցիկ ձեռնարկը ։

× Որոշուած է Ապրիլեան ոգահանդէսը կատարել Համազգայինի դետնի վրայ, հովանաւորութեամբ հոգեւոր իշխանութեանց ։

ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿ

■

ԽՄԲ.— Ապրիլ 1ին իր հրատարակութեան 40րդ տարեդարձը թեւակոխեց Գահիրէի մեր պաշտօնակիցը, *Յուսաբեր*։

Այս առթիւ հրատարակուած խմբագրականէն կը քաղենք հետեւեալ խորհրդածութիւնները.—

.. Համոզուած ենք, որ յաղթելու համար պայքարիլ պէտք է։ Բան մը չընելով, ձեռնածալ նստելով, եւ նայելով միայն՝ առանց առաջնայելու, ամէնինչուրիշներէն սպասելով, հաշտուելով մեր վատթար վիճակին հետ՝ վատթարագոյնէն թուսափելու մտահոգութեամբ, միշտ յօժարելով բան մը վրայ տալ մեր ունեցածէն,— այս ձեւով, կ'ըսենք, ոչ Դատ կը պաշտպանուի, ոչ յաղթանակ կը շահուի։

Եթէ այսպէս մտածէին նաեւ մեր հայրերն ու նախահայրերը, այսօր հաւանաբար հայ անունով ազգ մը գոյութիւն չէր ունենար մեր մոլորակին վրայ։

Ըսենք անմիջապէս.— Մեր պայքարը անձնական հիմ չունի եւ անձնական նպատակներ չի հետապնդեր։ Եթէ այս ոգին առաջնորդէր մեզ, մեր ջանքը պիտի ըլլար ոչ թէ պայքարիլ, այլ յարմարիլ։ Ոչ թէ դէմ ըլլալ որեւէ բանի եւ ոեւէ անձի, այլ թեր ըլլալ ամէն բանի եւ ամէն անձի։ Ընդունիլ գերութիւնը իբրեւ փրկութիւն, կապանքն ու շղթան՝ իբրեւ ազատութիւն։

Քաջութիւնը ոչ թէ այո ըսելն է միշտ, այլ գիտնալ ոչ ըսել, տեղին եւ պարագային համեմատ։ Ամէն մարդու վայել չէ այո ըսել, երբ գիտէ, թէ փրկութիւնը ոչ ըսելուն մէջ է։

Այս ոգին էր,— կրկնենք անգամ մը եւս,— որ առաջնորդեց մեր նախահայրերը, Հայկէն մինչեւ Վարդան, Սասունցի Դաւիթէն մինչեւ մեր օրերու հայդուկները, որոնք յօժար էին եւ պատրաստ՝ «ժամը 4ին մեռնելու»։

Մենք հաւատարիմ ենք այս ոգիին։

Մեր չնչին անձերուն եւ աւելի չնչին փառասիրութիւններուն համար չենք պայքարած մինչեւ հիմա եւ պիտի չպայքարինք նաեւ ասկէ ետք։ Ուստի՝ մեր պարտութիւնները անձնական պարտութիւններ չենք նկատեր, ինչպէս որ անձնական յաղթանակներ չենք համարեր մեր յաղթանակները։

Անձնապէս ոչ ոքի դէմ ենք, բայց իբրեւ Հայ՝ դէմ ենք ամէն բանի, որ վնաս մըն է մեր Դատին, մեր Հայրենիքին, մեր ժողովուրդին եւ մեր ազգային պահանջներուն համար։

Մենք մեզ «փրկիչ»ներ չենք նկատեր, բայց կ'ուզենք առաջին դծի վրայ ըլլալ ազգին փրկութեան համար աշխատողներուն, արիւն թափողներուն մէջ։ Ուր որ ցեղին ձայնը կանչած է մեզ, հոն ուզած ենք ներկայ ըլլալ միշտ։

Եւ այս է, որ մեր հակառակորդները կը կոչեն «արկածախնդրութիւն»։

Եթէ իրապէս «արկածախնդրութիւն» է ունկնդիր ըլլալ ցեղի ձայնին, ապա անվարան կրնանք ըսել, թէ այո, «արկածախնդիր»ներ ենք մենք։

Անարժան պիտի ըլլայինք մեր դերին ու առաքելութեան, թէ իբրեւ թերթ, թէ իբրեւ կուսակցութիւն, եթէ խուլ ձեւանայինք եւ չընէինք մեր կարելին, յաճախ նոյնիսկ անկարելին, փրկութեան գործին բերելու համար մեր համեստ բաժինը։

«Երբ իրական հանճար մը երեւան կուգայ,— կը գրէր Սուիֆթ մեզմէ շուրջ երկու հարիւր քառասուն տարի առաջ,— իր ներկայութեան ապացոյցը կը գտնէք այն բանին մէջ, որ բոլոր տխմարները իրեն դէմ կը դաշնակցին»։

Մենք մեզ «հանճար» չենք նկատեր բնաւ, ոչ ալ «տխմար»ի տեղ կը դնենք մեզի պէս չմտածողները. ոչ, պարզապէս կ'ուզենք հաստատել ճշմարտութեան բաժինը մարգարէաշունչ պատգամին մէջ անգլիացի մեծ գրագէտին, որ իրաւազրկուած Իրլանտայի դատը պաշտպանեց ընդդէմ իր իսկ հայրենիքին։

Մեր երկիրը «Իրլանտա» է, իսկ մենք «Իրլանտացի»ներ ենք։

Ո՞ւր են Սուիֆթները հիմա ...

Կրնանք ըսել, թէ բոլոր տխմարները կը դաշնակցին՝ պայքարելու համար այն իրական «հանճար»ին դէմ, որ հայ ժողովուրդն է, որ Հայկ. Դատն է։

Մենք այս «հանճար»ին հետն ենք ընդդէմ բոլոր «տխմար»ներուն։

Երբեք նկատի չենք առներ մեր ուժը — եւ մեր հակառակորդին ուժը — այն պայքարին մէջ, զոր կը մղենք յանուն մեր ազգային Դատին, հայրենիքին եւ մեր անժխտելի իրաւունքներուն։

Այս պատճառով ալ չենք իսկ մտածեր, թէ ով կայ մեր առջեւ կամ մեզի դէմ։ Կը մտածենք միայն մեր իրաւունքներուն, մեր ազգային պահանջներուն մասին։

Սխալ է կարծել, թէ մենք կը պայքարինք Թուրքին դէմ, Ռուսին դէմ, Բոլշեւիզմին դէմ, Արեւելքին կամ Արեւմուտքին դէմ, ոչ։ Կը պայքարինք միայն եւ միայն ի խնդիր եւ ի պաշտպանութիւն մեր իրաւունքներուն։

Ով որ դէմ է այս իրաւունքներուն, մեր թշնամին է։

Ով որ հետն է այս իրաւունքներուն, մեր բարեկամն է եւ մեր դաշնակիցը։

Մեր պայքարին մէջ մենք մեզ կը նկատենք անպարտելի։ Որովհետեւ կը հաւատանք, թէ Արդարութիւնը անպարտելի է։

Այն օրը, որ դադրինք հաւատալէ այս ճշմարտութեան, այն օրը մենք պարտուած ենք։

Քաղաքականին հետ մեր թերթը ունի նաեւ ազգային — մշակութային մտահոգութիւններ, զորս կրնանք ամփոփել սա քանի մը կէտերուն մէջ.

Ա) Հայապահպանում։

Բ) Պայքար օտարադաւանութեան զգացումին դէմ։

Գ) Սիրել եւ սիրելի դարձնել հայ լեզուն։

Դ) Հող տանիլ, որ ժանդ չկապէ մեր ազգային ոգին։

Ե) Ըլլալ աննահանջ եւ անդաւաճան պահակները հայկական մշակոյթին։

Զ) Կապը անեղծ պահել հին եւ նոր սերունդներուն, հին եւ նոր գաղութներուն միջեւ։

Է) Անեղծ պահել նաեւ հոգեկան կապը երկրին եւ Արտերկրին միջեւ։

Ը) Հայութիւնը եւ Հայաստանը դարձնել խտէալ։

Մէկ խօսքով՝ պահել մեր ունեցածը անվթար, թէ իսկ չկարենանք մեր կողմէ բան մը աւելցնել անոր վրայ։

Մեր ծանրաչափը, այս կէտին մէջ, սովորական այն ծանրաչափը չէ, զոր ուրիշներ ընդունած եւ գործածած են առաւել կամ նուազ չափով։ Մեր նպատակն է ժողովուրդը դարձնել տէրը իր պարտականութեանց, բայց նաեւ տէրը իր իրաւունքներուն։

Պարտքի եւ իրաւունքի գիտակցութիւնն է գերագոյն խարիսխը ազգութեան։

Ամուր պահենք այս խարիսխը եւ հաւատարիմ մնանք քառասուն դարերու աւանդութեան.— «Հայ ապրինք, եղբարք, մարդկութեան մէջը...»։

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԿՈՄՍՈՄՈԼՆ ԱԼ «ԶԱԶՈՒ»ՆԵՐ ՈՒՆԻ

●

«Լը Մոնտ»ի ռուսագէտ աշխատակիցը, Անտրէ Փիէռ, յօդուածով մը կը վերլուծէ Խ. Միութեան երիտասարդութեան վիճակը, վերջին համագումարին առթիւ։

Ինչպէս դիտել կուտայինք անցեալ շաբթու, Խ. Միութիւնը եւ արբանեակ երկիրներն ալ ունին իրենց «զազու»ները, Մոսկուայէն մինչեւ Երեւան։

Ստորեւ՝ Անտրէ Փիէռի յօդուածին ամփոփումը.—

Մարտ 19–26ին տեղի ունեցաւ Խ. Միութեան Կոմսոմոլներու (Երիտ. Միութիւն) ԺԲ. Համագումարը։ 1949էն ի վեր Ա. համագումարն էր այս։ Հանգուցեալ Առաջնորդը, Սթալին, ներկայ չէր եղած ԺԱ. համագումարին։ Այս անգամ Մալենկով մեծ հետաքրքրութիւն ցոյց տուաւ երիտասարդութեան հանդէպ։ Միւս վարիչները, Մոլոթով, Խրուշչեւ, Վորոշիլով, Բուլկանին եւ ուրիշներ հետեւեցան իր օրինակին։

Կազմակերպութեան ընդհ. քարտուղարին՝ Ալեքսանդր Շելեփինի տեղեկագրին համաձայն 1949ին ինը միլիոն անդամ ունէին, իսկ ներկայիս մօտ տասնըինը միլիոն, բաժնուած 431 հազար «նախնական կազմակերպութեանց»։ Ընկերային տեսակէտով բանուորները ընդհանուրին մէկ չորրորդը կը ներկայացնեն, կոլխոզի գիւղացիները 13.2 առ հարիւրը՝ դպրոցներու եւ արհեստագիտական դպրոցներու աշակերտները 38 առ հարիւր։

Ընդհ. քարտուղարը ըսաւ թէ կազմակերպութեան մէջ ուր կը մնան 14էն մինչեւ 26 տարեկանը, կային 271 հազար ճարտարագէտ եւ մասնագէտ, 455 հազար ուսուցիչ, մօտ 51 հազար մասնագէտ կենդանաբոյծ եւ երկրագործ, 892.000 բարձրագոյն կարգի ուսանող։ Ասոնք վարչակազմի անդամներն են որոնք հիներուն տեղը պիտի բռնեն։ Կոմսոմոլը «կուսակցութեան տնկարանն» է եւ իր անդամները պէտք է հայրենասիրութեան օրինակ հանդիսանան։

Կոմսոմոլները կ'ենթարկուին շատ խիստ մտաւորական եւ բարոյական դաստիարակութեան մը, հիմնուած մարքսեան վարդապետութեան վրայ, եւ կուսակցութիւնը զանոնք կ'օգտագործէ դժուարին վայրկեաններու մէջ։ Երկրագործական արտադրութեան բարձրացումը առաջնակարգ հարց մըն է Մալենկովիկառավարութեան համար, ուստի կոմսոմոլը հրաւիրուեցաւ իր լայն օժանդակութիւնը բերելու այս ձեռնարկին։ Իր գիւղական կազմակերպութիւնները, որոնք գոյութիւն ունին 89 հազար կոլխոզներու մէջ, երկու միլիոն անդամով, պաշտօնի կանչուեցան ամէն տեղ։ 60 հազար երիտասարդներ մեկնեցան հողը հերկելու Քազաքիստանի, Ուրալի, Ալթայի եւայլնի մէջ, իսկ մօտ 400.000ի խնդրանք եղաւ կամաւոր արձանագրուելու։

Ասով մէկտեղ շատ մը ուսանողներ չեն ըմբռներ իրենց պարտականութիւնը եւ կը մերժեն երթալ հոն ուր կը կանչէ զիրենք հայրենիքը։ Կոմսոմոլն է պատասխանատուն այս վիճակին, ինչպէս կը հաստատէ Շէլիփին։ Ամէն երիտասարդ մասնագէտ պէտք է ուսումը վերջացնելէ ետք, աշխատի, համաձայն իր մասնագիտութեան, հոն ուր պետութեան շահը կը պահանջէ։ Բազմաթիւ տղաք եւ աղջիկներ կան, որոնք կը խորշին ֆիզիքական աշխատանքներէ եւ կը նախընտրեն մտաւորական գործեր, իբրեւ հետեւանք խմբապետներու եւ մանկավարժներու սխալ ուղղութեան։ Անոնք կ'ըսեն երիտասարդ համայնավարին, «լաւ սորվէ եւ ապահովաբար պիտի ըլլաս ճարտարապետ կամ գրագէտ»։ Անոնք անոր մէջ չեն արթնցներ ընտիր բանուոր մը կամ մեքենագէտ կամ մեքենավար դառնալու տենչը։

Ընդհ. քարտուղարը դիտել տուաւ թէ կայ երիտասարդութեան դասակարգ մըն ալ որ կ'ընդդիմանայ ամէն տեսակ համայնավարական դաստիարակութեան.

Խ. Միութիւնն ալ ունի իր դատարկապորտ երիտասարդները, մոլորեալներ, որոնք իբրեւ մակաբոյծ կ'ապրին ընկերութեան մէջ։ Մինչեւ անգամ կազմակերպութեան մէջ տղաքներ կան, որոնք լաւ չեն վարուիր ոչ հանրային վայրերու, ոչ փողոցին եւ ոչ ալ դպրոցին մէջ։ Անոնք կոպիտ են իրենց ծնողքին եւ ուսուցիչներուն հանդէպ։ «Պէտք է անխնայ պայքար մղել գինովութեան, գողութեան եւ բարքերու ապականութեան դէմ»։ Ակնարկելով երիտասարդ անդործներու պատճառած դժգոհութեանց, ընդհ. քարտուղարը հետեւեալ հատուածը կը նուիրէ «խորհրդային զազու»ներուն։

— «Մոսկուայի, Լենինկրատի, Թիֆլիզի, Երեւանի եւ ուրիշ քաղաքներու կեդրոնական փողոցներուն մէջ կը թափառին երիտասարդներ թարդանի պէտ սանտրուած եւ թափթփուած վրայ-գլուխով։ «Ստիլեակի» կը կոչեն զանոնք։ Ոչ մէկ տեղ կ'աշխատին, բան չեն սորվիր, գիշերները ճաշարանները կ'անցընեն եւ աղջիկ կը հետապնդեն։ Ո՞վ են ասոնք, ինչո՞վ կ'ապրին, ո՞վ է անոնց ծնողքը, անոնց ընկերը։ Կոմսոմոլը պէտք է մարտնչի այս «ստիլեակիներուն» դէմ, այս «ազնուականներուն», այս սրիկաներուն։ Պէտք է բոլորը ստիպել որ աշխատին եւ պատուաւոր կերպով աշխատին, խորհրդային մարդու վարմունք ունենան»։

Ուրեմն այս անկարգութիւնները քաղքենի ընկերութեան բարքերուն արդիւնքը

ԱՅՆ ԴԺԲԱԽՏ ՕՐԵՐԷՆ

(ԵՐ. ԱԴԱՄԵԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԸ)

★

Օհ, թշնամին արիւնարբու, բարբարոսը անգուսպ բորենի մըն է դարձած, կը բզկտէ առանց խղճահարութեան, ինչպէս վայրագ վագրը, գերազանցելով զայն ...

Ու այս բոլորը տեղի կ'ունենար օրը ցերեկով արեւի ճարճատող կրակին տակ Եհովայի, Ամենակարողին աչքին առջեւ։

ՏԷՐ – ԶՕՐ

Երկար տառապանքներէ եւ զրկանքներէ ետք կը հասնինք այս անապատային քաղաքը, մուրացկաններու, լքուածներու, որբերու կայան մը։ Հոն են Թուրքիոյ բոլոր քաղաքներէն հաւաքուած խլեակներ, մերկ, բոպիկ, անօթի, ծարաւ։

Մեր հոս հասած օրերուն քաղաքապետը, Ալի Սուատ փաշան էր, ծագումով արաբ։ Յաճախ կը պոռար Թուրք պաշտօնէութեան երեսն վեր ու բոլորին ներկայութեան։

«Անաստուածներ, բնաւ սիրտ եւ խիղճ չունի՞ք, ի՞նչ ըրած են այս կիներն ու անմեղ երախաները որ կը չարչարէք եւ կը խողխողէք առանց խղճահարութեան, Գուրանին ո՞ր էջը գրուած է այս տեսակ պատուէր։

Այդ շրջանին համեմատաբար Հայերու վիճակը տանելի էր, գոնէ չկար ջարդ եւ հալածանք։ Ալի Սուատ փաշայի օրերուն, ամէն աքսորական Հայ որ կարողութիւն ունէր սկսած էր գործ մը։ Այդ անհրապոյր քաղաքը տակաւ առ տակաւ կենդանութիւն կ'առնէր։ Փոքր կրպակներ եւ խանութներ կը բուսնէին աւազին մէջէն։ Ամէն արհեստաւոր տարրական միջոցներով սկսած էր շինել, կերտել։

Հայ հնարամիտ հանճարը իր բարութիւնն ու շինարարութիւնը կը տարածէր խաշնարած, կիսավայրենի անապատականներուն վրայ։ Մէկ օրէն միւսը տեղացի արաբ ժողովուրդը սկսած էր մեղքնալ, տեսնելով այս նահատակ ժողովուրդը, որ անխնայ կը հալածուէր ու կը ջարդուէր բարբարոս Թուրքին կողմէ։ Կեանքը կը զարգանար երկիրը, կը բարգաւաճէր Ալի Սուատ փաշա գոհ էր։

Աւաղ, երկար չտեւեց այս վիճակը։

Նախապէս որոշուած ապանդանոցը կը վերածուէր հանգստարանի։ Պէտք էր դահճապետ մը, ամէն բան քանդելու, Հայը արմատախիլ ընելու համար։

Իթթիհատի տեղեկատուները օրը օրին հաղորդած էին կատարուած աշխատանքները։ Ամէն օր նոր կարաւանները կը ժամանէին յոգնած, մաշած, ուծացած, հազարաւորներէ հազիւ հարիւրեակ մը տոկացողներ որոնք իրենք զիրենք կը նետէին այս ափերը։

Պէտք էր բնաջնջել օրէ օր կուտակուած բազմութիւնը։ Այս էր ընդհանուր պատգամը։ Այն պաշտօնեաները որոնք թոյլ կը վարուէին, կը թերանային իրենց պարտականութեան մէջ պիտի դնդակահարուէին իբրեւ դասալիք եւ դաւաճան։ «Պէտք չէ խնայել ոչ ծերին, ոչ երախային, ոչ հիւանդին, ոչ կիներուն, պէտք է սրածել, ոչնչացնել բոլորը։

Ալի Սուատ փաշա չէր ենթարկուեր այս տմարդի որոշման։ Օր մըն ալ պաշտօնանկութեան հրամանագիրը ստանալով, իր արաբ հետեւորդներուն հետ մեկնեցաւ Պաղտատ։ Խորապէս յուզուած էր եւ մեկնած ատեն ըսաւ.

— Այս անմեղներուն փոխվրէժը ազգն է որ պիտի լուծէ, Աստուած օգնութեան հասնի Թուրք ժողովուրդին։

Կ. Պոլսէն նշանակուած էր Տէր Զօրի կառավարիչ արիւնարբու իթթիհատական մը՝ Զէքի պէյ, Կեսարիոյ ջարդարարը։ Այս բորենին՝ իր հասած օրն իսկ հրամայեց բոլոր Հայերու մարդահամարը կազմել։ Երկու օր վերջ հրահանգեց որ պատրաստուին իրենց տուները վերադառնալու համար։ Այս առթիւ կ'ըսէր.— «Պետութիւնը հայր մըն է, իր զաւակները թէ կը սիրէ եւ թէ կը պատժէ, ձեր չարչարանքը բաւ է, հիմա թագաւորական ներում եկած է»։

Առաջին կարաւանը հալածելով ճամբուեցաւ Չէչէններու առաջնորդութեամբ։ Յաջորդ օրերը կարաւաններ կազմուեցան դէպի սպանդանոց։

Առաջին կարաւանէն քանի մը խլեակներ մերկ ու սպառած կը հասնէին գիշերով, սարսափելի գոյժը ուրուականի մը նման տարածուեցաւ դաղթականութեան շարքերը, սահմռկեցուցիչ սպանդը կը տարածուէր։

Ց. ՀԻՍԱՅԵԱՆ

(3) (Շար.)

ՏՈՄՍԵՐ

★

Մեծ հայրիկին ու մեծ մայրիկին խըրատները լսելէ ետք, բարեմիտ հայրենակից մը կը բանաձեւէ ուրիշ կարգ մը խրատներ՝ ի պէտս անդիտաց ․

— Ընտանեկան յարկի տակ, կուսակցական վէճեր մի յարուցաներ․ եթէ ներկաներէն մէկը այդ տեսակ անհամութիւն մը ըրած է, աշխատէ որ «վրան գոցես» եւ նիւթը փոխես․ գիտե՞ս ինչու — որովհետեւ ․․․ տակաւին հասունցած չենք ։

— Իմացած եմ թէ կը խնթենաս որ թաղական կամ հոգաբարձու ըլլաս ․ հոդիդ կուտաս այդ պատիւին արժանանալու համար ։

Բան չեմ ըսեր, ճաշակի խնդիր է ։ Բայց, եթէ ընտրուիս, աշխատէ որ քանի մը տարիէն աւելի պաշտօնի վրայ չմնաս․ ձգէ որ կիրակի առտուները, «Շէն եւ պայծառ»ի պնակը պտտցնելու փառքը ուրիշներն ալ վայելեն․․․ Հազար տարի, ազգին գործերը դուն պիտի չվարես, վերջապէս ․․․ Քեզի պէս թաղականցուներ շատ այս ազգին մէջ ․․․

— Հին սերունդին ներկայութեան, ուրած գանգատներդ յայտնէ մեր ժողովուրդին դէմ ։ Մատնանիշ ըրէ մեր թերութիւնները, մեր անճարակութիւնները, հոգ չէ, որովհետեւ ունկնդիրներուդ միտքը չես կրնար պղտորել եւ չես կրնար զանոնք ազգէն հեռացնել ։ Բայց, զգոյշ, նոր սերունդին առջեւ չեւլ պակաս խօսքեր չընես․ չափդ գիտցիր եւ ազգը մի բամբասեր ․ Ընդհակառակն, միշտ, լաւ բաներ ըսէ մեր մասին, ի հարկէ, առանց համը փախցնելու եւ չափազանցելու ․․․ Նոր սերունդին ժաքը եւ ժաքլինը արդէն պատրուակ կը փնտռեն ազգէն բաժնուելու համար, այդ պատրուակը դուն չտաս իրենց ։

— Մի մոռնար, քանի մը տարի Եւրոպա կամ Ամերիկա մնալով, մեծ մարդ եղած չես ըլլար ։ Նորէն, առաջուան գիւղացին ես ։ Ջանսի հովեր մի առներ եւ մի խնդար մեր արժէքներուն վրայ, եթէ նոյնիսկ « քաղքցի » եղած ես․ Փրանքներուդ դէզը երբեք իրաւունք չի տար քեզի որ ինքզինքդ բանի մը տեղ դնես ու խնդաս մեր ժողովուրդին վրայ ։

— Եթէ ամուսնացած ես, կինդ թող ըլլայ տանդ թագուհին, ոչ թէ սպասուհին ։

չեն, ինչպէս կը պնդեն մարքսեան քարոզիչները ։ Խ․ Միութեան մէջ ալ, ինչպէս ամենուրեք, չփացած տղաք կան, որոնց վրայ ծնողքը չի հսկեր ։ Դրամը կ'ամբաբոյացնէ զանոնք ։ Խ․ Միութեան կարգ մը խաւերու մէջ ալ միեւնոյն արատները կան ինչ որ դրամատիրական ընկերութեան մէջ, որովհետեւ դատարկամտութիւնը եւ դրամը իրենց ապականիչ ազդեցութիւնը կը գործեն ։ Յօդուածագիրը կ'եզրակացնէ թէ անարդար պիտի ըլլար խարխլուիլ դատապարտել Խ․ Միութեան երիտասարդութիւնը ։ Իր ամբողջութեան մէջ ան աշխատասէր է, յանդուգն, մարմնով եւ մտքով առողջ, ինչպէս Ֆրանսացի երիտասարդը ։

Ցարդէ զինքը եւ Ասիացիի վայել ազատութիւն մի ծախեր իրեն․ «երկիրը» չենք․ մի մոռնար, զաւակներուդ մայրը աշխարհի թագուհիներուն թագուհին է ։ Ցարդը գիտցիր եւ ուրիշ տեղ․․․ թուղթի գողութեան մի երթար ։

— Ժամանցի եւ հաճոյքի միջոցներուդ ընտրութեան մէջ, եղիր բծախնդիր, որովհետեւ, ընդհանրապէս, մարդու մը իրական արժէքը կը գնահատուի այն բաներէն, որոնցմէ հաճոյք կ'առնէ․ բան չեմ ըսեր, «փոքէր» ալ խաղա, «թավլու» ալ ։ Բայց, նայէ որ աւելի բարձր բաներ ալ հոգիիդ եւ մտքիդ խօսին ․․․

— Փափկասուն օրիորդ կամ սիրասուն տիկին, ոչ — մտերիմ պարոններուն հետ եղակիով մի խօսիր, աղուոր բան չէ ․․․

— Երբ տգէտ ու անկիրթ պարոն մը «վրան – բաց» բաներ պատմել սկսի, հեռացիր իր քովէն, իր «սրամտութիւնը», թող ցուցադրէ սրճարանին մէջ ․— Ոչ մէկ առեն չքաջալերես այդ «վրան – բաց»ները, եթէ նոյնիսկ պատմողը ընկերուհիդ է ․․․

— Այս խրատներս ականջի օղ թող ըլլան՝ շատ գիտցողներն ալ, քիչ գիտցողներն ալ ․․․

ԵԻՐՈՊԱՑԻ

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ

ՆՈՐ ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ԿՈՉԸ

ՆՄԲ․— Նիւ Եորքէն ստացանք Բարեգործականի նոր նախագահին՝ Գ․ Ալեքս Մանուկեանի կոչը, Միութեան 45ամեակին առթիւ ։

Կ'ամփոփենք հիմնական մասերը․—

․․․ Եթէ Միութիւնը անցեալին նուիրուեցաւ մեր աղէտներուն անմիջական դարմանումին, եւ պատմական նշանակութիւն ունեցող մեծ ծրագիրներու գլուխը անցաւ եւ յաջողութեամբ ի կատար հանեց զանոնք, այսօր իր ամբողջ ուժը տրամադրած է գաղթաշխարհի մէջ հայապահպանումի գործին, իր սեփական կրթական հիմնարկութիւններով, հարիւրէ աւելի կարօտ համայնքներու վարժարաններուն իր ընծայած օգնութիւններով, իր ուսանողական թոշակներով եւ մշակութային ու խնամատարական ձեռնարկներով ։

Մէկ տարուան մէջ 300․000 տոլարի հասնող գումար մը կը ծախսէ Միութիւնը ազգապահպանման այս նպատակներուն համար ։

Եղերական զուգադիպութեամբ մը, Բարեգործականի տարեդարձը տեղի կ'ունենայ մեր Մեծ Սուգին ամսուան մէջ ։ 39 տարի առաջ, Ապրիլ 24ին էր որ մեր ժողովուրդին բնաջնջման ազդանշանը տրուեցաւ ։ Աղզովին կողոպտուեցանք, տարագրուեցանք ու կոտորուեցանք, ամէնէն աներեւակայելի ու գեհենական ձեւերով ։ Ահաւոր այդ Եղեռնը մոռնալ՝ ուրացումը պիտի ըլլայ մեր ինքնութեան, մեր հայութեան ։ Անոր սահմռկեցուցիչ յիշատակը միշտ պիտի կենդանի մեր մէջ եւ անլռելի պատգամ մը պիտի ըլլայ ամէնուս, որ մեր ցեղային գոյութեան պահպանումին համար ալ աւելի մտահոգուինք, աւելի սեղմուինք իրարու մօտ, ու գործենք միասիրտ եւ միակամ ։

Հ․ Բ․ Ը․ Միութիւնը ազգային համերաշխ գործակցութեան այս դաշտն է, եւ հրաւէր կ'ուղղեմ բոլոր ազնուասիրտ Հայերուն, որ իրենց ջանքերն ու զոհողութիւնները միացնեն մերիններուն, մեր ժողովուրդին կարօտութեանց ազդու դարմանումին, մէկ խօսքով մեր վերապրումին համար ։

Իմ մեծայարգ նախորդս, Տիար Արշակ Գարակէօզեան, անցեալին մէջ սրտագին կոչեր ուղղած է Հ․ Բ․ Ը․ Միութեան բոլոր մարմիններուն եւ բազմահազար անդամներուն, որպէս զի ամէն տեղ Բարեգործականի տարեդարձը տօնեն, Ապրիլ ամսուան ընթացքին, պատշաճ հանդիսութիւններով, ու բանախօսութիւններով, եւ անոր կատարած ազգաշէն գործերը աւելի մօտէն ծանօթացնեն մեր ժողովուրդին ։

Մեր բոլոր կազմակերպութեանց վարիչներէն կը խնդրեմ որ հաւատարիմ մնան այս գեղեցիկ աւանդութեան ։

ՆԱՄԱԿՆԵՐ «ՅԱՌԱՋ»Ի

Բախտորդ արտասահմանի հայ հրապարակագիրներ, յօդուածագիրներ եւ մինչեւ համեստ մարդիկ Ձէնով Օհանի պէս կը պոռան Հայը Հայ պահել, հայ երիտասարդը հայ աղջկան հետ ամուսնացնել ։

Շատեր ոգ ահազանգը կը հնչեցնեն, կը տեսնե՞ն գերանը իրենց աչքերուն մէջ, երբ շիւղ կը փնտռեն ուրիշին աչքերուն մէջ ։

Որքան երեւելիներ ամուսնացած են օտարուհիներու հետ ։

Մեղք, հազար անգամ մեղք ։ Արդեօք հայ տիպար հարսնցո՞ւ կը պակսի իր անման առաւելութիւններով ։

Հայ կինը յատկութիւններու գերագոյնը ունի ։ Ան ընտանեսէր է, հաւատարիմ, մաքրասէր, անտեսագէտ, աշխատասէր եւ պատասխանդիր ։ Գիտէ լաւ կամ դէշ օրերուն նեցուկ հանդիսանալ իր ամուսնոյն ։ Մանաւանդ կաղնի ծառի պէս կապուած է ցեղին ։

Դժբախտաբար տակաւին կէս օտարացած տիպարներ կը մոլորեցնեն իրենց զաւակները, որոնք բառ մը հայերէն չեն գիտեր ։ Ո՞վ է մեղաւորը ։ Անոնք որ ճառեր կը խօսին գիշեր ցերեկ եւ մայրենի լեզու կը հոլովեն, ի՞նչ կ'ընեն իրենց զաւակներուն հայերէն սորվեցնելու համար ։ Դեռ կան ուրիշներ ալ որ Հայ․ Եկեղեցին մոռնալով կը դիմեն օտար եկեղեցի, որովհետեւ բարձր կը հնչեն անոնց կոչականները ։ Օտարին անունը միշտ հրապուրիչ է ։ Եւ այս բոլորը, գիտնալով հանդերձ որ առտու մը չարաչար պիտի զղջան ։

Համեստ Հայ մը

ԹԱՏՐՈՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ․— Ապրիլ 25ին, կիրակի, տեղի պիտի ունենայ թատերական բացառիկ ներկայացում մը, Թէաթր Ձ․ Վէրտիի մէջ ։

Ներկայացումը, հայերէն եւ ֆրանսերէն, կազմակերպուած է Մուրատ – Ռափայէլեան նախկին սաներէն եւ պատրաստուած Մուրատեան վարժարանի աշակերտներու կողմէ ։ Թատրոնը եւ լեզուն են որ ազգի մը մտաւոր մակարդակին բարձրութիւնը ցոյց կուտան ։ Եւ այսօր այդ բարձրութեան հասնելու միակ առիթը ունինք ։ Սեւրի Մուրատեան վարժարանը ուր մանուկը կը ստանայ ազգային կրթութեան հետ եւրոպական բարձր կրթութիւն մըն ալ ։ Ամէն գիտակից եւ ճշմարիտ հայրենասէրի պարտքը պէտք է ըլլայ եւ առաջին մտահոգութիւնը փրկել իր զաւակը օտարացումէ, այդպէս փրկելով հայ ընտանիք մը ։ Մարդկային ամէնէն նուիրական գաղափարականն է ծառայել իր հայրենիքին ։

Դուք ձեր աչքերով պիտի տեսնէք եւ պիտի համոզուիք թէ այդ մատղաշ եւ առոյգ դերասանները, որոնք քանի մը տարի առաջ զուրկ էին իրենց մայրենի բարբառէն, ինչպէս դժբախտաբար ներկայիս ուրիշ շատերը, այսօր տիրացած են անոր ։

Ուրեմն, սիրելի հայրենակիցներ, բոլորիս պարտքն է անկեղծօրէն փարիլ ազգային լեզուին եւ աւանդութիւններուն եւ օգտուիլ լուսաւոր կեդրոններէն ։

Համախմբուեցէք բազմութեամբ Ապրիլ 25ի հանդէսին, քաջալերելու հայ մանկութիւնը եւ ապրելու համար քանի մը ժամ հայկ․ թատրոնին մէջ ։

Խ․ Տ․

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ ․

ԱԼՖՈՐՎԻԼ․— Ընդհանուր դասաւորման, լաւ դիրքի վրայ գտնուող խումբերը, վերջին մրցումներուն միշտ պրկուած ջիղերով կը մասնակցին խաղերուն ։ Անակնկալներ կը ծնին ․․․

Ալֆորվիլի Հայ Մարզականը, Ապրիլ չորսին կը հանդիպէր Իւ ԷՍ Փանթէնի, այս վերջինին դաշտին վրայ ։ Երթին յաղթած էինք 3–2 ։

Ուժգին հով մը կը փչէր մեր դէմ ու հակառակորդը շատ դիւրին կը խաղար ։

Բայց հազիւ հինգ վայրկեան էր անցած եւ մեր տղոց արշաւը պիտի պսակուէր յաջողութեամբ, երբ վերջապահը ձեռքով կը կեցնէր գնդակը ։

Փենալթին սուլուեցաւ ու խմբապետ Սրապ անվրէպ կ'ուղղանագրէր առաջին կէտը ։

Թէեւ հակառակորդին համար խաղին արդիւնքը արժէք չունէր իր դասաւորման համար, սակայն եւ այնպէս, չէր հանդուրժեր պարտուիլ մեր խումբէն ու խաղը սաստկացաւ ։

Դադարին հինգ վայրկեան կար երբ հովին օգնութեամբ մեր բերդէն ներս կը մտնէր գնդակը 1–1 ։

Կիսախաղին այլեւս հովը մեզի հետ էր ։ Անպայման կ'ուզէինք այս մրցումն ալ շահիլ ։ Գալուստեան եւ Միլոյեան մեր կէտերը երեքի կը բարձրացնեն ։ Սակայն հակառակորդը ուժաթափ չեղաւ եւ ինքն ալ կը յաջողէր կէտ մը շահիլ 3–2 ։

Կը զօրացնենք մեր պաշտպանութիւնը եւ խաղը կը վերջանայ այդ արդիւնքով ։ Մեր ուրախութիւնը անսահման էր, երբ աւելի ուշ կ'իմանայինք թէ Ֆոնթէնըլօն իր դաշտին վրայ չարաչար պարտուած էր Իւ ԷՍ Քուանէօվէն 0–3 ։

Այժմ այս վերջին խումբին հետ առաջին տեղը գրաւած ենք ։

Եթէ երկու խումբերը մինչեւ վերջ յաղթական ըլլեն, բարձրանալու համար պահեստի խումբերուն դասաւորումը նկատի կ'առնուին ։

Երազներ ունէինք, բայց այսքան յոյս երբեք ։

Զ․ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (53)

ԿԱՆԱՉԵՆՑ ՀԱՐՍԸ

*

ԵՐԿՐՈՐԴ ԳԼՈՒԽ

ԾՊՏՈՒԱԾ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԸ

Ուրեմն, հօրեղբայր, մէջ մտաւ Սյօն, այս երիտասարդը Վանի մէջ եղաւ սուտ փեսեգակ, Ալաշկերտի մէջ՝ սուտ խենթ, իսկ Դիատինի մէջ՝ սուտ բժիշկ ․․․

— Այո, Սյօ ։

Արտաշէսի երկու եղբայրները կարմրած էին սրտին նեղութենէն ։ Ռէս Սանօն՝ կարծես թէ հոգեկան տագնապէ բռնուած ըլլար, կը դողար եւ չխօսեցաւ, իսկ Տիգրան կը նայէր Արտաշէսին ու կը հպարտանար ։ Ան հայ ժողովուրդի վրէժխնդրութեան վկան էր եւ արդար հատուցումի առաքեալը, համեստ տունէ ծնած այդ հերոսը՝ Արտաշէսն էր ։

Այդ ուշ գիշերով, Այգեստանի վրայ կը ծածանէր հմայքը հայ առնական յեղափոխութեան ․․․

Արտաշէսն ու Տիգրանը ընկերներ էին ։ Անոնք միասին ստացան իրենց յեղափոխական դաստիարակութիւնը, իրարմէ գաղտնիք չէին պահեր, եթէ անոնցմէ մէկը, անձնական կամ ընկերային գործ մը ունէր հետապնդելիք, միւսին կը յայտնէր զայն, կը բացատրէր նպատակը, եւ կը սպասէր ընկերոջ հաւանութեան կամ կարծիքին ։ Ամէն օր, գոնէ հեղ մը, իրար պիտի տեսնէին, քանի մը խօսք պիտի փոխանակէին ։ Իսկ եթէ դէպքերու բերումով, քանի մը օր իրար չտեսնէին, կարօտը կը տառապեցնէր զանոնք ։

Անոնք՝ իրար շատ անգամ կը գտնէին ժողովներու եւ հաւաքոյթներու ժամանակ, պատրաստի դացած պահուն, Ցակոբ Մարտիրոսեանի տունին կամ խանութին մէջ, ու շատ անգամ ալ միասին կ'այցելէին տիկին Գիւլնարին․ ուր կուգար նաեւ Շուշիկը, կը կազմուէր ընկերական շրջանակ մը, շատ անգամ թէյի, անուշեղէնի կամ մրգեղէնի հիւրասիրութիւն, խօսք ու զրոյց, երգ ու կատակ, ընտանեկան խաղեր, պար ու զուարճութիւն, իսկ երբ գինիի գաւաթները կը շարուէին սեղանին վրայ, ու քանի մը գաւաթներ կը լեցուէին ու կը պարպուէին յաջորդաբար, լեզուները կը բացուէին․ տրամութեան սաները կը հալէին, կը սկսէր բերկրալից տրամադրութիւն մը ։ Կը բորբոքէր զուարճութիւնը՝ խառնակ ու կենդանի շարժումներով ։

Այսպիսի հանդիպումներու ժամանակ, Արեգնազ կը խլէր զուարճախօսութեան մրցանակը ։ Ան՝ խօսելու մասնաւոր ձեւ ունէր, որուն կ'ընկերանար իր կիրթ ու ներդաշնակ շարժումը ։ Իր դիմայեղութեան խաղերը, ոգեւորիչ ու թարմ ասոյթները, տեղին յարմարցուած կատակալից մանրավէպերը անոր խօսակցութեան կուտային աշխուժութիւն եւ պայծառութիւն ։ Իսկ երգելու առաջնութիւնը ամէն անգամ Շուշիկին կը մնար ։ Օր մը, Շուշիկ երգեց «Հով արէք սարեր ջանըր» ։ Այդ օրը Շուշիկը տխուր էր, կարօտցեր էր հայրենիքի լեռն ու քարը, ձորն ու հովիտը, ջուրն ու ծաղիկը, հայրենաբաղձութիւնը կրակ նետեր էր անոր զգացական աշխարհին մէջ, յուզումի մասներ էր անոր երեւակայութեան հոսումը․․․, Շուշիկ երգեց ցաւով, ամբողջական կարօտովը, յոյսը ու յաւոց ամէնքը, երիտասարդներու խմած գինիին հետ խառնեց տրտմութեան շիթերը, անոնք՝ անծանօթ ցաւի մը խիթը զգացին եւ վալեք հոգեկան տագնապի մը ցուրտը ։

Արտաշէսը աւելի զգածուած կը թուէր, անոր թաց աչքերը կը դիտէին Շուշիկի դէմքին վրայ ։ Ծառված էր իր սիրտը, փոթորկահար Նայիրեան Ծովակ կարծես թէ ըլլար ։ Ի՞նչ ունէր այս մոխացի աղջիկը իր պարզունակ արտաքինէն անդին, իր գիւղացի աղջկան ամօթխածութեան եւին, որ պիտի հմայել, կարթել զինքը ։

Արտաշէս միշտ համակրած էր Շուշիկին, այն օրը, երգէն ետք, աւելի համակրեցաւ անոր, այս աղջկան մէջ զգաց երջանկութիւնը իր վաղուան կեանքին ։ Արտաշէսի ներաշխարհին խորունկը, լռանցած զգացումի մը ստորոտէն, սկսած էր ծոր տալ սիրոյ մը աղբիւրը ։

Ընտանեկան այս զուարճանքէն քանի մը օր ետք, Արտաշէս կ'այցելէր Տիգրանին եւ անոր կը բանար սիրտը, թէ՝ կը սիրէր Շուշիկը եւ կը խնդրէր անկէ անհրաժեշտ տեղեկութիւններ անոր նկարագրի, բարոյականի եւ ընտանեկան պարագաներու մասին ։

(Շար․)

ՍՕՍ ՎԱՆԻ

պիտի ըլլար ։ Եւ այն ատեն Ատլանտեան զինակցութիւն մը պիտի չկնքուէր ։ 1951–ին եթէ Մ. Նահանգները լսէին Մաք Արթըրը, չահած պիտի ըլլային Ասիոյ պատերազմը ։ Բայց երկուքն ալ չուզեցին բռնութեան դիմել ։ Քանի որ այդպէս է եւ երկուքն ալ գիտեն թէ ընդհարումը պիտի խորտակէ երկուքը միասին, ահաւասիկ առիթ մը յարաբերութիւնները մեղմացնելու »։

Զօրավարին կարծիքով, Ֆրանսա կրնայ վճռական դեր կատարել այս գործին մէջ, քանի որ չահերու հակամարտութիւն չունի ոչ Խ. Միութեան, ոչ ալ Մ. Նահանգներուն հետ ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԻԱՑԵԱԼ ԲԱՆԱԿԻ ծրագրին քննութիւնը կը չարունակուի Ազգ. ժողովի արտաքին գործերու յանձնաժողովին մէջ ։ Նախկին նախարար Ռոպէռ Շուման այս առթիւ բացատրութիւններ տալով, ըսաւ թէ միացեալ բանակի ծրագիրը ծնաւ 1950 Օգոստոսին, նկատի առնելով օրուան կացութիւնը ։ Ցետոյ ըսաւ թէ լուծման բոլոր ձեւերը նկատի առնուեցան 14 ամսուան ընթացքին, երբ կը պատրաստուէր դաշնագիրը ։ «Ստորագրութենէն առաջ, մաոնչալ ժիւէն ոչ միայն կարծիք յայտնած, այլ եւ մասնակցած էր դաշնագրին խմբագրութեան, տեւական աշխատակցութեամբ »։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ խորհրդարանը Ապրիլ 7ին նիստ գումարեց, լսելու համար կառավարութեան յայտարարութիւնը արեւելեան Գերմանիոյ դերիշխանութեան վերահաստատման մասին ։ Վարչապետը, Տոքթ. Ատէնաուըր մանրամասնօրէն բացատրեց ամբողջ անցուդարձը, կրկնելով.— Մենք երբեք պիտի չճանչնանք արեւելեան Գերմանիոյ խորհրդային իշխանութիւնը որ հաստատուած է ննկղամտութեամբ, դաւաճանութեամբ եւ բռնութեամբ»։ Ժողովը միաձայնութեամբ քուէարկեց բանաձեւ մը, որ. կ՚ըսէ թէ «գերման ժողովուրդը երբեք պիտի չընդունի Գերմանիոյ բաժանումը եւ երկու գերման պետութեանց գոյութիւնը»։

ԵՐՐՈՐԴ ՋՐԱԾԻՆ ՌՈՒՄԲ ՄԸ փորձուեցաւ Գչ. օր, Խաղաղական ովկիանոսին մէջ ։ Պաշտօնական զեկոյցը գոհացուցիչ կը գտնէ արդիւնքը եւ թանկագին՝ ազգային պաշտպանութեան տեսակէտով ։ Նախապէս միջոցներ ձեռք առնուած էին, յանուն ապահովութեան ։ Այգընհաուըր իր լրագրական ասուլիսին մէջ ըսաւ թէ Մ. Նահանգները աւելի զօրաւոր ռումբեր պիտի չշինեն, բայց պիտի աւելցնեն հիւլէական զէնքերու արտադրութիւնը ։

ՀՆԴԿԱՉԻՆԷՆ կը հեռագրեն թէ երկու կողմերն ալ օդնական ուժեր կը հաւաքեն չոգեպինդ, Տիէն Պիէնի ճակատամարտը վերսկսելու համար ։ Ամերիկացիները ռմբաձիգ օդանաւեր ճամբայ հանած են դէպի ռազմադաշտ ։

ՍԻՐԱՒԻՐ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԵԱՆ (Անգլիա եւ Ֆրանսա) 50րդ տարեդարձն էր երէկ, 8 ապրիլ ։ Այս առթիւ հեռագիրներ փոխանակուեցան երկու կառավարութեանց միջեւ ։

ԵՐԿ – ԵՐԿՈՒ ԱՄԻՍ բանտարկութեան եւ 50000ական ֆրանք տուգանքի դատապարտուեցան «Իւմանիթէ»ի պատասխանատու տնօրէնը՝ Գ. Կաշէն Թէսիէ եւ քննադատը՝ Սադուլ, այն ամբաստանութեամբ թէ անուանարկած եւ անարգած էին Քորէայի ֆրանսական զօրամասը, 1953 Փետրուար 14ին հրատարակուած գրութեամբ մը ։

ՄԱՐԵՇԱԼ ԹԻԹՕ Թուրքիա պիտի երթայ մարտանաւով մը եւ պիտի մնայ մէկ չաբաթ ։ Պոլսոյ մէջ պիտի բնակի Տոլմա Պաղչէի պալատը, Անգարայի մէջ ալ՝ ուրիչ պալատ մը ։

ՄԱՀՈՒԱՄԲ ՊԻՏԻ ՊԱՏԺՈՒԻՆ այն ծնողները որոնք չարաչար վարուելով իրենց զաւակներուն հետ, պատճառ կ՚ըլլան անոնց մահուան ։ Վերջերս յաճախադէպ են այս կարգի արարքները ։ Բազմաթիւ մանուկներ մեռած են անհոգութեան կամ վայրագութեան հետեւանքով ։

ԴԱՍԸՆԹԱՑՔ ՀԱԿԻՉՆԵՐՈՒ

Ֆ. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը կը փափաքի նիւթապէս օժանդակել այն Հայաստան երիտասարդուհիներուն, որոնք կ՚ուզեն փոքրերու օգնութեան կայանի համար վկայեալ հակիչ(Մոնիթրիս) դառնալ ։ Մանրամասնութեանց եւ արձանագրութեան համար փութով դիմել Տիկին Ա. Թադէոսեանի ժամադրուելով նախապէս հեռախօսով Թրիւ. 27-35 ։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՏՕՆ

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Բանակի Հայ Ռազմիկներու Միութեան, մասնակցութեամբ Կրօնական Ընկերակցութեան ։

Այս կիրակի, ժամը 15ին, Հ. Ց. Դ. Տան մէջ ։

Կը նախագահէ Գ. Ս. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

Կը խօսի Գ. ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ

Երգ՝ Տիկին Ս. Թադէոսեան (Վիէնէն), արտասանութիւններ Օր. Օր. Մ. Առաքելեան, Տապաքեան եւ Ժ. Աստուրեան ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Կը կազմակերպէ դասախօսութիւն մը Ապրիլեան Եղեռնին նուիրուած ։ Այս չաբաթ իրիկուն ժամը 9ին Մարսէյլի համալսարանի Ամփիթատրոնին մէջ (Ալէ Լէոն Կամպէթա) ։

Կը նախագահէ Փրոֆ. Գ. ԽԱՑԻԿԵԱՆ

Կը խօսին՝ Գ. Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ՝ «Ինչ կորսնցուց հայ քաղաքական միտքը»։ Գ. ՏԻԳՐԱՆ ԹԱԴՈՍԵԱՆ՝ «Ի՞նչ կորսնցուց հայ գրականութիւնը »։

Մուտքը ազատ է ։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս ուրբաթ ժամը 21ին, Քաֆէ Ռեժանի վերնայարկը ։ Կը դասախօսէ Սերժ Թորոսեան ։ Նիւթը՝ «Հայկ. Թատրոնի երկհազարամեակը», ըստ Գոյեանի՝ ռուսերէն երկու հատորներու պատմութեան ։ Մուտքը ազատ է ։

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի, այս ուրբաթ ժամը 21ին, Քաֆէ տիւ Նօռի սրահը, 4 Փրլաս տը լա Մէրի ։

Կը խօսի ընկ. ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

Նիւթ՝ «Քաղաքական կացութիւնը »։

Սիրով կը հրաւիրուին գաղութիս հասարակութիւնն ու երիտասարդական կազմակերպութիւնները ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.-Ի ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի 18 Ապրիլ, Զատիկ, ժամը 21–էն մինչեւ լոյս Օթէլ տը լա Փլաժի (Սապաթիէ) սրահներուն մէջ ։

Պատուական նախագահութեամբ Պ. Պ. ԺԱՆ ՄԱՍ՝ պատուոյ նախագահ Միութեան, անդամ նահանգային ժողովի եւ փոխ քաղաքապետ Մարսէյլի

Gaborit, Président de la Jeunesse Education et des Sports des B. du R.

Pelletier, Président de la Ligue du Sud-Est.

Նուագախումբ

PAUL MAURIAT

Կանուխէն ապահովեցէք ձեր սեղաններ, դիմելով Պառ Ռոֆֆի,

47, Rue des Dominicaines

Photo Durand 88 Rue d'Aubagne.

Papélian Puzante, 22 Rue Tapis Vert.

Kouyoumdjian S., 98 Rue Longue des Capucins.

Տոմսակները կը ծախուին բոլոր Հ. Մ. Ը. Մ.-ի անդամներուն մօտ ։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Իսպատ Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան

Հովանաւորութեամբ Վիէնի եկեղ. Տիկնանց Միութեան վարչութեան, կազմակերպութեամբ Լիոնի «Անի» թատերախումբի ։

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 14.30ին, Վիէնի քաղաքապետական չքեղ սրահին մէջ ։ Ղեկավարութեամբ Պ. Ղեւոնդ Դայքանճեանի.

Վիէնի թատերաբեմին վրայ առաջին անգամ ըլլալով, խնամեալ պատրաստութեամբ կը ներկայացուի «ՎԱՐԶՔ»։

Հեղինակ՝ Յարութիւն Պիլէմճեան ։

Տոմսերու գիներ.— 250, 200, 150 եւ 100 ֆրանք ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Փրէսէօր մը, չաբաթը քանի մը օրուան աշխատանքի համար ։ Լաւ վճարում ։ Դիմել՝

Pressing, 48 Rue Jeanne d'Arc Paris (13e)

ԱՊՐԻԼ 9ԻՆ ՎԵՐՋԱՑԱՒ

Ցառաջի վերիրատարակման 9րդ տարին ։ Կը խնդրենք մեր բաժանորդներէն որ փութան վերանորոգել իրենց բաժանորդագրութիւնը առանց սպասելու մասնաւոր նամակներու ։

Սկսած ենք դադրեցնել այն բաժանորդագրութիւնները, որոնք անվճար կը մընան մէկ տարիէ ի վեր, հակառակ մեր դիմումներուն ։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Մուրատ Ռափայէլեան նախկին աշակերտներու միութեան կողմէ այս կիրակի ժամը 15.30ին, Սեւրի Մուրատեան վարժարանին թատերասրահին մէջ ։

Կը ներկայացուի Ց. Պարոնեանի

ՄԵԾԱՊԱՏԻՒ ՄՈՒՐԱՑԿԱՆՆԵՐԸ

եւ

JEUNESSE

(Comédie en 3 actes)

Բեմադրութեամբ Միշէլ Առաանի

Ձոխ պիւֆէ մինչուրիւն ։

Տոմսակներու համար դիմել՝ Մուրատեան վարժարան, գրատուն Հրանտ Սամուէլ, 51 ռիւ Մէօսիէօ լը Փրէնս, Հրաչեան 6 ռիւ Լամարթին ։

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ ԶԱՏԿԱԿԱՆ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԵԱՆՑ

Գոմոնի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ

11 Ապրիլ կիրակի՝ Ծաղկազարդ ։

Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 7.30 ։

Պատարագ 10 ։ Երեկոյին Դռնբացէք 5 ։

(Ճար.)

ՊԱՏԱՐԱԳ ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐՈՒԻ ՄԷՋ

Ծաղկազարդի առթիւ պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Վարդան քհնյ. Ժամկոչեան ։ Առաւօտեան ժամերգութիւն 8ին, պատարագ 10ին, Դռնբացէք 5ին ։

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ ՍՈՒՐԲ ՇԱԲԱԹ ԱՊՐԻԼ 1954

11 Ապրիլ.— Կիրակի Ծաղկազարդի. ժամը 9.30ին ժամերգութիւն, անդաստան, ուռօրհնէք ։ Ժամը 10.30ին ձայնաւոր պատարագ ։ Ժամը 16ին երեկոյեան ժամերգութիւն եւ Դռնբացէք ։ (Ճար.)

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

ՊՐԻՒՍԷԼԻ ՄԷՋ

Պրիւսէլի Ուսանողներու Միութիւնը մասնակցութեամբ գաղութի երիտասարդ ուժերուն եւ հովանաւորութեամբ Գաղթային վարչութեան, պիտի ներկայացնէ Ց. Պարոնեանի՝

«ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐ »

Քըքջալից կատակերգութիւն 3 արար

12 Ապրիլ, երկուշաբթի իրիկուն ժամը ճիշդ 20ին Beaux-Arts «Petit Théâtre» սրահին մէջ, Պրիւսէլ ։

Հասոյթը պիտի յատկացուի գաղութին կարօտեալներուն ։

Ծանօթ.— Տոմսերուն գիներն են 30, 50 եւ 100 ֆրանք, զորս կրնաք այժմէն ապահովել

Bureau de location - Palais des Beaux-Arts, Bruxelle, ou Persiana, 19, Chaussée de Charleroi, Bruxelles, Ամէն առաւօտ ժամը 9–12 ։

ՏՕՆԱԿԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

Փարիզի Հայ. Եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը կը հրաւիրէ հայ ժողովուրդը ներկայ ըլլալ հետեւեալ արարողութիւններուն.—

11 Ապրիլ, Կիրակի Ծաղկազարդ, հանդիսաւոր Ս. պատարագ ժամը 10ին ։ Նոյն օրը երեկոյեան Դռնբացէք ժամը 4.30ին ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՑՐ. ԵԿԵՂԵՑԻ

Ժամանակացոյց Զատկական տօներու

11 Ապրիլ, կիրակի, Ծաղկազարդ, Ս. պատարագ ժամը 10, Դռնբացէք 4.30 ։

ՆՈՒԷՐՆԵՐ.— Տիկին Սիրարփի Սանթուրճեան իր ամուսնոյն Գ.Զօհրապ Սանթուրճեանի մահուան տարելիցին եւ իր մօրը Տիկին Կիւլիկ Հալէպլեանի մահուան առաջնամեայ տարելիցին առթիւ 5000 ֆրանք կը նուիրէ Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին, 5000 ֆրանք ալ Կարմիր Խաչի կարօտեալներուն ։

Ստանալ «Ցառաջ»էն ։

— ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ —

Հ. Ց. Դ. Ուս. Միութեան ժողովը այս չաբաթ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին ։

Հ.Ց.Դ. ԼԻՈՆԻ Վարանդեան կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի ժամը ճիշդ 20.30ին, 101 Ավընիւ Սաքսի սրճարանի ներքնայարկը ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է ։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Ց. Դ. Պէլվիլի Ռոստոմ խումբի ժողովը այս կիրակի առտու ժամը 10ին, ընկ. Մանուկի բնակարանը ։ Կարեւոր օրակարգ ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Ց. Դ. Նոր Սեբաստի «Ռոստոմ» խումբի դասախօսութիւնը այս երկուշաբթի ժամը 21ին, Ահարոնեան ակումբին մէջ ։ Դասախօս ընկեր Սահակ Տէր Թովմասեան ։ Նոր Սեբաստի անդամներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է ։ Սիրով կը հրաւիրուին նաեւ իրենց ծնողները ։

ԻԹԱԼԻԻ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը՝ այս չաբաթ ժամը 16ին, Ժանթիյիի Հայկ. դպրոցին մէջ ։ Օրակարգ.— Գաղղամաւորներու զեկուցում, հաշուետուութիւն եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ ։

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի, կէսօրէ վերջ ժամը 15ին, 101 Ավընիւ տը Սաքսի սրճարանին ներքնասրահը ։ Կարեւոր օրակարգ ։ ա) Նոր վարչութեան ընտրութիւն ։ բ) Պարահանդէսի հաշուետուութիւն ։ գ) Ընթացիկ հարցեր ։

ՎԱԼԱՆՍ.— Խորհրդի Եփրատ Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի առտու ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն ։

ԼԱԹԱՔԻԷ, Գ. Ճ.— Շնորհակալութեամբ ստացանք ձեր բաժնեգինը ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Սիրարփի Սանթուրճեան կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի, 11 Ապրիլ, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, իր մօրը Սիխտարի Ս. Խաչ երկսեռ վարժարանի բազմամեայ տեսչուհի

ՏԻԿԻՆ ԿԻՒԼԻԿ ՀԱԼԷՊԼԵԱՆԻ

մահուան առաջնամեայ տարելիցին եւ իր ամուսնոյն՝

Գ. ԶՕՀՐԱՊ ՍԱՆԹՈՒՐՃԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ ։

Կը հրաւիրուին ողբացեալներուն յիշատակը յարգողները ։

×

ՍԷՆ ԺԵՐՈՄ.— Պ. Պ. Արշակ եւ Սեպուհ, Օր. Վարդուհի Արսլանեան, Տէր եւ Տիկին Իսկէնտէրեան, Տէր եւ Տիկին Զարուհեան եւ այրի տիկին Արսլանեան կը ծանուցանեն թէ իրենց եղբօր, հարսին, հօր, մօր եւ հօրեղբօր Տէր Բարգէն հօր, մահուան տարելիցին, ինչպէս նաեւ երբեմնի եւ Ցարութիւն Արսլանեանի յիշատակին Ս. Պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուին այս կիրակի, Թալիս Ս. Սահակ Մեսրոպ եկեղեցւոյ մէջ ։ Կը հրաւիրուին ողբացեալներուն յիշատակը յարգողները ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ֆ. Կապ. Խաչի Անիէնի մասնաճիւղի վարչութիւնը իր սրտագին շնորհակալութիւնը կը յայտնէ բոլոր անոնց որոնք իրենց նուէրներով սատարեցին պիւֆէին եւ վիճակախաղին, նոյնպէս հանդիսականներուն որոնք հոծ բազմութեամբ եկած էին քաջալերելու իր բարեսիրական եւ կրթական ձեռնարկները ։

ԾԱԽՈՒ Է

ՓԱՐԻԶԻ 18ՐԴ ԹԱՂԱՄԱՍԻՆ ՄԷՋ

Լուսանկարչատուն մը ամէն յարմարութիւններով, առանձին փավիյոնի մը մէջ հինգ ազատ սենեակներով ։ Կը յարմարի նաեւ ամէն կարգի առեւտուրի, վարձակալութեան նոր պայմանագրով մը ։

Դիմել Ցառաջի վարչութեան ։

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél. : PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. Հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 10 ԱՊՐԻԼ
SAMEDI 10 AVRIL 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7342 30e ANNEE խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2753

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

« ՅՈՒՍԱԲԵՐ »

Ինչպէս հաղորդած էինք, Ապրիլ 1ին իր հրատարակութեան 40րդ տարեդարձը թեւակոխեց Եգիպտոսի մեր պաշտօնաթերթը, «Յուսաբեր»։

Մեր բոլոր թերթերուն պէս, այս ձեռնարկն ալ սկսած է անձուկ եւ տաժանելի պայմաններու մէջ։

Խեղճուկրակ տպարան մը, որ ընդհանրապէս վարձու կ'ըլլար։ Սեղան մը եւ երկու աթոռ՝ գետնայարկի մը վրայ։ Խմբագիրն ու գրաշարները՝ պատրաստ ամէն տեսակ աշխատանքի։

Նիւթական միջոցներն ալ միշտ երերուն, — բաժնեգրութիւն եւ պատահական ծանուցումներ։

Գաղափարական, նաեւ, աշխատակցութիւնը։ Պիտի գրէին ընկերաբար կամ բարեկամաբար։ Երա՞զ էր կազմակերպուած, վճարովի աշխատակցութիւնը.

Ամէնէն տոկուն ուժն ալ պիտի ընկրկէր այս դժուարութեանց առջեւ, եթէ չունենար հաւատք՝ իր կոչումին եւ կատարած գործին վրայ։ Եթէ չունենար որոշ դաւանանք, ի խնդիր ժողովուրդի բարօրութեան եւ բարձրացման։

Այս գիտակցութեան շնորհիւ է որ Դաշնակցական մամուլը այսօր կը գրաւէ տիրական դիրք մը՝ մեր լրագրութեան մէջ։ Ոչ միայն որակով, այլ եւ քանակով։ (Օրաթերթերուն կէսը, առանց հաշուելու պարբերականները)։

«Յուսաբեր»ն ալ, ինչպէս երբեմն «Հայրենիք»ը, տասնեակ տարիներ տոկաց ամէն տեսակ դառնութեանց, եւ այսօր լոյս կը տեսնէ փառաւոր շէնքի մը մէջ, տպարանական բոլոր յարմարութիւններով։

Երկու տարիէ ի վեր, երկու տողաշար մեքենաներ անընդհատ կը բանին, օրաթերթին հետ հրապարակ նետելով բազմաթիւ հանրօգուտ գիրքեր։

Մատենաշարին թիւը արդէն հասած է 58ի։ Այս շարքին մէջ մասնաւոր տեղ մը կը գրաւեն հայ պատմագիրներու երկերուն աշխարհաբար թարգմանութիւնները (Եղիշէ, Խորենացի, Փաւստոս Բիւզանդ)։

Օրաթերթին հետ, այս հրատարակչական ճիւղը կոչուած է զարկ տալու հայկ. մշակոյթի զարգացման, Միջին Արեւելքի մէջ։

«Յուսաբեր» ընկերակցութեան կառուցած շէնքը — ութ յարկ՝ մեծ ու փոքր սրահներով եւ թատերասրահով, արդէն իսկ դարձած է կենդանի վառարան մը իմացական գործունէութեան։ Ժամադրավայր երիտասարդութեան եւ մտաւորականութեան։

Այս բոլորին մէջ ուժն է, անշուշտ, օրաթերթը, «Յուսաբեր», իր քառասնամեայ վաստակով։

Քաղաքական – ազատագրական պայքար, ազգապահպանում եւ մշակոյթ, — ահա իր հիմնական մտահոգութիւնները, ինչպէս կը բանաձեւէր երէկ, իր խմբագրականով։

Ոչ մէկ տատանում կամ նահանջ՝ այս ճամբուն վրայ։ «Պահել մեր ունեցածը անվթար, թէ իսկ չկարենանք մեր կողմէ բան մը աւելցնել անոր վրայ»։

Յուսաբեր *ինքնուրոյն դէմք մը եւս ունի. — Ամենօրեայ խմբագրականներու դրութեան տեղ, պարբերաբար կը հրատարակէ երկարաշունչ եւ մանրակրկիտ տեսութիւններ, ուսումնասիրութիւններ, օրուան հարցերու մասին։ Վերլուծումներ որոնք ամբողջ էջեր կը գրաւեն եւ օրեր կը տեւեն եւ յետոյ վերամշակուելով, կը հրատարակուին իբրեւ գիրք։*

Եւ այսպէս կ'ունենանք մատենաշար մը քաղաքական գրականութեան, որ այնքան անտեսուած է մեր մէջ։

Քառասնամեակը գործունէութեան նոր դաշտ մը կը բանայ Յուսաբերի *առջեւ։*

Յաջողութեան սրտագին բաղձանքներ՝ այս հեռաւոր ափերէն։ Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՃԱԿԱՏԱԳՐԱԿԱՆ ՕՐԵՐ

ՏԸԼԸՍ ՓԱՐԻԶ ԵՒ ԼՈՆՏՈՆ ԿՈՒԳԱՅ, ՀԱՄՈԶԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ԴԱՇՆԱԿԻՑՆԵՐԸ

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Ճ. Ֆ. Տըլըս, Փարիզ եւ Լոնտոն կու գայ օդանաւով, հաւանաբար երկուշաբթի օր, խորհրդակցելու համար Հնդկաչինի կացութեան մասին, որ լուրջ մտահոգութիւն կը պատճառէ Ուաշինկթընի։ Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, նախարարը պիտի ջանայ համոզել երկու դաշնակիցները, միացեալ ճակատ մը կազմելու համար համայնավար պետութեանց դէմ։ Այս առթիւ պիտի փորձէ փարատել երկու կառավարութեանց վարանումները, որպէսզի հաւանին հաւաքական ազդարարութիւն մը ուղղել Չինաստանի, վճռական դիրք մը բռնելով անոր միջամտութեան դէմ։

Իրազեկ աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ Մ. Նահանգները անհրաժեշտ կը գտնեն շուտ շարժիլ, հետեւեալ պատճառներով.—

1. Չինացի համայնավարները կը շարունակեն օգնել Հնդկաչինի ըմբոստներուն, եւ նոյնիսկ աւելցուցած են իրենց աջակցութիւնը, հակառակ Տըլըսի երկու ազդարարութեանց, որոնց վերջինը տեղի ունեցաւ անցեալ յունուար 12ին։

2. Ամերիկայի զինուորական մասնագէտները չեն կարծեր թէ անձրեւաբեր եղանակը պիտի կասեցնէ ռազմական գործողութիւնները։ Ընդհակառակն, կրնայ աննպաստ վիճակի մը մատնել Ֆրանսական ուժերը, դանդաղեցնելով ծովանաւային գործողութիւնները։ Ուրեմն, Ժընեւի խորհրդաժողովը բացուած ատեն, հաւանական չէ որ կռիւները դադրին եղանակին բերումով։ Ընդհակառակն, Ֆրանսական պատուիրակութիւնը թերեւս ձախողանք մը կրէ, ինչ որ կրնայ ծանրակշիռ հետեւանքներ ունենալ հոգեբանական թէ բարոյական տեսակէտով։

3. Այս նախատեսութեամբ, միայն մէկ միջոց կը մնայ, միացեալ եւ կանխարգել ճակատ մը կազմել հարաւ. արեւելեան Ասիոյ մէջ։ Հետեւաբար, Մ. Նահանգները կը սպասեն որ իր դաշնակիցները միանան, հաւաքական ձեռնարկ մը կատարելու համար։

4. Եթէ այս միացեալ ճակատը չկազմուի անմիջապէս, այսինքն Ժընեւի ժողովէն առաջ, անպատեհութիւններ կրնան ծագիլ, մինակ ձգելով Ֆրանսան եւ իր ընկերակից պետութիւնները պայքարի մը մէջ զոր չեն կրնար մինչեւ վերջը շարունակել առանձին։

5. Մ. Նահանգները անհրաժեշտ կը գտնեն արագ շարժիլ նաեւ անոր համար որ Խ. Միութիւնը կրնայ նախաձեռնութիւն մը ստանձնել, երեւութական զիջումներով, մթնոլորտը պղտորելու համար, Ժընեւի ժողովէն առաջ։

× Տըլըս կիրակի օր Լոնտոն հասնելով, պիտի խորհրդակցի Չըրչիլի եւ Իտընի հետ, երկուշաբթի եւ թերեւս մինչեւ երեքշաբթի։ Յետոյ պիտի գայ Փարիզ, տեսակցելով Ժ. Ժ. Լանիէլի եւ Պիտոյի հետ եւ Ուաշինկթըն պիտի վերադառնայ չորեքշաբթի օր։

Փարիզի եւ Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ Ֆրանսա եւ Անգլիա համաձայն չեն որ և է նոր ազդարարութեան՝ Ժընեւի ժողովէն առաջ։ Երկու կառավարութեանց կարծիքով, Տըլըսի առաջարկած յայտարարութիւնը պիտի վնասէ Ժընեւի ժողովին եւ կարմիրները պիտի մեղադրեն թէ արեւմտեան պետութիւնները խորտակեցին խորհրդաժողովը, բացումէն առաջ։

Պ. Տըլըս Եշ. օր տեսակցութիւն մը ունեցաւ Ուաշինկթընի Ֆրանսական դեսպանին հետ։

× Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ Չըրչիլ եւ Իտըն երկուքուկէս ժամ խորհրդակցելով, որոշեցին վճռապէս մերժել նոր ազդարարութիւն մը ուղղել Չինաստանի, ինչպէս կը պահանջէ Տըլըս։ Երկուքն ալ այն տեսակէտն ունին թէ այդպիսի ազդարարութիւն մը պիտի նշանակէ վերջնագիր, ինչ որ չի կրնար օգտակար ըլլալ եւ պիտի համարուի փորձ մը Ժընեւի ժողովը ձախողեցնելու։ Այդ պարագային Ֆրանսան ալ պիտի չկրնայ որ եւ է բանակցութիւն կատարել Չինաստանի հետ։ Ինչպէս կ'երեւայ, Մեծն Բրիտանիա այս հարցին մէջ կը բաժնուի Մ. Նահանգներէն, աւելի մօտենալով Ֆրանսայի, որ կ'ուզէ բանակցիլ Չինաստանի պատուիրակութեան հետ, Ժընեւի ժողովին մէջ։

Այս կացութիւնը լուրջ մտահոգութիւն կը պատճառէ Լոնտոնի, ուր կը վախնան որ երեք դաշնակիցները Ժընեւ երթան պառակտուած, զօրացնելով Խ. Միութեան եւ Չինաստանի դիրքը։

Բոլոր տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ երկու կառավարութիւնները պիտի աշխատին համոզել Տըլըսը որ յետաձգէ իր ծրագրած ազդարարութիւնը։ Այդ պարագային ալ Անգլիա համաձայն չէ Տըլըսի առաջարկին. մանաւանդ եթէ Մ. Նահանգները պահանջեն ռմբակոծել Չինաստանը։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԷՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

Ուրեմն, ճամբայ ելած են արդէն, արեւմուտքէն արեւելք, մեր երկու բարեկամները, Պ. Պ. Ժան Պալառ եւ Լիւք–Անտրէ Մարսէլ եւ մեր գրագէտ աշխատակիցը, Կ. Փօլատեան։

Բարի ճանապարհ մըն ալ՝ գրաւոր։

Այս առաքելութեան նախաձեռնութիւնն ստանձնած է **Համազգային ընկերութեան** Գահիրէի վարչութիւնը։

Վաղը, շաբաթ, Եգիպտոս հասնելով, երեք այցելուները կիրակի առտու իրենք զիրենք պիտի գտնեն *Յուսաբեր* ընկերակցութեան շէնքին մէջ, ուր կը բնակի առաքելութեան չորրորդ անդամը, Շ. Նարդունի։

Մնացեալը կ'իմանաք հետզհետէ, ընդունելութիւններով, դասախօսութիւններով եւ առուլիսներով։

Ուրեմն խանդավառութեան նոր ալիք մը՝ Գահիրէի եւ Աղեքսանդրիոյ մէջ, ի փառս հայկական եւ արեւմտեան մշակոյթի։

Որքան գիտեմ, այցելուները պիտի հանդիպին. նաեւ, Լիբանան, ուր այնքան խանդավառ բազմութիւն մը կը սպասէ իրենց։

Կ. Փօլատեան մեկնելէ առաջ կը գրէր թէ հազիւ Պէյրութ իջած, օդանաւ մը պիտի նետուի դէպի Հալէպ, անկէ Տէր–Զօր երթալու եւ տպաւորութիւնները գրելու համար։

Կ'ըմբռնեմ իմ անձկութիւնը։ Մեր աշխատակիցը իր ուսումը առած է Հալէպի մէջ։

Իսկ Տէր Զօ՞րը, — անհրաժեշտ չէ օժտուած ըլլալ բոցավառ երեւակայութեամբ, պատկերացնելու ինչ որ տակաւին անյայտ կը մնայ այդ աննախընթաց դժոխքին մէջ։ Մանաւանդ Ապրիլի այս օրերուն։

Այս ուղեւորութեան մէջ, ամէնէն ուշագրաւ պարագան այն է որ, երկու ֆրանսացի բարեկամները, մէկը՝ բարձր մտաւորական, միւսը՝ բանաստեղծ, կ'երթան աչօք – բացօք տեսնել մեր տարագիր բազմութեան կեանքը եւ վաստակը՝ ահաւոր փլուզումէ մը վերջ։

Անոնց առջեւ պիտի պարզուի հրաշք մը, անգամ մը եւս ապացուցանելով թէ որ եւ է Արհաւիրք անզօր է խորտակելու այս ժողովուրդին ապրելու եւ ստեղծագործելու կամքը, հայրենի լեռներէն մինչեւ Միջին Արեւելքի արհինազանգ անապատները։

Եւ պիտի վերադառնան կրկնապէս «հայացած», խորապէս վերլուծելով դարերու խորհուրդը, Հայկէն, Վահագնէն եւ Նարեկացիէն մինչեւ մեր օրերը։ *Վ.Ա.Հ.*

ԱՐԱԲՆԵՐԸ ԱՌԻՆ ՔԱԼԵՑԻՆ

Մ. Նահանգներու արտաքին գործերու նախարարութիւնը ճաշ մը սարքած էր ի պատիւ օտար դեսպաններու։ Բաժակա– [illegible] ատեն, ամերիկացի Հրեայ մը Միջին Արեւելքի միակ ժողովրդավար երկիրը» հռչակեց Իսրայէլը։ Ասոր վրայ Սուրիոյ, Արաբիոյ, Իրաքի, Եգիպտոսի եւ Լիբանանի ներկայացուցիչները առին քալեցին։ Ճառախօսը, Տոքթ. Սալիտ, միեւնոյն ատեն կը բողոքէր Իսրայէլացիներու [illegible] դէմ։ Միջադէպին ներկայ էին նաեւ Պ. Տըլըս եւ օտար դեսպանները, մեծ մասով։

Ներկաները փորձեցին ետ կեցնել արաբ ներկայացուցիչները, բայց անօգուտ։ Անոնք յայտարարեցին թէ գրաւոր բողոք մը պիտի ուղղեն հիւրընկալին, եղած նախատինքին առթիւ։ Եւ ըսին թէ հիւրընկալը պարտաւոր էր կարդալ ճառը, արտասանուելէ առաջ։ Հրեայ ճառախօսն ալ ցաւ յայտնեց միջադէպին առթիւ, ըսելով թէ երբեք միտք չունէր վիրաւորելու որ եւ է մէկուն զգացումները։

ՄԵՐ ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐԸ

Պատիւ ունեցանք մեր խմբագրատան մէջ ընդունելու ամերիկահայ ծանօթ բանաստեղծը, Պ. Յ. Քիւրտեան, որ շարունակ պրպտումներ կը կատարէ, հում նիւթեր հաւաքելով։

Քանի մը օր Փարիզ մնալէ ետք, մեր բարեկամը Եգիպտոս մեկնեցաւ։

ՕԳՆՈՒԹԻՒՆԸ ՊԻՏԻ ԴԱԴՐԵՑՆԵ՞Ն

Մ. Նահանգներու Ծերակուտականներէն Նոլէնտ, Հանրապետական մեծամասնութեան առաջնորդը, Եշ. օր խօսելով Ծերակոյտին մէջ, ըսաւ թէ խորհրդարանը կրնայ յետաձգել որեւէ որոշում արտասահմանի տրուելիք օգնութեան մասին, մինչեւ որ դաշնակիցները իրենց դիրքը ճշդեն հաւաքական ձեռնարկի մը առաջարկի մասին։ Այս յայտարարութիւնն ըրաւ հիմնուելով այն տեղեկութեան վրայ թէ Անգլիա եւ Ֆրանսա հակառակ են որեւէ հաւաքական ազդարարութեան ուղղելու Չինաստանի, Ժընեւի ժողովէն առաջ։ Ծերակուտականը աւելցուց.— Խորհրդարանը կրնայ յետաձգել որեւէ որոշում արտաքին օգնութեան մասին մասնաւորապէս այն երկիրներուն համար որոնք կը ձգձգեն Եւրոպայի միացեալ բանակի ծրագրին քննութիւնը»։

Միւս կողմէ արտասահմանի զինուորական օգնութեան յանձնախումբին տնօրէնը յայտարարեց թէ Ֆորմոզայի չինացի ազգայնականները կրնան զսպել կարմիրներուն ձեռնարկները։

× Տըլըսի ծրագիրը կը նախատեսէ նաեւ Նոր Զելանտայի մասնակցութիւնը՝ հաւաքական ձեռնարկի մը համար։ Այդ երկրին աշխատաւորական կուսակցութեան վարիչը յայտարարեց խորհրդարանին առջեւ թէ չեն ուզեր խրիլ այդպիսի ձեռնարկի մը մէջ եւ թէ անհրաժեշտ է «ծայրագոյն խոհեմութեամբ» շարժիլ

× Ուաշինկթընի մէջ կը կարծեն թէ Մոլոթով ապահովութեան դաշնագիր մը պիտի առաջարկէ Ծայր. Արեւելքի համար, Ժընեւի ժողովին մէջ։

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ մէջ պատրաստութիւնները կը շարունակուին, նոր գրոհ մը տալու համար Տիէն Պիէնի վրայ։— Վարչապետը երէկ յայտարարութիւն մը ըրաւ Ազգ. Ժողովին առջեւ, կացութեան մասին։

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

Մ Ե Ն Ք
ԵՒ ՄԵՐ ՄՇԱԿՈՅԹԸ

■

Ի՞նչ կ'ընենք մենք, մեր ժառանգութիւնը պահելու եւ զարգացնելու համար:
Նախ՝ պահելու համար:

Պարզ է որ մեր կեանքի պայմաններուն մէջ, հայ մշակոյթը պահելն իսկ մեծ գործ է: Պահել, սակայն, չի նշանակեր թանգարաններու կամ դրադարաններու մէջ պահ դնել մեր մշակոյթը, այլ կը նշանակէ կեանքին խառնել, տարածել զայն ժողովրդական լայն խաւերուն մէջ, ապրիլ անով: Տարածել զայն մանաւանդ, երիտասարդութեան մէջ, որուն իրաւունքն է ու պարտականութիւնը մի-անգամայն, տէր դառնալ իր նախահայրերու ստեղծագործութիւններուն եւ տողորուիլ անոնց շունչով, վաղը, օր մը, աւելի զարգացնելու համար զայն, աւելի հեռուն ու բարձրը երթալու համար անոնցմով:

Սակայն, մշակոյթ մը պահելու համար, հարկ է ծանօթանալ հայ մշակոյթին, իր բոլոր երեսներով, իր արժէքին ու գեղեցկութիւններուն մէջ, իր ոգիին ու ձըգտումներուն մէջ:

Պահելու համար, նախ՝ հայ գրագէտի մը գործը պիտի չմնայ դարակներու մէջ գիզուած, մինչ գիտենք թէ Սփիւռքի շուրջ մէկ միլիոնի հասնող հայութիւնը հազար օրինակ գիրք, վէպ, պատմուածք ու քերթուած չի կրնար սպառել տասը տարիէն. պատմութեան ու բանասիրութեան գործերը շատ աւելի քիչ չափով:

Խօսքը, անշուշտ, մեր արժէքաւոր գըրողներու մասին է: Զարմանալի է, բայց իրողութիւն որ, այսօր իսկ, դեռ կարելի է գտնել Զօհրապի ու Սրմաքէշխանլեանի, Մեծարենցի ու Սիամանթոյի, Թէքէեանի ու նոյնիսկ Վարուժանի գործերը, գրավաճառներու դարակներուն մէջ ...

Մեր գրականութեան տիտաններն իսկ կը մնան անծանօթ: Այսպէս՝ Խորենացին, մեր պատմահայրը, որ հայը ազգ դարձուց եւ ազգային գիտակցում ու հպարտութիւն տուաւ անոր, գրաբարով թէ աշխարհաբարով, շատ նեղ շրջանակի մը մէջ միայն մնած է, մինչ պէտք էր որ երկրորդ, երրորդ, չորրորդ եւ հինգերորդ ու աւելի տպագրութիւններու արժանացած ըլլար, ամէն հայ տունէ ներս մտնելու համար իբրեւ հոգեկան հաց:

Պահելու համար մեր մշակոյթը՝ պէտք էր որ մեր երգահանդէսի ու թատերական սրահները նեղ գային հայ բազմութիւններուն առջեւ, յաջորդական կրկնումներով:

Թող չըսուի թէ չունինք երգող ու երգչախումբ, թատրոն ու դերասան, անոնք կը ստեղծուին, երբ հայ երգը դառնայ հոգեկան պահանջ եւ հայ թատրոնը ընկերային ու ազգային անհրաժեշտութիւն. գրականութիւնը՝ իմացական վայելք:

Եւ թող չըսուի թէ հայ արուեստագէտները — գրագէտ, բանաստեղծ, երգիչ, նուագող, դերասան, նկարիչ — չեն այն, ինչ որ են օտարները, այսինքն՝ խոնարհ են, համեստ են ու չեն «մեծ» ... Կրնան, սկեպտիկները, վստահ ըլլալ որ աւելին են: Ամէն արուեստագէտ կամ գրագէտ կապուած է միջավայրի մը, ազգային մթնոլորտի մը, կեանքի մակարդակի մը: Տաղանդը չի պակսիր երբեք հայ գրողին կամ արուեստագէտին մօտ, որոնք աւելի են իրենց ոգիով ու նուիրումով, քան օտարները, հասկնալի պատճառներով: Աւելի վիշտ ունի Հայը, աւելի կարօտ ու ապրելու տենչ ...

Ունի՞ն սակայն հայ բազմութիւնները այն հետաքրքրութիւնը, զոր ունին օտարները. հաճոյքը այն անչօչափելի վայելքներուն, զորս մշակոյթը միայն կրնայ տալ:

Մեր հետաքրքրութեամբ, մեր գնահատումով ու գիտակցութեամբ միայն կըրնանք պահել մեր մշակոյթը եւ յոյս ունենալ աւելցնելու մասին: Աճեցնելու անպատճառ, որովհետեւ եթէ չաճի կը ցամքի, եթէ չաւելնայ կը պակսի. եթէ չփայլի կը ժանգոտի:

Ինչո՞ւ ըսինք այս ամէնը. այս դառնութիւնները: Ըսինք, յիշեցուցինք այս բոլորը, անգամ մը եւս անդրադառնալու համար մշակոյթի ազգային կարեւորութեան, արժէքին ու նշանակութեան: Որովհետեւ կը հաւատանք ,թէ ան, մշակոյթը միայն կրնայ հոգեկան կապ ու կամուրջ դառնալ ցիրուցան ու բաժան բաժան հայութեան միջեւ. համազգային զուրգուրանքի առարկայ, վեր՝ բոլոր դաւանանքներէն, բոլոր քաղաքական կամ այլ կարգի հոսանքներէն, կիրքերէն ու ազդեցութիւններէն:

Կարելի՞ է վէճ ունենալ Խորենացիի գրքին շուրջ. Կոմիտասի բերած գեղեցկութեան մասին, Մեծարենցի կամ Վարուժանի քերթողութեան նկատմամբ:

Ո՞ւր էր թէ հայ մշակոյթը, գոնէ ներկայ ցամաք ու ցիրուցան կացութեան մէջ, դառնար «չէզոք», այսինքն՝ ազգային գօտի մը, «ոչ ոքի պատկանող», այլ բովանդակ հայութեան պատկանող գետին մը, հոն իրարու քով գալու, զայն պանծացնելու եւ անոր լոյսովը համակուելու բաղձանքով:

Տեւական դարձնելու համար զայն, անմահ, տեւելու եւ անմահ մնալու համար.

Այս գետնին վրայ իսկ պատահում կը տիրէ դժբախտաբար. ուրացումն ու ժխտումը՝ մեր լեզուին, գրականութեան, արուեստին եւ արուեստագէտներուն հանդէպ դարձած են տիրական եւ սա՝ այն աստիճան, որ օտարներն իսկ սկսած են տեսնել:

Ժան Պալար չըսե՞ր ,իր հիացական խօսքերու կարգին, ցաւագին այլ զուրգուրագին մեղադրանքով մը.

— «Ձեր մօտ կան շատ մը անձնուիրութիւններ, բայց նաեւ շատ մը բաժանումներ, կողմեր:

Օհ, սիրելի Հայեր, ինչ լաւ կը ճանչնամ եւ որքան կը սիրեմ ձեզ, քանզի կը նմանիք մեզի, ծայրայեղ ստորինաստամ մը»:

Արժէքներով ու առաւելութիւններով. այո, բայց նաեւ «բաժանումներով»:

Բաժանումներ՝ որոնք կրնան կործանումի տանիլ մեզ:

Ինչ ճակատագրական նմանութիւն:

Եղբայրական, բարեկամական ազդաբարութիւն մը մեզի մանաւանդ, օտար մեծ բարեկամի մը կողմէ, որպէսզի արթուն մնանք. տէր կենանք մեր ոսկեղէն ժառանգութեան եւ ըլլանք զգոյշ, ըլլանք միարան, սրտով ու մտքով, անդունդն ի վար չիյնալու համար:

Գիտէ՞ լսե՞նք այս ազդարարութիւնը օտար բարեկամի մը սրտէն բխած է ...

(Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ)

ԿՐԹԱԿԱՆ ԾԻԳԸ
ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԷՋ

●

ԽՄԲ. — Լիբանանի Ուսումն. Խորհուրդի երկամեայ տեղեկագրէն կը քաղենք հետեւեալ մանրամասնութիւնները, որոնք որոշ գաղափար մը կու տան կատարուած աշխատանքի մասին.—

... Ազգ. վարժարաններու թիւը կը մընայ 24, աշակերտներու թիւն ալ վեց հազար, որոնց 540ը բոլորովին ձրի են: 1953ին նախակրթարաններէն շրջանաւարտ ելած են 205 հոգի, 84 մանչ, 121 աղջիկ. մանկապարտէզներէն 667 փոքրիկներ, 347 մանչ, 320 աղջիկ: Դիտելի է որ 1) մանկապարտէզներէն քանի վեր բարձրանան մանչերու թիւը կը նուազի, աղջիկներու թիւը նոյնը կը մնայ, մասնաւորաբար Դ. դասարանէն սկսեալ: 2) մանկապարտէզներու մէջ մանչերու թիւը աւելի է աղջիկներու թիւէն: 3) Վերջին ութ տարուան ընթացքին 147 աղջիկ աւելի շրջանաւարտ ելած են:

Խորհուրդս՝ յաճախակի զբաղեցաւ հատուցումներու խնդիրներով եւ միշտ իր կարելին ըրաւ գոհացում տալու համար ուսուցիչներու պահանջներուն, վճարելով հատուցումներուն 30 առ հարիւրը, 70 առ հարիւրը թողլով թաղական խորհուրդներուն: Երկու տարուան ընթացքին վճարուեցաւ 7000 լ. ոսկիէն աւելի գումար մը:

Հատուցումներու հարցը կը ծանրանայ ազգային պիւտճէին վրայ: Հաշուեցինք որ մինչեւ 1952 թուականը դպրոցներու մէջ 3էն մինչեւ քսան տարի պաշտօնավարող ուսուցիչներու հատուցումներու գումարը կը հասնի117.000 լ. ոսկիի:Սոյն գումարը հայթայթելու համար հաստատուեցաւ «Վարժարանաց Օր»ը Կաղանդ կիրակիի առթիւ, հաւանութեամբ Քաղաքական Ժողովին եւ արդիւնքը առաջին անգամն ըլլալով գոհացուցիչ եղաւ: Շընորհիւ գործօնեայ երկսեռ երիտասարդութեան մը աշխատանքին գոյացաւ10500 լիբ. ոսկի:

Ազգային դժուարութեանց առջեւ չգտնուելու համար կրկին շրջաբերականներով հրահանգուեցաւ թաղական խորհուրդներուն 13րդ ամսականի գլուխը ընդունիլ եւ ըստ այնմ պատրաստել իրենց պիւտճէները: Ցաւալի է յայտնել որ թաղականութիւններ առարկեցին թէ ի վիճակի չեն իրենց պիւտճէն բարդելու, մանաւանդ որ ստիպուած ,են թոշակներու վրայ յաւելումներ կատարելու: Ցանձնարարուեցաւ աւելցնել մուտքի տուրքերն ու թոշակները:

Այս առթիւ խորհուրդս հանդիպումներ ունեցաւ սաներ որդեգրող մարմիններու, — Օգնութեան Խաչի, Ազգասիրացի եւ Հայրենակցական Միութիւններու հետ, որպէսզի իրենց սաներուն համար վճարեն գոնէ նուազագոյն թոշակը, — շուրջ յիսուն լիբ. ոսկի, պատրաստելու համար դպրոցներու պիւտճէն: Միջին հաշուով իւրաքանչիւր աշակերտ կը վճարէ երեսուն լիբ. ոսկի տարեթոշակ: Եթէ յիսուն ոսկի վճարուի, պիտի ունենանք 300.000 ոսկիի ընդհանուր պիւտճէ մը եւ մնացած պակասը դիւրին պիտի ըլլայ լրացնել յատկացումներով:

Ուսուցչութեան թիւր կը մնայ 240, դանազան աստիճանի պատրաստութեամբ: Կազմուեցաւ բոլոր ուսուցիչներու թըղթածրարը դասաւորումներ կատարելու համար: 1951 — 52 կրթական շրջանին, կրթական պիւտճէն էր 294.000, 1952–53–ին բարձրացաւ 322 000. Իւրաքանչիւր ուսուցիչ միջին հաշուով կը ստանայ 1090 լ. ոսկի: Տասներեքերորդ ամսականի գլուխթեամբ պիտի ունենանք շուրջ 350.000 լ. ոսկիի պիւտճէ մը: Անցեալ տարի աշակերտութեան վճարած գումարին եւ պաշտօնէութեան ստացած գումարին տարբերութիւնը կը հասնէր մօտաւորապէս 82.000 լիբ. ոսկիի: Այս բացը գոցուած է Հայ Կրթական Հիմնարկութեան 21.000 լիբ. ոսկի նպաստով եւ Հ. Բ. Ը. Միութեան 33.000 ոսկի յատկացումով, մնացեալն ալ հայթայթուած է հանդէսներով եւ ներկայացումներով:

Բարձրացնելու համար ուսուցիչներու որակը, հարկ պիտի ըլլայ աւելցնել կրթաթոշակները: Այդ պարագային բազմաթիւ աշակերտներ, որդեգրուած սաներ, դպրոցէ դուրս պիտի մնան, կամ յարանուանական վարժարաններ պիտի յաճախեն: Ազգ. 24 վարժարաններու աշակերտութեան թիւը արդէն նուազ է համեմատաբար յարանուանական դպրոցներու աշակերտութեան թիւէն: 80000 հայ համայնքի զաւակներէն վեց հազարը կը յաճախեն հայկ. վարժարաններ, հինգ հազարը յարանուանական դպրոցներ: Եթէ նկատի ունենանք ազգ. վարժարաններ յաճախող աշակերտութեան ընտանիքներու թիւը եւ որակը, պիտի գտնենք որ

ԱՅՆ ԴԺԲԱԽՏ ՕՐԵՐԷՆ

(ԵՐ. ԱԴԱՄԵԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԸ)

★

Անոնք որ քիչ մը կարողութիւն ունէին կը խուսափէին, աժամապէս: Եւ ամէն օր ոստիկաններ, զինուորներ, ջարդարար Չէչէններ որսկան շուներու պէս կը հալածէին, կը հաւաքէին եւ կարաւաններ կազմելով կը տանէին ոչնչացնելու:

Քանի մը օրուան ընթացքին գաղթականութեան կէսը խողխողուած էր: Եփրատը՝ Հայոց աշխարհի բարձրաւանդակէն մինչեւ ովկիանոս, իր սիրած ժողովուրդին պատանքն էր դարձած, իր եզերքները անսահման գերեզմաննոց, ալիքներուն ամէն մէկ ծալքը նահատակի մը դամբանի վերածուած էր:Նաւակները հազարներ կը փոխադրէին դէպի մահ,— Մրատէն Սուար, Հասիչէ, Շէտտիէ արեան լիճեր կազմուեցան իսկ բորենին չէր յագենար:

Առատ մը հետապնդուեցայ: Ճար չկար, ինքզինքս գետեզերք նետեցի եւ ատանց վայրկեան կորսնցնելու նետուեցայ Եփրատի ալիքներուն մէջ:

Բաւական հեռացած էի եզերքէն երբ հրացաններու պայթիւններ լսեցի: Երբ նայեցայ, ի՞նչ տեսնեմ — երեք հրէշներ վրաս կը կրակէին: Սուզուեցայ կոհակներուն մէջ: Կեանքը քաղցր է, որքան ալ դժնդակ պայմաններու մէջ գտնուի, մարդ արարածը կ'ուզէ ապրիլ: Այդ ահուսարսափի օրերուն անգամ կ'ուզէի ապրիլ. վրէժս լուծել: Անհամար ընկերներ, ազգականներ ամբողջ ցեղս կը սրածուէր ու իմ հոգիս կը սաւառնէր դէպի հայրենիք, դէպի ծննդավայրս: Այդ հոգեվարքի վայրկեաններուն կը մտածէի, ի՞նչ արժեց հիմա այն մեծահարուստներու գանձը, եթէ պէտք եղած զոհողութիւնն ու ողջմտութիւնը ունենային, իրժամանակին ստեղծէին կուռ կազմակերպութիւն եւ զինական ուժ, այսօր այս ահաւոր աղէտը գոնէ կը սահմանափակուէր: Ինքզինքս յանձնած Եփրատի յորձանքին, սակայն վստահ ուժիս եւ հայրենի գետին, հասած եմ արդէն եզերքին մօտ, աւելի վճռական կը յառաջանամ, կարծես ջուրերը թեթեւօրէն զիս կ'առաջնորդեն փրկարար ցամաքը.

Վերջապէս ջուրէն դուրս կը ցատկեմ, ցնցոտիներս փակած մարմնիս չեն կրնար պատսպարել: Բայց յոգնած եմ, ուժերս սպառած՝ ինծի կը դաւեն: Հազիւ հարիւր քայլ հեռացած գետէն՝ հոն կ'իյնամ: Կենսատու հողն ու արեւը զիս համակած են քաղցր քունով: Չեմ գիտեր որչափ քնացած եմ, աչքերս կը բանամ արեւը բաւական թեքուած է, հրաժեշտի կը պատրաստուի ճառագայթները հաւաքած: Իրիկուան զով օդին խաշնարածը արինգին յալագին թրթռացումով հօտը կը հաւաքէ իր շուրջ: Հեռուն ուղտերը շարժուն բըլուրներու նման կը տեղափոխուին, եւ կարծես երազներու աշխարհին մէջ կ'ապրիմ խաղաղ եւ հոգեզմայլ: Բոլոր տառապանքս սեւ երազի մը նման կ'անհետանայ ոսկի արեւին ճառագայթներուն հետ:

Բարդ է բնութեան մարդը: Հովիւը կեցած է գլխուս վերեւ, զոյգն ճիգ մը անգամ չեմ ըներ ոտքի կենալու, հանդարտութեամբ կը նայիմ անոր բարդ աչքերուն մէջ իբրեւ փրկարար հրեշտակ ...

Ձեռքը երկարեց օգնելու որ ոտքի ելլեմ: Ես անտարբեր եմ: Տղրակէն հաց հանեց, կարծես աշխարհ մը լուսաւորուեցաւ աչքիս առջեւ: Հացը գրեթէ յափշտակեցի, պառկած վիճակի մէջ կերայ, հովիւը ինծի կը նայէր անվերջ, կարծես բան մը յիշեց եւ անապարեց դէպի հօտը: Քիչ վերջ չորցած դդումի մը մէջ լեցուն կենսատու կաթը բերաւ: Արդէն ապաքինած էի ու հիմա կ'անդրադառնայի այն փորձանքին որմէ ազատած էի:

Ցօղնութիւնն ու վախը, անօթութիւնն ու մերկութիւնս քանդած էին հոգիս: Ոչ մէկ կորով, եռանդ մնացած էր մէջս: Քանի մը օր հանգստացայ հովիւին վրանին տակ, բարի կնոջը խնամքին յանձնուելով: Անդադար կը խօսէր, հարցումներ կ'ընէր: Խեղճը իր մայրենի լեզուէն զատ ոչ մէկ լեզուի տեղեակ էր: Կարծես կը զարմանար թէ, ինչո՞ւ իր լեզուն չեմ հասկնար:Իսկ ես ոչ միայն անծանօթ էի արաբերէնի, այլեւ տակաւին ոչ ուժ, ոչ ալ տրամադրութիւն ունէի խօսելու: Մեծ փափաք մը արթնցաւ մէջս, — Օհ, որչափ քաղցր կը հնչէր հայերէնը, պապակը կը զգայի մայրենի լեզուիս, — խօսիլ, երգել, աղօթել այդ անապատին մէջ: Թերեւս Աստուած իջած ըլլար լսելու ցեղի մը աղաչանքը ... Այդ մահաբոյր օրերուն, հայ «մեծապանչ»ը բռնած էր բոլոր անապատը իր լայնքին, երկայնքին, Իսրայէլի ժողովուրդին նման կենաց եւ մահու պայքարը կը մղէր անապատի եւ մարդասպաններու դէմ: Մայրենի լեզուին անուշ հնչիւնը, Աստուածաշունչի սրբութեամբ օծուն, համակ աղօթք, աղաչանք, պաղատանք, կը բարձրանար դէպի վեր: Եւ քանի կը բարձրանար, ցասումի եւ բողոքի կը վերածուէր, փոթորիկ դառնալով կը ճեղքէր երկինքը: Եհովային գահը կը սարսէր: Իսկ Ջոյիրը աւելի դաղանացած, աւելի հեգնանքով եւ վայրագութեամբ կը բազմապատկէր սպանդը, ի հեճուկս Անոր անզօրութեան ...

Այդ քաոսների նախճիրին մէջ անգամ մայրենիքս դարձած էր սփոփանքի յորդառատ աղբիւր մը:

Յ. ՀԻՍԱՅԵԱՆ

(4)

(Շար.)

ՓԵՏՐ. 18-Ը ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

★

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Մարտ 27ին Սալ Մազընոյի սրահին մէջ տեղի ունեցաւ համաժողովրդական մեծ ապստամբութեան, Փետրուար 18ի տարեդարձի տօնակատարութիւնը :

Նոյն օրը եւ նոյն ժամուն ուրիշ հանդէս մըն ալ տեղի կ'ունենար եւ սակայն, սրահը լեցուած էր արդէն :

Ընկեր Տ. Թադոյեան հանդէսին բացումը կատարելով, հրաւիրեց ներկաները յոտնկայս յարգել ապստամբութեան օրերուն եւ ընդհանրապէս մեր ազատագրական շարժումի ընթացքին զոհուած հերոսներու յիշատակը:

Ապա գործադրութեան դրուեցաւ յայտագիրը :

Մարսէյլի երաժշտանոցէն Օր. Սիւզան Փոյաճեան դաշնակի վրայ նուագած իր ընտիր կտորներով (Խաչատուրեանէն եւայլն) հմայեց հանդիսականները եւ բուռն ծափերու արժանացաւ : Տիկին Տէր Վարդանեանը իր երգերով խանդավառեց ներկաները, իսկ ընկեր Ս. Սարգիսեան յաջողութեամբ արտասանեց յաւուր պատշաճ բանաստեղծութիւն մը .

Առաջին բանախօսն էր ծանօթ դրագէտ Գ. Կ. Փօլատեան, որ իր կրակոտ ճառովը ելեկտրականացուց մթնոլորտը:

Բանախօսը վերլուծեց Փետրուար 18ի դէպքը Հայոց պատմութեան ընդհանուր շրջագծին մէջ եւ եզրակացուց թէ ամէն տեսակի բռնակալութեանց դէմ ծառանալու ոգին, տեւական եւ անխորտակելի զէնքն է եղած մեր ժողովուրդին: Ազատատենչ այդ ոգին է որ զայն պահած է դարեր շարունակ, ահաւոր փոթորիկներու մէջ : «Մի վախնաք, երբ ժողովուրդ մը կը ծառանայ, կ'ըմբոստանայ, կը նետուի անհաւասար, կռիւներու մէջ: Վախցէք երբ գլուխ կը ծռէ, կ'ընդունի բռնութիւնը, կը թուլնայ, կը հաշտուի իրեն պարտադրուած ճակատագրին հետ: Ազատութեան տենչը բոլոր ժողովուրդներու տեւականութեան առաջին պայմանն է : Անոնք որ կը կորսնցնեն այդ առաքինութիւնը, դէպի մահ կը քալեն : Հայ ժողովուրդը իր երեք հազարամեայ պատմական կեանքին ընթացքին իր արիւնով պահած է եւ դեռ պիտի շարունակէ պահել ազատութեան այդ պաշտամունքը : Մշտական կռիւ, յարատեւ պայքար յանուն ազատ ապրելու արդար եւ անընկճելի իրաւունքին : Ահա գաղտնիքը իր տեւականութեան: (Բուռն եւ երկարատեւ ծափեր)

Երկրորդ արտասանողն էր Օր. Տէրտէրեանը, որմէ վերջ Օր. Ս. Փոյաճեան դարձեալ նուագեց դաշնակի վրայ, Օր. Ալիս Յարութիւնեան «Դաշնակցութիւն» բանաստեղծութեան այնքան գեղեցիկ արտասանութեամբ հմայեց բոլորը :

Երկրորդ բանախօսն էր ընկեր Ս. Տէր Թովմասեան, որ հանգամանօրէն բացատրեց Փետրուար 18ի արժէքը, իբրեւ ականատես եւ իրագէկ: ...«Ի զուր կը ճգնին թերագնահատել Փետր. 18ի իրական իմաստը՝ մեր ազատագրական նորագոյն շրջանի պատմութեան մէջ: «Խումբ մը արկածախնդիրներու» եւ կամ կուսակցութեան մը կողմէ սարքուած «դաւադրութիւն» մը չէր Փետրուար 18ի ըմբոստացումը, այլ Հայաստանի բովանդակ ժողովուրդին ընդվզումը—առանց ընկերային, քաղաքական եւ դաւանանքի խտրութեան — միացեալ ցասումն էր, որ աննախընթաց սաստկութեամբ կ'իջնէր գազանացած եւ խելագար բոլշեւիկ իշխանաւորներու գլխուն: Եկուորները իրենց առաջին «հայրենասիրական» պարտականութիւնը նկատեցին ահուսարսափ տարածել : Երկու ամսուան ընթացքին բանտերը լեցուեցան եւ Ռուսաստան աքսորուեցան հայկական բանակին սպաները, եւ բոլոր կենսունակ տարրերը: Փետրուար 18ը մեր ժողովուրդը գլխատող այս հրէշային ծրագիրը խափանելու, Հայաստանի ղեկավար ուժը ատոյդ ոչնչացումէ փրկելու ձեռնարկ մը, հերոսութեան հոյակապ քայլ մըն էր:

... Գալով շրայլուած խոստումներուն, փաստ է որ Հայաստանի խորհրդային իշխանութիւնը չի կրնար իրական իրաւատէրը դառնալ հայութեան ազգային պահանջներուն : Խ. Միութեան համար Հայաստանը եւ Հայկ. Դատը եղած են միջոց ապահովելու բացառաբար իր սեփական շահերը:

Ես կը հաւատամ թէ մենք պիտի վերագտնենք մեր ազատութիւնն ու անկախութիւնը: Փետրուար 18ը ամրապնդեց այս հաւատքը մեր ազատատենչ ժողովուրդին մէջ ալ,որ հակառակ իրկրած յուսախաբութեանց, աւելի ջերմութեամբ, աւելի վճռականութեամբ կապուած կը մնայ իր ազգային պահանջներուն: Միշտ աւելի նուիրումով եւ վստահութեամբ շարունակենք մեր պայքարը,հետեւելով մեր պատմութեան մէջ կրկնուած Փետրուար 18ներու դասերուն »:

Հանդէսին փակումը կատարեց ընկեր նախագահը, շնորհակալութիւն յայտնելով բոլորին :

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

★

ՄԻԼԱՆՕ, (Յառաջ).— Իտալիոյ Հայ Մշակութային Միութեան հրաւէրով, Մարտ 27ին, Հայկ. Տան մէջ, «Բագմավէպ»ի խմբագիր Հ. Մեսրոպ վրդ. Ճանաշեան դասախօսութիւն մը կատարեց : Նիւթն էր «Նկարագիր արդի հայ գրականութեան»: Միութեան նախագահը ներկայացուց դասախօսը, ամփոփ գիծերու մէջ վերլուծելով անոր գրականվաստակը: Դասախօսութիւնը կ'ընդգրկէր 1850-էն մինչեւ մեր օրերը : Հ. Ճանաշեան նախաբանէ մը վերջ, որով շեշտեց թէ արդի հայ գրականութիւնը երբեք պէտք չէ անջատուած նկատուի հին եւ վերածնունդի շրջանէն, իր. նիւթը բաժնեց հետեւեալ կէտերուն — ա) Ժողովրդականութիւնը հայ գրականութեան: բ) Անոր վտարանդի բնոյթը : գ) Ծնունդ պայքարի մը, հոգեւոր, մտաւոր : դ) Ժամանակակից գրականութեան հնհնուքը, որոնումները ի խնդիր նոր գաղափարի եւ արուեստի զոր դեռ չէ գտած, իր վերջնական ձեւն ու նկարագիրը: ե) Ինչ չափով հայ միտքը կը մօտենայ միջազգային արժէքներու .

Դասախօսութիւնը տեւեց մէկ ժամ :

Ներկաները, շնորհաւորեցին «Բագմավէպ»ի խմբագիրը, որ սիրով պատասխանեց զանազան հարցումներու, պարզաբանելով կարգ մը կէտեր :

Ա. Ս.

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԳԱՀԻՐԷԻ Քաղաք. ժողովը յանձնարարած է կալուածներու քննիչ յանձնաժողովին զանձել պետականացած ազգապատկան հողերու փոխարժէքը : Կառավարութիւնը 1947ին պետականացուցած է շուրջ 12 ֆետան:

× Արքայական հրովարտակով եգիպտահպատակութիւն ստացած Հայերը իրաւունք ունին մասնակցելու յառաջիկայ թեմական ընտրութեանց: Նոյն իրաւունքը կը վայելեն նաեւ այն երիտասարդները, որոնք անչափահաս էին իրենց հօր հպատակութիւն ստացած թուականին :

× Ժողովը որոշեց կառավարութեան դիմել եւ հարցնել, թէ նախկին Օսմանեան հպատակ Հայերը որոնք եգիպտահըպատակութեան համար դիմում կատարած են եւ իրենց ձեռքը ունին այդ առթիւ վճարուած գումարին ընկալագիրը եւ թղթածրարին թիւը, կրնա՞ն մասնակցիլ թեմական ընտրութեանց :

× Գահիրէի Ուսումնական Խորհուրդը կազմուեցաւ հետեւեալ անդամներով .— Արդարեան Ժագ, Գարայեան Համբարձում, Զէյթունցեան Տիգրան, Բժ. Եր. Խաթանասեան, Մարաշեան Օննիկ, Մարգարեան Յարութիւն, Բժ. Պետրոս Միսաքեան, Պապիկեան Տիգրան եւ Վարժապետեան Բիւրատ ,

«ԿՈՄԻՏԱՍԻ ԿԵԱՆՔԸ» անուն թատերգութիւն մը գրած է Էլի Խըյմէթեան,հինգ գործողութեամբ, միեւնոյն ատեն ստանձնելով բեմադրութիւնը : Ողբերգութիւնը կը ներկայացնէ Կոմիտասի կեանքը մանկութենէն մինչեւ Էջմիածին եւ յետոյ մահը Փարիզի մէջ, նաեւ պտոյտները, երգեր հաւաքելու համար, անոր տեսիլքը իր մանկութեան սիրուհի Աստղիկի հանդէպ, եւն.: Իբրեւ դերասան Պարգեւ Վարժապետեան յաջողապէս կատարած է Կոմիտասի դերը երաժշտութեամբ :

ԿԻՊՐՈՍԻ ՀԱՅԵՐԸ եղբայրօրէն կ'ապրին Թուրքերուն հետ, կը գրէ Լորտ Փամըր, Մանչեսթըր Կարտիըն'ի մէջ, ըսելով թէ անոնք հակառակ են կղզին Յունաստանի կցելու եւ թէ անկեղծօրէն կը գործակցին Թուրքերուն հետ: Հելլէնական թերթերը մեծ աղմուկ բարձրացուցած էին այս առթիւ: Աթէնքի Կեդր. վարչութեան իրաւագէտ՝ խորհրդականը, Գ. Ցէսճեան հերքում մը ուղղեց յունարէն թերթերուն եւ հաստատեց թէ Կիպրոսի երեք հազար Հայերը — (ոչ թէ 7000) երբեք հակառակ չեն եղած Յունաստանի ազգային բաղձանքներուն: Թուրք թերթերը կը շահագործեն այս անցուդարձը:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ Գաւառ. ժողովի Մարտ 30ի նիստին մէջ առաջնորդ Խորէն եպիսկ. յայտնեց թէ Գ. Յակոբ Ապաճեան յանձնած է Էշրէֆիէի եկեղեցիին շինութեան ամբողջական ծախքը: Այս առթիւ ըսաւ նաեւ թէ Հ. Մ. Ը. Մ.ի ակումբին «Թափօն» արձանագրած է ազգային իշխանութեանց անունով եւ փափաք յայտնեց որ ուրիշ միութիւններ ալ հետեւին Հ. Մ. Ը. Մ.ի օրինակին :

× Լիբանանի Հ. Մ. Ը. Մ.ի աղջիկներու պասքէթ պօլի խումբը չորրորդ տարին ըլլալով շահեցաւ Լիբանանի ախոյեանութեան տիտղոսը :

3400ը չանցնիր եւ կ'ապրի համեստ պայմաններով: Հայ համայնքը կը հաշուէ միջին հաշուով անչուշտ 16000 ընտանիք : Եթէ իւրաքանչիւր ընտանիք 1 զաւակ ունենայ ազգ. վարժարաններու մէջ, պիտի ունենայինք շուրջ 16000 աշակերտներ յարանուանական դպրոցներու եւ օտար հաստատութեանց մէջ: Որքան որ կարելի եղաւ ճշդել աշակերտներու թիւը, կրնանք ենթադրաբար ըսել թէ բաւական թիւով պզտիկ տարիք ունեցող մանուկներ կը զրկուին դպրոցէ: Հայ համայնքը կը մասնակցի կրթական ընդհանուր պիտաճէին խիտ կարեւոր գումարով մը, ոչ միայն վճարելով ազգային դպրոցներու թոշակները, այլ նաեւ անուղղակի տուրքերով մասնակցելով պետութեան կրթական պիւտճէին :

Դպրոցական շէնքերու վիճակը ծանօթ ըլլալով ամէնուն, աւելորդ կը նկատենք արտայայտուիլ այդ մասին: Գոհունակութեամբ կ'արձանագրէ խորհուրդս 19 դպրոցներու նորոգումները եւ դասարաններու շինութիւնը Հ. Բ. Ը. Միութեան կողմէ եւ բարերար Գ. Միհրդատ Տիգրանեանի նուիրատուութեամբ Ռըմէյլի Ռուբինեան եւ Էշրէֆիէի վարժարաններուն նորոգումները :

Կրթական կեանքի ցաւալի կողմը կը կազմէ արաբերէնի ուսուցումը: Խորհուրդս յաճախակի զբաղեցաւ այս խնդրով, դիմումներ կատարուեցան պետական իշխանութեան, բայց կարելի չեղաւ կարգադրութիւն մը կատարել:

Խորհուրդս անհրաժեշտ կը նկատէ բարձրագոյն նախակրթարանի մը հիմնարկութիւնը Պուրճ-Համուտի մէջ, դիւրահասկնալի պատճառներով :

Խորհուրդս կը փափաքի հետզհետէ կեդրոնացնել կրթական գործը, ուսուցիչներու անուանում, պիւտճէի մասակարարութիւն: Փորձեց հոգաբարձութիւններ կազմել, բաժնելու համար եկեղեցիի եւ դպրոցի պիւտճէները, ուսումնական երիտասարդներ ազգային կեանքի մղելու համար :

Իր ուղեգիծէն դործադրելի կը մնան ուսուցիչներու դասաւորում, մանկավարժական դասընթացքի հաստատում: Կր յուսայ թէ առաջիկայ շրջանին նորընտիր խորհուրդը կ'իրականացնէ սոյն ծրագիրը յօգուտ ուսուցչութեան եւ դպրոցներու :

ՍՈՒՐԻՈՅ թերթերը կը գրեն թէ զօր. Արամ Գարամանուկեան կը մնայ իր պաշտօնին վրայ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (54)

ԿԱՆԱՉԵՆՑ ՀԱՐՍԸ

■

ԵՐԿՐՈՐԴ ԳԼՈՒԽ

ԾՊՏՈՒԱԾ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԸ

— Արտաշէս, Շուշիկը Արեգնազի ընկերուհին է եւ անոր մտերիմը, միեւնոյն դպրոցը կ'երթան, իրարու գաղափարակից են, շատ անգամներ Արեգնազը զայն իրենց տունը կը հրաւիրէ, մենք բոլորս ալ սիրած ենք Շուշիկը , Տիկին Գոհարը զայն իր աղջկան տեղը դրած է, հայրս ալ ամէն անգամ որ նամակ գրէ, անպատճառ Շուշիկի համար բարեւ մը ունի, Ծնունդին ու Զատիկին մեզի նուէր ղրկած մէջցին, հայրս չի մոռնար Շուշիկը, անոր բաժինն ալ կը ղրկէ, մենք սիրած ենք այդ աղջիկը իր առաքինութեան եւ ընտիր վարքին համար:

— Համամիտ եմ քեզի, Տիգրան, գիտակից եւ լուրջ աղջիկ մը կը թուի ըլլալ, ես՝ այսպիսի մէկը կը փնտռէի, ինծի այնպէս կ'երեւայ թէ՝ յանձին Շուշիկի գտած պիտի ըլլամ գաղափարակից կին մը եւ կեանքիս հաւատարիմ ընկերը: Տիգրան, Շուշիկը ընտանեկան ի՞նչ պարագաներ ունի:

— Արտաշէս, Շուշիկը ոչ ոք ունի, որբուհի մըն է: Հայրը զոհ գացած է հայրենիքի ազատագրութեան դատին, մայրը իր ամուսինին կորուստէն վերջ սատարեր, մաշեր ու մեռեր է: Երկու տարի առաջ, Լեռնապարի Կ. Կոմիտէի միջնորդութեամբ Շուշիկը մտաւ Ամերիկեան Որբանոցը, ուր կը մնայ հիմա ալ:

— Տիգրան, ես՝ որբ, Շուշիկը՝ որբուհի, ահա ողբերգութիւնը եւ ահա դերասանները, երկու որբեր՝ Հայոց նահատակութեան բեմին վրայ: Կեանքը երբեմն տարօրինակ քմայքներ ունի, մերթ երկու երջանիկներ քով քովի կը բերէ, յետոյ՝ զանոնք կը դժբախտացնէ, երբեմն ալ երկու անբախտներ իրարու կը միացնէ եւ զանոնք կ'երջանկացնէ, Տիգրան, օգնէ ինծի, որբ մըն եմ, ամուսնանամ որբուհիի մը հետ, իրարու վրայ բարդենք, ես ու Շուշիկը մեր ցաւերը, մեր տանջանքները. չինենք Խաչելութիւն եւ Գողգոթա, համբերութեամբ տադնապինք եւ բարձրանանք վերը ու սպասենք մեր կեանքի երջանկութեան արեւածագին: Տիգրան, օգնէ ինծի, ճամբան յարդարէ, որ կարենամ ամուսնանալ Շուշիկի հետ, կարգադրէ այնպէս՝ ինչպէս որ կը փափաքիս, քու տրամադրութեանդ տակն եմ, միայն քեզմէ կը սպասեմ որ տեսնուիս Շուշիկին հետ, կարգադրես խնդիրը այնպէս՝ ինչպէս որ կ'ուզես:

Լաւ, Արտաշէս, քանի մը օրէն:

Երկու ընկերները իրարմէ բաժնուեցան: Տիգրան աճապարեց տեսնել Արեգնազը եւ անոր ըսել պատահածը, մանաւանդ ըսել թէ «Արեգնազ, տեսա՞ր, ամիսէ քանի մը ամիս առաջ Սուրբ Թոնիրի վրայ մեր ըրած կատակը այսօր ի՞նչպէս իրականութիւն կը դառնայ, ես քեզի չըսի՞ որ Սուրբ Թոնիրը իրեն ուխտի եկողին ուխտը կը կատարէ»։

Տիգրան զուարթ էր, լեցուած բացառիկ ուրախութեամբ, ինքնիրենը կը խնդար, նոյնիսկ կըխօսէր: Աճապարանքով կը քալէր, վայրկեան մը առաջ կ'ուզէր տուն հասնիլ..., բայց՝ ճամբան ինչքա՜ն երկար կը թուէր...:

Վերջապէս հասաւ: Արեգնազը պատուհանին առջեւ նստած կարկտուք կ'ընէր, Տիգրան ուրախ տրամադրութեամբ կանչեց.

— Արեգնազ:

— Ի՞նչ կայ, Տիգրան:

— Սուրբ Թոնիրը:

— Բորբոսած ջուրով փոս մը, որուն մէջ թիթեռնիկի մը դիակը, քանի մը գորտեր եւ ժապաւէնի մը կտոր...:

— Թող ըսածդ ըլլայ, բայց գիտցիր, աղքատ եւ երեսի վրայ ձգուած սուրբերը, պճնուած սուրբերէն աւելի շատ հրաշք կը գործեն, ախ, ես այն Սուրբ Թոնիրի մէջ գտնուած թիթեռնիկի տեսքը համբուրեմ եւ գորտերը սիրեմ... Ի՞նչ հոգ, Արեգնազ, պղտոր ջուրով Սուրբ Թոնիրը գիտցաւ շուտով եւ յարմար հրաշք մը գործեց

— Տիգրան, ձգէ կատակներդ, պղտոր ջուրը ուր, հրաշք գործելը ուր, ես՝ չեմ հաւատար Սուրբ Թոնիրի հրաշքին, ով գիտէ որ խոֆած պառաւը սուտ մըթխսեր է ու դուն ալ հաւատացեր ես:

— Սո՞ւտ, խոֆած պառա՞ւ, Արեգնազ, ի՞նչ կ'ըսես:

— Այո, կ'ր պնդեմ ըսածիս վրայ, կը յարգեմ ժողովրդական աւանդութիւնները, կը սիրեմ ալ, բայց թոյլ տուր ինծի որ չհաւատամ, մանաւանդ անարժէք կը նկատեմ Սուրբ Թոնիրի ձեր ըրած պատմութիւնը, հաւանաբար դուն չինեցիր այդ աւանդութիւնը, որպէսզի խորհրդաւոր դարձնես հոտած փոս մը:

(Շար.) ՍՕՍ - ՎԱՆԻ

ԵՐԵՔ ՄԵԾԵՐԸ
ԵՒ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱ

Արեւմտեան Գերմանիոյ երեք մարդ-պանները հրապարակաւ ճշդեցին իրենց դիրքը, արեւելեան Գերմանիոյ շնորհուած գերիշխանութեան մասին: Այս առթիւ հրատարակուած զեկոյցը կ՚ըսէ թէ. Խ. Միութեան մարտ 25ի յայտարարութիւնը բան մը չի փոխեր Գերմանիոյ ռուսական շրջանին մէջ որ կը գտնուի Մոսկուայի տիրապետութեան տակ: Հետեւաբար, Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Մ. Նահանգներու կառավարութիւնները պիտի շարունակեն 1. Խ. Միութիւնը ճանչնալ իբրեւ պատասխանատու պետութիւնԳերմանիոյ խորհրդային շրջանէն.— 2. Անոնք չեն ճանչնար արեւելեան Գերմանիոյ վարչաձեւին գերիշխանութիւնը որ հիմնուած չէ ազատ ընտրութեանց վրայ եւ դայն չեն ընդունիր իբրեւ կառավարութիւն.— 3. Երեք պետութիւնները կը կարծեն թէ միւս երկիրներն ալ նոյն դիրքը պիտի բռնեն, շարունակելով դաշնակցային կառավարութիւնը ճանչնալ իբրեւ միակ ազատօրէն եւ օրինապէս ընտրուած իշխանութիւնը Գերմանիոյ մէջ:

Այս յայտարարութիւնը կը համապատասխանէ արեւմտեան Գերմանիոյ խորհրդարանին կողմէ քուէարկուած բանաձեւին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍԻՐԱԼԻՐ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԵԱՆ 50ամեակին առթիւ մեծ հանդիսութիւններ տեղի ունեցան Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ մէջ: Այս առթիւ Անգլիոյ երեսփ. ժողովը խախտեց դարաւոր աւանդութիւն մը: ԺԲ. դարէն ի վեր, լատիներէնը եւ յունարէնը երբեմն կը թոյլատրուին խորհրդարանի վիճաբանութեանց մէջ. բայց օտար լեզուները խատիւ արգիլուած, իսկ Ֆրանսերէնի համար կանոնը կ՚ըսէ.— «Երբեք, երբե՛ք Ֆրանսերէն»: Արդ, Եշ. օր ոչ ոք բողոքեց, երբ երեսփոխան մը կ՚աղաղակէր, Ֆրանսերէն.— «Կեցցէ՛ Ֆրանսան, կեցցէ՛ Սիրալիր Համաձայնութիւնը»: Երեսփոխանը Ֆրանսերէն արտասանեց նաեւ Էտուարտ Է.ի պատմական խօսքերը՝ 1903ին.— «Երբեք պիտի չմոռնամ այցելութիւնս եւ կը յայտարարեմ թէ միշտ հաճոյքով Փարիզ պիտի գամ, ուր ինքզինքս կը զգամ իմ տանս մէջ»: Ճառեր խօսուեցան նաեւ Ֆրանսայի Ազգ. ժողովին մէջ եւ շնորհաւորական հեռագիրներ փոխանակուեցան երկու պետութեանց վեհապետներուն եւ վարչապետներուն միջեւ:

ՄԱՌԵՇԱԼ ԹԻԹՕ ճամբայ ելաւ դէպի Թուրքիա: Քաղաքական շրջանակներու մէջ մեծ կարեւորութիւն կ՚ընծայեն այս այցելութեան: Կ՚ըսուի թէ մառեշալը պիտի խորհրդակցի Անգարայի վարիչներուն հետ, իրական գինակցութիւն մը կնքելու համար Եուկոսլաւիոյ, Յունաստանի եւ Թուրքիոյ միջեւ:

ԻՐԱՆԻ ՆԱԽՈՐԴ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ, Տոքթ. Մոսատեղ, վերաքննութեան դիմած ըլլալով, նորէն կը դատուի: Առաջին օրն իսկ յայտարարեց թէ իր բանտապահները կը պատռոտէին յիմարանոց մը նետել զինքը, որովհետեւ «կ՚ուզէր անձնասպան ըլլալ, վերջ տալու համար իր տառապանքներուն»: Ցետոյ պոռաց զինուորական ատեանի դատաւորներուն երեսին,— «Դատական ատեան չէ, այլ չարչարանքի սենեակ: Ես պատրաստ եմ հայրենասիրութեան մեռնելու իմ երկրիս համար»: Իրեն հետ կը դատուի նաեւ ազարապետը, զօր. Ռիահի: Տոքթ. Մոսատեղէն նորէն լացաւ, ինչպէս կ՚ընէր առաջին դատավարութեան ատեն:

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէին կողմէ խնամով պատրաստուած «Վարդանանցը», 9 Մայիս-կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Թէաթըր Օըլոժի մէջ, հովանաւորութեամբ Ազգ. Միութեան, ի նպաստ Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան:

Կը հրաւիրուին բոլոր Լիոնահայերը, խուռներամ ներկայ ըլլալ, թէ նպաստելու համար եկեղեցւոյ շինութեան եւ թէ ոգեւորուելու Վարդաններու հայրենասիրական զգացումներով:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՏՕՆ

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Բանակի Հայ Ռազմիկներու Միութեան, մասնակցութեամբ Կրօնական Ընկերակցութեան:

Այս կիրակի, ժամը 15ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

Կը նախագահէ Գ. Ս. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ
Կը խօսի Գ. ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ
Երգ՝ Տիկին Ս. Թադէոսեան (Վիէնէն), արտասանութիւններ Օր. Օր. Մ. Առաքելեան, Տապաքեան եւ Ժ. Ասատուրեան:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Կը կազմակերպէ դասախօսութիւն մը Ապրիլեան Եղեռնին նուիրուած: Այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին Մարսէյլի համալսարանի Ամփիթատրոնին մէջ (Ալէ Լէոն Կամպէթա):

Կը նախագահէ Փրոֆ. Գ. ԽԱՑԻԿԵԱՆ
Կը խօսին՝ Գ. Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ՝ «Ինչ կորսնցուց հայ քաղաքական միտքը»: Գ. ՏԻԳՐԱՆ ԹԱԴՈՅԵԱՆ՝ «Ի՞նչ կորսնցուց հայ գրականութիւնը»:

Մուտքը ազատ է:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Ի նպաստ Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան

Հովանաւորութեամբ Վիէնի եկեղ. Տիկնանց Միութեան վարչութեան, կազմակերպութեամբ Լիոնի «Անի» Թատերախումբի:

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 14.30ին, Վիէնի քաղաքապետական շքեղ սրահին մէջ: Ղեկավարութեամբ Պ. Ղեւոնդ Գայքանեանի:

Վիէնի Թատերաբեմին վրայ առաջին անգամ ըլլալով, խնամեալ պատրաստութեամբ կը ներկայացուի «ՎԱՐՁՔ»:

Հեղինակ՝ Յարութիւն Պիլէմնեան:

Տոմսերու գիներ.— 250, 200, 150 եւ 100 Ֆրանք:

ՀՐԱՒԷՐ ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ

Հայց. Եկեղեցւոյ Փարիզի Կրօն. Ընկ. արտակարգ ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ 11 Ապրիլ ժամը 15ին, Ազգ. Տան սրահին մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ:

Օրակարգ՝ Ծրագիր-կանոնագրի փոփոխութիւն:

Ծրագիր-կանոնագրի 16րդ յօդուածի տրամադրութեան համաձայն, երբ առաջին անգամ մեծամասնութիւն չի գոյանար, 15 օր ետք կը հրաւիրուի երկրորդ ընդհ. ժողովը, որ օրինաւոր կը նկատուի, ինչ որ ալ ըլլայ ներկայ անդամներու թիւը: (ԴԻՒԱՆ)

Ծանօթ.— Կրօն. Ընկերակցութեան այն անդամները՝ որոնք կը փափաքին տեղեակ ըլլալ կանոնագիր-ծրագրի փոփոխութիւններուն եւ կարդալ բարեփոխուած ծրագրի նախագիծը, կրնան դիմել եկեղեցւոյս դիւանատունը՝ ուր պիտի տրուին հարկ եղած բացատրութիւնները:

Այս առիթով պարտք կը սեպենք տեղեկացնել հասարակութեան թէ ժողովին ներկայ կ՚ըլլան իրենց անդամավճարը հատուցած անդամները:

Անդամները կրնան իրենց վճարումները կատարել չէք փոստալով, մանտա քարդով կամ իրենց յարմար դատած ձեւով:

Անձամբ վճարողները կրնան ստանալ նաեւ իրենց անդամական քարտերը:

Եկեղեցւոյ չէք փոստալի թիւն է.
Paris 6761-25.
Ass. Cultuelle Des Arméniens
Apostoliques de Paris
15, Rue Jean Goujon, Paris (8e)

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՆՈՐ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Ապրիլ 3ի շաբաթ օրը տեղի ունեցան «Ասոսիասիոն Լէօփոլտ Պէլան»ի տարեկան մրցումները: Մասնակցող բազմաթիւ աշակերտներու մէջ փոքրիկ Իւէն Ֆառչեան միջին դասընթացքի առաջնութիւնը շահեցաւ եւ վկայուեցաւ Մանսիօն պիէնով: Տեսչութիւնը եւ կազմակերպիչները ջերմապէս շնորհաւորեցին:

Դեռատի Հայուհին, որ ինը տարեկան է, երկու տարուան ընթացքին Գ. անգամն է որ առաջնութիւն կը շահի:

ՏՕՆԱԿԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

Փարիզի Հայ. Եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը կը հրաւիրէ հայ ժողովուրդը ներկայ ըլլալ հետեւեալ արարողութիւններուն.—

11 Ապրիլ, Կիրակի Ծաղկազարդ, հանդիսաւոր Ս. պատարագ ժամը 10ին: Նոյն օրը երեկոյեան Դռնբացէք ժամը 4.30ին:

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ

Այս կիրակի Ծաղկազարդի տօնին առթիւ Շաւիլի մատրան մէջ հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցուի առտուն, իսկ երեկոյեան Դռնբացէքի արարողութիւն եւ այս առթիւ հրաւիրուած է երաժշտապետ Գ. Նշան Սերգոյեան թէ Ծաղկազարդի եւ թէ ամբողջ աւագ շաբաթուան եւ Ս. Զատկի կիրակի եւ երկուշաբթի մեռելոցի արարողութիւնները վարելու:

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ ԶԱՏԿԱԿԱՆ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԵԱՆՑ

Պոմոնի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ

11 Ապրիլ կիրակի՝ Ծաղկազարդ:

Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 7.30: Պատարագ 10: Երեկոյին Դռնբացէք 5:

(Շար.)

ՊԱՏԱՐԱԳ ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻԻ ՄԷՋ

Ծաղկազարդի առթիւ պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Վարդան քհնյ. Ժամկոչեան: Առաւօտեան ժամերգութիւն 8ին, պատարագ 10ին, Դռնբացէք 5ին:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ. ԵԿԵՂԵՑԻ

Ժամանակացոյց Զատկական տօներու

11 Ապրիլ, կիրակի, Ծաղկազարդ, Ս. պատարագ ժամը 10, Դռնբացէք 4.30:

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ
ՍՈՒՐԲ ՇԱԲԱԹ ԱՊՐԻԼ 1954

11 Ապրիլ.— Կիրակի Ծաղկազարդի. ժամը 9.30ին ժամերգութիւն, անդաստան, ուռօրհնէք: Ժամը 10.30ին ձայնաւոր պատարագ: Ժամը 16ին երեկոյեան ժամերգութիւն եւ Դռնբացէք: (Շար.)

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Մուրատ Ռափայէլեան նախկին աշակերտներու միութեան կողմէ այս կիրակի ժամը 15.30ին, Սեւրի Մուրատեան վարժարանին Թատերասրահին մէջ:

Կը ներկայացուի Յ. Պարոնեանի
ՄԵԾԱՊԱՏԻՒ ՄՈՒՐԱՑԿԱՆՆԵՐԸ
եւ
JEUNESSE
(Comédie en 3 actes)

Բեմադրութեամբ Միշէլ Առաանի ծոխ պիւֆէ միջնարարին:

Տոմսակներու համար դիմել՝ Մուրատեան վարժարան, դրասուն Հրանտ Սամուէլ, 51 ռիւ Մէօսիէօ լը Փրէնս, Հրաչեան 6 ռիւ Լամարթին:

— ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ —

Հ. Յ. Դ. Ուս. Միութեան ժողովը այս շաբաթ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին:

Հ.Յ.Դ. ԼԻՈՆԻ Վարանդեան կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի ժամը ճիշդ 20.30ին, 101 Ավընիւ Սաքսի սրճարանի ներքնայարկը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Պէլվիլի Ռոստոմ խումբի ժողովը այս կիրակի առտու ժամը 10ին, ընկ. Մանուկի բնակարանը: Կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ռոստոմ» խումբի դասախօսութիւնը այս երկուշաբթի ժամը 21ին, Ահարոնեան ակումբին մէջ: Դասախօս ընկեր Սահակ Տէր Թովմասեան: Նոր Սերունդի անդամներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Սիրով կը հրաւիրուին նաեւ իրենց ծնողները:

ԻԹԱԼԻԻ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 16ին, Ժանթիյիի Հայկ. դպրոցին մէջ: Օրակարգ.— Պատգամաւորներու զեկուցում, հաշուետուութիւն եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի, կէսօրէ վերջ ժամը 15ին, 101 Ավընիւ տը Սաքսի սրճարանին ներքնասրահը: Կարեւոր օրակարգ: ա) Նոր վարչութեան ընտրութիւն: բ) Պարահանդէսի հաշուետուութիւն: գ) Ընթացիկ հարցեր.

ՎԱԼԱՆՍ.— Խարբերդի Եփրատ Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի առտու ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ամասիոյ Հայր. Միութեան վարչութիւնը արտգ ապաքինում կը մաղթէ Տիկին Բ. Իւսկիւտարեանի իր կրած բժշկական գործողութեան եւ Պ. Կ. Թէրզիպաշեանի՝ իր արկածին առթիւ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Հրանտ Սամուէլ եւ ընտանիքը կը ծանուցանեն թէ իրենց քեռայրին՝ Արժ. Տ. Մեսրոպ քհնյ. Օրջանեանի մահուան քառասունքին առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի Ծաղկազարդ, պատարագի ընթացքին, Փարիզի Հայոց Եկեղեցին:

×

ՎԻԷՆ.— Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Ուզունեան եւ զաւակները, կը ծանուցանեն թէ իրենց եղբօր, տագրոջ, հօրեղբօր ՅՈՎՍԷՓ ՈՒԶՈՒՆԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ, պատարագ եւ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի այս կիրակի ժամը 9ին Վիէնի Սէն Մարթէնի եկեղեցին: Կը հրաւիրուի ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. Հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 11 ԱՊՐԻԼ
DIMANCHE 11 AVRIL 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7343 30e ANNEE
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2754

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԾԱՂԿԱՁԱՐԴ

Կը թուի թէ ամէն Ծաղկազարդի ծանօթ երգ մը կը թրթռայ մթնոլորտին մէջ, իբրեւ խորհրդանշան.

Ծիծեռնակը բոյն է շինում.— Ե՛ւ շինում է, ե՛ւ երգում.— Ամէն մի շիւղ կպցնելիս.— Առաջուայ բոյնն է յիշում :

Նա յիշում է անցեալ տարուան — Իր սնուցած ձագերին.— Որոնց շատերն յափշտակեց — Արիւնարբու թշնամին :

Մի անգամ էր նա բոյն շինել.— Շատ անգամներ կարկտել.— Բայց այս անգամ վերադարձին.— Բոյնն աւերակ էր գտել :

Բայց նա դա՛րձեալ բոյն է շինում.— Ե՛ւ շինում է ե՛ւ երգում...

Ահա մեր ամբողջ պատմութիւնը՝ երէկ եւ այսօր :

Կը շինէինք անընդհատ, գիտնալով հանդերձ որ պիտի քանդեն :

Լեռ ու ձոր կը ճեղքէինք, ծաղկաստանի վերածելով խոպան դաշտեր :

Շէն բոյներ կը ծաղկէին ամայի տարածութեանց վրայ։ Երկիրը կը դառնար շինարան եւ այգեստան, մինչեւ այն հաւատքով թէ մօտ է Զատիկը :

Առաւ մը թշնամին ասպնջականոցի եւ աւերակի կը վերածէր ամէն բան :

Եւ մենք նորէն կը շինէինք, միշտ յիշելով «առաջուանը»: Կը շինէինք եւ կ՚երգէինք նոյն վարդավառ հաւատքով :

Անդօր կատաղութեան մոլուցքի մը մէջ, թշնամին հայաջինջ ասպնջականոցի մը վերածեց ամբողջ երկիրը :

Ոչ մարդկային շունչ, ոչ շինութիւն եւ յիշատակ: Ոչ ալ ծիծեռնակ :

Եւ «Մնացորդաց»ը ակսաւ բոյներ շինել սահմաններէն անդին,— իր հայրենի հողերուն եւ հիւրընկալ տարածութեանց վրայ :

Մինչեւ այսօր ալ կը շինէ, ծաղկաստանի վերածելով անապատներն ու ճահիճները :

« Ե՛ւ շինում է, ե՛ւ երգում »:

Անշուշտ շատ բան պակսած է երգին եղանակէն, քանի որ նոր բոյները կը հաստատուին օտարութեան մէջ :

Բայց անդին, աւելի առոյգ շեշտ մը կը հնչէ Արարատեան դաշտէն , — «Ծաղկիր ապառ »:

Այդին՝ սանձարձակ ազատութիւն : Անդին՝ սահմանափակ: Բայց, նոյն շինարար բաղուկը եւ ստեղծագործ միտքը, ամէն ճակատի վրայ, նախաձեռնութեամբ ժողովուրդի մը որ երբեք չմոռցաւ ծիծեռնակն ու իր երգը: Երկուքն ալ խորհրդանշան՝ իր անցեալ եւ ներկայ պատմութեան :

Գարուն է. ծաղիկները կը բացուին եւ Ծաղկազարդը նոր Զատիկ մը կ՚աւետէ, յանուն քրիստոնէութեան :

Քսան տարի առաջ, Անատոլուի խորերը մնացած բեկորներ երկտող մը ուղղելով Պոլսոյ Ազգ. Պատրիարքարանին, կը հարցնէին թէ Զատիկը ե՛րբ է :

Ոչ ժամ ունէին, ոչ տէրտէր, ոչ ալ օրացոյց մը: Պատրիարքարանի հասցէն ալ պատահաբար կը յիշէին :

Մենք ամէն բան ունինք, ինչպէս եւ բազմաթիւ հասցէներ :

Բայց, հաւաքաբար, ունի՞նք նոյն նախանձախնդրութիւնը, իմանալու համար թէ Զատիկը ե՛րբ է :

Ուրիշ խօսքով, ի՞նչպէս կ՚ուննենանք բուն Զատիկը, որպէսզի ոչ ոք համարձակի քանդել մեր շինած բոյները :

Ծաղկազարդէ Ծաղկազարդ, քանի զօրանան մեր ազգային գիտակցութիւնը եւ հաւաքական կամքը, այնքան ծաղկաւէտ անդաստաններ պիտի բացուին մեր առջեւ :

Եւ միշտ ալ ծիծեռնակներ պիտի ճախրեն մեր հորիզոնին վրայ, մինչ անդին բուերն անգամ կը փախչին համատարած փլատակներէն :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ՋԵԿՈՒՑՈՒՄԸ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ԱՌՋԵՒ

Վարչապետը, Պ. Լանիէլ ուրբաթ օր կարեւոր յայտարարութիւն մը ըրաւ Ազգ. ժողովին առջեւ, պարզելով կառավարութեան քաղաքականութիւնը Հնդկաչինի պատերազմին առթիւ: Քաղաքական շրջանակներու մէջ մեծ կարեւորութիւն կ՚ընծայեն այս յայտարարութեան որ տեղի կ՚ունենայ ճիշդ այն պահուն երբ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը Լոնտոն եւ Փարիզ կուգայ, իր կառավարութեան տեսակէտները պարզելու համար :

Ահաւասիկ վարչապետին յայտարարութեան ամփոփումը .

— Զինուորական կացութեան տեսակէտով, չեմ կրնար մանրամասնութիւններ հաղորդել, երբ ճակատամարտը կը շարունակուի ամենայն սաստկութեամբ : Պէտք չէ այն տպաւորութիւնը թողունք երկրին մէջ եւ աշխարհի առջեւ թէ մենք վիճաբանութիւններ կը կատարենք երբ կռիւը կը շարունակուի կատաղօրէն : Մենք մէկ պարտականութիւն ունինք ,— ամէն բան ընել ապահովելու համար զինուորական յաջողութիւնը : Ֆրանսայի նպատակն է զանց չառնել որեւէ պատեհութիւն ձեռք բերելու համար խաղաղութիւն մը որ ապահովէ չահակից պետութեանց հիմնական իրաւունքները: Ամերիկեան զինամթերքին Հնդկաչինէ խոստանալով պատճառ եղաւ որ բազմապատկուին Չինաստանի ուղղուած ազդարարութիւնները: Մենք միշտ յստակօրէն յայտնած ենք մեր դաշնակիցներուն թէ որ եւ է խաղաղ լուծում ձեռնթափութեան պիտի չմղէ մեզ: Ներկայիս աչքի առջեւ ունինք երկու սոփոզական պարագաներ, — Նախ՝ ամէն բան փորձել, դիմադրելու համար Տիէն Պիէնի մէջ, եւ պահել մեր դիրքը աջակցութեամբ մեր դաշնակիցներուն, յետոյ ամենայն ազատութեամբ մասնակցիլ Ժընեւի բանակցութեանց , որպէսզի յանգին մեր ուզած արդիւնքին , — խաղաղութիւն՝ յարգելով ժողովուրդներու իրաւունքը : Եթէ պարագաները ծանրակշիռ փոփոխութիւններ յառաջ բերեն, կառավարութիւնը նիստի պիտի հրաւիրէ խորհրդարանը »:

Պ. Լանիէլ յետոյ յարգանքի խօսքեր ուղղեց Տիէն Պիէնի պաշտպաններուն , Ֆրանսայի երախտագիտութիւնը յայտնելով անոնց: Այդ միջոցին չափաւոր երեսփոխանները կը ծափահարէին յոտնկայս: Համայնավարները լուռ էին, իսկ ընկերվարականները կը ծափահարէին առանց ոտքի ելլելու: Մէն է Ուալի նորընտիր երեսփոխանը, Տիկին Ժեռմէն Փերոլ, խօսք առնելով յայտարարեց .

— Եռագոյն դրօշի մասին կը խօսին եւ ոտքի անգամ չեն ելլեր: Քսան տարեկան երիտասարդներ կը մեռնին եւ ոտքի՞ ալ չէք ելլեր :

Մարսէյլի ընկերվարական երեսփոխանը, Պ. Կասթոն Տէֆէռ, միակ ընդդիմադիրն էր որ խօսք առաւ, կարգ մը հարցումներ ուղղելու համար: Եթէ Զանկ Քայ Շէք, Սինկման Ռի եւ ուրիշներ միացեալ ճակատ կազմեն Ասիոյ մէջ եւ Զինացիներն ալ Հնդկաչին արշաւեն, կառավարութիւնը պիտի կրնա՞յ տարհամոզել Ամերիկացիները որ վրէժխնդրական ձեռնարկներ չկատարեն Չինաստանի մէջ: Պէտք է ամէն բան ընել որպէսզի պատերազմը չընդհանրանայ: Գալիք օրերու որոշումները վճռական ազդեցութիւն մը պիտի ունենան :

Պ. Լանիէլի յայտարարութիւնը լաւ տպաւորութիւն գործեց Լոնտոնի մէջ, ուր միշտ վերապահ են Պ. Տըլըսի առաջարկած նոր ազդարարութեան մասին :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՐՈՒԵՍՏԻՆ ՀՐԱՇՔԸ

Ֆրանսական եւ խորհրդային թերթերը խանդավառ ոգեւորութիւններ կը հրատարակեն, «Քոմետի Ֆրանսէզ»ի թատերախումբին այցելութեան առթիւ :

Մասնաւորապէս գնահատուած է Մոլիէռի «Թարթիւֆ»ը :

Կը գրեն թէ աննախընթաց բազմութիւն մը խռնուած էր Մոսկուայի մեծ թատրոնին առջեւ: Այն աստիճան որ, նախարարները անգամ դժուարաւ կրցեր են ներս մտնել, ճեղքելով բազմութիւնը :

Ի՞նչ տարակոյս որ այս ձեռնարկը դրական հետքեր պիտի ձգէ ոչ միայն գեղարուեստական տեսակէտով, այլեւ իբրեւ փորձ մը ժողովուրդներու փոխադարձ ճանաչման :

Երկու հարիւր տարուան պատմութիւն ունին թատերական յարաբերութիւնները՝ Ֆրանսայի եւ Ռուսիոյ միջեւ :

Առաջին Աշխարհամարտը եւ 1917ի պոլշեւիկեան յեղափոխութիւնը վերիվայր շրջեցին ամէն բան, խախտելով նոյն իսկ մշակոյթի յարաբերութիւնները :

Այժմ փորձեր կը կատարուին վերահաստատելու կապերը, փոխադարձ այցելութիւններով :

Հետզհետէ կը զօրանայ նոր հոսանք մը, — մեղմացնել, պայծառացնել մթնոլորտը, զարկ տալով առեւտուրի եւ մշակոյթի յարաբերութեանց,— Ազատ փոխանակութիւն ապրանքի եւ արուեստի :

Իսկապէս փրկարար միջոց մը, փարատելու համար եւրոպական մղձաւանջը որ ահուդողի մատնած է պատասխանատու վարիչներն անգամ :

Դժբախտաբար «Թարթիւֆ»ը կը շարունակէ տիրական դեր մը կատարել ոչ միայն բեմերու վրայ, այլ եւ դիւանագիտութեան մէջ, աւերներ գործելով եւ արիւն պղտորելով :

Մեր անտէր ածուն անգամ ազդուած է այդ խորշակէն :

Տեսէք, տակաւին կարելի չեղաւ միացեալ ճակատ կազմել ապրիլեան սգահանդէսին առթիւ :

Պատճա՞ռ,— հարցուցէք եւ պատասխանը կուտան ոչ-թէ պաշտօնական երանններ, այլ նորընծայ իմաստակներ .

— Ուր որ «նրանք» կան, մենք չկանք ..

Եւ այս՝ ամէն տեղ: Համաձայն կանխորոշ ազդանշանի մը, որ հեռաւոր կապ անգամ չունի մեռելներու յիշատակին հետ :

Երբ մարդիկ վարձու կուտան իրենց խելքն ու խիղճը, էջմիածնի քարոզած միասնականութիւնն ալ կը դառնայ ծաղրանկար :

Մանաւանդ, երբ ամէն տարի կը կրկնուի նոյն տժգոյն փոխաստցութիւնը :

Միջին Արեւելքէն պատգամաւորութի՞ւն մը կամ... թատերախո՞ւմբ մը բերենք, որպէսզի բացատրեն կարգ մը տարրական գիտելիքներ ... ՎԱՀԷ

ԵԹԷ ՀՆԴԿԱՉԻՆԸ ԻՅՆԱՅ

Մ. Նահանգներու ծերակոյտին հանրապետական առաջնորդը, Նոլէնտ, որ կը կարծէ թէ ամերիկեան օգնութիւնը կրնայ դադրիլ, եթէ դաշնակիցները չճշդեն իրենց դիրքը, նոր ճառ մը խօսելով բսաւ թէ ազատ Ասիոյ ճակատագիրը պիտի կնքուի յառաջիկայ 60–90 օրերու ընթացքին, Հնդկաչինի պատերազմով: «Եւ թերեւս Մ. Նահանգներու եւ Եւրոպայի ազատ մարդոց ճակատագիրն ալ կնքուի , թէեւ չենք կրնար գուշակել այժմէն: Եթէ Հնդկաչինը համայնավարներուն ձեռքն իյնայ, անոնք յետոյ պիտի արշաւեն Փիլիպպեան կղզիները , Ճափոն, Ֆորմոզա, Աւստրալիա, Նոր Զելանտա, մէկ – մէկ գրաւելով այդ երկիրները: Այն ատեն Մ. Նահանգները պիտի քաշուին պաշտպանութեան առաջին գիծը, դէպի Խաղաղականի ափը, դէպի Ուաշինկթընի, Օրեկոնի եւ Քալիֆորնիոյ նահանգները: Պէտք է գործել միացեալ ճակատ կազմելով. այլապէս, պիտի կախուինք բոլորս միասին կամ զատ – զատ »:

Իր կարծիքով, կղզիացման քաղաքականութեան բուն կուսակիցները Մ. Նահանգները չեն գտնուիր, այլ Եւրոպայի կարգ մը երկիրներուն մէջ որոնք չեն ըմբռներ համայնավարներուն ռազմագիտութիւնը: «Ազգաժողովին անդամներէն 17ը միայն զինուոր տրամադրեցին Քորէայի պատերազմին համար, իսկ պաշտպանութեան 90 առ հարիւրը ճարեցին Մ. Նահանգները: Ա՛յս է հաւաքական ապահովութիւնը»:

× Ռազմագաշտէն հասած վերջին լուրերու համաձայն, ըմբոստները վերսկսած են Տիէն Պիէնի ամրակէտութիւնը զօրաւոր ռումբերով: Չորրորդ շաբաթն է որ կռիւները կը շարունակուին այս բերդին շուրջ: Ուրբաթ օր ռմբակոծութիւնը տեւեց քսան ժամ, չինական թնդանօթներով: Ֆրանսական օդանաւերն ալ անընդհատ կը ռմբակոծէին ըմբոստներուն դիրքերը: Ինչպէս կ՚երեւայ, ըմբոստները կ՚ուզեն վճռական յաղթանակ մը շահիլ, Ժընեւի ժողովէն առաջ, ազդելու համար բանակցութեանց վրայ :

× Պ. Տըլըս Ուաշինկթընէն ճամբայ ելաւ շաբաթ օր եւ Լոնտոն կը սպասուի այս իրիկուն, կիրակի: Փարիզ պիտի գայ երեքշաբթի եւ պիտի վերադառնայ յառաջ օրը, ինչպէս գրած էինք երէկ: Իրազեկներ կը կարծեն թէ նախարարը պիտի չկրնայ համոզել Անգլիան եւ Ֆրանսան, որպէսզի ընդունին իր առաջարկը՝ հաւաքական ձեռնարկի մը մասին :

Լոնտոնի մէջ Պ. Տըլըսի կը սպասեն հանդարտօրէն , հաշտեցնելու համար Անգլիոյ խոհեմութիւնը եւ Մ. Նահանգներու վճռականութիւնը:Մեծն Բրիտանիա շատ լաւատես չըլլալով հանդերձ Ժընեւի ժողովի մասին, չուզեր այն տպաւորութիւնը ձգել թէ անիմաստ է այդ խորհրդակցութիւնը: Հետեւաբար , կը զգուշանայ ի յառաջագունէ ձախողանքի մատնել զայն:

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք Մեսինա Նիւ Եորքի ընկերներէն Տէր եւ Տիկին Շմաւոն Դարբինեանէ տասը տոլար, իրենց այցելութեան առիթով :

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

Հեռագիրները շարունակ նոր գէպքեր կը ծանուցանեն Իսրայէլի, Եգիպտոսի եւ Յորդանանի սահմաններուն վրայ: Ցարաբերութիւնները հետզհետէ կը լարուին Արաբներուն եւ Հրեաներուն միջեւ: Երկու կողմերն ալ սպառնալիքներ կը փոխանակեն :

Նախընթաց դէպքերը սահմանափակուած էին Իսրայէլի եւ Յորդանանի սահմանին վրայ: Այժմ Եգիպտոսի սահմանագլուխէն ալ ծանրակշիռ լուրեր կը հասնին: Օր չանցնիր որ մահացու ընդհարում մը չպատահի. Ուրբաթ գիշեր եգիպտական եւ իսրայէլեան ուժեր ընդհարեցան երեք տարբեր կէտերու վրայ: Այս ջղագրգիռ մթնոլորտին մէջ էր որ Եգիպտոսի արտաքին նախարարը յայտարարեց թէ այսուհետեւ Եգիպտոս եւ միւս արաբական պետութիւնները զինու զօրութեամբ պիտի պատասխանեն իսրայէլեան որեւէ նախայարձակման: Նախարարը անձամբ այս որոշումը հաղորդած է զինադադարի յանձնախումբի նախագահին :

Այս դէպքերը տեղի կ՚ունենան ճիշդ այն

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՀԱՆ ԿԱՐՕ

●

ԽՄԲ.— 1933 Ապրիլ 27ին, տաժանելի հիւանդութենէ մը վերջ կը մեռնէր մեր երիտասարդ աշխատակիցը, ընկեր Օհան Կարօ։

Ուրեմն, մահուան խամամեակն էր այս ամիս, անցեալ տարի ։

Այդ առթիւ ուրիշ աշխատակից մը, Եդ. Տարօնեան, որ իր մտերիմ ընկերն էր, հետեւեալ տողերը կը նուիրէ իր յիշատակին —

... Շատ ուշ ճանչցայ զինք ու շատ կարճ վայելեցի իր բարեկամութիւնը։ 1923ի աշնան ես ալ հետեւեցայ հայկական արտագաղթի այն ալիքին որ Պոլսէն մեկնելով ողողեց Ֆրանսայի ափերը։ Փարիզի քաղաքամերձ արուարձաններէն մէկուն մէջն էր, որ յաջողեցայ պաշտօն մը ճարել եւ հոն ալ ապրեցայ երկարատեւ մեկուսացումի մը մէջ։ Քիչ անգամ դուրս կուգայի այս կամաւոր աքսորէն, Փարիզ երթալու համար։ Այսպիսի այցելութեան մը միջոցին էր որ, իրիկուն մը, «Ֆլօրիա» հայկական ճաշարանը մտայ, ներկայ գտնուելու համար «Ցարւդող»ի մէկ դասախօսութեան։ Չեմ յիշեր դասախօսն ու իր նիւթը։ Վերջաւորութեանը, Նարդունին, որ զիս նշմարած էր բազմութեան մէջ, քովս եկաւ եւ խօսք առաւ ինծմէ որ դասախօսութիւն մըն ալ ես սահմանեմ ։

Որոշեալ իրիկունը, գրոյցս աւարտելէն վերջ, երբ ունկնդիրներուն հետ ես ալ դէպի ելքի դուռը կ'ուղղուէի, Նարդունին ետեւէս պոռաց.

— Քիչ մը սպասէ Օհան Կարօն պիտի ներկայացնեմ քեզի։

Իր կանչին վրայ՝ նրբահասակ, սեւ աչքերով ու սեւ պեխերով մօտացի ու ժպտուն արտայայտութեամբ երեսունհինգնոց երիտասարդ մը իր խօսակիցներու խումբէն բաժնուելով, մեզի մօտեցաւ, եւ առանց սպասելու այն սովորական բանաձեւերուն փոխանակութեան զոր կենցաղավարութիւնը կը պարտադրէ նման պարագաներու մէջ, Օհան զոյգ թեւերս լաւ մը ցնցելով հարցուց.

— Տղա՛յ, դու ո՞ւր էիր մինչեւ հիմա։

Իր ձայնին մէջ կարօտի ու գուրգուրանքի շեշտը կար։ Կարծես դէմ առ դէմ գտնուէր հին մտերիմի որ չէր տեսած տարիներէ ի վեր։ Թէպէտ իրարու անծանօթ, բայց երկուքս ալ Հայաստանի այն շրջանէն էինք որ կը տարածուի Վանայ լճի հարաւակողմը, ուստի իր ջերմ ողջագուրումը արդիւնք էր այն ուրախութեան որ կը զգար նոր խլեակի մը հանդիպելով հայրենի զաւաէն։ Անկէ յետոյ, Օհան եւ ես յաճախ հանդիպեցանք իրարու եւ մեր յարաբերութիւնները միշտ պահեցին այն պարզ ու սիրալիր դրոշմը որ անոնց սկզբնաւորութիւնը յատկանշած էր ։

Հողին վրայ հասակ նետած, ու հայրենիքի նորածին ազատութիւնը իր խանձարուրին մէջ ըմբոշխնած ըլլալով, անշուշտ որ Օհանի սիրտը խորունկ ցաւ կը զգար այս անդնահատելի բարիքներուն կորուստէն. բայց այլասիրութեան գիծը այնքան խոր էր իր մէջ որան գիտէր իր վիշտը իրեն պահել ու զուարթութեան շողով մը քաղցրացնել իր խօսքն ու վարմունքը ընկերներուն հետ ։

Վանի թէ Երեւանի, ու նաեւ կամաւորական գունդերու մէջ, անցած էր հանրային պաշտօններու բոլոր աստիճաններէն ու «խրճիթներէն մինչեւ խորհրդարան» բարձրացած , բայց այս բոլորէն վեր առանձին հրճուանքով կը պատմէր իր ուսուցչական յիշատակները։ «Զանազան ժամանակներու ու բազմաթիւ վայրերու մէջ, գրեթէ բոլոր կարգերուն մէջ ալ դասաւանդած եմ, կ'ըսէր, բայց հոգիս իր ամենամեծ վայելքը գտած է միշտ այն պահերուն երբ պատեհութիւն ունեցած եմ այբուբենը ճանչցնելու փոքրիկ սկսնակներուն։ Երբ որ վերի դասարաններու հետ ես, որքան ալ բան ուսուցանեմ կը նմանիս այն լուսարարին որ արդէն վառուող կանթեղին բոցը կը հրահրէ։ Իսկ երբ մանկիկի մը նոր գիր կը սորվեցնես, կը նմանիս Ս. Մեսրոպին որ առաջին անգամ ըլլալով լոյսի կաթիլներ կը սրսկէ մթին հոգիներուն մէջ»։

Սիրտը բարի էր ու իր բարութիւնը անխարդախ էր մեր աշխարհի աղբիւրներուն պէս։ Դեղատունի մը մէջ կ'աշխատէր վեց հարիւր ֆրանքի մը փոխարէն. գումար մը որ նոյնիսկ այդ ժամանակաշրջանին համար անբաւարար էր ապրելու։ Բայց Օհան հնարը կը գտնէր այդ վտիտ գումարին մէկ նկատելի մասը յատկացնելու հանրային նպատակներու ու նաեւ գիրքեր ու այլ նուէրներ ղրկելու Սիպերիոյ մէջ աքսորական բարեկամներուն ։

. 1929ին երջանկայիշատակ հայասէր Քրաֆթ – Պոննարի խնդրանքին վրայ, Զուիցերիա գացի, պաշտօնավարելու տեղւոյն հայկական որբանոցին մէջ։ Տարեշրջանի ընթացքին, հաստատութեան ու որբերու շուրջ քանի մը թղթակցութիւններ ղրկեցի «Յառաջ»ին։ Այդ գրութիւններէն մէկուն մէջ կը խօսէի տղու մը մասին որ ընկերներուն հետ ունեցած վէճերու ընթացքին, անճարակութեան երեսէն՝ միշտ իր իրաւունքը կը կորսնցնէր ու պատիժներուն կէսը ուրիշներու հաշւոյն կը կրէր, առանց ոխի եւ քէնի։ Քանի մը օր վերջ, Օհանէն ստացայ նամակ մը որով կը հարցնէր «Ո՞վ է այն փոքրիկ որբը որ պատիժներուն կէսը ուրիշներուն հաշւոյն կը կրէ. տո՛ւր ինծի իր անունը, կ'ուզեմ կեանքի ուղեկից դառնալ այդ փոքրիկ դժբախտին որ այդքան կանուխէն իր մասն ու բաժինը ընդունած է իր անիրաւեալ ցեղին դժնդակ ճակատագիրէն »։

Բարի էր Օհան, ու իր բարութիւնը ճառագայթի մը պէս անխտրօրէն կ'իյնար մարդոց, անասուններուն եւ նոյնիսկ իրերու վրայ։ Անգամ մը, քանի մը ընկերներու հետ իր սենեակն էինք, սեղանին վրայ նոր զարթուցիչ ժամացոյց մը տեսնելով հարցուցի.

— Օհա՛ն, այս ի՞նչ շռայլութիւն է. չըլլայ թէ «Քրէտի Ֆոնսիէ»ի մեծ պարգեւը քեզի վիճակուեցաւ։ Չեմ ուզեր որ հարստանաս, վերջը երեսնիս չես նայիր։

— Տղա՛յ, եթէ պատճառը յայտնեմ վրաս պիտի խնդաս, ըսաւ Օհան վարանքով ։

— Եթէ չյայտնես, աւելի շատ պիտի խնդամ սպառնացի ։

Այն ատեն յանցաւորի ժպիտով մը, որով կարծես մեր ներողամտութիւնը աղաչել կ'ուզէր, Օհան իր հին զարթուցիչը ցոյց տալով բացատրեց.

—Աւելի քան վեց տարի է որ այս դործիքը, առանց երկվայրկեան մը կենալու, կը բանի ու կը բանի սեղանիս վրայ։ Այս անդուլ բռնաշխատանքը խղճահարութիւն կ'ազդէր ինծի։ Ատոր համար այս նոր ժամացոյցը գնեցի որ առաջինին քիչ մը հանգիստ տամ ։

Բնականաբար այս խոստովանանքը ընդունուեցաւ խնդուքներու ընդհանուր պոռթկումով մը, մինչ ներկաներէն ոմանք գլուխներուն վերեւ ձեռքերը ճախարակաձեւ կը դարձնէին, Օհանին հարցնելու համար թէ չէ՞ր թացուցած ։

Իսկ ան ստոյիկեանի մը համակերպութեամբ բաւականացաւ մրմնջելու ։

— Ես չըսի՞ որ վրաս պիտի խնդաք ։

ԵԴ. ՏԱՐՕՆԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԷՋ ՄԸ ՕՀԱՆ ԿԱՐՕԷՆ

ԽՆՁՈՐԵՆԻՆ

■

Պիտի նստիմ ձիւնոտ ճամբաներուն եզերքը եւ հարցնեմ երթեւեկող ճամբորդներուն, թէ իրենց տեսած քաղաքներուն մէջ կա՞յ մէկն աւելի արթուն, լեռներէն մէկն՝ աւելի ազնուական եւ ծովերէն մէկն աւելի զգայուն՝ քան հնօրեայ իմ սիրական խնձորենին ...

×

Ան մեր տունէն չէր կարող հեռանալ, եւ մեր տունը չէր ուզեր հեռացնել զայն... բան մը չէինք ծածկեր իրմէ, եւ ան ծանօթ էր մեր անական գաղտնիքներուն ...

Երբ չեղած բաներ ուզելուս համար մերժուէի ու արտասուէի, երբ մայրս լար, ինծ անծանօթ պատճառներով, ան կը գիտէր մեր արցունքները, իր գլուխ երերցնելով ...

Ան մարդերէն աւելի ծանօթ էր կանացի գաղտնիքներու ... հաւաքուած խոստովանահայր խնձորենու փիլոնին տակ, թաղի կիներ մերթ լրջօրէն, հեկեկալով, մերթ շատ զգոյշ կը խոստովանէին բաներ, որոնք կ'ընդհատուէին, երբ մարդ կը մօտենար... Անոր նայուածքներու տակ կը լռդանային ու հանդերձ կը փոխէին կիներ, ցուցադրելով մարդերէ այնքան զգուշութեամբ պահուող իրենց մերկութիւնը ...

Ան ինծմէ ու բոլորէն որքա՞ն աւելի գաղտնիքներ գիտէր... Ով որուն ըսելու գաղտնիք մ'ունենար, կը տանէր խնձորենու մօտ, անոր վկայութեամբ չընջելու ..

Աստուծմէ առած իր բուրմունքը տարածելով բակին մէջ, Աստուծոյ մէկ հրեշտակին պէս՝ իջած էր մեր բակին մէջ ... իր հովանին տարածելով մեր տանը վրայ, ամառային տաղերու յարձակումը կը ջախջախէր...։ Հիւանդներ կը հանգարտէին, երբ անոնց մահիճները փոխադրուէին անոր մօտ... Ցողնած հնձուորներն իրենց դերանդիններն անոր յանձնելով, կը հանգստանային, կանակնին անոր տուած...։

Շատ անգամ ինծ ըսած են, բայց չեմ յիշեր թէ խնձորենի՞ն պատճառով մեր տունն այդ մօտիկութեան վրայ էր շինուած, թէ՞ մեր տան պատճառով էր որ խնձորենին այդտեղ եկաւ ...

Պարզ է սակայն, որ մեր տան եւ խնձորենու բարեկամութեան միջեւ, բացարձակ գիտում մը կար ...

×

Ես ունեցած եմ խնձորենու իմ սէրս, նախ քան իմ յիշողութիւնը... Այդ պատճառով ալ անոր եկած օրերու մասին ինծ տեղեկութիւններ չի կարող տալ իմ յիշողութիւնս ...

Մայրս ինծ կ'ըսէր. «խնձորենու սէրը քու մէջ կաթի պէս էր... մէկը միւսէն չէիր ջոկեր, մէկը միւսին տեղը կը բանէր... Երբ որ լայիր կաթի համար, կարելի էր քեզ կշտացնել, խնձորենու մօտ տանելով .... կը ժպտէիր զայն տեսնելով, կարծես թէ ան ստինք մ'ըլլար, կարծես իրմէ կաթը հոսէր»...

Բայց իմ յիշողութիւնս լաւատեղեակ է այն օրերուն, երբ մեծ ու յղնեցուցիչ արշաւանքներէ վերադարձած՝ ես ու փայտէ ձիս խաղաղութիւն կը գտնէինք իր շուքին ու շոյանքներուն տակ, որոնք աւելի անուշ էին քան բոլոր արկածներն ու յաղթանակները ...

Եւ այսպէս ամէնէն անդաւաճանն էր նա, ամէնէն աւելի նախընտրելին...

Գունաւոր ու նկարէն թուղթերու, թելերու, իմ ձեռակերտ գործիներու, եւ չեմ գիտեր որ տեղերէ տիրացած այնքան բազմապիսի հարստութիւններու բովանդակ գանձարանս, խնձորենին էր. ..

Բոլոր այն բաները որոնք աւելորդ գտնելով՝ կը նետէր մայրս, հայրս՝ առնելով, խրատներ կ'առաջարկէր ինծ անոնց փոխարէն, եւ եղբայրներս կը խլէին ու կը փչրէին առանց փոխարինութեան... կը յանձնէի խնձորենուն... Անոր մեծ սրտին մէջ գաղտնապահ եւ վստահելի անկիւններ կային պահուած ինծ համար ...

Եւ իր սրտի բոլոր խորշերուն ծանօթ էի... Տեղ մը կար ուր կարելի էր պահել գնդակները, մէկ ուրիշ տեղ յարմար էր այն գունաւոր թելերուն, որոնցմով պատուիրներ կը հիւսէի ... իր սրտի խորշերէն մէկը մշտապէս կ'արտասուէր ... եւ մէկ ուրիշն անյատակ էր, ուր ինկած ամէն բան կը կորսուէր, գմելիիս նման ,

---

ԱՅՆ ԴԺԲԱԽՏ ՕՐԵՐԷՆ

(ԵՐ. ԱԴԱՄԵԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԸ)

★

Իմ յուսահատական վիճակիս մէջ, ծարաւը կը զգայի հայերէն խօսելու, իմ բարերար հովիւիս կը պատասխանէի Սահակ Մեսրոպի միւռոնահամ լեզուով։ Կարծես ան ալ ազդուեցաւ այս աղօթքով օծուն լեզուի գեղգեղանքէն ։

Երկար խնամուեցայ այդ խղճամիտ Արաբէն որ ամէն ճիգ թափեց զիս մխիթարելու, դարձայ անոր որդին ու օգնականը։ Մեր սնունդն էր թանապուր եւ հաց, իբրեւ հագուստ ունէի շապիկ մը եւ բուրդէ չուան մը իբրեւ գօտի ։

Կը կարծէի թէ միակ Հայն եմ որ ազատուած եմ այն ահաւոր ապանդանոցէն։ Հետզհետէ գտայ հայ մանուկներ որոնք որդեգրուած էին այս վաչկատուն անապատականներէն։ Շատեր չէին կրնար տոկալ զրկանքներուն։

Քանի քանի մատղաշ մանուկներ թօշնեցան, մահացան, անխնամ ու լքուած ։

Անոնց հողեվարքն անգամ տառապանք էր, կիզիչ արեւին տակ եւ ճանճերու արշաւանքին տակ։ Շատեր կը լքուէին կերպ դառնալով վայրենի կենդանիներու։ Եւ շուներու , որոնք յղփացած էին հայ մանուկներու դիակներով ։

Այս կիսավայրենի ժողովուրդը որոշ տեղ չունէր բնակութեան հաստատելու համար եւ կը թափառէր անապատին մէջ։ Վրանները ուղտերու վրայ բեռցած, ամէն երկու կամ երեք օրը անգամ մը տեղ եւ միջավայր կը փոխէր, այս փոխադրութեանց ընթացքին կը փախչէր համաճարակէն սարսափահար, իր հարազատներն անգամ հիւանդ վիճակի մէջ կը լքէր , որպէսզի չվարակուի ։

Երկու ամիս մնացի իմ խնամակալիս մօտ, ամէն առաւօտ հօտը կ'առաջնորդէի արօտավայրերը։ Ի՜նչ գեղեցիկ է բնութեան ազատ ծոցը, հեռու մարդոց վատ գործունէութենէն։ Մայր հողը կ'ուրախացնէ կենդանական աշխարհը իր բարեբերութեամբ եւ առատութեամբ։ Հազարաւոր ուխտերներ, ուղտեր կը լափեն այս ընդարձակ մարգագետինները, արօտավայրերն ու մշակուած դաշտերը ։

Թափառաշրջիկ ցեղախումբերը իրենց անհամար հօտերով կը լափեն, կ'աւերեն բոլոր իրենց անցած շրջանները կը թալանեն նստակեաց ժողովուրդը ։ Ոչ մէկ ձեռներէցութիւն։ Այն շրջանները որ անջրդի են լքուած են բոլորովին, Եփրատը փոխանակ օգտագործուելու անտեսուած է, իսկ Թուրք իշխանութիւնը ռեւէ կերպով չի հետաքրքրուիր այս հարուստ աշխարհամասի բարիքէն որ կրնար առաւելագոյն չափով նպաստել երկրին տնտեսութեան ։

Սուրիական պետութիւնը վերջ տուած է այս աւերիչ ցեղախումբերուն անսանձ գործունէութեան եւ կազմակերպած այս շրջանը, որ մեծ ապագայ կը խոստանայ երկրին տնտեսական զարգացման։ Արդէն իրականացուցած է երկրագործական ծրագիրը եւ Եփրատի ջուրին օգտագործումի ծրագիրը լուրջ ուսումնասիրութեան առարկայ դարձած է մօտաւոր ապագային համար ։

Թուրքիան չէր կրցած զսպել այս ցեղախումբերը, իսկ Սուրիան այսօր այդ շրջաններէն կ'արտադրէ առատ բամպակ , բրինձ արմտիք։

Այս կեանքը անտանելի էր ինծի համար, աչքերս յառած հեռաւոր ծննդավայրիս՝ Իզմիրի վրայ, կը յիշէի այն երանելի օրերը, ազգային ընկերական եռուն կեանքը, Հայուն յառաջդիմութիւնը, ազատութեան վսեմ ձգտումը, ստեղծագործական թռիչքը, մեծահամբաւ հայ առեւտրականներու գործունէութիւնը որ կը տարածուէր մինչեւ Անատոլուի խորերը եւ եւրոպական շուկաները, որոնք հոսուն աղբիւրներ դարձած էին պետական գանձը պարարտացնելով։ Հայուն հանճարին, ուշիմութեան արգասիքներ էին որ կը փթթէին ։

Իզմիրը հին դարերէ ի վեր աշխարհահռչակ առեւտրական նաւահանգիստն է եղած։ Փոքր Ասիոյ դժխոյն էր իբրեւ ծովեզերեայ գեղեցիկ քաղաք՝ եւ միջազգային համբաւ կը վայելէր։ Հայկական մշակոյթի աչխոյժ վառարաններէն մին եղած է 1700 թուականներէն ալ առաջ։

Իզմիր ունեցած է դպրոցներ, հիւանդանոցներ, ծերանոց եւ յիմարանոց, որբանոցներ, արհեստանոցներ եւ հազարաւոր գրքերով բեռնաւոր գրադարան – մատենադարաններ՝ որոնց նիւթական հոգը ստանձնած էր ժողովուրդը։

Օսմ. պետութիւնն անգամ չունէր այս օրինակելի կազմակերպութիւնը ։ ԺԲ. դարուն ունեցած է տպարան եւ մամուլ, ինչպէս Ցովնան Վանանդեցիին «Ոսկեդարը», «Շտեմարան Պիտանի գիտելեաց» , « Արշալոյս Արարատեան » եւ ուրիշ հրատարակութիւններ, լրագիրներ եւն. ։ Բարեգործական, կրթական եւ հայրենասիրական միութիւններ իրարու հետ մրցումի մէջ են եղած ։

Այն Իզմիրը իր բոլոր անցեալով ու ներկայով չարժանկարի ժապաւէնի մը նման կը սահէր աչքերուս առջեւէն, երիտասարդութիւն մը զարգացած, ազգային ազատատենչական հաւատքով տոգորուած յեղափոխական ոգին բարձր։ Ընկերներս մէկիկ մէկիկ կը պատկերանային աչքիս առջեւ, թերեւս շատեր բանտարկուած ...

Ց. ՀԻՍԱՑԵԱՆ

(5) (Շար.)

որով իմ սայլերս ու դուլթաններս կը շինէի... Տեղ մը կար՝ ուր ճնճղուկներ կ'ապաստանէին, երբ կը ձիւնէր, եւ անկիւն մը կար՝ ուր հալածական հունտերն խնայուով չէին մեռներ, կը ծաղկէին ...

Հիմակ նոր կը զգամ թէ ինչո՞ւ իր մօտ զանգատելու եւ արտասուելու կ'երթայի, երբ յանդիմանէին զիս... Հիմակ նոր կը զգամ թէ ինչո՞ւ ափերուս մէջ դողացող թռչուններն այնքան ուրախութեան երգեր կ'երգէին, թառած իր մատներուն վրայ...

×

Սիներն մեծցեր ու քաղցրացեր են դաշտերուն մէջ. պացախներու ստուերներուն տակ սունկ՝ եւ լեռնալանջերուն վրայ խաւրծիլներ են բուսեր: Եկուր մեզ հետ, եկուր երթանք... երբ ըսէին իմ ընկերներս, տրեխներու եւ զօտիի թուլցած կապերն ամրացնելով ...

— Լաւ է մնանք, տակ չիննենք խնձորենու ստուերին տակ... ձօճք մը կախենք իր ճիւղերէն, կարգով ճօճուինք ... կամ բարձրանանք ծառին վրայ, ձայն չը հանենք, գուցէ այսօր կարողանանք բռնել այստեղ երգի եկող դեղին թռչունը ...— Երբէք այնչափ մօտեցաւ ինծ ...

Բարձիս ամենափափուկ բուրդերով յատակուած բոյն մը շինեցի խնձորենու ամենախիտ սաղարթներուն մէջ, որպէսզի դեղին թռչունն ալ կապուէր անոր ...

Շալկելով իր քովը կը տանէի պզտիկ եղբայրս, որպէսզի շուտ հասնինք, որպէսզի միասին հասնինք...

Մայրս կը յանդիմանէր զիս, որ փոխանակ իր մօտ ու տանը մէջ նստած, իմ հացս առած կը վազէի խնձորենու մօտ ուսելու ...

Այնչափ անկեղծ էր այս սիրահարութիւնը, որ օրին մէկը մայրս ինծ ըսաւ. «Մեր երկուսէն ո՞րն աւելի շատ կը սիրես, զի՞ս, թէ խնձորենին ...

Կարծես ճիշդ չէ՞ր երբ ըսի. «Թէ քեզ, թէ խնձորենին »...

Նետուելով մօրս բազուկներուն մէջ, կարելի էր մեղկանալ իր շոյանքներէն, քնանալ ու մոռնալ բոլոր դեղին թռչունները, որոնք չեն ուզեր բնակիլ մեր շինած հողածու բոյներուն մէջ, որոնք մեզմէ հեռու կը փախչին եւ բնաւ չեն մխիթարեր մեզ, երբ կ'արտասուենք ...

Բարձրանալով ու թաղուելով խնձորենու սաղարթներուն մէջ, կարելի էր տեսնել տանիքները, հեռաւոր ծովն ու սպիտակ առագաստանաւերը, երազել զարմանալի քաղաքներու մասին եւ բնաւ չյիշել իրիկնային յանդիմանութիւնները՝ պատրաստուած հանդերձներուն համար ...

Հիմակ նոր կը զգամ թէ ինչո՞ւ գրքերս առած իր մօտ կ'երթայի սորվելու ... Հիմակ նոր կը զգամ թէ ինչո՞ւ պատերազմութեանը մէջ այնքան դժուար երեւցող դասերս այնքան կը հեշտանային, հանդիպելով իր տերեւներու խայտալից սօսափումին ...

×

Իր բոցեղէն ծաղիկները լոյսերու հետ չփոթող թիթեռնիկներու պէս, գրքերս թեւաթափ կ'իյնային իր ոտներու տակ, լոյսերէն զարնուած թիթեռներու պէս...

Ահա այս էր, սօսափիւնի այս եղանակը, ուսուցչին ցոյց տուած «խորհուրդ խորին»ը... Ահա պարզ է թէ ինչո՞ւ «Արա գեղեցիկը մերժեց ամուսնանալ Շամիրամի հետ եւ բնակիլ անոր երկրին մէջ»... Երբ որ յանկարծ հով մը կ'անցնէր հազարաւոր ծաղիկներ կողոպտելով, կը հասկնայի թէ ի՞նչ ըսել է «Ունայնութիւն Ունայնութեանց» ...

Ինչո՞ւ համար «Ժողովողը» որ ուրախութիւն ու մոռացում կը փնտռէր «Ճերմակ հանդերձներ»ու, «Հոտաւէտ իւղերու», «Պալատներ»ու եւ «Հարճեր»ու մէջ, ինչու «Ժողովողն» իր տրտմութեան ժամերուն համար չունեցաւ իր խնձորենին.. Ահա այսպէս պիտի պառկէր անոր շուքին ներքեւ, զինք սաղարթները թափթփող այս թմբիրը որ հեշտանք կուտար ու քաղցր քուն ...

ՕՇԱՆ ԿԱՐՕ

ԾԱՆՕԹ.— Մեր ողբացեալ աշխատակիցէն կը մնայ հատոր մը, «Խրճիթներէն մինչեւ խորհրդարանը», տպուած՝ 1933-ին, «Նախատակ Գրագէտներու Բարեկամներու» կողմէ:

ՎԻԷՆԻ
ՀԱՅԿ. ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻՆ ՀԱՄԵՐԳԸ

Կիրակի, 4 Ապրիլ, ժամը 15-18, Սորպոնի Ռիշըլիէօ դահլիճում փարիզահայ գաղութը յուզումնալից հոգեկան վայելք ունեցաւ՝ շնորհիւ Յովսէփ Վարդապետ Լեւոնեանի, որ իր 50 հոգինոց երգչախումբը Փարիզ բերած էր Վիէնէն (Իտալիէ):

Թէ ինչ բացառիկ աշխատանքի պտուղ ստացաւ հասարակութիւնը՝ ունկնդրելով մի շարք կրօնական եւ ժողովրդական հայ երգեր, բաւական խօսք չեմ կարող գտնել: Արդէն Գ.Վահէն ջերմագին տողերով ներկայացուցել էր ընդհանուր տպաւորութիւնը «Յառաջ»ի մէջ: Այն մթնոլորտը, որ խմբավարը կարողացաւ ստեղծել կարելի է սուրբ անուանել, իր վսեմ, վայելուչ ձեւերով, միեւնոյն ժամանակ այնպէս կարգապահ, հաստատուն, համաձայն իւրաքանչիւր երգի, մէկ քաղցր, մէկ բերանը փակ, ամէն երգին տալով իր իսկական բնաւորութիւնը: Կարեւոր շարք մը հայ երաժիշտներիգործերէն ներկայացուց այդ երիտասարդ խումբը, Սիւնիի, Կոմիտաս վարդապետի, Կանաչեանի, Եկմալեանի, Իսմէլեանի, Պառնասեանի, Կարա - Մուրզայի, Ալէմշահի: Ամէն մի երգ նոյն խնամքով երգուեցաւ եւ երաժշտական գիտակցութեամբ:

Երգչախումբը ոչ միայն հայկական երաժշտութիւնը կը տարածէ եւ սիրել կուտայ, այլեւ հայկական ոգի կը ներշնչէ այդ համակրելի Ֆրանսացած երիտասարդութեանը:

Այս առթիւ յիշենք իր մեներգող երգչուհին Տիկին Թադէոսեանը, որ առանց դաշնակի ընկերակցութեան հիանալի կերպով երգեց «Ծիրանի ծառ»ը Կոմիտաս վարդապետի եւ բուռն ծափերը սախպեցին երգել նաեւ «Կռունկ»ը եւ Ալէմշահի «Իմ երգը»: Տիկինը օժտուած է շատ քաղցր՝ դաշնաւոր ձայնով եւ պարզ, վճիտ կ'երգէ հայկական հարազատ առոգանութեամբ: Գնահատելի էր նաեւ երիտասարդ տէնօր երգիչը, որի անունը կարծեմ Գաբրիէլ Զիչէլեան է:

Ներկաներուն ոգեւորութիւնը աննկարագրելի էր եւ յուզիչ, երբ վարդապետը ձեռքի մի թեթեւ շարժումով, հրաւիրեց յոտնկայս ունկնդրել «Հայր Մեր»ը: Քիչեր կրցան զսպել իրենց արտասուքը ...

Ի վերջոյ յիշենք սիրուած երգչուհի Օր. Հայկանուշ Թորոսեանի բարոյական եւ գործնական աջակցութիւնը, ինչպէս նաեւ անձնուէր Գ. Նուպար Յովհաննէսեանը, որ ամէն հայկական հանդէսի նեցուկն է եւ մի քանի ուրիշներ, որոնց անունները ինծի յայտնի չեն:

Մաղթենք խորապէս յարգելի եւ շնորհալի երաժիշտ Յովսէփ վարդապետ Լեւոնեանին շարունակել իր մեծ գործը ի պատիւ հայ ազգի եւ նոր սերունդի փրկութեան:

ՄԱՐԳԱՐԻՏ ԲԱԲԱՅԵԱՆ

ԼՈՒՐԵՐ ԲՐԻՒՍԷԼԷՆ

ԲՐԻՒՍԷԼ, (Յառաջ).— Անցեալ Ուրբաթ եւ շաբաթ օրերը (Ապրիլ երկու-երեք) հաճոյքը ունեցանք լսելու Սորպոնի հայագէտ դասախօսը՝ Գ. Շարլ Տէտէեան: Յարգելի դասախօսը մեծ հմտութեամբ խօսեցաւ Ֆրանսացի վիպասան Սթանդալի մասին:

Ներկայ էր ընտրեալ հասարակութիւն մը, բաղկացած համալսարանի դասախօսներէ, ակադեմականներէ եւ գրագէտներէ, որոնք ջերմապէս գնահատեցին դասախօսութիւնը:

Տեղական մամուլն ալ գովեստով արտայայտուեցաւ:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՌԱՏԻՕ - ԺԱՄ

Պելճիքայի հայ ուսանողներու դիմումին վրայ, Բրիւսէլի ռատիօկայանի վարչութիւնը հաւանեցաւ կէս ժամ յատկացնել հայ ժողովրդական երաժշտութեան՝ Մայիս եւ Յունիս ամիսներու իր յայտագրին մէջ:

Առաջին ձայնասփռումը տեղի պիտի ունենայ Մայիս 18ին, երեկոյեան ժամը 7.15ին, եւ երկրորդը՝ Յունիս 15ին, միեւնոյն ժամուն:

Ռատիօկայանի վարչութիւնը խոստացած է մասնաւոր յայտագիր մը պատրաստել հայկական ժողովրդական երաժշտութեան մասին, յաջորդ տարեշրջանի ընթացքին:

Այս տարուան ձայնասփռումը պիտի կատարուի առանց աստղիկի, բայց գալ տարուան յայտագիրը տեսական բացատրութիւններու լայն բաժին մըն ալ պիտի ունենայ:

ՌՈՒՍԱՆՈՂ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅՈՑ ԼԵԶՈՒՆ

Արի՛, եղբայր, փառաբանե՛նք
Մեր քաղցրաբառ Հայոց լեզուն,
Մեր սրտի ջուր, մեր ձեռքի քուր,
Մեր հոգու լար Հայոց լեզուն:

Հոսել է նա մեր դարերից
Մեր սարերից ու մեր սրտից,
Արաքսի պէս միշտ կենդանի,
Միշտ անսպառ՝ Հայոց լեզուն:

Նա առաջին կանչն է եղել
Դիւցազնական մեր նախահօր,
Օրօրոցից փայփայել է
Մեզ մայրաբար Հայոց լեզուն:

Քերթողահայր Խորենացուց
Մինչեւ Քուչակն ու ձեր ծառան
Տուել է մեզ երազ ու երգ
Եւ ճանապարհ՝ Հայոց լեզուն:

Կը մոլորուէր մեր կարաւանն
Ամպրոպաշունչ գիշերներին,
Կը կորչէին, եթէ ճամբին
Ջրոցկլտար Հայոց լեզուն:

Քանի՛ ցեղեր ցամաքեցին
Ինչպէս հեղեղն աւազի մէջ,
Բայց այսօրուան ծովին հասաւ
Մեսրոպատառ Հայոց լեզուն:

Ուրեմն ե՛կ, փառաբանե՛նք
Փայլեցնենք թրի նման,
Որ զրնգայ արեւի տակ
Ցաւէտ պայծառ Հայոց լեզուն:

ՆԱՅԻՐԻ ԶԱՐԵԱՆ

ԿԱԽԱՐԴԱՆՔ

Երթալէն վերջ տեսայ որ սեղանին վրայ
մոռցած էր
Իր թեւնոցները ոսկի.
Այնուհետեւ ժամերով ես կխարքում մըռ-
նացի:

Ինծի այնպէս կը թուէր
Որ տուներս մէջն էր նորէն
Գաղտնի սիրովն իր պահուած.
Եւ լուսնկայ գիշերին
Լրութեան մէջ հեշտաբոյր,
Կարկաչիւնով հէքեաթի,
Կը հնչուին ականջիս
Անոր զարդերը ոսկի:

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (55)

ԿԱՆԱՉԵՆՑ ՀԱՐՍԸ

ԵՐԿՐՈՐԴ ԳԼՈՒԽ
ԾՊՏՈՒԱԾ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԸ

— Ի՞նչ կ'ըսես, Արեգնազ, հացի մուրացկան չըլլա՞ր:

— Կ'ըլլայ, հացի մուրացկանը ամէն տեղ կը գտնուի, հոս, Այգեստանի մէջ չկա՞յ, մեր գիւղի Մխօն ի՞նչ է որ...:

— Հացի մուրացկանը կ'ըլլայ, կ'ըսես, ուրեմն սիրոյ մուրացկան չըլլա՞ր, շատ անբնական կը նկատես:

— Այս վերջինիս ականջ մի կախեր, ատիկա՝ չըլլար, չինծու է, անօթի մարդ մը երեւակայէ, որ անօթութենէն կը տառապի, կը մօտենայ դրան մը, պատառ մը հաց կը մուրայ պաղատագին..., տունին կինը, անոր աչքերուն մէջ՝ սաղնալին գիրքը կարդալով, կը դթայ, կը մեղքնայ սիրով եւ յօժարակամ՝ անոր փորը կը կշտացնէ, լաւ է, ճիշդ է եւ արդար, ոչինչ կայ զարմանալի կամ տարօրինակ...:

— Բայց զարմանալին ու տարօրինակը ո՞րն է, Արեգնազ, ատիկա ըսէ ինծի:

— Մի անճապարեր, պիտի ըսեմ, պիտի ըսեմ, դուն կը հաւատա՞ս, որ հաց մուրացողը, իր փորը կշտացնելէ անմիջապէս վերջ՝ հաց տուողին հանդէպ ապերախտ գտնուի, եւլէ պագ ուզէ:

— Արեգնազ, ո՞ր դէպքը ապերախտութիւն անունով կ'որակես, պագ ուզե՞լը:

— Հարկաւ, պագ ուզելը, որ զարմանալի է ու տարօրինակ, հաց ուզելը կուգայ փորին բնական պահանջէն, հաց ուզողը յանցաւոր չէ, ոչ ալ հաց տուողը՝ ընկերային բարոյականին դէմ կը մեղանչէ:

— Ուրեմն՝ ըսել կ'ուզես թէ, մուրացկանին պաչիկ մը ուզելը յանցանք է, իսկ երէցկնոջ պաչիկ մը տալը՝ ընկերային բարոյականին դէմ մեղանչում:

— Ճիշդ:

— Հաց ուզելը. կ'ըսես, փորի բնական՝ պահանջ է, ուրեմն ներելի կը գտնե՞ս մուրացկանութիւնը:

— Ոչ, մուրացկանութիւնը այպանողներէն եմ, բայց տնտեսական պայմանները, երբեմն ներելի կը դարձնեն զայն, գուցէ աւանդութեանդ մուրացկանը մարմնական թերութիւն ունէր, չէր կրնար աշխատիլ, բայց քանի որ կ'ապրէր՝ պէտք էր ուտէր, ինչ կրնար ընել, ուրիշ ճար չկար, տրամաբանութիւնը մեզի կ'ըսէ, թէ՝ այդ մարդը պէտք էր մուրար: Եւ մուրաց: Երէցկինը հաց տուաւ, փորը կշտացուց մուրացկանին, այս բարերարութենէն վերջ՝ մուրացկանը պէ՞տք էր պաչիկ ուզէր, դպէր անոր բարոյական սրբութեան, այս հոգեբանութեամբ մուրացկան մը արժանի է մահուան:

— Բայց, Արեգնազ, դուն պէտք է գիտնաս որ սէրն ալ բնական պահանջ մըն է, հացի չափ պարտադրական, սիրոյ պահանջը ինչո՞վ վար կը մնայ հացի պահանջէն:

— Այդ՝ փիլիսոփայութիւն մըն է, Տիգրան, իսկ խելքս՝ փիլիսոփայական կնճիռներուն չի հասնիր, ես կը սիրեմ պարզը, գործնականը, ես՝ կ'արհամարհեմ սիրոյ մուրացկանութիւնը, կ'ատեմ ուրեմն՝ սիրոյ մուրացկանը, Տիգրան, քու պաշտպանած մուրացկանը լիրբ մըն է, մարդկային բարոյականին դէմ ցեխ նետող մը:

— Արեգնազ, շատ յախուռն ես դատումներուդ մէջ եւ յետադիմական՝ իրբեւ մտածող, չըլլա՞յ թէ խնդրոյ առարկայ մուրացկանը այր մարդ մըն է, ատոր համար չես ըմբռներ եւ անխնայ կը հարուածես, եթէ կին մը ըլլար՝ հաւանաբար այդքան խիստ պիտի չըլլայիր ...:

— Ոչ, Տիգրան, ոչ, ինծի համար՝ այնքան յանցաւոր է կինը, որքան այր մարդը, հանրային բարոյականը աղարտող մարդը պէտք է պատժուի, այս է իմ կարծիքս, թող որ չեմ հաւատար, թէ կին մուրացկան մը կրնայ հացի մուրացկանութիւնը փոխել սիրոյ մուրացկանութեան, կիներու բարոյական ըմբռնումը աւելի բարձր է:

— Այսօր, բարոյախօսութեան առաքեալ դարձած ես, Արեգնազ, կրօնքը՝ իր բոլոր սուրբերովն ու սրբութիւններովը մէջդ նստած է, ազատ մտածումիդ դռնակը քիչ մը բաց, որ լոյս ու արեւ թափանցեն ներսը:

— Ես՝ «ազատ սէրեան» մը չեմ, ես կը սիրեմ ծառայել մէկուն, այսինքն անոր՝ որ իմս է, որուն խօսք տուած եմ հաւատարիմ ըլլալ, բայց նաեւ կը պահանջեմ անկէ այն՝ ինչ որ ան ինծմէ պէտք է պահանջէ, ամուսնական կամ սիրոյ կեանքը իր ներքին պայմաններն ու օրէնքները ունի:

— Ինչպէս որ մերինը պիտի ըլլայ, այնպէս չէ՞, Արեգնազ:

— Ի հարկէ, Տիգրան, ի հարկէ. ես քեզմէ կը պահանջեմ, դուն ալ ինծմէ պահանջէ, մեր պահանջումները բարոյական նոյն չափն ու կշիռը պէտք է որ ունենան, ես՝ քեզի, դուն ալ ինծի, ոչ աւելի, ոչ ալ պակաս, այն ատեն կը հիմնաւորուի ճշմարիտ տունը, ու անոր մէջ կը թառի երջանկութեան կռունկը ...:

— Ապրիս, Արեգնազ:

— Տիգրան, բաւ եմ ու նորէն կ'ըսեմ, ես կ'այպանեմ սէր մուրացող թշուառականը եւ անոր համբոյր տուող երէցկինը, ինչ որ է, մենք արդէն շատ հեռացած ենք մեկնակէտէն, ըսէ նայիմ, Սուրբ Թոնիրը ի՞նչ հրաշք գործեր է:

(Շար.) ՍԹՍ ՎԱՆԻ

պահուն երբ ժողովի հրաւիրուած է Արաբական Դաշնակցութեան խորհուրդը ։

Իրաքեկներ կը կարծեն թէ այս փոխադարձ դրդումները աւելի պիտի ծանրացնեն կացութիւնը, եթէ արեւմտեան պետութիւնները վճռական միջոցներ ձեռք չառնեն։ Ամէն պարագայի մէջ, անհրաժեշտ կը համարուի ազգաւ միջամտութիւն մը։ Զինադադարը, որ կը քաշքշուի հինգ տարիէ ի վեր, չկրցաւ տպահովել խաղաղութիւնը։ Արաբական պետութիւնները պաշարած են Իսրայէլը, որ չի կրնար դիմանալ երկարատեւ տագնապի մը։ Ուստի դիմումներ կը կատարուին Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն, որպէսզի ելք մը գտնեն։ Իսրայէլ օգնութիւն կը սպասէ Արեւմուտքէն, որ ճանչցած է նոր պետութիւնը։ Արաբներն ալ բացորոշապէս կը հասկցնեն թէ խաղաղութիւնը չի կրնար վերահաստատուիլ, եթէ թշնամական դիրք բռնեն իրենց հանդէպ ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼ. ՕԴԱՆԱՒ ՄԸ «Եոք – Եոք», որ Հռոմէն ճամբայ ելած էր դէպի Գահիրէ, ծովը ինկաւ Նափոլիի հարաւակողմը, 14 ուղեւորներով եւ եօթը օդաչուներով ։ Այս նոր արկածին վրայ, արգիլուեցաւ «Քոմէթ» դրութեամբ օդանաւերու երթեւեկը ։

ԵԼՄՏԱԿԱՆ նախարարութիւնը հրամայեց 18էն 53 առ հարիւր ազատ ձգել առեւտրական փոխանակութիւնները, 12 առ հարիւրի յաւելուածական ճիգ մը եւս պիտի փորձուի Նոյ. 1էն առաջ։ Նախանիւթերու համար դիւրութիւններ պիտի տրուին 68 առ հարիւր համեմատութեամբ։

ՃԱՓՈՆԻ կառավարութիւնը յայտարարեց թէ զինուոր պիտի չղրկեն Հնդկաչին, եթէ պատերազմը ծաւալի։ — Մ. Նահանգները նոր օդանաւեր կը ղրկեն Հնդկաչին, առնելով Ծայր. Արեւելքի խարիսխներէն ։

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ եւ ուրիշ սենտիքաներ բուռն քարոզութիւններ կը կատարեն, Ապրիլ 28ի ընդհ. գործադուլին յաջողութեան համար ։

ՄԱՆՐԷԱԿԱՆ պատերազմի փորձեր պիտի կատարուին Անգլիացիներու կողմէ, Պահամա կղզիներուն մէջ։ Ամբողջ նաւ մը բժշկուծարանի վերածուած է։ Մասնագէտները պիտի փորձեն թէ ի՛նչ միջոցներ կարելի է ձեռք առնել, եթէ մանրէական պատերազմ մղուի Անգլիոյ դէմ։— Քուպայի կառավարութիւնը բողոքեց այս փորձերուն դէմ, նկատելով որ տեղի կ'ունենան իր երկրին մօտ ։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐ

Համպուրկի մէջ (Գերմանիա) ի ներկայութեան երեսուն հազար հոգինոց բազմութեան մը տեղի ունեցաւ Կէրհարտ Հեխտի եւ Ժագ Հայրապետեանի մրցումը (Եւրոպայի ախոյեանութեան) համար 15×3։ Գերման ոսոխը կէտերու լայն առաւելութեամբ պարտութեան մատնեց Ժագ Հայրապետեանը։ Գերմանացին 31 տարեկան է, Հայրապետեան 29 տարեկան ։

Ս. Զ.

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէին կողմէ խնամով պատրաստուած «Վարդանանց», 9 Մայիս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Թէաթրը Օրլոժի մէջ, հովանաւորութեամբ Ազգ. Միութեան, ի նպաստ Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան ։

Կը հրաւիրուին բոլոր Լիոնահայերը, խուռներամ ներկայ ըլլալ, թէ նպաստելու համար եկեղեցւոյ շինութեան եւ թէ ոգեւորուելու Վարդաններու հայրենասիրական զգացումներով ։

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՏՕՆԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Ե. Քաղաքապետարանի սրահը (Place Panthéon)
Նախագահութեամբ՝ ԱՐՇԱԿ ՉՕՊԱՆԵԱՆԻ
Ցարգածի խօսքեր՝ Հ. ԿԱՐԱՊԵՏ Ծ. Վ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ, ՊԱՏՈՒԵԼԻ ՍԻՍԼԵԱՆ, ՏԻԿԻՆ ՀՈՒՐԻ ԻՓԷԿԵԱՆ, Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ, ՊՕՂՈՍ ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆ, ԳՐԻԳՈՐ ՓԱՓԱԶԵԱՆ, ԱՐՄԷՆ ՄԵԼՈՅԵԱՆ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՏՕՆԸ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Մայիս 2, կէսօրէ վերջ ժամը 2ին Աշխատանքի Սակարանի շքեղ սրահին մէջ։

Նախաձեռնութեամբ Լիոնի Ազգ. Միութեան եւ մասնակցութեամբ ամբողջ գաղութին։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

×

Սէնթ Անթուանի մէջ (Մարսէյլ)
25 Ապրիլ Կիրակի

Առաւօտուն պատարագ եւ հոգեհանգիստ։ Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ մէջ։ Կէսօրէն վերջ Սգահանդէս Գար Վիատիւքի մէջ։

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ
ՍՈՒՐԲ ՇԱԲԱԹ ԱՊՐԻԼ 1954

11 Ապրիլ.— Կիրակի Ծաղկազարդի. ժամը 9.30ին ժամերգութիւն, անդաստան, ուռօրհնէք։ Ժամը 10.30ին ձայնաւոր պատարագ։ Ժամը 16ին երեկոյեան ժամերգութիւն եւ Դռնբացէք ։

15. Ապրիլ Աւագ Հինգշաբթի ժամը 9.30ին ժամերգութիւն։ Ժամը 10.30ին ձայնաւոր պատարագ եւ հաւաքական հաղորդութիւն։ Ժամը 16ին Ոտնլուայի արարողութիւն։ Ժամը 20ին աւարման ժամերգութիւն ։

16 Ապրիլ, Աւագ Ուրբաթ, ժամը 10.30ին Ճաշու ժամերգութիւն եւ երկրպագութիւն Ս. Խաչի ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Վիէնի հայկական երգչախումբը իր խորին շնորհակալիքը կը յայտնէ Փարիզի հայ գաղութին, որ խուռն բազմութեամբ եկաւ քաջալերելու կիրակի օրուան Սորպոնի երգահանդէսը, «Յառաջ»ի խմբագրութեան, «Սիփան – Կոմիտաս» երգչախումբին, Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբին Պ. Նուպար Յովհաննէսեանի, Օր. Հայկանուշ Թորոսեանի, Պ. Ժիրայր Դատաւորեանի եւ բոլոր անոնց, որոնք աջակցեցան իր ձեռնարկի յաջողութեան։

× Նոյնպէս շնորհակալութիւն հիւրընկալ ընտանիքներուն, ինչպէս նաեւ Վիլֆրանշէն Պ. Սեդրակ Սանճեանի եւ միւս անանուն նուիրատուներուն ։

Վիէնի երգչախումբի վարիչ
ՅՈՎՍԷՓ ՎՐԴ. ԼԵՒՈՆԵԱՆ

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

ԱՒԱԳ ՇԱԲԹՈՒԱՆ ԵՒ Ս. ԶԱՏԿԻ

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ Աւագ շաբթուան եւ Ս. Զատկի տօնակատարութեան արարողութիւնները կը կատարուին հետեւեալ ժամանակացոյցի համաձայն .—

Աւագ Հինգշաբթի .— Ցիշատակ ընթրեաց Ս. Պատարագ ժամը 10ին, Երեկոյեան՝ Ոտնլուայ ժամը 16ին, Խաւարում ժամը 19ին։

Աւագ Ուրբաթ .— Կարգ Թաղման, սկզբ. ժամերգութեան երեկոյեան ժամը 17ին ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ. ԵԿԵՂԵՑԻ

11 Ապրիլ, կիրակի, Ծաղկազարդ, Ս. պատարագ ժամը 10, Դռնբացէք 4.30։

13 Ապրիլ, Աւագ երեքշաբթի, Յիշատակ տասն կուսանաց ժամը 4.30ին ։

15 Ապրիլ, Աւագ Հինգշաբթի, Նախատօնակ ժամը 8.30ին, Ոտնլուայ եւ խաւարում ժամը 4.30 — 8 ։

Պոմոնի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ

11 Ապրիլ կիրակի՝ Ծաղկազարդ ։

Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 7.30 ։ Պատարագ 10։ Երեկոյին Դռնբացէք 5 ։

Աւագ Երեքշաբթի յիշատակ Կուսանաց ժամը 5ին։։

Աւագ հինգշաբթի .— Յիշատակ Ընթրեաց, առաւօտեան ժամերգութիւն ժամը 8ին, Պատարագ 10ին։ Մանուկներուն հաղորդութիւն։

Երեկոյին Ոտնլուայ ժամը 5ին, Խաւարում 8ին, «Ով ես, մայր իմ» ողբը պիտի երգեն Պ. Բիւզանդ Վարդերեսեան եւ Տիկին Թամարա Արսլանեան ։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս Չորեքշաբթի, ժամը 9ին Քաֆէ Քատէի վերնասրահը։ Պիտի խօսի բանաստեղծ ԳՐ. ԳՈՐԵԱՆ. Նիւթ ունենալով «Ազգային աւանդութիւնները, ուխտագնացութիւնը եւ եկեղեցին Հայաստանի մէջ »։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

Թաղ. խորհուրդ, Սէնթ Անթուան .— Ձեր ուղած թերթերը կրնաք ստանալ ընկեր Ա. Պետիկեանէ ։

— ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ —

Հ.Յ.Դ. ԼԻՈՆԻ Վարանդեան կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի ժամը ճիշդ 20.30ին, 101 Ավընիւ Սաքսի սրճարանի ներքնայարկը։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է ։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Պէլվիլի Ռոստոմ խումբի ժողովը այս կիրակի առտու ժամը 10ին, ընկ. Մանուկի բնակարանը։ Կարեւոր օրակարգ ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ռոստոմ» խումբի դասախօսութիւնը այս երկուշաբթի ժամը 21ին, Ահարոնեան ակումբին մէջ։ Դասախօս ընկեր Սահակ Տէր Թովմասեան։ Նոր Սերունդի անդամներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է ։ Սիրով կը հրաւիրուին նաեւ իրենց ծնողները ։.

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէին ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի ընկերները այս չորեքշաբթի ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին ։ Կարեւոր օրակարգ ։

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի, կէսօրէ վերջ ժամը 15ին, 101 Ավընիւ տը Սաքսի սրճարանին ներքնասրահը ։ Կարեւոր օրակարգ։ ա) Նոր վարչութեան ընտրութիւն։ բ) Պարահանդէսի հաշուետուութիւն։ գ) Ընթացիկ հարցեր ։

Ս.ԶԴ.

Մեր կամքէն անկախ՝ պատճառներով Պանեէօ Քաչանի Նոր Սերունդի տօնակատարութեան հանդէսին վայրը ստիպուած եղանք փոխել վերջին վայրկեանին, որով չկրցինք ժամանակին իմացնել հասարակութեան։ Այս առթիւ կը խնդրենք ներողամիտ ըլլան անոնք որ ետ վերադարձան նախորդ հանդիսավայրէն ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Հրանտ Սամուէլ եւ ընտանիքը կը ծանուցանեն թէ իրենց քեռայրին՝ Արժ. Տ. Մեսրոպ Քհնյ. Օրջանեանի մահուան քառասունքին առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի Ծաղկազարդ, պատարագի ընթացքին, Փարիզի Հայոց Եկեղեցին ։

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.
Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 — C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. — Հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 13 ԱՊՐԻԼ
MARDI 13 AVRIL 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7344 — 30e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2755

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

« ԵՍ ՉԵՄ ՎԱԽՆԱՐ »

■

Անցեալ երկուշաբթի օր, նախագահ Այզընհաուըր յորդոր կը կարդար իր հայրենակիցներուն, որպէսզի խուճապի չմատնուին, հիւլէական եւ ջրածին ռումբերու զարհուրելի հեռանկարին առթիւ :

— « Ամէնքն ալ մտահոգութեան մատնուած են, աչքի առջեւ բերելով Կրեմլինի մարդիկը եւ հիւլէական դարաշրջանը : Սպառնալիքներ ամէն կողմէ» :

Ջրածին ռումբը եւ հիւլէական դարը իրենք իրենց սպառնալիք մը չեն մեզի համար : Անոնք սպառնալիք են եթէ նախայարձակը վճռած է գործածել մեզի դէմ : Պէտք է զգուշական միջոցներ ձեռք առնենք այս վտանգին դէմ» :

Այզընհաուըր այս յորդորը կը կարդար երբ իր պատերազմական նախարարը, Ուիլսըն, արդէն պարզած էր երկրորդ ջրածին ռումբին փորձը, որուն ներկայ եղած էր անձամբ, Մարտ 26ին, եւ որուն արդիւնքը կը գտնէր «անհաւատալի» :

Նիւ Եորքին կը հեռագրեն թէ ծանօթ երգիչ Էտտի Ֆիշըր խորապէս ներշնչուելով նախագահին յորդորէն, նոր երգ մը յօրինէր է,— «Ես չեմ վախնար» :

Երգը անմիջապէս արձանագրուելով, հաղորդուեր է անթելի վրայ, ի լուր աշխարհի :

Բառերը չունինք աչքի առջեւ : Անշուշտ երգիչն ալ իր ներշնչումը յարմարցուցած է օրուան հովերուն, բարձրացնելու համար ժողովուրդին կորովը :

Այս առթիւ, անշուշտ փառաբանուած պիտի ըլլայ, նաեւ, իր երկրին գերազանցութիւնը՝ համայնաջինջ զէնքերու արտադրութեան տեսակէտով :

Կրնայ ըսած ըլլալ, օրինակ, — «Ունինք զէնքեր հրածին,— Հիւլէական, ջրածին, — Աւելի քան թշնամին — Որ կը սպառնայ մեր երկրին » :

Ամէն պարագայի մէջ, քանի որ երգը սահմանուած է համատարած խուճապը փարատելու, բառեր չեն պակսիր, զայն զուարթ բնելու եւ ինքնավստահութիւն ներշնչելու համար :

Ամերիկեան ռամկօրէնը ոճեր ունի որոնք ամբողջ ճառ մը կ'արժեն :

Այս երգին յօրինումն ալ կ'ապացուցանէ թէ խեղապէս մղձաւանջի մը մատնուած է հանրային կարծիքը, երեւակայելով հիւլէական եւ ջրածին ռումբերու գործածութեան հետեւանքները :

Ուրեմն, կառավարութիւնները կը փորձեն ինքնավստահութիւն ներշնչել :

Այսպէս, միշտ կը յիշեցնեն թէ այդ զէնքը պիտի գործածուին միայն այն ատեն, երբ հաւանական թշնամի մը յարձակում գործէ :

Ցետոյ, կը բացատրեն թէ որքան շատ ունենան այդ մահացու զէնքերէն, այնքան կը հեռանայ վտանգը : Ուրիշ խօսքով, թշնամին չի համարձակիր նախայարձակում փորձել :

Եւ վերջապէս, կը ջանան ճառերով, երգերով ալ համոզել բազմութիւնները թէ դատապարտուած են զերութեան, եթէ ետ մնան հիւլէական զէնքերու արտադրութեան մէջ :

«Ես չեմ վախնար» երգելով կ'ուզեն վախցնել թշնամին, որպէսզի տեղը ծանր նստի :

Եւ որովհետեւ թշնամին ինքն ալ ունի նոյն զէնքերը, միեւնոյն ատեն ձեռնարկներ կը կատարեն, որպէսզի ձեւ մը գտնեն եւ հիւլէական ուժը գործածուի ոչ թէ մարդկութիւնը կործանելու, այլ անոր բարօրութեան ծառայելու համար :

Այն ատեն, «Ես չեմ վախնար»ը պիտի դառնայ իրական օրհներգ մը ամբողջ մարդկութեան համար, փարատելով քաղմնելի մղձաւանջը, հիւլէական թէ ջրածին :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒՆ ՆՈՐ ՁԵՌՆԱՐԿԸ

●

ԱՆԳԼԻԱ ՄԻՋԻՆ ՃԱՄԲԱՑ ՄԸ ՊԻՏԻ ԱՌԱՋԱՐԿԷ

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Պ. Տըլըս, Լոնտոն հասաւ կիրակի օր, մասնաւոր օդանաւով մը, պարզելու համար իր կառավարութեան նոր ծրագիրը՝ Հնդկաչինի պատերազմին առթիւ : Երէկ ալ երկար տեսակցութիւններ ունեցաւ Անգլիոյ վարիչներուն հետ, եւ Փարիզ կը հասնի այսօր, երեքշաբթի :

Լոնտոն հասած օրն իսկ, անգլ. թերթերը գրեցին թէ արտաքին նախարարը, Իտըն, միշտ կանխահաս համարելով հաւաքական ազդարարութիւն մը ուղղել Չինաստանի, պիտի առաջարկէ միջին ճամբայ մը,— այդ ձեռնարկը կատարել՝ երբ ձախողի Ժընեւի խորհրդաժողովը, որուն պիտի մասնակցին նաեւ Խ. Միութիւնը եւ Չինաստան : Ուրիշ խօսքով, Անգլիա պիտի աշխատի համոզել Պ. Տըլըսը՝ զգուշանալ որեւէ ձեռնարկէ որ կրնայ վնասել խորհրդաժողովին յաջողութեան : Այդ պարագային, Ֆրանսա ալ պիտի կրնայ ազատօրէն բանակցիլ կարմիր Չինաստանի հետ :

Մանրամասնութիւններ կը պակսին Անգլիոյ մէջ կատարուած խորհրդակցութեանց մասին : Բայց իրողութիւն է որ ամերիկեան երեք պետութիւնները տարբեր տեսակէտներ ունին այս հարցի մասին : Անգլիա եւ Ֆրանսա վճռապէս կ'ընդդիմանան ամերիկեան առաջարկին, որ կրնայ ծանր հետեւանքներ ունենալ : Անգլ. դահլիճը անցեալ շաբթու բացառիկ նիստ գումարելով, հետեւեալ եզրակացութեան յանգած է .—

1. Անգլիա էական կը գտնէ որ Հնդկաչին համայնավարներուն ձեռքը չիյնայ . — 2. Բայց թէ Անգլիա եւ թէ Մ. Նահանգները կ'ըմբռնեն թէ նոր տագնապ մը կրնայ ծագիլ, եթէ ստիպեն որ Ֆրանսա շարունակէ Հնդկաչինի պատերազմը, առանց ելքը նախատեսելու.— 3. Ֆրանսա, որ կը կռուի եօթը տարիէ ի վեր, իրաւունք ունի բանակցութիւններ կատարելու Ժընեւի մէջ եւ խաղաղութիւն կնքելու լաւագոյն պայմաններով, ինչպէս յայտարարեց Պ. Լանիէլ, Ազգ. Ժողովին առջեւ. — 4. Գոհացուցիչ կարգադրութեան մը յանգելու համար, անշուշտ զիջումներ կը սպասուին երկու կողմերէն : Ֆրանսա կրնայ ընդունիլ խառն կառավարութիւն մը Հնդկաչինի մէջ, համայնավարներու մասնակցութեամբ : Արդ, իր դիրքը աւելի կը զօրանայ բանակցութեանց մէջ եւ զիջումները նուազագոյն սահմանին կ'իջնեն, եթէ արեւմտեան պետութիւնները հաւանին Ազգաժողովին անդամ ընդունիլ կարմիր Չինաստանը.— 5. Եթէ Չինաստան մերժէ բանաւոր իրաւախոհութիւն մը եւ դնէ այնպիսի պայմաններ որոնք կրնան համայնավարներու տիրապետութեան ենթարկել Հնդկաչինը, այն ատեն Անգլիա ուրիշ ելք չունի եթէ ոչ միանալ Մ. Նահանգներուն, անհրաժեշտ ձեռնարկները կատարելու համար : Ուրեմն, կա՛մ իրաւախոհութիւն եւ կամ հաւաքական ձեռնարկ : Առաջ մէկը պիտի փորձեն, յետոյ միւսը :

ՏԸԼԸՍ ՄԻԱՑԵԱԼ ՃԱԿԱՏ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԷ

Ուաշինկթընէն մեկնած ատեն, Պ. Տըլըս տեսակցութիւն մը ունեցաւ Այզընհաուըրի հետ, ապա հետեւեալ յայտարարութիւնը ըրաւ.

— Պիտի խորհրդակցիմ բրիտանական եւ ֆրանսական կառավարութեանց հետ, կարգ մը իրական խնդիրներու մասին որ կը բխին միացեալ ճակատի յայտնապէս ցանկալի ստեղծումէն, դիմադրելու համար համայնավար նախայարձակման՝ հարաւ - արեւելեան Ասիոյ մէջ : Ինչպէս

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

■

ԼՐԱՑՆԵՆՔ ՊԱԿԱՍՆԵՐԸ

Ուրեմն, պարբերաբար պիտի ներկայացնեմ փրանսերէն բառեր, առաջարկելով գտնել անոնց հայերէնը :

Միայն մտքի մարզանք պիտի չըլլայ ասոր ընելիքը, այլ պիտանի աշխատանք, լեզուն ճոխացնելու, օրուան պահանջները գոհացնելու համար :

Ահաւասիկ երկու պարզ բառեր, ամէնօրեայ կեանքէն .—

Cheminot, postier.

«Շըմինօ» կը կոչուին անոնք որ կը բանեցնեն երկաթուղին : Ժողովրդական է բառը, բայց արդէն ընդհանրացած եւ գրականացած : Կազմուած է «շըմէն տը ֆէռ» (երկաթուղի) բառէն :

Թարգմանութեան ատեն կ'ըսենք,— երկաթուղիներու պաշտօնեաները, ծառայողները եւայլն :

Տաղտկալի է միշտ կրկնել այս բացատրական ձեւը : Կրնա՞ք բացատրել մէկ բառով :

Ես կ'առաջարկեմ «ուղեվար». որոշ վերապահութեամբ :

Երեւանի մէջ կ'ըսեն «երկաթուղայիններ»ը :

Ռուսերէնէ շինուած այլանդակութիւն մը, ինչպէս «բանակայիններ»ը (զինուոր), «ծովայիններ»ը (նաւազ) :

Այնտեղ շատ միտք չեն յոգնեցներ :

Եթէ բառ մը չեն գիտեր կամ չեն ուզեր գործածել, անմիջապէս կ'իւրացնեն օտար բառը, հարազատ պահելով միայն տառադարձութիւնը :

Այսպէս, «ալպինիզմ» կը գրեն, բուբակաբար, անտեսելով «լեռնագնացութիւնը» որ աւելի ճիշդ է գիտականօրէն ալ :

Լեռնագնացութիւնը, լեռնարշաւը միայն Ալպեան լեռներուն հետ կապ չունի, այլ կը վերաբերի բոլոր լեռներուն :

«Լեռնագնաց»ին հետ ունինք նաեւ «լեռնախոյզ»ը, այլապէս բովանդակալից :

Ամէնքս ալ ուրախ ենք որ լեռնագնացութիւնը Հայաստանի մէջ ալ կը զարգանայ մէկ տարիէն միւսը :

Արդ, ինչո՞ւ մինչեւ Ալպեանները բարձրանալ բուն բառը գործածելու համար, փոխանակ գրադարան մը հանդիպելու եւ բառարան մը թղթատելու :

Միւս բառը, «փոսթիէ», թղթատարական պաշտօնեան է : Ոչ միայն ցրուիչը կամ հաւաքիչը, այլ բոլորը միասին, իբրեւ պաշտօնէութիւն :

Գտէք բառը, միանգամ ընդ միշտ մոռնալով «փոստ»ը, որ բերնէ բերան տարածուելով, պատուական «նամակատուփ»ը եւս վերածեր է «փոստարկղ»ի :

Որ եւ է բառ հնարած ատեն, անշուշտ նկատի պիտի ունենաք իմաստը, լեզուական օրէնքները եւ ուրիշ գիտելիքներ :

Միայն թէ՝ խնդրեմ, հնոտի հայկաբանութեան փորձեր չկատարէք, որպէսզի կարելի ըլլայ գործնական եզրակացութեան մը յանգիլ :

Ցետոյ, ամէն լեզուի մէջ ալ շատ մը բառեր յարաբերական արժէք ունին, մօտաւորապէս կը համապատասխանեն բուն իմաստին : Հետեւաբար, ստիպուած չէք տառին կառչելու :

Պատասխաններ կը սպասենք ոչ միայն մեր գաղութէն, այլեւ արտասահմանէն

ՎԱՀԻ

ՈՍՏԻԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԳՐԱՒԵՑ « ԻՒՄԱՆԻԹԷ - ՏԻՄԱՆՇ » Ը

Ոստիկանութեան վերատեսչութիւնը կիրակի կէս օրէն առաջ գրաւեց «Իւմանիթէ»ի խմբագրատունը եւ տպարանը, գրաւեց կիրակնօրեայ յաւելուածը, «Իւմանիթէ - Տիմանշ» : Այս առթիւ հրատարակուած պաշտօնական զեկոյցը կ'ըսէ թէ թերթը առաջին էջի հինգ սիւնակներուն վրայ անանուն գրութիւն մը հրատարակած էր, հետեւեալ խորագրով.— «Հնդկաչինի մէջ հոսած արեան սակը կը բարձրանայ Նիւ Եորքի սակարանին մէջ » : Գրութեան կցուած էր նկար մը, որուն համաձայն կառավարութեան պետը Տիէն Պիէնի հերոսներուն արիւնը ամերիկեան հաշուեկշռին կը մատուցանէր իբրեւ Սէն Սիրի հնձանէն հանուած գինի :

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ ոստիկանները, որոնք նախապէս դիրք բռնած էին տպարանին մէջ, առաջին առթիւ գրաւեցին 115.000 օրինակ : Առտուան ժամը 3ին թերթին վարչութիւնը դադրեցուց տպագրութիւնը : Որ եւ է դէպք չպատահեցաւ :

Միեւնոյն ատեն հեռագիրներ ուղղուած էին գաւառ, որպէսզի գրաւեն կանուխէն տպուած եւ ղրկուած թերթերը : Մեծ քանակութեամբ գրաւումներ կատարուեցան Մարսէյլի մէջ :

Համայնավար պաշտօնաթերթը երէկ ծանուցանելով գործողութիւնը, կը գրէր թէ կիրակնօրեայ թիւը «ատոտուն տարածուած էր ամէն կողմ, ժողովրդական արտակարգ խանդավառութեան մը մէջ », թէ « կառավարութիւնը կ'ուզէր արգիլել ճշմարտութիւնը Տըլըսի ծրագրի մասին որ կը ձգտի ընդարձակել Հնդկաչինի պատերազմը» եւն. : Այս առթիւ հրատարակած էր նաեւ Կեդր. Կոմիտէին յայտարարութիւնը :

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻ ՀՆԱՐԻՉԸ, Օկիւստ Լիւմիէռ, մեռաւ Լիոնի մէջ : 92 տարեկան էր : Իր եղբայրը, Լուի Լիւմիէռ, որ մեռաւ 1948ին, նոյնպէս մեծ գիտնական մըն էր եւ իրապէս նպաստած էր այս գիւտին յաջողութեան :

ԻՐԱՐԱՆՑՈՒՄ ՊԱՂՏԱՏԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԹԱՂԻՆ ՄԷՋ

■

Պաղտատէն կը հեռագրեն թէ Տիգրիսի ջուրերը նուազած կ'իջնեն : Դեռ սպառնալիքը կը հոսի քաղաքին մէջ, բայց վտանգաւոր չէ : Շաբաթէն կիրակի լուսնալու գիշերը խուճապ մը ծագեցաւ Վէզիրիէ կոչուած աղնուապետական թաղին մէջ : Մարդկային ծով մը խուժած էր փոխադրութեան միջոցներուն վրայ, եւ ոստիկանութիւնը հազիւ կրնար զսպել : Քննութիւն բացուած է, ստուգելու համար այս խուճապին պատճառները :

Հեռագիրը կ'ըսէ թէ հայկական թաղին մէջ, որ երբեք վտանգի ենթակայ չէ, բնակիչները կարծեր էին թէ թումբը պիտի քանդուի : Ոստիկանութիւնը կը ջանայ փարատել այս վախերը եւ ճշդել երկիւղալի զրոյցներուն աղբիւրը : Շատեր խռովարար տարրերու չարամտութեան կը վերագրեն այս իրարանցումը :

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ՅԱՂԹԱՆԱԿ ՊԵԼՃԻՈՅ ՄԷՋ

*Կիրակի օր երեսփ. ընտրութիւններ կատարուեցան Պելճիոյ մէջ, մասնակցութեամբ 5.800.000 քուէարկուներու : Առաջին տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ չարաչար պարտուած է քրիստոնեայ խմբակցութիւնը, կորսնցնելով իր մեծամասնութիւնը : Գլխաւոր յաղթականն է ընկերվարական կուսակցութիւնը, որուն առաջնորդը, նախկին վարչապետ Սփաք, յայտարարեց թէ իրենց գլխաւոր նպատակը իրականացած է : Քրիստոնեաները շահած էին 101, 280 քուէ, այսինքն 39 առ 100, մինչդեռ 1950ին ստացած էին քուէներու 47 առ հարիւրը : Մեծ յաջողութիւն շահած էին նաեւ ազատականները : Կը կարծուի թէ նոր դահլիճը պիտի կազմուի ընկերվարական - ազատական անդամներէ : Համայնավարներն ալ ջախջախուած են :

քում նախագահ Այզընհաուըր վերջին լրագրական ասուլիսի մը մէջ, այդ շրջանը շատ կարեւոր է իր բնակչութեամբ, տնտեսական աղբիւրներով եւ ռազմագիտական դիրքով։ Այսօր նախայարձակ ուժերը իրենց ճիգը կեդրոնացուցած են Տիէն Պիէնի վրայ.— Հնդկաչինի մէջ յառաջացեալ կէտը ուր ազատութեան պաշտպանները կը կռուին սարսափելի պայմաններու մէջ, քաջութեամբ մը որ հիացում կը պատճառէ բոլոր ազատ մարդոց։ Բայց վտանգը սահմանափակ չէ, այլ կը դպչի հարաւ – արեւելեան Ասիոյ եւ արեւմտեան Խաղաղականի շատ մը ազգերու կենսական շահերուն, մէջն ըլլալով Փիլիփպեանները, Աւստրալիան եւ Նոր Զելանտան որոնց հետ ապահովութեան դաշինքներ ունինք։ Մեր կառավարութիւնը կը կարծէ թէ եթէ բոլոր ազատ եւ վտանգուած ազգերը միանան սպառնալիքին դէմ, կարելի պիտի ըլլայ փարատել զայն։ Համայնավարական խմբակցութիւնը իր լայն աղբիւրներով կրնայ յաջողութիւններ շահիլ կտոր կտոր կլանելով ազատութիւնը։ Բայց խնդիրը կը տարբերի, եթէ միանանք. մեր նպատակը չէ շարունակել կռիւները. Այդ միացումը կատարելու հասկացողութիւն կը պահանջէ։ Այդ առաջադրութեամբ է որ Լոնտոն եւ Փարիզ կ՚երթամ։ Պ. Պիտօ, Պ. Իտըն եւ ես ինքս Պերլինի մէջ համաձայնեցանք ժողով մը գումարել Ժընեւի մէջ, քննելու համար Քորէայի եւ Հնդկաչինի խաղաղութեան խնդիրը։ Այժմ անհրաժեշտ է որ երեքս միացնենք մեր ուժերը, անհրաժեշտ պայմաններն ստեղծելու համար, որպէսզի այդ խորհրդաժողովը ազատութեան կորուստ չբերէ հարաւ – արեւելեան Ասիոյ մէջ, այլ պահպանէ զայն խաղաղութեամբ եւ արդարութեամբ։ Իմ ուղեւորութեանս նպատակն է խաղաղութիւն բերել գինու զօրութեամբ »։

ՋԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ արձակուրդ առաւ մինչեւ Մայիս 4։

ՑՈՒՆԱՍՏԱՆԻ դահլիճը ամբողջովին վերակազմուեցաւ։ Վարչապետը, մարեշալ Փափակոս, շաբաթ օր պահանջած էր 26 նախարարներէն եւ խորհրդականներէն որպէսզի հրաժարին նոր դահլիճն զօրավիգ … ծ են ատեանն … րին նախարարի …

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻՆ կը … ըէլ փրանսական ուժերը յարձակում կատարելով յաջողեցան ազատել պաշարուած զօրամաս մը։— Փարիզ եկաւ Հնդկաչինի կայսրը, Պաօ Տայ

ՎՐԱՍՏԱՆԻ մէջ մաքրագործումները կը շարունակուին անընդհատ։ Թիֆլիսի անթիլը կը ծանուցանէ թէ պաշտօնանկ եղած է առողջապահական նախարարը։

ԻՐԱՆԻ նախկին վարչապետը, Տոքթ. Մոսատեղ, դժուարութեամբ դատարան առաջնորդուեցաւ շաբաթ օր։ Կուլար, կը պոռար եւ կ՚ըսէր թէ ծոմ պիտի պահէ մինչեւ որ մեռնի։ Դատախազը հեգնութեամբ դիտել տուաւ թէ ամբաստանեալը առատ անուշեղէն եւ շոքոլա կերած, ինչպէս եւ դեղեր առած է։ Հարցաքննութեան ատեն պահ մը փղձկելով յայտարարեց.— « Ես միշտ հաւատարիմ եղած եմ Շահին, երբեք միտք չունէի զայն տապալելու»։ Ընդհ. դատախազը « դաւաճան» պոռաց երեսին եւ սպառնաց դատին վերաքննութիւնը կատարել գանիակ։

ԹԵՀՐԱՆ հասան քարիւղի միջազգային ընկերութեանց 22 ներկայացուցիչները, համաձայնութիւն մը կնքելու եւ Ապատանի նաւթահորերը բանեցնելու համար։

ՄԱՌՇԱԼ Թիթօ ջերմ ընդունելութիւն գտաւ Թուրքիոյ մէջ, ուր գացած է գինակցութեան մը մասին բանակցելու համար։

ԳՆԴԱԽԱՂԻ մրցումի մը մէջ Փրանսական խումբը Անգլիացիներուն յաղթեց երեքի դէմ 11 կէտով (րկպի), բայց Իտալացիներէն պարտուեցաւ մէկի դէմ 3ով (Ֆութպոլ)։

ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

Բացառիկ թատերական ներկայացում Մուրատեան վարժարանի աշակերտներու կողմէն, կազմակերպուած Նախկին Սանուց Միութեան Մարսիլիոյ մասնաճիւղէն։ Ապրիլ 25ին։

Կը ներկայացուի՝ ԱՆԻՒՇԵԱԼԸ

Ընտանեկան տաղ երեք արար եւ հինգ պատկեր։

LES DIABLES ROUGES
Comedie en un acte de Denecbau P.
LA FAUSSE MONNAIE
Comedie en un acte de d'Hervilliez G.

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՏՕՆԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Ն.-թաղամասի քաղաքապետարանի սրահը (Place Panthéon)
Նախագահութեամբ՝ ԱՐՇԱԿ ՉՕՊԱՆԵԱՆԻ
Ցարգանքի խօսքեր՝ Հ. ԿԱՐԱՊԵՏ Ծ. Վ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ, ԳԱՍՏՈՒԵԼԻ ՄԻՍԼԵԱՆ, ՏԻԿԻՆ ՀՈՒՐԻ ԻՓԷԿԵԱՆ, Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ, ՊՕՂՈՍ ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆ, ԳՐԻԳՈՐ ՓԱՓԱԶԵԱՆ, ԱՐՄԷՆ ՄԵԼՈՅԵԱՆ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՏՕՆԸ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Մայիս 2, կէսօրէ վերջ ժամը 2ին Աշխատանքի Սակարանի չքեղ սրահին մէջ։

Նախաձեռնութեամբ Լիոնի Ազգ. Միութեան եւ ժամանակցութեամբ ամբողջ գաղութին։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

×

Սէնթ Անթուանի մէջ (Մարսէյլ)
25 Ապրիլ Կիրակի

Առաւօտուն պատարագ եւ հոգեհանգիստ։ Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ մէջ։ Կէս օրէն վերջ Սգահանդէս Գար Վիատիւքի մէջ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.-Ի ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի 18 Ապրիլ, Զատիկ, ժամը 21–էն մինչեւ լոյս Օթէլ տը լա Փլաժի (Սապաթիէ) սրահներուն մէջ։

Պատուական նախագահութեամբ Պ. Պ. ԺԱՆ ՄԱՍ՝ պատուոյ նախագահ Միութեան, անդամ նահանգային ժողովի եւ փոխ քաղաքապետ Մարսէյլի

Gaborit, Président de la Jeunesse Education et des Sports des B. du R.
Pelletier, Président de la Ligue du Sud-Est.

Նուագախումբ

PAUL MAURIAT

Կանուխէն ապահովեցէք ձեր սեղաններ, դիմելով Գառ Ռաֆֆի,

47, Rue des Dominicaines
Photo Durand 88 Rue d'Aubagne.
Papélian Puzante, 22 Rue Tapis Vert.
Kouyoumdjian S., 98 Rue Longue des Capucins.

Տոմսակներ կը ծախուին բոլոր Հ. Մ. Ը. Մ.-ի անդամներէն մօտ։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Սէն Շամոնի եւ Սէնթ Էթիէնի Նոր Սերունդի խումբը բեմադրութեամբ՝ Խ. Ղարիպեանի, կը ներկայացնէ Գ. Իփէկեանի՝

« ԱՐԱՅ ԵՒ ՇԱՄԻՐԱՄ »

(Դիւցազներգութիւն 3 արար, 3 պատկ.)

Սէն Շամոն, Ապրիլ 24ին։

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

ՀՐԱՒԷՐ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ

Սեբաստիոյ Մուրատ Ուս.ի Մարսէյլի նորակազմ մասնաճիւղի վարչութիւնը, իր այս երկրորդ հրաւէր – կոչով, ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ, Սեբաստացի բոլոր հայրենակիցները, առանց սեռի եւ դաւանանքի խտրութեան։

Հայրենակիցներ, Մուրատ Ուսումնասիրացը զուտ բարեգործական կազմակերպութիւն մըն է, ու իր գլխաւոր նպատակն է, Սեբաստացի չքաւոր պատանիներու տալ տոհմիկ դաստիարակութիւն մը։

Այդ նպատակին իրագործման համար է, որ կը հրաւիրենք անդամ եւ ոչ անդամ Սեբաստացի մեր բոլոր հայրենակիցները ներկայ ըլլալ ընդհ. ժողովին, որ տեղի պիտի ունենայ 19 Ապրիլ Բշ. (Զատկի Բ. օրը) կէսօրէ ետք ժամը 2·30ին, Պառ տիւ Կլոպի սրահին մէջ, 7 Պուլվար տ՚Աթէն, Մարսէյլ։

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

ԱՒԱԳ ՇԱԲԹՈՒԱՆ ԵՒ Ս. ԶԱՏԿԻ

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ Աւագ շաբթուան եւ Ս. Զատկի տօնակատարութեան արարողութիւնները կը կատարուին հետեւեալ ժամանակացոյցի համաձայն.—

Աւագ Հինգշաբթի.— Ցերեկուան ընթրեաց Ս. Պատարագ ժամը 10ին, Երեկոյեան՝ Ոտնլուայ ժամը 16ին, Խաւարում ժամը 19ին։

Աւագ Ուրբաթ.— Կարգ Թաղման, սկիզբ. ժամերգութեան երեկոյեան ժամը 17ին։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ. ԵԿԵՂԵՑԻ

13 Ապրիլ, Աւագ երեքշաբթի, Ցերեկուան տասն կուսանաց ժամը 4·30ին։

15 Ապրիլ, Աւագ Հինգշաբթի, Նախատօնակ ժամը 8·30ին, Ոտնլուայ եւ խաւարում ժամը 4·30 — 8։

Պոմոնի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ

Աւագ Երեքշաբթի յիշատակ Կուսանաց ժամը 5ին։։

Աւագ հինգշաբթի.— Ցերեկուան Ընթրեաց, առաւօտեան ժամերգութիւն ժամը 8ին, Պատարագ 10ին։ Մանուկներուն հաղորդութիւն։

Երեկոյին Ոտնլուայ ժամը 5ին, Խաւարում 8ին, «Ուր ես, մայր իմ» ողբը պիտի երգեն Պ. Բիւզանդ Վարդերեսեան եւ Տիկին Թամարա Արսլանեան։

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

ՍՈՒՐԲ ՇԱԲԱԹ ԱՊՐԻԼ 1954

15. Ապրիլ Աւագ Հինգշաբթի ժամը 9·30ին ժամերգութիւն։ ժամը 10·30ին Ճայնաւոր պատարագ եւ հաւաքական հաղորդութիւն։ Ժամը 16ին Ոտնլուայի արարողութիւն։ Ժամը 20ին աւարման ժամերգութիւն։

16 Ապրիլ, Աւագ Ուրբաթ, ժամը 10·30–ին Ճաշու ժամերգութիւն եւ երկրպագութիւն Ս. Խաչի։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս Չորեքշաբթի, ժամը 9ին Քաֆէ Քատէի վերնասրահը։ Պիտի խօսի բանաստեղծ ԳՐ. ԳՈՐԵԱՆ. Նիւթ ունենալով «Ազգային աւանդութիւնները, ուխտագնացութիւնը եւ եկեղեցին Հայաստանի մէջ»։

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ ԱՐՓԻՆԷ ԱՐՂՈՒԹԵԱՆԻ

Կիրակի, 25 Ապրիլ, ժամը 21ին Սալ Շօփէն Փլէյէլի մէջ։

8 Rue Daru, Métro Etoile ou Ternes.

Պիտի երգէ իրենց բուն լեզուով Տիւփառքէ, Պռամսէ, Տվօռաքէ, Չէրէփնինէ, Ռախմանինօֆէ, Մուսորսքիէ, Կոմիտաս վարդապետէ, Ռ. Մելիքեանէ, Արամ Խաչատուրեանէ, Տ. Ղազարեանէ, Գ. Ալէմշահէ, Օ. Տուրեանէ եւ Վ. Սարգսեանէ։

Դաշնակով կ՚ընկերանայ ԱՂԵՔՍԱՆԴՐ ԼԱՊԻՆՍՔԻ։

Տոմսերը կը ծախուին Պարսամեան (46 ռիւ Ռիշէ) եւ Բալուեան (43 ռիւ Ռիշէ) գրատուններն նաեւ Սալ Փլէյէլ։

ԱՊՐԻԼ ՑԻՆ ՎԵՐՋԱՑԱՒ

Ցառաջի վերհրատարակման 9րդ տարին։ Կը խնդրենք մեր բաժանորդներէն որ փութան վերանորոգել իրենց բաժանորդագրութիւնը առանց սպասելու մասնաւոր նամակներու։

Սկսած ենք դադրեցնել այն բաժանորդագրութիւնները, որոնք անվճար կը մընան մէկ տարիէ ի վեր, հակառակ մեր դիմումներուն։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

— ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ —

■

Հ. Յ. Դ. ՐԱՖՖԻ խումբի ժողովը այս չորեքշաբթի ժամը 20·45ին Քաֆէ տը լա Մէրի տը Սէն Սիւլփիս։

ԱՆԻՒԷԹ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄԲ.— Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի ընկերները այս չորեքշաբթի ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՆԱՑԻՐԻ, Պէյրութ.— Հինգ թիւերը միասին ստացանք (25–29)։

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ Տիկնանց վարժարանի երիտասարդ Սանուց Միութեան անդրանիկ Սիւրփռիզ Փարթին տեղի պիտի ունենայ Ապրիլ 25ին, ժամը 3էն մինչեւ 11, Ազգ. Տան մէջ։ Կը հրաւիրուի երիտասարդութիւնը անխտիր։ Վարչութիւն

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.
Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. Հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 13 ԱՊՐԻԼ
MARDI 13 AVRIL 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7344 30e ANNEE
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2755

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

« ԵՍ ՉԵՄ ՎԱԽՆԱՐ »

Անցեալ երկուշաբթի օր, նախագահ Այզընհաուըր յորդոր կը կարդար իր հայրենակիցներուն, որպէսզի խուճապի չմատնուին, հիւլէական եւ ջրածին ռումբերու զարհուրելի հեռանկարին առթիւ։

— «Ամէնքն ալ մտահոգութեան մատնուած են, աչքի առջեւ բերելով Կրեմլինի մարդիկը եւ հիւլէական դարաշրջանը։ Սպառնալիքներ ամէն կողմէ»։

Ջրածին ռումբը եւ հիւլէական դարը ինքնին իրենց սպառնալիք մը չեն մեզի համար։ Անոնք սպառնալիք են եթէ նախայարձակը վճռած է գործածել մեզի դէմ։ Պէտք է զգուշական միջոցներ ձեռք առնենք այս վտանգին դէմ»։

Այզընհաուըր այս յորդորը կը կարդար երբ իր պատերազմական նախարարը, Ուիլսըն, արդէն պարզած էր Բիկինիի ջրածին ռումբին փորձը, որուն ներկայ եղած էր անձամբ, Մարտ 26ին, եւ որուն արդիւնքը կը գտնէր «անհաւատալի»։

Նիւ Եորքէն կը հեռագրեն թէ ծանօթ երգիչ Էտտի Ֆիշըր խորապէս ներշնչուելով նախագահին յորդորէն, նոր երգ մը յօրինած է,— «Ես չեմ վախնար»։

Երգը անմիջապէս արձանագրուելով, հաղորդուած է անթելի վրայ, ի լուր աշխարհի։

Բառերը չունինք աչքի առջեւ։ Անշուշտ երգիչն ալ իր ներշնչումը յարմարցուցած է օրուան հովերուն, բարձրացնելու համար ժողովուրդին կորովը։

Այս առթիւ, անշուշտ փառաբանած պիտի ըլլայ, նաեւ, իր երկրին գերազանցութիւնը՝ համայնաջինջ զէնքերու արտադրութեան տեսակէտով։

Կրնայ ըսած ըլլալ, օրինակ,— «Ունինք զէնքեր հրածին.— Հիւլէական, ջրածին, — Աւելի քան թշնամին — Որ կը սպառնայ մեր երկրին»։

Ամէն պարագայի մէջ, քանի որ երգը սահմանուած է համատարած խուճապը փարատելու, բառեր չեն պակսիր, դաշն զուգաւորելու եւ ինքնավստահութիւն ներշնչելու համար։

Ամերիկեան ռամկօրէնը ոճեր ունի որոնք ամբողջ ճառ մը կ'արժեն։

Այս երգին յօրինումն ալ կ'ապացուցանէ թէ ինչպէս մղձաւանջի մը մատնուած է հանրային կարծիքը, երեւակայելով հիւլէական եւ ջրածին ռումբերու գործածութեան հետեւանքները։

Ուրեմն, կառավարութիւնները կը փորձեն ինքնավստահութիւն ներշնչել։

Այսպէս, միշտ կը յիշեցնեն թէ այդ զէնքը պիտի գործածուին միայն այն ատեն, երբ հաւանական թշնամի մը յարձակում գործէ։

Յետոյ, կը բացատրեն թէ որքան շատ ունենան այդ մահացու զէնքերէն, այնքան կը հեռանայ վտանգը։ Ուրիշ խօսքով, թշնամին չի համարձակիր նախայարձակում փորձել։

Եւ վերջապէս, կը ջանան ճառերով, երգերով ալ համոզել բազմութիւնները թէ դատապարտուած են գերութեան, եթէ ետ մնան հիւլէական զէնքերու արտադրութեան մէջ։

«Ես չեմ վախնար» երգելով կ'ուզեն վախցնել թշնամին, որպէսզի տեղը ծանր նստի։

Եւ որովհետեւ թշնամին ինքն ալ ունի նոյն զէնքերը, միեւնոյն ատեն ձեռնարկներ կը կատարեն, որպէսզի ձեւ մը գտնեն եւ հիւլէական ուժը գործածուի ոչ թէ մարդկութիւնը կործանելու, այլ անոր բարօրութեան ծառայելու համար։

Այն ատեն, «Ես չեմ վախնար»ը պիտի դառնայ իրական օրհներգ մը ամբողջ մարդկութեան համար, փարատելով քամնելի մղձաւանջը, հիւլէական թէ ջրածին։

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒՆ ՆՈՐ ՁԵՌՆԱՐԿԸ

ԱՆԳԼԻԱ ՄԻՋԻՆ ՃԱՄԲԱՅ ՄԸ ԿԻՏԻ ԱՌԱՋԱՐԿԷ

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Գ. Տըլըս, Լոնտոն հասաւ կիրակի օր, մասնաւոր օդանաւով մը, պարզելու համար իր կառավարութեան նոր ծրագիրը՝ Հնդկաչինի պատերազմին առթիւ։ Երէկ ալ երկար տեսակցութիւններ ունեցաւ Անգլիոյ վարիչներուն հետ, եւ Փարիզ կը հասնի այսօր, երեքշաբթի։

Լոնտոն հասած օրն իսկ, անգլ. թերթերը գրեցին թէ արտաքին նախարարը, Իտըն, միշտ կանխահաս համարելով հաւաքական ազդարարութիւն մը ուղղել Չինաստանի, պիտի առաջարկէ միջին ճամբայ մը,— այդ ձեռնարկը կատարել՝ երբ ձախողի Ժընեւի խորհրդաժողովը, որուն պիտի մասնակցին նաեւ Խ. Միութիւնը եւ Չինաստան. Ուրիշ խօսքով, Անգլիա պիտի աշխատի համոզել Գ. Տըլըսը՝ զգուշանալ որեւէ ձեռնարկէ որ կրնայ վնասել խորհրդաժողովին յաջողութեան։ Այդ պարագային, Ֆրանսա ալ պիտի կրնայ ազատօրէն բանակցիլ կարմիր Չինաստանի հետ։

Մանրամասնութիւններ կը պակսին Անգլիոյ մէջ կատարուած խորհրդակցութեանց մասին։ Բայց իրողութիւն է որ արեւմտեան երեք պետութիւնները տարբեր տեսակէտներ ունին այս հարցի մասին։ Անգլիա եւ Ֆրանսա վճռապէս կ'ընդդիմանան ամերիկեան առաջարկին, որ կրնայ ծանր հետեւանքներ ունենալ։ Անգլ. դահլիճը անցեալ շաբթու բացառիկ նիստ գումարելով, հետեւեալ եզրակացութեան յանգած է.—

1. Անգլիա էական կը գտնէ որ Հնդկաչինի համայնավարներուն ձեռքը չիյնայ. — 2. Բայց թէ Անգլիա եւ թէ Մ. Նահանգները կ'ըմբռնեն թէ նոր տագնապ մը կրնայ ծագիլ, եթէ ստիպեն որ Ֆրանսա շարունակէ Հնդկաչինի պատերազմը, առանց ելքեր նախատեսելու.— 3. Ֆրանսա, որ կը կռուի եօթը տարիէ ի վեր, իրաւունք ունի բանակցութիւններ կատարելու Ժընեւի մէջ եւ խաղաղութիւն կնքելու պատուոյն պայմաններով, ինչպէս յայտարարեց Գ. Լանիէլ, Ազգ. Ժողովին առջեւ. — 4. Գոհացուցիչ կարգադրութեան մը յանգելու համար, անշուշտ զիջումներ կը սպասուին երկու կողմերէն։ Ֆրանսա կրնայ ընդունիլ խառն կառավարութիւն մը Հնդկաչինի մէջ, համայնավարներու մասնակցութեամբ։ Արդ, իր դիրքը աւելի կը զօրանայ բանակցութեանց մէջ եւ զիջումները նուազագոյն աստիճանին կ'իջնեն, եթէ արեւմտեան պետութիւնները հաւանին Ազգաժողովին անդամ ընդունիլ կարմիր Չինաստանը.— 5. Եթէ Չինաստան մերժէ բանաւոր իրաւախոհութիւն մը եւ դնէ այնպիսի պայմաններ որոնք կրնան համայնավարներու տիրապետութեան ենթարկել Հնդկաչինը, այն ատեն Անգլիա ուրիշ ելք չունի եթէ ոչ միանալ Մ. Նահանգներուն, անհրաժեշտ ձեռնարկները կատարելու համար։ Ուրեմն, կա՛մ իրաւախոհութիւն եւ կամ հաւաքական ձեռնարկ։ Առաջ մէկը պիտի փորձեն, յետոյ միւսը։

ՏԸԼԸՍ ՄԻԱՑԵԱԼ ՃԱԿԱՏ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԷ

Ուոշինկթընէն մեկնած ատեն, Գ. Տըլըս տեսակցութիւն մը ունեցաւ Այզընհաուըրի հետ, ապա հետեւեալ յայտարարութիւնը ըրաւ.

— Պիտի խորհրդակցիմ բրիտանական եւ ֆրանսական կառավարութեանց հետ, կարգ մը իրական խնդիրներու մասին որ կը բխին միացեալ ճակատի յայտնապէս ցանկալի ստեղծումէն, դիմադրելու համար համայնավար նախայարձակման՝ Հարաւ-արեւելեան Ասիոյ մէջ։ Ինչպէս

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԼՐԱՑՆԵՆՔ ՊԱԿԱՍՆԵՐԸ

Ուրեմն, պարբերաբար պիտի ներկայացնեմ ֆրանսերէն բառեր, առաջարկելով գտնել անոնց հայերէնը։

Միայն մտքի մարզանք պիտի՝ չըլլայ ձեր ընելիքը, այլ պիտանի աշխատանք, լեզուն ճոխացնելու, օրուան պահանջները գոհացնելու համար։

Ահաւասիկ երկու պարզ բառեր, ամենօրեայ կեանքէն.—

Cheminot, postier.

«Շըմինօ» կը կոչուին անոնք որ կը բանեցնեն երկաթուղին։ Ժողովրդական է բառը, բայց արդէն ընդհանրացած եւ գրականացած։ Կազմուած է «շըմէն տը ֆէռ» (երկաթուղի) բառէն։

Թարգմանութեան ատեն կ'ըսենք,— երկաթուղիներու պաշտօնեաները, ծառայողները եւայլն։

Տաղտկալի է միշտ կրկնել այս բացատրական ձեւը։ Կրնա՞նք բացատրել մէկ բառով։

Ես կ'առաջարկեմ «ուղեվար»· որոշ վերապահութեամբ։

Երեւանի մէջ կ'ըսեն «երկաթուղայիններ»ը։

Ռուսերէնէ շինուած այլանդակութիւն մը, ինչպէս «բանակայինները» (զինուոր), «ծովայինները» (նաւազ)։

Այնտեղ շատ միտք չեն յոգնեցներ։

Եթէ բառ մը չեն գիտեր կամ չեն ուզեր գործածել, անմիջապէս կ'իւրացնեն օտար բառը, հարազատ պահելով միայն տառադարձութիւնը։

Այսպէս, «ալպինիզմ» կը գրեն, թութակաբար, անտեսելով «լեռնագնացութիւնը» որ աւելի ճիշդ է գիտականօրէն ալ։

Լեռնագնացութիւնը, լեռնարշաւը միայն Ալպեան լեռներուն հետ կապ չունի, այլ կը վերաբերի բոլոր լեռներուն։

«Լեռնագնաց»ին հետ ունինք նաեւ «լեռնախոյզ»ը, այլապէս բովանդակալից։

Ամէնս ալ ուրախ ենք որ լեռնագնացութիւնը Հայաստանի մէջ ալ կը զարգանայ մէկ տարիէն միւսը։

Արդ, ինչո՞ւ մինչեւ Ալպեանները բարձրանալ բուն բառը գործածելու համար, փոխանակ գրադարան մը հանդիպելու եւ բառարան մը թղթատելու։

Միւս բառը, «փոսթիէ», թղթատարական պաշտօնեան է։ Ոչ միայն ցրուիչը կամ հաւաքիչը, այլ բոլորը միասին, իբրեւ պաշտօնէութիւն։

Գտէք բառը, միանգամ ընդ միշտ մոռնալով «փոստ»ը, որ բերնէ բերան տարածուելով, պատուական «նամակատուփ»ը եւս վերածեր է «փոստարկղ»ի։

Որ եւ է բառ հնարած ատեն, անշուշտ նկատի պիտի ունենաք իմաստը, լեզուական օրէնքները եւ ուրիշ գիտելիքներ։

Միայն թէ՝ խնդրեմ, հնոտի հայկաբանութեան փորձեր չկատարէք, որպէսզի կարելի ըլլայ գործնական եզրակացութեան մը յանգիլ։

Յետոյ, ամէն լեզուի մէջ ալ շատ մը բառեր յարաբերական արժէք ունին, մօտաւորապէս կը համապատասխանեն բուն իմաստին։ Հետեւաբար, ստիպուած չէք տառին կառչելու։

Պատասխանները կը սպասենք ոչ միայն մեր գաղութէն, այլեւ արտասահմանէն։

ՎԱՀԷ

ՈՍՏԻԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԳՐԱՒԵՑ « ԻՒՄԱՆԻԹԷ - ՏԻՄԱՆՇ » Ը

Ոստիկանութեան վերատեսչութիւնը կիրակի կէս գիշերին պաշարելով «Իւմանիթէ»ի խմբագրատունը եւ տպարանը, գրաւեց կիրակնօրեայ յաւելուածը, «Իւմանիթէ - Տիմանշ»։ Այս առթիւ հրատարակուած պաշտօնական զեկոյցը կ'ըսէ թէ թերթը առաջին էջի հինգ սիւնակներուն վրայ անանուն գրութիւն մը հրատարակած էր, հետեւեալ խորագրով.— «Հնդկաչինի մէջ հոսած արեան ոսկի կը բարձրանայ Նիւ Եորքի սակարանին մէջ»։ Գրութեան կցուած էր նկար մը, որուն համաձայն կառավարութեան պետը Տիէն Բիէնի հերոսներուն արիւնը ամերիկեան հաշուեսեղանին կը մատուցանէր իբրեւ Սէն Միշէլի հնձանէն հանուած գինի։

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ ոստիկանները, որոնք նախապէս դիրք բռնած էին տպարանին մէջ, առաջին առթիւ գրաւեցին 115.000 օրինակ։ Առաւօտեան ժամը 3ին թերթին վարչութիւնը դադրեցուց տպագրութիւնը։ Որ եւ է դէպք չպատահեցաւ։

Միեւնոյն ատեն հեռագրեր ուղղուած էին գաւառ, որպէսզի գրաւեն կանուխէն տպուած եւ ղրկուած թերթերը։ Մեծ քանակութեամբ գրաւումներ կատարուեցան Մարսէյլի մէջ։

Համայնավար պաշտօնաթերթը երէկ ծանուցանելով գործողութիւնը, կը գրէր թէ կիրակնօրեայ թիւը «առատ տարածուած էր ամէն կողմ, ժողովրդական արտակարգ խանդավառութեան մը մէջ», թէ «կառավարութիւնը կ'ուզէր արգիլել ճշմարտութիւնը Տըլըսի ծրագրի մասին որ կը ձգտի ընդարձակել Հնդկաչինի պատերազմը» եւն.։ Այս առթիւ հրատարակած էր նաեւ Կեդր. Կոմիտէին յայտարարութիւնը։

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻ ՀՆԱՐԻՉԸ, Օկիւսթ Լիւմիէռ, մեռաւ Լիոնի մէջ։ 92 տարեկան էր։ Իր եղբայրը, Լուի Լիւմիէռ, որ մեռաւ 1948ին, նոյնպէս մեծ գիտնական մըն էր եւ իրապէս նպաստած էր այս գիւտին յաջողութեան։

ԻՐԱՐԱՆՑՈՒՄ ՊԱՂՏԱՏԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԹԱՂԻՆ ՄԷՋ

Պաղտատէն կը հեռագրեն թէ Տիգրիսի ջուրերը հետզհետէ կ'իջնեն։ Գետը սրընթաց կը հոսի քաղաքին մէջ, բայց վտանգաւոր չէ։ Շաբաթէն կիրակի լուսնալու գիշերը խուճապ մը ծագեցաւ Վէզիրիէ կոչուած արուարձանական թաղին մէջ։ Մարդկային ծով մը խուժած էր փոխադրութեան միջոցներուն վրայ, եւ ոստիկանութիւնը հազիւ կրնար զսպել։ Քննութիւն բացուած է, ստուգելու համար այս խուճապին պատճառները։

Հեռագիրը կ'ըսէ թէ հայկական թաղին մէջ, որ երբեք վտանգի ենթակայ չէ, բնակիչները կարծեր էին թէ թումբը պիտի քանդուի։ Ոստիկանութիւնը կը ջանայ փարատել այս վախերը եւ ճզմել երկիւղալի զրոյցներուն աղբիւրը. Շատեր խռովարար տարրերու չարամտութեան կը վերագրեն այս իրարանցումը։

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ՅԱՂԹԱՆԱԿ ՊԵԼՃԻՈՅ ՄԷՋ

Կիրակի օր երեսփ. ընտրութիւններ կատարուեցան Պելճիոյ մէջ, մասնակցութեամբ 5.800.000 քուէարկուներու։ Առաջին տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ չարաչար պարտուած է քրիստոնեայ խմբակցութիւնը, կորսնցնելով իր մեծամասնութիւնը։ Գլխաւոր յաղթականն է ընկերվարական կուսակցութիւնը, որուն առաջնորդը, նախկին վարչապետ Սփաք, յայտարարեց թէ իրենց գլխաւոր նպատակը իրականացած է։ Քրիստոնեաները շահած էին 101.280 քուէ, այսինքն 39 առ 100, մինչդեռ 1950ին ստացած էին քուէներու 47 առ հարիւրը։ Մեծ յաջողութիւն շահած էին նաեւ ազատականները։ Կը կարծուի թէ նոր դահլիճը պիտի կազմուի ընկերվարական-ազատական անդամներէ։ Համայնավարներն ալ ջախջախուած են։

ըսաւ Նախագահ Այզընհաուըր վերջին լրագրական ասուլիսի մը մէջ, այդ շրջանը շատ կարեւոր է իր բնակչութեամբ, տնտեսական աղբիւրներով եւ ռազմագիտական դիրքով։ Այսօր Նախայարձակ ուժերը իրենց ճիգը կեդրոնացուցած են Տիէն Պիէնի վրայ, — Հնդկաչինի մէկ յառաջացեալ կէտը ուր ազատութեան պաշտպանները կը կռուին սարսափելի պայմաններու մէջ, քաջութեամբ մը որ հիացում կը պատճառէ բոլոր ազատ մարդոց։ Բայց վտանգը սահմանափակ չէ, այլ կը դպչի Հարաւ–արեւելեան Ասիոյ եւ արեւմտեան Խաղաղականի շատ մը ազգերու կենսական շահերուն, մէջն ըլլալով Փիլիփպեանները, Աւստրալիան եւ Նոր Զելանտան որոնց հետ ապահովութեան դաշինքներ ունինք։ Մեր կառավարութիւնը կը կարծէ թէ եթէ բոլոր ազատ եւ վտանգուած ազգերը միանան սպառնալիքին դէմ, կարելի պիտի ըլլայ փարատել զայն։ Համայնավարական խմբակցութիւնը իր լայն աղբիւրներով կրնայ յաջողութիւններ շահիլ կտոր կտոր կլանելով ազատութիւնը։ Բայց խնդիրը կը տարբերի, եթէ միանանք. մեր նպատակը չէ շարունակել կռիւները։ Այդ միացումը կատարեալ համակացողութիւն կը պահանջէ։ Այդ առաջադրութեամբ է որ Լոնտոն եւ Փարիզ կ'երթամ։ Պ. Պիտօ, Պ. Իտըն եւ ես ինքս Պերլինի մէջ համաձայնեցանք ժողով մը գումարել Ժընեւի մէջ, քննելու համար Քորէայի եւ Հնդկաչինի խաղաղութեան խնդիրը։ Այժմ անհրաժեշտ է որ երեքս միացնենք մեր ուժերը, անհրաժեշտ պայմանները ստեղծելու համար, որպէսզի այդ խորհրդաժողովը ազատութեան կորուստ չբերէ Հարաւ–արեւելեան Ասիոյ մէջ, այլ պահպանէ զայն խաղաղութեամբ եւ արդարութեամբ։ Իմ ուղեւորութեանս նպատակն է խաղաղութիւն բերել գինու զօրութեամբ »։

ՋԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ արձակուրդ առացաւ մինչեւ Մայիս 4։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ դահլիճը ամբողջովին վերակազմուեցաւ։ Վարչապետը, մարեշալ Փափագոս, շաբաթ օր պահանջած էր 26 նախարարներէն եւ խորհրդականներէն որպէսզի հրաժարին։ Նոր դահլիճէն դուրս ձգուած են [illegible] եւ ներքին նախարարները։

ՀՆԴԿԱՉԻՆԷՆ կը հեռագրեն թէ Ֆրանսական ուժերը յարձակում կատարելով յաջողեցան ազատել պաշարուած զօրամաս մը։— Փարիզ եկաւ Հնդկաչինի կայսրը, Պաօ Տայ։

ՎՐԱՍՏԱՆԻ մէջ մաքրագործումները կը շարունակուին անընդհատ։ Թիֆլիսի ռատիօն կը ծանուցանէ թէ պաշտօնանկ եղած է առողջապահական նախարարը։

ԻՐԱՆԻ նախկին վարչապետը, Տոքթ. Մոսատեղ, դժուարութեամբ դատարան առաջնորդուեցաւ շաբաթ օր։ Կուլար, կը պոռար եւ կ'ըսէր թէ ծոմ պիտի պահէ մինչեւ որ մեռնի։ Դատախազը հեղնութեամբ ըսել տուաւ թէ ամբաստանեալը տառապ անուշեղէն եւ չոքոլա կերած, ինչպէս եւ դեղեր առած է։ Հարցաքննութեան առեն պահ մը փղձկելով յայտարարեց — « Ես միշտ հաւատարիմ եղած եմ Շահին, երբեք միտք չունէի զայն տապալելու»։ Ընդհ. դատախազը « դաւաճան» պոռաց երեսին եւ սպառնաց դատին վերաքննութիւնը կատարել դռնփակ։

ԹԵՀՐԱՆ հասան քարիւղի միջազգային ընկերութեանց 22 ներկայացուցիչները, համաձայնութիւն մը կնքելու եւ Աբադանի նաւթահորերը բանեցնելու համար։

ՄԱՐԵՇԱԼ Թիթօ ջերմ ընդունելութիւն գտաւ Թուրքիոյ մէջ, ուր գացած է զինակցութեան մը մասին բանակցելու համար։

ԳՆԴԱԽԱՂԻ մրցումի մը մէջ Ֆրանսական խումբը Անգլիացիներուն յաղթեց երեքի դէմ 11 կէտով (րըկպի), բայց Իտալացիներէն պարտուեցաւ մէկի դէմ 3ով (ֆութպոլ)։

ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

Բացառիկ թատերական ներկայացում Մուրատեան վարժարանի աշակերտներու կողմէն, կազմակերպուած Նախկին Սանուց Միութեան Մարսիլիոյ մասնաճիւղէն։ Ապրիլ 25ին։

Կը ներկայացուի՝ ԱՆԻԾԵԱԼԸ

Ընտանեկան տրամ երեք արար եւ հինգ պատկեր։

LES DIABLES ROUGES
Comedie en un acte de Denechau P.
LA FAUSSE MONNAIE
Comedie en un acte de d'Hervilliez G.

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՏՕՆԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Ս. թաղամասի քաղաքապետարանի սրահը (Place Panthéon)
Նախագահութեամբ՝ ԱՐՇԱԿ ՉՕՊԱՆԵԱՆԻ
Յարգանքի խօսքեր՝ Հ. ԿԱՐԱՊԵՏ Ծ. Վ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ, ՊԱՏՈՒԵԼԻ ՍԻՍԼԵԱՆ, ՏԻԿԻՆ ՀՈՒՐԻ ԻՓԷԿԵԱՆ, Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ, ՊՕՂՈՍ ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆ, ԳՐԻԳՈՐ ՓԱՓԱԶԵԱՆ, ԱՐՄԷՆ ՄԵԼՈՅԵԱՆ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՏՕՆԸ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Մայիս 2, կէսօրէ վերջ ժամը 2ին Աչախատանքի Սակարանի չքեղ սրահին մէջ։

Նախաձեռնութեամբ Լիոնի Ազգ. Միութեան եւ մասնակցութեամբ ամբողջ գաղութին։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

×

Սէնթ Անթուանի մէջ (Մարսէյլ)
25 Ապրիլ Կիրակի

Առաւօտուն պատարագ եւ հոգեհանգիստ։ Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ մէջ։ Կէսօրէն վերջ Սրահանդէս Պար Վիտալիի մէջ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.-Ի ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի 18 Ապրիլ, Զատիկ, Ժամը 21–էն մինչեւ լոյս Օթէլ տը լա Փլաժի (Սապաթիէ) սրահներուն մէջ։

Պատուական նախագահութեամբ Պ. Պ. ԺԱՆ ՄԱՍ՝ պատուոյ նախագահ Միութեան, անդամ Նահանգային ժողովի եւ փոխ քաղաքապետ Մարսէյլի

Gaborit, Président de la Jeunesse Education et des Sports des B. du R.
Pelletier, Président de la Ligue du Sud-Est.

Նուագախումբ

PAUL MAURIAT

Կանուխէն ապահովեցէք ձեր սեղաններ, դիմելով Պառ Ռաֆֆի,

47, Rue des Dominicaines
Photo Durand 88 Rue d'Aubagne.
Papélian Puzante, 22 Rue Tapis Vert.
Kouyoumdjian S., 98 Rue Longue des Capucins.

Տոմսակները կը ծախուին բոլոր Հ. Մ. Ը. Մ.-ի անդամներուն մօտ։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Սէն Շամոնի եւ Սէնթ Էթիէնի Նոր Սերունդի խումբը բեմադրութեամբ՝ Խ. Ղարիպեանի, կը ներկայացնէ Գ. Իփէկեանի՝

« ԱՐԱՅ ԵՒ ՇԱՄԻՐԱՄ »

(Դիւցազներգութիւն 3 արար, 3 պատկ.)

Սէն Շամոն, Ապրիլ 24ին։

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

ՀՐԱՒԷՐ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ

Սեբաստիոյ Մուրատ Ուս.ի Մարսէյլի նորակազմ մասնաճիւղի վարչութիւնը, իր այս երկրորդ հրաւէր–կոչով, ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ, Սեբաստացի բոլոր հայրենակիցները, առանց սեռի եւ դաւանանքի խտրութեան։

Հայրենակիցներ, Մուրատ Ուսումնասիրացը զուտ բարեգործական կազմակերպութիւն մըն է, ու իր գլխաւոր նպատակն է, Սեբաստացի չքաւոր պատանիներուն տալ տոհմիկ դաստիարակութիւն մը։

Այդ նպատակին իրագործման համար է, որ կը հրաւիրենք անդամ եւ ոչ անդամ Սեբաստացի մեր բոլոր հայրենակիցները ներկայ ըլլալ ընդհ. ժողովին, որ տեղի պիտի ունենայ 19 Ապրիլ Բշ. (Զատկի Բ. օրը) կէսօրէ ետք ժամը 2·30ին, Պառ տիւ Կլօպի սրահին մէջ, 7 Պուլվար տ'Աթէն, Մարսէյլ։

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

ԱՒԱԳ ՇԱԲԹՈՒԱՆ ԵՒ Ս. ԶԱՏԿԻ

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ Աւագ շաբթուան եւ Ս. Զատկի տօնակատարութեան արարողութիւնները կը կատարուին հետեւեալ ժամանակացոյցի համաձայն.—

Աւագ Հինգշաբթի.— Ցերեկուան ընթրեաց Ս. Պատարագ ժամը 10ին, Երեկոյեան՝ Ոտնլուայ ժամը 16ին, Խաւարում ժամը 19ին։

Աւագ Ուրբաթ.— Կարգ Թաղման, սկզբ. ժամերգութեան երեկոյեան ժամը 17ին։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ. ԵԿԵՂԵՑԻ

13 Ապրիլ, Աւագ երեքշաբթի, Ցիշատակ տասն կուսանաց ժամը 4·30ին։

15 Ապրիլ, Աւագ Հինգշաբթի, Նախատօնակ ժամը 8·30ին, Ոտնլուայ եւ խաւարում ժամը 4·30 — 8։

Պոմոնի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ

Աւագ Երեքշաբթի յիշատակ Կուսանաց ժամը 5ին։

Աւագ հինգշաբթի.— Ցիշատակ Ընթրեաց, առաւօտեան ժամերգութիւն ժամը 8ին, Պատարագ 10ին։ Մանուկներուն հաղորդութիւն։

Երեկոյին Ոտնլուայ ժամը 5ին, Խաւարում 8ին, «Ուր ես, մայր իմ» ողբը պիտի երգեն Պ. Բիւզանդ Վարդերեսեան եւ Տիկին Թամարա Արսլանեան։

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

ՍՈՒՐԲ ՇԱԲԱԹ ԱՊՐԻԼ 1954

15. Ապրիլ Աւագ Հինգշաբթի ժամը 9·30ին ժամերգութիւն։ Ժամը 10·30ին ձայնաւոր պատարագ եւ հաւաքական հաղորդութիւն։ Ժամը 16ին Ոտնլուայի արարողութիւն։ Ժամը 20ին աւարման ժամերգութիւն։

16 Ապրիլ, Աւագ Ուրբաթ, ժամը 10·30–ին Ճաշու ժամերգութիւն եւ երկրպագութիւն Ս. Խաչի։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս Չորեքշաբթի, ժամը 9ին Քաֆէ Քառէի վերնասրահը։ Պիտի խօսի բանաստեղծ ԳՐ. ԳՈՐԵԱՆ. Նիւթ ունենալով «Ազգային աւանդութիւնները, ուխտագնացութիւնը եւ եկեղեցին Հայաստանի մէջ»։

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

ԱՐՓԻՆԷ ԱՐՂՈՒԹԵԱՆԻ

Կիրակի, 25 Ապրիլ, ժամը 21ին Սալ Շոփէն Փլէյէլի մէջ։

8 Rue Daru, Métro Etoile ou Ternes.

Պիտի երգէ իրենց բուն լեզուով Տիւփարքէ. Պռամսէ, Տվօռաքէ, Չէրէփնինէ, Ռախմանինօֆէ, Մուսորսքիէ, Կոմիտաս վարդապետէ, Ռ. Մելիքեանէ, Արամ Խաչատուրեանէ, Տ. Ղազարեանէ, Գ. Ալէմշահէ, Օ. Տուրեանէ եւ Վ. Սարգսեանէ։

Դաշնակով կ'ընկերանայ ԱՂԵՔՍԱՆԴՐ ԼԱՊԻՆՍՔԻ։

Տոմսերը կը ծախուին Պարսամեան (46 ռիւ Ռիշէ) եւ Բալուեան (43 ռիւ Ռիշէ) գրատուները նաեւ Սալ Փլէյէլ։

ԱՊՐԻԼ 24ԻՆ ՎԵՐՋԱՑԱՒ

Յառաջի վերհրատարակման 9րդ տարին։ Կը խնդրենք մեր բաժանորդներէն որ փութան վերանորոգել իրենց բաժանորդագրութիւնը առանց սպասելու մասնաւոր նամակներու։

Սկսած ենք դադրեցնել այն բաժանորդագրութիւնները, որոնք անվճար կը մնան մէկ տարիէ ի վեր, հակառակ մեր դիմումներուն։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

— ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ —

Հ. Յ. Դ. ՐԱՖՖԻ խումբի ժողովը այս չորեքշաբթի ժամը 20·45ին Քաֆէ տը լա Մէրի տը Սէն Սիւլփիս։

ԱՆԻԷՌ ԳՈՒԱ ՔՈԼՈՄԲ.— Հ. Յ. Դ. Արամ Եոթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի ընկերները այս չորեքշաբթի ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՆԱՑԻՐԻ, Պէյրութ.— Հինգ թիւերը միայն ստացանք (25–29)։

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ Տիկնանց վարժարանի երիտասարդ Սանուց Միութեան անդրանիկ Սիւրփրիզ Փարթին տեղի պիտի ունենայ Ապրիլ 25ին, ժամը 3էն մինչեւ 11, Ազգ. Տան մէջ։ Կը հրաւիրուի երիտասարդութիւնը անխտիր։ Վարչութիւն

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.
Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. Հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 14 ԱՊՐԻԼ • MERCREDI 14 AVRIL 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7345 30e ANNEE | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2756

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

Ընտրական պայքարը հետզհետէ կը սաստկանայ Թուրքիոյ մէջ :

Քուէարկութիւնը պիտի կատարուի Մայիսի առաջին շաբթուն: Բայց արդէն իսկ արտակարգ երեւոյթներ կը պարզուին :

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, աւելի քան 14.000 թեկնածուներ ներկայացած են 540 աթոռի համար:

Հրապարակին վրայ կ'երեւան երեք մեծ ոսոխները,—

1. Դեմոկրատ, որ ջախջախիչ յաղթանակ մը շահեցաւ 1950ին եւ կը յուսայ նորէն մնալ իշխանութեան գլուխ :

2. Հալք, Մ. Քեմալի հիմնած կուսակցութիւնը, որ մենատիրութեան վերածած էր իշխանութիւնը , մինչեւ 1950 :

3. Միլլէթ, երկդիմի խմբակցութիւն մը, որ անցեալ տարի ահագին աղմուկ հանեց, իր յետադիմական գործունէութեամբ :

Քանի ընտրութեան օրերը կը մօտենան, այնքան կը գունաւորուին պայքարի եղանակները. Ոչ դրամ կը պակսի, ոչ ալ հնարամտութիւն, ամբոխին վրայ ազդելու համար :

Թերթերը կը գրեն թէ «Հալքը» սասը օդանաւ վարձած է, քարոզութիւններ կատարելու համար: Անթելն ալ անընդհատ կը բանի:

Անշուշտ Դեմոկրատ կուսակցութիւնը շատ աւելի լայն միջոցներ ունի, շնորհիւ իր քառամեայ իշխանութեան, որ իրեն ապահովեց ամուր դիրք՝ նեղքին թէ արտաքին ճակատի վրայ :

Իր օրով էր որ ամերիկեան օգնութիւնը դարձաւ մշտահոս աղբիւր մը, վարկ տալու համար երկրին վերազինման եւ տնտեսութեան :

Դարձեալ իր օրով Թուրքիան ընդունուեցաւ Ատլանտեան դաշինքին մէջ :

Անդարա ինքզինք ապահով չէր զգար Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի զինակցութեամբ և Մ. Նահանգներուն գործօն աջակցութեամբ : Ցամաօրէն տքնեցաւ, Ատլանտեան դաշինքին երաշխիքն ալ ապահովելու համար: Եւ ի վերջոյ յաջողեցաւ, Ցունաստանի հետ միասին:

Թուրքիոյ համար երբեք պատեհութիւններ չեն պակսիր, ճնշում բանեցնելու, ի հարկին ««շանթաժ»ներ փորձելու համար

Մանաւանդ որ, սահմանէն անդին ուրիշ ուժ մը, Խ. Միութիւնը, միշտ պատրաստ է վերահաստատելու երբեմնի սիրակցորդ գործակցութիւնը: Ապացոյց՝ 1953 Մայիս 30ի անփառունակ նահանջը, որով կը յայտնէր, յանուն Հայաստանի եւ Վրաստանի, թէ հողային պահանջներ չունին Թուրքիայէն ...

Դեմոկրատները ուրիշ յաջողութիւն մը շահեցան քաղաքական դետնի վրայ, ապահովելով Ցունաստանի եւ Եուկոսլաւիոյ գործակցութիւնը :

Կնքուած համաձայնութիւնը առաւելապէս տնտեսական է , բայց կրնայ ի վերջոյ յանգիլ կատարեալ զինակցութեան մը, քանի որ երեք երկիրներուն սպայակոյտները արդէն քննած են փոխադարձ օգնութեան եղանակները, իսկ մարէշալ Թիթօ այժմ Թուրքիա կը գտնուի :

Ճելալ Պայարի միամսեայ պտոյտը Մ. Նահանգներուն մէջ՝ աւելի զօրացուց Դեմոկրատ կուսակցութեան դիրքը :

Ամերիկացիները արքայական ընդունելութիւն մը սարքած էին ի պատիւ հիւրին, որ անշուշտ շարժանկարի աստղերը գիտելու գացած չէր:

Եւ ահաւասիկ վրդովիչ զրոյց մը Սուրիոյ թերթերուն մէջ.— Իբրեւ թէ Ճելալ Պայար առաջարկեր է Իսքէնտէրունի կցել Հալէպը, եւ Ամերիկացիները խոստացեր են (վերապահութեամբ):

Ճիշդ է որ ախորժակը ուտելով կը բացուի ...

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՕՐՈՒԱՆ ՀՐԱՏԱՊ ԽՆԴԻՐԸ

ԻՏԸՆ ԵՒ ՏԸԼԸՍ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԾ ԵՆ

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Պ. Ֆ. Տըլըս Լոնտոնէն Փարիզ հասաւ երէկ, երեքշաբթի, ֆրանսական կառավարութեան հետ ալ խորհրդակցելու համար :

Վերջին լուրերու համաձայն, որոշ լաւատեսութիւն կը տիրէ Անգլիոյ մէջ, իբրեւ հետեւանք Պ. Պ. Իտընի եւ Տըլըսի խորհրդակցութեանց: Երկու երկիրներուն տեսակէտները մեծապէս մօտեցած են իրարու: Կը հաստատուի թէ երկու նախարարները յաջողած են զգալի համաձայնութեան մը յանգիլ՝ Հնդկաչինի մասին: Պ. Իտըն սկզբունքով ընդունած է որ հաւաքական ձեռնարկ մը կատարուի, որպէսզի Հնդկաչինի կարմիրներուն ձեռքը չիյնայ: Եւ սակայն, բացատրած է թէ Անգլիոյ զինուորական մասնագէտները անմիջական վտանգ մը չեն տեսներ եւ թէ միացեալ ձեռնարկը կարելի է յետաձգել մինչեւ Ժընեւի ժողովին գումարումը (26 ապրիլ): Տըլըս ալ իր կարգին ընդունած է անգլիական (եւ ֆրանսական) տեսակէտը,— առ այժմ չընել որեւէ բան որ կրնայ վնասել Չինաստանի հետ կատարուելիք բանակցութեան, Ժընեւի մէջ : Անգլիոյ արտաքին նախարարը միեւնոյն ատեն տրամադիր կ'երեւայ ապահովութեան դաշնագիր մը կնքելու հարաւ-արեւելեան Ասիոյ մասին, աւելի վերջը :

Երկու նախարարներուն առաջին տեսակցութիւնը կարճ տեւեց, ժամը 16էն 18: Երկրորդ խորհրդակցութիւն մը տեղի ունեցաւ ի ներկայութեան Չըրչիլի, որ հրաւիրած էր նաեւ Լոնտոնի ամերիկեան դեսպանը: Անգլիոյ աշխատաւորականները վճռապէս հակառակ են որեւէ ագարարութիւն ուղղելու Չինաստանի, Ժընեւի ժողովէն առաջ: Տըլըսի հետ կատարուած խորհրդակցութեանց ատեն, Անգլիոյ ներկայացուցիչները բացատրած են թէ ֆրանսական կառավարութեան բանելիք դիրքը կրնայ վճռական դեր կատարել հաւաքական ձեռնարկի մը հարցին մէջ :

Երկու նախարարները քննած են նաեւ Յորդանանի եւ Իսրայէլի միջեւ ծագած միջադէպը: Հին դաշնագրի մը համաձայն, Անգլիա պարտաւոր է օգնել Յորդանանի, պատերազմի մը պարագային, հետեւաբար կ'ուզէ ճնշում բանեցնել երկու երկիրներուն վրայ, որպէսզի աւելի չծանրացնեն կացութիւնը :

ՄԻԱՑԵԱԼ ԲԱՆԱԿ ԵՒ ԱՆԳԼԻԱ

Նախարարական խորհուրդը արտակարգ նիստի հրաւիրուած էր Բշ. օր, նախագահութեամբ Պ. Ուինսթըն Չըրչիլի, քննելու համար Անգլիոյ նոր յանձնառութիւնները՝ Եւրոպայի միացեալ բանակին հանդէպ :

Կ'ըսուի թէ Պ. Իտըն այսօր չորեքշաբթի, մանրամասնութիւններ պիտի հաղորդէ այդ յանձնառութեանց կամ երաշխիքներու մասին: Առ այժմ խիստ գաղտնապահութիւն կը տիրէ քաղաքական շրջաններու մէջ: Անգլիոյ երեսփ. ժողովին Բշ. օրուան նիստին մէջ, արտաքին նախարարութեան ներկայացուցիչը հաստատեց՝ թէ Ատլանտեան խորհուրդին բրիտանական պատուիրակը ցաւ յայտնած է մարէշալ Ժիւէնի ծանօթ յայտարարութեան առթիւ: Անգլ. կառավարութիւնը միշտ այն տեսակէտն ունի թէ միացեալ բանակի դաշինքը ամէնէն նպատակայարմար ծրագիրն է, Գերմանիոյ զինեալ ուժերը Արեւմուտքի պաշտպանութեան ցանցին միացնելու համար :

Արտաքին նախարարը իր յայտարարութեան մէջ պիտի բացատրէ թէ Մեծն Բրիտանիա ինչ նոր զիջումներ կատարած է, ընդ առաջ երթալով Ֆրանսայի տեսակէտին: Կը կարծուի թէ անգլիական զօրամաս մը պիտի դրուի Եւրոպայի միացեալ բանակի սպայակոյտին ուղղակի հրամանատարութեան տակ, զօրագունդ մը որ եա պիտի չյանձնուի, առանց նախապէս խորհրդակցելու :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՄԻԱՅՆ 23 ՀՈԳԻ

Միջին Ֆրանսայի շէն գաղութներէն մէկը վերջերս վերաբացաւ իր հայերէնի դասընթացքը, որ դադրած էր քանի մը տարիէ ի վեր: Կը հետեւէին 70–75 աշակերտներ :

Թղթակից մը կը գրէ, այս առթիւ.— Գաղութը կը բաղկանայ 660 հոգիէ: Վերաբացման առթիւ, հրաւիրած էինք նաեւ ծնողները: Ներկայ էին միայն *քանիերեք հոգի* :

Քանի մը տարի առաջ, նոր եւ փառաւոր դպրոց մը շինուեցաւ Պոլսոյ թաղերէն Ֆէրիգիւղի մէջ :

Երէկ հասած պոլսահայ թերթերէն կ'իմանամ թէ այս տարի աշակերտներու թիւը հասած է 550ի:

Կը նշանակէ թէ մօտաւորապէս այդքան ծնողներ կը հետաքրքրուին իրենց զաւակներուն դաստիարակութեամբ :

Այն ալ երկրի մը մէջ ուր ամէն մարդ իր շուքէն կը վախնայ :

Իրենց զաւակները դպրոց դրկելով, այդ ծնողները անշուշտ ծանր զոհողութիւններ կը ստանձնեն :

Այնտեղ ալ դժուար կը նարուի ապրուստը, ինչպէս ամէն տեղ :

Ի՞նչ բացառիկ զոհողութիւն կը պահանջէ շաբաթօրեայ դասընթացք մը :

Եւ յետոյ, այդքան ծանր յոգնութի՞ւն է ներկայ ըլլալ ծնողական ժողովի մը: Մասնակցիլ բազմութեամբ, մօտէն հետաքրքրուիլ, թելադրութիւններ ընել, պարտականութիւններ ստանձնել :

Երբեք սիրտ չունիմ դաս տալու մէկուն միւսին: Գիտեմ ըլլալիք առարկութիւններն ալ,— միջավայրը փոխուած է, ժամանակ չունինք ...

Ի վերջոյ ինչո՞վ կը կ'ոգեւորուին այս պատուարժան ծնողները, երբ իրենց հոգեհատորներուն հայեցի դաստիարակութեան խնդիրն անգամ բան մը խօսիր իրենց ոչ սրտին, ոչ ալ մտքին:

Միայն 23 հոգի վեց հարիւր վաթսուն հոգինոց գաղութէ մը: Թերեւս աւելի պակաս՝ յաջորդ ժողովի մը :

Ատոր երկու անգամը կարելի է գտնել որեւէ սրճարանի մէջ:

Այսպէ՞ս էիք երէկ, մեր հայրենի գիւղերուն մէջ, ուր ախուդողը անպակաս էր տարին տասներկու ամիս:

Քանի մը տարի ալ այսպէս, եւ մեր ընտանեկան անդորրութիւնն անգամ պիտի խանգարուի, անջրպետ մը բանալով հիներուն եւ նորերուն միջեւ:

Օրինակնե՞ր կը պակսին, Փարիզէն մինչեւ Մարսէյլ:

Դասընթացք ունինք: Միութիւններ եւ լսարաններ կան: Պատեհութիւններ՝ կարելին փրկելու :

Ի՞նչ կը պակսի մեր ամենօրեայ վայելքէն, եթէ շաբաթը քանի մը ժամ ալ յատկացնէք մեր զաւակներուն ... հայացման :

ՎԱՀԷ

ՕԳԻՒՍՏ ԼԻՒՄԻԷՌ

Օգիւստ Լիւմիէռ, որուն մահը ծանուցած էինք երէկ, եւ եղբայրը՝ Լուի յաջողեցան միացեալ ուժերով եւ տաղանդով շինել մեքենաներ որոնց սկզբունքներով այսօր ալ կը շինուին շարժանկարի գործիքներ:

Մինչեւ 1948 Լուի Լիւմիէռ առանձին կ'ընէր գիւտերը, իսկ Օգիւստ ծանօթ էր իբրեւ կենսաբան եւ բժշկական հետազօտիչ :

Երբ Լուի մեռաւ, Օգիւստ յայտնեց թէ երկուքը միասին աշխատած էին :

Օգիւստ ծնած էր Պըզանսոնի մէջ, Զուիցերիոյ սահմանին վրայ, 1862 Օգոստոս 19ին: Թէեւ բժշկութիւն կ'ուսանէր, բայց կ'աշխատէր իր եղբօրը հետ իրենց հօր փոքրիկ մութ սենեակին մէջ: Ի վերջոյ մութ սենեակը վերածեցին շարժանկարի մեծ գործարանի մը:

Երեք տարի եռք Ամերիկացի Թոմաս Էտիսըն հնարեց վերարտադրելու գիւտը յաջորդական լուսանկարներով: Լուի եւ Օգիւստ իրենց լուսանկարչական գործիքով յաջողեցան առաջին անգամ բանալ շարժանկարի թատրոն մը: Մինչեւ իսկ այսօրուան վերջին արհեստագիտութիւնը հիմնուած է երկու եղբայրներու գիւտին վրայ :

Անոնց ղեկավարութեամբ առաջին շարժանկարի ներկայացումը կատակերգութիւն մըն էր «Ջրողը ջրուած» :

Երբ երկու եղբայրները կատարելագործեցին իրենց գիւտը, Օգիւստ բժշկութեան վերադարձաւ եւ անկէ վերջ իր կեանքի մեծ մասը նուիրեց բժշկական հետազօտութեանց: Ականաւոր կենսաբան մը եղաւ եւ կարգ մը բժշկական գիւտեր ըրաւ, բազմաթիւ գիրքեր գրեց վիթամիններու, մանրէաբանութեան եւ բուսաբանութեան մասին: Պատուոյ Լեգէոնի ասպետ էր:

Լիոնի Օթէլ Տիէօ հիւանդանոցին մէջ ան հիմնեց իր ծախքով չողաքննութեան (ռատիօկրաֆի) ստաարկութիւն մը: Իբրեւ աշխատակից եւ օգնական ունեցած էր Պեռառի, հաստատեց մարթային վէրքերու ախտացման դրութիւնը

Ան յեղաշրջում մը յառաջ բերաւ մինչեւ այն ատեն ընդունուած ախտաբանական եւ բնախօսական երեւոյթներու մասին: Շնորհիւ Լիւմիէռի այսօր կը դարմանուին շատ մը հիւանդութիւններ որոնք անդարմանելի կը նկատուէին:

Որքան գիտուն էր, նոյնքան ալ բարեգութ: Օգնութեան կը հասնէր թշուառներուն: Իր հաստատած բուժարանին մէջ կը դարմանուէին հիւծախտի եւ խլիրդի ծանրագոյն դէպքերը :

ԸՆԴՀ. ԶՕՐԱՇԱՐԺ ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ՄԷՋ

Հնդկաչինի ազգայնական կառավարութիւնը որոշեց ամբողջական զօրաշարժ մը կատարել մայիս 15էն առաջ, զէնքի տակ առնելով 21 – 25 տարեկանները :

Այդ կառավարութիւնը այժմ հարիւր հազար կանոնաւոր զինուոր ունի ռազմադաշտին վրայ: Նոր զինուորագրութեան շնորհիւ կը յուսան 140–150.000 զինուոր եւս աւելցնել :Միւս բոլոր զինուորները, եւ կամաւորներն ալ հաշուելով, ընդհ. թիւը պիտի հասնի կէս միլիոնի :

Վերջին լուրերու համաձայն, կռիւները կատաղօրէն կը շարունակուին Տիէն Պիէնի բերդին առջեւ: Գիրկընդխառն կռիւներ ալ տեղի կ'ունենան, դանակներով, սուրերով եւ սուիններով: Ըմբոստները նոր գրոհ մը կատարեցին ընդդէմ դիրքերուն, բայց չկրցան իրենց նպատակին հասնիլ: Ֆրանսացիները կը պահեն իրենց գրաւած դիրքերը Երկու կողմերն ալ ծանր կորուստներ կրեցին

ՕԴԱՆԱՒԱՑԻՆ ծանր արկած մը տեղի ունեցաւ Ապրիլ 3ին, երբ թրքական Արփ օդանաւը Անգարայէն Ատանա կ'երթար : Քսան ճամբորդներէն եւ հինգ օդաչուներէն ոչ մէկը փրկուեցաւ : Զոհերուն մէջ են Թուրքիոյ գիւղացիական կուսակցութեան նախագահը, Րէմզի Օղուզարդ, Պոլսոյ երեսփոխան Սալոմոն Ադատօ, ինչպէս եւ հայ ճարտարագէտ Քարլօ Այվազեան, փրոֆ. Արըք եւ ուրիշ երեւելիներ :

ԼԱՅՆԱՄԻՏ ԸԼԼԱՆՔ

●

Առօրեայ մեր յարաբերութեանց ընթացքին յաճախ կը հանդիպինք նեղմիտ ու կասկածոտ անձերու:

Ամէն խօսակցի մէջ հակառակորդ մը կամ ընդդիմախօս մը տեսնող, ամէն անձի մէջ դաւադիր մը կամ թշնամի մը փնտռող մէկը հիւանդագին հոգի մը կը կրէ:

Կասկածամտութիւնը արդիւնք է ընդհանրապէս ծայրայեղ դիւրագրգռութեան եւ անձնակեդրոն ապրումներու:

Կարելի չէ սպասել, որ մեզ աղմկահարող բոլոր մարդիկ խորհին կամ զգան մեզի պէս:

Կան զուարթախօս, սակաւախօս, լռակեաց կամ վերապահ անձեր:

Ընկերային կեանքի մէջ անոնցմէ իւրաքանչիւրը ուրոյն հոգեբանութեան մը արտայայտիչն է:

Շատ անգամ, մեր կարգին, վերապահ գտնուած ենք մենք եւս անոնց հանդէպ, որոնք նուազ ջերմ հոգի ունին, ու կ'ապրին իրենց փղոսկրէ աշտարակին մէջ:

Բայց երբ դիպուածը կամ պարագաները այնպէս դասաւորուած են որ կապեր հաստատենք նման անձերու հետ, հաստատած ենք մեր առաջին տպաւորութեանց սխալ ըլլալը:

Լայնախոհութեան պակասն է ընդհանրապէս, որ կը մղէ մեզ մարդոց մասին արագ եւ հապճեպ կարծիքներ կազմելու, փոխելու համար յանկարծ զանոնք, երբ փոխուած են պայմանները ու մենք առիթ ունեցած ենք դէմքերը աւելի մօտէն ճանչնալու:

Լայնախոհութիւնը հոգեկան բարեմասնութիւն մըն է, որ կ'ենթադրէ սառն դատողութիւն եւ անկողմնակալ կչիռ:

Լայնախոհ մէկը առաջին իսկ բողէին կարծիք կամ տեսակէտ չի յայտներ իր շուրջիններուն մասին:

Դիտել, ուսումնասիրել, քննել ու յետոյ եզրակացութիւն հանել, առաքինութիւն մըն է, որ կը պակսի շատերուն:

Ատկէ ընկերային կեանքի մէջ աւելորդ տաղտուկ եւ յուզում պատճառող շատ մը ցաւեր ու ըսի ըսաւներ:

Արագ տպաւորութեանց տակ գործող շատեր, հետագային զղջացեր են իրենց հապճեպ եզրակացութեանց համար:

Ատկէ առածը որ կ'ըսէ.

Շատ մի սիրեր ատել կայ. շատ մի ատեր, սիրել կայ:

Այսինքն. յաճախ չափէն աւելի կը սիրենք մեզ հետ յարաբերողները, առանց նախապէս լաւ մը ճանչնալու իրենց նկարագիրը կամ զիրենք, ու փոխադարձ, կը յայտնենք աննպաստ կարծիքներ ուրիշներու համար զոր օր մը հանգամանօրէն ճանչնալով, հարկադրուած կը փոխենք մեր տեսակէտը:

Քանի քանի սիրտեր խորտակուեր են պարզ այն պատճառով, որ մեր կարծիքներուն մէջ եղած ենք խիստ ու դաժան, երբ պէտք էինք ըլլալ, ընդհակառակն, աւելի մեղմ ու լրջախոհ:

Առաջին տպաւորութիւնները որքան ալ խոր, միշտ ուղիղ չեն ըլլար:

Կան տպաւորութիւններ որ կազմած ենք մեր մէկ սրտնեղ վայրկեանին, երբ ուրիշներ այդ պահուն ապրած են եղեր հոգեկան այլ ձեւի տրամադրութիւններու մէջ:

Եթէ կորուստ մը ունեցած ենք մենք, կամ վատ լուր մը տխուր ազդեցութիւն գործեր է մեր վրայ, (որմէ տեղեկութիւն չունէին ուրիշներ ու կը զուարթաբանէին), ապա ուրեմն սխալ է ենթադրել, թէ այդ վայրկեանին անոնք մեզ կը հեգնէին կամ կը մնային անտարբեր մեզ խոցող ցաւի մը նկատմամբ:

Կասկածամտութեան իբրեւ հետեւանք, խորտակուած են շատ մը բարեկամութիւններ, ու լայնախոհութեան իբրեւ արդիւնք, անքակտելիօրէն իրարու կապուած են ուրիշ հոգիներ:

Կասկածը վատ ուղեկից է: Լայնախոհութիւնը հոգիները իրարու միացնող ու մտերմացնող բարեմասնութիւն մը:

Կեանքի մէջ որքան թիւրիմացութիւններ պիտի խնայուէին, եթէ մարդիկ ըլլային հանդէպ իրարու նուազ կասկածոտ ու աւելի լայնախոհ:

Լայնախոհ մէկը ինքնվստահութեան ներողամիտ հոգի մը կը կրէ:

Ան չի փորձեր ակամայ գործուած սխալի մը մէջ ուրիշներու դիտումն ու դաւադրութիւնը տեսնելու:

Կը քննէ հարցերը եւ դէպքերը սառնարիւնօրէն ու կը յանգի լրիւ կամ ամբողջական եզրակացութիւններու:

Այս եզրակացութիւնները կ'ըլլան ընդհանրապէս առողջ ու չիտակ. բարերար ու կազդուրիչ:

Կասկածամտութեան՝ առաջ բերածը կիրք ու վէճ է. լայնախոհութեան արդասիքը՝ հաշտարար ոգի ու ներողամտութիւն:

Կասկածոտը հոգեպէս տառապող հիւանդ մըն է. լայնախոհը հոգեպէս առողջ եւ կենսուրախ անձ մը:

Առաջինը ընկերութեան մէջ վէճեր, ու թիւրիմացութիւններ կը ստեղծէ, երկրորդը առաջքը կ'առնէ անհասկացողութեանց ու ամուլ վէճերու:

Կասկածոտը իր անձին վնասող անձնաթշնամի մըն է, լայնամիտը զուարթութեան մէջ իր հոգին պարուրող սիրտ մը:

Ընկերային կեանքը առաջին տեսակի տիպարներով կը տառապի պարզապէս, մինչ վերջին տեսակի հոգիներ ամենօրեայ կռիւներ կը վերածեն անգամ խոշոր երդիքներու տակ յարդարուած սեղանները:

Կեանքը առաջիններով պիտի դառնար անտանելի, վերջիններն է որ քիչ մը զուարթութիւն կը խառնեն առաջիններու մեզ մատուցած դառնութեան բաժակներուն:

Կը թուի թէ ժողովուրդի մը քաղաքական կեանքը որոշ չափով ազդած պէտք է ըլլայ զինք բաղկացնող անհատներու հոգեկան կառոյցին վրայ:

Հետաքննին պրպտում մը երեւան հանէր հաւանօրէն այս մարզին մէջ, շահեկան նորութիւններ:

Ընդունինք, որ դաստիարակութիւնը իր տեղը ունի մեր նկարագրին մաս կազմող այս տարրերէն մէկուն կամ միւսին մէջ:

Տղաք լայնամտութեան դասերը պէտք է առնեն ընտանիքին մէջ:

Դպրոցը իր հերթին, պէտք է գտնէ առիթներ, վարժեցնելու փոքրերը լայնամիտ ըլլալու:

Հապճեպ եզրակացութիւններ հանել գործն է անարդարադատ անձերու:

Այն որ արդարութեան զգացումը ունի ու կ'ուզէ հեռու մնալ իր խղճմտանքը խոցող արագ դատումներէ կամ վճիռներէ, պարտի ըլլալ լրջախոհ եւ լայնամիտ:

Հարցերը եւ անձերը դիտել իրենց զանազան կողմերէն ու յետոյ վճիռ արձակել, գործն է իմացականապէս զօրաւոր ուղեղներու:

Դիւրագրգիռ անձեր են որ գոր ինչ գրեցի գրեցիով կ'ուզեն վճիռներ տալ:

Ու այս վճիռները կ'ըլլան յաճախ սխալ ու անարդար:

Զօրացնել լայնամտութեան ոգին մեր մէջ ու աշխատիլ կործել մեր հոգին կրծող կասկածի որդերը, ծափահարելի աշխատանք մըն է:

Ու հանրային կեանքի մէջ որքան լայնամիտ անձերու պէտք ունինք նաեւ մենք, թիւրիմացութիւններ կանխելու եւ մեր քառակուսի սայլերը երկանիւ արգաշարժ կառքերու վերածելու համար:

ԱՐՄԵՆԻԱ

"ԱՌԱՆՁՆԱՇՆՈՐՀԵԱԼՆԵՐԸ" Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

●

«Լը Մոնտ»ի ռուսագէտ աշխատակիցը Անտոէ Փիէռ կը վերլուծէ Խ. Միութեան տնտեսական նոր քաղաքականութիւնը, որ կը ձգտի զարգացնել թեթեւ եւ սննդական ճարտարարուեստը, գոհացում տալով բոլոր սպառողներուն եւ բարձրացնելով ապրուստի մակարդակը: Պիտի օգտուին նաեւ վարչաձեւին առանձնաշնորհեալները, որոնք թէեւ փոքրամասնութիւն կը կազմեն, սակայն մեծ ազդեցութիւն ունին, քանի որ անոնց ձեռքն են վարչութեան, բանակի եւ ճարտարարուեստի բոլոր կարեւոր պաշտօնները: Անոնք ստանալով բարձր աշխատավարձ, կը կազմեն սպառողներուն ընտրանին եւ հետզհետէ կը դառնան աւելի պահանջկոտ:

Խ. Միութեան ներքին առեւտուրի նախարարը, Պ. Ա. Միկոյեան անցեալ հոկտեմբերին կը խոստանար հրապարակ հանել աւելի մեծ թիւով սառնարաններ, լուացքի եւ փոշեհան մեքենաներ, ձայնասփիւռի եւ հեռատեսիլի գործիքներ եւն., նաեւ շինել տալ ընտիր կարասիներ եւ կերպասներ, բարելաւել անուշահոտութեանց տեսակը եւայլն, արտադրել տեղական ապրանքներ, մրցելու համար արտասահմանէն ներմուծուած ապրանքներուն հետ.

Կը թուի թէ Պ. Միկոյեանի խոստումները կ'իրագործուին եւ գլխաւորաբար խորհրդային բարձր ընկերութեան մէջ կիներն են որ կը գնահատեն անոր գործունէութիւնը, յուսալով թէ պիտի կրնան մրցիլ դրամատիրական երկիրներու իրենց քոյրերուն հետ: Ճոխութեան ճաշակը սկսաւ երեւալ 1953ին: Կը հաստատուի որ անցեալ տարի բամպակի սպառումը մեծ խանութներու մէջ տասը առ հարիւր աւելցած էր, մինչդեռ մետաքսի վաճառումը աւելցած էր եօթանասուն առ հարիւր: 1953ին հինգ անգամ աւելի սառնարան ծախուեցաւ քան 1952ին, երգապնակիտները եօթանասուն անգամ աւելի ծախուեցան: «Կարոն» գուլպաներու (կոպիտ նիլոն) վաճառքը բանուկ էր մինչեւ «սարդի ոստայն» տեսակի երեւումը որ աւելի նուրբ է: Մետաքսէ գեղեցիկ ժանեկազարդ ճերմակեղէններն ալ ողողած են հրապարակը:

Փարիզեան եւ ամերիկեան հագուստներու եւ վերարկուներու երկու հարիւր յիսուն տեսակներու ցուցահանդէս մը բացուեցաւ Մոսկուայի մօտէլներու տան մէջ: Մոսկովեան ամէնէն մեծ խանութը վեց հարիւր տեսակի համար շողշողուն ծանուցում մը հրատարակած էր: Անոնք խորհրդային մետաքսի գործարաններէն եկած էին: Բազմութիւնը այնքան խուռներամ դիմեց որ ոստիկանական կարգապահութեան հարկ եղաւ: Մետաքսները շինուած էին «Կարմիր Ռոզա» գործարանը (գերմանացի յեղափոխական Ռոզա Լիւքսէմպուրկի անունով):

Ուրիշ «մօտէլ» մը որ շատ ուշագրաւ էր մանիշակագոյն հագուստ մըն էր, կանաչ բաց: Տեր գիւղացի կին մը ուշիմը մօրթէ վերարկուով մը եւ խոշոր մոյկերով որ առանց նշմարուելու ներս մտած էր, ուշադրութեամբ կը դիտէր մանիշակագոյն թեթեւ հագուստը որուն մէջէն ծածկի մը կար. Ամերիկացի թղթակիցը Սալիզպըրին կը գրէ թէ «կարծես աչքերը ակնակապիճներէն դուրս կու գային»: Գինները հետեւեալներն էին.— ճերմակ «սաթէն» հագուստ մը 136 ռուպլի մեթրը, Քաշմիր 110 ռուպլի մեթրը, գեղեցիկ թաւիշներ 210 ռուպլի մեթրը եւ «Թօզ-Թուէ» գործատան ուրիշ ծաղկաւոր կերպասներ որոնց գինը 121էն 126ի միջեւ կը տատանէին: Եթէ ֆրանքի պաշտօնական սակի վերածենք (մէկ ռուպլին 87 ֆրանք կ'արժէ), խորհրդային մետաքսը առասպելական գիններու կը հասնի: Սակայն ռուպլիով գնելու կարողութիւնը մօտ 35 ֆրանք ըլլալով, ճերմակ սնդուսին գինը 4760 ֆրանք կ'ըլլայ (մեթրը), իսկ թաւիշինը 7350 ֆրանք: Պէտք է որ Մոսկուացի քաղաքացի մը հազարաւոր ռուպլիներ շահի ամսական եւ դրամատան

ԱՅՆ ԴԺԲԱԽՏ ՕՐԵՐԷՆ

(ԽՐ. ԱԴԱՄԵԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԸ)

★

Ըստ Գ. Զէյթլի պատմութեան, Զանկըրիի կառավարիչը իր աշակերտակիցն է եղած. բարեկամացած է անոր հետ Պոլսոյ մէջ եւ օգնած անոր յառաջդիմութեան եւ գործերուն իրականացման ասպարէզին մէջ: Կառավարիչը իբրեւ երախտագիտութիւն, միջոցով մը ազատած է զիրենք:

Օհան Կարապետեան յետագային պաշտօնակից եղաւ Իզմիրի մէջ: Իրեն յաջորդեցնելով Ղեւոնդ Ծ.-Վ. Դուրեան, որ1922ին Իզմիրի դժնդակ օրերուն հօտը լքելով խոյս տուաւ:

Ուշաքէն կը մեկնիմ Իզմիր, (150 քլմ.) հակառակ ազգականներուս եւ աքսորականներու պնդումին որ հոն մնամ՝ ընկերներուս եւ ընտանեկան սէրը կ'ազդէր հոգիս, կ'ուզէի իմանալ բանտարկուած ընկերներուս վիճակը: Կ'ողջագուրուինք: Տամուկ աչքերով, սեղմուած սրտով կը բաժնուիմ, Օհան Վարդապետ կը մօտենայ եւ կ'ըսէ. «Տղաս, քեզի խրատ մը պիտի տամ, լաւ միտքդ պահէ, երբ Իզմիր հասնիս, բնաւ հրապարակի վրայ չերեւաս»:

Շոգեշարժ մեքենան կը ֆշշայ վիշապի մը կատաղութեամբ, ծանր կը տքայ ու կը քաշէ կառաշարը մեծ ճիգով: Պատերազմ է, իր բնական անունը չի հասնիր: Հանքածուխի տեղ փայտ կը լափէ անյագ, պէտք եղած ուժը չստանար: Կը թուայի դանդաղ, շնչահեղձ կը հասնինք Այա Շէհիր:

Աշնան խոնաւ օր մըն է: Բարակ անձրեւ մը կը մաղուէր: Կայարանին մէջ չկայ խաղաղ օրերու եռուզեռը, սիրտս կը տրոփէ, ժամերը կ'անցնին տաղտուկ տաղտուկ. կը ցանկամ վայրկեան առաջ հեռանալ այս մռայլ միջավայրէն:

Ահա վայնասուն մըն է կը փրթի, բազմութիւն մը կը խուժէ դէպի կառաշարը, մութին մէջ բան չեմ տեսներ դրան կը մօտենամ, սարսափած դուրս կը նայիմ, կը մտաբերեմ Ջարդի օրերը Տէր Զօրի մէջ: Մարդուս աչքը ինչ որ տեսած է միշտ կ'երեւակայէ: Բաց աչքերով տեսած եմ անխղճօրէն յօշոտումը կիներու, ծերերու, երախաներու, երիտասարդներ հարիւրներով իրարու կապուած եւ սպաննուած փայտերով, քարերով, դանակներով կատաղի բորենիներու կողմէ:

Կառաշարէն վար կ'ուզեմ նետուիլ, բայց ահա ցնցոտիներու մէջ փաթթուած, բոպիկ ուրուականներ կը բարձրանան վակոնին մէջ ու կը խօսին կոշտ թուրքերէն մը: Կը քաշուիմ անկիւնս ու մտիկ կ'ընեմ: Արդէն լեցուած են չորս կողմս, երբեմն լուցկի մը կը վառեն ծխիկի համար ու անոնց թափթփած, աղտոտ, յոգնած դէմքերը երեւան կ'ելլեն:

Քիչ վերջ իրենց խօսակցութենէն կ'իմանամ որ արեւելեան ճակատէն պարտուած զինուորներ են, սարսափահար՝ իրենց կերած հարուածէն: Ամբողջ ճակատը քայքայուած է, ձիներուն տակ մնացած են հազարաւոր վիրաւորներ, լքած ռազմամթերք, պաշար եւ ռազմական առարկաներ: Մէկը ընկճուած կը խօսէր.

— Այդ ճակատին վրայ աննման քաջեր կային, Հայեր էին որոնք «հուռռա, հուռռա վրժ, վրժ» (վրէժ վրէժ) պոռալով կը յարձակէին, այնպէս յանդգնութեամբ եւ անվրէպ կը զարնէին, որ, կարելի չէր չուէչ առնել անոնց հարուածներէն, ամենամեծ վնասը անոնք հասցուցին, մեր հարիւրին իննսունը զոհ գացին: Աժտահար են պապամ աժտահար, ոչ ցուրտէն, ոչ տաքէն, ոչ ալ կրակէն կը վախնան»:

Հոգիս կը թեթեւնար, սիրտս կը բարձրանար, լսելով մերոնց քաջագործութիւնները եւ վրիժառութիւնը, այն ալ թշնամիին բերնէն: Անկիւնէ մը կը լսուէր խռպոտ ձայն մը «Ախ, հիմա եթէ Հայ մը գտնեմ, բզիկ բզիկ կ'ընեմ, Հայ մը չկա՞յ հոս»:

Վատերը սովոր են միայն անպաշտպաններ մորթել ոչխարի պէս: Ես անկիւնիս մէջ կը պզտիկնամ, կը պզտիկնամ, իսկ էութիւնս կը մեծնայ, կը թեւածէ դէպի հայկական բարձունքները, հայ արշաւող քաջերը, զէն ու զրահի յաղթանակի թոհ ու բոհին խառնուելու:

Հայրենիքի ապառնի պատմութեան գեղեցիկ նախազգացումով կը սկսիմ ապրիլ, մոռցած եմ բոլոր տառապանքներս: Նոր մարդ մըն եմ դարձած:

Ահա Իզմիրի բարձունքները կ'երեւան, Բաղոսի լեռները, հին հռովմէական կիսաւեր բերդերը կը ցցուին հրմշտկելով, ամպերը կը ցուցադրեն Մեծն Աղէքսանդրի եւ հռովմէական անցեալի փառքերը, անոնց շինարար ոգին եւ քաղաքակրթութեան նրբութիւնը:

Ահա եւ Եգէական ծովուն գեղածիծաղ համայնապատկերը գլխիչ փարթամութեամբ, «Միջերկրականի ամենագեղեցիկ ծովախորշը», պարապ տեղը չէ որ Լամարթին երգած է Զմիւռնիոյ սիրուն տեսարանները, «Արեւելքի Աստղը», իսկ Փիէռ Լոթի հիմնուելով բազմաթիւ ականատեսներու վկայութեանց վրայ ըսած է, Իզմիրի ծովախորշը Մարսէյլի, Ճենովայի եւ Նափոլիի ծովախորշերէն աւելի սիրուն եւ գեղեցիկ է:

Աւաղ այս գողտրիկ քաղաքը եւ վաճառաշահ աշխարհամասը բաժին ինկած է բարբարոս պետութեան մը:

Շոգեկառքը դանդաղ կը մտնէ կայարան, հոս ալ կեանքը մեռած է:

Մահն է որ կը թագաւորէ ...

Ե. ՀԻՍԱՑԵԱՆ

(Շար.)

մէջ ալ խնայողութիւն ունենայ, այսքան սուղ հագուստներ գնելու համար :

Մարտի սկիզբը Մոսկուայի ամէնէն մեծ խանութներէն մէկը Մութօրկ ցուցադրութիւն մը բացաւ անօւշահոտութեանց եւ զարդարանքի առարկաներու։ Մուտքի դրան առջեւ կարմիր այտերով, յօնքերը փետտած գեղեցիկ աղջիկ մը երեսը բրնձափոշի կը քսէր։ Դրան վրայ կը կարդային, «Առաջին յարկ, բացումը այսօր : Գնորդներուն մասնագէտ մը խորհուրդներ պիտի տայ սորվելու գեղեցկագիտական ապրանքները գործածել »։ Այս խանութին մէջ անուշահոտութեանց մեծ այլազանութիւն մը կար, երեսի եւ շրթունքի կարմիրի, բրնձափոշիի, եղունգի ներկի եւայլն։ Անուշահոտութեանց մէջ կար «կարմիր Բանակին Յոբելեանը» նշանակը, գինը մօտ 1700 ֆրանք։ Մորթը անուցանող իւղ մը կ'արժէր երկու ռուպլի տասը, ակռայի փոշի երկու ռուպլի 60, եւայլն։ Փողկապի հարիւրաւոր տեսակներ կային, եւ գնողին գրքոյկ մը կուտային ուր կը բացատրուէր թէ ինչպէս պէտք է կապել փողկապը։

Այր յաճախորդն ալ չէ մոռցուած ճաշակի այս նրբացման մէջ։ Այն այրերը որոնք չեն գոհանար պատրաստ շինուած հագուստներով, անոնց համար ալ «յիսուն լաւագոյն դերձակի արհեստանոցներ» բացուած են մեծ քաղաքներու մէջ, ինչպէս Մոսկուա, Լենինկրատ, Քիէվ, Խարքով։ Հոն՝ կ'աշխատին լաւ մասնագէտ դերձակներ, ուր մէկ վարպետ դերձակ մը կը կտրէ, կը կարէ, փոխանակ, ինչպէս պատրաստ շինուած հագուստին մէջ, հինգ վեց դերձակ աշխատելու։ Մոսկուայի ձայնասփիւռը կը յայտնէր թէ այս արհեստանոցներու վարպետ դերձակները իրենց յաճախորդներուն տունը կ'երթան երթալ «Մոսկովիչ» կառքերով։

Այսպէս, Մալենկովի նոր վարչաձեւը կ'ընդունի իբրեւ անվիճելի իրողութիւն խորհրդային ընկերութեան յառաջդիմական տարբերութիւնը եւ չուզեր սահմաններ պարտադրել անոր։ Խ. Միութեան մէջ «քաղքենի» չկայ բառին մարքսեան առումով, քանի որ դրամատիրութիւնը վերցուած է, բայց կայ հարուստ եւ աղքատ, եւ նոր հարուստները, որ դասակարգ մը կը կազմեն հետզհետէ աւելի գիտակից իրենց իրաւունքներու, պահանջներ կը բանաձեւեն, եւ համայնավար կուսակցութիւնը բնական կը գտնէ գոհացնել։ Փոյթ չէ թէ ինչ կը մտածեն այն կիները որ գիշեր ցերեկ փողոցներու ձիւները կ'աւլեն, ինչպէս եւ անոնք որ տնտեսապէս տկար դասակարգին մէջ կը մնեն :

ՆՈՐ ՄԻՋԱԴԷՊ մը ծագեցաւ Իսրայէլ Երեւաւ. ժողովին մէջ, երբ կր քննուէր միացեալ բանակի ծրագիրը։ Գաղտնի քըւէարկութենէն օգտուելով, կառավարական կուսակցութենէն ալ խումբ մը երեսփոխաններ քուէարկեցին բանաձեւ մը, որ կը գեպչէր վարչապետութեան տրամադրութեան տակ դրուած վարկերը :

«ՓՈԹՈՐԻԿ»Ի ԽՆՋՈՅՔԸ

★

Կիրակի, 4 Ապրիլ, արտասովոր խանդավառութիւն մը կը տիրէր Ազգ. Տան թատերասրահին մէջ, ուր խնճոյք մը սարքած էր Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբը :

Ընկերներ, բարեկամներ եւ ամբողջ ընտանիքներ կանուխէն համախմբուած էին սեղաններու շուրջ։ Խումբին անդամները ամէն յոգնութիւն յանձն առած էին, երեկոյթին յաջողութիւնը ապահովելու համար :

Բացումը կատարեց ընկեր Շ. Միսաքեան, ջերմապէս շնորհաւորելով Դաշնակցութեան այս երիտասարդ խումբին ձեռնարկը։ Բացատրեց թէ երբ քննադատութիւններ կը կատարեն նոր սերունդի մասին, չի նշանակեր թէ ամէն բան սեւ կը տեսնեն. այլ կ'ուզեն զարկ տալ իրենց ինքնագործունէութեան։ Եւ թելադրեց երէցներուն՝ կարելին փորձել, որպէսզի տունը լրացնէ նոր սերունդին փրկութեան համար կատարուած աշխատանքը։ «Դաշնակցութիւնը ճամբան ցոյց կուտայ երիտասարդութեան, առանց կաշկանդելու անոր ազատ եւ ներդաշնակ զարգացումը։ Միեւնոյն ատեն կը ներշնչէ ինքնավստահութիւն եւ վճռականութիւն, որպէսզի նորահասները կարենան կատարել իրենց դերը, պաշար ամբարելով եւ տիրաբար կազմակերպելով իրենց ինքնապաշտպանութիւնը »։

Սրահը սկսաւ խլրտիլ ... « Փոթորիկը պայթեցաւ», կը բացագանչէ սեղանապետը, ընկեր Գ. Զպուքճեան։ Եւ ահա Վիէնի երկսեռ երգչախումբին յաղթական մուտքը, առաջնորդութեամբ խմբավար Յովսէփ վրդ. Լեւոնեանի։ Կարծես եկած ըլլային իրենց յայտագրին երկրորդ մասը շարունակելու ընտանեկան այս հաւաքոյթին մէջ, աւելցնելով փայլը խրախճանքին :

Ելնեմ մաճ գամ արտերում ,
«Աճուշիկ նար ջան»։

Եւ մթնոլորտը ելեկտրականացած էր արդէն։ Տիկին մը եւ ընկեր Աստուածատրեան երգչախումբին կը նուիրեն հինգ հազարական ֆրանք՝ իսկ «Փոթորիկ» խումբը համեստօրէն կը պատուասիրէ իր յիսուն հիւրերը ։

Ոգեւորութիւնը գագաթնակէտին հասած էր։ Բաժակներ կը պարպուէին, «կենացներ» կ'առաջարկուէին։

Երգ մըն ալ վարդապետէն, կը յայտարարէ սեղանապետը։ Բայց նախ քան այդ ընկ. Շ. Միսաքեան կը ներկայացնէ վարդապետին գործունէութիւնը Ճէնիլէ անապատէն մինչեւ Վիէնի գաղութը։ Եւ կ'առաջարկէ երկու խօսք ըսել։

Վարդապետը իր յաջողութիւնը կը վերագրէ իր քահանայական աքեմին, ստացած ազգային դաստիարակութեան, վերջապէս առանց (ցոյց տալով երգչախումբը) եւ իրենց ծնողքներուն, Կապոյտ Խաչի սան – սանուհիներուն որոնք այս երգչախումբին կորիզը կը կազմեն։ «Բոլորն ալ բանուոր ընտանիքներու զաւակներ են, կը խօսին ու կը կարդան հայերէն ։ Իսկ ես բանուորներու վարդապետն եմ ... » :

Եւ ապա կ'երգէ .— «Հէ՛յ ջան Երեւան գեղեցիկ սոտան» ... Ինչպէս նաեւ աշուղական երգ մը — « Քանի որ ջան իմ »... որուն դաշնակով կ'ընկերանար Գ. Աւ. Մեսումենց :

Օրուան գլխաւոր բանախօսը, ընկեր Աշոտ Իսահակեան, բացատրելէ վերջ թէ ինչու նախասիրած է «Փոթորիկ» անունը տալ երիտասարդական այս խումբին, կը շարունակէ .— Միշտ հին, եւ սակայն նոր է մեր ճամբան, «Մրրիկ» ըլլայ թէ «Փոթորիկ»։ Ես ալ ձեզի պէս եմ եղած։ Բայց տղաք, մի մոռնաք որ կեանքը միշտ նոյնն է, սերունդներ կուգան ու կ'երթան, բայց կեանքի յաջորդականութիւնը չի կրնար խախտիլ։ Դաշնակցական փոթորիկեաններ, մի մոռնաք՝ այն աւանդը որ այս ժողովուրդը ասկից երեք հազար տարիներ առաջ կը կրէր իր սրտին մէջ։ Մենք, Դաշնակցականներս, ազատ կամքի տէր ենք։ Դաշնակցութիւնը մէկ բան կը սորվեցնէ ձեզի — եղէք Ազատ, եղէք Անկախ։

Եւ ահա փոթորիկեաններն ու Նոր Սերունդի անդամները միաբերան կը թնդացնեն — «Յառաջ Նահատակ»ը :

Ճոխ էր նաեւ գեղարուեստական մասը։ Փարիզն իր արուարձաններով, Վիէնը իր երգչախումբով կ'ոգեւորէին ընտանեկան այս հաւաքոյթը, արտասանութիւններով, խմբերգներով, մեներգներով եւ պարերով :

Ուշ գիշեր էր։ Մինչ Վիէնի հայկական երգչախումբը հրաժեշտի երգերով կը բաժնուէր Ազգ. Տունէն, աղջին՝ կը շարունակուէր խրախճանքը ջերմօրէն :

Գ. ԳԵՏՐՈՒՆԻ

ՖՈՒԹՊՈԼԻ ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

★

ՄԻՒՆԽԷՆ, 5 Ապրիլ, (Յառաջ) .—Վերջին համաշխարհային ֆութպօլի մրցումները տեղի ունեցած էին 1938ին Ֆրանսայի մէջ :

Ուրեմն 15 տարի վերջ, կրկին համաշխարհային մրցումները, տեղի պիտի ունենան Յունիս – Յուլիս ամիսներուն Ցիւրիխի մէջ :

Մէկ տարիէ ի վեր բոլոր երկիրներու ազգային խումբերը, իրարու հետ հանդիպումներ կ'ունենան։

Այս առթիւ անակնկալներ ալ պատահեցան, ինչպէս Սպանիոյ եւ Թուրքիոյ հանդիպումը :

Թուրքերը իրենց առաջին հանդիպումին Սպանիոյ հետ պարտութիւն մը կրեցին Մատրիտի մէջ, 4–1ի արդիւնքով ։

Փոխադարձ հանդիպումը տեղի ունեցաւ Պոլսոյ մէջ եւ Թուրքերը պարտութեան մատնեցին Սպանիացիները 1–0։

Այս արդիւնքէն վերջ երկու հակառակորդները ստիպուեցան երրորդ մրցում մը կատարել Հռոմի մէջ, բայց մէկը չկրցաւ դերակշռել եւ ունեցան բացարձակ հաւասար կէտեր։

Այսպիսի պարագաներուն, միջազգային ֆութպօլի օրէնքը կը տրամադրէ վիճակ ձգել :

Այս արարողութիւնը հետեւեալ ձեւով տեղի ունեցաւ .—

Արծաթէ բաժակի մէջ երկու տոմսեր զետեղուած էին, եւ ամէն մէկը կը կրէր հետեւեալ արձանագրութիւնը .— Թուրքիա եւ Սպանիա։ Երկուքը միաձայնութեամբ իրենց ճակատագիրը յանձնեցին իտալացի աղքատ աղջնակի մը, որ յաղթականը բաժակէն դուրս հանեց։ Եւ Թուրքիա բախտը արտասանուեցան ։

Թուրքերը այնչափ խանդավառուեցան այս աղջնակով, որ, անմիջապէս գրկելով, բոլոր շուկան պտտցուցին եւ իր ուզած նուէրները գնեցին, նաեւ յանձն առին օդափոխութեան տանիլ Թուրքիա, մէկ ամսուան համար, ինչպէս եւ Զուիցերիա, մրցումներուն առթիւ։

Այս արդիւնքին վրայ բոլոր ազգերու մարզական շրջանակները, իրենց ցաւը յայտնեցին Սպանիոյ, որ պիտի չկրնայ մասնակցիլ համաշխարհային վերջնական մրցումներուն :

Այս պարագան շատ հաճելի թուեցաւ գերման ազգային խումբին, ուրեմն իրենց ապագայ հակառակորդը Ցիւրիխի մէջ Թուրքիան պիտի ըլլայ, որուն յաղթելու շատ վստահ են։ Թուրքերը դեռ չեն մոռցած իրենց պարտութիւնը Գերմաններէն, 2–0, Պոլսոյ մէջ։

Մեծ զարմանք պատճառած է, Խ. Միութեան բացակայութիւնը այս հանդիպումներէն ։

Հէլսինքիի ողոմպիականէն առաջ, Ռուսերը այն կարծիքը ունէին թէ, իրենց ֆութպոլի կազմակերպութիւնը գերազանց է միւս ազգերէն, բայց չարաչար պարտուեցան Եուկոսլաւներէն :

Այս վերջին տեղի ունենալիք հանդիպումներուն Ցիւրիխի մէջ, մարզական շրջանակներու ընդհանուր կարծիքն այն է թէ, հետեւեալ խումբերու յաղթութիւնը անխուսափելի պիտի ըլլայ .— Հունգարիա, Ուրուկուէյ եւ Պրազիլիա, բայց այսպիսի պարագաներու մէջ անակնկալները պակաս չեն :

Այս վերջնական մրցումներուն, պիտի մասնակցին հետեւեալ երկիրներու ազգային խումբերը .—Պրազիլիա, Մեքսիքա, Ֆրանսա, Եուկոսլաւիա, Հունգարիա, Հարաւ. Քորէա, Թուրքիա, Գերմանիա, Աւստրիա, Անգլիա, Ուրուկուէյ, Չեխոսլովաքիա, Սկովտիա, Պելճիա, Իտալիա, Զուիցերիա :

Ցիւրիխ պատրաստուած է իր հիւրերը ընդունելու։ Պանդոկները բոլորն ալ բռնուած են, եւ տոմսերը սպառած ։

ՄԱՔՍ ՊԱՐՈՆԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ» ԻԹԵՐԹՕՆԸ (57)

ԿԱՆԱՉԵՆՑ ՀԱՐՍԸ

★

ԵՐԿՐՈՐԴ ԳԼՈՒԽ

ԾՊՏՈՒԱԾ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԸ

— Թող Աստուած վարձահատոյց ըլլայ Բէկ Սանոյին, մէկին տեղ՝ հազար տայ անոր՝ բաւական չէ որ տարիներէ ի վեր մեր բոլոր ծախքերը Բէկ Սանօն կը հոգայ, այսօր ալ եկեր է, մեզ կը հրաւիրէ Ալթամար, ստանձնելով մեր բոլոր ծախքերը։

— Մայրիկ, Շուշիկին ու Արտաշէսին ծախքե՞րն ալ ինքը պիտի հոգայ ։

– Այո, Բէկ Սանօն չէ մոռցեր Շուշիկն ու Արտաշէսը, այս իրիկուն, Տիգրանին հետ Շուշիկին դնա, լուր տուր, որ պատրաստուին, ուխտի երթանք միասին ։

— Աղէկ, մայրիկ երբ Տիգրանը գայ՝ միասին կ'երթանք, ամէն ինչ կ'ըսենք ու կը կարգադրենք, շատ ուրախ պիտի ըլլայ Շուշիկը ։ Ան՝ մեզ շատ կը սիրէ, չուզեր մեզմէ բաժնուիլ, կը փափաքի մեզի հետ ըլլալ ամէն ժամանակ, մեզ տեսնելով՝ իր հայրն ու մայրը տեսածի պէս կ'ըլլայ, ես՝ շատ կը սիրեմ Շուշիկը։

— Այո, Արեգնազ, Շուշիկը սիրունիկ աղջիկ է։ Արտաշէսը լաւ հարսնցու մը ընտրեց, չխաբուեցաւ ։

— Իսկ մե՞նք, մայրիկ, իսկ մե՞նք ։

— Արեգնազ, դուն գանգատելու պէտք չունիս, Տիգրանը իր մանկութենէն ի վեր կը ճանչնամ, ձեռքիս տակ մեծցած է, Բէկ Սանոյի տղան չէ՞... Արեգնազ, բախտաւոր ես ։

— Մամա, ես գէ՞շ աղջիկ եմ, կատակեց Արեգնազը ։

— Դուն գէշ աղջիկ չես, կ'ուզեմ որ աւելի լաւ ըլլաս, դուն յեղափոխականի մը աղջիկ ես, պէտք է ամէն տեղ լաւ տպաւորութիւն ձգես, իբրեւ բարի ու առաքինի աղջիկ՝ նմանդ չունենաս...։ Ամէն մարդ իր բարեկամն ալ ունի, իր թշնամին ալ ։

— Որո՞նք են, մայրիկ, մեր թշնամիները ։

— Անոնք որ՝ քեզի պէս հասած աղջիկներ ունին, կ'ուզեն զանոնք ամուսնացնել, մանաւանդ՝ կը փափաքին իրենց աղջիկները Տիգրանին տալ ։

— Ի՞նչ կ'ըսես, մայրիկ, ուրեմն մեր գիւղին մէջ մարդիկ կան, որ կը փափաքին իրենց աղջիկները ամուսնացնել մեր Տիգրանին հե՞տ ։

— Շատ, ինչ կռիւներ, ինչ խայտառակ դէպքեր պատահեցան գիւղին մէջ, աղբիւրի ճամբուն վրայ, հոս ու հոն ։

Բէկ Սանօն հասկցաւ որ գիւղը կռիւ ունի իր մէկ հատիկ տղուն համար, բայց որովհետեւ իրարու հետ քէն ու ատելութիւն ունեցող տուներէն ոչ մէկուն աղջիկը վայել չէր իր ընտանեկան յարկին, մերժեց բոլորը, միայն քեզ ընտրեց իբրեւ հարսնցու, տեղը եկաւ ըսելու, որ՝ Արեգնազ, շատ պիտի սիրես Բէկ Սանօն, հօրդ բարեկամը եւ մեր տունին մտերիմը, զայն հօրդ տեղը պիտի սիրես, Տիգրանին մայրը՝ քու մայրդ պիտի ըլլայ, կը փափաքիմ Բէկ Սանոյին տան մէջ ոսկի վանդակ մը, եւ քեզ, անոր մէջ երգող «Հազարան պլպուլ» տեսնել։

— Մի վախնար, մայրիկ, մտքէդ անցածէն աւելի բան մը պիտի ըլլամ, ես՝ հոգիովս կը սիրեմ Տիգրանը, հօրս տեղը դրած եմ Բէկ Սանօն, պիտի սիրեմ նաեւ Տիգրանի մայրը, բայց ինչ կ'ըլլայ, մամա, պատմէ գիւղի մէջ պատահածները։

— Արեգնազ, Բէջօը հարուստ է, գիւղի արտերուն կէսը, հովիտներուն ու արօտավայրերուն կէսէն աւելին՝ Սանոյին են։ Գիւղին խոշոր կալերը, Անգղայ մօտերը գտնուած երկու բանուկ ջրաղացները անոր են, տունին մէջ՝ «ոձի կաթ» անգամ կը գտնուի, կառավարութեան, հարկահաւաքներու, ոստիկաններու եւ քիւրտ աղաներու առջեւ յարգ ու պատիւ ունի, քանի տարիէ ի վեր՝ գիւղին անվախ Բէջան է, ո՞վ պիտի չուզէր իր աղջիկը այսպիսի տուն մը ձգել։

— Ուրեմն՝ շա՞տ հարուստ է Բէկ Սանօն։

— Դեռ ապուշ է, Տիգրանը կամաց-կամաց կը մեծնար, ազուոր տղայ մը կ'ըլլար, ուրեմն՝ հարստութիւն կար, Տիգրանի մարմնական գեղեցկութիւնն ալ կար, գիւղի աղջիկները իրար անցան, իրարու ձեռքէ ուզեցին խլել Տիգրանը։

— Պատմէ, պատմէ, շատ հետաքրքրական է, մայրիկ։

Այն տարին, երբ Համբարձման տօնին օրը Տիգրանը գիւղ եկաւ, Համբարձումը տօնելու համար՝ գիւղն ու գիւղացին մեծով պզտիկով, Բէկով ու Տէրտէրով, վիճակի սափորով, ծաղ ու ծիծաղով հաւաքուեցան Սանոյի պարտէզը տօնախմբութեան համար, հասած աղջիկներէն հոն կային՝ Զարտարենց Մարգրիտը, Թուխենց Մարիամը, Գէլոնց Շուշանը, Կարմրուկենց Սուսանը, Օխիկենց Ալիսը, Խորենենց Գայծառը։ Վիճակի սափորը բացին, երգուեցաւ «Ջան գիւլիւմներ», պար ու խնդուք, կատակ ու ճաշ։ Տիգրանն ալ մասնակցեցաւ պարերուն, պարի ժամանակ՝ աղջիկները խենթեցան, ամէն մէկը ուզեց անոր ձեռքը բռնել, հետը խօսիլ... Խորէնենց Գայծառը, Գէլոնց Շուշանը, Զարդարենց Մարգրիտը եւ միւս աղջիկները ձեռքէ ձեռք խլեցին Տիգրանը, կ'ուզէին անոր հետ երգել ու պարել, գրաւել անոր սիրտը, զարմանալին հոս է որ Գէլոնց Շուշանը կը սիրէր Անթառամենց Կարօն, յանկարծ կը մոռնայ իր սիրածը ու աչքերը կը տնկէ Տիգրանի վրայ։

(Շար.) ՍՕՍ ՎԱՆԻ

ՆՈՐԷՆ ԱՓԻՈՆԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

«Ֆիկառօ» կը պատմէ խոշոր խորագիրներով,— «Հայ հողագործներ հնդկական կանեփ կը մշակէին, հաշիշ պատրաստելով ».—

Վերջերս սափրիչ բանուոր մը ձերբակալուեցաւ, երբ հաշիշ կը ծախէր Հիւս. Ափրիկեցիներու, Փարիզի 19րդ թաղամասի կապելաներուն մէջ: Երիտասարդը յայտնեց թէ թմրեցուցիչը գնած էր Ֆիմէլի (Լօ է Կառօն) հողագործներէ: Խուզարկութիւն մը կատարուելով այդ քաղաքի արուարձանին մէջ, Հայ Բարունակեանի ագարակը, չտեմարանէ մը երեւան հանուեցան քանի մը պարկ հնդկական կանեփ: Հայը յայտարարեց թէ այդ պարկերը իրեն յանձնած էր հայրենակից մը, Միսաքեան, որ առեւտրական է Ալֆորվիլի մէջ եւ որ անցեալ տարի իր մօտ եկած էր արձակուրդը անցընելու:

Ոստիկանութեան պաշտօնեաները բաւական չգտնելով այս յայտարարութիւնը, որոշեցին խուզարկութիւն կատարել Բարունակեանի ուրիշ մէկ բարեկամին՝ ագարակապան Ժոզէֆ Փենարի մօտ եւ անոր չտեմարանին մէջ ալ գտան տասնեակ մը պարկեր, հնդկական կանեփով լեցուած: Փենար այս կանեփը կը մշակէր եգիպտացորենի յատկացուած դաշտի մը մէջ: Հարցաքննիչ դատաւորը քննելով այս խնդիրը, ամբաստանեց Բարունակեանը, Միսաքեանը եւ Փենարը, թէ թմրեցուցիչի առեւտուրով կը զբաղէին: Քննութենէն հաստատուեցաւ թէ երեք ամբաստանեալները հնդկական կանեփէն չինուած հաշիշը կը ծախէին Հ. Ափրիկեցիներու եւ ամերիկացի սեւամորթներու փարիզեան շրջանին մէջ եւ Ատլանտեանի ափերուն վրայ, քիլօն 50.000 Ֆրանքի: Այս առեւտուրը կը շարունակուէր քանի մը տարիէ ի վեր:

Զանազան խուզարկութեանց ընթացքին ոստիկանութիւնը 400 քիլօ հնդկական կանեփ գրաւեց:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍԱՐԻ ՄԱՖԻՆ կատարուած նոր բանակցութիւնները վերջացան, առանց արդիւնքի մը յանգելու: Գերման ներկայացուցիչը իր երկիրը վերադարձաւ:

ՍՈՒՐԻՈՅ նախկին նախագահը, զօր. Շիշէքլի, որ Արաբիա ապաստանած էր փետրուար 25ի յեղաշրջումէն ետք, ճամբայ ելած է Փարիզ գալու համար: Գահիրէ հասած ատեն յայտարարեց.— «Յոգնած եմ, կ'ուզեմ հանգստանալ, հաստատուելով Եւրոպայի մէկ անկիւնը: Վերջնապէս որոշած եմ այլ եւս Արեւելք չվերադառնալ»:

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ նախագահը, մարեշալ Թիթօ, Պոլիս հասաւ յածանաւով մը եւ անմիջապէս Անգարա մեկնեցաւ նախագահական կառախումբով:

ՄԻ ՄՈՌՆԱՔ « Ծոմի Օր »ուան ձեր նուէրը փութացնել Ց. Կ. Խաչին:

ԼԻՈՆ.— Տէր եւ Տիկին Ցարութիւն Խաղնէճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Եղնիկ Մաղլումեան եւ զաւակները (Երեւան), Այրի Տիկին Վիքթորի Անտոնիատիս (Ցունաստան), Տէր եւ Տիկին Նոյեմզար Անալեան (Մարսէյլ), Պ. Սարգիս Հաճիալեան (Հարաւ. Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Գառնիկ եւ Կարապետ Աղեան (Հարաւ. Ամերիկա), Այրի Տիկին Տիգրանուհի Խաղնէճեան (Տիթրոյիթ), Տէր եւ Տիկին Հայրապետ Գալայճեան (Տիթրոյթ), Տէր եւ Տիկին Ղեւոնդ Գայթանճեան, Այրի Տիկին Փառանձեմ Պօղոսեան (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Միշէլ Զավուշեան (Մարսէյլ), սրտի խոր կսկիծով կը ծանուցանեն դառնաղէտ մահը իրենց մօր, զոքանչին, քրոջ եւ կնքամօր, մօրաքրոջ եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՍԱՌԱ ԽՕՅԱՃԵԱՆի (Ծնեալ Շիրինեան, Գոնիա–Ազիզիէի) որ տեղի ունեցաւ ապրիլ 12ին, Բշ. առաւօտ ժամը 4ին, իր բնակարանը 101 ռիւ Կարիպալտի, 63 տարեկան հասակին:

Ցուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր, չորեքշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին Հայոց եկեղեցին, 69 ռիւ Լուի Պլան, ուրկէ մարմինը ժամը 3ին պիտի փոխադրուի ռիւ տը Ռիփօի գերեզմանատունը:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՏՕՆԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Ե-քաղամասի քաղաքապետարանի սրահը (Place Panthéon)
Շաբաթ 24 Ապրիլ, ժամը 20.30ին
Նախագահութեամբ՝ ԱՐՇԱԿ ՉՕՊԱՆԵԱ ՆԻ
Յարգանքի խօսքեր՝ Հ. ԿԱՐԱՊԵՏ Ծ. Վ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ, ՊԱՏՈՒԵԼԻ ՍԻՍԼԵԱՆ, ՏԻԿԻՆ ՀՈՒՐԻ ԻՓԷԿԵԱՆ, Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ, ՊՕՂՈՍ ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆ, ԳՐԻԳՈՐ ՓԱՓԱԶԵԱՆ, ԱՐՄԷՆ ՄԵԼՈՅԵԱՆ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՏՕՆԸ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Մայիս 2, կէսօրէ վերջ ժամը 2ին Աշխատանքի Սակարանի չքեղ սրահին մէջ:

Նախաձեռնութեամբ Լիոնի Ազգ. Միութեան եւ մասնակցութեամբ ամբողջ գաղութին:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆի մէջ (Մարսէյլ)
25 Ապրիլ Կիրակի

Առաւօտուն պատարագ եւ հոգեհանգիստ: Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ մէջ: Կէսօրէն վերջ Սգահանդէս Պար Վիատիւքի մէջ:

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ. Կամ. եւ Մարտ. Միութեան, կը մասնակցին Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդը, Ց. Կ. Խաչը, Վասպուրականի Հայր. Միութիւնը:

Ապրիլ 24ին, շաբաթ կէսօրէն վերջ, ժամը 3ին, Համօ Օհանջանեան ակումբին մէջ: Պիտի բանախօսէ Պ. ՆԵՐՍԷՍ ՄՈՄՃԵԱՆ (Լիոնէն):

Գեղարուեստական բաժին, պիտի մասնակցի Հայկ. երգչախումբ: Պիտի մեներգէ Տիկին Թադէոսեան: Արտասանութիւն եւ մեներգներ օրուան պատշաճ:

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Միութեան, մասնակցութեամբ Աւետարանական եկեղեցւոյ եւ Սթանոզի Հայր. Միութեան, 25 Ապրիլ, կիրակի առաւօտ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Ապրիլեան նահատակներու յիշատակին եւ կէսօրէ վերջ Օթէլ տը Ֆրանսի սրահին մէջ: Սգահանդէսին պիտի նախագահէ Պ. Մ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ: Կը խօսի ՎԱՐԴԱՆ քահանայ:

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Ապրիլ 23ին, Ուրբաթ ժամը 20.30ին, քաղաքապետարանի սրահին մէջ:

Նախաձեռնութեամբ Հայ Ազգ. Միութեան եւ հովանաւորութեամբ երեք հոգեւոր պետերու:

Կը խօսի Հ. ԿԱՐԱՊԵՏ Ծ. Վ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.-Ի ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի 18 Ապրիլ, Զատիկ, ժամը 21-էն մինչեւ լոյս Օթէլ տը լա Փլաժի (Սապաթիէ) սրահներուն մէջ:

Պատուական նախագահութեամբ Պ. Պ. ԺԱՆ ՄԱՍ՝ պատուոյ նախագահ Միութեան, անդամ նահանգային ժողովի եւ փոխ քաղաքապետ Մարսէյլի

Gaborit, Président de la Jeunesse Education et des Sports des B. du R.
Pelletier, Président de la Ligue du Sud-Est.

Նուագախումբ
PAUL MAURIAT

Կանուխէն ապահովեցէք ձեր սեղաններ, դիմելով Պառ Ռաֆֆի,
47, Rue des Dominicaines
Photo Durand 88 Rue d'Aubagne.
Papélian Puzante, 22 Rue Tapis Vert.
Kouyoumdjian S., 98 Rue Longue des Capucins.

Տոմսակները կը ծախուին բոլոր Հ. Մ. Ը. Մ.-ի անդամներուն մօտ:

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

ԱՒԱԳ ՇԱԲԹՈՒԱՆ ԵՒ Ս. ԶԱՏԿԻ

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ Աւագ շաբթուան եւ Ս. Զատկի տօնակատարութեան արարողութիւնները կը կատարուին հետեւեալ ժամանակացոյցի համաձայն.—

Աւագ Հինգշաբթի.— Ցիշատակ ընթրեաց Ս. Պատարագ ժամը 10ին, Երեկոյեան՝ Ոտնլուայ ժամը 16ին, Խաւարում ժամը 19ին:

Աւագ Ուրբաթ.— Կարգ Թաղման, սկզբ. ժամերգութեան երեկոյեան ժամը 17ին:

Աւագ Շաբաթ.— Ճրագալոյց Զատկի, ժամերգութիւն երեկոյեան ժամը 15.30ին, Ս. պատարագ ժամը 17ին:

Ս. Զատիկ կիրակի.— Ցիշատակ Յարութեան Քրիստոսի, սկիզբն ժամերգութեան ժամը 7.30, Ս. պատարագ ժամը 10ին: Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Հայրապետական պատուիրակ Տէր Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեան:

Բ. օր Ս. Զատկի երկուշաբթի.— Ցիշատակ Մեռելոց, Թաւարտ պատարագի հոգեհանգիստ ընդհ. ննջեցելոց, սկիզբն. ժամերգ. ժամը 8.30, պատարագ ժամը 10ին:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ. ԵԿԵՂԵՑԻ

15 Ապրիլ, Աւագ Հինգշաբթի, Նախատօնակ ժամը 8.30ին, Ոտնլուայ եւ խաւարում ժամը 4.30 — 8:

Աւագ Ուրբաթ, Խաչելութիւն 10, Թաղում ժամը 5ին:

Աւագ Շաբաթ, Ճրագալոյց, Ս. Զատկի ժամը 8.30ին, Ս. պատարագ Խթումի ժամը 5.30ին:

Կիրակի, Ս. Զատիկ, Նախատօնակ, Անդաստան եւ Ս. պատարագ, ժամը 7.30–12:

Պօմօնի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ

Աւագ Երեքշաբթի յիշատակ Կուսանաց ժամը 5ին:

Աւագ հինգշաբթի.— Ցիշատակ Ընթրեաց, առաւօտեան ժամերգութիւն ժամը 8ին, Պատարագ 10ին: Մանուկներուն հաղորդութիւն:

Երեկոյին Ոտնլուայ ժամը 5ին, Խաւարում 8ին, «Ուր ես, մայր իմ» ողբը պիտի երգեն Պ. Բիւզանդ Վարդերեսեան եւ Տիկին Թամարա Արսլանեան:

Աւագ Ուրբաթ, Կարգ Թաղման ժամը 5.30:

Աւագ Շաբաթ, Ճրագալոյց, երեկոյին Խթման արարողութիւնը ժամը 4.30ին, պատարագ եւ Նախատօնակ ժամը 6ին:

Կիրակի, Զատիկ, տօն Ս. Յարութեան, առաւօտեան ժամերգութիւն ժամը 7.30-ին, հանդիսաւոր «Եկմալեան» պատարագ ժամը 10ին:

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻԻ ՄԷՋ

Փոն տը Շէրիւի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ մատրան:

Աւագ հինգշաբթի Ոտնալուայ կէսօրէ վերջ ժամը 5ին:

Խաւարում երեկոյ ժամը 8.30ին:

Աւագ ուրբաթ Թաղման արարողութիւն կէսօրէ վերջ ժամը 5ին:

Աւագ շաբաթ՝ Ճրագալոյց, սկսեալ 4, Զատկի կիրակի առաւօտ ժամերգ. 8, պատարագ 10:

Մեռելոց, երկուշաբթի առաւօտ ժամերգութիւն, 8, պատարագ 10, հոգ. 11:

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի ժամը ճիշդ 21ին, Ազգ. Տան մէջ: Օրակարգ.— 1. Պատգամ. ժողովի պատրաստութիւն: 2. Պատգամաւորի ընտրութիւն: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, Երիմեան դպրոցը: Կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

Հ. Յ. Դ. ՐԱՖՖԻ խումբի ժողովը այս չորեքշաբթի ժամը 20.45ին Քաֆէ տը լա Մէրի տը Սէն Սիւլփիս:

ԱՆԻԷՌ ՍՈՒՐ ՔՈԼՈՄԲ.— Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի ընկերները այս չորեքշաբթի ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

Հ. Յ. Դ. ՏԱՆ

Հրանոյշ Գազազեան տասը հազար Ֆր. կը նուիրէ Հ. Յ. Դ. Տան:

ԹՈՔԱՏԻ Հայր. Միութիւնը երեք հազար Ֆր. կը նուիրէ Իսիի Երիմեան դպրոցին:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Նախաձեռնութեամբ

Հ. Յ. Դ. Կարտանի «Նիկոլ Դուման» խումբին, այս կիրակի երեկոյեան ժամը 8.30ին «Գեզուն»ի սրահին մէջ:

Նոր Սերունդի «Վարանդեան» անդրանիկ Թատերախումբը, ղեկավարութեամբ Ն. Սարգիսեանի, մեծ պատրաստութեամբ կը ներկայացնէ ժողովրդական մեծ օփերէթը, ԱՇՈՒՂ ՂԱՐԻՊ

Կը նուագեն Ա. Մաթոյեան եւ Գ. Գասպարեան Նոր Սերունդէն:

Կէս գիշերէն վերջ հայկական եւ եւրոպական պարեր:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս Զորեքշաբթի, ժամը 9ին Քաֆէ Քատէի վերնասրահը: Պիտի խօսի բանասէրծ ԳՐ. ԳՈՐԵԱՆ. Նիւթ ունենալով «Ազգային աւանդութիւնները, ուխտագնացութիւնը եւ եկեղեցին Հայաստանի մէջ»:

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ
ՍՈՒՐԲ ՇԱԲԱԹ ԱՊՐԻԼ 1954

15 Ապրիլ Աւագ Հինգշաբթի ժամը 9.30ին ժամերգութիւն: Ժամը 10.30ին ձայնաւոր պատարագ եւ հաւաքական հաղորդութիւն: Ժամը 16ին Ոտնլուայի արարողութիւն: Ժամը 20ին Խաւարման ժամերգութիւն:

16 Ապրիլ, Աւագ Ուրբաթ, ժամը 10.30-ին Ճաշու ժամերգութիւն եւ երկրպագութիւն Ս. Խաչի:

Աւագ Շաբաթ ժամը 17ին, ժամերգութիւն Ս. Զատկի Ճրագալոյցին, ձայնաւոր պատարագ եւ Նախատօնակ:

Կիրակի, Զատիկ, ժամը 9.30ին, ժամերգութիւն: Ժամը 10.30ին հանդիսաւոր ձայնաւոր պատարագ եւ հաւաքական Հաղորդութիւն:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ Տիկնանց վարժարանի երիտասարդ Սանուց Միութեան անդրանիկ Սիւրփրիզ Փարթին տեղի պիտի ունենայ Ապրիլ 25ին, ժամը 3էն մինչեւ 11, Ազգ. Տան մէջ: Կը հրաւիրուի երիտասարդութիւնը անխտիր: Վարչութիւն

ՀՐԱՒԷՐ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ

Սեբաստիոյ Մուրատ Ռաւ.ի Մարսէյլի նորակազմ մասնաճիւղի վարչութիւնը, իր այս երկրորդ հրաւէր-կոչով, ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ, Սեբաստացի բոլոր հայրենակիցները, առանց սեռի եւ դաւանանքի խտրութեան:

Հայրենակիցներ, Մուրատ Ռաւումնասիրացը զուտ բարեգործական կազմակերպութիւն մըն է ու իր գլխաւոր նպատակն է, Սեբաստացի չքաւոր պատանիներուն տալ տոհմիկ դաստիարակութիւն մը:

Այդ նպատակին իրագործման համար է, որ կը հրաւիրենք անդամ եւ ոչ անդամ Սեբաստացի մեր բոլոր հայրենակիցները ներկայ ըլլալ ընդհ. ժողովին, որ տեղի պիտի ունենայ 19 Ապրիլ Բշ. (Զատկի Բ. օրը) կէսօրէ ետք ժամը 2.30ին, Պառ տիւ Կլապի սրահին մէջ, 7 Պուլվար տ'Աթէն, Մարսէյլ:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.
Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամսեայ 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. Հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 15 ԱՊՐԻԼ
JEUDI 15 AVRIL 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ—ԹԻՒ 7346 30e ANNEE խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2757

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

Ե՛Ի ԼԵԶՈՒ Ե՛Ի ՈԳԻ

Առնէք մը ի վեր բանաւոր թէ գրաւոր դիտողութիւններ կը լսենք, հետեւեալ բովանդակութեամբ.

— Անչուշտ գնահատելի է որ ամէն տեղ ձեռնարկներ կը կատարուին, մայրենի լեզուն սորվեցնելու համար Նոր սերունդին։ Բայց, հայերէն խօսիլը, կարդալը եւ գրելը բաւական չեն ։

Ի՞նչ կ՚ընենք նոր սերունդին հոգին հայացնելու համար։ Ներկայ դրութեամբ, լաւագոյն պարագային հայախօս օտարներ պիտի ունենանք ապագային։ Միլիոնաւոր Հրեաներ, որոնք մէկ բառ եբրայերէն չեն գիտեր եւ Ֆրանսերէն, սպաներէն, անգլերէն կամ գերմաներէն կը խօսին, մնացած են հրեայ։ Կարեւորը այն է որ ազգային տեսլական մը (իտէալ) ներշնչուի նոր սերունդին, անոր հոգին փոխելով, միւս ժողովուրդներէն տարբերելով։

Արդարեւ, ոչ միայն նորերուն, այլեւ տարեցներուն մէջ հայախօսներ կան որոնք միայն «անուն»ով կը տարբերին օտարէ մը ։

Մասնաւորապէս վերջին արտագաղթէն ի վեր, բազմապատկուած է այս կարգի հայախօսներու թիւը։ «Հայկականութիւնը» իրենց ոչ սրտին կը խօսի, ո՛չ ալ մտքին։

Օտարացման խորշակը աղճատած է անոնց հոգին։ Ոչ ազգային գիտակցութիւն, ոչ ցեղային հպարտութիւն, ոչ ալ տարրական հետաքրքրութիւն որեւէ հայկական անցուդարձի մասին։

Մօտ է 141 տարի առաջ, 1813 Յունուարին, այս կարգի Հայերու կ՚ակնարկէր «Դիտակ Բիւզանդեան», երբ կը գրէր, այն օրուան աշխարհաբարով.

— «Ոմանք որ ուրիշ ազգի մը քաղաք երթան եւ կամ անոնց լեզուն սորվին նէ մէկէն ի մէկ կը փոխուին (փրէնկլէմիշ կ՚ըլլան) եւ կրկին ատելութիւն կ՚ունենան, ընդդէմ ազգին եւ ինքզինքնին չեն ուզեր որ Հայ անուանեն»։

Այսօր շատ աւելի պերճախօս, տեսանելի եւ շօշափելի պատկերներ ունինք աչքի առջեւ։ Այստեղ եւ ամէն տեղ։

Խնդիրը լուսաբանութեան չի կարօտիր մանաւանդ այն վայրերուն մէջ ուր հարթիչ գլանը անընդհատ կը բանի։

Ի՞նչ ընել։ Ի՞նչպէս գործել որ գոնէ նորահասներուն լաւագոյն տարրերը իրապէս փրկուին ։

Երբ ամէն բանէ վեր կը դասենք մայրենի լեզուին ուսուցումը, իբրեւ հիմնական պայման ազգապահպանման, մենք անոր մէջ կ՚ամփոփենք ոչ միայն հայերէնի դասը, այլ եւ ազգային գիտակցութեան ոգին։

Աւելի պարզ խօսելով, երբ կ՚ըսենք, — Հայերէն սորվեցուցէք, միեւնոյն ատեն թելադրած կ՚ըլլանք, — Հայերէն մտածել զորվեցուցէք ։

Գիտենք որ բոլոր դպրոցները եւ դասընթացքներն ալ մայրենի լեզուին հետ կ՚ուսուցանեն Հայոց պատմութիւն, գրականութիւն եւ Հայաստանի աշխարհագրութիւն ։

Այս գիտելիքները արդէն կը կազմաւորեն ազգին միտքը ։ Մանաւանդ եթէ ուսուցիչը եւ ուսուցչուհին ունին լայն զարգացում եւ իրենց դերը կը կատարեն գիտակցօրէն եւ ոչ թէ իբրեւ հասարակ արհեստաւորներ ։

Դպրոցին աւանդած տարրական գիտելիքները կրնան զարգանալ ընտանիքին մէջ եւ մասնաւորապէս բազմազան Միութեանց եւ կազմակերպութեանց միջոցաւ, որոնք իրար կը հրմշտկեն ամէն տեղ ։

Քաղաքական կուսակցութիւնները երբ Երիտ. Միութիւններ կը կազմակերպեն կամ կը հովանաւորեն, ամէն բանէ առաջ կ՚աշխատին անոնց ոգին մշակել, ազգային գիտակցութիւն եւ հպարտութիւն ներշնչել ։

Դեռ կը խօսինք ։ Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԴԱՇԻՆՔ ԾԱՅՐ. ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ ՍԱՀՄԱՆՈՒԱԾ ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՑԵՍՏԱԶԳՈՒԻ

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը Փարիզ հասնելով, Ֆրանսական կառավարութեան ալ պարզեց իր ծրագիրը, — հաւաքական ազդարարութիւն մը ուղղել Չինաստանի ։

Ինչպէս բացատրած ենք արդէն, Անգլիա եւ Ֆրանսա յարմար չեն դատեր այդ ձեռնարկը, սպասելով Ժընեւի Ժողովին եզրակացութեան ։

Թէ Լոնտոնի եւ թէ Փարիզի մէջ կատարուած խօսակցութիւններէն կը հետեւի թէ Պ. Տըլըս ընդունած է երկու դաշնակիցներուն տեսակէտը, — չկատարել որեւէ ձեռնարկ որ կրնայ վնասել Ժընեւի Ժողովին, հոգ չէ թէ մեծ յոյսեր չունենան անոր յաջողութեան մասին։

Լոնտոնի տեսակցութեան առթիւ, պաշտօնական զեկոյց մը հրատարակուեցաւ անգլիական եւ ամերիկեան կառավարութեանց կողմէ։ Զեկոյցը կ՚ըսէ թէ կարծիքի փոխանակութիւններ տեղի ունեցան Հարաւ. Արեւելեան Ասիոյ մասին։ Ցետոյ կը շարունակէ — «Կը ցաւինք որ Ժընեւի խորհրդաժողովի նախօրեակին Հնդկաչինի համայնավար ուժերը հետզհետէ կ՚ընդլայնեն իրենց գործունէութիւնը, լայնածաւալ պատերազմի մը վերածելով պատերազմը Ֆրանսական Միութեան դէմ։ Անոնք կը փորձեն տապալել Վիէթ-Նամի օրինաւոր եւ բարեկամ կառավարութիւնը զոր մենք կը ճանչնանք եւ արդէն արչաւած են Լաօս եւ Քամպոճ ։ Այս գործունէութիւնը կը սպառնայ ոչ միայն պատերազմի բռնուած երկիրներու, այլեւ կը վտանգէ խաղաղութիւնը եւ ապահովութիւնը Հարաւ-արեւելեան Ասիոյ մէջ ուր մեր երկու ազգերը եւ ուրիշ դաշնակից եւ բարեկամ ազգեր կենսական շահեր ունին։ Հետեւաբար, մենք պատրաստ ենք միւս գլխաւորապէս շահագրգռուած երկիրներուն հետ քննելու հաւաքական պաշտպանութեան հաստատումը՝ համաձայն Ազգաժողովին ուխտին, երաշխաւորելու համար Հարաւ-արեւելեան Ասիոյ եւ արեւմտեան Խաղաղականի խաղաղութիւնը, ապահովութիւնը եւ ազատութիւնը։ Կը յուսանք թէ Ժընեւի խորհրդաժողովը յառաջ պիտի բերէ խաղաղութիւն Հնդկաչինի մէջ։ Եւ կը խորհինք թէ պաշտպանողական միութեան մը հաստատումը ամբողջ Հարաւ-արեւելեան Ասիոյ եւ արեւմտեան Խաղաղականի համար պիտի նպաստէ պատուաբեր խաղաղութեան մը՝ Հնդկաչինի մէջ»։

Ինչպէս դիտել կուտան մասնագէտներ, այս պաշտօնական զեկոյցն ալ անուղղակի ազդարարութիւն մըն է։

× Փարիզի մէջ ալ, Պ. Պ. Տըլըս եւ Ժորժ Պիտօ քննեցին հաւաքական քաղաքականութեան մը սկզբունքները, իբրեւ լրացուցիչ մասը Լոնտոնի մէջ կատարուած խորհրդակցութեանց։ Պ. Տըլըս Ֆրանսայի վարչապետին եւ արտաքին նախարարին հաղորդեց Լոնտոնի մէջ կնքուած իրաւախոհութիւնը ։ Ինչպէս պաշտօնական զեկոյցն ալ կը հաստատէ, այդ իրաւախոհութիւնը կը բաղկանայ հետեւեալ երկու կէտերէն. —

1. Պաշտպանութեան դաշինք մը կնքել Հարաւ-արեւելեան Ասիոյ մէջ մասնակցութեամբ Մ. Նահանգներուն, Ֆրանսայի, Մեծն Բրիտանիոյ, Աւստրալիոյ, Նոր-Զելանտայի, Սիամի եւ Փիլիպպեան կղզիներու ։

2. Հաւաքական ազդարարութիւն մը ուղղել Չինաստանի, եթէ Ժընեւի խորհրդաժողովը ձախողի, պարզելով այն վտանգները որ կրնան ծագիլ երբ Չինաստան ուղղակի միջամտէ Հնդկաչինի պատերազմին։

Այսպէս, Տըլըս ընդունելով հանդերձ

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

«ԻՐԵՐԱՎԱՐԺ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ»

Մեր աշխատակիցը, Հ. Եփրեմ Վ. Պողոսեան, շարունակելով իր տենաջան պրպտումները Վիէննայի Մատենադարանին մէջ, այսօր կը խօսի Քղիի կրթական ընկերութեանց մասին. (Տես Բ. էջ)։

Այս առթիւ կը յիշէ ինքնատիպ Միութիւն մը, «Իրերավարժ ընկերութիւն», որ կազմուած է 1881ին, նախաձեռնութեամբ Պոլսոյ Միացեալ ընկերութեան դասախօսին՝ Տիգրան Փափազեանի ։

Որքան պարզ, նոյնքան պերճախօս է առաջադրուած նպատակը. —

Ընկերութեան անդամը պարտաւոր է իր գիտցածը ընկերին սորվեցնել ։

Հազար ծրագիր-կանոնագիր կ՚արժէ այս մէկ նախադասութիւնը, — «Իր գիտցածը ընկերին սորվեցնել», բաղդատելով մեր օրերու շռայլաբան յայտարարութեանց հետ ։

Տիգրան Փափազեան «Իրերավարժ ընկերութիւն»ը կազմած ատեն, ունեցեր է մէկ հիմնական մտահոգութիւն, — լրացնել դպրոցին ուսուցածը, զարգացնելով հասակաւոր երիտասարդներն ալ.

— «Նա կազմեց ընկերութիւն մը Իրերավարժ անուամբ, որոյ մէջ իւրաքանչիւր ոք իւր գիտցածը անխնայ ընկերին պիտի սովրեցնէ, ինքն ալ վերադունէն սովրելով»։

Այս առաջադրութեամբ, ընկերութիւնը լսարան մը կը բանայ ուր, առաջին դասախօսութեան իսկ, շատերը յուզումէն կը փղձկին եւ կ՚արտասուեն ։

Ձեռնարկը մեծ խանդավառութիւն կը պատճառէ։ «Եւ անոնք որ անտարբեր էին՝ եռանդով եւ սիրով կը յաճախեն»։

Այսօր համրանք չունին մեր ընկերութիւնները, միութիւնները եւ լսարանները։

Բայց, կա՞յ նոյն «իրերավարժ» ոգին, որպէսզի «իւրաքանչիւր ոք իւր գիտցածը սորվեցնէ ընկերին»։

Մեծ բան է, եթէ այս կամ այն Միութեան անդամը դէպի հայերէնի դասընթացք կամ լսարան առաջնորդէ իր ընկերը, փոխանակ պարասրահ կամ սինեմա տանելու ։

Եւ կամ, եթէ բարեհաճի ցարդ սորվածը սորվեցնել իր եղբօր կամ ընկերոջ ։

Ի՞նչ օգուտ երիտասարդական ձեռնարկներէն, եթէ ամէն մէկը պիտի մնայ իր գիտցածով ։

Մեր Նոր Սերունդը բարի օրինակ մը հանդիսացած պիտի ըլլայ, եթէ իր իւրաքանչիւր անդամը բան-գործ ընէ տարածել «իրերավարժ» ոգին, իր շրջանին մէջ եւ ուրիշ ամէն տեղ ։

Երբ դուն կը սորվիս եւ կ՚օգտուիս, ինչո՞ւ ընկերդ ալ չօգտուի։ ՎԱՀԷ

ԴԱՀԼԻՃԸ ԹԵԹԵՒ ՏԱԳՆԱՊ ՄԸ ԱՆՑՈՒՑ

Սուզի օր պրոյց կը շրջէր թէ դահլիճին քանի մը անդամները պիտի հրաժարին, դանգատելով որ Պ. Ժորժ Պիտօ պայմանագիր մը ստորագրած է Անգլիոյ հետ, միացեալ բանակի մասին, առանց խորհրդարանին կարծիքը առնելու ։

Վարչապետը փութաց յայտարարութիւն մը հրատարակել եւ տագնապը փարատեցաւ առժամապէս ։

Ահաւասիկ այդ յայտարարութեան բովանդակութիւնը .

— «Խորհրդարանը առիթ պիտի ունենայ իր կարծիքը յայտնելու միացեալ բանակի ծրագրի մասին. այսինքն Սարի հարցին կարգադրութենէն, մեր առաջարկած պայմաններուն ստորագրութենէն եւ Անգլիոյ հետ կնքելի համաձայնութիւններէն ետք։ Ան ազատօրէն պիտի ստանձնէ իր պատասխանատուութիւնը, ինչպէս իր բաժինը ստանձնած է կառավարութիւնը։ Համաձայն ստուար մեծամասնութեան մը կողմէ ճշդուած եւ վաւերացուած քաղաքականութեան, կառավարութիւնը ջանաց համոզել Մեծն Բրիտանիան որ ճշդէ իր գործակցութեան եղանակը միացեալ բանակի դաշնագրին առնչութեամբ ։ Այս է նպատակը այն վաւերագրին զոր նախարարական խորհուրդը նկատի առաւ ապրիլ 12ի նիստին մէջ եւ զոր ստորագրելու արտօնուած էր արտաքին գործերու նախարարը։ Այդ վաւերագիրը պէտք է վաւերացուի խորհրդարանին կողմէ։ Անոր գործադրութիւնը կախում ունի միացեալ բանակի դաշինքին գործադրութենէն։ Միւս կողմէ, կառավարութիւնը կը շարունակէ իր բանակցութիւնները գերման դաշնակցային հանրապետութեան հետ, կարգադրելու համար Սարի խնդիրը, որուն մանրամասնութիւնները շատոնց պարզուած են Ֆրանսայի կողմէ։ Կառավարութիւնը կը յուսայ թէ կարելի պիտի ըլլայ կարգադրութեան մը յանգիլ մօտերս։ Բայց եւ այնպէս, կը կարծէ թէ պէտք է պայմանաժամ մը սահմանել կատարուած բանակցութեանց։ Հետեւաբար, կը խորհի առաջարկել խորհրդարանին որ թուական մը որոշուի միացեալ բանակի դաշնագրին քննութեան համար։ Այդ քննութենէն առաջ վերջնական որոշում մը պիտի կատարուի մեր առաջարկած նախապայմաններու իրականացման մասին»։

× Նախարարական խորհուրդը այսօր, հինգշաբթի, նորէն պիտի քննէ միացեալ բանակի ծրագիրը, փարատելու համար դանդաղ թիւրիմացութիւններ որոնք ծանրապէս կ՚ազդեն հանրային կարծիքին վրայ։ Կարգ մը թերթեր կը կարծեն թէ նոր բանավէճ մը պիտի ծագի դահլիճին մէջ։ Ժողովրդական Շարժումի նախարարները կը պահանջեն թուական մը որոշել միացեալ բանակի ծրագրին քննութեան համար ։

Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ տեսակէտները, իր առաջնութիւնը կատարած պիտի համարի, եթէ Լոնտոնի եւ Փարիզի խորհրդակցութիւնները յանգին կատարեալ համերաշխութեան մը՝ արեւմտեան պետութեանց միջեւ ։

× Տըլըս Օրլիի օդակայանը իջած ատեն ջերմօրէն սեղմեց Պ. Պիտոյի ձեռքը։ Ֆրանսայի արտաքին նախարարը բարի գալուստ մաղթելով յայտարարեց — «Մեր քննելիք խնդիրները պարզապէս կը վերաբերին այն միջոցներուն որոնք անհրաժեշտ են պահպանելու համար ազատութիւնը եւ խաղաղութիւնը աշխարհի մէկ մասին մէջ ուր կը հոսի այդ երկու միացեալ դատերու պաշտպաններուն արիւնը»։

Պ. Տըլըս պատասխանելով իր խորին մեծարանքը յայտնեց Տիէն Պիէնի պաշտպաններուն հերոսութեան համար։ Ցետոյ ըսաւ — «Համայնավար ուժերը կռուելով Ֆրանսական Միութեան ուժերուն դէմ կը վտանգեն ամբողջ Հարաւ-արեւելեան Ասիոյ եւ արեւմտեան Խաղաղականի ապահովութիւնը եւ խաղաղութիւնը։ Այդ մասին խօսեցանք Պ. Իտընի հետ, մէկ ժամ առաջ եւ ատոր համար է որ Փարիզ եկած եմ այժմ։ Ֆրանսա կը գտնուի ազատ աշխարհին գլուխը Հնդկաչինի մէջ, ծանրագոյն ճիգերով։ Ազատ աշխարհի երկիրները պարտաւոր են միանալ հաւաքական նպատակով մը. — վերջ տալ պատերազմին, վերջ տալ արագօրէն բայց արդարութեամբ ։ Մեր նպատակին հասնելու համար պարտաւոր ենք վճռականութիւն ցոյց տալ հաւաքաբար»։

ԲԱՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՈՒԺԸ մերժեց մասնակցիլ ապրիլ 28ի ընդհ. գործադուլին, զոր սարքած է Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը ։

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՔՂԻԻ ԿՐԹԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

●

ՎԻԷՆՆԱ, (Յառաջ). — Ամերիկայի Քղեցիներն ալ ճիգ կը թափեն գրելու համար իրենց պատմութիւնը: Ուրախալի երեւոյթ մըն է այս եւ արժանի ամէն քաջալերանքի: Իւրաքանչիւր հայ քաղաքի ու գիւղի պատմական ուսումնասիրութիւն՝ քար մը, աղիւս մը կ'աւելցնէ Հայաստանի ամբողջական պատմութեան շէնքին վրայ: Ահա թէ ինչու սիրով կը բերենք մեր նպաստը :

1. ... ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ (1859)

Կեղի – Քղի քաղաքի հնագոյն Կրթական Ընկերութիւնը կազմուած է 1859ին Մամբրէ Վ. Մամիկոնեանի այցելութեան առթիւ եւ անոր ջանքերով: Դժբախտաբար տեղեկատուն — Մելքոն վարժապետ Ծանթէմիրեան — մոռցած է յիշել ընկերութեան անունը, գոհանալով «դպրատան ընկերութիւն» բացատրութեամբ :

Ընկերութեան հիմնումի եւ նպատակի մասին կը գրէ նոյն թղթակիցը, պատմելով Մամբրէ Վ.ի գործունէութիւնը.— «Մամբրէ Վ.ր ... սկսաւ ... ժողովրդոց խաւարասիրութիւնը յանդիմանել ... ազդու փաստերով շարժեց բոլոր երկրացւոցս սիրտը. շուտով մը սկսաւ յարժանաւոր տեղիս դպրատան պատրաստութիւններ տեսնուիլ: Քղիի խասապայի ժողովուրդն անմիջապէս դպրատան ընկերութիւն մը գրուելու ձեռնարկութիւն ըրին եւ յաջողեցաւ որ հարիւր յիսունի չափ աղքատ տնուոր Խասապան մինչեւ քան հազար ղուրուշ գրուեցան դպրատան ծախքը եւ վարժապետի ամսականը վճարելու համար, դպրոցն ալ սկսան շինել» (Մասիս, կ. պ. 1859 թ. 403):

2. ... ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ (1869 – 70)

Պոլսոյ պանդուխտ Քղեցիները ընկերութիւն մը հաստատած են հաւանօրէն 1869-70ին, որուն մասին միայն Պոլսոյ «Մէր-Օրագիր»ի մէջ հանդիպած ենք յիշատակութեան մը:

Թերթը 1870 Մայիս 7ին կը գրէ.— «Մեր պանդուխտ ազգայիններէն 60 Քղեցիք ընկերութիւն մը կազմելով՝ զանազան վիճակահանութեանց թղթեր կ'առնեն եղեր բաւական ատենէ ի վեր: Այս անգամ Սաքսոնիայի վիճակահանութենէ ասոնց վիճակաթղթին մէկը 40 հազար Թալէր վաստկած ըլլալը բերկրութեամբ լսած ենք» (Մէր – Օրագիր, կ. պ. 1870 թ. 7-157):

3.— ԱՐՏԱՒԱԶԴԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ (1879)

Հիմնուած է Պոլսոյ մէջ 1879ի սկիզբը: Ժամանակակից թերթերէն «Թէրճէմանը Էֆքեար», «Օրագիր» եւ «Փունջ» կը հրատարակեն 1879 Մայիսին միեւնոյն ծանուցումը, ուր կ'ըսուի թէ ընկերութիւնը նորահաստատ է: Ահա «Օրագիր»ի տեղեկութիւնը.— «Հրաւէր առ Քղեցի ազգայինս. Քղիի նորահաստատ Արտաւազդեան Ընկերութիւնը, որոյ առժամանակեայ գործադիր ժողովը կազմուած է, իր առաջին նիստը պիտի ընէ յառաջիկայ կիւրակէ Մայիս 20, ի ժամ 7, Ղալաթիոյ Կեդր. վարժարանը: Կը հրաւիրուին համայն Քղեցի ազգայինք ազգասիրաբար ներկայ գտնուիլ ընկերութեան առաջին նստին, որոյ նպատակն է Քղիի ազգային մանկտւոյն գիտութեան կաթն ջամբել :

Օրակարգ.— Ա) Ընթերցումն եւ վաւերացումն կանոնագրութեան: Բ) Ընտրութիւն դիւանի : Գ) Որոշումն ընկերութեան տարեկան բաժանորդագնի: Ի դիմաց Գործդ. Ժողովոյ Յովհ. Սրապեան : 79, Մայիս 17 Բերա

«Օրագիր»ի խմբագրութիւնը իր կողմէ կ'աւելցնէ.— «Մենք եւս հարկ կը համարիմք Քղեցի ազգայնոց հետ, նաեւ մեր հասարակութեան ալ խնամոյն ու քաջալերութեանը յանձնարարել սոյն նորակազմ ընկերութիւնը, գիտնալով որ Քղի՝ Հայաստանի ամէնէն աւելի կեղեքեալ գաւառաց մէկն է, ուստի եւ ամէնէն աւելի ուսման, օգնութեան ու ձեռնտուութեան կարօտ» (Օրագիր, կ. պ. 1879 թ. 973:— Հմմտ. Թէրճ. էֆ. 1879 թ. 562, Փունջ 1879 թ. 1375):

4.— ԻՐԵՐԱՎԱՐԺ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ (1881)

Հիմնուած կ'երեւայ 1881 Յունուարին : Հիմնադիրն է Տիգրան Փափազեան, Պոլսոյ «Միացեալ Ընկերութեանց» կողմէ դասախօս Քղիի մէջ: Ընկերութեան անդամը կը պարտաւորուի իր գիտցածը ընկերին սորվեցնել :

Փափազեան ընկերութիւնս հիմնելէ անմիջապէս վերջը, այն է՝ 1881 Փետրուարին սկիզբը, Քղիի մէջ կը բանայ նաեւ համանուն Լսարան մը, որուն առաջին ատենախօսը ինքը կ'ըլլայ :

Ասոնց մասին Սարգիս Հ. Սրապեան կը գրէ Քղիէն 1881 Փետրուար 15 թուականով.— «Ամսոյս սկիզբը Աւանիս մէջ լսարան մը բացուեցաւ, շնորհիւ եւ ջանիւք Մեծ. Տիգրան էֆ. Փափազեանի, որ Միացեալ Ընկերութեան դասախօսներէն մին է աստ, եւ որ իւր համբոյր բնաւորութեամբ ամէնուս համակրանաց եւ յարգանաց արժանացած է: Սա անդստին գաւառս ոտք դնելէն ի վեր այս համոզմունքը գոյացուցած էր թէ երկիրը լուսաւորելու համար չէ բաւեր տղոց վարժարանը միայն, այլ պէտք է որ հասակաւորք ալ՝ մանաւանդ երիտասարդք՝ սրտի եւ մտքի զարգացուցիչ դրութեան մը մէջ լինին, եւ ասոր համար ինչ որ կը խորհէր՝ զոր մօտէն քննելու պատիւը կը վայելէի, յառաջ վարեց եւ անվեհեր կամօք ի գլուխ հանեց: Նա կազմեց ընկերութիւն մը իրերավարժ անուամբ, որոյ գլուխն ինք պիտի գտնուի եւ որոյ մէջ իւրաքանչիւր ոք իւր գիտցածը անխնայ ընկերին պիտի սովրեցնէ, ինքն ալ վերադունէն սորվելով: Յետ հաստատելոյ սոյն ընկերութիւնը, անմիջապէս փութաց անոր անունով բանալ լսարանն ալ, ուր քանի մը անգամ է յաջորդաբար ինք կ'ատենախօսէ սրտառուչ կերպիւ, մինչեւ փղձկիլ բազմաց յարտասուս, զոր նոյն իսկ ես իմս տամկոտ աչօք տեսայ: Շուտայոյն տարածուեցաւ լսարանին համբաւն եւ բերկրութեամբ կը տեսնենք որ անոնք որ անտարբերներ էին՝ եռանդով եւ սիրով կը յաճախեն» (Մասիս, 1881 թ. 2842):

5.— ԿՐԹԱՍԻՐԱՑ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ (... 1900)

Չենք կրցած ստուգել հիմնումի տարին: 1900ին կը ներկայանայ արդէն կազմալոյծ, որուն համար թղթակից մը կը գրէ.— «Ցաւով տեսանք որ տեղւոյս Կրթասիրաց Ընկերութիւնը կազմալուծուած է ատենէ մը ի վեր... Առաջնորդարանի մասնաւոր ուշադրութիւնը կը հրաւիրենք Կրթասիրացի վերակազմութեան համար» (Արեւելք, կ. պ. 1900 թ. 4412):—

6.— ԿՐԹԱՍԻՐԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ (?)

Կազմուած է Վոթըրթաուն (Ամերիկա), 1908էն առաջ, ներկայացուցիչ ունենալով Ա. Ն. Ոսկերիչեան, որ կապ կը պահէր Միացեալ Ընկերութեանց հետ (Միացեալ ընկերութիւնք Հայոց, եռամեայ տեղեկագիր, կ. պ. 1912, էջ 61): Արդեօք շարունակութիւնը չէ՞ նախորդին: Անշուշտ այս Միութիւնն է, որ յետոյ բոլոր Քղեցիները միացնելով՝ կը կոչուի «Համաքղեցիական միութիւն» (Ժողովուրդի Ձայնը, կ. պ. 1920 թ. 565):

Հ. ԵՓՐԵՄ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԱԻԱԳ ՈՒՐԲԱԹԸ լաւագոյն Օրն է ծոմ պահելու եւ օգնելու Ֆ. Կ. Խաչին :

ԼԵՌՆԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

(Սով. Հայաստան Ամսագիր, 1954 Յուն.)

●

Խ. Հայաստանի լեռնաշխարհի զարդն է Արագածը: Ան հարուստ է փարթամ բուսականութեամբ, բուրավէտ գոյնզգոյն ծաղիկներով, սառնորակ աղբիւրներով, ահռելի ձորերով եւ բարձրաբերձ ապառաժներով :

Արագածը Հայաստանի լեռնագնացներու (ալպինիստ) ամենասիրելի լեռն է: Թէ խառաչունչ ձմրան եւ թէ արեւակէզ ամռան Արագած են բարձրանում հարիւրաւոր լեռնագնացներ ու շրջիկներ, պատանիներ եւ աղջիկներ :

Վերջին տարիներս բազմաթիւ վերելքներ են կազմակերպուած դէպի Արագածի գագաթները: Մեծ լուսաւորիչ, առաջին հայ լեռնագնաց Խաչատուր Աբովեանի մահուան հարիւրամեակին առթիւ Երեւանի «Աբովեան» անուան մանկավարժական կաճառի 32 ուսանողներ եւ Քանաքեռի 25 կոլտնտեսական երիտասարդներ կատարեցին լեռնագնացութեան դժուարին արշաւը: Անոնք նուաճեցին լերան ամենաբարձր հիւսիսային գագաթը, որ ծովի մակերեւէն բարձր է 4.095 մեթր եւ այնտեղ դրին Խ. Աբովեանի կրանիթեայ կիսանդրին :

1950 – 53 թուականներին նոյն լեռնագագաթը բարձրացած են աւելի քան երկու հազար լեռնագնացներ, Երեւանէն, Լենինականէն, Կիրովականէն, Ապարանէն, Էջմիածնէն, Աշտարակէն եւ հանրապետութեան միւս քաղաքներէն եւ շրջաններէն :

Վերջերս լրացաւ խորհրդային լեռնագնացութեան 30 տարին: Այդ նշանաւոր տարեթիւը արժանավայել կերպով նշեցին Հայաստանի մարմնակրթական կազմակերպութիւնները զանգուածային վերելքներ կազմակերպելով դէպի Արագածի, Կապուտջուղի, Թեղենիսի, Արայի, Մայմեխի եւ ուրիշ լեռներու գագաթները :

Սեւանի աւազանէն մինչեւ Մեղրի, մօտ 200 քիլ. մեթր տարածութեամբ, կ'երկարի Զանգեզուրի լեռնաշղթան: Անոր ժայռոտ գագաթները վաղուց գրաւած են Հայաստանի լեռնագնացներուն ուշադրութիւնը: Յատկապէս հետաքրքրական է եռագագաթ Կապուտջուղ լեռը, որ ծովի մակերեւոյթէն բարձր է 3906 մեթր :

Սովետական լեռնագնացութեան առթիւ հանրապետութեան մարզիկները կազմակերպեցին արշաւ դէպի դժուարանցանելի լեռը: «Դինամօ», «Իսկրա», «Սպարտակ» եւ այլ մարզական կամաւոր ընկերութիւններու ջոկան լեռնագնացներ, աւագ հրահանգիչ, մարզանքի վարպետ Հ. Գալստեանի ղեկավարութեամբ, ճամբայ ելլելով Ղափանէն, Օխչի գետի հունով բարձրացան լեռն ի վեր: Սկիզբը երթուղին մատչելի էր: Բայց ահա կը սկսին ձիւնի շերտերը եւ մարզիկներ, նոյնիսկ երկարաձգամ կօշիկներով, դժուարութեամբ յառաջ կը շարժին: Լերան լանջերում ցուրտ էր, փչում էր ուժեղ քամի, բայց խիզախ մարզիկները, որոնք վճռած էին Փիզկուլտուրնիկների այդ տօնը նշանաւորել նոր յաջողութիւններով, արիաբար յաղթահարեցին բոլոր դժուարութիւնները եւ նուաճեցին Կապուտջուղի գագաթը :

Շուտով անոնք հանդիպեցան ուղղաձիգ ապառաժներու: Արշաւի ղեկավարը պարանի օգնութեամբ սկսաւ մագլցելով բարձրանալ կախ ընկած ժայռը: Ամենադժուար տեղերուն մէջ կ'օգտագործէր մետաղեայ կեռեր ու բբէչ: Միւս մարզիկները էլ նոյն ձեւով բարձրացան դէպի վեր: Լեռնագագաթի մատոյցներուն մէջ թանձր մառախուղ էր: Մարզիկները կը դժուարանային կողմնորոշուել այդ պայմաններուն մէջ, մանաւանդ որ իրենց անծանօթ էր տեղանքը: Սակայն փորձառու հրահանգիչ Գալստեանը մեծ ժայռերու մէջէն երեւան կը հանէր ամենակարճ ու անվտանգ ուղիները: Հետզհետէ սկսաւ նշմարուիլ մառախուղով պարուրուած մօտ 80 մեթր բարձրութեամբ աշտարակաձեւ գագաթը: Լերան այդ ամենադժուար ու վտանգաւոր մասը առաջինը բարձրացան երիտասարդ լեռնագնացներ Լ. Կարապետեանը, Ռ. Իսահակեանը, Խ. Մարգարեանը, Յու. Բաբաեանը, Ա. Էգլինջիկլեանը :

Ահա անոնք Կապուտջուղի գագաթին են: Հեռուն կը նշմարեն Զանգեզուրի լեռնաշղթայի շարունակութիւնը կազմող ուրիշ լեռնագագաթներ, ապա Արաքսի հովիտը եւ շողշողացող Կասպից ծովը ...

Կապուտջուղի ամենաբարձր կէտին վրայ մարզիկները կանգնեցին քարէ բուրգ մը եւ իրենց վերելքի մասին ձգեցին գրաւոր յիշատակութիւն :

Աղջամուղջ էր, երբ լեռնագնացները սկսան վայրէջքը: Ուղղաձիգ քարափներէն, ժայռերու անկաձեւ գագաթներէն կ'իջնէին պարանի օգնութեամբ: Մթութեան ու մառախուղի մէջ ճամբան կը գտնէին միայն վերելքի ժամանակ թողած հետքերով: Քաջարան գիւղը դեռ չէր երեւար: Հսկայական ոլորապտոյտ վերջ յանկարծ փայլեցին վառվռուն կրակները: Այդ խարոյկները կոլտնտեսականներն էին վառած վայրէջքի ուղին ցոյց տալու համար Կապուտջուղի յաղթողներին:

Քաջարանցիները ուրախութեամբ ընդունեցան արիասիրտ հիւրերը, որոնք նուաճել էին Զանգեզուրի լեռնաշղթայի ամենաբարձր գագաթը :

Լեռնագնացներու բազմաթիւ վարիչներ է հասցուցած աւագ հրահանգիչ Հ. Գալստեանը, որ մարզանքի այդ ձեւին նուիրած է իր ամբողջ եռանդն ու ջանքերը :

Երկար տարիներու ընթացքին ան բազմաթիւ վերելքներ է կատարած դէպի կովկասեան լեռնաշղթայի գագաթները : Ան իր վարպետութիւնը, փորձն ու գիտելիքները սիրով կը հաղորդէ սկսնակ լեռնագնացներուն: Հ. Գալստեանը կազմակերպած է ձմեռնային արշաւներ դէպի Արագած, Թեղենիս, Արջանոց Խուստուփ լեռները:

Իր գործին խելական վարպետ է աւագոյն լեռնագնաց եւ շրջիկ Վ. Դարեանը: Ամէն տարի իր ղեկավարութեամբ քանի մը արշաւներ կը կազմակերպուին դէպի Արագած, Խուստուփ լեռները :

Բազմազան են լեռնագնացներու եւ շրջ–

ԱՅՆ ԴԺԲԱԽՏ ՕՐԵՐԷՆ

(ԵՐ. ԱԴԱՄԵԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԸ)

★

Կը սպրդիմ Թուրք զինուորներու խառնուելով, ծանր եւ հանդարտ քայլերով, կրթնած անթացուպիս՝ կը կտրեմ փողոցները վերջապէս կը հասնիմ տուն : Եղբայրներս դժուարաւ կը ճանչնան զիս : Հաւաքուած են բոլորը, կը խօսիմ անցուդարձի մասին: Կը պատմեմ Թրքական բանակի փլուզումը արեւելեան ճակատին վրայ :

Հոն հարիւր հազարաւոր անզէն, անպաշտպան ու անմեղ նահատակներու բողոքն ու ցասումը կ'արձագանգէին հայ քաջերը ... Իսկ հոս խաչելութեան գողգոթան կը շարունակուէր նոյն սաստկութեամբ :

ՅԵՏԱԴԱՐՁ ԱԿՆԱՐԿ ՄԸ

Հայ յեղափոխական շարժումը իր պատմութիւնն ունի նաեւ Իզմիրի մէջ: Շատ բնական էր որ Իզմիրի նման հոծ հայ ազգաբնակչութեամբ շրջան մը քաղաքական եւ յեղափոխական ղեկավարներու ուշադրութիւնը գրաւէր :

Ես յաւակնութիւնը չունիմ ներկայացնելու Իզմիրի յեղափոխական եւ քաղաքական կազմակերպութեանց պատմութիւնը, ոչ ալ իմ շրջանիս տեղի ունեցած դէպքերու լրիւ պատկերը, կուտամ միայն իմ գիտցած անցքերը, իբրեւ հում նիւթ :

1901 – 2ին Ռուբէն Զարդարեան հասած էր Մագնիսա, իբրեւ տեսուչ ազգ. վարժարանի: Այդ օրերուն ես աշակերտ էի Իզմիրի Մեսրոպեան վարժարանը :

Ռ. Զարդարեանի հմայքն ու համբաւը տարածուած էր հայկ. շրջանակներու մէջ գրաւելով քաղաքի եւ արուարձաններու աշակերտներու հոգին:

Այդ օրերուն Մագնիսայի մէջ կազմակերպուած է Հ.Յ.Դաշնակցութեան մարմին, հաստատուն խարիսխով : Աշակերտական շրջանակներու մէջ գաղտնի, խորհրդաւոր խօսակցութիւններ կը շրջէին, գաղտնի խումբեր կը կազմուէին, սերտ յարաբերութիւններ եւ հանդիպումներ կը նշմարուէին: Այդ օրերուն հազիւ 14 – 15 տարեկան էի: Լաւ կը յիշեմ, Իզմիրի կոմիտէն կը կոչուէր Ոսկեհանք: Յետոյ իբրեւ կուսակցական գործիչներ Իզմիր եկան, Հայկ Թիրեաքեան, Վարդօ, Ջումշուդ, Երկաթ (Արմենակ Լեւոնեան) եւն:

Ինչպէս յետոյ դէպքերէն յայտնի պիտի ըլլայ՝ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը 1900 թուականներէն շատ առաջ կատարեալ կազմակերպութիւն ունեցած է Իզմիրի մէջ: Ողբացեալ ընկեր Ռուբէն իր «Հայ Յեղափոխականի մը յիշատակները» գործին մէջ Ե. հատոր էջ՝ 143 Երկաթի յուշատետրէն քաղելով կը յիշէ, «1902 Մարտ 12–25ին հասանք անդ (Իզմիր – Ոսկեհանք), Հրաչը, Վարդ–Մանուշակ եւ Եղուարդ հոն էին: Վերջնոյս հետ անհամաձայնութիւններ ունեցած էին առաջինները և քննութենէ մը հասկցուեցաւ Եղուարդի յանցաւոր ըլլալը: Տեղեկագրով մը գործը իմացուցի բիւրոյին եւ միացայ առաջիններուն: Մայիս մէկ թիւով (Նոր տոմար) շրջաբերականներ ցրուեցինք եւ սկսեցանք հարուստներին դիմումներ ընել: Դեռ հազիւ 180 ոսկի գանձած էինք, ինչ Վարդը բռնուած էր: Ստիպուած էինք դադար առնել» :

Յ. ՀԻՍԱՅԵԱՆ

(8)

(Շար.)

ԻՆՉՊԷՍ ՊԱՐՏՈՒԵՑԱՒ ԺԱԳ ՀԱՅՐԱՊԵՏԵԱՆ

*

ՀԱՄԲՈՒՐԿ, 9 Ապրիլ, (Յառաջ).— Ժաք Հայրապետեանի եւ Կեռհարտ Հեխդի հանդիպումը տեղի ունեցաւ Համպուրկի Մէրք Հալէի սրահին մէջ, ի ներկայութեան տասը հազար հանդիսականներու, իրաւարարութեամբ պելժիացի Սիմոնի որ իր պաշտօնը կատարեց առանց կողմնակցութեան:

Մրցումին ներկայ էին գերման բարձր պաշտօնատարներ, կռփամարտի ախոյեաններ եւ մասնագէտներ:

Ժաք Հայրապետեանի մրցարան բարձրացած ատեն, բոլոր հանդիսականներէն ընդունեցաւ խանդավառ ծափերով, նաեւ թղթակիցներ եւ նկարիչներ անհամար պատկերներ քաշեցին: Շարժանկարի ընկերակցութիւններ ալ իրենց մեքենաները բերած էին:

Անթելը կարճ ալիքներու վրայ կը հաղորդէր բոլոր մանրամասնութիւնները, Ժաք Հայրապետեան (78·5 քիլօ) եւ Կեռհարտ Հեխտ (78·7 քիլօ), հակառակորդները իրար բարեւելէ վերջ, սպասեցին մրցումի կոչին՝

Առաջին շրջան.— Երկու մարտիկները մրցումը սկսան մեծ զգուշութեամբ: Վերջին վայրկեանին Ժաք Հայրապետեանը անսպասելի զօրաւոր հարուածով մը Կէռհարտ Հեխտի գլխուն, շահեցաւ առաջին շրջանը: Գերմանացին բաւական տոկուն մարդիկ մըն է, եւ ուշադիր:

Երկրորդ շրջան.— Գերմանացին մեծ ջանք թափեց Հայրապետեանի վրայ տիրապետելու համար, բայց Հայրապետեան արագաշարժութեան առջեւ չփոթութեան մատնուեցաւ: Հայ կռփամարտիկը այս անգամ ձախ ձեռքով զօրաւոր հարուածներ տալ Գերմանին գլխուն եւ մարմնին, այսպէս երկրորդ շրջանն ալ շահելով:

Երրորդ շրջան.— Տակաւին երկու հակառակորդները, իրենց մեծ վարպետութիւնը ցոյց չեն տուած: Գերմանացին պաշտպանողականի վրայ է, Հայրապետեան յարձակողական: Երկու հակառակորդները սոսկալի հարուածներ փոխանակեցին: Հայրապետեանի հարուածները աւելի զգալի եղան Գերմանին վրայ: Երրորդ շրջանն ալ Հայրապետեան շահեցաւ:

Չորրորդ շրջան.— Գերմանացին այս անգամ յարձակողականի դիրք մը բռնելով, յաջողեցաւ ծանր հարուածներ տալ Հայրապետեանի, բաւական զօրաւոր հարուած մըն ալ տուաւ անոր կզակին: Հայրապետեան ինքզինքը չկորսնցուց: Շրջանը վերջացաւ Գերմանին գերակշռութեամբը:

Հինգերորդ շրջան.— Հայրապետեան իր ուժերը վերագտած ըլլալով բուռն յարձակողականի մը սկսաւ եւ բաւական զգալի հարուածներ տուաւ Գերմանին, բայց այս վերջինը արագ հարուածներ տալով Հայրապետեանի գլխուն եւ մարմնին զանազան մասերուն, կրցաւ հաւասարութեամբ վերջացնել:

Վեցերորդ շրջան.— Սկսաւ փոխադարձ բուռն հարուածներով, Հայրապետեան երկու հարուածներով շահեցաւ այս շրջանն ալ, արիւնլուայ ձգելով հակառակորդը—

Եօթներորդ շրջան.— Հայրապետեան ջանաց յարձակողականի մղել Գերմանը, բայց ան մնաց պաշտպանողականի վրայ եւ յաջողեցաւ Հայրապետեանը անչարժութեան մատնել մրցարանի պարաններուն վրայ, ծանր հարուածներ տալով, Հայ կռփամարտիկը սոսկալի հարուած մըն ալ ստացաւ աջ աչքէն, որ տակաւին չէր բուժուած նախորդ հարուածէն եւ ծանր արիւնահոսութիւն մը ունեցաւ, եւ բոլորովին արիւնլուայ վիճակի մատնուեցաւ: Այս շրջանը շահեցաւ Գերմանացին:

Ութերորդ շրջան.— Հեխդ Հայրապետեանի ուժերը լաւ ուսումնասիրած ըլլալով եւ անոր աչքի վիճակէն օգտուելով, զօրաւոր հարուածներ տուաւ եւ նորէն շահեցաւ:

Իններորդ շրջան.— Գերմանացին յարձակողականի դիրքը շարունակելով սկըսաւ անհամար հարուածներ տալ Հայրապետեանի գլխուն, կզակին եւ մարմնին զանազան մասերուն: Այս միջոցին Հայրապետեանն ալ կրցաւ քանի մը հարուածներ տալ, ինչպէս եւ արգիլուած հարուած մը, որ իրաւարարին կողմէ դիտողութեան ենթարկուեցաւ, բայց Հեխդ յաջողեցաւ ձախ եւ աջի կողմէ հարուածելով, չփոթութեան մատնել Հայրապետեանը: Մրցումը վերջացաւ Հեխդի յաղթանակով:

Տասներորդ շրջան.— Գերմանացին տեսնելով որ իր յաղթանակը ապահով է, անմիջապէս յարձակման սկսաւ, ծանր հարուածներու տակ ընկճեց Հայրապետեանը, որ իր մէկ զօրաւոր հարուածէն, սախպուեցաւ ծունկի գալ, իսկ իրաւարարին մինչեւ ինը համրանքին, կրկին ոտքի ելաւ: Հեխդ այս առթիւ կրկին զօրաւոր հարուածով երկրորդ անգամ ծունկի բերաւ Հայրապետեանը, որ կրկին իր ուժերը վերագտնելով ոտքի ելաւ եւ պաշտպանողական դիրքով կրցաւ մինչեւ այս շրջանին վերջը տոկալ: Այս շրջանը Հեխդ շահեցաւ բարձր կէտերով:

Տասնըմէկերորդ շրջան.— Գերմանացին սկսաւ յարձակողական դիրք մը բռնելով, ջանաց զգետնել (նոք– աութ) մեր հայրենակիցը:

Տասներկուերորդ շրջան.— Հեխդ մէկ զօրաւոր ձախի հարուածով ծունկի բերաւ Հայրապետեանը: Այդ միջոցին բազմութեան կարծիքով Հայրապետեանը, «նոքաութ» էր, բայց մեր հայրենակիցը շնորհիւ իր տոկուն կամքին կրցաւ կրկին սապարէզ գալ: Այդ պահուն բաւական արիւն կորսնցուց: Այս շրջանն ալ ի շահ Գերմանացիին վերջացաւ:

Տասներեքերորդ շրջան.— Մեր հայրենակիցը ինքզինքը գտնելով սկսաւ յարձակիլ եւ կրկին արգիլուած հարուած մը տուաւ Հեխդի, որ մեծ ցաւերու ենթարկուեցաւ: Հանդիսականները սկսան բողոքել: Այս շրջանն ալ շահեցաւ Գերմանացին:

Տասնըչորրորդ շրջան.— Գերմանացին այս միջադէպէն վերջ ինքզինքը գտնելով, սկսաւ կրկին յարձակողական դիրք բռնել, բայց արդէն երկու հակառակորդներն ալ ուժասպառ վիճակի մատնուած էին: Հեխդ յաջողեցաւ կրկին երկու զօրաւոր հարուածներ տալ Հայրապետեանի կզակին, բայց մեր հայրենակիցը ամէն ջանք թափեց որպէսզի «նոք–աութ»ի չմատնուի: Այս շրջանն ալ շահեցաւ Գերմանացին:

15րդ եւ վերջին շրջան.— Հեխդ յաջողեցաւ զօրաւոր հարուած մը տալ Հայրապետեանի գլխուն, ինչպէս եւ ուրիշ հարուածներ: Հայրապետեան ինքզինքը միշտ պաշտպանողականի վրայ կը պահէր, բայց իր երեսին վրայ ստացած վէրքերէն արիւն կը հոսէր, եւ այսպէս մրցումը վերջ գտաւ եւ Կեռհարտ Հեխդ Եւրոպայի ախոյեան հռչակուեցաւ:

Ժաք Հայրապետեանի պարտութիւնը կը սպասուէր 80 առ հարիւրով, թէ Գերմանիոյ մարզական շրջանակներէն, եւ թէ մասնագէտներէ, ինչպէս նաեւ արտասահմանի մարզական շրջանակներէն: Այս հանդիպումով Հայրապետեանը Համպուրկի մէջ հաստատեց թէ ինք առաջնակարգ կռփամարտիկ մըն է Եւրոպայի մէջ:

Այս հանդիպումի միջոցին հանդիսականներուն զարմանք պատճառեց Հայրապետեանի տոկունութիւնը: Հանդիսականներու համոզումով այսպիսի պարագաներուն մէջ ուեւէ մարդիկ պիտի զգետնուէր:

Ես վստահ եմ որ եթէ Հայրապետեանը արիւնահոսութեան չենթարկուէր, շատ լաւ արդիւնքներ պիտի շահէր: Ուրեմն սպասենք ապագայ մրցումներուն:

Մրցումէն վերջ Հայրապետեան յայտարարեց.— Այո, ես շատ կը ցաւիմ Եւրոպայի ախոյեանութեան տիտղոսը կորսնցնելուս համար, բայց Կէռհարտ Հեխդ արժանի էր այս յաջողութեան, կէտերու առաւելութեամբ:

ՄԱՔՍ ՊԱՐՈՆԵԱՆ

ջիկներու երթուղիները Հայաստանի մէջ: Հանրապետութեան, ինչպէս նաեւ Խ. Միութեան տարբեր մասերէն Հայաստան հասած լեռնագնացներն ու շրջիկները արշաւներ ու ճանապարհորդութիւններ են կազմակերպում ոչ միայն դէպի բարձրադիր լեռները, այլեւ Լոռու չքնաղ ձորերը, Ծաղկաձորի անտառները, Հրազդանի կիրճը, Սեւանի լճի ափերը, Գառնիի, Գեղարդի, Զուարթնոցի պատմական յուշարձանները, Արարատեան դաշտավայրի կոլտնտեսութիւնները: Ամրան ամիսներին Արագածի, Խուստուփի լեռնալանջերուն, Ստեփանաւանի, Ալավերտիի շրջաններուն մէջ կը գործեն լեռնագնացութեան ճամբարներ: Այնտեղ հիւր կուգան նաեւ Մոսկուայի, Լենինկրատի, Կիեւի, Ռիգայի, Սվերդլովսկիի եւ այլ քաղաքներու բանուորները, որոնք իրենց արձակուրդի ժամանակ կը զբաղին լեռնագնացութեամբ (ալպինիզմ):

Մեր հանրապետութեան մարզիկները ամէն տարի կը մասնակցին Համամիութենական լեռնային պըշտւններուն եւ հաւաքոյթներուն, որոնք կը կազմակերպուին սովետական Վրաստանի Բակուրեանի գեղատեսիլ ճամբարին մէջ, Կազբեկի, Էլպրուսի լեռնալանջերուն վրայ, Սեւ Ծովի ափերը, Կրասնոդարի երկրամասի Խոստա աւանին, Խրիմի եւ ուրիշ վայրերու մէջ:

Ի պատիւ խորհրդային լեռնագնացութեան 30ամեակի, անցեալ տարի Օգոստոս ամսին Կազբեկ լերան վրայ տեղի ունեցան անդրկովկասեան մրցումներ: Հայաստանի լեռնագնացներու խումբը այդտեղ փայլուն յաջողութիւններ ձեռք բերաւ, շահելով առաջնութիւն:

Օրէ օր լեռնագնացութիւնը կը դառնայ աւելի եւ աւելի զանգուածային: Ներկայիս Հայաստանի մէջ լեռնագնացութեամբ եւ շրջագայութեամբ (թուրիզմ) կը զբաղին 25 հազար աշխատաւորներ, յատկապէս երիտասարդներ, պատանիներ ու աղջիկներ:

Խ. ԲԱՂԱԼԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (58)

ԿԱՆԱՉԵՆՑ ՀԱՐՍԸ

*

ԵՐԿՐՈՐԴ ԳԼՈՒԽ

Զարգարենց Մարգրիտը՝ կը լքէ իր սիրականը, Միքայէլենց Արշակը եւ կը սիրահարի Տիգրանին, առնց կը հետեւի Թուխենց Մարիամը, Օխիկենց Ալիսը՝ Տիգրանին սիրահարական նամակներ կը գրէ, եօթ հատ հասուկ աղջիկ, եօթ հատ հարսնցու եւ մէկ հատ Տիգրան ....

— Ջըսե՞ս, մայրիկ, մեր Տիգրանը բզիկ բզիկ ընել կ'ուզեն գիւղի աղջիկները:

— Համբարձման տօնէն երկու շաբաթ վերջ, աղբիւրի ճամբուն վրայ՝ Գայծառը ճմրթկեց Օխիկենց Ալիսի քիթն ու բերանը, Ալիսն ալ՝ գետին գլտորեց Գայծառը, տօքովը թնդեց ու մազերէն քաշեց:

Կռիւը խորունկցաւ, ճիւղեր արձակեց, տունէ տուն տարածուեցաւ, սկսաւ քէն ու ատելութիւն, անէծք ու հայհոյանք: Գէլոնց Շուշանը եւ Զարգարենց Մարգարիտը իրար ծեծեցին, ասոր վրայ՝ Շուշանին եղբայրը վառեց Մարգարիտենց մարագն ու յարդանոցը: Սուսանը՝ Վարդազարենց Աղաւնին կը գլորէ փոսին մէջ, կը կոտրէ անոր աջ ձեռքը: Աղաւնիին հայրն ալ իր աղջկան վրէժը լուծելու համար՝ կը սպաննէ Շուշանին հայրը:

— Ուրեմն մայրիկ, Տիգրանին համար արիւն ալ թափեցաւ, խե՞նթ են, Աղեր, ինչ:

— Կեցիր, Արեգնազ, մինչեւ հոս՝ դէպքին ցաւալի կողմն էր, կայ նաեւ զուարճալի կողմը, սիրոյ այս պայքարին մէջ՝ անմասն չմնացին նաեւ պառաւները:

— Ի՞նչ, ի՞նչ, ուրեմն պառաւներն ալ սիրահարուած էին Տիգրանին, հա, հա, հա քրքջաց Արեգնազը, ուրեմն անոնք ալ կ'ուզէին ամուսնանալ Տիգրանին հետ եւ կոչուիլ Կանաչենց Հարս:

— Սխալ հասկցար, Արեգնազ, պառաւները Կանաչենց հարս կոչուելու համար չէր որ պայքարի մէջ մտան, գիւղը սիրոյ այս արարին մէջ խումբերու բաժնուած էին, պառաւներէն ու ծերերէն ամէն մէկը այս կամ այն խումբին մէջն էր, կը գովէր կամ կը պաշտպանէր իր թեկնածուն, օրինակ, Սենեքերիմենց Տամէրը կը պաշտպանէր Վարդապարենց Աղաւնին, իսկ Կոր Այծենց Խաթունն ալ՝ Կարմրուկենց Սուսանը, ասոնք՝ իրարու կը հանդիպին Խմանենց այգիին ճոթը, նախ՝ կը վիճաբանին, ամէն մէկը, իր կողմի թեկնածու աղջիկը կը պաշտպանէ, յետոյ՝ կը սկսին սուր ակնարկութիւններ, կծու հայհոյանքներ ու վերջապէս կռիւ, եղինգներով իրարու վրայ կը յարձակին, գիրար կը հարուածեն..., եղիճահար երկու պառաւները շարաթներով անկողին ինկան՝...:

— Հա, հա, հա, սէր ու հրմշտուք, պառաւ ու եղիճ.... հետաքրքրելի եւ անօրինակ, ճչաց Արեգնազը:

Ապա Արեգնազը ցատկեց իր տեղէն, մօտեցաւ սեղանին, գրեց ոտանաւոր մը:

— Մամա:

— Ի՞նչ կայ, Արեգնազ:

— Ոտանաւոր մը գրեցի, եղանակ մըն ալ պիտի յարմարցնեմ, օր մը, երբ Տիգրանի հետ պտոյտի ելլեմ՝ պիտի երգեմ անոր ականջին տակ ..., պիտի խնդամ վրան, ան չարը, թող չխաղայ գիւղի աղջիկներուն հետ ...

(Շար.) ՍՕՍ – ՎԱՆԻ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

«ՍԻՐՏՍ ՀԱՅԼԷՆՏԻ ՄԷՋ Է»

*

Սարոյեանի այս թատերգութիւնը որ մէկ տարի առաջ տրուեցաւ հեռապատկերով, քանի մը օր է կը ներկայացուի Էպէրթօ թատրոնին մէջ, գլխաւորութեամբ ծանօթ բեմադիր–դերասան Միշէլ Վիթոլտի: Այս առթիւ տեղական մամուլէն կը թարգմանենք հետեւեալ պնահատանքները.—

«Երէկ իրիկուն իր անունին շուրջ բատեղծուած միաձայնութեամբ Մ. Վիթոլտ կրկին տուաւ իր իսկական իմաստը յաջողութիւն բառին: Կրցաւ ամբողջ սրահ մը յուզել դիմելով պարզութեան եւ անկեղծութեան, այնպիսի փափուկ գործով մը որ կը կոչուի «Սիրտս Հայլէնտի մէջ է»: Ամերիկահայ հեղինակ Ուիլիըմ Սարոյեանի այս թատերախաղը գլուխ–գործոց մըն է ժպտուն երազի: Եթէ փոքրիկ ձօնին եւ իր չհասկցուած բանաստեղծ հայրը չեն գիտեր ապրիլ, ամէն պարագայի մէջ կ'ուզեն «գոյութիւն ունենալ» (Փառի Փռէս):

... Սարոյեանին հերոսը երանելի մըն է որ փորը անօթի, երկնցած խոտին վրայ, ամբողջ օրը ոտանաւորներ կը գրէ, երազելով հացի եւ պանիրի առասպելական խնճոյքներ: Մտածցիւ զգուանք մը կը բաժնէ մօրը և մանչու մը միջեւ, որ կրնայ ճարտարօրէն լուծել ամէնօրեայ հացին տագնապը: Ասոնց վրայ, աւելցուցէք թափառական դերասան մը որ շեփորով կը փչէ կարօտը Հայլէնտի, ուր մնացած է իր սիրտը: Այս ուժասպառ պայքարը հացի համար կը վերջանայ հին դերասանին մահովը, որ հոգին կ'աւանդէ արքայլիրի հոգեվարքը արտասանելով հիացած գիւղացիներուն առջեւ, եւ մէկնումովը չհասկցուած բանաստեղծին, վռնտուած իր տնակէն: «Աշխարհի մէջ բան մը կայ որ ուղիղ չերթար», կ'ըսէ մանչուկը պայուսակը զոցելով:

Այս է իր պարզութեան մէջ պատմուածքը նուիրուած «անբիծ սիրտերուն, ծերացած մանուկներուն, անոնց որ մանուկ մնացած են: (Օռռռ):

X «Ֆրանս – Սուար» կը գրէ «Սկով – տիացիի մը եւ երեք Հայերու պոհեմական կեանքը» խորագրով.— Անոնց որ կը մեղադրեն թէ Սարոյեանի թատերախաղերը կը նմանին վէպերու, իսկ վէպերը թատերախաղերու, Սարոյեան պատասխանած է օր մը.— Կարեւոր չէ թէ ի՞նչ անուն կուտաք գրածներուս, եթէ անոնք ունին կեանքին շունչը»:

Այս ալ պատմութիւնն է, գրեթէ ինքնակենսագրութիւն, ինչպէս Սարոյեանի գործերուն մեծ մասը, գաղթական հայ ընտանիքի մը, որուն երազուն արեւելեան բնութիւնը դժուար կը համակերպի ամերիկեան կեանքի ընացքին: Հօն կան մեծ մայրը, ծեր գիւղացի, որ չէ յաջողած մէկ բառ անգլիերէն սորվիլ, տղան որ չէ յաջողած աշխատիլ սորվիլ բայց որ օրն ի բուն ոտանաւոր կը գրէ, եւ թոռը, անուշիկ մանչ մը որ կը մտածէ «թէ անպայման տեղ մը բան մը կայ որ չի քալեր», բայց որ միշտ կը յաջողի տուն բերել անհրաժեշտը «պահելու համար թէ հոգին թէ մարմինը» ... ինչպէս ըսուած է «Սարոյեանի մօտ էակները կը քալեն կոյր ողբերգութեան մը հետեւանքները, բայց ի վերջոյ, մարդիկ աւելի լաւ են քան կեանքը»: Կարելի է վիճիլ այս մասին: Ինչ որ անվիճելի է այն մեծ հաճոյքն է զոր այս խաղը կուտայ Միշէլ Վիթոլտի ճաշակաւոր բեմադրութեան, Ֆրեւթիան Լէնիէի յաջող զարդերուն եւ զգեստներուն մէջ եւն.:

Ֆրանս Սուար

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՓՈԹՈՐԻԿ ՄԸ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԷՋ

Մ. Նահանգներու հիւլէական ռումբին հնարիչը, Ռապըրթ Օփէնհայմըր, պաշտօնանկ եղաւ կառավարութեան կողմէ, յանուն ապահովութեան, այն ամբաստանութեամբ թէ չփումներ ունեցած է համայնավարներու հետ: Կախակայման որոշումը տրուած է 1953 Դեկտ. 21ին, բայց գաղտնի պահուած էր մինչեւ այսօր: Ամբաստանեալը առ այժմ ենթակայ չէ դատական հետապնդումներու, բայց հիւլէական ուժի յանձնաժողովը հետեւեալ մեղադրանքները կ'ուղղէ —

1. Սերտ յարաբերութիւններ ունեցած է համայնավար կուսակցութեան անդամներուն հետ, ամուսնացած է համայնավար կնոջ մը հետ եւ, 1940 – 1942 դրամական օգնութիւններ ընծայած է զանազան համայնավարական պայքարներու, — 2. Համայնավար կամ ուղեկից պաշտօնեաներ առած է Լոս Ալամոսի հիւլէական աշխատանոցներուն մէջ, պատերազմի ընթացքին. — 3. Կարգ մը խորհրդային դիմումներ ստացած է, գաղտնի տեղեկութիւններ ճարելու համար, բայց, զանոնք մերժելով հանդերձ, լուր չէ տուած ապահովութեան տեսչութեան. — 4. ընդդիմացած է ջրածին ռումբի շինութեան, նոյն իսկ այն պարագային երբ Նախագահ Թրումըն կը հրամայէր այդ ռումբը պատրաստել առխոյզաբար:

Ինչպէս կը տեսնէք, ծանրակշիռ հանգամանք ունին ամբաստանութիւնները, որոնք բոլոր մանրամասնութիւններով հաղորդուած են կառավարութեան, հիւլէական ուժի յանձնաժողովին նախագահին՝ զօր. Նիքոլսի կողմէ, պաշտօնական նամակով մը: Յանձնաժողովը միջոցներ ձեռք առած է որպէսզի ամբաստանեալը չկարենայ որեւէ գաղտնի տեղեկութիւն ստանալ: Օփէնհայմըր յանձնաժողովին անդամակցութենէն ալ հեռացուած է: Մինչեւ իր պաշտօնակութիւնը Նախագահն էր Այզընհաուըրի գիտական խորհրդականներու յանձնախումբին, խորհրդականը ազգ. ապահովութեան խորհուրդին՝ ամէն տեսակ սպառազինութեանց եւ հիւլէական զէնքերու համար, մէկ խօսքով՝ կը համարուէր Մ. Նահանգներու ամէնէն փայլուն գիտնականը, հանճար մը: Երկար ատենէ ի վեր ամէնքն ալ գիտէին թէ ձախակողմեան է: Ինքն ալ չուրանար, ինչպէս կ'ապացուցանէ հիւլէական ուժի յանձնաժողովին ուղղուած նամակով մը:

Ամբաստանեալը, որ 50 տարեկան է եւ գերման գաղթականի մը որդին, կը մերժէ բոլոր մեղադրանքները:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼԻԱՑԻՆԵՐ կը հեռագրեն թէ մարեշալ Թիթօ ի պատիւ իրեն սարքուած ճաշի մը առթիւ, փառաբանեց Յունաստանի, Թուրքիոյ եւ Եուկոսլաւիոյ միջեւ կնքուած դաշինքը: Այս առթիւ շեշտեց թէ դաշինքը ուղղուած է անոնց դէմ որ չեն յարգեր երեք երկիրներուն ազատութիւնը, անկախութիւնը, հողային ամբողջութիւնը եւ ապահովութիւնը:

ՀՆԴԿԱՑԻՆԵՐ կը հեռագրեն թէ ժամէ ժամ կը սպասուի ըմբոստներու երբորդ գրոհին: Ֆրանսացիները օգնական ուժեր կը հասցնեն անկարգելով:

ԻՐԱՆԻ նախորդ վարչապետը, Տոքթ. Մոսատեղ, կը գանգատէր թէ մինակ է բանտի խցիկին մէջ: Առտու մը զարմանքով տեսաւ որ իբրեւ ընկեր տուած էին քաղաքականա մը եւ բոլշեւիկ մը: Ասոր վրայ նոր նամակ մը գրեց ընդհ. դատախազին, խնդրելով որ երկուքն ալ իրենց նախկին տեղը ղրկեն: Ընդհ. դատախազը ձեռքերը երկինք բարձրացնելով աղաղակեց, դատարանին մէջ. — «Ալլահ, Ալլա'հ, ի՞նչպէս վարուիմ այս մարդուն հետ...»:

ԴԱՏԵՄՅԻՆԵՐՈՒ

ԽՆՋՈՅՔ – ՀԱՒԿԹԱԽԱՂԸ

Կազմակերպուած Դատէմի Լուս. Ուս. Ընկերութեան Լիոնի մասնաճիւղի կողմէ:

Ի նպաստ իր որդեգրած սաներուն, (մին Փալանճեան ճեմարան, Պէյրութ, միւսը Ս. Մուրատեան վարժարան, Սեւր):

Զատկի երկուշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ երկուքին, 5 ռիւ Պօնըփուա, Լիոն:

Առատ կերուխում, նուագ, պար եւ երգեր ու արտասանութիւններ, հաւկթախաղ: Մուտքը ազատ է

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՏՕՆԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Ն. Թաղամասի համալսարանի սրահը (Place Panthéon)

Շաբաթ 24 Ապրիլ, ժամը ճիշդ 21ին

Նախագահութեամբ՝ ԱՐՇԱԿ ՉՕՊԱՆԵԱՆԻ

Յարգանքի խօսքեր՝ Հ. ԿԱՐԱՊԵՏ Ծ. Վ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ, ՊԱՏՈՒԵԼԻ ՍԻՍԼԵԱՆ, ՏԻԿԻՆ ՀՈՒՐԻ ԻՓԷԿԵԱՆ, Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ, ՊՕՂՈՍ ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆ, ԳՐԻԳՈՐ ՓԱՓԱԶԵԱՆ, ԱՐՄԷՆ ՄԵԼՈՅԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին, գիտութական նուագախումբ:

Մեր հայրենակիցները կը հրաւիրուին նոյն օրը, Սգահանդէսէն առաջ, ժամը 17.45ին, Մեթրօ Ժորժ Ե. Նախկին Ռազմիկներու հետ Անծանօթ Զինուորին բոցն արծարծելու Յաղթական Կամարին տակ: Կը հրաւիրենք նոյնպէս, բոլոր Հայերը ուր որ ալ գտնուին, հինգ վայրկեան լռութիւն եւ դադար պահել 24 Ապրիլ, շաբաթ ժամը ճիշդ 18.30ին, ի նշան Ազգային Սուգի: Կազմ. Յանձն.

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ ԱՒԱԳ ՇԱԲԹՈՒԱՆ ԵՒ Ս. ԶԱՏԿԻ

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ Աւագ շաբթուան եւ Ս. Զատկի տօնակատարութեան արարողութիւնները կը կատարուին հետեւեալ ժամանակացոյցի համաձայն. —

Աւագ Հինգշաբթի. — Ցիշատակ ընթրեաց Ս. Պատարագ ժամը 10ին, Երեկոյեան՝ Ոտնլուայ ժամը 16ին, Խաւարում ժամը 19ին:

Աւագ Ուրբաթ. — Կարգ Թաղման, սկզբ. ժամերգութեան երեկոյեան ժամը 17ին:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ. ԵԿԵՂԵՑԻ

15 Ապրիլ, Աւագ Հինգշաբթի, Նախատօնակ ժամը 8.30ին, Ոտնլուայ եւ խաւարում ժամը 4.30 — 8:

Աւագ Ուրբաթ, Խաչելութիւն 10, Թաղում ժամը 5ին:

Պոմոնի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ

Աւագ հինգշաբթի. — Ցիշատակ Ընթրեաց, առաւօտեան ժամերգութիւն ժամը 8ին, Պատարագ 10ին: Մանուկներուն հաղորդութիւն:

Երեկոյին Ոտնլուայ ժամը 5ին, Խաւարում 8ին, «Ուր ես, մայր իմ» ողբը պիտի երգեն Պ. Բիւզանդ Վարդերեսեան եւ Տիկին Թամարա Արսլանեան:

Աւագ Ուրբաթ, Կարգ Թաղման ժամը 5.30:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Անահիտ Ուզունեան, Տէր եւ Տիկին Սիմոն Ուզունեան եւ զաւակը, Վարուժան Ուզունեան, ինչպէս նաեւ բոլոր պարագաները կը ծանուցանեն թէ Զատկի մեռելոցին երկուշաբթին յետ պատարագի մասնաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարուի իրենց ողբացեալ ամուսնոյն եւ հօր եւ մեծ հօր՝ ՅՈՎՍԷՓ ՈՒԶՈՒՆԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ:

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

Տէր եւ Տիկին Եդուարդ Ամատունի եւ զաւակները (Լոնտոն), Տէր եւ Տիկին Յակոբ Պետրոսեան, Տէր եւ Տիկին Խաչիկ Ամատունի (Հայաստան) խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, կեսրոջ, զօքանչին եւ մեծ մօր

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՄԱՐԻԱՄ ԱՄԱՏՈՒՆԻԻ (Ծնեալ Երիկեան, Ալեքսանտրէթ, 1882) մահը:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր, հինգշաբթի, ժամը 14ին: Հաւաքուիլ բնակարանը, 61 ռիւ տիւ Մուլէն ա Վան (Սարսէլ), ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Թաղին գերեզմանատունը:

Օթօպիւս թիւ 268 Փորթ տը լա Շափէլէն, իջնել Սարսէլ Փլաս տիւ 11 Նովանպըր:

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.-Ի ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի 18 Ապրիլ, Զատիկ, ժամը 21էն մինչեւ լոյս Օթէլ տը լա Փլաժի (Սապաթիէ) սրահներուն մէջ:

Պատուական նախագահութեամբ Պ. Պ. ԺԱՆ ՄԱՍ՝ պատուոյ նախագահ Միութեան, անդամ նահանգային ժողովի եւ փոխ քաղաքապետ Մարսէյլի

Gaborit, Président de la Jeunesse Education et des Sports des B. du R.

Pelletier, Président de la Ligue du Sud-Est.

Նուագախումբ

PAUL MAURIAT

Կանուխէն ապահովեցէք ձեր սեղանները, դիմելով Պառ Ռաֆֆի,

47, Rue des Dominicaines

Photo Durand 88 Rue d'Aubagne.

Papélian Puzante, 22 Rue Tapis Vert.

Kouyoumdjian S., 98 Rue Longue des Capucins.

Տոմսակները կը ծախուին բոլոր Հ. Մ. Ը. Մ.-ի անդամներուն մօտ:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի ժամը ճիշդ 21ին, Ազգ. Տան մէջ: Օրակարգ. — 1. Գաղզմ. ժողովի պատրաստութիւն: 2. Պատգամաւորի ընտրութիւն: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԻՍԻ. — Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, Խրիմեան ակումբը: Կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Նախաձեռնութեամբ

Հ. Յ. Դ. Կարտանի «Նիկոլ Դուման» խումբին, այս կիրակի երեկոյեան ժամը 8.30ին «Գեղունի» սրահին մէջ:

Նոր Սերունդի «Վարանդեան» անդրանիկ Թատերախումբը, ղեկավարութեամբ Ն. Սարգիսեանի, մեծ պատրաստութեամբ կը ներկայացնէ ժողովրդական մեծ օփերէթը, ԱՇՈՒՂ ՂԱՐԻԲ

Կը նուագեն Ա. Մաթոյեան եւ Գ. Գասպարեան Նոր Սերունդէն:

Կէս գիշերէն վերջ հայկական եւ եւրոպական պարեր:

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ ՍՈՒՐԲ ՇԱԲԱԹ ԱՊՐԻԼ 1954

15. Ապրիլ Աւագ Հինգշաբթի ժամը 9.30ին ժամերգութիւն: Ժամը 10.30ին ձայնաւոր պատարագ եւ հաւաքական հաղորդութիւն: Ժամը 16ին Ոտնլուայի արարողութիւն: Ժամը 20ին Խաւարման ժամերգութիւն:

16 Ապրիլ, Աւագ Ուրբաթ, ժամը 10.30ին Ճաշու ժամերգութիւն եւ երկրպագութիւն Ս. Խաչի:

Աւագ Շաբաթ ժամը 17ին, ժամերգութիւն Ս. Զատկի ճրագալոյցին, ձայնաւոր պատարագ եւ նախատօնակ:

Կիրակի, Զատիկ, ժամը 9.30ին, ժամերգութիւն: Ժամը 10.30ին հանդիսաւոր ձայնաւոր պատարագ եւ հաւաքական Հաղորդութիւն:

ԾՈՄԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ շաբթուան առթիւ Յառաջի բաժանորդներէն բարեկամ մը երկու հազար Ֆր. կը տրամադրէ Ֆ. Կ. Խաչին:

Ստանալ վարչութենէն:

ՄԻ ՄՈՌՆԱՔ «Ծոմի Օր» ջուան ձեր նուէրը փութացնել Ֆ. Կ. Խաչին:

ՈՒՐԱԽՈՒԹԵԱՆ ՕՐ ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

Ազգին հայ մանկութիւնն է որ բեմի վրայ պիտի ապրեցնէ ձեզ Թէատրը Ժ. Վերտիի մէջ 25 ապրիլին ժամը 15.30ին: Ազգային հայրենաշունչ եւ տաք մթնոլորտի մը մէջ: Ինչպէս երկու տարի առաջ վայելեցիք նման օր մը, այս անգամ ալ նոյնպէս եւ աւելին պիտի վայելէք ներկայ ըլլալով Մուրատեան Վարժարանի աշակերտներու կողմէ ներկայացուած Թատերական հանդէսին:

Կը ներկայացուին՝

Ա. — ԱՆԻԾԵԱԼԸ, ընտանեկան յուզիչ եւ անզուգական տրամը, երեք արար եւ հինգ պատկեր:

1. LA FAUSSE MONNAIE — երգախառն զաւեշտ մէկ արար:

2. LES DIABLES ROUGES — Զաւեշտ անղուլ ծիծաղի — մէկ արար:

Փութացէք ապահովել ձեր տոմսերը դիմելով՝

Exerjean S., 40 La Canebière.

Chehikian Aram, Pharmacie Centrale, 1. Bld. d'Athènes.

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Dirècteur : SCH. MISSAKIAN.
Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. Հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 16 ԱՊՐԻԼ
VENDREDI 16 AVRIL 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7347 30e ANNEE խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2758

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԻՆՉՈ՞Վ ՊԱԿԱՍ ԵՆՔ

Միանգամ ընդ միշտ ընդունինք սա տարրական ճշմարտութիւնը, — Ո՛վ որ կը կորսնցնէ իր մայրենի լեզուն, փոս մը կը բանայ իրեն եւ իր պատկանած ժողովուրդին միջեւ։ Հիմնականը լեզուն է, մնացեալը՝ լրացուցիչ ։

Որ եւ է ձեւով ստորագնահատել մայրենի լեզուին արժէքը՝ իբրեւ բացարձակ պայման ազգային գիտակցութեան, կը նշանակէ ճամբան սալարկել դէպի օտարացում ։

Ի վերջոյ կարելի է սթափեցնել, զարժի բերել թմրած կամ ճամբէն շեղած հայախօսը ։

Բայց, տասն անգամ աւելի պիտի յոգնինք, փրկելու համար երիտասարդ մը որ մէկ բառ հայերէն չի գիտեր ։

Այդ կարգի տիպարները ոչ իսկ լսել կ'ուզեն, եթէ հայերէն խօսինք ։

Եթէ անոնք պատահաբար ներկայ ըլլան հայկական հանդէսի մը, քիթ — բերան կ'ընեն թթու օտարականի մը պէս, երդեբու, արտասանութեանց կամ ճառի մը առթիւ։ Եւ կը սպասեն որ «ճառը» հնչէ ։

Յաճախ կոպիտ շարժումներ ալ կը փորձեն, ամենայն անբարեկրթութեամբ, յայտնելու համար իրենց տհաճութիւնը ։

Հրեաներու օրինակը բաւական չէ, լուծելու համար այս ահաւոր կնճիռը ։

Ո՜րքան ողբերգութիւններ պատահեցան, Իսրայէլի ներգաղթին առթիւ։ Եւ հազարաւոր օտարախօս Հրեաներ հեռացան Աւետեաց երկրէն, չկարենալով ընտելանալ հայրենի միջավայրին ։

Մնաց որ, մենք ինչո՞վ պակաս ենք Հրեայէն, իբրեւ գաղափարապաշտ ժողովուրդ ։

Ջունի՞նք խաչալ, հաւատք, տեսիլ եւ դեռ ինչ որ կ'ուզէք, իբրեւ ազգային հանգանակ ։

Դարերով «Տէր Ողորմեա» չերգեցի՞նք, յանուն ազատութեան եւ խաղաղութեան։

Ցետոյ աղօթքները երգերու չվերածեցի՞նք, աւելի բարձրացնելով մեր ձայնը, հետզհետէ չօչափելի ձեւ տալով մեր տենչերուն ։

Եւ վերջապէս լեռ ու ձոր չպարսեցա՞ն, ամբողջ սարածութիւններ ռազմադաշտի չվերածուեցա՞ն, երբ աղօթքին ու երգին կը յաջորդէին հրացանը եւ հրանօթը ։

Միեւնոյն ատեն ոգին, ըսէք՝ խաչալը կը զարգանար, կ'ուռճանար, նոր սնունդ ստանալով յարձակումը մշակոյթէն ։

Դարերու ընթացքին, ոչ կրակը մարեցաւ, ոչ ալ ճրագը ։

Մեր Խորենացին եւ «Լուսաւորչի կանթեղը» ինչո՞վ եւս կը մնան երբայական «Թալմուտ»էն։

Ինդիրը այն է որ այս բաները բացատրուին երիտասարդութեան, արթնցնելով անոր ազգային գիտակցութիւնը եւ հպարտութիւնը ։

Բացատրութեան ամէնէն կարճ եւ ազդու միջոցը՝ մայրենի լեզուն է։

Երբ մայրենիքը սորվին, ճամբուն կէսը կտրած կ'ըլլան, հակառակ օտարութեան բոլոր փորձութեանց ։

Այն ատեն ոգին ալ կը բարձրանայ, եւ ոչ ոքի մտքէն կ'անցնի քիթ — բերան ընել, երբ հայերէն երգեն կամ արտասանեն ։

Օրինակները կը տեսնենք արդէն, Հ.Ց.Դ. Նոր Սերունդին մէջ, որ իր 6րդ պատգամ. ժողովը կը գումարէ վաղը, շաբաթ ։

Մեր դարաւոր տեսիլքին մէկ մասն ալ իրականացած է արդէն։

Ունինք հայրենիք մը, տեսանելի, որ կաշկանդուած է այսօր, բայց կրնայ թեւերը լայն բանալ վաղը։ Ամէն պարագայի մէջ, ահա կենդանի խորհրդանշան մը ։

Մէկ խօսքով, տեսլականի մը տարրերը կան։ Կը մնայ նորոգել գործունէութեան եղանակները, առաւելագոյն օգուտը քաղելու համար ։

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԻԱՑԵԱԼ ԲԱՆԱԿԸ ԵՒ ԱՆԳԼԻԱ

ՊԱՇՏՕՆԱՊԷՍ ԿԸ ՀԱՍՏԱՏՈՒԻ ԹԷ ԼՈՆՏՈՆ ՅԱՆՁՆԱՌՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՍՏԱՆՁՆԱԾ Է, ԱՌԱՆՑ ՄԱՍՆԱԿՑԵԼՈՒ ԴԱՇԻՆՔԻՆ

Ապրիլ 14ին Փարիզի եւ Լոնտոնի մէջ միաժամանակ հրատարակուեցան երեք յայտարարութիւններ, որոնց համաձայն Մեծն Բրիտանիա նոր յանձնառութիւններ կը ստանձնէ, ուժ տալու համար Եւրոպայի միացեալ պաշտպանութեան դաշինքին, առանց անդամակցելու ։

Նոյն օրը Անգլիոյ արտաքին նախարարը, Պ. Իտըն երեսփ. ժողովին մէջ ալ հաստատեց այս պարագան, մանրամասնօրէն պարզելով կառավարութեան տեսակէտները ։

Այս առթիւ ըսաւ թէ Անգլիա իր զրահապատ զօրաբաժիններէն մէկը եւ օդանաւային զօրամասեր պիտի տրամադրէ ծրագրուած միացեալ բանակին, որուն կը մասնակցին վեց պետութիւններ։ Հաստատեց նաեւ թէ Մեծն Բրիտանիա իր զինեալ ուժերը պիտի պահէ եւրոպական ցամաքին վրայ անսահման ժամանակով, եւ Ատլանտեան դաշինքն ալ պիտի նկատէ մնայուն կազմակերպութիւն մը, անսահման տեւողութեամբ ։

Անգլիա այս երկու յանձնառութիւններն ստանձնած է գոհացում տալու համար Ֆրանսայի, որ անհրաժեշտ կը դանէ Մեծն Բրիտանիոյ մասնակցութիւնը իբրեւ հակակշիռ արեւմտեան Գերմանիոյ հանդէպ, որպէսզի այս վերջինը չկարենայ գերակշիռ դեր կատարել եւրոպական բանակին մէջ ։

Այս յանձնառութիւնները արձանագրուած են երկու յայտարարութեանց մէջ որոնք ստորագրուեցան չորեքշաբթի օր, Փարիզի մէջ, Անգլիոյ եւ վեց դինակից պետութեանց ներկայացուցիչներուն կողմէ (Ֆրանսա, արեւմտեան Գերմանիա, Իտալիա, Պելժիա, Հոլանտա եւ Լիւքսէմպուրկ) ։

Խնդիր է թէ Անգլիոյ այս նոր դիրքումները պիտի ապահովե՞ն միացեալ բանակի դաշինքին վաւերացումը Ֆրանսայի կողմէ, որ սկիզբէն ի վեր կը պահանջէ Լոնտոնի ամբողջական անդամակցութիւնը ։ Ֆրանսա ուրիշ պահանջներ ալ դրած է վաւերացման համար, — լուծել Սարի խնդիրը եւ ապահովել ամերիկեան ուժերու պահպանումը Եւրոպայի մէջ ։

Պ. Իտըն իր զեկուցման առթիւ ըսաւ թէ Մ. Նահանգներն ալ իրենց վերջնական դիրքը պիտի ճշդեն մօտերս, մասնաւոր յայտարարութիւն մը հրատարակելով ։

Փարիզի մէջ հրատարակած երկու վաւերագիրներուն առաջինը կը կոչուի «Համաձայնութիւն Մեծն Բրիտանիոյ եւ Եւրոպայի միացեալ պաշտպանութեան գործակցութեան մասին» եւ Մեծն Բրիտանիան միացեալ բանակի դաշինքին կը կապէ քաղաքական եւ վարչական գետնի վրայ։ Անգլիա նախարար մը պիտի նշանակէ, որպէսզի մասնակցի միացեալ բանակի զինակից պետութեանց նախարարներու խորհրդաժողովներուն, ամէն անգամ որ քննուին գործակցութեան վերաբերեալ ընդհանուր խնդիրներ։ Անգլիա պիտի նշանակէ նաեւ ականաւոր ներկայացուցիչ մը, օրը օրին յարաբերութիւններ պահելու համար միացեալ բանակի գործադիր մարմնին հետ ։

Երկրորդ յայտարարութիւնը կը կոչուի « Զինուորական ընկերակցութիւն Մեծն Բրիտանիոյ եւ Եւրոպայի միացեալ պաշտպանութեան զինեալ ուժերուն միջեւ » ։ Այս համաձայնութեամբ, բրիտանական օդանաւային ուժեր պիտի մտնեն միացեալ բանակի օդատորմիղին մէջ, երբ որ յարմար դատուի։ Ամէնէն կարեւոր յանձնառութիւնն է բրիտանական զօրամասերու մասնակցութիւնը եւրոպական բանակին, երբ յարմար դատուի զինուորական նկատումներով։ Պ. Իտըն իր յայտարարութեան մէջ ըսաւ թէ բրիտանական զրահապատ զօրաբաժինը պիտի առնուի այն երեք զօրաբաժիններէն որոնք այժմ արեւմտեան Գերմանիա կը գտնուին ։

Պ. Իտըն իր զեկուցման մէջ ըսաւ թէ Անգլիա պիտի շարունակէ եւրոպական ցամաքին վրայ եւ Գերմանիոյ մէջ պահել զինեալ ուժեր, երբ որ անհրաժեշտ համարուի Հիւս. Ատլանտեանի շրջանին պաշտպանութեան համար։ Այս առթիւ մասնաւորապէս շեշտեց. — «Ցորչափ բանակներ մը տիրէ արեւմտեան աշխարհին վրայ, մենք եւ մեր ընկերակիցները պէտք է որոշ տարիներու համար պահենք անհրաժեշտ պատրաստութիւնները եւ զինուորները, նախայարձակման վախը վանելու եւ ապահովութիւնը պահպանելու համար։ Ն. Վեհափառութեան կառավարութիւնը հիմնական կը համարի Ատլանտեան զինակցութիւնը, իր քաղաքականութեան համար։ Ան չի նախատեսեր որեւէ պարագայ ուր պիտի ուզէր փոխել այդ քաղաքականութիւնը կամ դրժել Ատլանտեան դաշինքը։ Ան վստահ է թէ այդ կազմակերպութիւնը անսահման տեւողութիւն ունենալով, պիտի զարգանայ եւ պիտի վերածուի տեւական ընկերակցութեան մը՝ անդամակից պետութեանց հաւաքական գործունէութեան համար »։

ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ Ֆրանսայի դիւանագիտական շրջանակներուն մէջ «շատ կարեւոր քայլ մը» կը նկատեն Անգլիոյ նոր յանձնառութիւնը, որ պիտի տեւէ այնքան որքան Ատլանտեան դաշինքը։ Անգլիա յանձն առած է օդանաւային եւ ցամաքային ուժեր տրամադրել միացեալ բանակին, փոխադարձութեան սկզբունքով։ Այսինքն, եւրոպական զօրամասերը եւ անգլիական զօրաբաժինները առաւարթիւ գունդեր պիտի կազմեն միեւնոյն հրամանատարութեան տակ ։

Քաղաքական տեսակէտով, Փարիզի մէջ կը կարծեն թէ Անգլիա քուէարկութեան իրաւունք պիտի չունենայ միացեալ բանակի կազմակերպութեան մէջ, ցորչափ չի մասնակցիր այդ կազմակերպութեան ։ Բայց տեւականօրէն պիտի մասնակցի բոլոր խորհրդակցութեանց ։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԿՈՓԱՄԱՐՏ

Ի՛նչ մեղքս պահեմ, տխանուքեամբ կը կարդամ կոփամարտի վերաբերեալ տեղեկութիւնները, որոնք սփիւռքեան կը գրուին միջազգային մամուլին մէջ ։

— Երէկ դուք ալ երկու սփիւռքաբ յանկացուցեր էիք, նկարագրելու համար ժաք Հայրապետեանի պարտութիւնը ։

= Միջազգային մրցում մը տեղի ունեցած էր, եւ ստիպուած էինք արձանագրել ։ Մանաւանդ որ, հայ ախոյեանը կը չափուէր գերման հսկայի մը հետ ։

Բայց, կարդացէք անշուշտ.— Ի՛նչ վայրագ, բարբարոս տեսարաններ ...

— « Հայրապետեան երկու հարուածներով շահեցաւ այս շրջանն ալ, արիւնլուայ ձգելով հակառակորդը ։

— Հայ կոփամարտիկը սոսկալի հարուած մըն ալ ստացաւ աջ աչքէն, որ տակաւին չէր բուժուած նախորդ հարուածէն, ծանր արիւնահոսութիւն մը ունեցաւ եւ բոլորովին արիւնլուայ վիճակի մը մատնուեցաւ ։

— Հեխտ Հայրապետեանի աչքի վիճակէն օգտուելով զօրաւոր հարուածներ տըւաւ եւ նորէն շահեցաւ ։

— Գերմանացին ծանր հարուածներու տակ ընկճեց Հայրապետեանը որ ստիպուեցաւ ծունկի գալ. բայց յետոյ նորէն ոտքի կանգնեցաւ ։

— 12րդ շրջանին Հեխտ զօրաւոր հարուածով մը ծունկի բերաւ հայ ախոյեանը որ շնորհիւ իր տոկուն կամքին կրցաւ կրկին ասպարէզ գալ։ Այդ պահուն բաւական արիւն կորսնցուց ։

— « 14րդ եւ 15րդ շրջաններուն երկու հակառակորդներն ալ ուժաթափ վիճակի մը մատնուած էին ։ Հեխտ յաջողեցաւ կրկին զօրաւոր հարուածներ տալ Հայրապետեանի կզակին եւ գլխուն ։

Եւ վերջապէս Գերմանը կը հռչակուի ախոյեան, ինչպէս կը նախատեսուէր 80 առ հարիւր ։

Այս նկարագրութիւնը ոչինչ։ Հարկ է պատկերները եւ շարժանկարներն ալ տեսնել, իմանալու համար թէ մինչեւ ո՛ւր կրնայ հասնիլ մարդկային մոլեգնութիւնը, տիտղոս մը շահելու համար ։

Ամէն բան առեւտուրի վերածուած է ։

Ցաղթական կամ պարտեալ եւ արիւնլուայ մրցակիցներուն հետ, եթէ ոչ աւելի, շահագրգռուած են այս մրցումներուն կազմակերպիչները, որոնք միլիոններու հետ կը խաղան ։

Իրազեկներ կը պատմեն թէ Հայրապետեանի բաժին ինկած է մէկուկէս միլիոն փրանք ։

Մնացեալը դուք հաշուեցէք ։

Ո՛ւր է երբեմնի մարզական շարժումը, առողջ մտքով եւ առողջ մարմնով ։

Եթէ չեմ սխալիր, Հ. Մ. Ը. Մ.ի Լիբանանի վարչութիւնը խստիւ արգիլած է կոփամարտը, որ երբեմն մահ ալ կը պատճառէ (յիշեցէք տարաբախտ Բագարատը, Պոլսոյ մէջ)։

Ո՞վ հաշուեց հաշմանդամներու թիւը..

ՎԱՀԷ

ԽԻՍՏ ՇԱՀԵԿԱՆ ՅՕԴՈՒԱԾ ՄԸ

ԿԻՐԱԿԻ ՕՐՈՒԱՆ ԹԻՒՈՎ

Խ. Միութեան ներքին առեւտուրի նախարար Ա. Միկոյեանի ճառը Երեւանի մէջ, ուր կը սաստէ հայ բոլշեւիկները, մեղադրելով թէ էջմիածինէն հանած են Քամառ Քաթիպայի արձանը, արգիլած են «սովետական շրջանի մեծ բանաստեղծ» Չարենցի եւ Րաֆֆիի երկերուն վերհրատարակումը, եւայլն։

ՆԻՍԻ ԹՆՃՈՒԿԸ

Նամակ մը ստացանք Պ. Ս. Երամեանէ, անդամ Նիսի մասնու — դպրոցի նախկին խնամակալութեան ։

Պարզելով ծանօթ անցուդարձը, սրտացաւ նամակագիրը կը գրէ թէ թադեցիք իրեն դիմած են, որպէսզի վէճը լուծէ «անկողմնակալ կարգադրութեամբ մը»։

Այս առթիւ միջին ճամբայ մըն ալ կ'առաջարկէ ։

Նոր թիւրիմացութիւններ կանխելու համար, կ'ուզէինք սուրել թէ Պ. Ս. Երամեան, որ կը փափաքի ապահովել դպրոցին անդորրութիւնը, նախապէս իր առաջարկը ներկայացուցա՞ծ է նոր վարչութեան, եւ ի՞նչ պատճառաբանութեամբ մերժած են ։

Միեւնոյն ատեն ստացանք ազդ մը նորընտիր վարչութենէն, որ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ համայնքը։

Ազդը կը հրատարակենք այն վստահութեամբ թէ տրամադրութիւն չի պակսիր վէճը փակելու համար ։

ԱՍԻԱԿԱՆ ԴԱՇԻՆՔԸ ԵՒ ՖՐԱՆՍԱ

ԺԸՆԵՒԻ ԺՈՂՈՎԻՆ ՆՊԱՏԱԿԸ ՊԻՏԻ ԸԼԼԱՅ ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆ ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ՄԷՋ

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը իր երկիրը վերադարձաւ երէկ։ Փարիզի մէջ կատարուած խորհրդակցութեանց առթիւ, յայտարարութիւն մը հրատարակուեցաւ որ կ'ըսէ .

— « Մօտ երկու տարիէ ի վեր մեր երկու ազգերը սովորութիւն ըրած են միասնաբար քննել իրենց առջեւ դրուած մեծ խնդիրները։ Համաձայն այդ աւանդութ—

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԱՐԺԱՆԹԻՆԷՆ

ԱԶԳ. ԿԵԱՆՔԸ ՄԵՐ ԳԱՂՈՒԹԻՆ ՄԷՋ

ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍ, 8 Ապրիլ (Ցառաջ). — Ապրիլ 3ին Հայ Կեդրոնի թատերասրահին մէջ տեղի ունեցաւ թատերական ներկայացում մը Համազգային Ընկերութեան 25ամեակին առթիւ :

Պ. Դաւիթ Դաւիթխանեան կազմած էր թատերասէրներու խումբ մը եւ օրեր առաջ փորձեր կատարելով վարժեցուցած : Ներկայացուցին Շիրվանզատէի «Պատւոյ Համար»ը : Էլիզպարովի դերը, առանձնած էր ինք՝ Դաւիթխանեան ; Յաջողութիւնը յաջող էր :

Ներկայացման առթիւ «Արմէնիա»ի խմբագիրը, Պ. Վ. Գէորգեանի բանախօսութենէն իմացանք թէ Համազգայինի յոբելենական հանդէսն էր որ կը կատարուէր :

Իրաւունք չունինք մեղադրելու եթէ գաղութին ծանօթ մեծամասնութիւնը կը պակսէր : Գործի ձեռնարկուած էր հապճեպով : Առանց լայն շրջանակով կարգադիր յանձնախումբ մը կազմելու, գեղարուեստական ճոխ բաժնին ժամանակ յատկացնելու :

Բանախօսը, ինքն ալ վաստակաւոր ուսուցիչ մը, լաւ ըմբռնած ըլլալով Համազգային Ընկերութեան եւ ճեմարանի ծառայութիւնները անցեալին եւ գալիքին մէջ, պարզեց ընկերութեան հիմնադիրներու աշխատանքները, թուելով կատարուած հրատարակչական եւ դաստիարակչական ձեռնարկները :

Այս առթիւ չնշուեց թէ ներկայ տարին կը յայտարարուի Համազգայինի Ցոբելենական տարի :

Անկարելի է հաւատալ թէ ոեւէ Հայ՝ ինչ դաւանանքի կամ գաղափարի ալ պատկանի, համակրանքով չի դիտեր Համազգայինի եւ մանաւանդ Պէյրութի Փալանճեան ճեմարանի գործունէութիւնը : Եթէ անոր բարոյական պատիւը Դաշնակցութեան կը պատկանի, սակայն արդիւնքը հայութիւնը կը վայելէ :

Համազգայինի ճեմարանը տարեկան 30 հազար ոսկիի պիւտճէ ունի : Ընդհանուր հայութեան մէկ մասն է որ կը ճարէ այդ գումարը : Ցոբելենական այս տարին առիթ մըն է աւելի լայնօրէն աջակցելու, զարկ տալով կրթական այս հաստատութեան զարգացման :

Ճեմարանը իր գոյութենէն ի վեր տուած է 150 շրջանաւարտներ, որոնց 50ը ուսուցչական ասպարէզին նուիրուելով սերունդ կը դաստիարակեն : Գաղթաշխարհը որքան պէտք ունի ուսուցիչներու ... :

Հարաւ. Ամերիկայի հայ գաղութը ցարդ ոչինչ տուած է Համազգային ընկերութեան, եթէ չհաշուենք Հ. Օ. Մ.ի տարեկան վճարումը՝ քանի մը սաներու համար :

Ժամանակն է որ մեր ունեւորները օգնեն այս կրթարանին, ինչպէս եւ Հալէպի Քարէն Եփփէ ճեմարանին :

✕ Հազիւ լրացած Ազգային բարերար եկեղեցաշէն Հրանդ Նիքոթեանի մահուան առաջին տարին, Հայ Առաքելական եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը անոր կիսանդրին կանգնեց եկեղեցւոյ դրան կից՝ մարմարեայ պատուանդանի մը վրայ : Հանդիսաւոր բացումը կատարուեցաւ Փետրուար 28ին :

Արձանին տակ հետեւեալ արձանագրութիւնը կայ : «Հայ Առաքելական Եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւն ի յարգանս իր մեծահոգի բարերարին եւ ի նշան երախտագիտութեան 1881 – 1953» :

Իզմիրի Գաքըճեան գերդաստանի՝ եղբայրներէն՝ Թաթուր Գաքըճեան որ տարիներէ ի վեր հոս հաստատուած էր վերջերս կնքեց իր մահկանացուն : Սիրուած եւ յարգուած էր գաղութէն իբրեւ առատաձեռն բարերար եւ ճշմարիտ հայրենասէր : Ցուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ մեծ շուքով եւ խուռն բազմութեամբ : Պ. Գաքըճեան Քորտովայի մէջ շինել տըւաւ երկու տարի առաջ սրահ մը, իր անունով, լրացնելով քաղաքի հայ գաղութին անհրաժեշտ մէկ պէտքը : Հ. Մ. Ը. Մ.ի Մարզադաշտի դրնման հանգանակութեան վճարած է առաջին մեծ գումարը, երեսուն հազար փեսօ : Ամէն տեղ եւ բոլոր ազգօգուտ հանգանակութեանց կը մասնակցէր առատաձեռնօրէն : Իր մահը մեծ սուգ մը եղաւ գաղութին համար :

Տարի մը առաջ Տիկին Աղաւնի Գույումճեան՝ (քոյրը հանգուցեալ Գաքըճեանի) մեծագումար նուիրատուութեամբ քաղաքիս Վիլլա Ուրքիզայի հայաշատ թաղամասին մէջ շինել տուաւ նոր դպրոց մը բոլոր յարմարութիւններով :

«Գույումճեան վարժարան»ը իր առաջին տարեշրջանը սկսաւ այս օրերս, մօտ հարիւր աշակերտներով :

Ապրիլ 4ին տեղի ունեցաւ հանդիսաւոր հիմնարկէքը Առաջնորդարանի մեծ շէնքին կից Մայր Եկեղեցւոյ, «Հայ կեդրոնի» շրջափակին մէջ : Մեծածախս այս շինութեան դրամը, առանց ընդհանուր հանգանակութեան, ճարուեցաւ սահմանափակ շրջանակի մէջ, քանի մը հարուստ հայրենակիցներու նուէրներով : Ընդհ. ծախսը կը հաշուեն մօտ 500 հազար փեսօ (ութը միլիոն Ֆր. Ֆրանք) :

Հիմնարկէքի հանդիսաւոր արարողութիւնը կատարեց կաթող. պատուիրակ Սիոն եպիսկոպոս : Հիմնաքարի մասնաւոր խորշին մէջ զետեղեցին հայերէն եւ սպաներէն գրութիւն մը, թուականով, կաթողիկոսի եւ իր պատուիրակին եւ Հոգաբարձութեան անդամներուն անուններով :

Մօտ չորս ամսուան դադարէ մը վերջ վերսկսաւ դպրոցական տարեշրջանը : Հայկ. դպրոցներն ալ եռուզեռ աշխատանքի մէջ են : Նոր աշակերտներ կ'արձանագրուին եւ կարգեր կը դասաւորուին :

Ցառաջիկայ ամսուն տեղի պիտի ունենայ նոր վարչութեան անդամներու ընտրութիւնը : Նախկին վարչութիւնը կը լրացնէ իր երկրորդ տարեշրջանը, որով ըստ կանոնագրի տեղի պիտի ունենայ նոր ընտրութեան :

✕ Արժանթինի եւ Խ. Միութեան փոխադարձ համաձայնութեամբ ամսուան մը համար քաղաքս եկան գեղարուեստական եւ մշակութային ախոյեաններ, որոնց կարգին ճատրակի աշխարհահռչակ վարպետ մը Երեւանէն, Տիգրան Պետրոսեան, զաւակ Վասպուրականէն գաղթած ծնողքի :

Երիտասարդական խմբակի մը նախաձեռնութեամբ Հայ Կեդրոնի սրահին մէջ տեղի ունեցաւ ընդունելութիւն մը ի պատիւ մեր հայրենակիցին : Միեւնոյն ատեն հրաւիրուած էին ճատրակի քանի մը հայ վարպետներ :

Հետաքրքիր երեւոյթ մը լեցուցած էր Հայ Կեդրոնի սրահը : Եւ ահա ներս մտաւ, ծափերու մէջ, հազիւ 24 տարեկան համեստ եւ համակրելի երիտասարդ մը : Բեմին վրայ զատ զատ խաղասեղաններու շուրջ տեղ բռնած էին 17 հայ երիտասարդներ, իսկ իրենց դիմաց 3-4 հակիչ դատաւորներ : Տիգրան սկսաւ կարգով եւ մաքոքի պէս դառնալ մէկ սեղանէն միւսը : Հազիւ 15–20 վայրկեան անցած, պարտեալները թափիլ սկսան : Տիգրան ամէն մէկուն ձեռքը կը թօթուէր : Այսպէսով մէկը յաղթեց 17ին : Ներկաներուն խնդրանքով, շատ ամչկոտ եւ կարմրելով, քանի մը սիրալիր խօսքեր ուղղեց :

Պետրոսեան Արժանթինի ճատրակի ախոյեաններուն յաղթելով մեկնեցաւ :

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՔՂԻԻ ԿՐԹԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

7. ՔՂԻԻ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ (1918)

Հիմնուած է Պոլիս, զինադադարէն քիչ վերջ, 1918ի վերջերը, կեդրոն ունենալով Բերա, Թումէյի Խան (Թէոդիկ, Ամէնուն Տարեցոյց, 1921, էջ 307) :

1919 Ցունուար 9ի ընդհ. ժողովի մէջ վարչութեան անդամ կ'ընտրուին, Մ. Ղամպարեան, Ս. Մոսիկեան, Կ. Արսլանեան, Գ. Սէրվէրեան, Յ. Բամբալեան, Խ. Մարգարեան եւ Ս. Գլոյեան(Ժողովուրդի Ձայն, 1921 թ. 703) :

Միութիւնս կազմուած էր Քղիի եւ իր շրջանին համար եւ ունէր 70 անդամ (Տեղեկագիր Հայր. Միութեանց, Կ. Պ. 1921, էջ 3) :

Միութեան կանոնագիր – ծրագիրը վաւերացուելէ վերջ՝ 1919 Ցունիսին կ'ընտրուի հետեւեալ գործադիր ժողովը.—

Ս. Մանուկեան (ատենապետ), Արշամ Տիպէրեան (ատենադպիր), Փիլիպոս Խթէնեան (գանձապետ), Գրիգոր Սէրվէրեան, Սարգիս Ցովհաննէսեան, Մանասէ Փոստոյեան, Սեդրակ Մոսիկեան, Պօղոս Արսէնեան, Գասպար Կաճարեան, (Ժամանակ, Կ. Պ. 1919 թ. 3570) :

Միութիւնը վերապրողներու օգնութեան համար Ամերիկայի Համաքղեցիական Միութենէն 43 անգլ. ոսկի եւ Պոլիս գանազաններէ 135 օսմ. ոսկի նուէր կ'ընդունի (Ժամանակ, անդ. թ. 3603) :

1920ին Միութեան վարչութիւնը կը կազմէին .—

Մայր դիւան, Մանասէ Փոստոյեան (ատենապետ), Գրիգոր Կարապետեան (ատենադպիր), Գործադիր ժողով, Մուշեղ Ղամպարեան (ատենապետ), Սեդրակ Մոսիկեան (ատենադպիր), Գրիգոր Սէրվէրեան (գանձապետ) եւ անդամներ՝ Սամուէլ Գրոյեան, Մարտիրոս Ցարոյեան, Տիգրան Մարտիկեան եւ Ցովհ. Կոփոյեան (Տեղեկագիր, անդ, էջ 15) :

ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ (1905)

Քղիի Հէրտիֆ գիւղի «Ուսումնասիրաց Ընկերութիւնը» հիմնուած է 1905 Ցունուար մէկին Փրովիտէնս (Ամերիկա) : Իր ծրագիր – կանոնագիրը, տպուած Պոլիս 1910ին, ունի մաթսուն յօդուած, որոնց առաջինը կ'ըսէ .— «Ընկերութեանս նպատակն է հաստատել երկսեռ նախակրթարանական դպրոց մը Քղիի Հէրտիֆ գիւղի մէջ Սուրբ Լոյս վարժարան անուամբ, մատաղ սերնդի կրթութեան եւ դաստիարակութեան նպաստելու համար» (Ծրագիր կանոնագիր Քղիի Հէրտիֆ գիւղի Ս. Լոյս երկսեռ վարժարանաց Ուսումնասիրաց Ընկերութեան, Կ. Պ. 1910, էջ 7) :

ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ (1910 ?)

Հիմնած են պոլսեցնակ Խուփսեցիները : Ունեցած է իր կանոնագիրը, որ Ազգ. Կեդր. վարչութեան խառն ժողովէն հաստատուած է 1911 Հոկտ. 26ին : Իր կեդրոնն էր Ալալէմճեան Խան, ուր կը հաւաքուին անդամները 1912 Մարտ 11ին՝ ընտրելու համար վարչական եւ հաշուետուութեան մարմին մը (Ժամանակ, 1912 թ. 1051) :

Միեւնոյն ժամանակի մէջ Ամերիկայի Խուփսեցիները կազմած են «Ուսումնասիրաց Ընկերութիւն» մը՝ կեդրոն ունենալով Ֆէլըս (միացեալ ընկերութիւնք Հայոց, անդ, էջ 61) :

Ընկերութիւնը 1919ի ամառը 30 անգլ. ոսկի կը ղրկէ Պոլիս, Խուփս գիւղի կարօտեալներուն (Ժամանակ, 1919, թ. 3598) :

Հ. ԵՓՐԵՄ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

ԱՇԽԱՐՀԱՀՌՉԱԿ ՎԱՐՊԵՏԸ ԹՈՍՔԱՆԻՆԻ

Ինչպէս գրած էինք, աշխարհահռչակ խմբավարը, Արթիւրօ Թոսքանինի որ արդէն 87 տարեկան է, ասպարէզէն քաշուեցաւ ինքնայատուկ եղանակով մը :

Նիւ Եորքի Քարնէկի Հոլին մէջ երբ «Թանհոյզըր»ի Օփերայի բացումը կը վերջանար, Թոսքանինի, որ կը վարէր համանուագը, լքեց բեմը, ձգելով ճպոտը եւ հեռացաւ առանց դառնալու դէպի ժողովուրդը որ խելայեղօրէն կը ծափահարէր :

Առանց որեւէ մէկուն տեղեկացնելու, առանց մնաք բարովի, աշխարհի ամէնէն ականաւոր խմբավարը կը քաշուէր 68 տարուան փայլուն գործունէութենէ մը նոք :

Այս փոքրակազմ Իտալացին 68 տարի անընդհատ կ'ելեկտրականացնէր բազմութիւնները աշխարհի չորս կողմը, կը դիմադրէր Հիթլերի եւ Մուսոլինիի ; 68 տարի երբեք տեղի չտուաւ իր երկաթեայ կամքը :

Ան հեռացաւ բեմէն յանուն իր սիրելի երաժշտութեան, որպէսզի օր մը ժողովուրդը չստիպուի ծափահարել զինք, պարզապէս կարեկցելով :

Ամէն բանի հանդէպ հետաքրքրութիւն ցոյց կուտայ : 85 տարեկանին սկսաւ զբաղիլ լուսանկարչութեամբ, նկարներով եւ գեղեցիկ հրատարակութիւններով : Կը սիրէ ճամբորդել : Թիվիէրայի իր տան մէջ, Հրաշքին գետին վրայ, պիտի քաշուի եւ թղթատէ յիշատակներու իր գեղեցիկ ալպոմը, «Փայեաչը» 1892ին, «Լա Պոհէմը» 1896ին երբ Փուչինի արցունքոտ աչքերով կ'երթար զայն համբուրել բեմին վրայ : «Շնորհակալ եմ, շնորհակալ եմ, շնորհակալ եմ», կը հեռագրէր Վէրտի «Ֆալսթաֆ»ի ներկայացումէն ետք, Սքալայի մէջ, 1899ին :

Պիտի վերյիշէ իր բոլոր պայքարները, Տէպիւսիի «Փէլէաս»ի առթիւ, երբ 50 տարի առաջ, հակառակ հեղինակներու եւ սուլողներու կը պարտադրէր զայն Իտալացիներուն, ինչպէս Պայրէօթի մէջ կ'արհամարհէր Գերմաններու թշնամութիւնը,

ԱՅՆ ԴԺԲԱԽՏ ՕՐԵՐԷՆ

(ԵՐ. ԱԴԱՄԵԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԸ)

★

Կարմիր Սուլթանի անյաջող մահափորձէն ետք, ընդհանուր վճռական գործունէութեան շրջան մըն էր սեղծուած, Իզմիրի մարմինը կը պատրաստուէր դժոխային մեքենայով օդը հանել «փասափորթ»ը (Անցագրերու պաշտօնատուն) Պանք Օթօմանը եւ կարգ մը պետական շէնքեր, որոնք բոլորն ալ ծովեզերքի երկայնքին համախմբուած էին նաւահանգիստին մօտ :

Ամէն բան պատրաստ է, պայթուցիկ նիւթ, ուժանակ, խնդրոյ առարկայ շէնքերուն մօտ կը վարձուի մասվաճառի խանութ մը, հոն մեր ընկերներէն Նալպանտեան եղբայրները իբրեւ առեւտրական հաստատուեցան : Խանութին տակէն սկսանք փորել, ամէն օր ընկերներ իբր յաճախորդներ եւ բարեկամներ իրենց գրպաններն ու պայուսակները հողով լեցուցած կը հեռանային : Աշխատանքը յաջողութեամբ եւ ոգեւորութեամբ կը տարուէր : Գրեթէ հասած էինք շէնքերուն տակ, երբ մատնուեցանք : Այս դէպքին հետեւանքով ձերբակալուեցան ընկերներ Ցովհաննէս Պօյաճեան (վարպետ), Նալպանտեան եղբայրներ, խենդ մարդիկ, Պերճ եւ Կարապետ Պալեան, Միշէ Խանզատեան, Ցակոբ Ղազարոսեան, Պօղոս Փափազեան, Գըլըճեան, Իւթիւճի Ռուբէն, Ցակոբ Հայրապետեան (Գըճ Ցակոբ) Հայկ Փաթարանեան եւայլն :

Բացի վերջին երկու ընկերներէն բոլորն ալ 101 տարի բանտարկութեան դատապարտուեցան :

1908ի Օսմ. սահմանադրութեան բոլորն ալ ազատ արձակուեցան : Իսկ այն հրանիւթերն ու ռումբերը, որ փրկուած էին, փոխադրուեցան, յանձնուեցան քարակոփ Թովմասի : Ան պիտի թաղէր եւ կամաց կամաց պիտի ոչնչացնէր, այս էր կուսակցութեան որոշումն ու հրահանգը :

Այս ձախողանքին մատնիչները երեւան հանուեցան մանրակրկիտ քննութենէ եւ հետապնդումներէ վերջ : Ասոնք էին Խայըըրլը Կարապետ, Պօյաճի Ծատուր եւ երրորդ մը, որուն անունը չեմ յիշեր : Այս վատերուն անարգ արարքը հաստատուեցաւ : Գործադիր մարմինը որոշեց աէրտօրի ենթարկել : Ահաբեկիչն էր Եդուարդ Պալապանեան, կատարեց մեծ յանդգնութեամբ, Հայկ Փաթարանեանի հսկողութեամբ եւ օգնութեամբ : Առանց դժուարութեան կը հասնին ծովեզերք կը նետուին նաւակին մէջ, անմիջապէս ծովուն բացերը կ'ելլեն, բայց ոստիկանական նաւերով կը շրջապատուին, Եդուարդ կը տեսնէ որ նաւավարին կողմէ մատնուած է, կը սպաննէ նաւավարը : Ոստիկանապետը հրեայ Ռաֆայէլը եւ ոստիկան մը : Դժբախտաբար երկու ընկերները կը ձերբակալուին, Եդուարդ Պալապանեան մահուան դատապարտուեցաւ, իսկ Հայկ Փաթարանեան բանտարկութեան :

Օսմանեան սահմանադրութեան ստեղծած ազատութեան զինովութիւնը երկար չտեւեց : Կուսակցութեանց ղեկավարները շրջահայեաց եւ զգոյշ էին : Ամէն շրջան նախապատրաստական աշխատանքի էր լծուած :

Հ. Յ. Դաշնակցութեան Իզմիրի մարմինը, իր շուրջ հաւաքեց գործունեայ եւ աշխոյժ տարրը : Կազմուեցան մարտական խումբեր : Մեր խմբապետն էր ընկեր Արփաքսատ Սեդրակեան : Այս օրերուն ընկ. Մալխաս հասած էր քաղաք մեզ կազմակերպելու եւ մասնաւորապէս Սուլթան Համիտի գահընկէցութեան առթիւ ի հարկին կռուողներ Պոլիս տանելու նպատակով : Մեր զէնքերէն եւ ռազմամթերքէն բաւական քանակութեամբ փոխադրուեցաւ Կիլիկիա, իբրեւ նախազգուշութիւն :

Յ. ՀԻՍԱՑԵԱՆ

(9)

(Շար.)

պարտադրելով հոս ալ Վակների երաժշտութեան իր մեկնութիւնը։

Միշտ պայքարող մը եղաւ 1886 Յունիս 25էն ի վեր երբ Րիօ տը Ժանէյրոյի մէջ բացառիկ պարագաներու տակ իր նախաքայլերը կ'առնէր իբրեւ համանուագի խմբավար։ Այն ատեն 19 տարեկան էր եւ նոր աւարտած Փարմիայի երաժշտանոցը, իր ծննդավայրը ուր վեց տարի շարունակ ջերմակի այս տղան եռանդով կ'աշխատէր խմբավար դառնալու։

..Թիոյի մէջ, «Այտա»ն կը ներկայացնէին։ Երգիչ խումբը վէճ ունէր Պրազիլիացի խմբավարին հետ։ Ընդհանուր ըմբոստութեան մը հետեւանքով խմբավարը հեռացաւ բեմէն։ Երգիչ խումբին ղեկավարը կ'ուզէ փոխարինել։ Մուլոցներ ամէն կողմէ։ Վարագոյրը պիտի իջեցնէին, երբ կը դիմեն երիտասարդ Թոսքանինին, որ գոց գիտէր կտորը, կը բարձրացնէ ճպոտը եւ կը հնչեն «Այտա»յի առաջին եղանակները։ Ժողովուրդը որ կը հեռանար, դարձած ետ կը դառնայ։ Հրաշք մը կը պատահի կարծես։ Խելայեղ ծափերով կ'ողջունեն։

Միլանոյի «Սքալա»–ի մէջ «Թրիսթան»ի ներկայացման առթիւ Թոսքանինի ուզեց որ սրահին լոյսերը մարին։ Սակայն ժողովուրդը բողոքեց, որովհետեւ չէր կրնար հետեւիլ։ Հակառակ պոռչտուքներուն, Թոսքանինի յամառեցաւ եւ չկրցաւ յաղթել։ Ամէնէն ետք, զայրացած կոտրեց ճպոտը եւ հեռացաւ։

1912ին երբ Փարիզ եկաւ Նիւ Եորքի Մեթրոփոլիթէն Օփերայի երգիչներուն հետ, դժգոհ մնաց Ֆրանսացի երաժիշտներէն։ Առաջին փորձը աղէտ մը եղաւ։ Երբ երաժիշտ մը բարկացած համարձակեցաւ ըսել թէ «մենք այս երաժշտութիւնը նուագեցինք Նիքիշի հետ եւ գոհ մնացինք», Թոսքանինի զայրացած պոռաց.

— «Ես Նիքիշ չեմ, ես Թոսքանինին եմ, ո՛չ Նիքիշ, Թոսքանինի»։

Ներկայացումը հոյակապ էր։ Վերջընթեր վարպետին երաժիշտները իրենք հրաւիրեցին Թոսքանինին Շաթըլէի Թատրոնին արուեստագէտներու խուցը եւ վարպետին կենացը խմեցին։ Երգիչներուն հետ ալ հաճոյակատար չէր։ Մինչեւ իսկ Քարուզոյի չէր խնայեր, թէեւ կը հիանար անոր վրայ։ Անգամ մը երբ երգիչը կ'երկարէր նօթան այնքան որքան չունէր թոյլ կուտար, վարպետը պոռաց [illegible] իր սեղանէն «էհ, Քարուզօ, երբ պիտի վերջացնե՞ս»։

Իր այս նկարագրով, դժուար էր որ հաշտ երթար Մուսոլինիի հետ։ Այն ատեն կը պաշտօնավարէր Միլանոյի Սքալային մէջ։ Ամէն բան կարգին էր մինչեւ այն օրը, երբ կը համակերպէին լաւ տեղ մը դնել թատրոններուն մէջ Մուսոլինիի նկարը։ Թոսքանինի մերժեց։ Վարպետին եւ դիկտատորին միջեւ հերոսա–զաւեշտական պայքար մը մղուեցաւ, որ տարիներ տեւեց։

«Ճիովինեցցա» կրակ տուաւ վառօդին։ 1925 ապրիլ 21ին էր։ Մուսոլինի որոշած էր որ ազգային տօնի օր պէտք էր ըլլար այդ օրը Իտալիոյ մէջ ի յիշատակ Հռոմի վրայ կատարած արշաւին, եւ այս առթիւ բոլոր թերթերը պէտք է նուագէին «Ճիովինեցցա»ն, կուսակցութեան քայլերգը։ Հրամանէն խուսափելու համար, Թոսքանինի պատուիրեց որ այդ գիշերը փորձ մը կատարուի։ Հետեւաբար հանրային ներկայացում տեղի պիտի չունենար, որով նաեւ «Ճիովինեցցա»ն ալ պիտի չերգուէր։ Յաջորդ տարին Մուսոլինին կանչեց զինքը։ Թոսքանինի ոտքի վրայ ժամ մը քարոզ մտիկ ընելէ ետք քաշուեցաւ առանց բառ մը արտասանելու։

Այս նեղութիւնները պատճառ եղան որ 1929ին թողու Սքալան եւ երթայ Նիւ Եորք ուր ղեկավարութիւը ստանձնեց Ֆիլարմոնիք համանուագին։ Արձակուրդներուն Իտալիա կուգար եւ նուագահանդէսներ կուտար։

1931ին նոր դէպք մը պատահեցաւ դարձեալ «Ճիովինեցցայի» պատճառով, Մուսոլինիի փեսան, Կոմս Չիանօ ուզեց ներկայ գտնուիլ նուագահանդէսի մը։ Թոսքանինի չուզեց ազգ. քայլերգը նուագել ի պատիւ անոր, հակառակ բոլոր սպառնալիքներուն։ Եւ ի վերջոյ զաւազանի հարուածներուն տակ իր եւ կնոջը վրայ, կառք մտաւ ամբոխին պոռչտուքներուն մէջ։

Միեւնոյն վերաբերումը ունեցաւ նաեւ Նացիներուն հանդէպ, մերժելով Պայրէօթ երթալ, Հիթլէրի իշխանութեան գլուխ գալուն առթիւ։ Տոլֆիւսի մահէն ետք, ինքն էր որ վարեց Վիէննայի մէջ, 1934–ին, Վերդիի «Հոգեհանգիստը»։ Անկէ ետք մերժեց Սալցպուրկ երթալ, որովհետեւ Ֆուրթվէնկլէր կը նուագէր հոն։ «Ձեզ սիրեր, ըսաւ, անոնք որ Լոնտոնի մէջ կը ճաշեն Հրեաներու հետ, իսկ Պերլինի մէջ կը նուաստանան Հիթլէրի առջեւ։ Եւ Պաղեստին գնաց, պտոյտ մը կատարելու։

1946ին Միլանի Սքալան վերադարձաւ։ 1947ին մերժեց Փարիզ գալ եւ վարել նուագահանդէս մը։ Անարդար կը գտնէր երկու սահմանամերձ գիւղերու Ֆրանսային կցումը։

Այսպէս է Թոսքանինին, ջղային եւ կրքոտ եւ ձեռքը կը խածնէր երբ չէր կրնար կոճկել շապիկը նուագահանդէսէ մը առաջ։ Օր մը ծնրադրել տուաւ մօրը որ պոռաց «կեցցէ Վերդի» Օթելլոյի առաջին ներկայացումէն ետք, 1886ին։ Ուրիշ օր մը բարկութենէն պատռեց հագուստները երբ Իտալիան յարձակեցաւ Ֆրանսայի վրայ, 1940ին։

Այժմ նոր կեանք մը սկսած է եւ կը շարունակէ չորս ձեռքով նուագել իր թոռնիկին՝ Սոնիա Հորովիցի հետ։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ.— Այս կիրակի Վիէննա, Փրաթէրի մարզարանին մէջ 97րդ անգամ ըլլալով Աւստրիական եւ Հունգարական ոտնագնդակի Ազգ. խումբերը մրցում մը կատարեցին։ Հունգարական խումբին մէջ կը գտնուի Հայ մը, Զաքարեան որու մասին մեծ գովեստով կը խօսին մարզական թերթերը։

ՀԱՅԵՐԸ ՍԻՊԵՐԻՈՅ ԵՒ ԾԱՅՐ. ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

★

Աշխարհի ամէն կողմ ցրուած հայ գաղութներու շարքին պատահաբար կը յիշուի այս գաղութը որ կազմալուծուած է այժմ։

Յաւակնութիւնը չունիմ գաղութին լրիւ եւ անսխալ պատմութիւնը տալու։ Պիտի գոհանամ քանի մը տեղեկութիւններով.—

Սիպերիոյ եւ Ծայր. Արեւելքի հայկ. գաղութը կը կազմէին.—

Ա.— Աքսորեալներ.— Իրենց պայմանաժամը լրացուցած եւ կամ որեւէ միջոցաւ ուրիշ անցագիր ձեռք բերելով, իրաւունք ստացած որոշ շրջանի մը մէջ ապրելու եւ աշխատելու։ Ասոնց մէջ փոքր թիւ մը կը կազմէն քաղաքական յանցաւորները, հազիւ 1–2 հոգի իւրաքանչիւր քաղաքի մէջ։

Բ.— Կովկասի եւ Ռուսաստանի մէջ անյաջողութեան հանդիպած բախտ փնտռողներ որոնց, դժբախտաբար մեծ մասը արկածախնդիրներ։

Գ.— Ինչպէս Սիպերիոյ, նոյնպէս եւ Չինաստանի արեւելեան երկաթուղիի շինութենէն ի վեր ծառայողներ — ճարտարագէտ, բժիշկ, մեքենավար եւ ուրիշ պաշտօնեաներ։ Ասոնք պաշտօնի բերմամբ ռուսական շրջանակի հետ շփման մէջ ըլլալով եւ մանաւանդ խառն ամուսնութեան պատճառով, օտարացած էին։ Հոս պէտք է չէշտել հանգուցեալ Բժ. Ստեփանոս Մղտեսեանը իբր բացառութիւն, որ մինչեւ իր կեանքի վերջին օրը (1932) մնաց օրինակելի հայ եւ ազգային կեանքի ղեկավար։

Դ. Փախստականներ.— 1918էն սկսեալ, Կովկասէն եւ ուրիշ վայրերէ։ Այս դասակարգին մէջ կային միջակ մտաւորականներ ալ, սակայն սկզբնական շրջանին, վարկ չունէին իբրեւ գաղթական, մանաւանդ մեծ մասը տեւականօրէն մնալու միտք չունէր։ Ասոնց մէկ մասը Մ. Նահանգներու իրենց ազգականներուն ապաւինելով, մաս մըն ալ հայրենիք վերադառնալու յոյսով կ'ապրէին, ինչ որ իրականացաւ 1919ին։

Կարելի՞ էր գրական գործունէութիւն սպասել այսպիսի խայտաբղէտ հասարակութենէ մը

Մոսկուայի հայկ. կոմիտէն յատուկ ներկայացուցիչ մը ղրկելով Հիւս. Կովկասի, եւրոպական Ռուսաստանի եւ Սիպերիոյ եւ Ծայր. Արեւելքի հայաշատ քաղաքներու մէջ կը կազմէ մարմիններ գաղթականներուն օգնելու համար։ Այս մարմինները 1916էն սկսեալ մեծապէս նպաստած են փախստականներու տեղաւորման, ի հարկին սնունդ եւ հագուստ ճարելով։

Վլատիվոստոքի, մանաւանդ Իրքուցքի Հայկական կոմիտէները բարեկամական կապեր հաստատած ըլլալով Ֆրանսական հիւպատոսարաններու հետ, այդ շրջաններէն անցած բոլոր գաղթականները գրեթէ անխտիր, ստացած են Ֆրանսական վկայականներ, իբրեւ ամէնէն ապահով անցագիրը։

Ուրիշ տեղեկութիւններ՝ յաջորդով։

Հ. ՊՍԱԿ

ՅԱՋՈՂ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՄԸ

★

Կիրակի օր, Սեւր Մուրատ – Ռափայէլեան վարժարանի նախկին աշակերտներու ընկերակցութեան սարքած թատերական ներկայացումը վայելք մը եղաւ։

Ծնողներու, համակիրներու եւ բարեկամներու բազմութիւն մը լեցուցած էր վարժարանի սիրուն թատերասրահը։

Ա. մասին, Նախկին աշակերտները սահուն Ֆրանսերէնով յաջողութեամբ ներկայացուցին Երիտասարդութիւն անուն զուարճալի թատերախաղ մը երեք արարով։

Յայտնի դերասան ու բեմադրիչ Պ. Միշէլ Արտանի (Միքայէլ Գազազեան) բեմադրութիւնն ու ղեկավարութիւնը մեծապէս նպաստած էին այս յաջողութեան։

Կ'արժէ յիշատակել այս երիտասարդ դերասաններու անունները մանաւանդ այս Նոր Սերունդէն Օր. Ե. Թէքըզեանը, որ առաջին անգամ կը մասնակցէր թատերական ձեռնարկի մը եւ որ իր յատուկ առոգանութեամբ եւ գեղակերպ համակրութեամբ կատարեց աղատամիտ աղջկան դժուարին դերը եւ լրացուց Պ. Քիլիքեանի, Ալէքսանեանի, Թէքըզեանի, Ճիհրանի եւ Արթինեանի յաջող դերերը։

Միջնարարէն ետք նոյն խումբը, նոր երիտասարդ դերասաններով ինչպէս Պ. Անդրէասեան, Կառվարենց, Մարտիկեան, Ֆերմանեան, Ասլանեան եւ Օր. Լ. Յակոբեան ներկայացուց Յ. Պարոնեանի «Մեծապատիւ Մուրացկաններ»էն երկու արար, նոյնքան յաջողութեամբ եթէ ոչ աւելի։

Այս խաղին մէջ ալ Պ. Արտանի ջանքերով խումբին իւրաքանչիւր անդամը իր դերին տուած էր նոր տիպար մը։ Օրինակ Պ. Կառվարենց՝ Մանուկ աղա մը կը ներկայացնէր ինքնատիպ, որուն ջղային մարդու ձեւերը խնդուք կը պատճառէին ինքնին։ Պ. Անդրէասեան Աբիսողոմ աղայի իր դժուարին դերին մէջ մեզի ներկայացաւ նոր Աբիսողոմ աղա մը կանոնաւոր ղեստներով։ Օր. Թէքըզեան եւ Օր. Լ. Յակոբեան ինքնատիպ պոլսահայ կնոջ դերերուն մէջ, թէեւ քիչ մը շատ երիտասարդ, բայց ջանք չխնայեցին յաջողօրէն դուրս գալ իրենց դժուարին դերերէն։

Վարժարանին օժանդակ տիկիններու ճոխ շքասեղան մը սարքած էին ի նպաստ իրենց նպատակներուն։

Այս առթիւ քանի մը խօսք Մուրատ – Ռափայէլեանի նախկին աշակերտներու ընկերակցութեան մասին որուն արձանագրուած են մօտ 150 անդամներ։

Վարժարանի բարեկամ այս համեստ խմբակցութիւնը, Տիկնանց օժանդակ մարմնի հետ համախորհուրդ կ'աշխատի աշակերտները հայ պահել իրենց շրջանը աւարտելէ ետքն ալ եւ անոնց մէջ ներշնչել ազգային հպարտութիւն։

Վեց տարիէ ի վեր նախկին աշակերտներու ընկերակցութիւնը վարժարանին մէջ կը պահէ երեք ուսանողներ, հոգալով անոնց բոլոր ծախքերը։ Այսուհետեւ աւելի յաճախ պիտի կազմակերպէ հանդէսներ, որոնց հասոյթով կը յուսայ աւելցնել որդեգրուած աշակերտներու թիւը։

Փափաքելի պիտի ըլլար որ բոլոր նախկին աշակերտները իրենց կապերը ամուր պահէին այս մեծ ընտանիքին հետ, որ իրենցն ալ է։

Այս տարուան դիւանին մաս կը կազմեն Պ. Վահրամ Պարկրճեան (նախագահ), Պ. Արման Արթինեան (փոխ–նախագահ), Պ. Նշան Ժամկոչեան (քարտուղար), Պ. Պօղոս Օհանեան (գանձապահ), Պ. Հրաչ Տարօնեան (խորհրդական)։ Կ'արժէ նաեւ որ նախկին աշակերտներու ծնողներն ու փարիզահայ գաղութի անդամները հետաքրքրուին այս օգտաշատ միութեան գործերով ու քաջալերեն անոր ձեռնարկները։

ԼՐԱՏՈՒ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (59)

ԿԱՆԱՉԵՆՑ ՀԱՐՍԸ

ԵՐԿՐՈՐԴ ԳԼՈՒԽ

— Արեգնազ, մի ըներ, Տիգրանը լուրջ տղայ է, մեղաւոր պիտի ըլլաս՝ եթէ այսպիսի չար վերագրումներ ընես իրեն, Տիգրանը երբեք չխաղաց գիւղի աղջիկներուն հետ, ընդհակառակն ոչ մէկուն կարեւորութիւն տուաւ։ Ցետոյ՝ մի մոռնար որ Տիգրանը հնազանդ տղայ է, հօրը խօսքէն դուրս չելլեր, ոչ, Տիգրանի պէս երիտասարդ քիչ կը գտնուի։

— Մայրիկ, գիւղացիները գիտե՞ն որ մենք նշանուած ենք։

— Ձեզ յուսար, որովհետեւ իմ եւ Ռէս Սանոյի խօսակցութիւնը եւ համաձայնութիւնը տեղի ունեցաւ գիշեր մը, մեր տան պարտէզին մէջ։

— Այդ ատենը ես ո՞ւր էի։

— Դուն կը պառկէիր, Քեռծ գիւղէն նոր վերադարձեր էիր, յոգներ էիր եւ կը քնանայիր։ Ձեզ յուսար որ գիւղացին գիտնայ ձեր նշանուիլը, հայրդ, լուսահոգի Ալէքը, Ռէս Սանոյի շատ մտերիմ բարեկամն էր, եղբօր պէս իրար կը սիրէին, հիմա որ, Ռէս Սանօն մեզի կ'երթայ – կուգայ, կամ մեզի կ'օգնէ, գիւղացին այդ երթալ – գալէն բան մը չի կրնար կասկածիլ, որովհետեւ մեր երկու տուներու յարաբերութիւնը հին եւ սովորական, ան՝ միայն կրնայ մտածել որ՝ Ռէս Սանօն իր ընկերական պարտականութիւնը կը կատարէ Ալէքի կնոջ եւ անոր աղջկան հանդէպ։

— Տիգրանը տեղեկութիւն ունի՞ մեր նշանուելէն։

— Ոչ, ան ալ բան չի գիտեր, մենք երկուքս որոշեցինք եւ կատարեցինք ձեր նշանախօսութեան խօսք – կապը, Տիգրանը հօս իմացաւ միայն, Այգեստանի մէջ, մանրամասնութիւններ չի գիտեր։

— Մայր, ուրիշ հարցում մըն ալ, կը կարծե՞ս թէ, Տիգրանը չէր գիտեր որ Պայծառն ու Ալիսը եւ միւս աղջիկները կը սիրէին զինքը։

— Գիտէր, Արեգնազ, գիտէր, բայց կարեւորութիւն չտուաւ։

— Ուրեմն՝ ապրի Տիգրանը, քիչ մը աւելի աչքս մտաւ, ասկէ վերջ՝ ալ աւելի պիտի սիրեմ զինքը։

— Հոգիէդ աւելի պիտի սիրես զայն։

Տիգրանն ու Արեգնազը այցելեցին Շուշիկին ու Արտաշէսին, անոնց խօսեցան Ռէս Սանոյի գրած նամակին եւ մտածումներու մասին։ Քանի մը օր վերջ՝ իջան Աւանց նաւահանգիստը, Վարդան Աղբօր նաւը վարձեցին ու գիշերով ճամբայ ելան դէպի Աղթամար, ուր հասան յաջորդ առաւօտ։

Գեղեցիկ էր օդը։ Աղթամարը կը լողար արեւու ծովուն մէջ։ Հոս ու հոն՝ բաղմութիւն, ճիչ ու ժխոր։ Լարեցին իրենց վրանը՝ երկու ծառերու մէջտեղ, ճիշդ ծովուն դիմաց։ Կէսօրուան ճաշէն վերջ Ռէսը, իր կինը եւ Տիկին Գիւլնարը մնացին վրանին մէջ, իսկ Շուշիկն ու Արեգնազը։ Տիգրանն ու Արտաշէսը պտոյտի ելան, Տիգրան ծանօթութիւններ պիտի տար Աղթամարի մասին, երբ բաւական մը հեռացած էին իրենց վրանէն՝ Արտաշէս սկսաւ.

— Վանայ ծովը չորս կղզիներ ունի, պատմական իր հռչակովը առաջին տեղը կը գրաւէ Աղթամար, որ հարաւէն հիւսիս կ'երկարի։ Ան՝ կը նմանի իր պոչին փետրափունջը բացած սիրամարգին, գլուխը ցցած դէպի հարաւ, իսկ փետրափունջը՝ դէպի հիւսիս, մէջքին մէջտեղը կ'իյնայ Ս. Խաչը։ Կղզին ծովէն 1658 մեթրը բարձր է, բարձր ու ճեղքուած ժայռեր ունենալուն համար՝ անառիկ տեղ մը ճանչցուած է, ասոր համար՝ Վասպուրականի տէրերը զայն վերածած են ամրոցի։ Աղթամարի դիրքն ու յարմարութիւնը առաջին անգամ գնահատողը եղած է Գագիկ Արծրունին։

(Շար.) ՍՕՍ ՎԱՆԻ

ՄԻ ՄՈՌՆԱՔ ձեր Զատկի նուէրը ղրկել Ֆ. Կ. Խաչին։

ՓՈՔՐ ԺՈՒԺԿԱԼՈՒԹԵԱՄԲ մը կրնաք «Ծոմի Օրուան» ձեր նուէրը ղրկել Ֆր. Կ. Խաչին։

թեան, զոր կ՚ուզենք մանրամասնօրէն թէ մեր եւ թէ ընդհանուրին շահերուն համար, պարզելինք մեր տեսակէտները Հնդկաչինի եւ հարաւ–արեւելեան Ասիոյ խնդիրներու մասին: Գ. Տըլըս իր հիացումը յայտնեց Ֆրանսական Միութեան ուժերուն համար որոնք կը շարունակեն հերոսաբար դիմադրել, անսասան քաջութեամբ եւ վճռականութեամբ ետ մղելով համայնավար նախայարձակումը: Կռիւը կը մղուի երեք ընկերակից պետութեանց անկախութեան համար որ պիտի նուիրագործուի նոր համաձայնութիւններով: Կը ցաւինք որ Ժընեւի խորհրդաժողովի նախօրեակին այդ նախայարձակումը նոր թափ ստացած է, կրկնուելով Լաոսի մէջ եւ տարածուելով մինչեւ Քամպոճ: Հաստատեցինք թէ Հնդկաչինի պատերազմին երկարաձգումը, որ կը վտանգէ ուղղակի զարնուած երկիրներու ապահովութիւնը, իր սպառնալիքը կը տարածէ հարաւ. Արեւելեան Ասիոյ եւ Արեւմտեան Խաղաղականի ամբողջ շրջանին: Միւս բոլոր շահակից պետութեանց հետ կատարեալ համերաշխութեամբ, մենք պիտի քննենք հաւաքական պաշտպանութեան մը հնարաւորութիւնը, համաձայն Ազգաժողովի ուխտին, ապահովելու համար այդ շրջանին ազատութիւնը եւ խաղաղութիւնը: Հաստատեցինք թէ Ժընեւի խորհրդաժողովին մէջ մեր էական նպատակը պիտի ըլլայ իրականացնել խաղաղութեան վերահաստատումը Հնդկաչինի մէջ, յարգելով պետութեանց անկախութիւնը եւ ժողովուրդներու ազատութիւնը: Համոզուած ենք թէ մեր համերաշխութենէն կախում ունի այս նպատակին յաջողութիւնը»:

× Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթը, «Փրաւտա», խօսելով Տըլըսի ճամբորդութեան վրայ, «շանթաժ»ի եւ սպառնալիքի առաքելութիւն կը կոչէ զայն եւ նշանակելի կը գտնէ որ ամերիկացի նախարարը ստիպուեցաւ ետ առնել իր առաջին ծրագիրը,— հաւաքական ձեռնարկ մը կատարել Մայր. Արեւելքի մէջ:

× Տեղական թերթերը կը գրեն թէ դաշինքին մեծամասնութիւնը պիտի խախտի, իբրեւ հետեւանք միացեալ բանակի ծրագրին առթիւ ծագած տարակարծութեանց:

Գլոս եւ իր կուսակցութիւնը, ժողովրդական Շարժում, որոշած են պահանջել որ Թուական մը որոշուի, միացեալ բանակի ծրագրին վաւերացման խնդիրը քննելու համար: Զօր. տը Կոլի կուսակիցները եւ մաս մը արմատականներ կ՚ընդդիմանան, սպառնալով հեռանալ նախարարական ժողովէն:

× Վերջին լուրերու համաձայն, Հնդկաչինի ըմբոստները վերսկսած են զանգուածային ամբախոութիւնները Տիէն Պիէնի դէմ: Ֆրանսական օդանաւերը թռիչքներ կը կատարեն գիշերը, լուսաւորելու համար ռազմադաշտը, ինչպէս խնդրած են պաշարուած զինուորները:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ գահընկէց արքային՝ Ֆարուքի նախարարները զրկուեցան քաղաքային եւ հանրային բոլոր իրաւունքներէն:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ Պերլինի ռուս տարագիրներու ընկերութեան տնօրէնը, Տրուխնովիչ, որ վաթսուն տարեկան է, առեւանգուեցաւ սովետական գործակալներու կողմէ:

ԱՒՍՏՐԱԼԻՈՅ խորհրդային դեսպանատան Գ. քարտուղարը, Պետրով, փախչելով, քաղաքական պաշտպանութիւնը խնդրեց: Կ՚ըսուի թէ կարեւոր փաստաթուղթեր տարած է միասին: Փախստականը խորհրդային գաղտնի ոստիկանութեան պետն էր Աւստրալիոյ մէջ:

ԱԼՊԱՆԻՈՅ զինուորական ատեանը մահուան դատապարտեց եօթը հոգի, ուրիշ մըն ալ՝ տասը տարի բանտարկութեան, այն ամբաստանութեամբ թէ լրտեսութիւն կը կատարէին ի հաշիւ Մ. Նահանգներուն: Մահապարտներէն վեցը պիտի կախուին, իսկ եօթներորդը պիտի գնդակահարուի:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ.— Գ. Աւետիս Եազուճեան (7, ռիւ Տանցիկ, Փարիզ 15) իր կնոջ՝ Տիկին Իզաբէլի ապաքինման առթիւ կը նուիրէ — հազար Ֆր. «Յառաջ»ի տարածման ֆոնտին, հազար Ֆր. Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին, հազար ֆրանք Հ. Յ. Դ. Տան ֆոնտին, հազար ֆրանք Հ. Յ. Դ. Վէթ. ֆոնտին, 500 Ֆր. Հ.Յ. Դ. Թանգարանին, 500 Ֆր. «Հայ–Բոյժ»ի: Ստանալ Հրանտ Սամուէլ գրատունէն:

ԵՐԵԿՈՅԹ
Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ

6րդ պատգամ. ժողովին փակման առթիւ, այս երկուշաբթի ժամը 17էն մինչեւ ժամը 23, Ազգ. Տան թատերասրահին մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները եւ համակիրները:

×

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի 6րդ պատգմ. ժողովը կը բացուի շաբաթ 17 ապրիլ եւ կը վերջանայ ապրիլ 19ին:

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ
ԱՒԱԳ ՇԱԲԹՈՒԱՆ ԵՒ Ս. ԶԱՏԿԻ

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ Աւագ շաբթուան եւ Ս. Զատկի տօնակատարութեան արարողութիւնները կը կատարուին հետեւեալ ժամանակացոյցի համաձայն.—

Աւագ Ուրբաթ.— Կարգ Թաղման, սկզբ. ժամերգութեան երեկոյեան ժամը 17ին:

Աւագ Շաբաթ.— Ճրագալոյց Զատկի, ժամերգութիւն երեկոյեան ժամը 15·30ին, Ս. պատարագ ժամը 17ին:

Ս. Զատիկ կիրակի.— Յիշատակ Յարութեան Քրիստոսի, սկիզբն ժամերգութեան ժամը 7·30, Ս. պատարագ ժամը 10ին: Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Հայրապետական պատուիրակ Տէր Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեան:

Բ. օր Ս. Զատկի երկուշաբթի.— Յիշատակ Մեռելոց, Թափօր պատարագի հոգեհանգիստ ընդհ. ննջեցելոց, սկիզբն. ժամերգ. ժամը 8·30, պատարագ ժամը 10ին:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ. ԵԿԵՂԵՑԻ

Աւագ Ուրբաթ, Խաչելութիւն 10, Թաղում ժամը 5ին:

Աւագ Շաբաթ, Ճրագալոյց, Ս. Զատկի ժամը 8·30ին, Ս. պատարագ Խթումի ժամը 5·30ին:

Կիրակի, Ս. Զատիկ, Նախատօնակ, Անդաստան եւ Ս. պատարագ, ժամը 7·30–12:

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Աւագ Ուրբաթ, Թաղման արարողութիւն երեկոյեան ժամը 5ին:

Աւագ Շաբաթ, Ճրագալոյց, սկիզբն. ժամերգութեանց երեկոյեան ժամը 4·30ին, Ս. Պատարագ ժամը 6ին:

Կիրակի, Զատիկ, սկիզբն. ժամերգութեանց առաւօտ ժամը 6·30ին, հանդիսաւոր Ս. պատարագ ժամը 10ին:

Երկուշաբթի, Մեռելոց, Սկիզբն. ժամերգութեանց առաւօտ ժամը 8·30ին, Պատարագ ժամը 10ին, հոգեհանգիստ ժամը 11ին:

Ղոմոնի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ

Աւագ Ուրբաթ, Կարգ Թաղման ժամը 5·30:

Աւագ Շաբաթ, Ճրագալոյց, երեկոյին Խթման արարողութիւնը ժամը 4·30ին, պատարագ եւ Նախատօնակ ժամը 6ին:

Կիրակի, Զատիկ, տօն Ս. Յարութեան, առաւօտեան ժամերգութիւն ժամը 7·30–ին, հանդիսաւոր «Եկմալեան» պատարագ ժամը 10ին:

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒԻ ՄԷՋ

Փոն տը Շէրիւի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ մատրան:

Աւագ ուրբաթ Թաղման արարողութիւն կէսօրէ վերջ ժամը 5ին:

Աւագ շաբաթ՝ Ճրագալոյց, սկսզբ. 4:

Զատկի կիրակի առաւօտ ժամերգ. 8, պատարագ 10:

Մեռելոց, երկուշաբթի առաւօտ ժամերգութիւն, 8, պատարագ 10, հոգ. 11:

ՀՐԱՒԷՐ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ

Սեբաստիոյ Մուրատ Ռուս.ի Մարսէյլի նորակազմ մասնաճիւղի վարչութիւնը, իր այս երկրորդ հրաւէր–կոչով, ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ, Սեբաստացի բոլոր հայրենակիցները, առանց սեռի եւ դաւանանքի խտրութեան:

Հայրենակիցներ, Մուրատ Ռուսումնասիրացը զուտ բարեգործական կազմակերպութիւն մըն է, ու իր գլխաւոր նպատակն է, Սեբաստացի չքաւոր պատանիներու տալ տոհմիկ դաստիարակութիւն մը:

Այդ նպատակին իրագործման համար է, որ կը հրաւիրենք անգամ եւ ոչ անգամ Սեբաստացի մեր բոլոր հայրենակիցները ներկայ ըլլալ ընդհ. ժողովին, որ տեղի պիտի ունենայ 19 Ապրիլ Բշ. (Զատկի Բ. օրը) կէսօրէ ետք ժամը 2·30ին, Պառ տիւ Կլապի սրահին մէջ, 7 Պուլվար տ'Աթէն, Մարսէյլ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.–Ի
ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի 18 Ապրիլ, Զատիկ, ժամը 21–էն մինչեւ լոյս Օթէլ տը լա Փլաժի (Սապաթիէ) սրահներուն մէջ:

Պատուական նախագահութեամբ Պ. Պ. ԺԱՆ ՄԱՍ՝ պատուոյ նախագահ Միութեան, անդամ նահանգային ժողովի եւ փոխ քաղաքապետ Մարսէյլի

Gaborit, Président de la Jeunesse Education et des Sports des B. du R.

Pelletier, Président de la Ligue du Sud-Est.

Նուագախումբ

PAUL MAURIAT

Կանուխէն ապահովեցէք ձեր սեղաններ, դիմելով Պառ Ռաֆֆի,

47, Rue des Dominicaines

Photo Durand 88 Rue d'Aubagne.

Papélian Puzante, 22 Rue Tapis Vert.

Kouyoumdjian S., 98 Rue Longue des Capucins.

Տոմսակները կը ծախուին բոլոր Հ. Մ. Ը. Մ.ի անդամներուն մօտ:

ԴԱՍԵՄՅԻՆԵՐՈՒ
ԽՆՋՈՅՔ – ՀԱՒԿԹԱԽԱՂԸ

Կազմակերպուած Դասէմի Լուս. Ուս. Ընկերութեան Լիոնի մասնաճիւղի կողմէ:

Ի նպաստ իր որդեգրած սաներուն, (մին Փալանճեան ճեմարան, Պէյրութ, միւսը Ս. Մուրատեան վարժարան, Սեւր):

Զատկի երկուշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ երկուքին, 5 ռիւ Պօնըֆուա, Լիոն:

Առատ կերուխում, նուագ, պար եւ երգեր ու արտասանութիւններ, հաւկթախաղ: Մուտքը ազատ է

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Նախաձեռնութեամբ Ամասիոյ Հայր. Միութեան:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ամասիոյ հին եւ նոր համայն ննջեցելոց հոգւոյն հանգստեան համար պատարագ պիտի մատուցուի Փրատոյի Ս. Թարգմանչաց Մայր եկեղեցիին մէջ 19 ապրիլ Զատկի Մեռելոցի օրը:

Կը խնդրուի պատուել մեր մեռելներու անմահ յիշատակը:

Մահարձմին վրայ ծաղկեպսակ մը պիտի դրուի Միութեանս կողմէ:

×

Այրի Տիկին Անահիտ Ուզունեան, Տէր եւ Տիկին Սիմոն Ուզունեան եւ զաւակը, Վարուժան Ուզունեան, ինչպէս նաեւ բոլոր պարագաները կը ծանուցանեն թէ Զատկի մեռելոցին երկուշաբթին յետ պատարագի մասնաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարուի իրենց ողբացեալ ամուսնոյն եւ հօր եւ մեծ հօր՝ ՅՈՎՍԷՓ ՈՒԶՈՒՆԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ:

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

●

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, ՝ Խրիմեան դպրոցը: Կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

« ՅԱՌԱՋ »Ի
ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք Վալանսէն Գ. Խօքախզեանէ հազար ֆրանք, Գ.Օ. Գասմաճեանէ (Քուռպվուա) երկու հազար ֆրանք:

Նոյն հայրենակիցը հազար ֆրանք ալ կը նուիրէ Ֆ. Կ. Խաչին, ծոմապահութեան շաբթուան առթիւ: Ստանալ «Յառաջ»էն:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Նախաձեռնութեամբ

Հ. Յ. Դ. Կարտանի «Նիկոլ Դուման» խումբին, այս կիրակի երեկոյեան ժամը 8·30ին «Գեղունի» սրահին մէջ:

Նոր Սերունդի «Վարանդեան» անդրանիկ Թատերախումբը, ղեկավարութեամբ Ն. Սարգիսեանի, մեծ պատրաստութեամբ կը ներկայացնէ ժողովրդական մեծ օփերէթը, ԱՇՈՒՂ ՂԱՐԻԲ

Կը նուագեն Ա. Մաթոյեան եւ Գ. Գասպարեան Նոր Սերունդէն:

Կէս գիշերէն վերջ հայկական եւ եւրոպական պարեր:

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

ՍՈՒՐԲ ՇԱԲԱԹ ԱՊՐԻԼ 1954

16 Ապրիլ, Աւագ Ուրբաթ, ժամը 10·30–ին Ճաշու ժամերգութիւն եւ երկրպագութիւն Ս. Խաչի:

Աւագ Շաբաթ ժամը 17ին, ժամերգութիւն Ս. Զատկի Ճրագալոյցին, ձայնաւոր պատարագ եւ նախատօնակ:

Կիրակի, Զատիկ, ժամը 9·30ին, ժամերգութիւն: Ժամը 10·30ին հանդիսաւոր ձայնաւոր պատարագ եւ հաւաքական Հաղորդութիւն:

ՄԻ ՄՈՌՆԱՔ « Ծոմի Օր »ուան ձեր նուէրը փութացնել Ֆ. Կ. Խաչին:

ՈՒՐԱԽՈՒԹԵԱՆ ՕՐ ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

Ազգին հայ մանկութիւնն է որ բեմի վրայ պիտի ապրեցնէ ձեզ Թէատրը Ճ. Վերտիի մէջ 25 ապրիլին ժամը 15·30ին: Ազգային հայրենաշունչ եւ տաք մթնոլորտի մը մէջ: Ինչպէս երկու տարի առաջ վայելեցիք նման օր մը, այս անգամ ալ նոյնպէս եւ աւելին պիտի վայելէք ներկայ ըլլալով Մուրատեան Վարժարանի աշակերտներու կողմէ ներկայացուած թատերական հանդէսին:

Կը ներկայացուին՝

Ա.— ԱՆԻԾԵԱԼԸ, ընտանեկան յուզիչ եւ անզուգական տռամը, երեք արար եւ հինգ պատկեր:

1. LA FAUSSE MONNAIE
2. LES DIABLES ROUGES

Զաւեշտ անզուլ ծիծաղի — մէկ արար: երգախառն զաւեշտ մէկ արար:

Փութացէք ապահովել ձեր տոմսերը դիմելով՝

Exerjean S., 40 La Canebière.

Chehikian Aram, Pharmacie Centrale, 1. Bld. d'Athènes.

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél. : PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 փր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 փր. Հատը 12 փր.

ՇԱԲԱԹ 17 ԱՊՐԻԼ · SAMEDI 17 AVRIL 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7348 30e ANNEE Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2759

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՐ ՕՐ, ՆՈՐ ՈՒԺ

●

Այսօր, շաբաթ, կը բացուի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Եւր. պատգ. ժողովը, Փարիզի մէջ :

Մեր շրջանին Երիտ. Միութիւնն է այս, եւ յառաջիկայ տարի կը թեւակոխէ իր առաջին տասնամեակը :

Հիմնուած՝ երկրորդ աշխարհամարտէն անմիջապէս ետք, Միութիւնը սաղմնէն կը նետուէր չափազանց աննպաստ պայմաններու մէջ :

Նոր ալեկոծութեան մը մատնուած էր երիտասարդութիւնը, ամէն տեղ :

Փոթորիկը ալեկոծեր ցրուած էր ամէն ուղղութեամբ : Ցաղթական թէ պարտեալ, մեծ ու փոքր ազգերու երիտասարդութիւնը ճամբայ կը փնտռէր անհունապատ փլուզումներու մէջ :

Մեր տղաքն ալ, որոնք խոր ցնցումներ կրած էին ռազմադաշտին վրայ, կը վերադառնային քաղաքական տարակուսանքի մթնոլորտին մէջ...

Խաղաղութեան առեն ալ, անոնք լուրջ հոգածութեան, առաջնորդութեան կը կարօտէին :

Հարկ էր համախմբել, կազմակերպել զանոնք, ուղեցոյց մը տալ եւ միջավայր ստեղծել, ուրկէ պի կարենան դիմանալ օտարացման խորշակին :

Այդ մտահոգութեամբ էր որ հիմնուեցաւ Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդը, իրեն յատուկ ծրագիր–կանոնագրով մը :

Դաշնակցութիւնը ստանձնելով այս Միութեան հովանաւորութիւնը, կը թելադրէր զաւակները լայն բանալ ամէնուն առջեւ :

Հիմնականը այն էր, որ կարելի եղածին չափ շատ երիտասարդներ եւ երիտասարդուհիներ համախմբուէին, կազմակերպուելով կատարեալ ինքնավարութեամբ :

Կանոնագիր ծրագիրն ալ մշակուած է այս ուղղութեամբ :

Լայնօրէն նկատի առնուած են միջավայրին պահանջները :

Միութեան անդամները եւ անդամուհիները ամէն դիւրութիւն կը վայելեն ոչ միայն զարգանալու, այլ եւ իրենց տարիքին համապատասխան կեանք վարելու :

Կազմակերպութիւնը ոչ փարախ է, ոչ ալ աղանդ : Այլ կենդանի վառարան մը՝ բոլոր ընդունակութեանց նկրտումներու զարգացման համար :

Անդամակցելով Նոր Սերունդին, ամէն երիտասարդ եւ երիտասարդուհի նախ ինքզինքը ապահովագրած կ'ըլլայ միջավայրին փորձութեանց, օտարացման եւ այլասերման դէմ :

Կը սորվի սիրել իր մայրենիքը, հայրենիքը եւ դարաւոր մշակոյթը :

Կը դառնայ խրոխտ եւ ինքնավստահ, թօթափելով ստորադասութեան դեղին փոշին :

Կը վարժուի պարտականութիւններ, ապագային ալ պատասխանատուութիւններ ստանձնելու, զարգացնելով ձեռներէցութեան ոգին :

Երբ Միութիւնը հիմնուեցաւ, կազմակերպիչները կ'ըմբռնէին թէ ինչ դժուարութեանց պիտի հանդիպին : Մանաւանդ որ, պակաս չէին անցորդներ եւ մեցորդներ, ջուրերը պղտորելու համար :

Եւ սակայն, Նոր Սերունդը առաջին օրէն իսկ դարձաւ խանդավառութեան եւ ինքնազոհողութեան աղբիւր մը, ատուակներ կազմելով ամէն հայաշատ կեդրոնի մէջ :

Անշուշտ ամէն բան կատարեալ չէ : Մէկ տարիէն միւսը, պիտի կրկնապատկուի աշխատանքը, շարքերը խտացնելու եւ նոր նուաճումներ կատարելու համար :

Նոր օրերը նոր ուժեր կը պահանջեն :

Պատգ. ժողովին կ'իյնայ գծել յառաջիկայ գործունէութեան ուղեգիծը :

Ողջո՜յն սրտագին :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԻԱՑԵԱԼ ԲԱՆԱԿԻ ԽՆԴԻՐԸ

ԴԱՇԼԻՃԸ ՊԻՏԻ ՊԱՀԱՆՋԷ ԹՈՒԱԿԱՆ ՄԸ ՆՇԱՆԱԿԵԼ ԴԱՇՆԱԳՐԻՆ ՔՆՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Նախարարական խորհուրդը առջի օր երկարօրէն քննելով Եւրոպայի միացեալ պաշտպանութեան դաշնագիրը, որոշեց Մայիս 18ին առաջարկել Ազգ. ժողովին որ թուական մը որոշէ ընդհանուր քննութեան եւ վաւերացման համար :

Ժողովը տեւեց երեք ժամ, յուզումնալից մթնոլորտի մը մէջ : Բայց տագնապը փարատած կը համարուի առժամապէս : Այս առթիւ հրատարակուած զեկոյցն ալ չափաւոր լեզու մը կը գործածէ :

Իրազեկներ կը հաւաստեն թէ կառավարութիւնը եւ մասնաւորապէս արտաքին նախարարը, Պ. Ժորժ Պիտօ կ'ուզէր ինք որոշել թուականը, բայց կարելի չեղաւ համաձայնութեան մը յանգիլ : Կարծողներ կան թէ Ազգ. ժողովը պիտի կրնայ քննութեան ձեռնարկել Մայիս 25ին : Դաշլիճին այն անդամները որոնք համաձայն են միացեալ բանակի ծրագրին, կը յուսան թէ մինչեւ Մայիս 18 կարելի պիտի ըլլայ իրականացնել Ֆրանսայի առաջարկած երեք նախապայմանները :

Այդ երեք պայմաններն են.— Ամերիկեան երաշխիք՝ զինուորական ուժերը պահելու մասին, աւելի սերտ կապեր միացեալ բանակի կազմակերպութեան եւ Մեծն Բրիտանիոյ միջեւ, եւ երաշխիքներ՝ լուծելու համար Ֆրանքեւդերման վէճը Սարի մասին :

Նախարարական ժողովէն քանի մը ժամ վերջ, Փարիզի ամերիկեան դեսպանը արդէն վարչապետին, յայտնելու համար թէ Մ. Նահանգները պատրաստ են յայտարարութիւն մը հրատարակելու իրենց զինուորական օժանդակութեան մասին : Անգլիա արդէն հրատարակած է երեք յայտարարութիւններ, որոնցմով նոր յանձնառութիւններ կը ստանձնէ : Ուրեմն կը մնայ միայն Սարի խնդիրը :

Փարիզի մէջ կը կարծեն թէ արեւմտեան Գերմանիան պատրաստ է նոր զիջումներ կատարելու, եթէ Ֆրանսա որոշէ քննել եւ վաւերացնել միացեալ բանակի ծրագիրը :

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ Պ. Ժորժ Պիտօ որ ջերմ կուսակից է միացեալ բանակի ծրագրին, շատ ուրախ էր Եչ. օրուան ժողովին ելքէն : Ինք դաշնագրին քննութեան համար թուական կ'առաջարկէր մայիս 25ը. բայց յետոյ հաւանեցաւ որ Ազգ. ժողովը ճշդէ թուականը :

Ուրեմն, քննութիւնը տեղի պիտի ունենայ ուշ–կանուխ : Բայց տակաւին յոռետեսութիւն կը տիրէ վաւերացման մասին :

ԹԵՐ ՈՒ ԴԷՄ ԿԱՐԾԻՔՆԵՐ

ԱՆԳԼԻՈՅ ՆՈՐ ՅԱՆՁՆԱՌՈՒԹԵԱՆՑ ՄԱՍԻՆ

Տեղական թերթերը շատ գոհ չեն երեւար Անգլիոյ նոր յանձնառութիւններէն, որոնց ամփոփումը հրատարակեր էինք երէկ : Փարիզի կիսապաշտօնական օրկանը, «Լը Մոնտ», վերլուծելով այդ յանձնառութիւնները կ'եզրակացնէ թէ անոնք երաշխիքներ են ոչ թէ Ֆրանսայի, այլ Անգլիոյ համար : Գերճախօս է խմբագրականին խորագիրն ալ,— Երաշխիքներ Լոնտոնի համար» : Միւս թերթերն ալ վերապահութիւն կը յայտնեն, բաւարար չգտնելով կատարուած զիջումները :

Իսկ Լոնտոնի թերթերը կը բացատրեն թէ Անգլիա նոր յանձնառութիւններ կը ստանձնէ Եւրոպայի հանդէպ, կարելի եղածին չափ յառաջ երթալով : Նոյն իսկ թերթեր կան որ կ'ըսեն թէ «շատ յառաջ գացինք» :

••••••••••••••••••••

ՀՆԴԿԱՉԻՆԷՆ կը հեռագրեն թէ ըմբոստները յաջողեցան անցք մը բանալ Տիէն Պիէնի ամրացեալ դիրքերուն մէջ, մինչեւ 600 մեթր մօտենալով Ֆրանսական օդանաւային կեդրոնին, կռնակէն զարնելու համար դիմադրութեան կեդրոնը : Կռիւները կը շարունակուին կատաղօրէն :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

●

«ՊՍԱԿ»ՆԵՐԸ ԿԸ ԹԱՓԻՆ

« Հանճարեղ » Առաջնորդը, Սթալին, իր անունով մրցանակներ հաստատած էր եւ առատաձեռնութեամբ կը բաժնէր, « լաուրեատ »ներու դասակարգ մը ստեղծելով :

Առանձնաշնորհեալները միայն տիտղոսներ չէր որ կը ստանային, այլ եւ մեծագումար րուբլի, յիսուն հազարէն մինչեւ հարիւր յիսուն, երկու հարիւր հազար :

Եւ այսպէս կը կազմուէր նոր հարուստներու ազնուապետութիւն մը :

Տարիներու ընթացքին, Հայեր ալ օգտուեցան այս շնորհներէն, գլուխն ըլլալով Աբու Լալայի բանաստեղծը, Աւ. Իսահակեան :

Սթալինի մահէն վերջ, նոր հով մը փչել սկսաւ ճա՛եւ այս ճակատին վրայ : Եւ ամէն օր անակնկալ մը կ'իմանանք :

Մալենկով նոր շրջա՞ն մը կը բանայ :

Չեմ գիտեր : Բայց. ինչ որ տեղի կ'ունենայ մէկ տարիէ ի վեր, տուն կուտայ զանազան խորհրդածութեանց :

Ահաւասիկ վերջին անակնկալը.—

Խորհրդային մամուլը բուռն պայքար մը բացած է երեք ականաւոր «լաուրեատ»ներու դէմ :

Առաջինը մեծ գիտնական մըն է, Լիսենկօ, որ ուզեց յեղաշրջել կենսաբանութիւնը (բիոլոգիա) :

Միւս երկուքը գրագէտներ են, Սուրով եւ Վիրտա :

Հրատարակուած տեղեկութիւններէն կ'իմանամ թէ կուսակցութեան գաղափարական օրկանը, «Կոմունիստ», վիճելի գտնելով Լիսենկոյի տեսութիւնները, անհրաժեշտ կը գտնէ քննել «ազատ վիճաբանութեամբ» :

Այս առթիւ, հրապարակաւ կ'ամբաստանէ անոնք որ կ'ուզեն «մէկ մարդու մենատիրութիւնը հաստատել գիտութեանց մէջ, մենաշնորհի վերածելով գիտութիւնը» :

Խորհրդային գիտնականը նախապէս ալ յանդիմանութեան մը արժանացած էր, երբ Գիտութեանց Ակադեմիային կը ներկայացնէր ձեռնասուն մը, Դմիտրիյեւ, հետեւեալ յայտարարութեամբ.

— Ես երաշխաւոր եմ այս թեկնածուին. մինչեւ իսկ եթէ դուք համաձայն չըլլաք, իմ խօսքս բաւական է ձեզի համար :

Ակադեմիան ձայն չէր հանած, բայց քանի մը օր ետք Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթը, «Փրաւտա», կը սաստէր գիտնականը, «անարժան» գտնելով անոր բռնած դիրքը խորհրդային գիտութեան համար, եւ Ակադեմիան ետ կ'առնէր Դմիտրիյեւի վկայականը :

Միւս երկու պսակաւորները, Սուրով եւ Վիրտա, որոնց գիրքերը մեծ համբաւ կը վայելեն Խ. Միութեան մէջ, կ'ամբաստանուին իրենց վարքուբարքին համար :

Մոսկուայի գրական թերթը, «Լիտերատուրնայա Կազետա» Սուրովը կը ներկայացնէ իբրեւ գինով մը եւ *սփաւ* մը, որ «տմարդի» կը վարուի ակումբներու, ճաշարաններու եւ ուրիշ հանրային վայրերու մէջ :

Իսկ Վիրտան կը մեղադրուի թէ հակայեղափոխական շրջանի ազնուականի մը կեանքը կը վարէ, կինն ալ արեւմտեան ձիւարի տարազ հագնելով, պտոյտներ կը կատարէ դաշտերու մէջ : Եւ դեռ աւելի ծանր մեղադրանքներ :

Ինչպէս կը տեսնէք, ոսկի պսակը փշապսակի կը վերածուի, հետզհետէ :

ՎԱՀԷ

ՏԸԼԸՍ ԳՈՀ Կ'ԵՐԵՒԱՅ

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Ֆ. Տըլըս, Ուաշինկթըն վերադառնալով յայտարարեց.

— « Լոնտոն եւ Փարիզ գացի, նկատի առնելով Հնդկաչինի տագնապալի կացութիւնը որ վտանգաւոր է հարաւ–արեւելեան Ասիոյ եւ Խաղաղականի բազմաթիւ պետութեանց համար : Աղէտ մը եղաւ Չինաստանի կորուստը ի նպաստ համայնավարութեան : Այդ աղէտը աւելի պիտի ծանրանայ, եթէ անոր վրայ աւելնայ հարաւ. արեւելեան Ասիոյ եւ Խաղաղականի միլիոնաւոր բնակիչներուն, տնտեսական ընդարձակ աղբիւրներուն եւ ռազմագիտական դիրքերուն կորուստը : Ես վստահ եմ թէ կարելի է արգիլել այդ կորուստը առանց ընդարձակելու Հնդկաչինի պատերազմը, եթէ միացեալ ճակատ կազմեն այն ազգերը որ կենսական շահեր ունին այդ շրջանին մէջ : Այս համաձայնութիւնը մեծապէս ամրապնդուեցաւ շնորհիւ Լոնտոնի եւ Փարիզի մէջ ունեցած տեսակցութիւններուս : Արդէն յայտնուած միութեամբ, որ հետզհետէ որոշ ձեւ կ'առնէ, ազատ աշխարհը պիտի կրնայ համայնավարները ետ կեցնել երկրագունդի ուրիշ մէկ կարեւոր մասին տիրապետելու տարապայման տենչէն : Ժընեւի խորհրդաժողովը, որ պիտի բացուի ապրիլ 26ին, նոր փորձ մը պիտի ըլլայ : Ես աւելի քան երբեք համոզուած եմ որ եթէ ազատ աշխարհը վճռական դիրք բռնէ, Ժընեւի ժողովը պիտի ծառայէ ազատութեան դատին, հարաւ. արեւելեան Ասիոյ եւ Խաղաղականի մէջ :

Նախարարը մերժեց պատասխանել որ եւ է հարցումի :

ՆՈՐ ՄԱՔՐԱԳՈՐԾՈՒՄ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

Եգիպտոսի Յեղափոխական Խորհուրդը եւ դահլիճը որոշեցին բոլոր քաղաքային իրաւունքներէն զրկել այն նախարարները որոնք պաշտօն վարած են 1942էն 1952 : Այս իրաւազրկութիւնը պիտի տեւէ տասը տարի : Այս որոշումով, կը

ՏԻՐՈՒՆԻ.— ՕԴԱՅԻՆ ՅԻՍՆԱՊԵՏ ՀԱՅԿ ՏԷՐ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ

Հայրենիքի վերջին թիւէն ցաւով կ'իմանանք թէ ընկեր Յովհաննէս Տէր Յովհաննէսեան դժբախտութիւնն ունեցած է կորսնցնելու իր եղբօրորդին՝ Հայկ Տէր Յովհաննէսեան, որ օդաչու–յիսնապետ էր ամերիկեան բանակին մէջ :

Դժբախտ երիտասարդը կը գտնուէր օդանաւի մը մէջ որ Մարտ 19ին Ուաշինկթընէն ճամբայ ելած էր դէպի Նիւ Եորք : Մէրիլէնտի վրայ օդանաւը յանկարծ կը բռնկի, ածխացնելով 18 երիտասարդ սպաներ, որոնց մէկն էր Հայկ :

Ողբացեալ երիտասարդը ծնած էր Փորթլէնտ, 1921ին : Զաւակն էր Գրիգոր Տէր Յովհաննէսեանի, որուն մահէն ետք մայրը կը խնամէր հինգ զաւակները, երեք եղբայր եւ երկու քոյր : Մասնակցած է Բ. աշխարհամարտին, ինչպէս եւ Քորէայի պատերազմին՝ 1951ին :

Թաղարկաւորութիւնը կատարուած է Մարտ 24ին : Մարմինը ծածկուած էր ամերիկեան դրօշով եւ օդաչու զինուորներ դագաղը ուսամբարձ տարին գերեզմանատուն, ուր ծերունի հազարապետը դրօշը ծալլելով կը յանձնէ տարաբախտ Հայկի մօր՝ Տիկին Աղաւնի Տէր Յովհաննէսեանի :

Մեր ցաւակցութիւնները ընկեր Յովհ. Տէր Յովհաննէսեանի եւ բոլոր պարագաներուն :

գլխաւորին բոլոր նախկին կուսակցութիւնները, Վաֆտ, Սաատ եւն. : Այդ նախկին նախարարները պիտի չկրնան մասնակցիլ, նաեւ, որեւէ կառավարական կամ արհեստակցական կազմակերպութեան :

Զօր. Նէկիպ հիւանդ ըլլալով, ժողովին կը նախագահէր փոխ–վարչապետը, գնդ. Նասըր : Կարեւոր թիւ մը կը կազմեն այս արգելքին ենթակաները, որոնցմէ Նահաս (փաշա) եօթն անգամ վարչապետ եղած

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԿԻՍԿԱՏԱՐ ՅՈԲԵԼԵԱՆ

•

ՊԷՅՐՈՒԹ, 12 Ապրիլ, (Ցառաջ).— Վաստակաւոր դերասայց եւ բեմադրիչ Աշոտ Մատթեանի բեմական գործունէութեան յիսնամեայ յոբելեանը տօնուեցաւ Ապրիլ 3ին, Պէյրութի մէջ:

Նախաձեռնութիւնը ստանձնած էին «յոբելեարին բարեկամները»: Քով քովի եկած կարգ մը անհատներ, այն ալ ջոկուած – զատուած, խումբ մը հատընտիր մարդիկ: Ոչ մէկ կազմակերպութիւն, նոյնիսկ սիրող թատերասէրներու պիտակով, ոչ մէկ միութիւն կեցած էր ձեռնարկի ետին: Գոնէ այդ տեսակ յայտարարութիւն կամ տեղեկութիւն լոյս չտեսաւ մամուլին մէջ: Այս պատճառով ալ, «Բարեկամներու» այս ձեռնարկը, կամ Աշոտ Մատթեանի յոբելեանը չստացաւ ժողովրդական ծաւալ, որուն արժանի էր յոբելեարը, այլ դարձաւ մասնաւորներով կազմուած խմբակի մը մէկ ձեռնարկը:

Ուրեմն, յոբելեանը, առաջին օրէն իսկ ստացաւ միակողմանի ձեռնարկի մը կերպարանքը:

Տարօրինակ չեմ գտներ եղածը: Մեր հանրային կեանքն է այդպէս: Ճարը չկայ — եւ դեռ շատ երկար ժամանակով պիտի չըլլայ — քով քովի բերելու մինչեւ անգամ մշակութային նպատակներ հետապնդող մեր միութիւնները, որպէսզի, գէթ այսպիսի առիթներով, կարենան ընդհանուր գետնի վրայ կազմակերպել ձեռնարկ մը: Չէ՞ որ երկու «ազգ» ենք եւ անոնցմէ մէկը մանաւանդ միւսին կը նայի չարնախանձ աչքերով եւ արժանի չի նկատեր ինքզինքը, իր կարճլիկ հասակովը քալելու անոր կողքին: Կ'առնէ կը քալէ առանձին ու կը գործէ ինքնագլուխ, շատ անգամներ գլուխը պատին զարնելով:

Այդպէս եղաւ նաեւ այս անգամ:

Մատթեան հակառակորդներ չունի մեր կողմը: Աւելին, իր առաջին բարեկամները ունեցած է ան մեր շրջանակին մէջ: Եւ մեր շրջանակը, ոչ մէկ ատեն ուրացած է իր անժխտելի արժանիքները, իբրեւ արուեստին ծառայող անձ մը:

Ձեռնարկին կազմակերպիչները, սակայն, ապահովաբար Մատթեանի հարկադրօրէն լուռ հաւանութեամբ, ըրին այնպէս, որ յոբելեարը նկատուի միայն իրենց մարդը կամ իրենց պաշտպանեալը, հետեւաբար եւ իր կարգին հակառակորդը իր վաղեմի բարեկամներուն: Կամ, փոխադարձաբար, այս վերջինները՝ հակառակորդը յոբելեարին:

Աշխարհաբարի վերածելով այս տողերը, ըսեմ, որ անոնք, անհրաժեշտ չգտան Դաշնակցականի կամ Համակիր Դաշնակցականի, եւս առաւել՝ Դաշնակցականներով կազմուած միութեան մասնակցութիւնը, աւելի փայլ տալու համար յոբելեանին եւ աւելի արդիւնաւոր դարձնելու զայն բարոյապէս, այլեւ նիւթապէս: Մտածեցին՝ թէ գործը կը յաջողի առանց մեր ալ մասնակցութեան, միայն իրենց աշխատանքով:

Արդիւնքը ցոյց տուաւ, սակայն, որ այդ գործը չյաջողեցաւ իրենց երեւակայածին պէս: Եւ Մատթեան, յոբելեանի տօնակատարութեան դիրքը, չարժանացաւ Պէյրութի հայ ժողովրդական բոլոր խաւերու եւ հոսանքներու գնահատական արտայայտութեանց: Ծափահարուեցաւ միայն իր «նոր բարեկամներուն» կողմէ եւ հանդիսասրահին մէջ չտեսաւ մեր շրջանակի իր բարեկամներէն մէկն ու մէկը:

Չեմ գիտեր, թէ ինչ եղաւ ձեռնարկին նիւթական արդիւնքը: Բայց բարոյական գետնի վրայ այդ արդիւնքը եղաւ շատ տկար: Բազմաթիւ աթոռներ պարապ մնացին 300 հոգի առնող հանդիսասրահին մէջ, հակառակ այն իրողութեան, որ Դաշնակցական մամուլն ալ չզլացաւ իր տարփողանքը, յոբելեանի նախօրեակին հրատարակած յայտարարութիւններով եւ յօդուածներով:

Արհամարհեցին Պէյրութահայութեան կարեւորագոյն զանգուածը, եւ այդ արհամարհանքը, հակառակ մեր ցանկութեան եւ իրենց իսկ մեղքով, անդրադարձաւ թէ ձեռնարկին եւ թէ յոբելեարին վրայ:

Ցաւով կ'արձանագրեմ իրողութիւնը, որովհետեւ, Աշոտ Մատթեան արժանի էր հայ ժողովուրդի անխտրական եւ լաւագոյն յարգանքին: Այդ յարգանքը արտայայտելու հնարաւորութիւնը սակայն չտրուեցաւ մեզի: Իսկ այս պարագային, մենք մեղի չէ որ փեսայ պիտի դառնայինք եւ պիտի երթայինք հոն, ուր մեր ներկայութիւնը ցանկալի չէր:

Իմացէք ուրեմն, որ ամեն – չամենը հրաւէր ստացաւ յոբելեանի կազմակերպիչներէն, հանդիսութեանց ներկայ գտնուելու համար, բայց ոչ մէկ հրաւէր եղաւ Դաշնակցական մտաւորականներուն: Խօսողներն ալ իրենք եղան, հրաւիրեալներն ալ, ներկաներն ալ, ծափահարողներն ալ:

Կը կրկնեմ, որ յոբելեարը ինքն ալ ունի իր մեղքի բաժինը այս տխուր իրողութեան մէջ: Մեղքի բաժինը այն իմաստով, որ մեծարանքի ենթական ինք ըլլալով, պարտաւոր էր պահանջել անխտրական ոգի մը կազմակերպիչներէն, գոնէ իր պարագային ապահովելու համար, անոնցմէ դուրս ուրիշներու ալ մասնակցութիւնը: Չըրաւ: Թերեւս ընել ուզեց եւ չկրցաւ: Չկրցաւ փոխել նախաձեռնողներու կուսակցագար մտայնութիւնը: Ատով ալ, սակայն, զրկեց ինքզինքը մեծարանքի արտայայտութեանց մեր բաժինէն:

Այդ մեծարանքը կատարուեցաւ անշուշտ մամուլով: Եւ սակայն, եթէ հանդիսութեան միջոցով ալ արտայայտելու առիթը տրուէր, վստահ պէտք է ըլլալ, որ կրկնապատիկ մեծութեամբ հանդիսասրահն անգամ նեղ պիտի գար՝ Ապրիլ 3ի յոբելինական հանդէսի ներկաներուն համար:

Բայց եւ այնպէս, հակառակ պատահածին, մեր համակրանքը ոչինչով կը նուազի վաստակաւոր բեմադրիչին հանդէպ: Եթէ հանդիսութեան ներկայ չեղանք, կատարեցինք գոնէ մեր պարտականութիւնը մամուլով, առանց քէն պահելու ձեռնարկին ու յոբելեարին դէմ: Ըրինք այդպէս, որովհետեւ բեմական յիսնամեայ վաստակի մը սրտանց գնահատումը կ'իյնար մեր պարտականութեան սահմաններուն մէջ: Եւ ահա, կ'արձանագրենք այդ գնահատանքը այսօր ալ, այս սիւնակին մէջ, անկախ՝ ափ մը ազանդաւորներու վերաբերումէն:

ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

ԱՀԱ ԹԷ ԻՆՉՊԷՍ ԿԸ ՀԱԼԻՆ

•

ԽՄԲ.— Պուէնոս Այրէսի մեր պաշտօնակիցը, Արմենիա, նոյնինքն ողբերգութիւնը կը նկարագրէ զրոյցի ձեւով (18 Մարտ).—

Պ. Այրէսէն շոգեկառքով մէկ ժամ եւ Եւա Փերոնէն (նախկին Լա Փլաթա) ինքնաշարժով քանի մը վայրկեան հեռու, 60-70.000 բնակիչներով աշխատաւորական քաղաք մըն է Պերիսօ: Այնտեղ հաստատուած են միսի ամերիկեան երկու մեծ գործարաններ՝ Արմուր եւ Սուիֆթ. հոն են նոյնպէս Արժանթինի քարիւղի ամենամեծ զտարանը եւ հիւսուածեղէնի անգլիական գործարան մը:

Պերիսոյի մէջ 1922ին հաստատուա՞ծ էր հայկական փոքրիկ գաղութ մը, շուրջ 40 – 50 տուն, որ ներկայիս իջած է 25ի: Ժամանակի ընթացքին մեր հայրենակիցները հաստատուած են Պ. Այրէս: Այս 25 տունը կամ ընտանիքը բաղկացած է Երզնկացի, Ակնցի, Ատանացի, Մարաշցի, Կեսարացի, Եոզկատցի եւ Անգարացի Հայերէ: Քանը չորս ընտանիքներ Լուսաւորչական են, մէկը՝ բողոքական:

Պերիսոյէն քսան վայրկեան հեռու, Էնսենատա կոչուած վայրին մէջ կան Կիլիպոլցի եւ Մշեցի չորս ընտանիքներ:

Վերջերս շատ մը տխուր պատմութիւններ տարածուած ըլլալով մեր այս փոքրաթիւ գաղութին շուրջ, ուզեցինք քանի մը հարցումներ ընել շրջանին քաջածանօթ հայրենակիցի մը, որ խմբագրատուն հանդիպած էր:

Իրա՞ւ է որ տասնի չափ հայ երիտասարդներ օտար աղջիկներու հետ ամուսնացած են, կը հարցնենք:

— Դժբախտաբար ճիշդ է հայ օրիորդ մըն ալ, վերջերս նշանուեցաւ կինը սպանիացի Թուրքի մը տղուն հետ, ուրիշ մը՝ տեղացիի հետ:

— Հայախօ՞ս են շրջանի հայ երիտասարդները:

— Գրեթէ բոլորն ալ, բայց որովհետեւ շրջանը ինք իր մէջ պառակտուած է ու թոյլ է կապը մեր հայրենակիցներուն, տղաք օտարուհիներու մօտ կը գտնեն աւելի մտերմութիւն եւ հմայք եւ կը մղուին անոնց հետ ամուսնանալու:

— Ի՞նչ կազմակերպութիւններ ունիք:

— Ոչ մէկ կազմակերպութիւն, բայց Հայ Օգնութեան Միութենէն, որ տարին մէկ երկու ձեռնարկ կը կատարէ, եւ որ կը հաշուէ երեսունի մօտ անդամներ:

— Նոր սերունդին համար դպրոց ունի՞ք:

— 1936ին ունէինք «Կոմիտաս» Միութիւնը եւ համանուն դպրոց մըն ալ, որ հազիւ չորս տարուան կեանք մը ունեցաւ, եւ գոցուեցաւ ներքին բաժ-բաժներու պատճառով: Քանի մը տարի առաջ Հայ Օգնութեան Միութիւնը բացաւ կիրակնօրեայ դպրոց մը, ուր կը յաճախէին քսանի չափ փոքրիկներ. Ներկայիս դպրոց չունինք:

— Տնտեսապէս ի՞նչ վիճակի մէջ են մեր հայրենակիցները:

— Բոլորն ալ բարեկեցիկ կարելի է համարել. մեծ մասով կ'աշխատին գործարաններու մէջ: Շատեր ունին նաեւ իրենց խանութները, ուր կը մնան իրենց պարագաները եւ իրենք, իրենց ազատ ժամերուն: Պերիսոցի ամէն Հայ ունի իր սեփական տունը:

— Ի՞նչ ասպարէզ ընտրած են նորերը:

— Իրենց հայրերուն խանութները կը բանեցնեն: Մէկը կը հետեւի բժշկութեան. միջնակարգ կրթութիւն ստացողներ քիչ կան:

— Եկեղեցականներու կողմէ այցելութիւն ընդունա՞ծ էք:

— Դժբախտաբար ոչ: Տարիներ կ'անցնին եւ ոչ մէկ եկեղեցական կ'այցելէ մեզի: Արդէն եկեղեցի եւ հաւաքավայր չունինք: Հայրերուն պայքարը ճեղքած է նաեւ ճակատը զաւակներուն, որ կը մեծնան մեծ մասով անտարբեր՝ ազգային ամէն տեսակ շարժումի:

— Կը կարծէ՞ք թէ հոգեւորականի մը պարբերական այցելութիւնը պիտի կրնար օգտակար ըլլալ ձեր շրջանին համար:

— Կ'ենթադրեմ, եթէ միայն ձեւական չըլլար անոր այցելութիւնը ու աշխատէր ըլլալ միութեան կապ պառակտուած հայրենակիցներու միջեւ:

— Ի՞նչ թերթեր կը ստացուին ձեր շրջանին մէջ:

— Մեծ մասով «Արմենիա» կը կարդան: Գրադարան չունինք:

— Արեւելեան ի՞նչ ազգերէ գաղութներ կան Պերիսոյի մէջ:

— Կան հազարի չափ Ցոյներ, որոնք ունին իրենց եկեղեցին: Անոնց մէջ ալ կը պատահին խառն ամուսնութիւններ:

— Եւրոպացի գաղթականներ ալ կա՞ն:

— Կան Լեհեր, Սպանիացիներ, Իտալացիներ, Հրեաներ ու քիչ մը ամէն ազգէ ներկայացուցիչներ:

Ինչ որ ըսաւ մեր խօսակիցը, մեծ մասամբ մեզի ծանօթ էր. բացառութեամբ այն յայտնութեան, թէ տասնի չափ հայ երիտասարդներ ամուսնացած են օտարուհիներու հետ եւ երկու հայ օրիորդներ ալ մօտերս պիտի ամուսնանան օտար երիտասարդներու հետ:

Ու ըսել, որ այս ներքնապէս ճեղքուածներ ու խոցեր ունեցող փոքրիկ գաղութը հազիւ երկու սեռէ յիսուն երիտասարդ երիտասարդուհի կը հաշուէ, որոնց մէկ երրորդը արդէն, աչքերուն առջեւ իրենց ծնողներուն, բռնած է կորուստի ուղին:

Ի՞նչ կը մտածեն ազգային եւ հոգեւոր իշխանութիւններ այս մասին:

Լուր ունի՞ն:

Գիտե՞ն թէ մայրաքաղաքէն մէկուկէս ժամ հեռու, փոքրիկ քաղաքի մը մէջ շուրջ հարիւր յիսուն Հայեր, երկու տասնեակ տարի վերջ, պիտի դառնան անուն մը միայն:

Եւ երբ անոնց զաւակները բռնած են ձուլումի ուղին, կորուստը անխուսափելի է այլեւս:

Եւ որովհետեւ անկարելի է փոխադրել զանոնք հայաշատ կեդրոն մը, ու լծել գործի, պէտք է ստեղծել ուրեմն միջոց՝ յարաբերութեան մտնելու անոնց հետ:

Այսպէս, գէթ ամիսը մէկ անգամ շրջուն քահանայ մը ղրկել հոն, հոգեւոր մխիթարութեան համար: Անիկա պիտի ըլլայ տեսակ մը միութեան կապ: Պէտք է մատուռի ձեւով սրահ մը գտնել, ու դարձնել ազգային սեփականութիւն: Անոր կողքին

ԱՅՆ ԴԺԲԱԽՏ ՕՐԵՐԷՆ

(ԵՐ. ԱԴԱՄԵԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԸ)

★

Փոխադրութեան գործին հոգին էր ընկ. Վահագն Տաթեւեան: Գրած էինք Մանիսացի վաճառականի մը՝ Մկրտիչ Երկանեան (համակիր) որ ամէն կերպով կ'օգնէր: Այս դժուարին գործին մեծ ծառայութիւն մատուցին Մշեցի Վաղինակ, Հայաստանէն եկած ֆետայի մը եւ նոյնպէս Մշեցի կոյր կին մը որ իր ճարպիկութեամբ մեծապէս դիւրացուց մեր աշխատանքները:

1909ին Կիլիկիան նախապէս պատրաստուած Հայոց ջարդին՝ առաջին օրերուն բաւական դիմադրութիւն ցոյց տուին Հայերը, բայց աւաղ, Թրքական կանոնաւոր զինուորներուն արշաւանքին առջեւ փշրուեցան ...

Այս դիմադրութիւնը, յաջողեցաւ գլխաւորապէս Իզմիրէն ղրկուած զէնքերուն շնորհիւ:

1909ի Կիլիկեան աղէտը յուզումի ենթարկած էր, ոչ միայն Հայը այլեւ Թուրքիոյ ամբողջ քրիստոնեայ տարրը: Իզմիրի կուսակցական մարմինները կրկնապատկեցին իրենց ճիգերը յանուն ինքնապաշտպանութեան:

1909 – 13 Իզմիր դարձած էր կուռ կուսակցական կեդրոն մը ուր բոլոր անուանի գործիչներ կ'այցելէին յաջորդաբար: Տեղի կ'ունենային բուռն բանավէճեր, սուր պայքար ստեղծուած էր Հնչակեան եւ Ռամկավարներու դէմ: Անուանի գործիչներէն կը յիշեմ Զաւարեան, Ց. Գալֆայեան, Վռամեան, Ակնունի, Մար, Վահագն Տաթեւեան: Իզմիրի կուսակցական ընդհանրապէս ազգային կեանքը կ'ընթանար խանդավառ ու կը յառաջդիմէր արագօրէն:

Քաղաքին տնտեսական եւ առեւտրական ջիղը կեդրոնացած էր Հայոց ձեռքերուն մէջ: Մշակոյթի կեանքին ուղղութիւն եւ մղում կուտար համարեա Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը: Կուսակցական պայքար, հրապարակային դասախօսութիւններ, վիճաբանական ժողովներ, բոլոր քաղաքական խնդիրներուն կազմակերպող տիրական ջիղը Դաշնակցութիւնն էր, պետութեան մօտ յարաբերութիւն կը պահէր, դարձեալ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, իբրեւ իրական ուժ:

Դժբախտաբար երկար չտեւեց զարթօնքի շարժումը: Հայուն յառաջդիմութիւնը, տիրական դիրքը եւ կորովը մտահոգութիւն կը պատճառէին պետական շրջանակներուն որոնք հրէշային ծրագիրներ կ'որոճային:

1914ին մթնոլորտը հետզհետէ մթագնեցաւ եւ հայ-թրքական յարաբերութիւնները զգալապէս պաղեցան:

Իզմիրի քաղաքին եւ արուարձաններու մարմինները վտանգը նախատեսելով, այլուր փոխադրեցին ինքնապաշտպանութեան միջոցները: Այս առթիւ պատասխանատու նշանակուեցաւ ընկեր Պետրոս Տէր Պետրոսեան:

Կանչուեցաւ նաեւ Թովմաս՝ ստուգելու համար 1905ին իրեն յանձնուած զէնքերու վիճակը: Պատասխանեց թէ «Անոնք շատոնց փճացուցած եմ»:

Մինչ այս աշխատանքները կը կատարուէին, լսեցինք լուր մը մեր ընկերներու ձերբակալման գոյժը:

Վրդովիչ էր կացութիւնը եւ օրէ օր աւելի անշնչելի կը դառնար մթնոլորտ:

Բանտարկուած էին արդէն ընկերներ Արշակ Արզուեան, Վահան Գալապանեան, Սահակ Աճէմեան, Պետրոս Տէր Պետրոսեան, Վահան Ունճեան եւն.:

Խստօրէն կը հետապնդէին երեք ընկերներ, Յովհաննէս Յովհաննէսեան, Մովսէս Տէր Ստեփանեան եւ Երուանդ Ադամեան: Թուրք իշխանութիւնը որոշած էր մահացու հարուած մը տալու Իզմիրի հայութեան: Ծրագրած էր Պոլսոյ քսան կախաղանները Իզմիրի մէջ ալ փորձել: Սակայն Ամերիկեան միջամտութիւնը ցցուեցաւ իրենց դէմ:

Բանտին մէջ մեր ընկերները կ'ենթարկուին սարսափելի չարչարանքներու: Ծեծ, օրերով անքուն ու անօթի, անդադար հարցաքննութիւն: Պետրոս Տէր Պետրոսեան չդիմանալով տառապանքին կը խոստովանի գիտցած եւ չգիտցած բաները, Սահակ Աճէմեան կը հետեւի անոր, կը հաստատէ Պետրոսի վաւերութիւնները:

Ե. ՀԻՍԱՑԵԱՆ

(10) (Շար.)

ՏՈՄՍԵՐ

«ԴԻՒԱՆԱԳԷՏ»Ի ՄԸ ՀԵՏ

■

— Իմ խոնարհ կարծիքովս, շատ սխալ կ'ընենք, երբ միջազգային խնդիրներուն վրայ կը նայինք մեր ակնոցներով ու ամէն երեւոյթ կը քննենք, կը դատենք՝ համաձայն մեր ազգային շահերուն ... Ասիկա սխալ քաղաքականութիւն է եւ ցոյց կու տայ թէ տակաւին շատ հացուպանիրի պէտք ունինք ...

— Ի՞նչ ըսել կ'ուզես ...

— Եղբայր պատուական, ես ալ քեզի չափ հայրենասէր եմ եւ Թուրքը կ'ատեմ ամբողջ հոգիովս: Այդ ճիւաղը չէ՞ր որ իմ ամբողջ գերդաստանս կոտորեց... Այդ հրէշը չէ՞ր որ այս դժբախտ օրերուն հասցուց մեզ ...

— Այո, ան էր...

— Մեր ցաւը միայն մենք կը հասկընանք ու մեր քաշածը, Թուրքին ձեռքէն, օտարին՝ ջուրի ձայն կուգայ: Բայց, մենք այնքան միամիտ ենք որ կը սպասենք որ Ամերիկացին ու Անգլիացին ալ՝ մեր կուշտին նստին ու արցունք թափեն մեզի պատահած դժբախտութեան վրայ ...

— Ոչ, կը սխալիս, այդքան պահանջկոտ չենք. պարզապէս կ'ուզենք որ Թուրքին շատ երես չտան եւ չհաւատան անոր բարեկամութեան, որովհետեւ Թուրքը միայն ատելու վարժուած է ...

— Ուրեմն դուն ալ լուսինէն կուգաս եւ աշխարհքի գործերէն բան չես հասկնար: Խելացի, Ամերիկան Թուրքին սիրահարա՞ծ ըլլալուն համար է որ գիրկը առած է զայն: Ոչ, սխալուած է, որովհետեւ անճարը կ'ուտէ բանջարը: Ռուսին ճամբան կտրելու համար, պէտք է Թուրքին վառօդը չոր պահեն: Եթէ վաղը, միւս օր պատերազմ մը ծագի, Դաշնակիցները առաջ գնելիք տեղի մը պէտք պիտի ունենան: Նայէ սա քարտէսին վրայ: Թուրքիայէն յարմար տեղ կա՞յ ...

— Կարծեմ չկայ, բայց ...

— Բայց, մայց մտիկ չեմ ըներ... Ապատ աշխարհը չուզեր որ Մոսկուայի Թա–

Թը մինչեւ Միջերկրական հասնի: Ատոր համար ալ պէտք է ամուր մը փակէ Վոսփորն ու Տարտանէլը: Այո, միայն Թուրքիան չի բաւեր եւ Արեւելեան ուրիշ երկիրներ ալ պէտք է խարխիններու վերածուին: Ճիշդ այդ քայլն է որ կ'առնեն հիմա: Կամաց, կամաց, Թուրքիան, Փաքիստանը, Իրանը, Իրաքը եւ ... ուրիշներ ուժեղ ճակատ մը պիտի յարդարեն: Բայց, վստահ եղիր որ Արեւմուտքի համար Թուրքիան առաջին գիծին վրայ կուգայ...

— Այսինքն ըսել կ'ուզես որ մենք, Հայերս, պէտք չէ գանգատինք, երբ կը տեսնենք որ Թուրքը այսքան կը շփացնեն:

— Ուղածիդ չափ գանգատէ, որո՞ւն հոգը: Ես ըսել կ'ուզեմ որ մենք իրաւունք չունինք սպասելու որ ամբողջ աշխարհը իր կենսական շահերէն վազ անցնի, մեր աղուոր աչքերուն համար Հրեան ալ չուզէր որ Ամերիկան Գերմանիոյ օգնէ: Արաբը չուզեր որ Հրեան այս երկրէն զէնք ու տոլար ստանայ: Էհ, վե՞րջը. ուրեմն մեծ ազգերը, ատոր անոր «խաթրը» չկոտրելու համար, ամէնուն ջուրի՞ն պէտք է երթան, որպէսզի իրենք ջուրին տակը երթան, օր մը: Ջըլլալիք բան է ...

— Այո, բայց միջազգային բարոյական ըսուած բան մը կա՞յ թէ չկայ ...

— Աստուածդ կը սիրես այդ պարապ ճառերէն «վազ» անցիր եւ ականջիդ օղ ըրէ — ես իմ ազգիս շահը ոտքի տակ չեմ առներ, քու ազգիդ «քէյֆը» տեղը բերելու համար. լմնցաւ գնաց ... Ցը ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

★

ՎԱԼԱՆՍ — Շաբաթ երեկոյ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի եւ Նոր Սերունդի մասնակցութեամբ, «Ահարոնեան» սրահին մէջ տօնեցինք Փետրուար 18ի տարեդարձը: Նոյն օրը հանդէս կար երեք տեղ, բայց հաւատաւոր բազմութիւն մը ընտանիքներով փութացած էր մեր սրահը, յարգելու պատմական դէպքին յիշատակը եւ ներշնչուելու հայրենասիրական տաք մթնոլորտին մէջ:

Կը նախագահէր ընկեր Առաքելեան որ պարզելով հաւաքոյթին նպատակը, բեմ հրաւիրեց օրուան բանախօսը, ընկեր Կըշկակարեան: Ընկերը բացատրեց թէ «հայ ժողովուրդը իր աւանդական պատմութենէն մինչեւ մեր օրերը երբեք չէ հանդուրժած օտարի լուծին: Գայքարները եղած են անհաւասար, դատերով արիւն է հոսած ազատութեան համար, յաճախ կորանցուցած է իր իրաւունքները, բայց երբեք չէ յուսահատած »:

Ցետոյ պատմական ակնարկ մը նետելով Հ. Յ. Դ. մարտական գործունէութեան վրայ ըսաւ՝ «Փետրուար 18ը հայ ժողովուրդի հերոսական դրուագներէն մէկն է, որ տեղի ունեցաւ փառքով, կուսակցական խաղութեան: Ըմբոստութեան կը մասնակցէին բոլորը, գիւղացիէն մինչեւ մտաւորականը: Մեր պատմութեան մէջ Փետրուար 18ը կը մնայ ազատութեան խորհրդանիշ, ինչպէս Մայիս 28ը: Տափերու տարափին տակ ներկաները երգեցին «Մենք անկեղծ զինուոր ենք»ը:

Գեղարուեստական խնամուած բաժնին մէջ իրենց շնորհալի մասնակցութիւնը բերին Նոր Սերունդի անդամներ:

Օր. Գերճուհի Կօշկակարեան երգեց «Գաղ աղբիւր»ը: Խօսք տրուեցաւ Տիկին Օտէթ Միքայէլեանի (Ֆրանսուհի) — «Յարգելի հայրենակիցներ, ես կարեւոր ժողով մը ունէի, քիչ մըն ալ անհանգիստ էի, բայց քանի որ Փետրուար 18ը կը տօնուէր, որոշեցի ներկայ ըլլալ եւ ձեզի հետ միասին տօնել տարեդարձը: Հայ ժողովուրդը արծիւի նման ազատութիւնը սիրող ժողովուրդ մըն է, իր սեփական լեզուով, իր մշակոյթով, իր ազգային ինքնուրոյն հոգեբանութեամբ: Ստեղծագործ, շինարար, վեհանձն ու հերոս, դուք իրաւունք ունիք հպարտութեամբ կրելու Հայ անունը: Այդ գերազանց արժէքներն են որ զիս կապած են հայ ընտանիքի հետ, ձեզի հետ (ծափեր): Փետր. 18ը շարունակութիւնն է Մայիս 28ի: Փառք հայ ժողովուրդին, փառք բոլոր անոնց որ կերտեցին Մայիս 28 եւ Փետր. 18 (երկարատեւ ծափեր):

Մարսէյլի Նոր Սերունդէն Օր. Գոհարիկը իր քնքուշ ձայնով երգեց Սայեաթ Նովայէն «Բլբուլի հիտ»ը, ջերմ ծափերու մէջ: Օր. Խաչէրեան երգեց Թումանեանի «Վարդ»ը, Օր. Խաչիկեան գեղեցիկ կտոր մը արտասանեց Սիամանթոյէն: Տիկին Մարգարեան երգեց «Դլէ եաման»ը: Եւ այսպէս, սիրելի «Յառաջ», մէջ ընդ մէջ երգ, պար, արտասանութիւն, սրախօսութիւն եւն.: Բաժակաճառեր խօսեցան ընկ. ընկ. Սինապեան, Քերէճեան, Գասեան, Գօյաճեան: Բոլորն ալ փառաբանելով Փետրուար 18ը եւ հաւատք ներշնչելով Նոր սերունդին:

Այսպէս խնջոյքը խանդավառութեամբ շարունակուեցաւ մինչեւ լոյս: Վերջին պահուն ուրախութիւն պատճառեց փոքրիկն Օտէթ Քէչէճեանը (վեց տարեկան) իր սրամիտ ատոյթներով ու արտասանութիւններով:

Նախագահը երեկոյթը փակեց շնորհակալութիւն յայտնելով բոլորին:

ԱՇՈՏ Ա.

ԱԳՆԵՐՑԻ ԳՐԻԳՈՐԻ «Մօկոլի պատմութիւնը» զոր Թուրքերէնի թարգմանած է ուսուցիչ Պ. Հրանդ Տէր Անդրէասեան, հրատարակուած է Պոլսոյ համալսարանին դրականութեան ճիւղին կողմէ: Թարգմանիչը կը գրէ յառաջաբանին մէջ թէ օգտուած է պատմագիտական երկասիրութեան 1870ի Երուսաղէմի տպագրութենէն:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԿԱԶԴՈՒՐՄԱՆ ԿԱՅԱՆ մը շինելու համար Աղեքսանդրիոյ մէջ, Եգիպտոսի Հայ Կ. Խաչը յանձնախումբ մը կազմած է, որուն անդամներն են: — Տիկիններ Վերժին Զագըճեան, Վէրժին Խաթմանեան, Մաքրուհի Մինասեան, Պ. Պ. Շէֆիք Տըմլաքեան, Սարգիս Տատուր, Վազգէն շակ Տ. Յուսիկեան, Յակոբ Արթինեան, Արմենակ Մէօթէմեան, Մինաս Տէր Սարգիսեան, Լեւոն Յովհաննէսեան, Զարեհ Սաղաթեան, Արշաւիր Շալեան, Լեւոն Գարագաշեան: «Յուսաբեր» ապած է կազդուրման կայանին գեղեցիկ նախագիծը, որուն համաձայն պիտի կառուցուի շատ գեղեցիկ շէնք մը:

ՀԱՅ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏՆԵՐՈՒ միութեան տարեկան ժողովը տեղի ունեցած է Լոս Անճելըսի մէջ ատենապետութեամբ տիկ. Սիպիլ Գարպոմի: Այս առթիւ Օր. Ռուզան Մովէլ բացատրութիւններ տուած է զանազան ազգային պարերու ծագման եւ ստեղծագործական զարգացման մասին, ըսելով թէ պարը կը ցոլացնէ որեւէ ազգի մշակոյթը եւ անոր հետ սերտ առնչութիւն ունի, թէ պարի սկզբնական ձեւը շուրջպարն է: Դասախօսութենէն ետք տեղի ունեցած են զանազան ազգերու պարերու ներկայացումներ:

ԵՐԱԺՇՏԱԳԷՏ Մանասի երաժշտական գործունէութեան 60ամեակին եւ ծննդեան 80ամեակի յոբելեանը տօնուած է Պոլսոյ մէջ Ապրիլ չորսին: Ներկայ եղած են Պոլսոյ կուսակալը, որ ստանձնած էր հանդէսին հովանաւորութիւնը, եւ Գարեգին պատրիարքը: Ղեկավարութեամբ տոքթ. Տիգրան Մամիկոնեանի նուագախումբը նուագած է վարպետին հեղինակութիւններէն: Երկրորդ մասին մէջ 80 հոգինոց երգչախումբ մը երգած է կտորներ Կոմիտասի, Կանաչեանի, Մանասի, Ատոմ Սայկընի, Մուհիտտին Սատագի ժողովրդական երգերէն: Յայտագրին Բ. մասին աւարտումէն ետք, յանձնախումբին ատենապետ Պ. Յակոբ Ֆընտըգ շնորհակալութիւն յայտնած է հիւրերուն: Իսկ կուսակալը ճառ մը խօսելով գովասանքով է երգը եւ ալեւոր ծերունին: Յոբելեարը շնորհակալութիւն յայտնելով ողջագուրուած է կուսակալին հետ:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ մէջ մեր եկեղեցիներուն եւ այլ հաստատութեանց պատկանող կալուածները կ'արձանագրուէին, օրինակ, Ներսէս Վէլէտի Ադամ»ի նման բարոյական անուններով: Մաքրուհի Մաթահեան անուն կին մը դիմում կատարելով, վճռագիր մը ստացած է որուն համաձայն տէր պիտի դառնայ Խասգիւղի եկեղեցապատկան տասնէ աւելի կալուածներուն: Պատրիարքարանը եւ Խասգիւղի թաղ. խորհուրդը իրաւագէտի մը յանձնած են գործին հետապնդումը:

〰〰〰

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք «ՅԱՌԱՋ»Ը

սննակ մը կրնայ ակումբ ծառայել նորերուն, որոնցմով հետաքրքրուիլ աւելի քան պարտականութիւն պէտք է համարիլ:

Մենք կը ճանչնանք Փերիսոյի շրջանէն հայրենակիցներ, որոնք մինչեւ Պ. Այրէս կուգան համազգային արժէք ներկայացնող ինչ ինչ տօնակատարութեանց առիթով: Այսքան հետաքրքրութիւն անշուշտ կարելի չէ պահանջել բոլորէն, բայց կարելի է հետաքրքրուիլ իրենցմով: Կարելի է ստեղծել միջոցներ զիրենք իրարու մօտեցնելու եւ դաստութեան ու քէնի սառոյցները հալեցնելով ցոյց տալու անոնց վտանգը որ առաջանալ սկսած է, դժբախտաբար իրարու հանդէպ ունեցած իրենց հակամարտութիւններով:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (60)

ԿԱՆԱՉԵՆՑ ՀԱՐՍԸ

■

ԵՐԿՐՈՐԴ ԴԻՐՔ

Իր արքունական զօրքերէն զատ՝ 6150 վարձուած արհեստաւորներ լծած է աշխատանքի, կղզին հսկայ ամբարտակներով ընդարձակելու, թանձր պարիսպներ, հզօր բուրգեր եւ աշտարակներ, ամբարանոցներ եւ ջրհորներ շինել տալու համար, բայց այս բոլորէն՝ ոչ մէկ հետք կայ այսօր, իբր անցեալի խօսուն վկայ՝ կը մընայ Ս. Խաչը:

— Այս վանքը ուրեմն Գագի՞կը շինել տուած է, հարցուց Շուշիկը:

— Այո, վանքին շինութիւնը սկսած 915ին եւ վերջացած 921ին ճարտարապետը՝ մեծահռչակ Մանուէլը, ան՝ որ ջանաց Հայոց աշխարհին տալ ճոխ ու շքեղ վանք մը: Այսչափ վանքի համար բաւական է վաղը երբ եկեղեցին այցելենք՝ տեղին վրայ ձեզի կուտամ մանրամասնութիւններ:

— Համաձայն ենք, Տիգրան:

— Լաւ է հիմա ծանօթանալ կղզիի այս կէտին, որուն վրայ կեցած ենք: Այս ապառաժը, որուն եզրը կեցած ենք, ու պատի մը պէս ցից է, կը կոչուի «Բարձր Քար» կամ՝ «Թռչնոց Քաղաք», այս վերջին յորջորջումը անոր համար է որ՝ կարգ մը ծովային թռչուններ, ապառաժին ծովահայեաց երեսին վրայ կը շինեն իրենց բոյները, մօտեցէք, մի վախնաք, մօտեցէք ժայռի եզրին, ու վար նայեցէք, տեսէք սա բոյները:

— Որչափ շատ են, քանի մը հազարէն աւելի, տակէ տակ շարուած, կարծես թէ սանդուղի մը աստիճաններն ըլլան, խօսեցաւ Արեգնազը:

— Թաղերու բաժնուած են, ունին փողոցներ, յարեց Շուշիկը:

— Աղթամարի այս թռչունները կը գաղթեն դէպի տաք երկիրներ, կուգան գարնան եւ կը մեկնին աշնան: Աղթամարցիները անոնց հաւկիթները կը հաւաքեն, Վան կը տանին ծախելու համար, խոշոր են այս թռչուններուն հաւկիթները: Այս դիմացի ցցուն ժայռն ալ «Թռչնոց ժամ» կը կոչուի:

— Երկար ըրիր, Տիգրան, այս «ժամ» բառը ուրկէ՞ հանեցիր, թռչունները կրօնք ունի՞ն որ եկեղեցի ունենան, կատակեց Արեգնազ:

— Տիգրան, Աղթամարի թռչունները քրիստոնեա՞յ են, եթէ են՝ ո՞ր դաւանանքին կը պատկանին, կաթոլի՞կ են, լուսաւորչակա՞ն, թէ՞ ոչ բողոքական ..., յարեց Շուշիկը խնդալով:

— Շուշիկ, չեմ գիտեր թէ ինչ դաւանանքի կը պատկանին, բայց հաստատ գիտեմ որ ցից ժայռը կը կոչուի «Թռչնոց Ժամ»:

— Ուրեմն, Տիգրան, թռչունները հոս կը կատարեն իրենց պատարագը, տէրտէր մը, կամ վարդապետ մը ունին, որ շքեղ շուրջառ մը ուսին վրայ ձգած, թագը գլուխը դրած ու սկիհը ձեռքին մէջ՝ կը հաղորդէ հաւատացեալները», կատակեց նորէն Արեգնազը:

— Ջէ, օրիորդ Խազալեան, այս թռչունները լուսաւորչական չեն, որ պատարագ, տէրտէր, թագ, սկիհ ու շուրջառ ունենան, այլ՝ բողոքականներ, որոնց համար ժողովարան մը եւ պատուելի մը գտնելու ես ... :

— Համաձայն եմ, Տիգրան, դուն այս ժայռին անունը փոխէ, զայն «Թռչնոցժողովարան» անուանէ, պատուելին ինծմէ, խօսեցաւ Արեգնազը:

— Դուն պատուելին ուրկէ՞ պիտի գտնես:

— «Գորտ»ին հասցէն կուտամ, թող գրեն եւ պատուելի մը ուզեն, խնդուքի մէջէն ըսաւ Արեգնազը:

Խումբը շարժեցաւ իր տեղէն, քալեց դէպի հարաւ, նստեցաւ ապառաժի մը վրայ, ուրկէ կը տեսնուէին Եղերով լեռը, Արտոսի կատարը, Ռշտունեաց գաւառը, Անձավանք, Իշկերտ, Փշավանք, Գաղականց, Նարեկ, Մոխրաբերդ եւ Նոր Գիւղը, Խանը ու Ոստանը:

Տիգրան հոս պատմեց կղզիի աւանդութիւնը, թէ՝ «Հին ժամանակներու մէջ, Աղթամարի մէջ կ'ապրէր ընտանիք մը, մայր մը, իր մանչը եւ աղջիկը, երեք հոգի առանց պաշտպանական կալուածները կը տնուէին ծովէն անդին, Ռշտունեաց երկրին մէջ: Այն ատենը, ցամաքի եւ կղզիի մէջտեղը գտնուած ջուրը շատ խորունկ չէր, տղան տեղ տեղ քալելով, տեղ տեղ ալ լողալով՝ դէպի ցամաք կ'երթար, կը հերկէր, կը տափէր, կը ցանէր, կը քաղհանէր, կը քաղէր եւ իրիկունը՝ տունը կը վերադառնար, իսկ երբ երիտասարդը ուշանար, եւ մութը կոխէր, այն ատենը, մայրը կամ քոյրը կղզիի մէկ խարակին վրայ խարոյկ մը կը վառէին, որ՝ տղան տեսնէ լոյսը եւ անվրէպ անոր դիմէ, հասնի կղզին:

Օր մը, տղան ուշացաւ, մութը կոխեց, ծածկեց երկիրը, մայրը ելաւ խարակին վրայ, խարոյկը վառեց ու տուն դարձաւ, դուն մի ըսեր, այս ընտանիքին երջանկութեան եւ խաղաղ ապրումին նախանձոտ կին մը, մութին մէջէն անցնելով, բարձրացաւ խարակին ծայրը, վառ խարոյկին վրայ ջուր լեցուց. կրակը մարեց, որ տղան մոլորի, իր ճամբան չկրնայ գտնել, իյնայ խորունկ տեղերը եւ խեղդուի:

(Շար.) ՍՕՍ – ՎԱՆԻ

է, իր Ներքին Նախարարը, Սերակետոին, որ 15 տարի բանտարկութեան դատա–պարտուեցաւ Ցեղ. Առեանին կողմէ, Սատատեան եւ ազատական կուսակցու–թեանց նախագահները, Ապտէլ Հատի եւ Հիւսէյին Հէյքալ եւայլն:

Այս արգելքին հետեւանքով, զօր. Նե–կիպ պիտի չկրնայ օգտուիլ նախկին վա–րիչներէն. Ինչպէս կ'երեւայ, յեղափոխա–կան Խորհուրդը որոշած է իր գործունէ–ութիւնը շարունակել ամենայն վճռակա–նութեամբ, պաշտպանելու համար յեղա–փոխութիւնը:

✕ Լուծուեցաւ Եգիպտոսի մամուլի ըն–կերակցութիւնը, եւ նոր մը պիտի կազ–մուի: Այն լրագրողները որ դրամ ստա–ցած են գաղտնի վարկերէն, պիտի վը–տարուին ասպարէզէն: Ամբողջական ցան–կը տպուած է արդէն:

ՊԱԼՔԱՆԵԱՆ ԶԻՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Անգարայէն կը հեռագրեն թէ Թուրքիա եւ Եուկոսլաւիա համաձայնութեան մը յանգեցան զինակցութիւն մը կազմելու համար զինուորական յանձնառութիւննե–րով: Այս կարգադրութեամբ նոր ձեւ մը պիտի ստանայ Փետրուար 25ին կնքուած համաձայնութիւնը:

Մառեշալ Թիթոյի այցելութիւնը վեր–ջացած ըլլալով, իր արտաքին նախարա–րը, Փոփովիչ յայտարարեց թէ Անգարայի մէջ տրուած որոշումները պիտի յանձ–նուին Յունաստանի հաւանութեան: Թիթօ Աթէնք պիտի այցելէ մօտերս, խորհր–դակցելու համար Յունաստանի վարիչնե–րուն հետ: Փոփովիչ բսաւ թէ մառեշալ Թիթօ եւ Թուրքիոյ վարիչները շատ սի–րալիր տեսակցութիւններ ունեցան վերջին երեք օրերու միջոցին, եւ որոշեցին «ըն–նական վախճանին» հասցնել Պալքանեան բարեկամութիւնը եւ գործակցութիւնը, զինակցութիւն մը կնքելով: «Նպատա–կայարմար ձեւերը եւ միջոցները գտնելու համար, անհրաժեշտ է ստանալ երրորդ անդամին՝ Յունաստանի հաւանութիւնը»: Ի պատասխան հարցումի մը, Փոփովիչ յայտարարեց թէ զինակցութիւն բառը անշուշտ զինուորական պարտաւորու–թիւններ կը տրամադրէ:

Եուկոսլաւիա, Թուրքիա եւ Յունաստան այժմ զէնքի տակ ունին մօտ մէկ միլիոն զինուոր: Երեքն ալ տնտեսական եւ ռազ–մական օգնութիւն կը ստանան Մ. Նա–հանգներէն: Փոփովիչի յայտարարու–թեան համաձայն, անցեալ տարի կնքուած գործակցութիւնը լաւ արդիւնքներ տուած է քաղաքական, տնտեսական եւ մշակու–թային գետնի վրայ, ինչպէս եւ զինուո–րական տեսակէտով: «Այդ համաձայնու–թեամբ խաղաղութեան պատնէշ մը հաս–տատուեցաւ Պալքաններու մէջ, կասեցնե–լով յարձակողական տենչերը: Երեք եր–կիրներուն արտաքին նախարարները խորհրդակցութիւն մը պիտի կատարեն այս ամառ, սոյնպայ գործակցութեան մասին:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը 23 ապ–րիլ, ժամը 21ին, Քաֆէ Թէժանի վերնա–յարկը: Դասախօս՝ Պ. Գրիգոր Ճիզմէ–ճեան, նիւթը՝ Սուգին ծագման պատ–ճառները, ինչո՞ւ կը սգան մարդիկ:

Մուտքը ազատ է:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Անդաստան

ՊԱՐԲԵՐԱԳԻՐՔ
ԱՐՈՒԵՍՏԻ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

Թիւ 4, ճոխ եւ այլազան բովանդակու–թեամբ եւ գեղարուեստական նկարներով: Գին 500 փրանք:

Դիմել Տպարան ԱՐԱՔՍ՝
46, Rue Richer, Paris (9ᵉ).

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ ԼՈՒՐՏ

Բարձր նախագահութեամբ
ԿԱՐՏԻՆԱԼ ԱՂԱՃԱՆԵԱՆԻ

Պատրիարք Կաթող. ԿԱԹՈՂԻԿԷ ՀԱՅՈՑ

Ուխտաւոր 27 Օգոստոսէն չորեքշաբթի, Սեպտեմբեր մէկ:

Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր հաւա–տացեալները:

Արձանագրութեանց համար դիմել՝
Paroisse Arménienne Sainte Croix
10bis Rue Thouin. Tel.: ODE. 02-12
ou Eglise St. Grégoire, 69 Av. Henri Barbusse Arnouville-les-Gonesse.

ԵՐԵԿՈՅԹ
Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ

Երգ. պարմ. ժողովին փակման առթիւ, այս երկուշաբթի ժամը 17էն մինչեւ ժամը 23, Ազգ. Տան թատերասրահին մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները եւ համակիրները:

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ
ԱՒԱԳ ՇԱԲԹՈՒԱՆ ԵՒ Ս. ԶԱՏԿԻ

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ Ա–ւագ շաբթուան եւ Ս. Զատկի տօնակա–տարութեան արարողութիւնները կը կա–տարուին հետեւեալ ժամանակացոյցի համաձայն.—

Աւագ Շաբաթ.— Ճրագալոյց Զատկի, ժամերգութիւն երեկոյեան ժամը 15·30ին, Ս. պատարագ ժամը 17ին:

Ս. Զատիկ կիրակի.— Յիշատակ Յա–րութեան Քրիստոսի, ակիզբն ժամերգու–թեան ժամը 7·30, Ս. պատարագ ժամը 10ին: Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Հայ–րապետական պատուիրակ Տէր Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեան:

Բ. օր Ս. Զատկի երկուշաբթի.— Յիշա–տակ Մեռելոց, Թաւարտ պատարագի հո–գեհանգիստ ընդհ. ննջեցելոց, սկիզբն. ժամերգ. ժամը 8·30, պատարագ ժամը 10ին:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ, Ս. Պօղոս – Պետրոս եկե–ղեցի, Աւագ Շաբաթ, Խթման երեկոյ, ժամը 4ին: Կիրակի Զատիկ՝ ժամերգու–թիւն ժամը 8ին, պատարագ ժամը 10ին:

Յաջորդ օրը, երկուշաբթի Մեռելոցի պատարագ: Այս առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Յովհաննէս Սմբատեանի եւ Յարութիւն Ազնաւեանի համար: Տօնական այս օրերուն երգելու եւ երգեհոն նուագելու հրաւիրուած է Տոքթ. Լ. Համբարձումեան:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ. ԵԿԵՂԵՑԻ

Աւագ Շաբաթ, Ճրագալոյց, Ս. Զատ–կի ժամը 8·30ին, Ս. պատարագ Խթումի ժամը 5·30ին:

Կիրակի, Ս. Զատիկ, Նախատօնակ, Ան–դաստան եւ Ս. պատարագ, ժամը 7·30–12:

19 Ապրիլ, երկուշաբթի, Մեռելոց, Ս. պատարագ եւ հոգեհանգիստ:

25 Ապրիլ, Նոր Կիրակի, Ազգային մեծ սգատօն, Ս. պատարագ եւ հոգեհանգիստ ժամը 8 — 11·40:

18ի եւ 19ի արարողութիւնները տեղի կ'ունենան բազմաձայն երկսեռ երգչա–խումբով, ղեկավարութեամբ Պ. Վ. Սար–գսեանի:

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Աւագ Շաբաթ, Ճրագալոյց, սկզբն. ժամերգութեանց երեկոյեան ժամը 4·30–ին, Ս. Պատարագ ժամը 6ին:

Կիրակի, Զատիկ, սկզբն. ժամերգու–թեանց առաւօտ ժամը 6·30ին, հանդիսա–ւոր Ս. պատարագ ժամը 10ին:

Երկուշաբթի, Մեռելոց, Սկզբն. ժա–մերգութեանց առաւօտ ժամը 8·30ին, Պատարագ ժամը 10ին, Հոգեհանգիստ ժամը 11ին:

Պոմոնի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ

Աւագ Շաբաթ, Ճրագալոյց, երեկոյին Խթման արարողութիւնը ժամը 4·30ին, պատարագ եւ Նախատօնակ ժամը 6ին:

Կիրակի, Զատիկ, տօն Ս. Յարութեան, առաւօտեան ժամերգութիւն ժամը 7·30–ին, հանդիսաւոր «Եկմալեան» պատարագ ժամը 10ին:

Երկուշաբթի .— Յիշատակ Մեռելոց: Սկիզբ առաւօտեան ժամերգութեան ժա–մը 8: Պատարագ «Կոմիտասեան» ժամը 10, Հանդիսաւոր հոգեհանգիստ 11·45:

ԴԱՏԵՄՑԻՆԵՐՈՒ
ԽՆՋՈՅՔ – ՀԱՒԿԹԱԽԱՂԸ

Կազմակերպուած Դատէմի Լուս. Ուս. Ընկերութեան Լիոնի մասնաճիւղի կողմէ: Ի նպաստ իր որդեգրած սաներուն, (մին Փալանճեան ճեմարան, Պէյրութ, միւսը Ս. Մուրատեան վարժարան, Սեւռ):

Զատկի երկուշաբթի կէսօրէ վերջ ժա–մը ճիշդ երկուքին, 5 ռիւ Պօնըֆուա, Լիոն:

Առատ կերուխում, նուագ, պար եւ եր–գեր ու արտասանութիւններ, հաւկթա–խաղ:

Մուտքը ազատ է

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.-Ի
ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի. 18 Ապրիլ, Զատիկ, ժամը 21–էն մինչեւ լոյս Օթէլ տը լա Փլաժի (Սա–պաթիէ) սրահներուն մէջ:

Պատուական նախագահութեամբ Պ. Պ. ԺԱՆ ՄԱՄ՝ պատուոյ նախագահ Միու–թեան, անդամ նահանգային ժողովի եւ փոխ քաղաքապետ Մարսէյլի

Gaborit, Président de la Jeunesse Education et des Sports des B. du R.
Pelletier, Président de la Ligue du Sud-Est.

Նուագախումբ
PAUL MAURIAT

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Այսօր, շաբաթ, ժամը 17ին Սթատ Քումեռթէնի մէջ տեղի կ'ունենայ Ֆրանս–Լիբան «սեղանի թենիսի» հանդիպումը: Լիբանանեան խումբին մէջ կան երեք տե–ղացիներ, ինչպէս եւ Օհաննէսեան եւ Գարսումեան որոնք քանի մը օր առաջ ալ Լիբանանի կողմէ մասնակցեցան Լոնտոնի միջազգային ախոյեանական մրցումներուն:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

«ՀԱՅԱՍՏԱՆ»

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ամսագրին ապրիլի թիւը, ճոխ եւ այլազան բովան–դակութեամբ: Գին 50 Փրանք:

Տարեկան բաժնեգին՝ 450 Փրանք:

ՀՐԱՒԷՐ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ

Նիսի եւ շրջանի Հայ. առաքելական Ս. եկեղեցւոյ կրօն. ընկերակցութեան վար–չութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ հասարակութիւնը կիրակի, 25 ապրիլ, ժամը 14ին, գպրոցի սրահը:

Օրակարգ.— Զեկուցում վարչութեան, հինգ ամսուան գործունէութեան եւ ծրա–գիր կանոնագրի քննութիւն:

ՀՐԱՒԷՐ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ

Սեբաստիոյ «Մուրատ» Ուսումն. Միու–թեան Մարսէյլի մասնաճիւղի վարչու–թիւնը կը հրաւիրէ անդամ եւ ոչ անդամ Սեբաստացի մեր բոլոր հայրենակիցները ներկայ ըլլալ ընդհ. ժողովին, որ տեղի պիտի ունենայ 19 Ապրիլ Բշ. (Զատկի՝ Բ. օրը) կէսօրէ ետք ժամը 2·30ին, Պաւ տիւ Կլապի սրահին մէջ, 7 Պուլվար տ'Աթէն, Մարսէյլ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Նախաձեռնութեամբ Ամասիոյ Հայր. Միութեան:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ամասիոյ հին եւ նոր հա–մայն ննջեցելոց հոգւոյն հանգստեան հա–մար պատարագ պիտի մատուցուի Փրա–տոյի Ս. Թարգմանչաց Մայր եկեղեցին մէջ 19 ապրիլ Զատկի Մեռելոցի օրը:

Կը խնդրուի պատուել մեր մեռելներու անմահ յիշատակը:

Մահարձմին վրայ ծաղկեպսակ մը պի–տի դրուի Միութեանս կողմէ:

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, Խրիմեան դպրոցը: Կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Կարտանի «Նիկոլ Դուման» խումբին, այս կիրակի երեկոյեան ժամը 8·30ին «Գեզուճի» սրահին մէջ:

Նոր Սերունդի «Վարանդեան» անդրա–նիկ թատերախումբը, ղեկավարութեամբ Ն. Սարգիսեանի, մեծ պատրաստութեամբ կը ներկայացնէ ժողովրդական մեծ օփե–րէթը, ԱՇՈՒՂ ՂԱՐԻՊ

Կը նուագեն Ա. Մաթոյեան եւ Գ. Գաս–պարեան Նոր Սերունդէն:

Կէս գիշերէն վերջ հայկական եւ եւրո–պական պարեր:

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ
ՍՈՒՐԲ ՇԱԲԱԹ ԱՊՐԻԼ 1954

Աւագ Շաբաթ ժամը 17ին, ժամերգու–թիւն Ս. Զատկի Ճրագալոյցին, ձայնա–ւոր պատարագ եւ Նախատօնակ:

Կիրակի, Զատիկ, ժամը 9·30ին, ժա–մերգութիւն: Ժամը 10·30ին հանդիսաւոր ձայնաւոր պատարագ եւ հաւաքական Հա–ղորդութիւն:

ՄԻ ՄՈՌՆԱՔ «Ծովի Օր»ուան ձեր նուէրը փութացնել Ֆ. Կ. Խաչին:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Լուրջ հաստատութիւն մը կը փնտռէ օրիորդ մը, կնոջ ներքին ճերմակեղէններ վաճառելու համար ՇԱԲԱԹ օրերը Վիէնի շուկային վրայ, եւ եթէ կարելի է ԵՐ–ԿՈՒՇԱԲԹԻ օրերը Վիլֆրանշի:

Գրել՝ ՕՐ– ՔԱԼԱՄԵԱՆ
2, Rue J. A. Vial, St. Chamond (Loire)

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՈՒՐԱԽՈՒԹԵԱՆ ՕՐ ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

Ազգին հայ մանկութիւնն է որ բեմի վրայ պիտի ապրեցնէ ձեզ Թէատրը Ճ. Վեր–տիի մէջ 25 ապրիլին ժամը 15·30ին: Ազգային հայրենաշունչ եւ տաք մթնոլորտի մը մէջ: Ինչպէս երկու տարի առաջ վայելեցիք նման օր մը, այս անգամ ալ նոյն–պէս եւ աւելին պիտի վայելէք ներկայ ըլլալով Մուրատեան Վարժարանի աշա–կերտներու կողմէ ներկայացուած թատերական հանդէսին:

Կը ներկայացուին՝

Ա.— ԱՆԻՄԵԱԼԸ, ընտանեկան յուզիչ եւ անզուգական տրամը, երեք արար եւ հինգ պատկեր:

1. LA FAUSSE MONNAIE — Զաւեշտ անդուլ ծիծաղի — մէկ արար:
2. LES DIABLES ROUGES — երգախառն զաւեշտ մէկ արար:

Փութացէք ապահովել ձեր տոմսերը դի մելով՝

Exerjean S., 40 La Canebière.

Chehikian Aram, Pharmacie Centrale,
1. Bld. d'Athènes.

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.
Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 — C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. Հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 18 ԱՊՐԻԼ — DIMANCHE 18 AVRIL 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7349 — 30e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2760

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԶԱՏԻԿ ԵՒ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

●

Այս անգամ Հ. Ե. Դ. Նոր Սերունդին համագումարը տեղի կ'ունենայ գարնան, Զատիկ օրով: —

Գարունն է եկել նախշուն թեւերով,
Նախշուն թեւերը պէս պէս գոյներով.
Գոյն գոյն ծաղիկներ՝ կարմիր, սպիտակ,
Վարդ, մեխակ, շուշան անուշ հոտերով:

Երիտասարդութիւնը, ինքնին, գարուն է, «գոյն գոյն ծաղիկներով»: Իսկ Զատիկն ալ թող համարուի խորհրդանշան՝ յարութեան եւ վերածնութեան:

Միայն մեզի յատուկ չէ երիտասարդութեան տագնապը:

Ուրիշ ժողովուրդներ ալ, եւ ամբողջ պետութիւններ պարբերաբար կը քննեն զայն, ելքեր փնտռելով:

Քանի մը շաբաթ առաջ, Խ. Միութեան Երիտ. կազմակերպութեանց (Կոմսոմոլ) համագումարին առթիւ, տեղեկագրերը շարք մը շռայլաբան թուանշաններու հետ, բացասական երեւոյթներ ալ կը մատնանշէր:

Կը խոստովանէր թէ խորհրդային երիտասարդութիւնն ալ ունի «զազրուներ», ծոյլ եւ դատարկապորտ, հաճոյամոլ տարրեր, Մոսկուայէն մինչեւ Երեւան:

Այս միջոցին, մեր բնակած երկրին մէջ, կառավարութիւնը մասնաւոր ծրագիր մը մշակած է, «երիտասարդութեան քաղաքականութիւն մը» վարելու համար:

Երբ այս մեծ երկրին մէջ իսկ անհրաժեշտ կը գտնեն ծրագիր մշակել եւ մասնաւոր քաղաքականութիւն մը վարել երիտասարդութիւնը փրկելու համար, կը նշանակէ թէ տագնապը սաստկացած աստիճանին հասած է:

Արդարեւ, տեղական մամուլը ամէն օր կ'արձանագրէ երիտասարդական յանցանքներ եւ ոճիրներ, բարոյական այլանդակութիւններ, որոնք յաճախ արիւնահեղութեան կը յանգին:

Կառավարութեան ծրագիրը կը տրամադրէ բարեկարգութիւնն սկսիլ տունէն՝ ընտանիքէն եւ դպրոցէն:

Այս առթիւ, «Թունաւորման» աղբիւր կը նկատէ, նախ, շարժանկարը, ուր մերկապարանոց եւ գրգռիչ տեսարաններ կը բորբոքեն տղուն երեւակայութիւնը:

Եւ վերջապէս, անհրաժեշտ կը գտնէ խստօրէն մաղել երիտասարդութեան սահմանուած հրատարակութիւնները, որոնք նոյնպէս աւերներ կը գործեն, իրենց այլազան նկարագրութիւններով:

Մենք պետութիւն չենք, բայց պարտաւոր ենք փորձել ամէն կարելի միջոց, փրկելու համար նոր սերունդը նոյն չարիքներէն, որոնք միեւնոյն ատեն կ'աղճատեն տղուն ազգային դիմագիծը:

Այս մտահոգութեամբ, երբ ուժ կու տանք Երիտ. կազմակերպութեանց, մեր կոչը կ'ուղղենք ոչ միայն նոր սերունդին, այլեւ ընտանիքներուն:

Մենք հրաշագործ միջոցներ չունինք, երիտասարդութեան քաղաքականութիւն մը վարելու համար:

Բայց, ունինք ազատարար գօտիներ, փրկելու համար մեր տղաքը:

Այդ գօտիներէն մէկն է Հ. Ե. Դ. Նոր Սերունդը, որ կը ջանայ Զատիկի զանգակի մը դերը կատարել մեր գաղութին մէջ, իր գարուն տարիքով եւ «նախշուն թեւերով»:

Ո՛ր հայկ. տունը չունի «գոյն գոյն ծաղիկներ,— վարդ, մեխակ, շուշան»:

Բայց, կը խամրին, եւ առատ մը պիտի թափին իբրեւ դեղնած տերեւներ, առանց կազմակերպութեան եւ մանաւանդ առանց դաւանանքի:

Գտէք ուրիշ ազատարար գօտիներ, եթէ Հ.Ե.Դ. Նոր Սերունդը չի գոհացներ ձեզ:

Բայց Յարութեան զանգը կ'աղաղակէ.

— Մեր օրերուն Խաչելութեան Զատիկները հրաշքով չեն գար. այլ ինքնապաշտպանութեամբ: Գլուխ գլխի տալով եւ գործելով: Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՆ ԱԼ ԵՐԱՇԽԻՔՆԵՐ ԿՈՒՏԱՆ

■

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ՄՆԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԷՋ

Անգլիայէն ետք, Մ. Նահանգներն ալ յայտարարութիւն մը հրատարակեցին, որով նախագահ Այզընհաուըր կը ծանուցանէ արեւմտեան Եւրոպայի վեց զինակից պետութեանց թէ պիտի շարունակէն սատնձնել իրենց օրինաւոր բաժինը արեւմտեան Եւրոպայի պաշտպանութեան համար, ցորչափ նախայարձակման վտանգ մը կը սպառնայ Հիւս. Ատլանտեանի շրջանին:

Այս յայտարարութիւնը դրական պատասխան մըն է Ֆրանսայի, որ երկար ատենէ ի վեր երաշխիքներ կը պահանջէ Մ. Նահանգներէն, որպէսզի ստուարաթիւ զինուորական ուժ մը պահէ Եւրոպայի մէջ, նոյն իսկ եթէ Գերմանիան վերազինուի իբրեւ մէկ անդամը ծրագրուած միացեալ բանակին: Այս երաշխաւորութիւնը պահանջուեցաւ ոչ միայն Ֆրանսայի Ազգ. ժողովին մէջ, այլ եւ յաջորդական կառավարութեանց կողմէ, իբրեւ չորս նախապայմաններէն մէկը, վաւերացնելու համար միացեալ բանակի դաշնագիրը, որ ստորագրուած է 1952 Մայիս 27ին:

Միւս նախապայմաններն են Անգլիոյ ընկերակցութիւնը միացեալ բանակի կազմակերպութեան, Սարի հարցին կարգադրութիւնը, ինչպէս եւ կարգ մը պայմանագիրներ՝ որով մասնաւոր իրաւունքներ կը տրուին Ֆրանսայի:

Հիմա որ Մեծն Բրիտանիա նոր յանձնառութիւններ ստանձնած է երեք անջատ յայտարարութիւններով եւ Մ. Նահանգներն ալ կը հաստատեն իրենց երաշխաւորութիւնը, վաւերացման համար իբրեւ գլխաւոր արգելք կը մնայ միայն Սարի խնդիրը: Եթէ այս վէճը եւ մասնաւոր պայմանագիրներու խնդիրը կարգադրուին մինչեւ Մայիս 18, դահլիճը պիտի պահանջէ Ազգ. ժողովէն անմիջապէս քննել միացեալ բանակի դաշնագիրը: Կը կարծուի թէ այդ քննութիւնը պիտի սկսի Մայիս 25ին, եթէ Ազգ. ժողովը հաստատէ թէ գոհացում տրուած է բոլոր նախապայմաններուն:

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ Այզընհաուըրի յայտարարութիւնը ջերմ գոհունակութիւն պատճառած է Ֆրանսական կառավարութեան, թէեւ կարգ մը շրջանակներ դիտել կու տան թէ Մ. Նահանգները չեն ընդարձակեր իրենց քաղաքականութիւնը Եւրոպայի հանդէպ:

Արդարեւ, յայտարարութիւնը կը բխի շարք մը նախընթաց յայտարարութիւններէ, որոնք եղան Ատլանտեանի դաշինքին վաւերացումէն (1949) եւ Գերմանիայի խորհրդաժողովէն ետք: Բայց, Ուաշինկթընի մէջ դիտել կու տան թէ նախագահ Այզընհաուըր այս անգամ յառաջ գացած է այնքան որքան թոյլ կու տան իր սահմանադրական իրաւասութիւնները:

Այսպէս, յայտարարութիւնը կը կրկնէ նախընթաց հաւաստիքները Մ. Նահանգներու սերտ գործակցութեան մասին: Յաւելուածաբար, նախագահը կը յայտնէ թէ օրէնք մը առաջարկած է, որպէսզի կարելի ըլլայ աւելի մեծ չափով փոխանակել գաղտնի տեղեկութիւնները, հիւլէական զէնքերու մասին: Յետոյ, բացորոշապէս կը հաւկցնէ թէ Մ. Նահանգները պիտի հարկադրուին վերաքննել իրենց քաղաքականութիւնը Եւրոպայի հանդէպ, եթէ Ֆրանսա եւ Իտալիա չվաւերացնեն միացեալ բանակի դաշնագիրը, ջուրը ձգելով զայն: Այս ազդարարութիւնը յայտնապէս կ'երեւայ նախագահին յայտարարութեան հետեւեալ վեց կէտերուն մէջ.—

1.— Մ. Նահանգները պիտի շարունակեն Եւրոպայի մէջ պահել, Գերմանիան ալ միասին առնելով, իրենց այն զօրամասերը որոնք անհրաժեշտ են ապահովելու համար իրենց աջակցութիւնը Ատլանտեան շրջանին պաշտպանութեան, ցորչափ վըտանգուած է այդ շրջանը: Մ. Նահանգները պիտի շարունակեն այդ ուժերը տարածել համաձայն միասնաբար ընդունուած ռազմագիտութեան, ապահովելու համար նոյն շրջանին պաշտպանութիւնը:

2. Մ. Նահանգները պիտի խորհրդակցին Հիւս. Ատլանտեանի դաշինքը եւ Եւրոպայի միացեալ պաշտպանութեան դաշնագիրը ստորագրող պետութեանց հետ, հասարակաց խնդիրներու մասին, մէջն ըլլալով իւրաքանչիւրին զինուորական ուժերու համեմատութիւնը, ուժեր որոնք պիտի դրուին Եւրոպայի վերին հրամանատարութեան տրամադրութեան տակ:

3. Մ. Նահանգները պիտի քաջալերեն, կարելի եղածին չափ սերտ գործակցութիւն մը միացեալ բանակի եւ Մ. Նահանգներու եւ Ատլանտեան ուրիշ ամէն երկրի զինեալ ուժերուն միջեւ, համաձայն հրամանատարութեան, մարզանքի եւ կազմակերպութեան մասին միասնաբար ընդունուած ծրագիրներու:

4. Մ. Նահանգները պիտի շարունակեն, խորհրդարանին հաւանութեամբ, միջոցներ որոնել, աւելի լայն չափով տեղեկութիւններ փոխանակելու համար նոր զէնքերու եւ ռազմավարութեան մասին, բարւոքելով հաւաքական պաշտպանութիւնը:

5. Համաձայն իրենց քաղաքականութեան, որ կը ձգտի ամբողջական եւ մնայուն աջակցութիւն ընծայել Եւրոպայի միացեալ պաշտպանութեան, ապահովելու համար անոր ամբողջականութիւնը եւ միութիւնը, Մ. Նահանգները իրենց սեփական ապահովութեան դէմ սպառնալիք մը պիտի նկատեն որեւէ արարք, ո՛ր կողմէն ալ գայ, որ կը վտանգէ այդ ամբողջականութիւնը եւ միութիւնը: Այդ պարագային Մ. Նահանգները խորհրդակցութիւններ պիտի կատարեն, համաձայն Ատլանտեանի դաշինքին 4րդ յօդուածին:

6. Մ. Նահանգները Ատլանտեան դաշինքը կը նկատեն կազմակերպութիւն մը անսահման տեւողութեամբ եւ ոչ թէ որոշ տարիներու համար: Այս առթիւ անգամ մը եւս կը յայտարարեն թէ իրենց իսկ սեփական ապահովութեան շահերուն բարւոքումին հակառակ է քաշուիլ այդ զինակցութենէն, երբ հաստատուի Եւրոպայի միացեալ պաշտպանութեան կազմակերպութիւնը:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

●

ՀԱՒԿԹԱԽԱՂ

Պատմականը ձգելով մասնագէտներուն, ընդունինք թէ ենտաֆրիքական երեւոյթ մըն է հաւկթախաղը՝ Զատկի առտուն:

Անշուշտ իւրաքանչիւր գաւառական անկիւն իր մասնաւոր ձեւը եւ նպատակը ունէր, մինչեւ Պոլսոյ խթումի սեղանները, ուր ամէնէն առաջ փոքրերը կ'ոգեւորուէին:

Տեսած եմ Զատկի առաւօտները գաւառի մէջ, եկեղեցիներու բակը, խումբ խումբ հաւաքուած, հաւկիթներով լեցուն թաշկինակներ ամէնուն ձեռքը: Ի՛նչ ոգեւորութեամբ կը մրցէին . .

Մի զարմանաք երբ ըսեմ թէ թաղական աղաներ, հոգաբարձու պարոններ եւ «ամուր» հաւկիթներ կը հաւաքէին շաբթուան ընթացքին, կիրակիի մրցումին համար: Նոյն իսկ իրենց հաւերուն խաթուն հաւերէն որոնց հաւկիթին ամուր ըլլալը գիտէին առաջուց եւ զգուշութեամբ մէկ կողմ կը դնէին զանոնք. Մեծ Կիրակիին համար:

Թաղական կամ հոգաբարձու կը մրցէին, «յօգուտ եկեղեցւոյ կամ դպրոցին» կլորիկ գումարներ գոյացնելով յաճախ: Ներկուած ըլլալը պայման չէր: Ընտրուած, խաշուած, իրարու քով խնամքով մը շարուած թաշկինակներու մէջ կը սպասէին խեղճ հաւկիթները, համակերպելով իրենց ճակատագրին:

Ի՞ր երբեմն, ծիծաղելի կը թուէր այս աւանդական սովորութիւնը:

Այսօր վստահ եմ որ երբ մեր տարագիր բազմութիւնները կարօտով կը յիշեն իրենց Տունին Զատիկը, այդ կարօտէն բաժին մը ունի նաեւ հաւկթախաղը: Վկայ՝ պարբերաբար, հոս-հոն կազմակերպուած հանդէս-խնջոյքները, ուր մեծ ու պզտիկ, մրցումներուն կը մասնակցին այնքան խանդավառութեամբ:

Ինչպէս երէկ, այսօր ալ բոլորիս սրտին մօտ են այս կարգի աւանդութիւնները.— Տեսակ մը թումբ՝ մեծ տեղատուութեան դէմ, որ հետզհետէ կը դառնայ սպառնական:

Զա՞րծեր հաւկիթ մը կոտրել, երբ մեր տան Զատիկն է որ կուգայ յածիլ մեր սեղաններուն շուրջ… ՍՕՍԻ

ԶԱՏԿԻ ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԱՌԹԻՒ Յառաջի Գշ. օրուան թիւը լոյս կը տեսնէ չորեքշաբթի:

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք ընկեր Բ. Զիլճեանէ (Մարսէյլ) հազար ֆրանք, իր այցելութեան առթիւ:

Լոնտոնի մեր բաժանորդներէ Գ. Սամուէլ Փաշայեանէ 5000 ֆրանք, Գ. Տիգրան Քէօշկեանէ 10.000 ֆր., ընկեր Յովհ. Կոնդալեան Զալըքեանէ 10.000 ֆրանք:

ՄԱՄՈՒԼՆ ԱԼ ԿԸ ԶՏԵՆ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

Ինչպէս գրած էինք, Եգիպտոսի Յեղ. Խորհուրդը ապրիլ 15ին լուծեց Գահիրէի մամուլի ընկերակցութիւնը: Միեւնոյն ատեն հրատարակեց առաջին ցանկը այն նախկին պատիւական քաղաքագէտներուն որոնք ամէն իրաւունքէ զրկուած են տասը տարուան համար (Ֆարուքի նախարարները եւն.): Ցանկին մէջ է նաեւ Պետական Խորհուրդին նախագահը, Ապտէլ Բաղաք:

Ծանուցանելով մամուլի ընկերակցութեան լուծումը, Յեղ. Խորհուրդը հրատարակեց 24 լրագրողներու անունները: Բոլորն ալ կ'ամբաստանուին թէ դրամ ստացած են Ֆարուքի կառավարութեան գաղտնի վարկերէն: Ցանկին մէջ կը գտնուին նաեւ 14 թերթեր, որոնք նոյնպէս նպաստ ստացած են:

Ցանկին մէջ կ'երեւան թէ սեփականատէրներ եւ թէ խմբագիրներ: Ահա գլխաւորները .—

1. Հիւսէյին Ապուլ Ֆաթ, Գահիրէի մեծ օրաթերթերէն «Ալ Մըսրի» տնօրէնը, որ եղբայրն է նախկին ծերակուտական Մահմուտ Ֆաթի: Այս թերթը նախկին օրկանն էր «Վաֆտ» կուսակցութեան: Նոյն վարիչները կը հրատարակէին նաեւ «Էճիբշըն Կազէթ»ը (անգլերէն), «Լը Փրոկրէ Էժիփսիէն»ը եւ «Պուրս Էժիփսիէն»ը (ֆրանսերէն):

2. Խոկաս Կալյատ, ֆրանսերէն «Ժուռնալ տ'Էժիփթ»ի եւ արաբերէն «Ալ Զամանի» հրատարակիչը:

3. Իհսան Ապտէլ Քատտուս, «Ռոզ էլ Եուսէֆ» շաբաթաթերթին հրատարակիչը:

4. Ապուլ Խէյր Նեկիպ, խմբագիր «Կումհուր էլ Մըսրի» շաբաթաթերթին:

Եւ դեռ ուրիշ ականաւոր դէմքեր: Ցանկին մէջ կը գտնուի նաեւ Ֆարուքի մամուլի վերատեսուչը, Քերիմ Թապէթ, որ ցկեանս բանտարկութեան դատապարտուեցաւ անցեալ տարի, իբրեւ կաշառակեր եւ դաւադիր:

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

Ա. ՄԻԿՈՅԵԱՆ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

●

Կը թուի թէ Երեւանի մէջ բան մը փոխուեր է։ Եւ փոխուեր է այս անգամ, բարեբախտաբար, դէպի լաւը ։ Բերիայի հաշուեյարդարէն եւ անոր «փաթրոն»ին՝ Ստալինի մահէն ետքը շրջադարձ մը կատարուած է հայ բոլշեւիկներու վերաբերմունքին մէջ մեր մշակութային եւ գրական ժառանգութեան նկատմամբ։ Ասիկա յայտարարուեր է այնպիսի հեղինակաւոր անձի մը կողմէ, ինչպիսին է Խ. Միութեան Կոմկուսի Կեդր. Կոմիտէի Նախագահութեան անդամ Ա. Միկոյեանը ։

Ինչպէս յայտնի է Ա. Միկոյեան Խ. Միութեան Գերագոյն Խորհրդի պատգամաւորութեան համար միշտ կը քուէարկուի Երեւանի Ստալինեան քաղաքամասին մէջ։ Եւ ամէն անգամ կուգայ Հայաստան՝ նախընտրական ճառով մը ներկայանալու իր ընտրողներուն առջեւ։ Այս տարուան Մարտի 14ին տեղի ունեցած ընտրութիւններու կապակցութեամբ՝ Ա. Միկոյեան նոյնպէս Երեւան եկեր է եւ նախընտրական ընդարձակ ճառ մը խօսեր է, ինչպէս ըրած էր 1950ի ընտրութիւններու ժամանակ։

Երբ կը համեմատենք այդ երկու ճառերը, կը տեսնենք որ սուր ու ձորի տարբերութիւն կայ անոնց միջեւ։ Ա. Միկոյեանի 1950ի ճառը հայկականութեան ոչ մէկ դրոշմ կը կրէր իր վրայ։ Այդ ճառը կըրնար ըսել ռուս որեւէ բոլշեւիկ մը եւ կրնար ըսել Խ. Միութեան մաս կազմող ուրիշ որեւէ մէկ հանրապետութեան մէջ։

Տարբեր է, սակայն, ինչպէս ըսինք, այս տարուան արտասանուած ճառը։ Թէ արտաքին ձեւով եւ թէ բովանդակութեան որոշ մասերով ան հայ մարդու — անշուշտ բոլշեւիկ Հայու — կողմէ արտասանուած ճառի տպաւորութիւն կը ձգէ։ Ա. Միկոյեանը չի քաշուիր ցոյց տալ թէ ինքը Հայ մըն է, որ ծանօթ է ու կապուած հայկ. մշակոյթի հետ եւ մասնաւորապէս գնահատող մըն է նախասովետական շրջանի որոշ հեղինակներու գրական վաստակի, կամ, ինչպէս ինքը կ'ըսէ, «գրական ժառանգութեան»։

Իր ճառը Ա. Միկոյեան կը համեմէ քաղուածքներով Յովհ. Թումանեանէ, որու «Շունն ու Կատուն»էն կ'արտասանէ բաւականին ընդարձակ կտոր մը, կ'ոգեկոչէ յիշատակը հայ «մեծ աշուղ» Սայաթ Նովայի, հայ ժողովրդի առածներու մէջբերումով կը խնդացնէ իր լսարանը, կը յիշէ Մ. Նալբանդեանը եւայլն։

Բայց ասոնք բոլորը, որքան ալ յատկանշական, կը վերաբերին ճառի արտաքին ձեւին։

Աւելի հետաքրքրականը Ա. Միկոյեանի ճառինորովանդակութեան այն մասերն են, ուր կը խօսի հայ մշակութային ժառանգութեան հանդէպ Հայաստանի բոլշեւիկներու կողմէ ցոյց տուած «նիհիլիստական (ժխտողական) վերաբերումի» մասին եւ կը դատապարտէ անոնց այդ վերաբերումը ։

Ա. Միկոյեանի այս ելոյթը, սակայն, մասնաւոր եւ պատահական երեւոյթ մը չէ։ Ան ունի, եթէ կարելի է այսպէս ըսել, իր պատմութիւնը, որ կը սկսի 1952ի, հոկտեմբերին Մոսկուայի մէջ տեղի ունեցած կուս. համագումարէն, որուն մասնակցեցան նաեւ Հայաստանի պատգամաւորները գլխաւորութեամբ Գ. Արութինովի ։

Այդ համագումարէն անմիջապէս վերջ Հայաստանի մէջ սկսաւ աննախընթաց հալածանք մը հայ մշակութային գործիչներու, մասնաւորապէս հայ գրագէտներու ու պատմագէտներու դէմ, որոնք մեղադրուեցան իբրեւ կուսակից «միասնական հոսանքի»։ Ամիսներ շարունակ տեղի ունեցած «դիսկուսիա»ներու (վիճաբանական ժողովներու) մէջ վերոյիշեալ պատմագէտներն ու գրագէտները այպանուեցան հրապարակով, որովհետեւ անցեալի մշակութային ժառանգութիւնը գնահատելու առեն տարբերութիւն չէին դրեր «բուրժուական» եւ «դեմոկրատ» գրողներու ու ազգային հանրային գործիչներու միջեւ։ Եւ իբրեւ եզրակացութիւն այդ դիսկուսիաներու, նախասովետական շրջանի բազմաթիւ հեղինակներ եւ հանրային գործիչներ հռչակուեցան յետադիմականներ, «բուրժուական – լիբերալներ», որոնց ձգած ժառանգութիւնը դրուեցաւ արգելքի տակ։ Այսպէս է որ Րաֆֆիի երկերու վերահրատարակութիւնը յայտարարուեցաւ պաշտօնապէս«կոպիտ սխալ», որ այլեւս չէր կրնար կրկնուիլ։Այսպէս էր որ յայտարարուեցաւ թէ «Րաֆֆիի, Ռափայէլ Պատկանեանի որոշ ստեղծագործութիւններ թափանցուած են բուրժուական նացիոնալիզմի, որոշ ժողովուրդների նկատմամբ անվստահութեան, Արեւմուտքի եւ Ամերիկայի առջեւ ստորաքարշութեան ոգով» ու Պատկանեանի արձանը, կանգնեցուած էջմիածնի վանքին մէջ, հանուեցաւ իր տեղէն ։

Այս խայտառակ «կամպանիա»ն չսահմանափակուեցաւ միայն Հայաստանով։ Ան տարածուեցաւ ու հասաւ մինչեւ Մոսկուա, մինչեւ միութենական Կեդր. Կոմիտէի պաշտօնաթերթը՝ «Պրաւդա»ն։ 1953 Յունուար 14ին թերթին մէջ կը տպուէր յօդուած մը, ուր աւելի խիստ արտայայտութիւններով կը խօսուէր Րաֆֆիի, Պատկանեանի, Ստ. Նազարեանի եւ ուրիշներու «բուրժուա – նացիոնալիստական տենդենցիաներու» մասին եւ կը ձաղկուէին սովետական շրջանի այն գրագէտները (որոնց կարգին ակադեմական Ա. Տէրտէրեանը), որոնք «ամենակոպիտ սխալներ» գործեր են, իրենց ուսումնասիրութիւններու մէջ ամբողջապէս չժխտելով վերոյիշեալ գրագէտներու պատմական արժէքը ։

Ժամանակին արտասահմանի մամուլի մէջ գրուեցաւ (քանի մը յօդուածներ նաեւ մեր կողմէ) այս «կամպանիայի» մասին, որով աւելորդ կը սեպենք աւելի ծանրանալ

Սակայն անհրաժեշտ կը համարինք արձանագրել, որ Ստալինի մահէն եւ մանաւանդ Բերիայի ձերբակալութենէն վերջ, սովետահայ մամուլի էջերէն չքացաւ որեւէ յիշատակութիւն դիսկուսիաներու, ու այս կարգի ուրիշ հալածանքներու շարունակութեան մասին։ Իսկ ծադումով հայ եւ իր ամբողջ էութեամբ վըրացի Արութինովի հաշուեյարդարէն ետք (1953 Նոյեմբեր), Երեւանի թերթերուն մէջ սկսան լոյս տեսնել եզովպոսեան լեզուով շարադրուած յայտարարութիւններ նոր քարտուղար Ս. Թովմասեանի կողմէ, այն իմաստով թէ «խոշոր սխալներ ու աղաւաղումներ են թոյլ տրուել անցեալի կուլտուրական ժառանգութեան գնահատման հարցում» («Ս. Հ.» Փետր. 19)։ Հայաստանի Կոմ. կուսակցութեան վերջին համագումարի ժամանակ(14 Փետր.1954) իր կարդացած զեկուցումի մէջ, Ս. Թովմասեանը, անդրադառնալով նոյն հարցին, կը յայտնէ, թէ «վերջին տարիների ընթացքում իդէոլոգիական (գաղափարաբանական) աշխատանքի ղեկավարումը յանձնարարուած էր (Արութինովի կողմէ՝ Ա. Խ.) ոչ ձեռնհաս մարդկանց, ինչպէս օրինակ Սահակ Կարապետեան, Զաւէն Գրիգորեան, Յովհ. Մամիկոնեան, Արամայիս Յարութիւնեան եւ ուրիշներ», որոնք իրենց մենաշնորհը դարձուցեր էին այդ աշխատանքը եւ հեռու կը պահէին ատկէ գիտութեան եւ մշակոյթի լաւագոյն ներկայացուցիչները ։ Անցնելով «վերջին տարիների ընթացքում» հայ մշակութային ժառանգութեան գնահատման հարցին, Ս. Թովմասեան կը մատնանշէ երկու կարգի սխալներ, որ գործուեր են այդ ուղղութեամբ։ Ոմանք «վարաբանելով անցեալի կուլտուրական (մշակութային) արժէքները, կոչ էին անում համարեա թէ լիովին հրաժարուել անցեալի կուլտուրայից, առաջարկում էին հայ գրականութեան պատմութիւնից «վտարել» 19րդ դարի երկրորդ կէսի եւ 20րդ դարի սկզբի մի շարք գրողներին»։ Ասիկա Ս. Թովմասեանը կ'անուանէ «ազգային նիհիլիզմ» (ոչնչականութիւն)։ Երկրորդ կարգի մարդիկ, զորս կը կոչէ «ազգային սնապարծներ», կը մերժէին քննադատական վերաբերմունք ունենալ դէպի անցեալի ժառանգութիւնը, «չէին փակում առանձին գրողների երկերի ռէակցիոն (յետադիմական) կողմերի առջեւ, կոչ անելով անվերապահօրէն ճանաչել եւ ընդունել նրանց ստեղծագործութիւնը»։

Ս. Թովմասեան իր զեկուցումին այս մասը գիտակցաբար անորոշ արտայայտութիւններով շարադրած է։ Ան անուններ չի տար, որով դժուար է հասկնալ, թէ, օրինակ, վերոյիշեալ պարոնները, որոնք Արութինովի օրով գաղափարաբանական աշխատանքի ղեկավարումը մենաշնորհի վերածած էին, ապա յին «նիհիլիստներո՞ւ» թէ «սնապարծներու» կարգին կը պատկանին։Չի յիշատակեր նաեւ թէ անցեալի հեղինակներէն որո՞նք եւ որո՞ւ կողմէ «վտարանուեր են» եւ որո՞նց գործերու վերահրատարակութիւնը արգիլուեր է Արութինովի ու իր «ղոլամ»ներու կողմէ։ Չի ճշդեր նաեւ թէ ո՞ր գիտնականները «առանց որեւէ լուրջ հիմքի, յախուռն կերպով մեղադրուեցին «միասնական հոսանքի» թէօրիայի ռեցիտիւներ (յանցանքի կրկնութիւն) քարոզ տալու մէջ»։

«Ինտերնացիոնալիստական պոզիցիաներից» (միջազգայնական դիրքերէ) ամբաստանել ու ոչնչացնել հայ մշակոյթն ու անոր ականաւոր գործիչները, չնորհակալ եւ ձեռնտու գործ մըն է հայ բոլշեւիկին համար եւ ատիկա ընելու առեն ան լոյն կը բանայ իր բերանը։ Բայց այդ ուղղութեամբ թոյլ տրուած«յայտնեղութիւնները»ն ու սխալները խոստովանիլը վտանգաւոր կրնայ ըլլալ ազգային իբրեւ«նացիոնալիզմի դրսեւորում» եւ այդ պատճառով ալ Ս. Թովմասեան կը ծամծմէ բառերը ու պարզ չի խօսիր։ Թերեւս ինքզինքն այնքան ալ հեղինակաւոր չի զգար պարզ արտայայտուելու այդ կարգի հարցերու մասին ։

Ա. ԽՈՆԴԿԱՐԵԱՆ

(Ցաջորդով՝ Միկոյեանի ճառը)

ԱՆՁՐԵՒ

●

Ոչ մէկ առեն միտքս այնքան յամառօրէն եւ բոլորանուէր զգացումով կ'երթայ մեռելներուն, որքան երբ որ կ'անձրեւէ։ Կը յիշեմ որ Ցունիսի մէջ տաք օր մըն էր, գերեզմաննոցէն վերադարձանք հայրս հոն թողելով, յաւիտենական առանձնութեան մէջ։ Բացառիկ երեւոյթ մըն է, ամբան եղանակին, անձրեւը Եգիպտոսի մէջ։ Սակայն գիշերը, երբ արեւմտավառ հորիզոնը կախարդաշող երանգներէ յետոյ մթագնեցաւ, մռայլ ամպեր ծածկեցին երկինքը եւ սկսաւ տեղատարափօրէն անձրեւել։ Չեմ կրնար խորաչափել այժմ, տասնեակ տարիներ ետք, ինչ որ կը զգայի այն պահուն, բաց պատուհանին առջեւ նստած, դիտելով անձրեւը՝ որուն ամէն մէկ շիթը արցունքի պղտոր եւ ծանրահոս կաթիլ մըն էր կարծես, անտեսանելի ցաւատանջ կերպարանքէ մը բխող։ Ինծի այնպէս կը թուէր թէ բնութեան մէջ արթնցած էր իմ ցաւերուս կարեկից ոգի մը՝ եւ անձրեւը ջերմօրէն կը թափանցէր հողին շերտերուն մէջ եւ կը հասնէր մինչեւ սիրական մեռելին դէմքին վրայ, անոր աչքերը ողողելով, անոր յաւիտեան կնքուած շըրթունքին տալով անսպառելի ծարաւի մը կրակը ։

Անձրեւը այս մահաբոյր հմայքէն զատ ունի նաեւ ուրիշ կախարդանքներ։ Դիտա՞ծ էք որ տուները կարծես կը մօտենան իրարու։ Մէկը միւսին ձեռք կուտայ, պատսպարուելու համար անսահման դորշ հովանիին տակ։ Պատուհանները իրարու կը նային կարօտարաղձ աչքերու պէս ։ Տանիքները կը կռթնին իրարու, կարծես չսահելու համար անդունդի մը եզերքը ։ Եւ ինչ երազային քաղցրութիւն մը ունի ապակիին ետեւ դիտուած տղու մը դէմքը, անձրեւին կաթիլներէն պղտորած ։

Այս ամէնէն յետոյ անձրեւին ձայնը կայ։ Անոր անսահման օրօրը։ Ծառերուն մէջ նուաղուած երգը։ Հազարաւոր բամբիռներ կը հնչեն ։

Անձրեւ։ Անձրեւ։ Տանիքին կղմինտրներուն վրայ հոլանի պարիկ մը կ'ոստոստէ արծաթահունչ ոտքերով ։

Բայց անձրեւին կախարդանքը չի վերջանա՞ր այսքանով։ Անոր թախիծը կայ։ Հոգիին մինչեւ հեռաւոր խորութիւնները թափանցող տրտմութիւնը ։ Եւ յուշերը՝ որ կ'արթննան. սիրոյ եւ բերկրանքի թառամած ծաղիկներն անցեալի պարտէզներուն ։

Անձրեւ։ Կերպարանքներ կը յառնեն ։ Անոնք՝ որ ծեփուած են վաղուց մահուան

ԱՅՆ ԴԺԲԱՒՏ ՕՐԵՐԷՆ

(ԵՐ. ԱԴԱՄԵԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԸ)

★

Մնացեալ ընկերներու վիճակը աւելի կը ծանրանայ, բայց պատիւ իրենց, կ'ուրանան ամէն բան ։

Տէր – Զօրէն վերադարձիս բանտարկեալ ընկերները եւ կարգ մը քաղաքացիներ աքսորուած էին Գոնիա եւ դատապարտուած ցկեանս բրդարգելութեան ։

Այդ խառնակ օրերուն երկու արկածախնդիրներ Իգմիրի պատերուն փակցուցած էին հակապետրադմական յայտարարութիւններ, դատապարտելով, ձաղկելով Օսմ. պետութիւնը եւ սպառնալիքով դըրամ պահանջած էին առաջնորդարանէն ։ Երկար բարակ պրպտախօսութենէ ետք յայտնած են, թէ այդ յայտարարութեանց հեղինակները իրենք են։Կառավարութիւնը խստօրէն կը փնտռէր յանցաւորները։ Ինձէեան եպիսկոպոս երբ կը լսէ անոնց խոստովանութիւնը, կը վազէ կառավարչատուն եւ կը մատնէ երկու Հայերը՝ որոնք էին Ստեփան Նալպանտեան եւ Սրթին (մականունը չեմ յիշեր)։

Այս դէպքին հետեւանքով էր որ Դաշնակցականները «մաքրագործելու» համար տուփերու դրութիւնը յղացած էին, ինչպէս պատմեցինք արդէն։

Վերոյիշեալ երեք Դաշնակցականները կը հետապնդուէին։Իմ քաղաքվերադարձս ամէն մարդ գիտէր, մասամբ իմ անխոհեմութիւնս եղաւ։ Կարօտցած էի ընկերներս, նախ հայ թաղերու մէջ ազատ համարձակ սկսայ պտտիլ, այս չափը չէր բաւեր, իջայ չուկայ բարեկամներու հետ տեսնուելու, առանց յիշելու Յովհան վարդապետին խրատը ...

Այս օրերուն չսպասուած մատնութիւն մը տեղի ունեցաւ ։ Հայոց գերեզմաննոցի պահապան Թովմաս իր տղուն հետ վէճի կը բռնուի։ Տղան անձնապէս վիրաւորուելով կը մտածէ վրէժ լուծել։ Ցանկարծ կը մատնէ գերեզմաննոցին մէջ պահուած զինամթերքը, առանց ժամանակ կորսնցնելու կը դիմէ Թուրք ոստիկանութեան եւ կը մատնէ հայրը ։

Թովմաս որ քանի մը անգամ հարցաքննուած էր Իգմիրի Դաշնակցական մարմնի կողմէ, չեմ գիտեր չահադիտական հաշիւներէ մղուած թէ ինչ յետին մօտով, օձիքը ձեռք կուտայ եւ կ'ըսէ անոնք փըճացած ապրանքներ են։ Ոստիկանութիւնը մաս մը փորձի կ'ենթարկէ։ Հրանիւթը չէր փճացած հակառակ երկար տարիներով հողին տակ պառկելուն ։

Կրակին վրայ իւղ լեցուած էր։ Թուրք իշխանութիւնը աւելի բռնկելով զանգուածային ձերբակալութեան հրաման տուաւ։ Այդ օրերուն ձերբակալուեցան Սեդրակ Թօքաճեան դրամաճառ, «Աչխատանք» թերթի խմբագիրը որ աքսորուեցաւ Գոնիա եւ հոն ազատ ձգուեցաւ, իսկ 1922ին սպաննուեցաւ քեմալականներու կողմէ։ Ձերբակալուեցան նաեւ եղբայրը Մկրտիչ Թօքաճեան, 1918ին Հայաստան մեկնեցաւ իբրեւ կամաւոր եւ որ անցեալ տարի մեռաւ Ամերիկայի մէջ Սուրէն, Արտաշէս Տէր Ստեփանեան, Վարդան Մըսըրեան՝ ուսուցիչ Թրքական Իտատի դպրոցի, Մկրտիչ Թօփուզեան, Հայկ Սէֆէրեան, Կարապետ Սիվրիհիսարեան, Վահան Ալակէօզեան (մատնիչ) Գրիգոր Աւետիսեան (մատնիչ)։

Տակաւին ես չէի ձերբակալուած։ Փախստական էի։ Ծերունի հայրս երկու անգամ ոստիկանատուն կը կանչեն, կը պատռեն ծեծել, երրորդ անգամին երբ եկան դարձեալ հայրս տանելու՝ յանձնուեցայ ։

Ոստիկանատան մէջ խիստ հարցաքննութեան ենթարկուեցայ։ Հոն հասկցայ որ վատոգի Գրիգոր Աւետիսեանը մատնած է զիս, ու հիւսած է աներեւակայելի պատմութիւններով համեմուած զրպարտութիւններ։ Ծեծի չարչարանքի տակ ուզեցին խոստովանեցնել, ոտքերս «Փալախայի» մէջ առած մինչեւ որ արիւններու մէջ չթաթախէին թող չէին տար, ներբաններս տաք շիշերով տաղեցին, սառած ջուրին մէջ մտցուցին։ Ցետոյ ծեծը շարունակեցին, օրերով անքուն, անօթի առանց դադար տալու հարցաքննութեան եւ ծեծի տակ կ'ուզէին հասկնալ ուրտեղ տակաւին զէնքեր պահուած են, ովքեր էին գործակիցներս։ Ամէն բան կ'ուրանայի։ Ճարահատ Գրիգոր Աւետիսեանը բերին եւ դէմ առ դէմ խօսիլ տուին։ Գրիգոր կ'ըսէր.— Այս մարդն է որ ռումբերը պարկով տարաւ պահեց. ես չեմ գիտեր ուր տարաւ. Ես կ'ուրանայի։

Ե. ՀԻՍԱՑԵԱՆ

(11) (Շար.)

ցրտաապրաուռ սաուերով : Ձեռքեր կը բացուին : Անոնք՝ որ գոցուած են խաչաձեւ՝ կուրծքերու վրայ : Աչքեր կը ժպտին լայնածիր, սեւեռաբիր : Անոնք՝ որոնց վրայ գերեզմանին հողը իր յաւիտենական կնիքն է դրած :

Ոչ մէկ ատեն դանդատած եմ անձրեւէն : Դեռ պատանի տարիքիս, երբ որ ծառէ ծառ կը նետուէի Մովսէս մեծ' ագարակիս այգիները, պատսպարուելու համար տուն չէի վազեր : Մինակ եղած միայն, երբ ջուրը կը փարատէր ամպերը տուն կը մտնէի : Անշուշտ որ հագուստներս փոխելու ատեն մայրիկս լաւ մը կը ծեծէր զիս : Բայց ո՞վ էր մտիկ ընողը, անձրեւայոյզ քամին յաջորդ անգամ դարձեալ կ'օրօրէր թեթեւ մարմինս թթենիի մը կամ կեռասենիի մը վրայ :

Երբ իբրեւ ուսանող Փարիզ կը գտնուէի, ինծի համար քաղցր հաճոյք մըն էր անձրեւին տակ քալելը : Ընկերներս կը յորդորէին որ անթափանց կաուէ վերարկու մը կամ անձրեւանոց մը գնէի : Բայց չհետեւեցայ անոնց տուած խրատին : Կախարդական տեսիլք մըն էր խոշոր լայնաթերթ սեւ շուշաններու փթթումը մայթերուն վրայ, երբ մազերուս մէջ կը զգայի առաջին կաթիլներուն զովութիւնը ·

Իսկ Եգիպտոսի մէջ, անապատին այս եզերքը տօնական օր մըն է ինծի համար, երբ մշուշապատ առաւօտ է եւ ճամբուն ծայրը, մինչեւ առօրեայ աշխատանքիս սահմանը չհասած, կը սկսի անձրեւել :

Անձրեւ · Ամբողջ իմ անցեալիս դռները բացող կանչն ես դուն : Յուշերը կ'արթննան երգիս մէջ : Ահա Տէր Եփրեմենց տունը : Ներսէն քեզի կը ձայնէ աղբիւրը եւ փոխասացութիւն մը կը ստեղծուի : Ի՞նչ կ'ըսես դուրսէն : Ծանօթ են քեզի լեռան կողերուն վրայ բացուող կապոյտ եւ ծիրանի ծաղիկները : Գիտես թէ ո՞ւր թթենի մը կայ : Ո՞ւր ընկուզենի մը : Ո՞ւր վարդենի մը սրափուն : Գիտե՞ս թէ ուր կը բխի ակ մը ժայռին սրտէն : Ո՞ւր պատսպար է գտած մոլորած եղնիկ մը : Դուն բնութեան խորհուրդներուն ամէնէն գեղեցիկն ես, որովհետեւ եթէ քաղցրութիւն ես եւ օրօր, արցունք ես միեւնոյն ատեն եւ անհուն գաղտնիքներու, սիրոյ անպատում յուշերու անիմանալի խօսք :

Անձրեւ : Շուրջս կ'արթննցնես մեռելները, եւ անոնք ահա պատ մը կը յօրինեն գլխուս վերեւ եւ կ'օհնեն զիս, եւ կ'ըսեն ինծի որ կարօտցած են մեր աշխարհը, մեր երկինքին ծաթող արեղակն եւ լուսնկան, մեր պարտէզները զարդարող երփնավառ ծաղիկները :

Անձրեւ : Անձրեւ : Մահուընէս ետք սիրտս ըլլայ քու բաժակը առլցուն, եւ ծարաւն անցընէ իմ կորուստովս տանջուող սիրական էակներուն :

ԱՐՄԷՆ ՆԵՐԿԱԹ

ՓՈՔՐ ԺՈՒԺԿԱԼՈՒԹԵԱՄԲ մը կրնաք «Ծովի Օրուան» ձեր նուէրը ղրկել Ֆր. Կ. Խաչին :

ՏՈՄՍԵՐ

ԼԵԶՈՒՆ ԿԱՐԵՒՈՐ Է

★

— Եւրոպաներէն եկեր էք, ձեզի նոր բաներ սորվեցնելու կ'աշխատիք եւ սխալ ճամբաներու կ'առաջնորդէք մեր գաղութը : Ասոր Ամերիկա կ'ըսեն, խելքդ գլուխդ ժողվէ, մեր պայմանները տարբեր են ...

Այս սաստը քթիս, բերնիս նետեց բարեկամ մը, որուն հետ կը խօսէինք ազգին ցաւերուն մասին : Անխոհեմութիւնը ունեցած էի յայտարարելու թէ նոր սերունդը հայացնելու համար, ամէն բանէ առաջ, պէտք է իրեն հայերէն սորվեցնել :

— Ոչ, պարոն, թելադրեց ամերիկահայ բարեկամս, լեզուն երկրորդական նշանակութիւն ունի · եթէ ինծի մնայ, ես վերջ կուտամ այս հայերէն դասերուն ալ · պէտք չկայ · անգլերէնը տիեզերական լեզու է եւ լիուլի կը բաւէ : Կլեոբաթրան, Լորտ Ճէյմս Պրայսը, Փոեսանսէն, Բիյարը, Քլեմանսօն հայերէ՞ն գիտէին · ոչ, բայց մեզ կը սիրէին : Ուրեմն մեր այսօրուան Սօնաներն ու Տիգրանները, մեր Հուրիկներն ու Արփիկներն ալ հայերէն սորվելու պէտք չունին · ինչ հին-գլուխ մարդիկ էք, այս ինչ աւանդամոլութիւն է : Ի սէր Աստուծոյ, մեր միտքը մի պղտորէք եւ մեր ներքին գործերուն մի խառնուիք :

Բարեկամս կաս - կարմիր եղած էր, երբ այս բառերը կ'արտասանէր : Պատասխանիս չսպասեց եւ գլուխը առաւ գնաց : Ուր գացած է չեմ գիտեր, բայց ուր ալ գացած ըլլայ, իր ականջին պիտի հասնի հետեւեալ պատասխանս ·

— Երբ ժողովուրդի մը լեզուին անծանօթ ես, այդ ժողովուրդին մասին ունեցած ծանօթութիւնդ կ'ըլլայ կիսակատար, լեզուն գիտնալ կը նշանակէ այդ ժողովուրդին գրականութեան հետ մտերմանալ · գրականութեան հետ մտերմանալ կը նշանակէ ճանչնալ ու կարդալ այդ ժողովուրդին հոգին, երբ ժողովուրդի մը հոգին կարդալու հնարաւորութենէն զրկուած ես, կը նշանակէ որ չես կրնար այդ ժողովուրդը սիրել — կամ եթէ կ'ուզես, ատել : Լեզուն է, որ արեւուն լոյսին տակ կը բերէ ժողովուրդի մը ներաշխարհը ... Նարեկը անգլերէնով չի կարդացուիր ... Թումանեանը կը մեռնի երբ Անուշը Ֆրանսերէնի թարգմանես : «Առաւօտ լուսոյն» գերմաներէնով չերգուիր : Օմար Խայեամը միայն պարսկերէնի մէջ Շիրազի վարդերուն բուրմունքը ունի ... Մենք չենք ուզեր որ մեր Սօնաներն ու Տիգրանները՝ Կլեոբաթրաներուն ու Պրայսներուն պէս — անոնց չափով — հայասէրներ ըլլան · մենք հայասէրներու պէտք չունինք — եղածը կը բաւէ : Մենք պէտք ունինք Հայերու : Վ[illegible] հայասէրներուն հայասիրութիւնը · վաղուան հայրենիքին համար, կոպէկ չարժեր անոնց շնորհը : Հայասէր Տիգրանիկներով անկախ հայրենիք չի կերտուիր, ոչ ալ արտասահմանի ծփուն հայրենիքը կը պահուի : Մեր այսօրուան համայնքը կը հալի, երբ նորահաս սերունդը հայերէն չսորվի, կէսը արդէն հալեր, գացեր է ... Գոնէ ճիգ մը ընենք մնացածը փրկելու՝ հայերէն սորվեցնելով : Լեզուին հետ զուգընթաց, նոր սերունդը պէտք է ծանօթանայ մեր պատմութեան եւ մեր մշակոյթին : Արտասահմանը փուլ կուգայ քանի մը տարիէն, երբ ան անհաղորդ մնայ մեր վաւերական արժէքներուն : Մենք չկանք առանց մեր Մեծաքանչին եւ առանց մեր մշակոյթին :

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅՐԵՆԻ ՏՈՒՆ

★

Ես քեզ երբեք չեմ մոռացել ,
Հոգեհատոր հայրենի տուն ,
Մերթ եկել եմ դուռդ բացել ,
Կրակ վառել ձմրան ցրտում ,
Մերթ այցի ես եկել դու ինձ ,
Նստել կողքիս ու զրուցել ,
Իմ թանկագին, իմ սրտակից ,
Ես քեզ երբեք չեմ մոռացել :

Մեր անջատման տխուր օրեր,
Տարիներ են եկել անցել .
Արդեօ՞ք դու էլ յիշո՞ւմ ես ինձ,
Թէ՞ դու վաղո՞ւց ես մոռացել .
Ինձ յիշո՞ւմ են մեր սարերում ,
Արդեօ՞ք դեռ կա՞յ մեր հին այգին,
Երգո՞ւմ է մեր զուլալ առուն՝
Իմ մանկութեան ընկեր այգին :

Վանայ ծովին բարեւ արա,
Նրան ես շա՜տ եմ կարօտել ,
Բարդու գլխի այն բունը կա՞յ ,
Մեր արագիլն ապրո՞ւմ է դեռ,
Հաւատարիմ մեր շունը կա՞յ ,
Խաղո՞ւմ է դեռ մեր չար կատուն ,
Ախ նրանց էլ բարեւ արա,
Իմ պաշտելի հայրենի տուն :

Ո՞վ է ապրում քո յարկի տակ ,
Իրեն յաւէտ տէ՞ր է կարծում ·
Իմ զոհուած հօր շիրիմը թանկ,
Ո՞վ է այդպէս անարգ պղծում ·
Մեր արտերը ո՞վ է ցանում ,
Ո՞վ է քաղում վարդերը մեր ·
Ինչպէս գինին խոր հնձանում՝
Յոյսս պահել եմ միշտ անմեռ ...

Կը գայ օրն այն, երբ յաղթական
Նորս կը մտնեմ հայրենի տուն.
Ծնծղաներ կը զնգան ,
Տօն կը լինի ու խնդութիւն ,
Լոյսերը անշէջ կը բոցկլտան ,
Կ'անցնին շարքերը փառապանծ ,
Կը հնչի երգը ցնծութեան՝
Այգերացից մինչ այգեբաց :

ՍԱՐՄԷՆ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՖՐԱՆՍԱՑԻ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

Փօլ Վիալար Ֆր. Գրողներու Ընկերութեան նախագահ ընտրուելուն առթիւ կը բացատրէ անոր կոչումը :

Ֆրանսացի Գրողներու Ընկերակցութիւնը ստեղծուեցաւ 125 տարի առաջ Օնորէ տը Պալզաքի եւ Վ. Հիւկոյի բողոքներուն վրայ, որովհետեւ Պելժիոյ մէջ անոնց գիրքերը կը հրատարակէին առանց իրենց արտօնութեան եւ վէպերը կտրատելով երբեմն թերթօն կը դնէին եւ յաճախ առանց հեղինակի անունի : Ընկերութիւնը կազմուեցաւ ուրեմն, պաշտպանելու համար հեղինակին բարոյական եւ նիւթական իրաւունքները, Ֆրանսերէն լեզուն եւ հեղինակին վարկը :

Այս տեսակէտները կը տեւեն 125 տարիէ ի վեր :

Հեղինակի մը գործը օգտագործուած է նախ անխօս շարժանկարին, ետքն ալ խօսունին մէջ : Ասկէ կ'օգտուին նաեւ ձայնասփիւռը, հեռապատկերը եւն. : Որով Գրողներու ընկերութեան վարչութիւնը աւելի ընդլայնեց գործը, եւ ընկերութեան նախագահները դուրս գալով ներկայացուցիչի պարզ դիրքէն, եղան իրական վարիչներ :

Տարիներէ ի վեր փրոֆ. Խաքառայի ղեկավարութեամբ հեղինակներու ընկերութիւններ կ'աշխատին օրինականացնել մտաւոր աշխատողին եւ «վերարտադրողներուն» յարաբերութիւնները : Նախապէս հեղինակները իրենց հրատարակիչները կը նկատէին ոչ թէ իրենց դաշնակիցը, այլ թշնամին : Ներկայիս փոխադարձ հասկացողութեան մթնոլորտ մը ստեղծուած է : Իսկ մտաւոր ստացուածքին ապագայ օրինակցման առաջարկը պիտի տարուի խորհրդարանին, որպէսզի քուէարկէ նոր օրէնքը : Եթէ վէճ մը ծագի շահակիցներուն եւ Նախարարութեան միջեւ պիտի աշխատին որ կարգադրուի, որովհետեւ անհրաժեշտ է որ Գրողներու ընկերութիւնը օրինական նեցուկ մը ունենայ, ապագայ թիւրիմացութեանց առաջքը առնելու համար :

Տարիներ առաջ «Գրողներու սնտուկ» մը հաստատուեցաւ, սակայն հրամանագիրը որով ստեղծուեցաւ, մնաց մեռեալ տառ, որովհետեւ համաձայնութիւն չգոյացաւ վճարումներու մասին :

Ընկերութեան երիտասարդ նոր նախագահը, Փօլ Վիալար կոչ կ'ուղղէ երէցներուն որպէսզի չթուլցնեն իրենց կապը ընկերութեան հետ, մանաւանդ աշխատին ներկայ ըլլալ ընդհանուր ժողովներուն, որովհետեւ անոր կեանքը կախում ունի իր ղեկավարներէն : Ընկերութիւնը պէտք է քալէ իր ժամանակին հետ, որ խոր յեղաշրջման մէջ է : Ընկերութիւն մը որ միայն իր անցեալի փառքով կ'ապրի, դատապարտուած է կորսուելու : Ժամանակը արագ կը սահի, պէտք չէ թոյլ տալ որ մեզմէ առաջ անցնի, կը թելադրէ Փօլ Վիալար :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (61)

ԿԱՆԱՉԵՆՑ ՀԱՐՍԸ

ԵՐԿՐՈՐԴ ԳԼՈՒԽ

Այդ գիշերը շատ մութ էր, սկսաւ նաեւ հովն ու փոթորիկը, երիտասարդը մոլորեցաւ, ճամբան կորսնցուց, ինկաւ խոր ծովուն մէջ, լողաց ու պայքարեցաւ, բայց ալիքներէն պարտուեցաւ, յոգնած՝ ալիքներէն խեղդուեցաւ ..., մեռած ատենը, տխրաձայն կանչեց «Ախ, Թամար», որուն համար՝ կղզին կոչուեցաւ Ախթամար : Թամարը տղուն քոյրն էր, եղբայրը կարծեց որ խարոյկին կրակը մարողը Թամարն էր, գանգատեցաւ · թէ՝ Թամար, ինչո՞ւ մարեցիր կրակը, չմեղքցա՞ր եղբօրդ, ինչո՞ւ անոր մահուան պատճառ եղար ... :

— Տխուր շատ տխուր աւանդութիւն մըն է պատմածդ, Տիգրան, ես՝ շատ սիրեցի, բայց, Տիգրան, ամէն ատեն կամիթ մը պահած ես կիներուն, երբեք չես մոռնար կիները, յարեց Արեգնազը :

— Ի՞նչ ընեմ, Արեգնազ, չեմ կրնար աւանդութիւններու միտքն ու բանուածքը փոխել : Ցանցաւոր ես, Արեգնազ, երբեք մտադրութիւն ունեցած չեմ կիները խծբծել կամ վարկաբեկել, ես կը սիրեմ աւանդութիւնները, եւ կ'ուզեմ զանոնք տալ այնպէս՝ ինչպէս որ են :

— Տիգրան, սա դէմի ժայռը ի՞նչ է, հարցուց Շուշիկ :

— Ո՞րը, Շուշիկ :

— Սա ծովու միջինը :

— Հասկցայ, Շուշիկ, դարեր առաջ, սա անջատուած մասը փակած էր կղզին, Աղթամարի մէկ մասն էր, բայց ջուրերը զարնելով, զարնելով մաշեցուցեր են հողը, զատեր զայն ու նետեր ջուրին մէջ, չինէր պզտիկ կղզի մը : Այս քարաժայռին վրայ բարձրացող պատերը ամրոցի մը մնացորդներն են, հոս կը գտնուէին Արծրունի Թամար Թագուհիին աղօթավայրը եւ Յովհաննէս Դրասխանակերտցի պատմաբանին շիրիմը :

Արեւի սկաւառակը, Սիփան լերան մէկ անութին վրայ կը հանգչէր : Արտօսը՝ կռիւէն յաղթականօրէն վերադարձող ասպետի մը կը նմանէր : Բզնունեաց ծովը կը պատրաստուէր քունի ու երազի : Կ'իրիկնանար : Վանքին գմբէթը կարծես վեր կը սլանար, բաներ մը ըսելու համար երկինքին ու աստղերուն :

Մութը հետզհետէ խտացաւ, ու կղզին ինկաւ խաւարի ովկիանին մէջ : Հոս ու հոն, վրաններու առջեւները խարոյկներ սկսան բռնկիլ, լոյս տալ աշխարհին ու մարդուն :

Վասպուրականի ամէն մէկ գաւառը իր մասնաւոր թաղն ունէր, Աղթամարի մէջ : Վանքին հարաւային կողմը բռներ էին Շատախցիները, [illegible] մօտ հարթութիւնը Մոկացիներուն էր, քիչ մը վեր՝ Կարկառցիներն ու Կարճկանցիները իրենց վրանները լարած էին, ասոնց եւ վանքի մէջտեղը ինկած տարածութիւնը Խլաթցիներն ու Արծկէցիները բռնած էին, Հայոց Ձորցիները, Գաւաշցիները եւ Թիմարցիները դրաւեր էին այգիին բարձունքը, Բերկրիցիներն ու Արճակցիները, Դատուանցիներն ու Աղբակցիները՝ Ջրհորի ճամբուն երկայնքը : Կրակի ճարճատ, միսի ճենճերահոտ, տապակներու տըժտըժոց, ձուկի հոտ, գինիի եւ օղիի գաւաթներու չըխկոց՝ պարող տղոց թփթփոց, մանուկներու ճթճթոց, բերկրանք ու գոռոց : Ուխտաւորները կը զուարճանան :

Լռած ու սմքած Աղթամարը, այսօր փոխեր է կեանքի հունը : Կրօնքը ներողամիտ է, ուխտաւորները ցնծութեան մէջ են, միայն Վանքին բակը լուրջ է եւ պատկառազդու : Վեհարանը կը քնանայ Աւետարանի շուքին տակ : Գմբէթի հսկայ խաչը աղօթքի կեցեր է :

Պտոյտ ելած խումբը անցաւ վրաններէն ու թաղերէն, մերթ ընդ մերթ կանգ առաւ՝ տեսնելու համար պարերն ու պարողները, անոնք տեսան Մոկացի հարսներուն նազանքը եւ երիտասարդներու թրախաղը, Կարճկանցիներու եւ Կարկառցիներու ծանրաշարժ պարերը, Շատախցի կիներու մենապարերը :

Շուշիկը տեսաւ իր հայրենակիցները, խօսեցաւ անոնց հետ, տեղեկութիւններ քաղեց իր գիւղին մասին, խնդաց, կատակեց, հայրենիքի կարօտն առաւ : Ուշ ատեն, խումբը մտաւ Ռէս Սանոյի վրանը : Սեղան տրուեցաւ, կերան ու խմեցին՝ մոմի լոյսին տակ : Շուշիկը ուրախ էր, ան տեսած էր Մոկացիները, հատուած էր անոնց հագուստները, վայելեր էր հայրենիքը, երբ Ռէս Սանօն երգ մը ուզեց, Շուշիկը երգեց գաւառական այս անտունին հնչումին հարազատութեամբը ,

Սիրտըս նըման էր, էն փըլած
Տըներ ,
Կոտրեր գերըններ, խախտեր են
Սըներ ...

Շուշիկի ձայնը սահեցաւ կոկորդէն, ծուխի քուլաներու նման օղակ չինեց, քսուեցաւ վեհարանի փլած պատին, անոր մօտերը գտնուող կրօնականներու շիրիմները լզեց, թրթռաց քանդակներու շուրջ, գմբէթէն վեր մագլցեցաւ պայթեցաւ խաչին ոտքը, ապա՝ շամանդաղի հատիկներովը ինկաւ գետին :

Աշնանամուտի զով գիշեր : Զովութիւնը կը քսուէր հոգին ու քարին : Լանց կղզին, ուխտաւորները պարերէն ու ցատկելէն յոգնած, կամ գինիէն ու օղիէն թմրած՝ ինկան քունի ու երազի մէջ : Կրօնքին օրհնութիւնը կը սփռուէր քնացողներուն վրայ :

(Շար.)

ՍՕՍ-ՎԱՆԻ

Սեւ ցանկը անցած է նոյնիսկ կառավարական օրկանին, «Ալկամհուրիյա»յի մէկ պաշտօնեան:

Քաղաքային իրաւազրկութեան դատապարտուած նախկին նախարարներուն թիւը կը հասնի 39ի:

× Մամուլի ընկերակցութեան լուծման առթիւ Ցեզ. Խորհուրդը յայտարարութիւն մը հրատարակեց, որով կ'ըսէ թէ քաղաքական կուսակցութիւններու դէման հետ անհրաժեշտ էր մաքրագործել նաեւ լրագրական շրջանակները, «վասն զի մամուլը մնաց զէնք մը մեր թշնամիներուն ձեռքին մէջ: Քաղաքական կուսակցութեանց ծախուած լրագրողներ օգտուելով գրաքննութեան ջնջումէն, համարձակեցան յարձակիլ յեղափոխական գործին վրայ եւ կասկածելի դարձնել իւրաքանչիւր բարենորոգում: Որոշած ենք վերջ տալ այս գիճակին, վերակազմելով մամուլի ընկերակցութիւնը իրապէս ժողովրդավար հիմքերու վրայ»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ պաշարուած բերդին, Տիէն Պիէնի հրամանատարը, գնդ. տը Քասթրի, զօրավարի աստիճան ստացաւ: Կռիւները կը շարունակուին նոյն սաստկութեամբ: Կը կարծուի թէ ըմբոստները երրորդ մեծ գրոհը պիտի կատարեն Ժընեւի խորհրդաժողովէն քանի մը օր առաջ, անմիջական տպաւորութիւն գործելու համար: Մ. Նահանգները որոշած են ամերիկեան զինուոր ղրկել,— եթէ Ֆրանսացիները քաշուին — որպէսզի Հնդկաչին կարմիրներուն ձեռքը չանցնի: Առաջին անգամ է որ այսպիսի յայտարարութիւն մը կ'ըլլայ:

ՕԹԹՕ ԱՊԵՑ, գրաւման շրջանի գերման գեսպանը, որ քանի տարի բանտարկութեան դատապարտուած էր իբրեւ պատերազմի ոճրագործ, ազատ արձակուեցաւ նախագահական ներումով: Հրամանատարը ստորագրած են նաեւ վարչապետը, Լանիէլ եւ ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, Փլեւէն: Ապեց, որ բանտարկուած էր Լիլի շրջանին մէջ, արձակուեցաւ առջի օր եւԳերմանիա մեկնեցաւ: Տեղական թերթերը կը գրեն թէ առողջութիւնը խանգարուած է:

ՄԱՐՈՔԻ մէջ մահուան դատապարտուեցան 18 ամբաստանեալներէ ինը, իբրեւ ահաբեկիչ:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը, Խրուշչեւ, Լենինի ոսկի շքանշանը ստացաւ, իբրեւ «աշխատանքի հերոս»:

ԺԸՆԵՒԻ ժողովին առթիւ, Խ. Միութիւնը օդանաւային կամուրջ մը հաստատած է Մոսկուայի եւ այդ քաղաքին միջեւ: Առջի օր խորհրդային օդանաւ մը 1200 քիլօ վաւերագիր եւ գրենական պիտոյք փոխադրեց:

ՉԱՏԿԻ ԱՌԹԻՒ 14 պատերազմի գերման ոճրագործներ ներում ստացան Ֆրանսական շրջանին մէջ, 25 հոգի ալ՝ պատիժի կրճատում:

ՌՈՒՍՆԵՐԸ թունաւոր կազ մը հնարած են որ ոչ համ ունի, ոչ հոտ, ոչ ալ գոյն:

ԱՇԽԱՐՀԻ բնակչութիւնը պիտի կրկնապատկուի 70 տարիէն: 1952ին կը հաշուէին 2469.000.000, այսինքն 70 միլիոն աւելի, 1951ի վրայ: Ամէնէն շատ մահեր կը պատճառեն խլիրդը (քանսէր) եւ սրտի հիւանդութիւնները:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Անդաստան

ՊԱՐԲԵՐԱԳԻՐՔ
ԱՐՈՒԵՍՏԻ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

Թիւ 4, ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ եւ գեղարուեստական նկարներով: Գին 500 ֆրանք:

Դիմել Տպարան ԱՐԱՔՍ՝
46, Rue Richer, Paris (9e).

Նկարներ՝ Օ. Աւետիսեանի, Լ. Թիւթիւնճեանի, Ժանսեմի, Շարբի, Ա. Միսիրեանի, Բ. Պօտոսեանի եւն.:

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Մալաթիոյ Կրթասիրաց ընկերութեան Լիոնի մասնաճիւղի կողմէ, 25 Ապրիլ կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 2ին, Տէսին, Գ. Նազարէթ Ոսկեանի սրճարանին մէջ:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄԻՏԻՆԿԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Ե.թաղամասի քաղաքապետարանի սրահը (Place Panthéon)
Շաբաթ 24 Ապրիլ, ժամը ճիշդ 21ին
Նախագահութեամբ՝ ԱՐՇԱԿ ՉՕՊԱՆԵԱՆԻ
Ցարգանքի խօսքեր՝ Հ. ԿԱՐԱՊԵՏ Ծ. Վ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ, ՊԱՏՈՒԵԼԻ ՍԻՍԼԵԱՆ, ՏԻԿԻՆ ՀՈՒՐԻ ԻՓԷԿԵԱՆ, Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ, ՊՕՂՈՍ ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆ, ԳՐԻԳՈՐ ՓԱՓԱԶԵԱՆ, ԱՐՄԷՆ ՄԵԼՈՅԵԱՆ
Գեղարուեստական բաժին, զինուորական նուագախումբ:

× Իսկէն մասնաւոր օթօքարներ պիտի տանին հանդիսասրահը: Կը խնդրուի այժմէն արձանագրուիլ Զատիկեանի սր ճարանը:

*

Մեր հայրենակիցները կը հրաւիրուին նոյն օրը, Սգահանդէսէն առաջ, ժամը 17.45ին, Մեթրօ Ժորժ Ե. Նախկին Ռազմիկներու հետ Անծանօթ Զինուորին բոցը արծարծելու Յաղթական Կամարին տակ: Կը հրաւիրենք նոյնպէս, բոլոր հայերը ուր որ ալ գտնուին, հինգ վայրկեան լռութիւն եւ դադար պահել 24 Ապրիլ, շաբաթ ժամը ճիշդ 18.30ին, ի նշան Ազգային Սուգի:

Կազմ. Յանձն.

ԵՐԵԿՈՅԹ
Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ

6րդ պատգ. ժողովին փակման առթիւ, այս երկուշաբթի ժամը 17էն մինչեւ ժամը 23, Ազգ. Տան թատերասրահին մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները եւ համակիրները:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.-Ի ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի 18 Ապրիլ, Զատիկ, ժամը 21-էն մինչեւ լոյս Օթէլ տը լա Փլածի (Սապաթիէ) սրահներուն մէջ:

Պատուական նախագահութեամբ Պ. Պ. ԺԱՆ ՄԱՍ՝ պատուոյ նախագահ Միութեան, անդամ նահանգային ժողովի եւ փոխ քաղաքապետ Մարսէյլի

Gaborit, Président de la Jeunesse Education et des Sports des B. du R.

Pelletier, Président de la Ligue du Sud-Est.

Նուագախումբ

PAUL MAURIAT

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

ԼԻՈՆ.— Եկեղեցաշէն Տիկնանց յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.—

Օր. Արփինէ Փափազեան 5000 ֆրանք իր հօրաքրոջ մահուան առթիւ: Նէօվիլէն Գ. Ղազարեան5000Ֆր. տպարանապետ Գ.Փոզարեան 900 ֆրանք իր անուան տօնին առթիւ: Տիկին Արաքսի Զաքարեան տասը հազար ֆրանք, Գ. Կարպիս Դաւիթեան 1000 Ֆր., Տիկին Մինասեան 500 ֆրանք, Տիկ. Պամաճեան հազար Ֆր., Տիկին Ֆէրուճեան 500 ֆրանք:

Նոյնպէս եկեղեցաշէն Տիկնանց յանձնախումբը կը յայտարարէ յարգոյ հայ հասարակութեան, թէ Մայիս 16ին ժամը 14էն մինչեւ ուշ գիշերը, ռիւ Փանսիօնա եկեղեցւոյ շինուելիք հողին վրայ բարեգործական վաճառք մը տեղի պիտի ունենայ խիստ ճոխ յայտագրով մը:

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէին կողմէ խնամով պատրաստուած «Վարդանանցը», 9 Մայիս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Թէաթըր Օրլոժի մէջ, հովանաւորութեամբ Ազգ. Միութեան, ի նպաստ Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան:

Կը հրաւիրուին բոլոր Լիոնահայերը, խուռներամ ներկայ ըլլալ, թէ նպաստելու համար եկեղեցւոյ շինութեան եւ թէ ոգեւորուելու Վարդաններու հայրենասիրական զգացումներով:

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ
ԱՐՓԻՆԷ ԱՐՂՈՒԹԵԱՆԻ

Կիրակի, 25 Ապրիլ, ժամը 21ին Սալ Շօփէն Փլէյէլի մէջ:

8 Rue Daru,Métro Etoile ou Ternes.

Պիտի երգէ իրենց բուն լեզուով Տիւփառքէ, Պռամսէ, Տվօռաքէ, Չէրէփնինէ, Ռախմանինօֆէ, Մուսորսքիէ, Կոմիտաս վարդապետէ, Ռ. Մելիքեանէ, Արամ Խաչատուրեանէ, Տ. Ղազարեանէ, Գ. Ալէմշահէ, Օ. Տուրեանէ եւ Վ. Սարգսեանէ:

Դաշնակով կ'ընկերանայ ԱՂԵՔՍԱՆԴՐ ԼԱՊԻՆՍՔԻ:

Տոմսերը կը ծախուին Պարսամեան (46 ռիւ Ռիշէ) եւ Բալուեան (43 ռիւ Ռիշէ) գրատուները նաեւ Սալ Փլէյէլ:

ՀՐԱՒԷՐ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ

Նիսի եւ շրջանի Հայ. առաքելական Ս. եկեղեցւոյ կրօն. ընկերակցութեան վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ հասարակութիւնը կիրակի, 25 ապրիլ, ժամը 14ին, դպրոցի սրահը:

Օրակարգ.— Ջեկուցում վարչութեան, հինգ ամսուան գործունէութեան եւ ծրագիր կանոնագրի քննութիւն:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Գառնիկ Խաչատուրեան կը փնտռէ մօրեղբայրը՝ Նահապետ Տօղանեան (Կէմէրէկցի) որ 15 տարի առաջ կը Թղթակցէր: Տեղեկացնել Գառնիկ Խաչատուրեանին, Պ. Փ. 657, Պէյրութ:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը 23 ապրիլ, ժամը 21ին, Քաֆէ Ռէժանի վերնայարկը: Դասախօս՝ Պ. Գրիգոր Ճիզմէճեան, Նիւթը՝ Սուգին ծագման պատճառները, ինչո՞ւ կը սգան մարդիկ:

Մուտքը ազատ է:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ. ԵԿԵՂԵՑԻ

25 Ապրիլ, Նոր Կիրակի, Ազգային մեծ սգատօն, Ս. պատարագ եւ հոգեհանգիստ ժամը 8 — 11.40:

ՖՈՒՐՎԻԷՐԻ ԲԼՐԱՆԻՍՏ ՏԱՃԱՐԻՆ ՄԷՋ ՀԱՑԱՍԷՍ ՉԱՅՆԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ ԲԱԶՄԱՀԱԶԱՐ ՀԱՅ ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Լիոնի մէջ, ապրիլեան նահատակներու եւ վերջին պատերազմի առեն, պատուոյ դաշտին վրայ ինկած հայ զինուորներու համար, ապրիլ 25ին, կիրակի առտուն, ժամը 10ին, հայերէն ձայնաւոր պատարագ պիտի մատուցուի: Կը հրաւիրուի Լիոնի եւ շրջակայից հայութիւնը:

ՊԱՏԱՐԱԳ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՆՈՐ ԿԻՐԱԿԻ

25, Ապրիլ ժամը 18ին ՍԱՔՐԷ ՔԷՕՐ եկեղեցւոյ մէջ (Մոնմարթըր) հայկական ծէսով ձայնաւոր պատարագ՝ հոգեհանգստեան պաշտօնով, 1915ի համազգային արհաւիրքին զոհերուն համար:—

Ժողովրդապետութիւն Ս. Խաչի

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ Տիկնանց վարժարանի երիտասարդ Սանուց Միութեան անդրանիկ Սիւրփրիզ Փարթին տեղի պիտի ունենայ Ապրիլ 25ին, ժամը 3էն մինչեւ 11, Ազգ. Տան մէջ: Կը հրաւիրուի երիտասարդութիւնը անխտիր:

Վարչութիւն

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՈՒՐԱԽՈՒԹԵԱՆ ՕՐ ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

Ազգին հայ մանկութիւնն է որ բեմի վրայ պիտի ապրեցնէ ձեզ Թէատրը Ժ. Վերտիի մէջ 25 ապրիլին ժամը 15.30ին. Ազգային հայրենաշունչ եւ տաք մթնոլորտի մը մէջ: Ինչպէս երկու տարի առաջ վայելեցիք նման օր մը, այս անգամ ալ նոյնպէս եւ աւելին պիտի վայելէք ներկայ ըլլալով Մուրատեան Վարժարանի աշակերտներու կողմէ ներկայացուած թատերական հանդէսին:

Կը ներկայացուին՝

Ա.— ԱՆԻԾԵԱԼԸ, ընտանեկան յուզիչ եւ անզուգական տրամը, երեք արար եւ հինգ պատկեր:

1. LA FAUSSE MONNAIE
2. LES DIABLES ROUGES

Զաւեշտ անզուգ ծիծաղի — մէկ արար:
Երգախառն զաւեշտ մէկ արար:

Փութացէք ապահովել ձեր տոմսերը դիմելով՝

Exerjean S., 40 La Canebière.

Chehikian Aram, Pharmacie Centrale,
1. Bld. d'Athènes.

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.
Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. Հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 21 ԱՊՐԻԼ
MERCREDI 21 AVRIL 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7350 30e ANNEE
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2761

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ԱՂԵՐՍԱԳԻՆ ԱՂԱՂԱԿ»

Բացատրութիւնը փոխ կ'առնենք Երուսաղէմի «Սիոն»էն, որ ահազանգ մը կը հնչեցնէ 1954 Մարտի խմբագրականով։

Երրորդ եւ վերջին խմբագրականն է այս, «Երուսաղէմի Աթոռը երէկ եւ այսօր»։ Եւ տեսակ մը վերջնագիր։

Պատրիարքական պաշտօնաթերթը պարզելով Աթոռին պատմական դերը, ազգային թէ միջազգային տեսակէտէն, կը ներկայացնէ անոր ներկայ տագնապը, իբրեւ հետեւանք Պաղեստինի պատերազմին եւ ուրիշ քաղաքական դէպքերու։

— «Ծանր ու դժնդակ է մեր կացութիւնը, եւ վտանգի ենթակայ են մեր իրաւունքները. մեր ժողովուրդին կը մնայ զանոնք փրկելու գործը»։

Տագնապը կը տեւէ վեց տարիէ ի վեր, եւ դեռ վախճանը չերեւար։

Ուստի, Միաբանութիւնը հարկ գտած է «աղերսագին կոչ» մը ուղղել։

Եթէ «այս վերջին կոչը չգտնէ իր կարելի արձագանգը», պիտի հարկադրուին կարգ մը ծանրակշիռ միջոցներ ձեռք առնել, ինչպէս կ'ազդարարէ խմբագրականով։

1. «Պիտի պարտաւորուինք դադրեցնել պարենաւորման օժանդակութիւնը Երուսաղէմի մեր ժողովուրդին, որոնց (որուն) թիւը շուրջ հազարի կը հասնի»։ Հետեւանքը — *«Մեր ժողովուրդի այդ չքաւոր սակայն պատուական տարրը պիտի ստիպուի իր կարգին ափ առնել օտար դուռներ, զոհ դառնալով միջոցառնութեան»։*

2. «Պիտի ստիպուինք զոցել Ս. Աթոռոյ ժառանգաւորաց վարժարանն ու Ընծայարանը»։ «Տրտում բայց ակամայ այս արարքը ոչ միայն լայն վէրք մը պիտի բանայ Ս. Աթոռոյ սրտին վրայ, այլեւ պատճառ պիտի դառնայ որ նուազած Միաբանութեան անդամները ի վիճակի չըլլան այլեւս կատարելու Ս. Աթոռոյ պահպանման գործը, դնելով ազգային այս ժառանգութիւնը ստոյգ եւ վերահաս վտանգի մը առջեւ»։

3. Պիտի ստիպուինք տակաւին դադրեցնել մեր կրօնական եւ մշակութային հրատարակութիւնները։

Ուրեմն, Ս. Յակոբեանց դարաւոր Աթոռը վտանգուած է ամէն կերպով եւ կը կարօտի անմիջական օգնութեան։

Առաջին անգամ չէ որ ծանր տագնապի մը կը մատնուի այս 1500ամեայ հաստատութիւնը, եւ ժողովուրդը միշտ ալ օգնութեան հասած է, Շղթայակիր պատրիարքներու միջոցաւ, հանգանակութիւններով, մեծագումար նուէրներով եւ ուխտաւորութեամբ։

Միջանկեալ, իր հաշուական խնդիրներն ալ դարձած են կատարեալ Փանամա, զբաղեցնելով Պոլսոյ ազգ. իշխանութիւնները։ Քանիցս քննիչներ ղրկուած եւ տեղեկագիրներ կազմուած են, բարեկարգութեան առաջարկներով։ Ամենավերջին քննիչը հանդուցեալ Ոսկան Մարտիկեանն էր, որուն ելմտական բարեկարգութեան ծրագիրը դեռ անցեալ տարի մէջտեղ հանուեցաւ։

Գալով ներկայ ելեւմուտքին, որեւէ ստոյգ տեղեկութիւն չունինք։

Մեր ամբողջ գիտցածը այն է որ վանքին հասութաբեր կալուածները կը գտնուին Երուսաղէմի նոր թաղամասին մէջ, ուրեմն Իսրայէլի ձեռքը։

Երուսաղէմի ճակատագիրը վերջնապէս վճռուած չըլլալով, այս կալուածական խնդիրն ալ կը մնայ առկախ։ Եւ, ահա վեց տարի է որ վանքին ելեւմուտքը կ'ապահովէն պարբերական հանգանակութիւններով եւ զանազան նուէրներով։

Հարցում մը, այս առթիւ. — Ինչպէս յոյս չկա՞յ որեւէ համաձայնութեան յանգելու Իսրայէլի հետ։ Սպառա՞ծ են բոլոր միջոցները, ազգային թէ միջազգային։

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ԴԱՀԼԻՃ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ ՎԱՐՉԱՊԵՏՈՒԹԵԱՄԲ ԳՆԴ. ՆԱՍԸՐԻ

ԶՕՐ. ՆԵԿԻԲ ԿԸ ՄՆԱՅ ՄԻԱՅՆ ՆԱԽԱԳԱՀ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ

Նորէն յեղաշրջում Եգիպտոսի մէջ։

Կիրակի օր, 18 ապրիլ, զօր. Նեկիպ հրաժարեցաւ վարչապետութենէ եւ Յեղ. Խորհուրդը անմիջապէս վարչապետ նշանակեց գնդ. Կամալ Ապտէլ Նասըրը, որ հաւանելով, օրինական երդումը կատարեց, իր 21 նախարարներուն հետ։

Նոր դահլիճին մէջ առնուած են երկու անդամներ եւս Յեղ. Խորհուրդէն, իսկ հինգ ոչ-զինուորական նախարարներ դուրս ձգուած են։ Գնդ. Նասըր իր առաջին յայտարարութեան մէջ կ'ըսէ. — «Նոր դահլիճը պիտի շարունակէ այն քաղաքականութիւնը որուն վրայ հիմնուած է յեղափոխութիւնը մինչեւ այսօր։ Ոչ մէկ փոփոխութիւն ներքին կամ արտաքին քաղաքականութեան մէջ»։

Նոր դահլիճին առաջին նիստը հազիւ մէկ ժամ տեւեց։ Այս առթիւ հրատարակուեցան կարգ մը հրամանագիրներ որոնց մէկուն համաձայն գնդ. Նասըր պիտի գործէ նաեւ իբրեւ զինուորական կառավարիչ, շարունակելով պաշարման վիճակը։ Այդ հանգամանքով ան իրաւունք ունի բոլոր անհրաժեշտ միջոցները ձեռք առնելու, յանուն բարեկարգութեան, ամբողջ երկրին մէջ։ Յեղ. Խորհուրդին միւս որոշումներն են. — 1. Ընդունիլ Նախագահ Նեկիպի հրաժարումը վարչապետութենէն. — 2. Վաւերացնել նոր նախարարներուն պաշտօնը։

Վերջին երկու ամիսներու ընթացքին երկրորդ անգամ է որ գնդ. Նասըր վարչապետութեան կը կոչուի։ Անցեալ Փետր. 25ին զօր. Նեկիպ հրաժարեցաւ նախագահութենէ եւ վարչապետութենէ։ Յեղ. Խորհուրդը, որ մենատիրական ձգտումներ կը վերագրէր անոր, վարչապետ նշանակեց գնդ. Նասըրը, Գնդապետը դարձաւ նաեւ մնայուն նախագահ Յեղ. Խորհուրդին, եւ առժամապէս պիտի վարէր հանրապետութեան նախագահութիւնը։ Երեք օր ետք, զօր. Նեկիպ նորէն նշանակուեցաւ նախագահ։ Մէկ շաբաթ ժողովրդական ցոյցեր կատարուած էին ի նպաստ իրեն։ Կառավարական զեկոյցը կ'ըսէր թէ գնդ. Նասըր պիտի մնայ վարչապետ, ինչպէս եւ նախագահ Յեղ. Խորհուրդին։

Մարտ 8ին զօր. Նեկիպ վերստացաւ վարչապետութեան եւ Յեղ. Խորհուրդի նախագահութեան պաշտօնները, չորս ժամուան ժողովէ մը ետք, եւ գնդ. Նասըր մնաց փոխ-վարչապետ։ Զօր. Նեկիպ կ'ուզէր սահմանադիր ժողով մը կազմել Յուլիսին, ազատ ընտրութեամբ եւ իշխանութիւնը յանձնել ոչ-զինուորական կառավարութեան մը։ Բայց Յեղ. Խորհուրդը նորէն միջամտեց, ետ առնել տալով այս որոշումը։

Կիրակի օր առաջին անգամ էր որ զօր. Նեկիպ կը վերսկսէր աշխատիլ, տասնօրեայ հանգիստէ մը վերջ։ Թերթերը կը գրեն թէ նախագահին առողջական վիճակը թոյլ չէր տար շարունակել վարչապետութիւնը։

Նոր դահլիճէն դուրս ձգուած հինգ նախարարները ականաւոր դէմքեր էին, ելմտագէտ եւ վարչագէտ եւ կը վարէին հետեւեալ նախարարութիւնները. — առեւտուր եւ ճարտարարուեստութիւն, հանրօգուտ շինութիւններ, առողջապահութիւն, հանրային կրթութիւն, տնտեսական գործեր։

× Անգլ. աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ զինուորական ինքնաշարժ մը յարձակում կրեց Փորթ Սայիտի մէկ փողոցին մէջ, խումբ մը Եգիպտացիներու կողմէ։ Զինուորներէն մէկը փորէն վիրաւորուելով կառքէն վար ինկաւ։ Հիւանդանոց փոխադրեցին, բայց մեռաւ։ Յարձակողները փախան նոյն ինքնաշարժով, միասին տանելով միւս զինուորը։ Իսկ եգիպտական աղբիւրէ կը ծանուցանեն թէ անգլիացի պահակ մը սպաննեց Եգիպտացի մը, երբ կը փորձէր նաւակ մը գողնալ Փորթ Սայիտի մէջ։

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԱ

ԿՌԻՒՆԵՐԸ ԿԸ ՍԱՍՏԿԱՆԱՆ

Անցեալ օր հեռագիրները կը հաղորդէին թէ Մ. Նահանգները զինուոր պիտի ղրկեն Հնդկաչին, եթէ Ֆրանսացիները քաշուին։ Հանրապետութեան փոխ-նախագահը, Նիքսըն, եւս յայտարարեց թէ Մ. Նահանգները պիտի միջամտեն, եթէ Ֆրանսացիները քաշուին, ինչ որ անհաւանական է։

Այս յայտարարութեան վրայ, Բշ. օր արտաքին նախարարը, Ճ. Ֆ. Տըլըս Այզընհաուըրի հետ խորհրդակցելէ վերջ, բացատրեց թէ «անհաւանական է» որ ամերիկեան զինուոր ղրկուի Հնդկաչին, եթէ Ֆրանսացիները քաշուին։ Նախարարը մասնաւորապէս չեշտեց թէ իր անձնական կարծիքն է որ կը յայտնէ եւ նախագահին անունով չի խօսիր։

Այս առթիւ հրատարակուած զեկոյցի մը մէջ Ճ. Տըլըս կ'ըսէ. — Նախագահին զեկուցում տուի վերջերս կատարած ճամբորդութեանս մասին եւ միասին քննեցինք Հնդկաչինի կացութիւնը։ Հաստատեցի թէ Լոնտոնի եւ Փարիզի մէջ կ'ըմբռնեն համայնավարութեան զինեալ մըտանգը ազատ աշխարհի կենսական շահերուն համար։ Ամէնքն ալ կ'ընդունին թէ ուղղակի շահակից ազատ ազգերը պէտք է քննեն հաւաքական պաշտպանութեան ցանցի մը խնդիրը։ Հարաւ. արեւելեան Ասիոյ ազգերն ալ նոյն կարծիքն ունին։ Հնդկաչինի համայնավարները Չինաստանէն քաջալերուելով գործեցին այն ենթադրութեամբ թէ Տիէն Պիէնի մէջ արագ եւ դիւրին յաղթանակ մը շահելով պիտի կրնան տիրել ամբողջ հարաւ. արեւելեան Ասիոյ։ Բայց այս հաշիւը ի դերեւ ելաւ շնորհիւ Տիէն Պիէնի քաջարի պաշտպաններուն։ Համայնավար առաջնորդները անգամ մը եւս իմացան թէ ազատ աշխարհին կամքը չի կրնար խորտակուիլ բռնութեամբ կամ ահաբեկումով։ Ժընեւ երթալով վայրագ նուաճումի շխարտեց արեւմտեան ազգերու դիմադրութեան կամքը, այլ յանդեցաւ Ատլանտեան դաշինքին։ Այն բուռն կռիւները որ այժմ կը մղուին Հնդկաչինի մէջ, ինչպէս եւ Լաոսի եւ Քամպոճի դէմ գործուած զինեալ յարձակումը երբեք նահանջականութեան ոգի մը չեն ստեղծեր։ Ընդհակառակն, կը մղեն ազատ ազգերը միջոցներ ձեռք առնել, պաշտպանելու համար այդ կարեւոր շրջանը համայնավար տիրապետութեան դէմ։ Այսպէս վարուելով մենք լաւագոյն պատեհութիւնները կ'ապահովենք, խաղաղութիւնը վերահաստատելու համար Ժընեւի ժողովին մէջ, ազատութեամբ եւ արդարութեամբ»։

× Վերջին լուրերու համաձայն, կռիւները կատաղօրէն կը շարունակուին Տիէն Պիէնի շուրջը։ Ըմբոստները յաջողած էին ճեղքեր բանալ դէպի բերդին օդակայանը, բայց ետ մղուեցան, ամրանալով նոր դիրքի մը վրայ։ Վեց շաբաթէ ի վեր Ֆրանսական հրամանատարութիւնը օդանաւերով կ'ապահովէ պաշարուած բերդին պարենաւորումը։

·························

ՄԱՐԵՇԱԼ ԹԻԹՕ մեկնեցաւ Թուրքիայէն եւ Յունաստան պիտի երթայ մօտերս, փարատելու համար կարգ մը թիւրիմացութիւններ՝ պալքանեան զինակցութեան մասին։ Յոյները դժգոհ են որ իրենց կարծիքը չէ առնուած Անգարայի խորհրդակցութեանց ատեն։

ՄԵՐ ՖՐԱՆՍԱՑԻ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐԸ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

★

«Յուսաբեր»ի վերջին թիւերէն կ'իմանանք թէ Պ. Պ. Ժան Պալառ, բանաստեղծ Լիւք Անտրէ Մարսէլ եւ Պ. Կ. Փոլատեան Փորթ Սայիտ հասած են ապրիլ 10ին, փոթորկալի ճամբորդութենէ մը ետք, յոգնած եւ քնատ։ Յաջորդ օրն իսկ առաջնորդուած են Գահիրէ ուր իրենց պանդոկին մէջ հանգստանալէ վերջ ներկայ եղած են Հ. Մ. Ը. Մ. Արարատի քառամեակի հանդէսին։ Հայ մարզիկներու յաջողութիւնը խոր տպաւորութիւն ձգած է Ֆրանսացի հիւրերուն վրայ, որոնք ըսեր են, — «Ֆրանսայի Հայերը այսպիսի հրաշալի կազմակերպութիւն մը չունին»։

Առաջին դասախօսութիւնը տեղի ունեցած է չորեքշաբթի, 14 ապրիլ։ «Յուսաբեր»ի թատերասրահին մէջ։ Դասախօսն էր Պ. Փոլատեան, նախագահը՝ Պ. Ժան Պալառ, զոր ներկայացուցած է Շ. Նարդունի։ Պ. Լիւք Անտրէ հայկական կտորներ նուագած է դաշնակի վրայ, Ուրիշ դասախօսութիւններ եւս տրուած են, հայերէն թէ ֆրանսերէն, Գահիրէի եւ Աղեքսանդրիոյ մէջ։

Հիւրերը Զատկի երկուշաբթի օրը մեկնած պիտի ըլլային Պէյրութ։

× «Յուսաբեր» ընկերակցութիւնը եւ Համազգայինի Գահիրէի վարչութիւնը Ապրիլ 11ին ընդունելութիւն մը սարքած են թատերասրահին մէջ, հրաւիրելով արաբական մամուլի եւ մտաւորականութեան ներկայացուցիչները։ Ներկայ եղած են բազմաթիւ արաբ եւ հայ հրաւիրեալներ, ծանօթանալով Ֆրանսացի հիւրերուն հետ, սիրալիր մթնոլորտի մը մէջ։

Յաջորդ օրը սեղան մը սարքուած է ի պատիւ Ֆրանսացի հիւրերուն։ Մանրամասնութիւնները՝ վաղը։

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Հալէպի «Արեւելք»էն ուրախութեամբ կ'իմանանք թէ Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեկան մրցումները, որոնք անցեալ տարի տեղի չունեցան քաղաքական պատճառներով, այս տարի արտօնուած են նոր իշխանութեան կողմէ։ Այս մրցումները տարիներէ ի վեր կը կատարուին Զատկի Ա. եւ Բ. օրերը, մեծ խանդավառութիւն ստեղծելով։

ԶԻՆԱԹԱՓՈՒԹԵԱՆ ԺՈՂՈՎԸ

Ազգաժողովին զինաթափութեան յանձնախումբը նիստ գումարեց ապրիլ 19ին, քննելու համար գաղտնի բանակցութեանց խնդիրը։ Անգլիական պատուիրակութիւնը առաջարկեց այդ բանակցութիւնները կատարել մասնախումբի մը միջոցաւ, անդամակցութեամբ Մեծն Բրիտանիոյ, Քանատայի, Ֆրանսայի, եւ Մ. Նահանգներու եւ Խ. Միութեան ներկայացուցիչներուն։ Բանաձեւին համաձայն, այս մասնախումբը անմիջապէս գործի ձեռնարկելով, իր տեղեկագիրը պիտի ներկայացնէ մինչեւ Յուլիս 15։ Անգլ. պատուիրակը առաջարկեց նաեւ որ մասնախումբը իր առաջին ժողովը գումարէ Ազգաժողովի պաշտօնատան մէջ, յետոյ շարունակէ Լոնտոնի մէջ։ Պ. Վիշինսկի անմիջապէս հասկցուց թէ պիտի մերժէ անգլ. բանաձեւը, եթէ ծրագրուած բանակցութեանց չմասնակցին Հնդկաստանը, Չինաստանը եւ Չեխոսլովաքիան։

Հարկ եղաւ նիստը յետաձգել, որպէսզի պատուիրակները կարենան ելք մը գտնել այս նոր դժուարութեան առջեւ։ Երբ նիստը վերսկսաւ, անգլ. պատուիրակը յայտարարեց թէ չի կրնար ընդունիլ Հնդկաստանի, Չինաստանի եւ Չեխոսլովաքիոյ մասնակցութիւնը։ Ֆրանսական պատուիրակն ալ ըսաւ թէ հակառակ է Չինաստանի եւ Չեխոսլովաքիոյ մասնակցութեան։

Խնդիրը քուէարկութեան դնելով, մէկի դէմ (Խ. Միութիւն) 9 ձայնով մեր-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

Ա. ՄԻԿՈՅԵԱՆ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Բ.— ԿԸ ՋԱՂԿԷ ՐԱՖՖԻԻ, ՊԱՏԿԱՆԵԱՆԻ ԵՒ Ե. ՉԱՐԵՆՑԻ ԴԷՄ ԳՈՐԾՈՒԱԾ ԱՐԱՐՔՆԵՐԸ

Նախորդ յօդուածի մէջ համառօտակի պարզեցինք թէ ինչ կը հասկնայ «սխալ վերաբերումի», զոր Բերիայի կողմէ պաշտօնի կոչուած Արութինով ու իր [illegible]ները ցոյց տուած են [illegible] ժառանգութեան հանդէպ։ Բառ չինք թէ այդ հարցի մասին քանի մը տարիներով խօսած է կենտկոմի նոր քարտուղարը, Ս. Թովմասեանը, առանց, սակայն, բացորոշապէս դատապարտելու Արութինովի եւ իր գործակիցները։ [illegible] գործիչներուն մէջ։

Տարբեր եղած է այս մասին Ա. Միկոյեանի խօսքը, զոր արտասանած է Երեւանի մէջ մայիսի 11ին Գեր. Խորհուրդի ընտրութիւններու առթիւ Օփերայի թատրոնի մէջ կազմակերպուած մեծ ժողովի ժամանակ։

Միկոյեանի խօսքը եղած է խիստ կտրուկ։ Ան իր միտքերը չէ մթագնած [illegible] արտայայտութիւններով, ինչպէս ըրած է Ս. Թովմասեան։

— «Բոլորը գիտեն, *ըսած է Ա. Միկոյեան,* որ մեր պարտիան ընդունելով առաջաւոր ամէն բանի նշանակութիւնը, խնամքով պահպանում է ժողովրդի կուլտուրական (*մշակութային*) ժառանգութիւնը, ճանաչողութեամբ իւրացնելով այդ ժառանգութիւնը եւ օգտագործելով սոցիալիստական շինարարութեան համար»։

Այս սկզբունքին կը հակասէ նիհիլիստական *վերաբերումը դէպի մշակութային ժառանգութիւնը։ Այդ կարգի «վնասակար* նիհիլիզմ» *հանդէս բերեր են Հայաստանի բոլշեւիկները։ Եւ իբրեւ օրինակ Միկոյեան կը յիշատակէ Ռափայէլ Պատկանեանի, Րաֆֆիի եւ Ե. Չարենցի հանդէպ ցոյց տրուած դատապարտելի վերաբերմունքը։*

— «Ճանն այնտեղ էր հասել, *կը յայտնէ վրդովումով Ա. Միկոյեան,* որ մի ժամանակ, երբ[illegible] է՝ պարտատոմսաւոր (*հասակից. տոմս ունեցող, այսինքն խելական բոլշեւիկներ՝ Ա. Խ.*) մարդկանց ձեռքով հանուեց էջմիածնում եղած Պատկանեանի արձանը եւ դադարեցուեց հայ գրականութեան կլասիկ (*դասական*) Րաֆֆու երկերի հրատարակութիւնը։

Ի հարկէ Պատկանեանի եւ Րաֆֆու որոշ երկերի մէջ, կան նացիոնալիստական (*ազգայնական*) որոշ երանգներ (*ուրեմն, միայն երանգներ՝ Ա. Խ.*)։ Բայց կարելի՞ է արդեօք, *կը բացագանչէ Ա. Միկոյեան,* դրա հիման վրայ հրաժարուել կուլտուրական այնպիսի ժառանգութիւնից (*այսինքն Պատկանեանի եւ Րաֆֆիի երկերէն*), որն արտացոլել է պարսկական եւ թուրքական կեղեքիչների դէմ հայ ժողովրդի հերոսական պայքարի մի շարք էջեր»։

Անշուշտ կարելի չէ։ Բայց կարելի չէ Հայաստանի հողին ունեցող եւ հայ մշակոյթի նախանձախնդիր մէկու մը համար։ Իսկ Բերիա-Արութինովներու ու անոնց կողմէ [illegible] «իդէոլոգիական ֆրոնտի» (գաղափարաբանական ճակատի) ղեկավար կարգուած Չ. Գրիգորեաններու, Ց. Ծամհկոնեաններու, Գ. Հայրեաններու (Պրաւդայի թղթակից), Գ. Բոբեաններու (Րաֆֆիի դէմ գրուած յօդուածի հեղինակ), Հ. Մկրտիչեաններու (նոյնը) եւ ասոնց նմաններու համար Պատկանեանի արձանի վանդալական խորտակումը եւ Րաֆֆիի երկերու հրատարակութեան խափանումը ոչ միայն կարելի, այլ եւ անհրաժեշտ արարք մըն է, որովհետեւ կ'ապահովէ անոնց համար կուսակցական դիրքի բարձրացում եւ հանդստաւէտ կեանք։

Րաֆֆիէն ու Պատկանեանէն վերջ Ա. Միկոյեան կ'անցնի Բերիա-Արութինովի միւս զոհին՝ Եղիշէ Չարենցին։ *Վաւերական ձեւով յայտնի չեն մեզի Չարենցի մահուան պարագաները։ Որոշ է սակայն, որ ան եթէ չէ սպաննուած չէկիստներու գնդակով, յամենայն դէպս մահացած է կամ բանտի մէջ եւ կամ բանտարկութեան հետեւանքով։ Զայն ֆիզիքապէս ոչնչացնելէ ետք, հայ բոլշեւիկները արգիլքի տակ առին անոր գրական վաստակը եւ նոյնիսկ անոր անունին բարձրաձայն եւ հրապարակային արտասանումը համարեցին յանցանք։*

Եւ սխալած չենք ըլլար եթէ ըսենք, որ Ա. Միկոյեանի ճառին այն մասը, որ կը վերաբերի Չարենցին, ռումբի մը ազդեցութիւն ձգած ըլլալու է ունկնդիրներուն վրայ։

— «Ռեսպուբլիկայի (*Հայաստանի*) նախկին ղեկավարութիւնը, *ըսեր է Ա. Միկոյեան,* սխալ վերաբերմունք է ունեցել նաեւ դէպի սովետական ժամանակաշրջանի հայ տաղանդաւոր բանաստեղծ Եղիշէ Չարենցի ժառանգութիւնը, մի բանաստեղծի, որն իր ստեղծագործութիւնը նուիրել էր մասսաների ռեւոլուցիոն (*դանդուածներու յեղափոխական*) գործունէութեան գովերգմանը եւ մեր պարտիայի ու Սովետական պետութեան հիմնադիր մեծ Լենինին։ (Ծափեր)։ Չարենցի երկերը, որոնք աչքի են ընկնում բարձր վարպետութեամբ, տոգորուած են ռեւոլուցիոն պաթոսով (*յեղափոխական խանդով*) ու սովետական հայրենասիրութեամբ, պէտք է դառնան սովետական ընթերցողի սեփականութիւնը» (*)։

Ա. Միկոյեան կը մատնանշէ միայն այն սխալ վերաբերումը, զոր ունեցած է Բերիա-Արութինովի ղեկավարութիւնը դէպի Չարենցի գրական ժառանգութիւն։ *Ան չի խօսիր Չարենցի անձի հանդէպ ունեցած «սխալ վերաբերմունքի» մասին, որովհետեւ այդ «սխալ»ը իրականին մէջ* ոճիր մը եղած է, *գործուած բոլշեւիկներու կողմէ, զոր խոստովանիլ չի կրնար նոյնիսկ Միկոյեանը։*

Աւելորդ է ըսել, որ Միկոյեանի վերոյիշեալ ելոյթը անսահման գոհունակութիւն կը պատճառէ մեզի, ինչպէս որ պատճառած է, անտարակոյս, Հայաստանի բոլոր Հայերուն։ Խիստ յատկանշական է, որ Չարենցի մասին Միկոյեանի կողմէ եղած յայտարարութիւնները ունկնդիրները ընդունեցին են ծափերով, ինչպէս կը վկայեն «Ս. Հ.»ը եւ «Կոմունիստ»ը (12 Մարտ, Թ. 60)։ Այո, Հայաստանի մէջ, բացառութիւն կազմելով քանի մը նախանձոտ գրագէտներ եւ ազգադաւ չէկիստներ, բոլորն ալ, առանց խտրութեան, ուրախ են, որ չափով մը կ'ուղղուի հայ մշակոյթի հին եւ նոր գործիչներու հանդէպ ցոյց տրուած «նիհիլիստական վնասակար վերաբերմունքը»։ Բայց խնդիրը չի փակուիր Պատկանեանով, Րաֆֆիով ու Չարենցով։ Րաֆֆիի եւ Պատկանեանի հետ միասին պատուանդանէն վեր առեր ու ցեխի մէջ նետեր են Ստ. Նազարեանը, Գր. Արծրունին եւ բազմաթիւ ուրիշ անուանի գործիչներ։ Իսկ Չարենցի հետ միասին անհետացուցած են «սովետական ժամանակաշրջանի տաղանդաւոր» արձակագիր Բակունցը, ոչ պակաս տաղանդաւոր բանաստեղծ եւ արձակագիր Գ. Մահարին, Վ. Նորենցը եւ ուրիշ բազմաթիւ գրագէտներ ու մտաւորականներ, բոլորն ալ զոհեր «հայ ժողովրդի ոխերիմ թշնամի» Բերիայի։

Կը սպասենք, որ Ա. Միկոյեան ուղղէ նաեւ ասոնց հանդէպ ցոյց տրուած «նիհիլիստական» վերաբերումը։

Ա. ԽՕՆԴԿԱՐԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

(*) ԽՄԲ.— Ա. Միկոյեանի ելոյթը արդէն իր հետեւանքները ունեցած է Հայաստանի մէջ։ Երեւանի ձայնասփիւռէն ըսկսեր են արտասանել Ե. Չարենցի ոտանաւորները եւ կը պատրաստուին, ինչպէս կը յայտնէ նոյն ձայնասփիւռը, մասնաւոր երեկոյթ մը նուիրել Չարենցի։

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ԳԱՂՏՆԻՔԻ ՋՈՀ ՄԸ ԵՒՍ

Ինչպէս գրեցինք, Մ. Նահանգներու հիւլէական ռումբին հնարիչը, Րապըրթ Օփընհայմըր, պաշտօնանկ եղած է, գաղտնի մեղադրանքներով։ Օփընհայմըր աշխարհահռչակ գիտուն մըն է որ 38 տարեկանին կը վարէր ինը հազար մասնագէտներ եւ գիտուններ։

Շատ յաճախ ան գտնուած է Րոզվէլթի, Թրումընի, Այզընհաուըրի, գիտուններու, եւ զօրավարներու կողքին։ Տեղական թերթ մը կը գրէ թէ աշխարհահռչակ այս ուղեղը կարելի է բաղդատել միայն Այնշթայնի հետ։ Անոր պէս կը դասաւանդէ Մ. Նահանգներու Փրինսթըն ակադեմիային մէջ որ գիտական հետազօտութեանց կեդրոնն է։ Հրեայ է Այնշթայնի պէս, զաւակը գերման գաղթականի մը որ Նիւ Եորք հաստատուեցաւ անցեալ դարու վերջերը։

Մայրը նկարչուհի էր։ Երիտասարդ գիտնականը՝ Րապըրթ 1914ին իր ասպարէզը ընտրած ատեն կը վարանէր բանաստեղծութեան, գիտութեան եւ ճարտարապետութեան միջեւ։ Երբ ութ տարի ետք Հարվըրտ համալսարանը մտաւ, բանաստեղծ Մալարմէն խոր ազդեցութիւն գործեց իր վրայ։ Ինքն ալ ուզեց իմացական բանաստեղծութիւններ գրել Վալերիի նման։

Անօրինակ էր իր աշխատելու տենդը։ Ժամերով կը փակուէր համալսարանին մատենադարանը երբ գիտելիքները աւելի յառաջ կը տանէր քան դպրոցին ծրագիրը։ Լեզուագէտ է, եւ կը տիրապետէ Ֆրանսերէն, իտալերէն, հոլանտերէն, յունարէն, լատիներէն, չինարէն լեզուներուն։

1928ին Ամերիկա վերադարձաւ, Անգլիայէն, բայց տասներկու տարի ոչ ոք խօսեցաւ իր մասին։ Միայն իր աշակերտները կը ճանչնային զինք, ինչպէս եւ գիտնականներ, որոնք բոլորն ալ կը պաշտէին զինք։

1942 Յունիսին Րապըրթ Օփընհայմըր նշանակուեցաւ տնօրէն Լոս Ալամոսի գիտական աշխատանոցին եւ կը կատարէր գաղտնի աշխատանքներ որոնք պիտի յանգէին հիւլէական ռումբի գիւտին։ Հոն է որ ի մի հաւաքեց ինը հազար գիտնականներ որոնք այդ գործին վրայ կ'աշխատէին։ Շուքի մէջ կը պահէր ինքզինք, մինչդեռ իր աշակերտներէն [illegible] կը շահէին։

1945ի [illegible] հիւլէական ռումբին պայթումէն ետք, Նոր Մեքսիկայի մէջ, ուզեց հրաժարիլ եւ քաշուիլ Քալիֆորնիա։ Հրաժարականը մերժուեցաւ, որովհետեւ կառավարութիւնը պէտք ունէր իրեն։

Քանի մը ամիս հիւլէական ուժի յանձնախումբին նախագահ եղաւ եւ մինչեւ այս տարուան սկիզբը խորհրդատուն էր Հանրապետութեան նախագահին Տան եւ ազգային պաշտպանութեան Խորհուրդին։

Ինչպէս իր բոլոր աշխատակիցներուն նոյնպէս իրեն սարսափ կ'ազդէր չինուած հիւլէական ռումբին քանդիչ ուժը։ Կը մտածէր թէ ազգային սահմանները խախտած էին, թէ մարդկութիւնը պէտք է միանար գիտութեան յաղթանակին համար։

1949ին երբ Թրումըն յայտարարեց թէ Ռուսերն ալ հիւլէական ռումբ ունին, ամերիկացի ժողովուրդը իրար անցաւ։ Այս Թուականին էր որ ամերիկացի ծովակալ-զօրավար մը՝ Սթրաուս հիւլէական ուժի յանձնախումբին նախագահը յայտարարեց թէ չորս տարիէ ի վեր յանձնախումբին

ԱՅՆ ԴԺԲԱԽՏ ՕՐԵՐԷՆ

(ԵՐ. ԱԴԱՄԵԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԸ)

★

Վերջին օրերուն պարկով ռումբեր տարած էի եւ պահած, Գ. Աւետիսեան ներկայ էր։ Վատօղին գիտնալով հանդերձ, որ իր մատնութիւնը զինքը պիտի չփրկէ կը պնդէր։

Բանտին մէջ իրար կը բռնուէինք։ Մահը աչք առած, եթէ թոյլ տային պիտի խեղդէի այդ իժը, սակայն ընկերները, ինչպէս Արտաշէս Տէր Ստեփանեանը, Կ. Սիվրիհիսարեան, Սեդրակ Աւետիսեան եւայլն կ'արգիլէին։ Կը համոզէին զիս եւ կը պախարակէին Գրիգորը։ Ու այսպէս ամիսներ տեւեց մեր տառապանքը։

Հ. Յ. Դ. Իզմիրի կազմակերպութիւնը ինչպէս ամէն տեղ գաղտնի էր եւ իր մարտական խումբերու կազմը ունէր։ Ամէն խումբ միայն իր ընկերները կը ճանչնար, իսկ խմբապետները կը պահէին ներքին յարաբերութիւնները։ Մարտական խումբերը պարտաւոր էին հետեւիլ մասնաւոր դասընթացքի մը։ Ամէն շաբաթ կը բարձրանայինք քաղաքին բարձունքները, հոն՝ կը կատարէինք մարզանք եւ նշանառութիւն։ Այդ դպրոցը մեզի սորվեցուց փամփուշտ լեցնել, ձեռնառումբ պատրաստել ուժանակով եւ զանազան հրաբանիւթերով։ Մեր շաբաթական ժողովներուն մէջ կը ստանայինք կուսակցական եւ ազգային-քաղաքական կրթութիւն, կ'ուսումնասիրէինք Հայաստանի աշխարհագրական դիրքը, բնակչութիւնը եւն.։ Մասնաւորաբար կը սերտէինք Ֆետայիներու կեանքէն դրուագներ, անոնց կռուի եւ ռազմավարութեան ձեւերը, անոնց ապրելու եղանակը, սնունդը եւ վերջապէս տառապալի կեանքը։

Այս բոլորին նպատակն էր պատրաստել ռազմիկներ, ի հարկին կռուելու համար։ Այդ աշխատանքները զուր չանցան։ Միայն ինծի ծանօթ նեղ շրջանակէն երեք հոգի դիմում կատարեցին երթալ միանալու մեր պաշտելի հայդուկներուն, սակայն անյարմար նկատուեցաւ ընդ առաջ երթալ անոնց փափաքին։ Երկու ընկերներ միայն յետագային հասան իրենց նպատակին, մեկնեցան Հայաստան, մասնակցեցան հայ-թրքական պատերազմին, տեսան հայրենիքի ազատագրումը։ Դժբախտաբար բոլշեւիկեան գրաւումէն ետք, մէկը եկաւ Իզմիր, Գրճ Յակոբ Հայրապետեան Յունաստան գնաց ուր եւ մեռաւ, իսկ Մկրտիչ Թօքաճեան՝ Հիւս. Ամերիկա։

Ահաւոր էր մեր չարչարանքը Իզմիրի բանտին մէջ։ Երկար ամիսներ տառապեցանք։ Առաւօտ մը կանուխ սաստիկ ցուրտ էր, հակառակ ծովեզերք ըլլալուն։ Մեզ կանչեցին։ Բոլոր բանտարկեալ ընկերներս հանեցին իրար կապեցին եւ ոստիկաններու պահակներուն տակ, քաղաքին կայարանը տարին։

Ինչ սահմռկեցուցիչ էր տեսարանը։ Բոլորս մոռցած էինք մեր խաչելութիւնը, երբ մեր ծնողքներն ու ընտանիքները տեսանք, ծեր, պառաւ, երախայ բոլորը հոն հաւաքուած։ Ահա հոս էր որ կը հասկնայինք մեր թշուառութեան խորութիւնը, արիւնարբու ճիւաղը մեզմով չէր գոհացած, մեր պարագաներն ալ աքսորի էր դատապարտած։ Ընկերներս չէին աքսորուած, չէին չափած Տէր Զօրի ահաւոր սպանդանոցի ճամբան, ես կը տեսնէի եւ կը զգայի մեզի սպառնացող վտանգներն ու մահը։

Հոս էին ընկերներ Արտաշէս Ստեփանեան, Սուրէն, Վարդան Մըրըրեան Իտատի վարժարանի ուսուցիչ, Մկրտիչ Թօփուզեան ընտանիքով, Հայկ Սէֆէրեան ծնողքով, Կարապետ Սիվրիհիսարեան, եղբայրը (համակիր) ընտանիքով եւ ազգականներով։ Վահան Ալակէօզեան (մատնիչ) մօրը հետ եւ ես եղբայրներուս, (համակիրներ) հօրս մօրս հետ։ Յակոբ Մկրտիչեան Մշեցի Դաշնակցական եւ անթիւ գաղթականներ։

Իզմիրէն կը մեկնէինք բոլորս թխմուած մէկ բեռնակառքի մէջ, ծերերը չնչահեղձ կը տառապէին։ Փոքրիկ պատուհանն անգամ գոցած էին անխիղճները։

Իզմիր մնաց վտանգի վասակը, Գրիգոր Աւետիսեան եւ ցարդ չեմ գիտեր ինչ եղաւ։

Մեր առաջին հանգրուանն էր Աֆիոն Գարահիսար։ Հոս մեզ կը բաժնեն գաղթականներէն՝ իբրեւ վտանգաւոր յեղափոխականներ, կը բանտարկեն կենդանիներու ախոռէն աւելի գէշ սենեակի մը մէջ, իրարու վրայ նետուած քուրջի կտորներու նման, տարրական սնունդէ զրկելով, բնական պէտք ընելու անգամ հնարաւորութիւն չեն տար։

Սուինաւոր պահակը ամէն վայրկեան մահ կը սպառնայ։ Կեանքը ամենադժնդակ պարագաներուն տակ անգամ քաղցր է։ Այս վայրագութեան առջեւ, կմախք դարձած, մահուան ուրուականը ամէն վայրկեան կը ցցուի աչքիդ առջեւ։

Դուրսը կ'առաջարկեն իսլամանալ, ծեծ, տանջանք, հալածանք։ Չեմ գիտեր քանի օր մնացինք այս սպանդանոցին մէջ, քանի մը դիակ հոս ձգելով մեկնեցանք դէպի Գոնիա։ Հոս մասամբ ազատութիւն կար։ Տեսանք ընկեր Սեդրակ Թոքաճեանը, «Աշխատանք»ի խմբագիրը եւ գրավաճառ որ աքսորուած էր առաջին առթիւ ձերբակալուած ընկերներու հետ։ Քաղաքին մէջ ազատ կը շրջագայէր։ Մնաց հաւատացեալ Դաշնակցական։ Շատ աշխատեցաւ մեզի օգտակար ըլլալու համար, սակայն մենք դատապարտուած էինք մահուան, պատեհ առիթով պիտի սպաննուէինք։

Յ. ՀԻՍԱՅԵԱՆ

(12) (Շար.)

դիւանաթուղթերուն մէջ անշարժութեան դատապարտուած էր ծրագիր մը որ կրնայ փրկել Ամերիկայի գերակայութիւնը, եւ որով ոչ ոք կը շահագրգռուէր։ Սթրաուս յանձնախումբի այն ատենուան նախագահին՝ Լիլիանթալի օձիքէն բռնեց։ Բուռն բանավէճ մը տեղի ունեցաւ եւ գիտնական մը՝ Անրիքօ Ֆէրմի Սթրաուսի կողմը բռնեց։ Օփընհայմըր ընդդիմադիրներուն կողմն էր։ Բոլոր ատոնք կը մտածէին թէ մարդկութիւնը պիտի կորսուի, եթէ շարունակուի հիւլէական ռումբերուն [illegible]։ [illegible] 1950ին Սթրաուս եւ Օփընհայմըր ծրագիրներուն միջեւ [illegible] պատասխան ջրածին ռումբին չինութեան [illegible]։

Բացայայտիներու ջարդէն խուսափելու համար Օփընհայմըր [illegible] չինել խորհրդային քաղաքներուն վրայ, պատասխանելու պարագային։ Այն ատեն Ս. Միութիւնն ալ պիտի խնայէր եւրոպական քաղաքներուն, եւ ճակատամարտը պիտի փոխադրուէր դարձեալ պատերազմի դաշտը։ Օփընհայմըր Փարիզ եկաւ իր տեսակէտը պարզելու զօր. Այզընհաուըրի, որ այն ատեն հրամանատարն էր Ատլանտեան ուժերուն։ Այզընհաուըր նպաստաւոր ընդունելութիւն ըրաւ անոր։ Օփընհայմըր եւ իր ընկերը Ամերիկա վերադարձան։ Ազգային պաշտպանութեան նախարարութիւնը բացառիկ նիստ գումարեց եւ բուռն վիճաբանութիւն տեղի ունեցաւ։ Ցամաքային բանակի ներկայացուցիչները համամիտ էին Օփընհայմըրի։ Օդային եւ ծովային ներկայացուցիչները անդրդուելի մնացին։ Օփընհայմըրի ծրագիրը թաղուեցաւ Ազգ. պաշտպանութեան նախարարութեան դիւանաթուղթերուն մէջ։

Տարի մը ետք Օփընհայմըր դարձեալ փորձեց։ Թելադրեց Թրումընի որ յայտարարութիւն մը հրատարակէ ըսելով թէ Մ. Նահանգները կը հրաժարին փորձել իրենց ջրածին ռումբը եւ թէ նախայարձակ պիտի նկատեն այդպիսի ռումբի մը փորձը ուրիշ որեւէ պետութեան կողմէ։

Մերժուեցաւ այս թելադրութիւնը որ հիմքն է Օփընհայմըրի դէմ եղած ամբաստանութեան զօր. Նիքըլսի կողմէ։ Օփընհայմըր առանձին չէ, իրեն հետ տասնեակ մը ուրիշներ ալ կը մեղադրուին, եւ Այզընհաուըրի անունն ալ խառնուած է գործին մէջ։

Օփընհայմըրի դէմ ամբաստանութեան մէջ դեր ունեցաւ նաեւ փրոֆէսօրի մը աղջիկը ձին Թէլլոք, որ զայն յարաբերութեան մէջ դրած էր ծայրայեղ ձախին (համայնավար)։ Գիտնականը մասնակցեցաւ ի նպաստ սպանիացի հանրապետականներու կատարուած հանգանակութեանց։ Ինք անդամ չէր համայնավար կուսակցութեան, որմէ յուսախաբ եղած էր գերմանեւխորհրդային դաշինքին հետեւանքով։ Կինը եւ եղբայրը նոյն կուսակցութեան անդամ եղած են ատեն մը։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՍԳԱՏՕՆԸ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

★

ՏԷՍԻՆ, 14 Ապրիլ (Յառաջ) — Ապրիլ 11ի կիրակի կէսօրէ վերջ մեր գաղութն էր յարգանքը մատոյց Մեծ Եղեռնի անհամար զոհերուն յիշատակին։ Անգամ մըն ալ ողբացինք անդարմանելի աղէտին վրայ։ 39 տարիներ վերջն ալ նոյնքան թարմ է [illegible] վէրքերուն յիշատակը։ Այդ վէրքը տակաւին չէ սպիացած եւ աւելի կը կոտտայ, երբ կը տեսնենք որ երէկի ջարդարարը կը նկատուի ազատասէր ու քաջարի, իսկ զոհը կը լքուի իր արդար պահանջներով ...

Ինչպէս նախորդ տարիները, այս անգամ ալ սգատօնը կազմակերպուած էր Թր. Բանակի Հայ Ռազմիկներու Միութեան կողմէ, մասնակցութեամբ Կրօն. Ընկերակցութեան [illegible] ծին եկեղեցւոյ մէջ տեղի ունեցաւ հոգեհանգստեան պաշտօն զատարագ, սպանդին մէկ միլիոն նահատակներուն համար։ Պատարագեց Անուշաւան աբեղայ։

Սգատօնը կատարուեցաւ Հ. Ե. Մ. Տան մէջ։ Օրուան նախագահ [illegible] Ս. Առաքելեան բացման խօսքով ոգեկոչեց նահատակներու յիշատակը։

Գեղարուեստական յատ կարճ բաժին մը կար։ Վիէնէն հրաւիրուած էր տիկին Ա. Թաղէոսեան, [illegible] ձայնով մեզ բոլորս համակեց տխրութեամբ։ Իր երկու մեներգները՝ «Անտունի»ն եւ «Կռունկ»ը երգուեցան խոր զգացումով։ Օր. Բրարիան Տապալեան արտասանեց Սիամանթոյի «Ափ մը մոխիր»։ Իսկ Օր. Մառի Լուիզ Առաքելեան, Վ. Թէքէեանի «Եկեղեցին Հայկական»։ Երկու արտասանութիւններն ալ գնահատելի էին ու վեհութիւն մը տուին սգատօնին։

Օրուան բանախօսն էր ծանօթ երգիծաբան Գ. Նշան Պէշիկթաշլեան։ Զինքը բնաւ լսած չէինք բեմէն։ Իր ամփոփ ճառովը պատկերալից ոճով կրցաւ խուսափել ճապաղութենէ։ Կենդանի օրինակներով ցոյց տուաւ Հայուն ստեղծագործ հանճարը եւ ձեռներէց ոգին՝ կեանքի բոլոր ասպարէզներուն մէջ։ Թուրք մտաւորականութեան վերապահութիւնը հանդէպ հայ մտաւորականութեան, ու անոր սնուցած գիւղական նախանձը՝ ի տես իրեն հպատակ Հայուն հսկայաքայլ յառաջդիմութեան։ Բացատրեց թէ Թուրք ննջադմիտ իշխանութիւնը ծրագրած էր բնաջնջել հայ ժողովուրդը, սակայն իրենց յոյսերը ցարդ ի դերեւ ելան։ Թուրքը այսօր ափսոսանքով կը փնտռէ Հայուն ձեռներէց ու ստեղծագործ ոգին։ Ցեռոյ բանախօսը նկարագրեց տարագրութեան չրջանէն դէպք մը — Գոնիայի կուսակալին պատասխանը, երբ զանգատներ կը յայտնէին — «Մենք կողոպտեցինք Հայուն ինչքը, իր ամբողջ հարստութիւնը, բայց չենք կրնար խլել իր խելքը»։ «Դժբախտաբար եթէ Թուրքը չկրցաւ խլել մեր խելքը, մենք պիտի զառնանք մեր զաւկը այդ խելքն ալ վրայ տալով, այսինքն՝ նորահաս սերունդը ուծացման գիրկը նետելով»։ Եւ թելադրեց ուժգնօրէն պայքար մղել այլասերման վտանգին դէմ, անվթար պահելով մեր ազգային տոհմին նկարագիրը։ Այլապէս ապագայ պատմիչը պիտի արձանագրէ թէ ամբողջ ժողովուրդ մը ինքնասպան եղաւ։ Անուշաւան աբեղայի պահպանիչով վերջ գտաւ ոգեկոչումի այս վեհաշուք երեկոն։

Ապրիլ 24ին տեղի պիտի ունենայ յարգանքի երեկոյ մը ողբացեալ Ա. Ահարոնեանի մահուան 6րդ տարելիցին առթիւ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. կոմիտէին։

Գ. Գ.

«ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐ»Ը ՊԵԼՃԻՈՅ ՄԷՋ

★

ՊՐՈՒՍԷԼ, (Յառաջ) — Երկար պատրաստութենէ ետք՝ ապրիլ 12ին տուինք թատերական մեր երեկոյթը Պրիւսէլի Արուեստի պալատի պզտիկ թատրոնին մէջ։

Ներկայ էր ընտրեալ հասարակութիւն մը, որ խանդավառութեամբ պատասխանած էր Տիկնանց Միութեան եւ Ուսանողներու հրաւէրին։ Բոլոր տոմսակները ծախուած էին՝ ապահովելով կոկիկ գումար մը Տիկնանց Միութեան բարեսիրական ձեռնարկներուն համար։

Ներկաները յուսախաբ չեղան եւ մեր ջանքերը պսակուեցան յաջողութեամբ։

Կատարեալ չէր անշուշտ ներկայացումը, բայց աւելի քան գոհացուցիչ էր։ Դերակատարները ոչ միայն մասնագէտներ չէին, այլ նոյնիսկ սիրող չէին կրնար համարուիլ։ [illegible]

Եւ [illegible] Վկայ՝ խանդավառ ծափահարութիւնները ներկաներուն, բուռն ծափերը եւ առողջ ծիծաղը։

Մասնաւորապէս ուշադրութեան արժանացան՝ Ժագ Երկաթեան [illegible] Աղբարի դերին մէջ, Յակոբ Խանճեան փաստաբան Օղսէնի դերին մէջ, Մ. Մարտիրոսեան եւ [illegible] Անուշ եւ Փայլակի դերերուն մէջ։ Յաջող խաղարկութիւն ունէր նաեւ Մարի Ալմիքեան կարճ բայց յատկանշական իր դերին մէջ։

Միւս դերակատարներն էին, Աւետիս Ֆէթթէյեան, Վերժին Սարգիսեան, Անիէս Պալյօեան, Տիգրան Շամլեան եւ Գրիգոր Շահինեան։ Բուշարոյի [illegible] պաշտօնը վիճակուած էր Օհաննէս Գալէմքերեանին։

Ամբողջ երեկոյթը ժամ [illegible] ներկաները մեծ հետաքրքրութեամբ հետեւեցան մեր խաղին եւ գոհ [illegible]

Այս յաջողութենէն [illegible] տինք գաղթային վարչութեան եւ Տիկնանց Միութեան։ Իրենց գործօն օժանդակութեամբ, այս մեր ձեռնարկին մեծ նպաստ մը բերին մասնաւորապէս Տիկին Էմիրզեան եւ Պ. Տէօվլէթեան (բեմադրիչ եւ դիմայարդար) ինչպէս նաեւ ուսանող դերակատարները։

Անգամ մը եւս շնորհակալութիւն կը յայտնենք բոլորին։ ՈՒՍԱՆՈՂ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

ՎԱԼԱՆՍ — Միչէլ Սինապեան քսան տարեկան, [illegible] Տէր եւ Տիկ. Գաբրիէլ Սինապեանի, որ անցեալ տարի չրջանաւարտ եղաւ Էմիլ Լուպէ քոլէժէն, ներկայիս կը յաճախէ Լիոնի [illegible] համալսարանը, իրեն հետ ունենալով ուրիշ հայ ուսանող մը [illegible] տարակութեան եւ ընդունակութեանց։

Վալանսի հայ գաղութը վերջին 20 տարիներու ընթացքին ունեցած է հինգ չրջանաւարտներ նոյն քոլէժէն — Պ. Վահէ Նալպանտեան, Պ. Աւճեան, Պ. Մակարեան, Օր. Աբրահամեան եւ Պ. Միչէլ Սինապեան։

Աշոտ Պ.

✕

ՎԱՆՔ[illegible]

ՆԻՄ, 14 Ապրիլ — Սիրելի «Յառաջ», Ինչպէս միշտ [illegible] շատ մը տառապանքներ ամոքելու համար, խնդրեմ քանի մը տողերն ալ արձանագրէ, փրկելու համար քոյր եւ եղբայր մը որոնք պաշտպան մը կը փնտռեն։

Անչափահաս են երկուքն ալ։ Աշխէնը 13 տարեկան, ուշիմ է, յառաջացած իր դասերուն մէջ, կ'ուզէ «Դպրոցասէր» մտնել, [illegible]։ Իսկ մանչուկը [illegible] մը, ինը տարեկան կը փափաքի Փարիզ Մուրատեան վարժարան յաճախել։

Մայրը՝ անհեցուկ կին մը, [illegible] Կ'ուզէ որ [illegible] նորէն գոնէ երկուքը հայեցի դաստիարակութիւն ստանան, բայց ի վիճակի չէ ծանր ծախսերը ստանձնելու։

Ուստի, «Յառաջ»ի միջոցաւ կը դիմէ ազգանուէր [illegible], որպէսզի բարեհաճին հոգալ ծախսերը, ի յիշատակ Մեծ Եղեռնի նահատակներուն։

Հասցէն կարելի է խնդրել «Յառաջ»էն։

Հ. Մ.

ՊԵՏՐՈՍ ԴՈՒՐԵԱՆԻ «Տրտունջք»էն հատուած մը հրատարակած է Պոլսոյ Աղշամը, գրական բաժինին մէջ։ Թերթը Պետրոս Դուրեանը կը նկատէ Հայերու ամենէն նշանաւոր բանաստեղծներէն մէկը։

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ վանքին պաշտօնաթերթը, «Սիոն», չափազանց տպաւորիչ կը ցուցնէ վանքին տնտեսական վիճակը, վերջին խմբագրականով (1954 Մարտ)։ Պիտի անդրադառնանք։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (62)

ԿԱՆԱՁԵՆՑ ՀԱՐՍԸ

■

ԵՐԿՐՈՐԴ ԳԼՈՒԽ

Խաղաղութիւն կար ամէն կողմ, ծովը միայն արթուն էր եւ կը խօսէր ցամաքին հետ ...։

Յաջորդ առտու Տիգրանի առաջնորդութեամբ խումբը վանքին բակը կը մտնէր, ուր Տիգրանը պիտի խօսէր Ս. Խաչ վանքին չինութեան մասին պակաս ձգած պատմութիւնը։ Շուշիկն ու Արեգնազը անհամբեր էին։

Տիգրան սկսաւ.

— Ահա վանքին արեւելեան պատը, քանդակազարդ, ճոխ զարդերով, սակայն՝ Ադամը, միւսը՝ Եւան, մեր նախահայրն ու նախամայրը, անոնց մէջտեղը՝ կենաց ծառը, իր արգիլուած պտուղովը, որուն փաթթուած է օձը...։ Ցեկեկէլը տեսէք, Սամսոնը՝ ձեռքը առիւծի բերանը կը խոթէ, ապա՝ Ամովսը, Ս. Թէոդորոսը, Ս. Սարգիսն ու Ս. Գէորգը ձիերու վրայ նստած, Ս. Սարգիսը՝ վիշապ մը կը սպաննէ, Ս. Գէորգն ալ՝ յովազ մը, Գագիկ Թագաւորը ծալապատիկ նստած է, աջ ձեռքին մէջ դաւաթ մը՝ ձախ ձեռքը երկարած է ողկոյզի մը, քովը՝ երկու ծառաներ, մէկը նուռ կը քաղէ, եւ միւսը՝ խաղող։

— Օ, ինչ գեղեցիկ յղացում ու գործ։

— Այո, Արեգնազ, գեղեցիկ յղացում ու գործ, այս ալ վանքին արեւմտեան պատն է, այս հսկայ բարձրաքանդակը Գագիկ Թագաւորն է, թագը գլխուն, գոյնզգոյն վերարկուով եւ կուրծքին վրայ ճարմանդուած, տեսէք, թագաւորի ձեռքին մէջ հաստատուած է վանքին մանրաքանդակը, աջ ձեռքի ցուցամատովը կը ցուցնէ զայն։

Այս քանդակը, որուն ձեռքին մէջ գիրք մը կայ՝ Յիսուսն է, կարդացէք վարի մակագրութիւնը, «Ես եմ աշխարհիս լոյսը»։ Քանդակներ, նորէն քանդակներ։ Երկու արջեր կը կռուին, անոնց քով՝ երկու քաթոթներ, առիւծ մը՝ թռչունի թեւերով, արծիւ մը՝ աղաւնի մը ճանկած, թռչուն մը՝ գառնուկի գլխով, չուն մը՝ որ կը հալածէ նապաստակ մը, ուրիշ չուն մը՝ ինկած այծեամի մը ետեւէն, ապա յովազ մը, ոչխարներ, երկու առիւծներ, երկու աղաւնիներ, մարդու գլուխներ, օձեր, ճագարներ ...։

Խումբը քալեց հիւսիսային պատին կողմը, ուր Տիգրան ցոյց տուաւ Մուհամէտ Մարգարէի, Յովհաննէս Մկրտչի, Թադէոսի, Բարթուղոմէոսի, Գր. Լուսաւորիչի, Սաւուղի, Գողիաթի, Դաւիթի, Յովնանի, Աբրահամի, Եղարիայի, Ստեփանոսի, ճագարներու, թռչուններու, այծերու քանդակներ։

— Վանքի երկայնութիւնն է 15·40 մեթր, լայնութիւնը՝ 12·60, բարձրութիւնը՝ քսան։ Մանուէլ ճարտարապետը այս չինութեամբը մեզի ցոյց տուած է դարդարուն ու ճոխ տաճարներէն մէկը։ Աղթամարը Արծրունեաց Տան կաթողիկոսարանն է, կաթողիկոսութիւնը սկսած է վանքին չինութեան տարին, 921ին, երբ կաթողիկոս ընտրուեցաւ Գագիկի ազգականներէն մէկը, Եղիչէ կաթողիկոսը եւ վերջ գտաւ 1895ին, Խաչատուր կաթողիկոսի մահովը, այժմ՝ կաթողիկոս չկայ, տեղապահով մը կը կառավարուի։

Եկեղեցին չինուած է սրբատաշ քարերով, որոնք բերուած են Բաղէշի Կոտոմ գիւղի քարահանքերէն։ Խաչաձեւ է չէնքը եւ առանց սիւնի, կոնաձեւ է կաթողիկէն, 18 կողմեր ունի, պատերը ուղղակի իրարու միացած չեն, այլ՝ մէկ մեթր իրարմէ հեռու են, աչատանկաձեւ հնգանկիւն յաւելուածական պատեր կան՝ որոնք կը գոցեն գլխաւոր պատերու բացերը, ներսի կողմէն կազմելով կիսաբոլորակ խորշեր, 16 հատ նեղ ու երկար պատուհաններ ունի։ Վանքին վերի եզրերը քիւեր ունին, որոնց տակերը կան կենդանիներու քանդակներ, վանքին մէջէն կը գրկէ քարեղէն համաչափ գօտի մը, որ մանր քարերէ չինուած է, ապա իրարու մօտեցուած միակտուր ձեւ առած, առոր վրայ չինուած են բոյսերու, պտուղներու քանդակներ։

— Տիգրան, ներս մտնենք, ըսաւ Շուշան։

— Մտնենք, Շուշան, մտնենք, պատասխանեց Տիգրանը։ Զանգակատան տակէն բացուող դռնէն ներս կը մտնեն։ Հարաւային պատին վրայ, օդին մէջ, գրեթէ առկախ, Գագիկ Թագաւորին աղօթատեղին կը գտնեն, հսկայ, քարեղէն դանգուած մը, կիսաբոլորակ, կամարակապ բացուածքներով, եղան, փիղի, առիւծի, վագրի, հորթի, խոյի կիսարձաններով, մուտքին առջեւ՝ առիւծ մը ու վագր մը կը կենան, գլուխնին ծռած՝ իբր նշան հըպատակութեան։

Եկեղեցին մտնող խումբը քալեցաւ, խմեց անցեալն ու պարերու գինին, դիտեց ապշած աչքերով, հիացաւ, փոքրացաւ ու մեծցաւ, լայնցաւ ու խորունկցաւ, ինքզինքը նետեց պատմութեան ու անցեալի թմրութը, անցաւ դրուագներու չամբերէն, վերադարձաւ հպարտ ու սրբագնացած, եւ բերկրանքէն ծունր դրաւ գետինը եւ ջերմեռանդութեամբ աղօթեց։

Երբ դուրս ելան աղօթատեղիէն՝ յոգնած էին, ու իրենց մէջ կը բորբոքէր երեւակայութիւնը, եւ կը դողային ամէնքն ալ՝ արմենիափառ ձեռակերտին տպաւորութենէն։

(Շար.) ԱՕՍ — ՎԱՆԻ

ժուեցաւ Զինուստանի, Հնդկաստանի եւ Ձեխոսլովաքիոյ մասնակցութիւնը։

Վիճաբանութեանց ընթացքին Պ. Վի֊շինսկի պնդեց թէ Խ. Միութիւնը ջրածին ռումբ չինած է։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊՈՒՔՐԷՇԻ անթենը կը ծանուցանէ թէ դաղտնի դատավարութենէ մը ետք դը֊դակահարուած է Փաթրաքանու, որ դատական նախարարութիւնը կը վարէր 1944էն 1947 եւ սերտօրէն գործակցած է Անա Փաուքըրի հետ։ Փաթրաքանու բանտարկուած էր 1947էն ի վեր, իբրեւ «քաղքենի ազգայնական», հակառակ անոր որ շատ բարձր պաշտօններ վարած է, Ռումանիոյ զինադադարը ստորագրած՝ Խ. Միութեան հետ, ինչպէս և Բ. աշխարհամարտի հաշտութեան դաշնագիրը՝ Փարիզի մէջ։ Ուրիշ մը բաստատնեալ մը եւս դնդակահարուած է իրեն հետ, իբրեւ ամերիկեան լրտես, իսկ ինը հոգի դատապարտուած են բանտարկութեան։

ԱՒՍՏՐԱԼԻՈՅ խորհրդային դեսպանատան Գ. քարտուղարը, Պետրով, փախչելով պաշտպանութիւն խնդրած է։ Իր կինը կը մնար դեսպանատան մէջ։ Ապրիլ 19ին խորհրդային պահակներ օդանաւ մը կ'առաջնորդէին Տիկինը, Մոսկուա վերադարձնելու համար։ Վերջին պահուն Տիկին Պետրով յաջողեցաւ հասկցնել պաշտօնեայի մը դէմ պաշտպանութիւն կը խնդրէ։ Ասոր վրայ աւստրալիացի ոստիկաններ անգլ. օդանաւը մտնելով, կաշկանդեցին երկու խորհրդային ոստիկանները եւ առին տարին Տիկին Պետրովը։ Խուզարկութեան ատեն խոշոր ատրճանակներ գտնուեցան երկու ռուս պահակներուն վրայ։

ՔՈՄԵՏԻ ՖՐԱՆՍԷԶԻ թատերախումբը, որ երկու շաբաթէ ի վեր ներկայացումներ կը սարքէր Մոսկուայի մէջ, մեծ խանդավառութիւն պատճառելով, Փարիզ վերադարձաւ։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ երեք ականաւոր բժիշկներ եկած են Փարիզ, մասնակցելու համար բժշկական համագումարի մը։ Այս առթիւ գիտական դասախօսութիւններ պիտի տան։

ՊԵՐԼԻՆԻ ռուս հակաբոլշեւիկ ընկերակցութեան նախագահին՝ Ալեքսանդր Տրուխնովիչի առեւանգումը մեծ յուզում պատճառած է ռուսական շրջանակներու մէջ։ Այս առթիւ կը յիշուին զօրավարներ Կուտեպովի եւ Միլլըրի առեւանգումը, որ մեծ իրարանցում պատճառեց Փարիզի մէջ, տարիներ առաջ։ Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, վերոյիշեալ կազմակերպութեան հիմնադիրները սպիտակ Ռուսեր չեն, այլ խորհրդային քաղաքացիներ, որոնք արտասահման ապաստանած են, պայքարելու համար բռնակալութեան դէմ։ Առեւանգումը կազմակերպած է խորհրդային գաղտնի սպասարկութիւնը։

ՊԱՊԸ Զատկի առթիւ կոչ մը ուղղեց Խ. Միութեան եւ Մ. Նահանգներուն, որպէսզի արգիլեն ջրածին, հիւլէական եւ մանրէական զէնքերը եւ հիւլէական ուժը գործածեն խաղաղասիրական նպատակներով։ Իտալիոյ կարմիրները վարպետօրէն կ'օգտագործեն այս կոչը։ Արդէն անցեալ շաբթու Թոլլիաթթի կը հրաւիրէր կոթելիկները որ միանան համայնավարներուն, միացեալ ճակատ կազմելով։

ԶԱՏԻԿԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ տօնուեցաւ գեղեցիկ օդով մը։ Մէկ միլիոն 900.000 քաղաքացիներ արձակուրդի գացած էին, իսկ 240.000 օտարականներ Փարիզ եկած էին, տօնական արձակուրդի առթիւ, այսինքն 20 — 25 առ հարիւր աւելի, բաղդատելով անցեալ տարուան հետ։ Ամէն երկիրներէ շրջիկներ եկած էին։ Մեծամասնութիւն կը կազմէին Գերմանները։ Տեղական թերթերը կը գրեն թէ Փարիզցիներէն մէկ միլիոնը արձակուրդի գացած էր կառախումբերով, 800.000ը ինքնաշարժով, իսկ հարիւր հազար հոգի ալ օդանաւով, հեծելանիւով եւ ուրիշ միջոցներով։ Օդը ցուրտ է տակաւին, Միջին Ֆրանսայի մէջ, նոյնիսկ Միջերկրականի ափերուն վրայ։ Տեղ — տեղ ձիւն տեղացած է։

ՃԱՏՐԱԿԻ (շախմատ?) խորհրդային վարպետները Փարիզ եկան հարաւ. Ամերիկայէն եւ երկու օրէ ի վեր կը մրցին յաղթութիւններ շահելով։ Վարպետներէն մէկը Հայ մըն է, Պետրոսեան, որու մասին գրած էր Պուէնոս Այրէսի մեր թղթակիցը եւ որ յաղթական հանդիսացաւ կիսակի օր։ «Ֆիկարօ» կը գրէ թէ Ֆրանսացիները «սոսկալի ձախողանքներ» կրեցին երկու օրուան մրցումներու ընթացքին։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՏՕՆԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Ն․ թաղամասի քաղաքապետարանի սրահը (Place Panthéon)
Շաբաթ 24 Ապրիլ, ժամը ճիշդ 21ին
Նախագահութեամբ՝ ԱՐՇԱԿ ՉՕՊԱՆԵԱՆԻ
Յարգանքի խօսքեր՝ Հ. ԿԱՐԱՊԵՏ Ծ. Վ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ, ԳԱՍՏՈՒԵԼԻ ՍԻՍԼԵԱՆ, ՏԻԿԻՆ ՀՈՒՐԻ ԻՓԷԿԵԱՆ, Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ, ՊՕՂՈՍ ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆ, ԳՐԻԳՈՐ ՓԱՓԱԶԵԱՆ, ԱՐՄԷՆ ՄԵԼՈՅԵԱՆ
Գեղարուեստական բաժին, զինուորական նուագախումբ։

Մեր հայրենակիցները կը հրաւիրուին նոյն օրը, Սգահանդէսէն առաջ, ժամը 17.45ին, Մեթրօ Ժորժ Ե. Նախկին Ռազմիկներու հետ Անծանօթ Զինուորին բոցն արծարծելու Յաղթական Կամարին տակ։

Ալֆորվիլէն օթօքարները կը մեկնին գրուելի Բարթող Փափազեանի մօտ։

Կը հրաւիրենք նոյնպէս, բոլոր Հայերը ուր որ ալ գտնուին, հինգ վայրկեան լռութիւն եւ դադար պահել 24 Ապրիլ, շաբաթ ժամը ճիշդ 18.30ին, ի նշան Ազգային Սուգի։ Կազմ. Յանձն.

Պուլվառ Քարնոյէն ժամը 8ին։ Արձանագրուիլ

× Իսիէն մասնաւոր օթօքարներ պիտի տանին հանդիսասրահը։ Կը խնդրուի այժմէն արձանագրուիլ Զատիկեանի սրճարանը։

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ 39ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Կիրակի, 2 Մայիս, ժամը 15էն 24 — Cercle Militaire (Place St. Augustin)
Վերին հովանաւորութեամբ Տոքթ. BERNARD LAFAY
Տնտեսական նախարար — Նախագահութեամբ Զօր. DUFIEUX
Զինուորական շեփորախումբ (ֆանֆառ)
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ՅԱՅՏԱԳԻՐ — Վարդեվանեանի նուագախումբը
Այժմէն ապահովեցէք ձեր տոմսերը — Հանդէսին օրը տոմս պիտի չգտնէք սրահին առջեւ։
Նախաձեռնութեամբ Վասպուրականի Հայր. եւ Երիտ. Միութեանց

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը 23 ապրիլ, ժամը 21ին, Քաֆէ Ռէժանի վերնայարկը։ Դասախօս՝ Պ. Գրիգոր Ճիզմէճեան, Նիւթը՝ Սուգին ծագման պատճառները, ինչո՞ւ կը սգան մարդիկ։
Մուտքը ազատ է։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Անդաստան

ՊԱՐԲԵՐԱԳԻՐՔ
ԱՐՈՒԵՍՏԻ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

Թիւ 4, ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ եւ գեղարուեստական նկարներով։ Գին 500 ֆրանք։
Դիմել Տպարան ԱՐԱՔՍ՝
46, Rue Richer, Paris (9e).
Նկարներ՝ Օ. Աւետիսեանի, Լ. Թիւթիւնճեանի, Ժանսեմի, Շարթի, Ա. Միսիրեանի, Բ. Պօտոսեանի եւն.։

ՀՐԱՒԷՐ ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ

Հայ. եկեղեցւոյ Փարիզի Կրօն. Ընկերակցութեան արտակարգ ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ այս կիրակի ժամը 15ին, Ազգ. Տան սրահին մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ։

Ծրագիր կանոնագրի 16րդ յօդուածին համաձայն, այս անգամ ներկաներու թիւը ինչ որ ալ ըլլայ ժողովը պիտի նկատուի օրինաւոր, ունենալով միեւնոյն օրակարգը, 11 Ապրիլի արտակարգ ընդհ. ժողովին, որ տեղի չունեցաւ օրինական մեծամասնութիւն գոյացած չըլլալով։

Օրակարգ.— Ծրագիր կանոնագրի փոփոխութիւն։

Այս առիթով պարտք կը սեպենք տեղեկացնել հասարակութեան թէ ժողովին ներկայ կ'ըլլան, իրենց ստացագիրովը մինչեւ 1953ի վերջը իրենց անդամավճարը հատուցած անդամները։

Անդամները կրնան իրենց վճարումները կատարել ՉԷՔ ՓՈՍԹԱԼով, ՄԱՆՏԱ ՔԱՐԴով կամ իրենց յարմար դատած ձեւով, եկեղեցւոյ չէք փոսթալի թիւն է.
Paris C. 6761 25 ASS. CULTUELLE DES ARMENIENS APOSTOLIQUES GREGORIENS PARIS, 15, Rue Jean-Goujon, Paris (8e).

(ԴԻՒԱՆ)

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ
ԱՐՓԻՆԷ ԱՐՂՈՒԹԵԱՆԻ

Կիրակի, 25 Ապրիլ, ժամը 21ին Սալ Շօփէն Փլէյէլի մէջ։
8 Rue Daru, Métro Etoile ou Ternes.

Պիտի երգէ իրենց բուն լեզուով Տիւփառքէ, Պռամսէ, Տվօռաքէ, Չէրէփնինէ, Ռախմանինոֆէ, Մուսորսքիէ, Կոմիտաս վարդապետէ, Ռ. Մելիքեանէ, Արամ Խաչատուրեանէ, Տ. Ղազարեանէ, Գ. Ալէմշահէ, Օ. Տուրեանէ եւ Վ. Սարգսեանէ։

Դաշնակով կ'ընկերանայ ԱՂԵՔՍԱՆԴՐ ԼԱՊԻՆՍՔԻ։

Տոմսերը կը ծախուին Պարսամեան (46 ռիւ Ռիշէ) եւ Բալուեան (43 ռիւ Ռիշէ) գրատուները նաեւ Սալ Փլէյէլ։

ՀՐԱՒԷՐ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ

Նիսի եւ շրջանի Հայ. առաքելական Ս. եկեղեցւոյ կրօն. ընկերակցութեան վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ հասարակութիւնը կիրակի, 25 ապրիլ, ժամը 14ին, դպրոցի սրահը։

Օրակարգ.— Զեկուցում վարչութեան, հինգ ամսուան գործունէութեան եւ ծրագիր կանոնագրի քննութիւն։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
ՌՈՄԱՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Բ. Ը. Մ. Մասնաճիւղին։ Մասնակցութեամբ Ս. Քէփէնէկեանի խումբին լաւագոյն ուժերուն։ Այս Շաբաթ ժամը 21ին, Փաթրոնաժի ծանօթ սրահին մէջ։
Կը ներկայացուի Շիրվանզադէի՝
ՆԱՄՈՒՍԸ
մէկ արար (Սէյրանի վրէժը) եւ Վարձուած սենեակը (կատակերգութիւն)։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Սէն Շամոնի եւ Սէնթ Էթիէնի Նոր Սերունդի խումբը բեմադրութեամբ՝ Խ. Ղարիպեանի, կը ներկայացնէ Գ. Իփէկեանի՝
« ԱՐԱՅ ԵՒ ՇԱՄԻՐԱՄ »
(Դիւցազներգութիւն 3 արար, 3 պատկ.)
Սէն Շամոն, Ապրիլ 24ին։
Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

ՈՒՐԱԽՈՒԹԵԱՆ ՕՐ ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

Ազգին հայ մանկութիւնն է որ բեմի վրայ պիտի ապրեցնէ ձեզ Թէատր Ճ. Վերտիի մէջ 25 ապրիլին ժամը 15.30ին։ Ազգային հայրենաշունչ եւ տաք մթնոլորտի մը մէջ։ Ինչպէս երկու տարի առաջ վայելեցիք նման օր մը, այս անգամ ալ նոյնպէս եւ աւելին պիտի վայելէք ներկայ ըլլալով Մուրատեան Վարժարանի աշակերտներու կողմէ ներկայացուած թատերական հանդէսին։

Կը ներկայացուին՝

Ա.— ԱՆԻՄԵԱԼԸ, ընտանեկան յուզիչ եւ անզուգական տառմը, երեք արար եւ հինգ պատկեր։

Զաւեշտ անդուլ ծիծաղի — մէկ արար։
Երգախառն զաւեշտ մէկ արար։

1. LA FAUSSE MONNAIE
2. LES DIABLES ROUGES

Փութացէք ապահովել ձեր տոմսերը դիմելով՝
Exerjean S., 40 La Canebière. — Chehikian Aram, Pharmacie Centrale, 1. Bld. d'Athènes.

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

★

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէն ստիպողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէն Քրիստափոր, Ազբիւր Սերոբ — Մկր. Եօթնեղբայրեան, Ռոստոմ, Րաֆֆի, Փոթորիկ Վահան — Խորէնի խումբերը այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, Սոսիէթէ Սաւանթ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ստիպողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Արզութեան խումբի ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։ Անդամատետրերը միասին բերել։

ՊԱՆԵԽՕ ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ. ԵԿԵՂԵՑԻ

25 Ապրիլ, Նոր Կիրակի, Ազգային մեծ սգատօն, Ս. պատարագ եւ հոգեհանգիստ ժամը 8 — 11.40։

ՊԱՏԱՐԱԳ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ
ՆՈՐ ԿԻՐԱԿԻ

25, Ապրիլ ժամը 18ին ՍԱՔՐԷ ՔԷՕՐ եկեղեցւոյ մէջ (Մոնմարթըր) հայկական ծէսով ձայնաւոր պատարագ՝ հոգեհանգստեան պաշտօնով, 1915ի համազգային նահատակներուն հոգիներուն համար։—
Ժողովրդապետութիւն Ս. Խաչի

ՖՈՒՐՎԻԷՐԻ ԲԼՐԱՆԻՍՏ ՏԱՃԱՐԻՆ ՄԷՋ ՀԱՅԱԾԷՍ ՁԱՅՆԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ ԲԱԶՄԱՀԱԶԱՐ ՀԱՅ ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Լիոնի մէջ, ապրիլեան նահատակներու եւ վերջին պատերազմի ատեն, պատուոյ դաշտին վրայ ինկած հայ զինուորներու համար, ապրիլ 25ին, կիրակի առտուն, ժամը 10ին, հայերէն ձայնաւոր պատարագ պիտի մատուցուի։ Կը հրաւիրուի Լիոնի եւ շրջակայից հայութիւնը։

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Սիւոժրթէօզներ։ Դիմել՝
ETS. ARCO
6, Rue de Mulhouse. Tél. Gut. 96-36
Գ. Ցարկ։

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՕՐԱԹԵՐԹ

«ՅԱՌԱՋ»
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél. : PRO. 86-60 — C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. — Հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 22 ԱՊՐԻԼ — JEUDI 22 AVRIL 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7351 — 30e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2762

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

PAPIER CALQUÉ

●

Երկու պատմ. ժողովներ գումարուեցան Զատկի արձակուրդին: Երկուքն ալ երիտասարդական ։

Առաջինը մեր Նոր Սերունդն էր: Միւսը՝ կեդծանուն կազմակերպութիւն մը, որ կը կոչուի «Ժաֆ», յօրինուած՝ երեք Ֆրանսերէն բառերու սկզբնատառերէն ։

Երկու ժողովներն ալ տեւեցին երեք-երեք օր եւ վերջացան խնջոյքներով ։

Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդին համագումարը բաց էր ամէնուն առջեւ: Պատգամաւորներէն զատ՝ ներկայ էին բազմաթիւ երիտասարդներ, իբրեւ ունկնդիր ։

Վիճաբանութիւնները, առենագրութիւնները տեղի կ'ունենային հայերէն ։ Պատգամաւորները զեկուցումներ բերած էին հայերէն: Լրացուցիչ տեղեկութիւններ կը հաղորդէին հայերէն:

Երկուշաբթի օրուան երեկոյթն ալ, որ տեղի կ'ունենար միեւնոյն շէնքին մէջ, ամբողջովին հայկական էր: Ճառերով, երգերով, արտասանութիւններով եւ պարերով ։

Կազմուած էր հարազատ մթնոլորտ մը, որ հաւասարապէս կ'ողեւորէր երիտասարդն ու տարեցը ։

Սոսկ տեղեկութիւններ ունինք միւս կազմակերպութեան ժողովին եւ երեկոյթի մասին ։

Զենք գիտեր թէ ո՛նչ աղքատ տպակաւնի մը բաժինը տրուա՞ծ էր մայրենի լեզուին, զեկուցումներու եւ վիճաբանութեանց ընթացքին ։

Զենք ալ ուզեր գիտնալ օրակարգը ։

Ահաւասիկ անվիճելի վաւերագիր մը, իմանալու համար թէ ինչպէս կը թրծուին այս տղաքն ու աղջիկները, մաքով թէ սրտով ։

Միութիւնը ունի Ֆրանսերէն պարբերական մը, «Նոթր Վուա»: (Մեր Ձայնը):

Անշուշտ Ֆրանսայի երիտասարդութեան համար չէ որ կը հնչէ այս խուլ ձայնը, այլ ուղղուած է «ժէօնէս առմէնիէն»ի:

Ի՞նչ կ'ըսէ: Ի՞նչ կ'ուսուցանէ, Ֆրանսահայ երիտասարդութեան ։

Ի՞նչ է իր «միսիան».

— Թունաւոր չիճուկներ ներարկել միենոյն սերունդին մէջ: Ձեղքեր բանալ, Ոխ եւ ատելութիւն սերմանել, Թութակաբար կրկնելով ինչ որ տարեցները կը խօսին ու կը գրեն տարիներէ ի վեր ։

Եւ որովհետեւ լեզուն Ֆրանսերէն է, միեւնոյն ատեն տեղացիներուն միտքն ալ պղտորել՝ «Դաշնակ»ներուն հանդէպ ։

Առէք որ եւ է թիւ այս պարբերաթերթէն, եւ նոյն ատելավառ ոգին պիտի գտնէք յօդուածներուն թէ լուրերուն մէջ ։

Նոյն ծուրերան ամբոխավարներն են որ մաղձ կը թափեն երիտասարդութեան բերնով ։

Ահաւասիկ ապրիլի թիւը, որ կը ծախուէր ժամուն դուռը:

Իրենց համագումարին նուիրուած խմբագրականին մէջ, որ իբրեւ թէ միութեան կը ձգտի, կը կարդանք հետեւեալ տողերը.

— «Ինչպէս երիտասարդութեան թշնամիներ չկոչենք անոնք որ այսօր կ'ուզեն մեզ համոզել թէ հայ երիտասարդութեան շահը կը պահանջէ պայքարիլ մեր ծողովուրդին, մեր մայր հայրենիքին դէմ որ կը բարգաւաճի եւ կը զարգանայ ինչպէս երբեք չէ եղած»:

... Մեր երիտասարդութեան թշնամիները կ'ուզեն մեզ պայքարի մղել այս ամենուն դէմ, յագեցնելու համար իրենց անձնական գձուձ եւ անխոստովանելի շահերը »:

Դեռ ուրիշ խայտառ կանչեր, նոյնքան գռեհիկ եւ գրգռիչ ։

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

■

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԺԸՆԵՒԻ ԺՈՂՈՎԻՆ ՀԱՄԱՐ

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Պ. Տըլըս Փարիզ եկաւ երէկ, ներկայ ըլլալու համար Ատլանտեան Խորհուրդի ժողովին: Յետոյ պիտի երթայ Ժընեւ, ուր նոր խորհրդաժողովը պիտի գումարուի Ապրիլ 26ին, երկուշաբթի:

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ ամերիկացի նախարարը նորէն պիտի խորհրդակցի Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ ներկայացուցիչներուն հետ, որոշ եզրակացութեան մը յանգելու համար Հնդկաչինի մասին ։ Ուաշինկթընէն մեկնելէ առաջ Պ. Տըլըս տեսակցութիւններ ունեցած է խորհրդարանի անդամներուն եւ օտար ներկայացուցիչներու հետ: Յետոյ ճաշած է Նախագահին հետ, իբրեւ սեղանակից ունենալով ազգ. պաշտպանութեան նախարարը եւ միացեալ սպայակոյտին պետը: Ամէն տեղ ալ խօսակցութեան գլխաւոր նիւթերն էին Հնդկաչինի խնդիրը եւ Ժընեւի խորհրդաժողովը Ամերիկայի դիւանագէտները մշուշապատ գտնելով հորիզոնը, կ'ուզեն վառել բոլոր փարոսները, ելք մը գտնելու համար, ինչպէս դիտել կուտայ թղթակից մը ։

Ուաշինկթընէն մեկնած ատեն, Պ. Տըլըս վստահութիւն յայտնեց թէ Ֆրանսա պատրաստ է շարունակելու Հնդկաչինի պատերազմը, եթէ մերօտներուն հրամանատարը՝ Հօ Շի Մին չհաւանի պատուաւոր եւ գոհացուցիչ հաշտութիւն մը կնքել: Այս առթիւ հաստատուեցաւ թէ Մ. Նահանգները տրամադիր չեն զօրք ղրկելու Հնդկաչին:

Նոյն օրը զրոյց կը շրջէր թէ Ֆրանսա գաղտնի բանակցութիւններ կը կատարէ Սայկոնի մէջ, Հօ Շի Մինի ներկայացուցիչներուն հետ: Արտաքին նախարարութեան բանբերը անմիջապէս հերքեց այս լուրը: Այն հեռագրական գործակալութիւնը որ հաղորդած էր այս տեղեկութիւնը, աղբիւրն ալ յիշած էր. բայց եւ այնպէս չհաստատուեցաւ ։

Միւս կողմէ, խօսակցութիւնները կը շարունակուին Հնդկաչինի ազգայնական կառավարութեան հետ: Երէկ Ֆրանսայի հեռագրական գործակալութիւնը կը հաղորդէր թէ բանակցութիւնները յաջող ճամբու մէջ են եւ թէ երկու դաշնագիրներ պիտի ստորագրուին այսօր-վաղը: Դաշնագիրներէն մին անկախութիւն կը շնորհէ Հնդկաչինի, միւսը՝ կը ճշդէ երկու երկիրներուն յարաբերութիւնները ։

✕ Ուաշինկթընէն կը հեռագրեն թէ Պ. Տըլըս Գչ. օր տեսակցութիւն մը ունեցաւ 19 զինակից պետութեանց ներկայացուցիչներուն հետ, օրուան հրատապ հարցերու մասին եւ խնդրեց բացարձակապէս գաղտնի պահել խօսակցութեանց մասին: Ներկայացուցիչները յանձն առին գաղտնի պահել ամէն բան: Իրազեկներ կը հաւաստեն թէ խօսակցութեան ատեն Պ. Տըլըս բացորոշապէս, գրեթէ կոպիտ անկեղծութեամբ պարզած է ամերիկեան քաղաքականութիւնը Քորէայի եւ Հնդկաչինի մասին: Նոյն աղբիւրին համաձայն, Տըլըս քանի մը ծրագիրներ մշակած է եւ պիտի ներկայացնէ Ժընեւի ժողովին ։ Բոլոր ծրագիրներն ալ կը ձգտին մէկ նպատակի — Թոյլ չտալ որ Հնդկաչին կարմիրներուն ձեռքն իյնայ ։

ԿՌՒՒՆԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻՆ

Մինչ այս մինչ այն, կռիւները կը շարունակուին յարաճուն սաստկութեամբ: Առջի օր հեռագիրները կը ծանուցանէին թէ Տիէն Պիէնի միջնաբերդը երկուքի բաժնուած է եւ թէ պահակազօրքը գերագոյն ճիգեր կը փորձէ, պաշտպանութեան

■■■■■■ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ■■■■■■

●

ՓԵՏՈՒՐ ԱՌ ՓԵՏՈՒՐ

Դեռ նոր լրացաւ ամենազօր Սթալինի մահուան առաջին տարեդարձը ։

Բայց, ո՜րքան փետուրներ թափեցան իր փառապսակէն, միեւնոյն ատեն անշքացնելով իր անունին կապուած գործեր ։

Կուսակցական պատմութիւնն անգամ, որ իր ուզածին պէս շարադրուած էր, վերաքննութեան ենթարկուեցաւ ։

«Սթալինեան» բառ մը կցուած էր 1936ի Սահմանադրութեան: Ածականը ջնջուեցաւ եւ այժմ կ'ըսեն պարզապէս խորհրդային սահմանադրութիւն ։

Իր փառքին բաժնեկիցներն ալ դարձան «հողմացրիւ», սկսելով արիւնկզակ Բերիայէն:

Կը թուի թէ փետրաթափումը պիտի շարունակուի, հետզհետէ հեռաւոր յիշատակի մը վերածելով «Հանճարեղ»ը, որ «սուրբ» ալ կը կոչուէր երբեմն ․․

Ահաւասիկ վերջին նորութիւնը ․

Մոսկուայի «Կոմսոմոլսկայա Փրաւտա»ն, որ համայնավար երիտասարդութեան պաշտօնաթերթն է, կը գրէ թէ փոխուած է երդումի բանաձեւը ։

Այսպէս, առաջ երիտասարդութիւնը կ'երդնուր «վճռապէս պաշտպանել Լենին-Սթալինեան գաղափարները՝ համայնավարութեան յաղթանակին համար »:

Նոր բանաձեւն է,— «Ըլլալ հաւատարիմ Լենինի ուսմունքին եւ վճռապէս պաշտպանել մեր կուսակցութիւնը, համայնավարութեան յաղթանակին համար »:

Ուրեմն, Մոսկուայի նոր իշխանաւորները չեն հանդուրժեր որ Սթալինը դըրուի միեւնոյն գծին վրայ, Լենինի հետ, իբրեւ տեսաբան եւ հիմնադիր բոլշեւիկեան կուսակցութեան ։

«Գեներալիսիմուս»ը ուզածը գրել կուտար իր իշխանապետութեան օրով, եւ բազմալեզու երգիչներ ածական կը փրնտռէին բառարաններու մէջ, իր փառքը հիւսելու համար ։

Լեռնակուտակ զանգուած մը կը կազմեն այդ գովերգութիւնները, որոնց մէջ հայկականն ալ պատկառելի տեղ մը կը գրաւէ, իր «արեւ-Սթալին»ներով եւ ուրիշ գիւտերով ։

Զար լեզուներ կ'ըսեն թէ հիմա որ ոռոճկները սկսեր են փետտել փառապսակին փետուրները, յառաջիկայ տարի խարոյկ մը պիտի կազմեն այդ հատորներով, Լենինի դամբարանը լուսաւորելու համար․․

ՎԱՀԷ

ԳԵՐ. ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ ԲԱՑՈՒՄԸ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ

★

Ապրիլ 20ին տեղի ունեցաւ Խորհրդային Գերագոյն Խորհուրդին (Սովետ) բացումը Կրեմլինի մեծ պալատին մէջ, նախագահութեամբ երիցագոյն անդամի մը՝ Ալեքսանդր Կիգուրինի, որ յայտարարեց թէ Խ. Միութիւնը խաղաղութիւն կ'ուզէ եւ աւելի սերտ յարաբերութիւններ բոլոր ժողովուրդներուն հետ ։

Ներկաներուն մէջ կը գտնուէին վարչապետը՝ Մալենկով, որ ընդունուեցաւ 1300 պատգամաւորներու ծափերով, արտաքին նախարարը՝ Մոլոթով, Միկոյեան, միւս նախարարները, Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը՝ Խրուշչեւ, օտար դեսպաններ եւն.: Կիգուրինի ճառը կրկնուեցաւ Ազգութեանց ժողովին մէջ: Ռուս լուսանկարիչներ, թղթակիցներ եւ շարժանկարիչներ շարունակ պատկերներ կը քաշէին ։

Երկու ժողովները—Միութեան խորհուրդ եւ ազգութեանց խորհուրդ — առանձին նիստեր գումարեցին, ընտրելու համար իրենց դիւանները եւ զանազան յանձնախումբեր: Երէկ ալ միացեալ նիստ մը գումարեցին, քննելու համար Խ. Միութեան նիւթացոյցը, որ անշուշտ պիտի վաւերացուի «միաձայնութեամբ»:

համար: Կարելի եղաւ օդնական զօրք ղրկել անկարգելներով, դիշերանց կամ առտուն արշալոյսին: Յայտնի չէ թէ ըմբոստները երբ պիտի կատարեն իրենց նոր գրոհը, խորտակելու համար միջնաբերդը: Անոնք կ'ուզեն վճռական յաղթանակ մը շահիլ, Ժընեւի ժողովին վրայ ազդելու համար: Տիէն Պիէնի պահակազօրքը ջուրէն զատ ամէն բան կը ստանայ օդանաւերու միջոցաւ, նոյնիսկ վառելիք փայտը եւ ատաղձը, որոնք անհրաժեշտ են խրամներու եւ թաքստոցներու շինութեան համար: Ուտելիքն ալ միայն օդանային ճամբով կը ճարուի ։

●●●●●●●●●●●●●●●●

ՊԵՐԼԻՆԷՆ առեւանգուած հակարոլշեւիկը, Ալեքսանդր Տրախնովիչ, իբրեւ թէ իր ազատ կամքով հեռացեր է, «նկատի առնելով որ ռուս տարագիրները գործիք դարձած են Արեւմուտքի մէջ, լրտեսութիւն կատարելու համար»: Իր անունով հրատարակուած յայտարարութիւնը դեռ ուրիշ բաներ ալ կը պատմէ, ինչպէս կը գրեն Պերլինի բոլշեւիկ թերթերը ։

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

Եգիպտոսի նոր վարչապետը, Գնդ. Նասըր յայտարարեց թէ իր երկիրը եւ միւս արաբական պետութիւնները «կը պատասխանեն ամէն կերպով պատասխանելու խարայէլեան որեւէ յարձակման: Աշխարհի մէջ ոչ մէկ ուժ կրնայ ստիպել մեզ որ հաշտութիւն կնքենք Իսրայէլի հետ »:

Թղթակից մը հարցուց թէ Եգիպտոս չէզոքութի՞ւն պիտի պահէ Արեւելքի եւ Արեւմուտքի ընդհարման առթիւ: Վարչապետը պատասխանեց.— «Անիմաստ է չէզոքութիւնը պատերազմի ատեն ։ Սակայն կրնամ ըսել թէ մենք պիտի մերժենք գործակցիլ ուեւէ պետութեան հետ որ կը գրաւէ մեր երկիրը »:

Յետոյ խօսելով Թուրքիոյ եւ Փաքիստանի միջեւ կնքուած դաշինքին վրայ, Գնդ. Նասըր ըսաւ թէ այդ դաշինքը արդիւնաւոր չի կրնար ըլլալ, որչափ արաբական պետութիւնները կը մերժեն մասնակցիլ ։ «Արաբական երկիրները պիտի չընդունին մասնակցիլ դաշինքին, որչափ Արեւմուտքը չի ճանչնար իրենց եւ առաջին առթիւ Եգիպտոսի գերիշխանութիւնը »:

✕ Եգիպտոսի պետական խորհուրդին նախագահ ընտրուեցաւ փոխ-նախագահը, Էլ Սայետ ։ Նախորդ նախագահը տանուտէրայ իրաւարկութեան դատապարտուած էր ուրիշ 38 երեւելիներու հետ ։

✕ Ուաշինկթընի եգիպտական դեսպանը, Ահմէտ Հիւսէյին յայտարարեց թէ արաբական երկիրները կրնան կարգադրել իրենց վէճը Իսրայէլի հետ, եթէ այս վերջինը բանակցութեանց հիմք ընդունի Ազգաժողովին 1948ի որոշումը, որ կը շօշափէ սահմանային խնդիրները, արաբ տարագիրներուն բնակութեան հատուցումները, Երուսաղէմի միջազգայնացման հարցը եւայլն ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ վարչապետը, Կէորկէ Տեժ, հրաժարեցաւ Կեդր. Կոմիտէի քարտուղարութեան պաշտօնէն զոր այսուհետեւ պիտի վարեն չորս անդամներ, համաձայն հաւաքական ղեկավարութեան սկզբունքին: Ա. քարտուղար նշանակուեցաւ Կէորկէ Ափոստոլ, որ հրաժարած էր փոխ վարչապետութենէ: Միւս քարտուղարներէն մէկը Մոսկուայի դեսպանն է ։ Ուրիշ փոփոխութիւններ ալ կատարուեցան թէ կուսակցութեան եւ թէ կառավարութեան մէջ ։

(Շար․ը կարդալ Դ. էջ)

Ա. ՄԻԿՈՅԵԱՆ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

●

(Գ. եւ վերջին մաս)

Իր ճառի այս մասը Ա. Միկոյեան ա-ւարտեր է, յիշելով յայտնի բոլշեւիկ Ա. Մեասնիկեանը: Դատապարտած է հայ կոմունիստները նաեւ անոր համար, որ «Մոռացութեան-տուեր են» Մեասնիկեանի յիշատակը:

— « Տարօրինակ է թւում այն փաստը, ընեւ է Ա. Միկոյեան, որ այստեղ (*արտինքն Հայաստանի մէջ*) մոռացութեան է տրւում մեր պարտիայի այնպիսի ականաւոր գործիչը, ինչպիսին է Մեասնիկեանը՝ Ալէքսանդր Ֆեոդորովիչ Մեասնիկեովը, որը եղել է հոկտեմբերեան ռեւոլուցիայի ակտիւ մասնակից, Մոսկուայի պարտիական կազմակերպութեան ղեկավարներից Բէլոռուսիայում կոմունիստական պարտիայի եւ Սովետական իշխանութեան կազմակերպիչներից մէկը: Այնուհետեւ Մեասնիկեանը ընկ. ընկ. Օրջոնիկիձէի եւ Կիրովի հետ ձեռք – ձեռքի տուած աշխատել է Անդրկովկասեան ֆեդերացիայի ստեղծման գործում եւ եղել է Հայաստանի ժողովրդական կոմիսարների Սովետի (*կառավարութեան*) առաջին նախագահը: Ալէքսանդր Մեասնիկեանի լուսաւոր յիշատակը Հայաստանի աշխատաւորները յատկապէս պէտք է սրբութեամբ պահեն իրենց սրտերում: (Ծափեր)»:

Իրաւունք ունի Ա. Միկոյեան: Ա. Մեասնիկեանը երբ Անդրկովկասի կուսակցական կազմակերպութիւնը կը վարէր, իբրեւ Երկրային կոմիտէի առաջին քարտուղար, Բերիան շարքային չէկիստ մըն էր միայն: Բայց Հայաստանի մէջ Բերիայի անունով կը կոչուէին քանի մը տասնեակէն աւելի կոլխոզներ ու հիմնարկներ, անոր անունը կը կրէր ամբողջ շրջան մը, որուն կեդրոնը, որ աւան մըն է, Նմանապէս Բերիա կը կոչուէր, իսկ Մեասնիկեանի անունը տրուած է միայն եւ միմիայն Երեւանի հանրային ընթերցարանին: Մեասնիկեանի գործակիցներէն Օրջոնիկիձէի անունով մեծ պողոտայ մը կայ Երեւան, իսկ Կիրովի անունը կը կրէ մեր մայրաքաղաքի թաղամասերէն (ռայոն) մէկը: Այս երկուքին մահուան տարեդարձները կը տօնեն ամէնայն կանոնաւորութեամբ Հայաստանի մէջ եւ կենտ-կոմի պաշտօնաթերթերը ամէն տարի յօդուածներ կը նուիրեն այս «բոցաշունչ» հեղափոխականներուն, բայց Մեասնիկեանի եղերական մահուան օրը որեւէ ձեւով չի նշուիր հայ բոլշեւիկներու կողմէ:

Ա. Միկոյեան «տարօրինակ» կը գտնէ ասիկա: Համաձայն ենք: Բայց մեր կարգին տարօրինակ կը գտնենք այն, որ Ա. Միկոյեան չի բացատրեր այս արտառոց երեւոյթին պատճառները: Ինչո՞ւ Հայաստանի մէջ չեն յարգեր Մեասնիկեանի յիշատակը, պատշաճ ձեւով: Հայ բոլշեւիկներո՞ւ վրայ կ'իյնայ ատոր պատասխանատուութիւնը:

Կարծեմ Ա. Միկոյեան ոեւէ մէկէ աւելի լաւ գիտէ, որ Արութինովի եւ իր գործակիցներու իրաւասութենէն վեր է «դիրքաւորումը» այսպիսի հարցերու հանդէպ: Արութինովի 16 տարուան քաղաքականութեան-հեղինակը ոչ թէ ինքը՝ Արութինովն էր, այլ ան, որ զայն Հայաստանի առաջին իշխանաւոր կարգեր եւ 16 տարի այդ իշխանական աթոռին վրայ պահեր է: Վրացի Բերիան եւ ոչ թէ հայ բոլշեւիկները մաքրելիք հաշիւներ ունէին Մեասնիկեանի հետ, որովհետեւ ան Լենինի օգնութեամբ գլուխ հանեց Անդրկովկասի ֆեդերացիան, որուն դէմ էին վրացի կոմունիստները եւ նոյն ինքն Ստալինը: Բերիան եւ վրացի կոմունիստները կ'ատէին Մեասնիկեանը, որովհետեւ ան գրաւեց Անդրկովկասի Երկրային կոմիտէի առաջին քարտուղարութիւնը, պաշտօն մը, որ անկէ վերջ միշտ վրացիի մը ձեռքը մնաց (վերջին քարտուղարը եղաւ Բերիան): Ահա թէ ինչու Ստալինի եւ Բերիայի ողջութեան Հայաստանի մէջ «մոռացութեան է տրուեր» Ալ. Մեասնիկեանի «լուսաւոր յիշատակը»:

Եւ արդեօք վերոյիշեալ բացատրութիւնը չի յարմարիր լուծելու համար նոյնքան « տարօրինակ » առեղծուածը թէ ինչու Ա. Միկոյեան իր վերոյիշեալ ճառը, այնքան գեղեցիկ բովանդակութեամբ, արտասաներ է 1954 Թուականին: Ա. Միկոյեան միեւնոյն աւիթով (Գեր. Սով. ընտրութիւններ) Երեւան եկաւ եւ ճառ արտասանեց նաեւ 1950 Փետրուարին: Այդ ատեն հանուած էր արդէն Թափայէլ Պատկանեանի արձանը իր տեղէն, կը հալածուէին հայ գիտնականները եւ արգիլքի տակ էր դրուած Նախասովետական շրջանի մշակութային գործիչներէն շատերու ձգած ժառանգութիւնը, մեռած էր (մեռցուա՞ծ էր) Զարենցը եւ արգիլուած էին անոր երկերը, ինչպէս եւ «մոռացութեան էր տրուած» Մեասնիկեանի «լուսաւոր յիշատակը»: Այս ամէնուն, հարկաւ, Միկոյեան տեղեակ էր դեռ Մոսկուա եղած ատեն, իսկ եթէ տեղեակ չէր պիտի տեղեկանար Երեւանի մէջ, ճիշդ այդպէս, ինչպէս տեղեկացած է այս անգամ:

Արդ, ինչո՞ւ 1950ին ան բառ մը չարտասանեց հայ բոլշեւիկներու «նիհիլիզմ»ի մասին, իսկ այսօր հնարաւոր եւ հարկ կը համարէ երկարօրէն կանգ առնել ատոր վրայ ու դատապարտել զայն: Ո՞րն է այն արգելքը, որ գոյութիւն ունէր 1950ին եւ որ ջնջուած է այսօր: Ահաւասիկ պատասխանը, որ կարծեմ առարկութիւն չի կրնար վերցնել ոեւէ մէկու կողմէ.

— Այսօր չկան Ստալինն ու Բերիան եւ մանաւանդ այս վերջինը:

Գաղտնիք չէ, որ Ստալինը Բերիային էր յանձնած Անդրկովկասը իբրեւ աւատ մը, ոչ միայն Վրաստանը, այլ նաեւ Ազրբէջանն ու Հայաստանը: Զարկվլիանի, Բաղիրով եւ Արութինով Բերիայի կարգած աւատապետներն էին, որոնք կը կառավարէին իրենց վիճակները անոր հրահանգներով: Հայազգի Ա. Միկոյեանը իրաւունք չունէր խառնուելու ոչ իսկ Հայաստանի գործերուն: Այդ մանաւոր իրաւունքը ստացած է միայն այժմ, երբ այլեւս չկայ, իր իսկ խօսքերով «միջազգային իմպերիալիզմի անարգ գործակալ Բերիան, որ կեղտոտ պրիոմներով (ձեւերով, միջոցներով) ճգնում էր ապականել ՍՍՌՄ ժողովրդների բարեկամութիւնը», ինչպէս եւ չկայ իր ուժի ու հեղինակութեան աղբիւրը՝ Ստալինը:

Ա. ԽՈՆԴԿԱՐԵԱՆ

ԿԵՆՍՈՒՆԱԿ ՄԻՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

●

ՊԷՅՐՈՒԹ, 14 Ապրիլ (Յառաջ).— « Համազգային »ի «Գասպար Իփէկեան » Թատերասէրներու Միութիւնը, անգամ մըն ալ գրաւած էր Պէյրութի ազգային-մշակութային հրապարակը այս վերջին շաբաթներու ընթացքին:

Իր տարեկան Թատերական ձեռնարկներու ամիսն է Մարտը: Ամէն տարի, աշնանասկիզբէն մինչեւ ձմեռնավերջ, Միութիւնը կը լծուի գործի, իր Թատերական բեմադրութեանց համար: Աշխատանքը, որ գլխաւորաբար փորձերու եւ տէքորներու պատրաստութեան շուրջը կը դառնայ, կը տեւէ ամիսներ, յամառ ու գրեթէ ամենօրեայ ճիգերով: Եւ այդ ճիգերուն ծաւալն ու տարողութիւնը երեւան կուգան, երբ բեմադրութիւնները կը դառնան իրականութիւն: Այն ատեն միայն կ'ըմբռնենք, թէ ինչ չունչ սպառած ու քրտինք թափած են Թատերասէրները, ապահովելու համար իրենց յաջողութիւնը: Ստացուած արդիւնքն ալ բնականօրէն կ'արժանանայ հանրային ընդհանուր գնահատանքին:

Նախանցեալ տարի բեմադրած էին «Հին Աստուածները», ութ յաջորդական ներկայացումներով: Ութին ալ՝ Թատերասրահը լեցուն բերնէ բերան:

Անցեալ տարի բեմադրեցին դարձեալ մէկ Թատերախաղ՝ « Գղատոնի զոհը », Մարսէլ Փանեոլէն Թարգմանուած: Յաջորդական ներկայացումներու թիւը փակուեցաւ այն ատեն չորսով:

Իսկ այս տարի Միութիւնը պատրաստուած էր երկու Թատերախաղերով՝ Պէյրութի համար եւ մէկ աւելիով (Յ. Պարոնեանի «Քաղաքավարութեան Վնասներէն» պատկերներ) Զահլէի համար: Թատերախաղերէն առաջինն էր Լ. Շանթի «Ինկած բերդի իշխանուհին», որ ներկայացուեցաւ յաջորդաբար հինգ անգամ: Եւ երկրորդը՝ Կոկոլի «Թննիչը», երկու ներկայացումներով: Ուրիշ տարիներու պէս, այս տարի ալ անվաճառ տոմսակ չէր մնացած այս եօթը ներկայացումներէն: Ու պէտք է յիշել, որ վճարովի մուտքով բոլոր ձեռնարկներու մէջ, այստեղ, Թատերասէրներու Միութեան ներկայացումներուն տոմսերը կը ծախուին միայն գրասենեակէն: Ոչ յանձնախումբ, ոչ դանէ դուռ գիմումներ եւ ոչ ալ խնդրանք ու աղաչանք, որպէսզի մարդիկ բարեհաճին տոմս գնել: Ամէն մէկը անձամբ պէտք է դիմէ եւ գնէ իր տոմսը: Այն ալ օր առաջ, եթէ չուզեր տոմսերուն սպառած ըլլալը իմանալ եւ կամ, լաւագոյն պարագային, նստիլ եռեւի կարգերուն վրայ: Մնաց որ իւրաքանչիւր Թատերախաղի առաջին երկու ներկայացումներուն տոմսերը սպառած կ'ըլլան միշտ շաբաթներ առաջ: Իսկ միւսներունն ալ կը սպառի՝ «կիչէ»ին առջեւ կազմուած պոչերով:

Այս երեւոյթը միայն կը բաւէ հաստատելու ժողովրդականութիւնը, զոր «Համազգային »ի Թատերասէրներու Միութիւնը կը վայելէ հասարակութեան լայն խաւերուն մօտ: Կը բաւէ նաեւ հաստատելու ներկայացումներուն որակը, գեղարուեստական վայելքի տեսակէտով: Որակով անյաջող ձեռնարկ մը, այլապէս, ոչ հետաքրքրութիւն կը ստեղծէ, ոչ ալ կը մղէ ժողովուրդը, ինքնաբերաբար եւ խուռներամ լեցնելու Թատերասրահը, բոլոր ներկայացումներուն: Մարդիկ ժամանակ կը տրամադրեն եւ դրամ կը վճարեն լաւ բաներու համար միայն: Եւ «խաթեր համար» առաջարկուած տոմս մը կը գնեն քիթ – բերան ծռելով:

Թատերասէրներու Միութեան այս տարուան բեմադրութիւններն ալ ցոյց տուին, որ Թատերախումբը արժանի է այս գնահատանքին: Արժանի է հասարակութեան բարոյական եւ նիւթական լայն քաջալերանքին:

« Ինկած բերդի իշխանուհին» մանաւանդ ծանօթ է իր դժուար բեմադրութեամբ, — տասը տեսարաններ, ամէն մէկը համապատասխան յարդարանքով, այն ալ Պէյրութինին նման աղքատիկ Թատերաբեմի մը վրայ, — դիւրութեամբ գլուխ հանուելիք գործ մը չէ:

Նոյնքան դժուար է նաեւ դերակատարներու խաղարկութիւնը: Ու հաւասարապէս դժուար անոնց զգեստներուն հայթայթումը:

Միութիւնը յաջողած էր յաւողապէս հարթել բոլոր այդ դժուարութիւնները: Ներկայանալի էր բեմը, իր յաջորդական տեսարաններով: Լաւ էին տարազները: Եւ, ինչ որ ամենակարեւորն է, անխնայ – ուածէն ալ աւելի յաջող էին դերակատարներ իրենց խաղարկութեամբ: Ողճամիտ աշխատանքը պէտք եղածին պէս յղկած էր զանոնք: Խաղը բնաւ չկաղաց: Բոլորը սորված էին իրենց դերերը «ջուրի պէս»: Յուշարարին օգնութիւն սպասող մը չկար: Տպաւորութիւնը այն էր, որ կարծէք յուշարար ալ չկար: Բոլորն ալ տէրն էին իրենց դերերուն: , Բայց, բոլո-

ԱՅՆ ԴԺԲԱԽՏ ՕՐԵՐԷՆ

(ԵՐ. ԱԴԱՄԵԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԸ)

★

Ընկեր Սեդրակ այդ դժոխքէն հրաշքով ազատուեցաւ, բայց Քեմալականներու ձեռքով նահատակուելու համար 1922ին:

Գոնիայի մէջ մեզ «յեղափոխականներս» կը զատեն գաղթականներէն, որոնք պիտի վերադառնային Իգմիր: Ուրչափ կատարեցին այս խոստումը՝ չեմ գիտեր, իսկ մեզ ստիպեցին կառքեր կամ կենդանիներ ճարել փոխադրուելու համար: Ի հարկէ մենք պիտի վճարէինք ծախքերը:

Ոստիկաններ ճարեցին եւ վարձեցին կառքեր, մեզմէ գանձեցին իրենց ուզած գումարը, արջի բաժինը իրենց վերապահելով: Մեր փոքրիկ կարաւանը իր առաջին զոհը տուաւ Գոնիայի մէջ, Սիվրիհիսարեաններու բարի եւ բարեպաշտ մայրիկը: Գոնիայէն Գողանթի, Թարսուս, Ադանա, Օսմանիէ: Աւելորդ է ըսել մեր տառապանքներու մասին եւ նկարագրել ամբողջ ճամբու գողգոթան հայ ժողովուրդի բնաջնջման հրէշային ծրագիրը կը գործադրուէր:

Օսմանիէի մէջ կը հանդիպինք Իգմիրցի Հազարապետ Հասան պէյին, որ դպրոց գացած էր հայ ուսանողներու հետ, գիտէր հայերէն, կրթուած եւ տաշուած մարդ էր: Երբ մեր վիճակը տեսաւ շատ զարմացաւ եւ աղդուեցաւ: Անմիջապէս կարգադրեց որ քանի մը օր հանգստանանք յարմար պանդոկի մը մէջ: Աղտոտ, տապականած եւ կողոպուտի որջ դարձած խանէն փոխադրուեցանք այդ շրջանին լաւագոյն օթեւաններէն մէկուն մէջ: Հասան պէյի կինն ալ այցելեց մեզի:

Խնդրեցինք ճար մը գտնել, որպէսզի աւելի հեռուները չղրկեն: Արդար ըլլալու համար պէտք է ըսել որ փորձեց, աշխատեցաւ եւ օր մըն ալ եկաւ եւ մեր անուններու ցանկը ցոյց տուաւ մեզի: Իգմիրէն մատնանշուած էինք իբրեւ կասկածելիներ եւ վտանգաւորներ: Տխուր դէմքով ըսաւ.— «Տխրահռչակ Թալէաթի հրահանգն է, անկարելի է այս հրահանգին դէմ երթալ: Իմ դիրքս ալ կը վտանգուի»: Մեզի ընկերացող ոստիկաններուն պատուիրեց որ առանց նեղութիւն տալու մինչեւ Մարաշ հասցնեն մեզ:

Մարաշէն, Ճաղնճա, Այնթապ չարչարանքն ու կողոպուտը կատարեալ էր: Բոլորս մերկացուցին մեր ունեցածներէն, ոչ կառք, ոչ ալ փոխադրութեան որեւէ միջոց ունէինք: Մեր հագուստներն ալ կողոպտած էին: Ցուրտ – ձմեռ, ձիւն ու սառնամանիք: Այնթապի մէջ դահիճ Գրըլըճ Ալին կը տեսնենք, այս շրջանի դահճապետը որ յետագային Մուսթաֆա Քեմալի գործիք դարձաւ եւ ի վերջոյ մահուան դատապարտուեցաւ իբրեւ աւազակ: Հազարաւոր հայ անմեղներու արիւնն էր լափած:

Կ'ուղղուինք դէպի Մունպուճ, Նիզիպ, ուր կը հանդիպինք գաղթականներու կարաւանի մը, որուն մէջ կար քահանայ մը: Մեզի ընկերացող ոստիկանները պատմեցին, հերոս Ուրֆացիներու դիւցազնամարտը, անոնց քաջութիւնը:

Այս խեղճերը կմախացած ուրուականներու երեւոյթ ունէին, ըստ ոստիկաններուն տեղեկութեանց այդ գիշեր պիտի յօշոտուէին իբր «հայրենադաւներ» եւ ապստամբներ: Մեր գողգոթան վերջ չունէր: Ճարապլուսի մէջ, տեսնելով Եփրատի ափերուն վրայ, եւ ջուրերուն մէջ փրտած դիակները, հաստատեցինք թէ, հին օրերու բռնակալները, միապետներն ու բարբարոսները կը նմանէին նոր ճիւաղներուն քով:

Եփրատի ափերէն կարաւան, կարաւան, հայկական բարձրաւանդակէն մինչեւ Տէր Զօր իրարու կը հետեւէին հայ ողջակէզները: Տոկացողները կը քալէին, յոգնածները կամ գետի հոսանքին մէջ կը նետուէին կամ կ'իյնային դահիճներու հարուածներուն տակ: Ու այսպէս անցանք սպանդանոցներ դարձած քաղաքներ, գիւղեր, անապատին մէջ հաստատուած կայաններ, Մէսքէնէ, Սապգան, Համամ, վերջապէս Տէր Զօր:

Գաղթականներու անհամար բազմութիւններ օրէ օր կը ժամանէին ու կը ղրկուէին դէպի Մուրատ եւ Սուասա, ուր արիւնարբու Չէրքէզներ եւ Թուրքեր, գիշատիչ գազաններու նման անխնայ կը ջարդէին: Մեր կարաւանը ցիրուցան եղած էր: Կորսնցուցած էի ծնողքս, ընկերներս իրենց ընտանիքով եւ ազգականներով: Մնացած էինք ես եւ երկու եղբայրներս:

Մօտաւորապէս տարի մը այս կողմ այն կողմ խոյս տալով տեղացի Արաբի մը քով մնայ իբրեւ պարտիզպան:

Քանի մը անգամ ձերբակալուեցայ եւ բանտարկուեցայ, նոր չարչարանքներու, տառապանքներու ենթարկուելով:

Ահա 1917ի ամառն ենք: Պաղտատի ճակատը խորտակուած է անգլիական բանակին կողմէ: Թուրք զինուորներ կողոպտուած մերկ ու անօթի խումբ խումբ կը հասնին ու դէպի Հալէպ կ'ուղղուին: Տեղական իշխանութիւնը ամէն ճիգ կը թափէր այս փախստականները քաղաքներէն հեռու պահելու համար: Մէկ ամիս չանցած Թրքական բանակի թափթփուքները կը հասնին, ձիաւոր եւ հետեւակ զինուորներ իրարու կը յաջորդեն: Ոլեակներս տեղական Արաբներու հետ ներքնապէս կ'ուրախանանք, մեր դահիճներուն բանակները ջախջախուած չարաչար պարտուած խուճապահար խոյս կուտան:

Յ. ՀԻՍԱՅԵԱՆ

(Շար.)

րին մէջ ամենայաջողն էր «Ինկած Բերդի Իշխանուհին», — Տիկին Սիւզան Թոսպաթը, երեսփոխան Պ. Տիգրան Թոսպաթի քոյրը։

Արուեստագիտուհի՝ բառին լայն իմաստով։ Զգայուն, բնական, ջերմիկ եւ միշտ հաղորդական։ Կարելի է ըսել անփոխարինելի ուժ մը՝ լիբանանհայ բեմին համար։

Տիկնոջ ստանձնած դերին վրայ պիտի չմասնաւորեմ խօսքս։ Ըսել ուզածս այն է, թէ Պէյրութի մէջ ունինք տաղանդով շնորհալի դերասանուհի մը, որ դժբախտաբար, շատ քիչ անգամ կ'երեւայ բեմին վրայ։ Երեւցած է անգամ մը, դարձեալ միեւնոյն դերով, 10 – 12 տարի առաջ։ Ու կ'երեւայ այսօր, անգամ մըն ալ, 10–12 տարի ետքը։ Պէյրութցիներուն համար մեծ հաճոյք մը պիտի ըլլար, եթէ տեւականօրէն կապուած մնար հայ բեմին եւ իր խաղարկութեամբ փայլեցնէր զայն, իր միւս գործակիցներուն հետ։

Այգ. գործակիցներուն մէջ իր արժանաւոր տեղը ունի նաեւ Տիկին Զեփիւռ Շանթ, զոր, անցեալ տարի, իր երգովը ճանչնալու առիթը ունեցան նաեւ Փարիզահայերը։ Անոր կը վիճակի միշտ կանացի առաջին դերերէն մէկը որեւէ թատերախաղի մէջ։ Այս տարի, տիկին Սիւզան Թոսպաթի երեւումով, ստանձնած էր՝ նուազ պատասխանատու դեր մը, — «Գող Վասիլի» կնոջ դերը, զոր խաղաց խոր ըմբռնումով։

Մնացեալ դերակատարուհիներն ու դերակատարներն ալ մնացին իրենցմէ իւրաքանչիւրին համապատասխան բարձրութեան վրայ։ Եւ, բոլորը միասին, «Ինկած բերդի իշխանուհի»ին ապահովեցին կատարեալ բեմադրութիւն մը։

Բայց, բոլորին մէջ գնահատանքին առաւելագոյնը կ'երթայ Պ. Ժորժ Սարգիսեանին, որ իր ստանձնած պատասխանատու դերերով կը կազմէ, Թատերախումբին առանցքը։ Ինքն է որ կը վարէ խումբը, կ'ուսուցանէ դերերը, կը բեմադրէ խաղը եւ կը ստանձնէ կարեւորագոյն դերը որեւէ Թատերախաղի մէջ։ Ու կը վարէ, կ'ուսուցանէ, կը բեմադրէ եւ իր կարեւոր դերովը բեմ կուգայ ըմբռնումով եւ խանդավառութեամբ, հանգուցեալ Գասպար Իփէկեանէն ստացած փորձառութեամբ։ Թատերախումբին գլխաւոր սիւներէն է եւ առանց իրեն դժուար թէ կարելի ըլլայ Պէյրութի մէջ բեմադրել խորք ու ծանրութիւն ունեցող Թատերախաղեր։

Յաջող բեմադրութեամբ մը ի յայտ եկաւ Թատերախումբը նմանապէս Գողոլի դասական «Քննիչ»ին մէջ։

« Համազգային »ի Թատերասէրներու Միութիւնը, երկու տարիէ ի վեր, ոգեւորութեան միեւնոյն մթնոլորտը կը ստեղծէ Գահիրէի մէջ ալ, լեցնելով կարեւոր բաց մը հայ մշակութային կեանքի Թատերական ճակատին վրայ։

Արձանագրելով այս բոլորը Միութեան հաշւոյն իբրեւ անկեղծ գնահատանքի արտայայտութիւն, կը մաղթենք նոր վերելք յառաջդիմութեան ճամբուն վրայ եւ մանաւանդ անսպառ կորով, պատուաբեր արդիւնքներով դիմակալելու համար ամէն յոգնութիւն ու դժուարութիւն :

ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

ՃԱՇ՝ Ի ՊԱՏԻՒ ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՀԻՒՐԵՐՈՒՆ

★

ԽՄԲ. — Յուսաբեր մանրամասնօրէն կը նկարագրէ Պ. Պ. Ժան Պալառի, Լիւք Անտռէ Մարսէլի եւ Կ. Փօլատեանի ժամանումը Եգիպտոս :

Այս առթիւ ճաշ մը տրուած է «Յուսաբեր»ի շէնքին մէջ, ի պատիւ հիւրերուն (12 Ապրիլ)։ Ահաւասիկ մանրամասնութիւնները.—

Մամուլի ներկայացուցիչներուն, օտար եւ հայ անձնաւորութիւններուն հետ հանդիպումէն ետք, մեր Ֆրանսացի հիւրերը պատուասիրուեցան «Յուսաբեր»ի շէնքին մէջ, ընտանեկան ճաշասեղանի մը շուրջ։

Անմիջապէս ստեղծուեցաւ այն տաքուկ մթնոլորտը, ուր շատեր, դեռ երէկ իրարու անծանօթ, իրենք զիրենք կը զգային « իրենց տան մէջ » :

Հայկական սեղան ... համադամ կերակուրներու հետ նաեւ հայկական երգ, Սայաթ – Նովան մանաւանդ։ Պ. Գ. Գարապաճեան, առանձին թէ խումբով, մեր հիւրերուն հրամցուց հայ աշուղական երգը։ Յետոյ, մէջ ընդ մէջ, բաժակաճառեր, Ֆրանսայի եւ հայ մշակոյթին ձօնուած : Ահա Շ. Նարդունիի բաժակաճառը, սեղմ ու գեղեցիկ.

— « Ես խօսող մը չեմ, ահա սակայն կը տեսնէք, թէ ոտքի եմ եւ կը խօսիմ. Ես գինի չեմ խմեր, սակայն կը տեսնէք, թէ գինի ունիմ բաժակիս մէջ։ Ներկայութիւն մը հոս զիս կը ներշնչէ եւ այս բաները ընել կուտայ. այդ ներկայութիւնը Ֆրանսան է, ես կը խմեմ յաւիտենական Ֆրանսայի կենացը »։

Գեղեցիկ բաժակաճառ մը խօսեցաւ նաեւ Պ. Տիգրան Գապիկեան, տնօրէն Գալուստեան վարժարանի, ոգեկոչելով Ֆրանսայի մէջ իր անցուցած ուսանողական երջանիկ տարիները, Մարսէյլի ջինջ երկինքին տակ։ « Հաճոյքս կրկնապատկուած է այս պահուս, շարունակեց ան, որովհետեւ Ֆրանսայէն եկած մեր հիւրերուն մէջ գտայ նաեւ ընկեր մը, Կ. Փօլատեանը, որուն հետ անցուցած եմ չորս տարիներու երջանիկ շրջան մը»։

Պ. Մաճառեան իր բաժակաճառին մէջ շեշտեց այն անդրին ծառայութիւնը, զոր Պ. Պ. Գալար եւ Լ. Անտռէ Մարսէլ կը մատուցանեն մեր ազգային դատին։ «Ձեր սէրը չի բխիր գութի զգացումէ մը, այլ մեր մշակոյթին հանդէպ ձեր անուցած հիացումն է, որ ձեզ կը բերէ մեզի։ Այս զգացումը մեզ աւելի կը հպարտացնէ եւ աւելի թանկարժէք է»։ Պ. Մաճառեան աւելցուց թէ մեծարժէք Ֆրանսացի մտաւորականներու ներկայէն ետք, որոնք մեր տառապանքը եւ կրած հալածանքները կը դնէին քաղաքական նժարի մէջ; դուք, Գալար եւ Մարսէլ, դուք նոյն նժարին մէջ դրիք մեր մշակոյթին ծանրութիւնը :

Կ. Փօլատեան իր ուրախութիւնը յայտնեց Գահիրէ գտնուելուն համար : « Երբ Նարդունին եւ ես բարեկամացանք Ֆրանսայի այս մեծ զաւակներուն հետ, վստահութիւն մը ունէինք։ Գիտէինք, որ Նարեկացիի հանճարին առջեւ ծունկի եկած Ֆրանսացի բանաստեղծն ու մտաւորականը յուսախաբ պիտի չըլլային տեսնելով Նարեկացիի ժողովուրդը :

« Նարդունին եւ ես կը մտածէինք ձեր մասին։ Գիտէինք, որ պիտի չկարենայինք ներկայացնել հայութեան լման դիմագիծը Ֆրանսայով միայն։ Բարեկամութիւն մը, որքան ալ հիմնուած ըլլայ հոգեկան ու մտային արժէքներու վրայ, տեւական եւ աւելի սերտ դառնալու համար կը կարօտի երկուստեք զոհողութիւններու, ջանքերու։ Բարեկամութիւնը կը մշակուի :

« Վստահ էինք, թէ այդ մեր սկսած բարեկամութիւնը պիտի զօրանար, արժեւորուէր մեր ժողովուրդին կողմէ։ Անհուն է մեր ուրախութիւնը այսօր, երբ մեր մեծ ժողովուրդը մեզ յուսախաբ չըրաւ : Շնորհակալութիւն, Գահիրէի մեր սիրելի եղբայրներ եւ քոյրեր, որ մեր երեսը ճերմակ հանեցիք » :

Ակներեւ էր սակայն որ ամէնէն երջանիկները մեր Ֆրանսացի հիւրերն էին : Խօսեցան թէ Պ. Գալար եւ թէ Լիւք Անտռէ Մարսէլ, սրտաբաց, անկեղծ այն շեշտով, որ ոչ մէկ կասկած կը թողու անոնց սնուցած սիրոյ եւ հիացումի խորութեան մասին։

« Ֆիզիքապէս եւ հոգեպէս առողջ, աշխոյժ ժողովուրդի մը դիմացն ենք, գոչեցին երկուքն ալ։ Ձեր բարեկամութիւնը, ձեր հիւրասիրութիւնը մեզ կ'երջանկացնեն : Ոչ միայն յուսախաբ չենք Նարեկացիի եւ միւս անման բանաստեղծներու ժառանգորդներէն, որ մեր շուրջն են, այլ կամաց կամաց աւելի լաւ կը հասկնանք այն ցեղային առաքինութիւնները, որոնք ձեզ պահած են մինչեւ այսօր եւ պիտի պահեն տակէ ալ վերջ, աշխարհի առջեւ պարտադրելով ձեր իրաւունքը»։ Թէ Գալար եւ թէ Մարսէլ դիտել տուին թէ Հայը, որ երբեք ռազմատենչութիւն չէ ցուցադրած, յաղթանակած է իր խաղաղասիրութեամբ, մշակոյթով :

Ճաշը վերջացաւ կէս գիշերին, ջերմ մթնոլորտի մէջ, փոխադարձ բարեմաղթութիւններով :

ՊԱՐՈՆԸ.— Ինչո՞ւ կուլաս, Մարի :
ՍՊԱՍՈՒՀԻՆ.— Տիկինը ... զիս ... վռնտեց :
ՊԱՐՈՆԸ.— Ուրեմն ինչո՞ւ քովս եկար։
ՍՊԱՍՈՒՀԻՆ.— Երբ հարցուցի թէ ուր երթամ, «ուր կ'ուզես՝ հոն գնա. կ'ուզես սատանային գնա» ըսաւ ....։

ՀԱՅԿ. ԿԵԱՆՔԸ ՊԵՐԼԻՆԻ ՄԷՋ

ՊԵՐԼԻՆ, 15 Ապրիլ.— Ապրիլ 2ին տեղի ունեցաւ գաղութի ընդհ. ժողովը՝ վերակազմուելու համար պաշտօնապէս :

«Հայկական Միութիւն (գերմաներէն) պիտի կոչուի զուտ մշակութային այս միութիւնը, որուն գլխաւոր նպատակն է վառ պահել մշակոյթը, հետեւաբար եւ հայրենակցական կապը :

Ընդհ. ժողովի նախագահը, Պ. Եդ. Մովսէսեան եւ քարտուղարը՝ Տիկին Ա. Տէր Յարութիւնեան պարզեցին կարեւոր հարցերը, որոնք կը վերաբերէին նոր ծրագիր – կանոնագրին ընթերցման եւ հաստատման, ինչպէս նաեւ նոր ծրագրի համապատասխան վարչութեան ընտրութեան։ Ժողովը միաձայնութեամբ ընդունեցաւ իբրեւ հիմնադիր ժողով եւ նոր վարչութեան նախագահ ընտրուեցաւ Տօքթ. Հայկ Եազճեան, գործակից ունենալով Պ. Պ. Ֆրունճեան եւ Պ. ԱրամՄովսէսեան :

Պերլինի մէջ հայկական գրադարանի մը կարեւորութիւնը ամէն բանէ առաջ կը զգացուի անոր համար որ, պատերազմին պատճառով, մեր տրամադրութեան տակ չունինք ոչ միայն «Երիտասարդ» Միութեան գրադարանը այլ եւ այրած են շատերուն անձնական գրքերը։ Նախագահին Ֆրանսա եւ Իտալիա այցելութեան առթիւ, որ այս օրերուն կը զուգադիպի, ծրագրուած է գնել անհրաժեշտ գիրքերը փոքր գրադարանի մը համար։ Այս պատճառով կոչ մը պիտի ուղղուի Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ մշակութային հաստատութեանց, նաեւ եկեղեցական եւ ազգային գրադարաններուն, կարելի աջակցութիւնը ընծայելու համար։ Թղթակից

Հ. Կ. ԽԱՉԸ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

Գրած էինք թէ Եգիպտոսի Հայ Կ. Խաչը որոշած է յատուկ շէնք մը կառուցանել իբրեւ կազդուրման կայան

Այս առթիւ քանի մը տեղեկութիւններ Միութեան գործունէութեան մասին. —

Եգիպտոսի Հայ Կ. Խաչը կազմուած է 1932ին։ Նախապէս կ'օգնէր արտասահմանի գաղթականներուն, սակայն աստիճանաբար կեդրոնացուց իր գործունէութիւնը Եգիպտոսի մէջ։ 1943ին հաստատեց «Պուտ մը կաթ»ի գրութիւնը։ Ամէն օր 40 – 50 տկար մանուկներ մինչեւ 7 տարեկան կը ստանան բաժակ մը թարմ կաթ։ Հիւանդներուն կուտայ նաեւ դեղեր, սակայն իր գործունէութեան խարիսխը կը կազմէ Կազդուրման Կայանը։

Այս գեղեցիկ ձեռնարկը անհրաժեշտութիւն մըն էր Եգիպտոսի մէջ, նկատի առնելով երկրին կլիման։ 1944ին հող մը գնեցին Սիւֆիի մէջ որ ամէնէն չոր եւ յարմարագոյն վայրն էր, 1000 բիք հողամաս մը, փայտաշէն հիւղակով մը։ Անգլիական Կ. Խաչը տրամադրեց պէտք եղած կահ – կարասիները, — երկաթ մահճակալ, անկողին, աթոռ, սեղան, խոհանոցի առարկաներ, սառնարան եւայլն, որոնք մինչեւ այսօր կը գործածուին :

Ասոր վրայ յիշատակային աւելցան երկու փոքր հողամասեր և այսպէս հիմը դրուեցաւ Եգիպտոսի Հ. Կ. Խաչի Կազդուրման Կայանին, որուն փայտաշէն հիւղակին վրայ կը ծածանի Հ. Կ. Խաչի դրօշը։ Իսկ Եգիպտ. Կամբրիլ Մաֆիկը գործածութեան համար տրամադրած էր մեծ շալէ մը, որ անցեալ տարի վերադարձուեցաւ։ Ասոր փոխարէն Կ. Խաչը գնեց փոքր շալէ մը։

Ամէն տարի կայան կը ղրկուին երկու ոեւէ 200 մանուկներ, 7 – 14 տարեկան։ Խումբերը բաժնուած են երեք դասերու : Ամէն խումբ կ'ունենայ 21 օրուան արձակուրդ, լաւ սնունդ, ծովու լոգանք, հաճելի պտոյտներ եւ ժամանցներ։

Կայանը կը կառավարուի ընդհ. տնօրէնով եւ եւ իր օգնական ուժերով, իսկ Աղեքսանդրիոյ վարչութիւնը կը ստանձնէ ընդհանուր պատասխանատուութիւնը։

Մանուկները կ'ընդունուին Գալուստեան, Նուպարեան, Հայկազեան, Պօղոսեան, Մխիթարեան եւ Ազգ. դարմանատուններէն։ Տղաքը կ'ընտրուին դպրոցներու տնօրէններուն, Տիկնանց խնամակալութեանց եւ դարմանատան Վարիչ Մարմինին կողմէ, բժիշկներու յանձնարարութեամբ եւ ընդհանրապէս կ'առնուին տկարակազմ մանուկներ :

Բարեսէր հայրենակիցներ ուտելիքներով կ'այցելեն կայանը եւ յաճախ կ'որդեգրեն աղքատիկ սաներ 250 ե. դահեկան վճարելով ամէն մէկ սանի :

Այժմ որոշուած է քանդել հին շէնքը եւ նորը շինել :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (63)

ԿԱՆԱՉԵՆՑ ՀԱՐՍԸ

ԵՐԿՐՈՐԴ ԳԼՈՒԽ

Բակին մէջ արեւ կար, եւ արեւին մէջ՝ խունկի ծուխ։ Քարերու վրայ՝ նստող բազմութիւն, բակին մէջ՝ գոյնզգոյն տարազ, զրոյց եւ կատակ։ Ջրհորի ճամբուն վրայ՝ ջրբերներ...։ Քաղցր օրեր, երջանիկ ժամեր։ Մանկութեան պէս պայծառ ու երազի նման հաճելի օրեր ...։

Ամառնավերջը ծպտուած գարուն մըն է Աղթամարի մէջ, ինքնայատուկ եռով ու նկարագրով :

Ամէն կողմ կանաչութիւն, ծիլեր՝ կածաններու եզերքներուն վրայ, վանքին պատին տակ ։

Առաւօտէն մինչեւ իրիկուն, Աղթամարի բոլոր ծայրերէն, ուխտաւորներու անհանգարտ տողը կը հոսի դէպի Ջրհոր, կամ՝ կը վերադառնայ իր մեկնակէտը ։

Հարիւրաւոր կածաններէ մարդկային հեղեղը կը հոսի, մերթ զուարթ ու ցատկոտուն, մերթ՝ ծանր ու բեռնաւոր, կ'երթան ու կուգան շարունակ, կիները՝ հաստափոր բղուղներով..., Ջրհորի պզտիկ դարաւանդը կը լեցուի ու կը պարպուի, դէմք ու տարազ կը փոխէ, Ջրհորին ձողը որուն մէկ ծայրին կապուած է քար մը իբրեւ ծանրոց եւ միւս ծայրին ագուցուած է դոյլը —ջերմեռանդ այն պառաւին կը նմանի որ տաճարին մէջ կ'երկրպագէ, մէջքը տակ ու պարզ կ'ընէ, երբեմն քարին ծանրութիւնը զայն կը զամէ գետնին, երբեմն ալ ջրբերին մատին թեթեւ հպումովը՝ հորին յատակը կ'իջնէ դոյլովը, ջուրով կը լեցուի ու վեր կը բարձրանայ :

Տիգրանն ու Արեգնազը կը խառնուին ջրկիրներու բազմութեան, դէպի Ջրհոր կ'երթան, կուժ ու սափոր չունին, ոչ ալ ջրբերներու խռովքն ու աճապարանքը։ Անոնք կը քալեն հանդարտ, կ'երթան պըտոյտի մը համար, ազատ՝ պարտականութեան մը մաշեցնող հեհեւուքէն։ Բայց մէկը կը մաշի մարմնով, եւ միւսը՝ հոգիով։

Ո՞վ, անգամ մը զգացեր է սիրոյ կիրքին ցաւը իր սրտին մէջ, ծնողներու պըղտոր նայուածքներէն հեռու տեղ մը, եւ իր ամբողջ կեանքին տեւողութեանը մոռցեր է զայն ...

Սիրահարութեան արուեստին մէջ փորձառութիւն ունեցողները կը պնդեն թէ՝ ամուսնական սերտ ապրումները տեւական են միայն անոնց համար, որոնք կոճկուած, կապանքուած սիրահարութենէ մը ետքը ամուսնացած են, անոնք միայն կրցած են կազմել ընտանեկան խաղաղ բոյն ու անաղմուկ կենակցութիւն մը։

Ասոնք՝ կ'ըսեն նաեւ, ով որ վախով ու դողով սիրեց, ով որ արգելքներէն ու խոչերէն անցաւ, քրտնելով ու պայքարելով, կամ՝ կեանք զոհաբերելու վճռականութեամբ մտաւ « սիրոյ կախարդական սենեակը» եւ հոն ընտրեց մէկը, իր սիրածը, ան՝ շահեցաւ ամուսնական կեանքը :

Արեգնազն ու Տիգրանը կը քալեն կուշտ կուշտի, կը խօսին։ Խօսակցութիւնը անկապ է՝ երբ սիրտը կը վախնայ քալել իրեն յատուկ ուղիէն։ Քաղցր ու ոգելից էր պահը, երկու սիրահարները յանդգնութիւն ունեցեր էին ամօթի պատէն անդին ցատկել, քչիկ մը բանալ սիրոյ քողը, դողուն ու զգուշաւոր՝ խօսելու համար իրենց ապագային, երազներուն եւ կարելիութիւններուն մասին :

Տիգրանն ու Արեգնազը իրար սիրեր էին ինքնաբերաբար, առանց արտաքին միջամտութիւններու կամ թելադրութեանց, անկախ իրենց ծնողներու կարգադրութենէն կամ խօսք կապէն, ցաւէն եւ անոր պատճառած տաժանքէն : Երանի թէ Ռէս Սանոն եւ տիկին Գիւլնարը երբեք խօսած չըլլային իրենց տղոց վաղուան կենակցութեան մասին, թոյլ տուած ըլլային, Տիգրանին ու Արեգնազին, ընտրելու իրենց սիրոյ ճամբուն տեւողութիւնը եւ հոգեկան տագնապին ցաւը :

(Շար.) ՍՕՍ–ՎԱՆԻ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՏՕՆԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Ն. թաղամասի քաղաքապետարանի սրահը (Place Panthéon)
Շաբաթ 24 Ապրիլ, ժամը ճիշդ 21ին
Նախագահութեամբ՝ ԱՐՇԱԿ ՉՕՊԱՆԵԱՆԻ
Յարգանքի խօսքեր՝ Հ. ԿԱՐԱՊԵՏ Ծ. Վ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ, ՊԱՏՈՒԵԼԻ ՍԻՍԼԵԱՆ, ՏԻԿԻՆ ՀՌԻՓՍԻՄԷ ԻՓԷԿԵԱՆ, Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ, ՊՕՂՈՍ ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆ, ԳՐԻԳՈՐ ՓԱՓԱԶԵԱՆ, ԱՐՄԷՆ ՄԵԼՈՅԵԱՆ
Գեղարուեստական բաժին, զինուորական նուագախումբ :

ՓԷԼԺԻՔԱ նոր. գահլիճին կազմութիւնը յանձնուեցաւ Աշիլ Վան Աքերի, որ 56 տարեկան է եւ ընկերվարական: Կ'ըսուի թէ իր գլխաւոր գործը պիտի ըլլայ մեծամասնութիւններ կատարել, զինուորութեան շրջանը 21 ամիսէն զեղչել 18ի, հանրօգուտ շինութիւններ կառուցել, աշխատանք ճարելու համար ևն:

ԹՈՒՐՔԻԱՅ Երեսփ. ընտրութեանց առթիւ, դեմոկրատ կուսակցութիւնը իբրեւ հայ թեկնածու նշանակած է Տօքթ. Զաքար Դարվերը, (տնօրէն Ազգ. հիւանդանոցի), Հալքը՝ Եղ. Պէզազը, Միլլէթը՝ Երուանդ Էնկիզ: — Թուրքիայէն վտարուած է Արման Զիրէքեան անուն ռուսահպատակ Հայ մը, իբրեւ կասկածելի, ինչպէս կը գրեն Պոլսոյ թերթերը :

ՀՆԴԿԱՉԻՆԷՆ հասած վերջին լուրերու համաձայն, կացութիւնը հետզհետէ կը ծանրանայ Տիէն Պիէնի բերդին մէջ: Պահակազօրքը սախպուած է դիմադրել չորս քառ. քիլոմեթր տարածութեան մը վրայ: Անկարգելները դժուար կը գործեն : Ցոյց չկայ վիրաւորները փոխադրելու կամ օգնութիւն հասցնելու :

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ԿԱԹՈԼԻԿՆԵՐՈՒՆ համար եկեղեցի մը պիտի շինուի Փարիզի մէջ, ի յիշատակ պատերազմի մէջ սպաննուած զինուորներու: Ծախքը՝ 600.000 տոլար :

ԼԻՈՆԻ 36ՐԴ ՏՕՆԱՎԱՃԱՌԸ կը բացուի չորս օր: Ինչպէս գրած ենք արդէն, այս տարի կը մասնակցի նաեւ Խ. Միութիւնը, այլազան արտադրութիւններով :

ՋՐԱՑԻՆ ռումբի չողարձակումէն վիրաւորուած 23 ճափոնցի ձկնորսները անբուժելի կը համարուին: Մէկն ալ մահամերձ է արդէն :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՌՈՄԱՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Բ. Ը. Մ. Մասնաճիւղին: Մասնակցութեամբ Ս. Քէփէնէկեանի խումբին յաւաղոյն ուժերուն: Այս Շաբաթ ժամը 21ին, Փաթրոնաժի ծանօթ սրահին մէջ,
Կը ներկայացուի Շիրվանզադէի՝
ՆԱՄՈՒՍԸ
մէկ արար (Սէյրանի վրէժը) եւ Վարձուած սենեակը (կատակերգութիւն) :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Սէն Շամոնի եւ Սէնթ Էթիէնի Նոր Սերունդի խումբը բեմադրութեամբ՝ Խ. Ղարիպեանի, կը ներկայացնէ Գ. Իփէկեանի՝
« ԱՐԱՅ ԵՒ ՇԱՄԻՐԱՄ »
(Դիւցազներգութիւն 3 արար, 3 պատկ.)
Սէն Շամոն, Ապրիլ 24ին :
Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԵՀԼԻՐԵԱՆԻ
2, Rue Bernard du Bois.

ՎԵՐՅԻՇՈՒՄՆԵՐԸ

Ստացանք եւ տրամադրելի ունինք ԹՂԹԱԿԱԶՄ հատորներ, գին հազար ֆրանք, թղթատարի ծախսով 1100 Ֆր.:
Սակաւաթիւ հատորներ ստացանք լաթակազմ, գին 1200 ֆրանք, թղթատարի ծախքով 1300 :

×

Մարսէյլի համար դիմել.— Պ. Ե. ԱՐՋՈՒՄԱՆԵԱՆԻ, 48 ռիւ տը լա Ռէփիւպլիք :

ՍՏԱՑԱՆՔ

Salah le Derviche de la Mosquée Verte, drame en cinq actes en Proche Orient. Par Léon G. Meloyan. Ed. Pierre de Ronsard. Paris.
Arménouche, drame en cinq actes. Troisième édition. Ed. Le Soleil.
Ա. Զօպանեանի հեղինակի գիրքերը.—
ՀՐԱՇՔԸ, թատերգութիւն հինգ արար, Պէյրութ, 1952 :
ԿԵԱՆՔ ԵՒ ԵՐԱԶ, արձակ բանաստեղծութիւններ, հէքեաթներ, քմածին էջեր, Փարիզ, 1954 :
ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ (երկերու ժողովածու), Փարիզ :
ԲԱՄԲԱՍԱՆՔ, թատերախաղ, հինգ արար, Փարիզ :
ԴԷՄՔԵՐ, Փարիզ, 1929 :
Դիմել Մ. Պարսամեան գրատուն :

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Մալաթիոյ Կրթասիրաց ընկերութեան Լիոնի մասնաճիւղի կողմէ, 25 Ապրիլ կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 2ին, Տէսին, Պ. Նազարէթ Ոսպիկեանի սրճարանին մէջ:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՏՕՆԸ

Սէնթ Անթուանի մէջ (Մարսէյլ)
25 Ապրիլ Կիրակի

Առաւօտուն պատարագ եւ հոգեհանգիստ: Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ մէջ: Կէսօրէն վերջ Սգահանդէս Գար Վիատիւքի մէջ:

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ. Կամ. եւ Մարտ. Միութեան, կը մասնակցին Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը, Ֆ. Կ. Խաչը, Վասպուրականի Հայր. Միութիւնը :

Այս կիրակի, կէսօրէն վերջ, ժամը չորսին, Համօ Օհանջանեան ակումբին մէջ: Պիտի բանախօսէ Պ. ՆԵՐՍԷՍ ՄՈՄՃԵԱՆ (Լիոնէն):

Գեղարուեստական բաժին, պիտի մասնակցի Հայկ. երգչախումբ : Պիտի մեներգէ Տիկին Թադէոսեան: Արտասանութիւն եւ մեներգներ օրուան պատշաճ :

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Միութեան, մասնակցութեամբ Աւետարանական եկեղեցւոյ եւ Սթանոզի Հայր. Միութեան, 25 Ապրիլ, կիրակի առաւօտ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Ապրիլեան նահատակներու յիշատակին եւ կէսօրէ վերջ Օթէլ տը Ֆրանսի սրահին մէջ: Սգահանդէսին պիտի նախագահէ Պ. Մ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ: Կը խօսի ՎԱՐԴԱՆ քահանայ :

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Ապրիլ 23ին, Ուրբաթ ժամը 20.30ին, քաղաքապետարանի սրահին մէջ :

Նախաձեռնութեամբ Հայ Ազգ. Միութեան եւ հովանաւորութեամբ երեք հոգեւոր պետերու :
Կը խօսի Հ. ԿԱՐԱՊԵՏ Ծ. Վ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք ընկեր Միսաք Միրզէէ (Լիոն) հազար ֆրանք, իր խմբագրատուն այցելութեան առթիւ :

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ.— «Յուսաբեր»ի վարչութեան.— Զենք ստացած ապրիլ 4, 5, 6 եւ 7 թիւերը :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը 23 ապրիլ, ժամը 21ին, Քաֆէ Ռէժանի վերնայարկը: Դասախօս՝ Պ. Գրիգոր Ծիզմէճեան, նիւթը՝ Սուգին ծագման պատճառները, ինչո՞ւ կը սգան մարդիկ:
Մուտքը ազատ է

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Այրի Տիկին Մաննիկ Ուրբաթեան, Տէր եւ Տիկին Կրօնիկ Յակոբեան եւ զաւակը, Պ. Յակոբ Ուրբաթեան կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցին, իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր եւ աներհօր, ՎԱՂԱՐՇԱԿ ՈՒՐԲԱԹԵԱՆԻ մահուան տարելիցին առթիւ, նաեւ կը հրաւիրուին ազգականները եւ իր յիշատակը յարգողները :

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ ԱՐՓԻՆԷ ԱՐՂՈՒԹԵԱՆԻ

Կիրակի, 25 Ապրիլ, ժամը 21ին Սալ Շօփէն Փլէյէլի մէջ :
8 Rue Daru, Métro Etoile ou Ternes.
Պիտի երգէ իրենց բուն լեզուով Տիւփառքէ, Պռամսէ, Տվօռաքէ, Չէրէփնինէ, Ռախմանինօֆէ, Մուսօրսքիէ, Կոմիտաս վարդապետէ, Ռ. Մելիքեանէ, Արամ Խաչատուրեանէ, Տ. Ղազարեանէ, Գ. Ալէմշահէ, Օ. Տուրեանէ եւ Վ. Սարգսեանէ :
Դաշնակով կ'ընկերանայ ԱՂԷՔՍԱՆԴՐ ԼԱՊԻՆՍՔԻ:
Տոմսերը կը ծախուին Պարսամեան (46 ռիւ Ռիշէ) եւ Քալուսեան (43 ռիւ Ռիշէ) գրատուններն նաեւ Սալ Փլէյէլ :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ Տիկնանց վարժարանի երիտասարդ Սանուց Միութեան անդրանիկ Սուրփրիզ Փարթին տեղի պիտի ունենայ Ապրիլ 25ին, ժամը 3էն մինչեւ 11, Ազգ. Տան մէջ: Կը հրաւիրուի երիտասարդութիւնը անխտիր: Վարչութիւն

Տիկին Ընծայ Ֆրէնկեան եւ աղջիկը, Տէր եւ Տիկին Եդուարդ Ֆրէնկեան եւ աղջիկը, Պ. Պօղոս Ֆրէնկեան, Պ. Վահան Ֆրէնկեան, Տէր եւ Տիկին Յ. Նաճարեան, Պ. Թադեւոս Գառնիկեան, Այրի Տիկին Սիրվարդ Օհանեան եւ ընտանիք, Պ. Արթին Ֆրէնկեան, Պ. Աշոտ Ֆրէնկեան եւ ընտանիք, Այրի Տիկին Վարդուհի Ֆրէնկեան եւ ընտանիք (Կ. Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Պ. Շամիկեան, Տէր եւ Տիկին Ա. Գառնիկեան, ինչպէս նաեւ Ֆրէնկեան, Միսաքեան, Պետրոսեան, Եալտրզեան, Նասիպեան, Թէրզեան, Տէրտէնեան, Սամուէլեան, Գրիգորեան, Պօշնաքեան, Էրզիկեան եւ Տէյիրմէնճեան ընտանիքները, խորին ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ մօր, քրոջ, հարսին եւ սիրելի ազգականին

ՔՐԻՍՏԻՆԷ ՖՐԷՆԿԵԱՆի

դառնագին մահը՝ յետ երկարատեւ եւ տաժանելի հիւանդութեան :

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի Հայոց եկեղեցին, 15 ռիւ Ժան Կուժօն, Ուրբաթ, 23 ապրիլ, ժամը 2.30ին, եւ մարմինը պիտի ամփոփուի Լաֆաէթի գերեզմանատունը, ընտանեկան դամբարանին մէջ:

ԾԱՆ.— Ցաւակցութեան համար, գրել հետեւեալ հասցէին՝ Պ. Եդուարդ Ֆրէնկեան, 71 Ավընիւ Վիքթօր Հիւկօ, Փարիզ (16):

Այրի Տիկին Աղաւնի Զաքրեան (Իսի լէ Մուլինօ), Այրի Տիկին Պայծառ Պաղտասարեան եւ զաւակները՝ Սուրէն, Տիգրան, Ալիս (Պաղտատ), խորունկ կսկիծով կը ծանուցանեն մահը իրենց ամուսնոյն եւ քեռայրին՝

Պ. ԳՐԻԳՈՐ ԶԱՔՐԵԱՆի
(Մարմարնոբեցի)

որ տեղի ունեցաւ Ապրիլ 14ին, Իսիի հիւանդանոցին մէջ, յետ երկարատեւ հիւանդութեան :

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Ապրիլ 17ին եւ մարմինը ամփոփուեցաւ Իսիի գերեզմանատան մէջ :

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

★

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Եվլիպատացի կոմիտէէն ստիպողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Քրիստափոր, Աղբիւր Սերոբ, Մկր. Նօթնեղբայրեան, Ռոստոմ, Րաֆֆի, Փոթորիկ եւ Վահան - Խորէնի խումբերը այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, Սոսիէթէ Սաւանթ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ստիպողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՊԷԼՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբի ժողովը այս կիրակի ժամը 8.30ին ընկ. Մանուկի բնակարանը: Օրակարգ.— Նախորդ ժողովի շարունակութիւն :

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Արղութեան խումբի ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Անդամատոմսերը միասին բերել :

ՊԱՆԵԽՕ ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

Զ. Ռ. Մ.ի վարչութիւնը ստիպողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամները այս երկուշաբթի ժամը 8.30ին Քաֆէ Ռէժանի վերնայարկը: Կարեւոր օրակարգ :

ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Ապրիլեան եղեռնի, նահատակներու անթառամ յիշատակին :

Հայրապետական կարգադրութեամբ ամէն տարի Զատիկի յաջորդող Նոր Կիրակին նուիրուած է մեր բիւրաւոր նահատակներու յիշատակին :

Այս առթիւ այս կիրակի 25 Ապրիլ, Փարիզի եւ շրջանի բոլոր եկեղեցիներուն մէջ տեղի պիտի ունենայ հանդիսաւոր Ս. պատարագ եւ մասնաւոր հոգեհանգիստ, պանծացնելով անոնց զոհաբերումը քրիստոնէական հաւատքի եւ հայրենիքի համար :

Փարիզի Մայր եկեղեցիին մէջ, քառաձայն պատարագ, պիտի պատարագէ Ա. Ռուշաւանի Արեղայ, եւ պիտի քարոզէ կաթող. պատուիրակ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեան :

Կը հրաւիրենք Փարիզի եւ շրջանի համայն հայութիւնը՝ փութալ եկեղեցիները եւ մեծարանքի տուրքը ընծայաբերել անոնց խնկելի յիշատակին: (Դիւան)

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ. ԵԿԵՂԵՑԻ

25 Ապրիլ, Նոր Կիրակի, Ազգային մեծ սգատօն, Ս. պատարագ եւ հոգեհանգիստ ժամը 8 — 11.40:

ՊԱՏԱՐԱԳ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՆՈՐ ԿԻՐԱԿԻ

25, Ապրիլ ժամը 18ին ՍԱՔՐԷ ՔԷՕՐ եկեղեցւոյ մէջ (Մոնմարթրը) հայկական ծէսով ձայնաւոր պատարագ՝ հոգեհանգստեան պաշտօնով, 1915ի համազգային արհաւիրքին զոհերուն համար —
Ժողովրդապետութիւն Ս. Խաչի

ՖՈՒՐՎԻԷՐԻ ԲԼՐԱՆԻՍՏ ՏԱՃԱՐԻՆ ՄԷՋ ՀԱՅԱԾԷՍ ՁԱՅՆԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ ԲԱԶՄԱՀԱԶԱՐ ՀԱՅ ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Լիոնի մէջ, ապրիլեան նահատակներու եւ վերջին պատերազմի ատեն, պատուոյ դաշտին վրայ ինկած հայ զինուորներու համար, ապրիլ 25ին, կիրակի առտուն, ժամը 10ին, հայերէն ձայնաւոր պատարագ պիտի մատուցուի: Կը հրաւիրուի Լիոնի եւ շրջակայից հայութիւնը :

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Սիւտժըրթէօզներ : Դիմել՝
ETS. ARCO
6, Rue de Mulhouse. Tél. Gut. 96-36
Պ. Յարի :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ
Սենեակ մը խոհանոցով, այր եւ կնոջ մը համար: Դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան :

ՈՒՐԱԽՈՒԹԵԱՆ ՕՐ ՄԱՐՍԷԼԻՈՅ ՄԷՋ

Ազդին հայ մանկութիւնն է որ բեմի վրայ պիտի ապրեցնէ ձեզ Թէատր Տ. Վերտիի մէջ 25 ապրիլին ժամը 15.30ին: Ազգային հայրենաշունչ եւ տաք մթնոլորտի մը մէջ: Ինչպէս երկու տարի առաջ վայելեցիք նման օր մը, այս անգամ ալ նոյնպէս եւ աւելին պիտի վայելէք ներկայ ըլլալով Մուրատեան Վարժարանի աշակերտներու կողմէ ներկայացուած թատերական հանդէսին:

Կը ներկայացուին՝

Ա.— ԱՆԻԾԵԱԼԸ, ընտանեկան յուզիչ եւ անզուգական տռամը, երեք արար եւ հինգ պատկեր :

1. LA FAUSSE MONNAIE — Զաւեշտ անդուլ ծիծաղի — մէկ արար:
2. LES DIABLES ROUGES — Երգախառն զաւեշտ մէկ արար:

Փութացէք ապահովել ձեր տոմսերը դիմելով՝
Exerjean S., 40 La Canebière.
Chehikian Aram, Pharmacie Centrale, 1. Bld. d'Athènes.

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.
Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 — C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. — Հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 23 ԱՊՐԻԼ — VENDREDI 23 AVRIL 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7352 — 30e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2763

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԴԵՂՆԱԾ ՏԵՐԵՒՆԵՐ

Երեւութապէս երիտասարդական ձայն մը կը ներկայացնէ «Ժաֆ»ը, իր Փրանսերէն թերթով:

Իրականին մէջ, աշնան տերեւներու խշրտուքն է որ կը լսուի: Ժամանակէն առաջ ծերացած սերունդի մը խապոտ եւ օտարոտի կանչը:

Երէկ յիշեր էինք երկու ցնդաբանութիւններ, 1954 ապրիլի թիւէն: Ահաւասիկ ուրիշ գոհարներ ալ, որոնք միեւնոյն ատեն «աժան պրովոկատոր»ի հոգեբանութիւն մը կը մատնեն:

— «Եւ որո՞ւ հետ կ'ուզեն կապել մեզ այս թշնամիները:

«Անոնց հետ որ երէկ կը հրամայէին ջարդել մէկուկէս միլիոն ազգակիցներ, թուրք վարիչներուն հետ, արժանաւոր յաջորդները Թալէաթ եւ Ընկերութեան, թշնամիները Ֆրանսայի»:

Կը հասկնաք անշուշտ: «Դաշնակներն» են որ այս քաղաքականութիւնը կը վարեն, ի վնաս հայ ժողովուրդին եւ... Ֆրանսայի:

«Ժաֆ»ին գլխուն թառած դիմակաւորները ուրիշ բաներ ալ սորվեցուցեր են.

— «Անոնք (Դաշնակ թշնամիները) մեզ կը հրաւիրեն կապուիլ անոնց որ 75 տարուան մէջ երեք անգամ դժբախտութեան մատնեցին Ֆրանսան: Անոնց հետ որ պատճառ եղան հայկական ջարդերուն, 1915ին: Գերման վրէժխնդիր զօրականներուն հետ, արժանաւոր յաջորդները Հիթլերի եւ նացիականութեան, որոնց դէմ հայածին երիտասարդները պայքարեցան իրենց բոլոր ուժերով»:

Միայն այս հատուածը [illegible] թէ շատ հեռու չեն Շաւանթոնէն:

Այս թզուկները յառաջապահ կամ յառաջդիմական կը կոչեն իրենք զիրենք: Իրականին մէջ պարզ հերթապահներ են, վառ պահելու համար ատելութեան կրակը:

Եւ վերջապէս, ծաղրածուական բացայայտութիւն մը.

— «Ո՛չ: Հայածին երիտասարդութիւնը թոյլ պիտի չտայ որ դաւաճան Դաշնակ շէֆերը զինք զինուորագրեն մայր-հայրենիքին, Ֆրանսայի ժողովուրդին ամէնէն էական շահերուն դէմ»:

Այսպէս, ուրեմն, «Դաշնակները» կ'ուզե՞ն եղեր որ երիտասարդութիւնը կռուի ժողովուրդին դէմ, մայր-հայրենիքին դէմ, կապուի ջարդարար Թուրքիոյ եւ վրէժխնդիր Գերմանիոյ, ի վնաս Ֆրանսայի: Եւ այս բոլորը՝ «յաղեցնելու համար իրենց գձուձ եւ անխոստովանելի շահերը»:

Դուք չափեցէք թէ այս արտայայտութեանց մէջ ո՞րը աւելի ծանր կը կշռէ, անյատակ տգիտութի՞ւնը թէ անբարոյականութիւնը:

Գարշապատումը ուղղուած է ամբողջ Դաշնակցութեան դէմ: «Շէֆ»ը ձախակողմեան — ձախաւեր — բանաձեւ մըն է, երեւոյթները փրկելու համար:

Կարմիրները բոլոր երկիրներուն մէջ ալ նոյն բառերը կը գործածեն, «շէֆ» կամ «վարիչ», երբ պայքար կը մղեն մասնաւորապէս ընկերվարական կուսակցութեանց դէմ:

Կը տեսնէք որ աքանչելի՛ սերունդ հասցուցած են «քանց մեզ աղէկները», թունաւոր սունկեր մշակելով: Թմրեցնելով, խաբելով, մոլորեցնելով աննշան փոքրամասնութիւն մը:

Այս բոլորին մէջ ամէնէն զզուելին այն է որ, այս առթիւ ալ կը փորձեն մոլորեցնել տեղացիները, Ֆրանսայի բարեկամ ներկայացնելով իրենց փոքրաթիւ աղանդը, իսկ թշնամի՝ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, իր պատկառելի զանգուածով:

Պատմութիւնը կ'ըսէ թէ իրենք դեռ կաթ կը ծծէին, երբ Դաշնակցութիւնը դաշնագիր կը ստորագրէր այս քաղաքին մէջ, իբրեւ ներկայացուցիչը անկախ պետութեան մը, դաշնակից Ֆրանսայի, հաւասարէ հաւասար...

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԹԻԹՕ ԵՒ ԹՈՒՐՔԻԱ

ՄԱՐԵՇԱԼԸ ԳՈՀ Կ'ԵՐԵՒԱՅ ԻՐ ԱՅՑԵԼՈՒԹԵՆԷՆ

Յուկոսլաւիոյ նախագահը, մարեշալ Թիթօ, որ անցեալ շաբթու Թուրքիա գացած էր, հետեւեալ յայտարարութիւններն ըրած է «Լը Մոնտ»ի թղթակցին.

— Ընդհանուր առումով կրնամ ըսել թէ մեր ճամբորդութիւնը գերազանցեց մեր ակնկալութիւնը: Շատ լաւ են Թուրքիոյ եւ Յուկոսլաւիոյ յարաբերութիւնները եւ մեր ճամբորդութիւնը հաստատեց թէ իրապէս ամուր հիմք ունին այդ յարաբերութիւնները: Մենք նոյն տեսակէտներն ունինք շատ մը խնդիրներու եւ մասնաւորապէս հասարակաց խնդիրներու մասին: Մեր վրայ խոր տպաւորութիւն գործեց թէ վարիչներուն եւ թէ ժողովուրդին ընդունելութիւնը: Մեր խօսակցութիւնները ընդհանուր հանգամանք ունէին: Մեր տեսակէտները փոխանակեցինք միջազգային զանազան խնդիրներու մասին, որոնք շատ բարդ են: Խօսեցանք նաեւ մեր գործակցութեան մասին: Կարգադրուեցան կարգ մը առկախ հարցեր, ինչպէս թրքական ստացուածքները Յուկոսլաւիոյ մէջ, այնպէս որ այլեւս առկախ հարց չի մնար մեր երկու երկիրներուն միջեւ:

Գալով անտեսական փոխանակութեանց, հաստատեցինք թէ շատ ամուր են արդէն դրուած հիմերը եւ թէ կարելի է աւելի խորացնել մեր համաձայնութիւնը հասարակաց պաշտպանութեան եւ երեք երկիրներու անկախութեան ապահովման համար: Խորհրդակցութեանց ատեն այն եզրակացութեան յանգեցանք թէ պատճառ չկայ որ գործի չձեռնարկենք, համաձայնութիւնը զինակցութեան մը վերածելու համար: Խնդիրը բոլորովին հասունցած է: Կը մնայ ճշդել թէ ե՛րբ եւ ի՛նչ եղանակով երեք պետութիւնները պիտի որոշեն թէ անհրաժեշտ է գլուխ հանել այդ գործը: Եւ որովհետեւ խնդիրը կապ ունի երրորդ անդամակիցին հետ, աւելորդ է ըսել թէ պիտի չկատարուի առանց Յունաստանի լրիւ մասնակցութեան: Զինակցութիւնը կրնայ կնքուիլ անմիջապէս, երբ Աթէնք այցելեմ եւ երեք պետութիւնները համաձայնին: Թրիէսթի խնդիրը կապ չունի այս հարցին հետ:

Պատասխանելով կարգ մը հարցումներու, Թիթօ ըսած է թէ պատերազմի վտանգը հեռացած է: «Եւ սակայն, թէեւ կացութիւնը քիչ մը բարւոքած է, այդ չի նշանակեր թէ բոլոր անհրաժեշտ միջոցները ձեռք պիտի չառնենք, եթէ կացութիւնը նորէն ծանրանայ Պալքաններուն մէջ»:

ՏԻԷՆ-ՊԻԷՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԸ

ՓԱՐԻԶԷՆ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ ՂՐԿՈՒԵՑԱՒ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՕԴԱՆԱՒԵՐՈՎ

Տիէն Պիէնի պահակազօրքին կացութիւնը չափազանց ծանրացած ըլլալով, Օրլիի (Փարիզ) օդակայանէն զինուոր ղրկուեցաւ ամերիկեան օդանաւերով: (Հեռաւորութիւնն է 8500 մղոն): Գաղտնի կը պահուի թէ օդանաւերուն եւ թէ զինուորներուն թիւը: Իրազեկ աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ օդնական ուժերուն մէջ կը գտնուի օդազօրքի 7րդ վաշտը: Մէկ Փրանսական վաշտը հազար զինուորէ կը բաղկանայ, ուրեմն կ'ենթադրուի թէ առնուազն տասը վիթխարի օդանաւեր տրամադրուած են:

Պատերազմական նախարարը ողջերթ մաղթելով զինուորներուն, ըսաւ.— «Կը մեկնիք բացառիկ պարագաներու մէջ որոնք կը ստիպեն զոհողութեան հրաւիրել ձեզ: Տիէն Պիէնի մեր ընկերներուն օգնելու համար ստիպուած ենք տրամադրել մեր բոլոր ուժերը: Դուք ալ պիտի վայելէք Տիէն Պիէնի մէջ կռուելու փառքը»:

Ամերիկեան օդանաւերու մասնակցութեան առթիւ, Մ. Նահանգներու ազգ. պաշտպանութեան նախարարը յայտարարեց թէ նոր քայլ մը չէ որ կ'առնեն, այլ կը վարուին համաձայն զինուորական օժանդակութեան ծրագրին: Հաւանական է որ նոր մասնագէտներ ալ ղրկուին: Նախարարը մերժեց պատասխանել այն հարցումին թէ ի հարկին ամերիկեան զինուոր պիտի ղրկուի՞ Հնդկաչին:

Վերջին լուրերու համաձայն, հետզհետէ կը նեղնայ Տիէն Պիէնի պահակազօրքին տրամադրելի տարածութիւնը: Թղթակիցներ նկարագրելով բերդին վիճակը, դժոխքի մը կը նմանցնեն զայն: Զինուորները աւելի շատ գետնին տակը կ'ապրին, միշտ ենթակայ յարձակումներու: Ամրացեալ տարածութեան մեծագոյն մասը ծածկուած է ականներով եւ շղթայաշար փշաթելերով որոնց երկայնութիւնը քիլոմեթրներ կը բռնէ: Օդանաւերով կատարուած զննութիւններ կը հաստատեն թէ չկայ թիզ մը հող տակնուվրայ եղած չըլլայ թաքստոցներու եւ խրամներու շինութեան կամ հազար քիլօ ծանրութեամբ ռումբերու արձակման հետեւանքով: Բրինձի կանանչ դաշտերը դեղնած են: Փոշին կը ծածկէ ամէն բան երբ ճակատամարտը կը սաստկանայ, դժուարացնելով ջուրի հայթայթումը: Ըմբոստները մէկ շաբաթէ ի վեր լրացուցած են իրենց պատրաստութիւնները, հակառակ իրենց կրած մեծ կորուստներուն:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԹԱՆԿԱԳԻՆ ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՄԸ

Պատահաբար կ'իմանամ թէ Պոլսոյ հայ կաթողիկէ համայնքի նախկին պատրիարք, Նազլեան արք., որ այժմ 80 տարեկան է, յաջողեր է վերջացնել տքնաջան աշխատանք մը,— Հայաջինջ Սարսափներուն պատմութիւնը, փրանսերէն:

Ինչպէս կ'ըսէ հրատարակուած կոչը, հեղինակը 25 տարի աշխատած է այս գործին վրայ, որ կը բաղկանայ երկու հազար էջերէ, եւ կը ներկայացնէ հայկական ողբերգութիւնը 1915էն մինչեւ 1928:

Բնագրին կցուած են բազմաթիւ թանկագին փաստաթուղթեր, ինչ որ աւելի կը բարձրացնէ յիշատակարանին արժէքը:

Ուրեմն, գործը պատրաստ է եւ կը մնայ ապահովել հրատարակութիւնը, երկու հատորներու բաժնելով:

Անշուշտ չէք սպասեր որ ալեփառ հեղինակը ինք հոգայ տպագրութեան մեծագումար ծախքը:

Վերջերս կարգ մը կոչեր եղեւցան, հանգանակութիւն կատարելու եւ անհրաժեշտ գումարը ճարելու համար:

Չեմ գիտեր թէ որեւէ արդիւնք տուա՞ծ են այդ կոչերը:

Ուրիշ միջոցնե՞ր կը պակսին, ստանձնելու համար այս պատկառելի յիշատակարանին հրատարակութեան հոգը:

Հանգուցեալ Պօղոս Նուպար անձնապէս կը ստանձնէր այս կարգի գործերու ծախքը: Եւ պայման կը դնէր որ հրատարակիչը աժան գին մը նշանակէ, որպէսզի ամէնքն ալ կարենան գնել:

Այսպէս, կրկին հրատարակուած Էրմանսէլշթամի գիրքը՝ Հայկական Հարցի մասին:

Պիտի չգտնուի՞ ունեւոր մը, որ ստանձնէ այս պարտականութիւնը, Հայաջինջ Սարսափներու տարեդարձին առթիւ: Գոնէ ի յիշատակ իր հարազատներուն:

Բարեգործականն ալ կրնար յանձն առնել այս թանկագին յիշատակարանին հրատարակութիւնը, Մելքոնեան կտակով, ինչպէս հրատարակեց Ֆրիկի «Դիւանը»:

Ամէն պարագայի մէջ, անհրաժեշտ է գործի ձեռնարկել օր առաջ, եւ արժանավայել եղանակով մը:

Յառաջիկայ տարի Հայաջինջ Սարսափներուն քառասնամեակն է:

Տարրական պարտականութիւն մը կատարած կ'ըլլանք, լոյս աշխարհ հանելով այդ յիշատակարանը:

ՎԱՀԷ

Յ. Գ.— Ամէն օր հարցումներ կը ստանանք, բերանացի թէ գրաւոր.— Ապրիլեան Սգահանդէսի աղդին մէջ ինչո՞ւ չերեւար «մեր» վարդապետին, Փարիզի առաջնորդին անունը, իբրեւ բանախօս:

Ես ալ չեմ գիտեր: Եկեղեցին հեռաձայն ունի, կրնաք հարցնել դիւանին կամ ուղղակի վարդապետին:

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐ ԵԼՄՏԱՑՈՅՑԸ

Խ. Միութեան Գերագոյն Խորհուրդը Ապրիլ 21ին «միաձայնութեամբ» եւ բուռն ծափերով քուէարկեց նոր ելմտացոյցը, որ [illegible] (140.050.000.000 տոլար) գումար մը կը ներկայացնէ. (Ֆրանքով 46.000 միլիառ, այսինքն 32 միլիառ րբ. աւելի անցեալ տարեշրջանէն: Տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ զինուորական ծախքերը կրճատուած են 9 առ հարիւր համեմատութեամբ:

Ազգ. պաշտպանութեան յատկացուած գումարն է 100.200.000.000 րուբլի (25.050.000.000 տոլար), այսինքն ամբողջ ելմտացոյցին 17.8 առ հարիւր:

Նոյն նիստին մէջ Գ. վարչապետը, Գ. Մալենկով դահլիճին հրաժարականը ներկայացուց: Ուկրայնայի պատգամաւորներէն մին առաջարկեց միաձայնութեամբ վաւերացնել դահլիճին գործունէութիւնը, կատարեալ վստահութիւն յայտնել եւ պաշտօն յանձնել ընկեր Մալենկովի որ նոր կառավարութիւն մը կազմէ: Քանի մը ճառերէ վերջ, Գերագոյն Խորհուրդը քուէարկեց այս առաջարկը, միշտ միաձայնութեամբ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ կուսակցութեան յառաջիկայ համագումարին առթիւ, «Իւմանիթէ» կարգ մը զեկուցումներ հրատարակեց, որոնց համաձայն «լրջօրէն տկարացած է կուսակցութեան երիտասարդական կազմակերպութիւնը»: Զեկուցումը նոյն ատեն «անբաւական» կը գտնէ երիտասարդուհիներու կազմակերպութեան յառաջդիմութիւնը:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒՆ արտաքին նախարարը առջի օր Փարիզ հասնելով, սկսաւ խորհրդակցիլ կառավարութեան ներկայացուցիչներուն հետ, Ժընեւի խորհրդաժողովին առթիւ: Այսօր Ատլանտեան Խորհուրդին 14 անդամները ժողով պիտի գումարեն Շայոյի պալատին մէջ: Շատ մը կարեւոր խնդիրներ կան օրակարգին վրայ: Այսօր արարողութիւն մըն ալ պիտի կատարուի, Ատլանտեան դաշինքին հինգամեակին առթիւ:

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ որոշեց անդամակցիլ Իւնէսքոյին: Որոշումը տրուած է Ապրիլ 6ին, պաշտօնական նամակը Փարիզ հասած՝ ապրիլ 14ին: Այսպէս Խ. Միութիւնը կը դառնայ այդ մշակութային միութեան 70րդ անդամը: Երեք համայնավար երկիրներ, Հունգարիա, Լեհաստան եւ Չեխոսլովաքիա նախապէս անդամ էին, բայց յետոյ քաշուեցան: Հաւանական է որ վերադառնան, հետեւելով Խ. Միութեան:

ԱՀԱԲԵԿՈՒՄՆԵՐԸ կը սաստկանան Մարոքի մէջ: Կիյոմ որոշեց արտակարգ միջոցներ ձեռք առնել, սկսելով Քազապլանքայէն:

ՓԱՐԻԶԻ լեհերէն թերթին հրատարակութիւնը եւ վաճառումը արգիլուեցաւ, յանուն ապահովութեան, ինչպէս կը գրեն տեղական թերթերը:

ԱՊՐԻԼ 28ի ընդհ. գործադուլին առթիւ Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը սկսած է թռուցիկներ բաժնել: Գործադուլը պիտի տեւէ 24 ժամ: Եթէ բոլոր պաշտօնէութիւնը գործադուլէն, երկաթուղիներն ալ պիտի չբանին նոյն օրը, գիշերուան ժամը 12էն սկսեալ:

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅ ՏՈՒՆ _ ՀԱՅ ԵՐԳ

●

Անգամ մը եւս կ'ուզենք արձագանգ հանդիսանալ շարժումի մը, որ ծաւալ կը գտնէ, տակաւ, հալէպահայ կեանքի մէջ։ Երիտասարդ ու խանդավառ տղաք, որոնք շունչով իջեր են իրենց կեանքը շահելու համար, միջոց կը փնտռեն ու ժամանակ կը գտնեն հայկական երգերու սկաւառակ–ներ անդրադարձելու՝ հայ տուներէ ներս։ Անշուշտ, առեւտրական ակնկալութիւն–ներ դեր ունին այս գործունէութեան մէջ. սակայն, արդար պէտք է ըլլանք եւ ուրախութեամբ պէտք է հաստատենք, որ, մանաւանդ ազգային անխառն ժառա–ռանգութիւններով, անոնք կը փորձեն հա–կադրել խորթ ու օտար միջամտութիւն–ներու՝ մեր ընտանեկան ու քարոյական կեանքին ներս։

Թաղաքի թէ Նոր Գիւղի մէջ, կարեւոր հրապարակներու կամ պողոտաներու վը–րայ, յաճախ լսելի է հայ երգը։ Ու պէտք չէ անտեսել այդ երգի անմիջական անդ–րադարձը, հայ մարդոց ուշադրութեան եւ հետաքրքրութեան վրայ։ Հինգ կամ տասը տարի առաջ, հայկական սկաւա–ռակներ հազուագիւտ էին հայ տուներու մէջ, անոնք նոյնիսկ, որոնք մասնաւոր կարօտանքով մը կ'ուզէին հայ երգը լսելի դարձնել հայկական երդիքներէ ներս, չէին կրնար դիւրութեամբ հայթայթել այդ սկաւառակները։ Այսօր, բոլորովին տարբեր է պատկերը։ Առեւտրական ի–րենց գրաւանքով, հայկական սկաւառակ–ներու կեդրոններ, ուղիղ գծով կը նպաս–տեն հայ երգի տարածումին, ինչ որ հո–գեկան մեծ բաւարարութիւն կ'ընծայէ մեզի։

Ակներեւ է, վերջին քանի մը տարինե–րու ընթացքին մանաւանդ, Թրքական եր–գերու հանդէպ խրտչում մը։ Անշուշտ խորշանքը գոյութիւն ունեցած է միշտ սակայն, հայկական երգի սկաւառակնե–րու չգոյութիւնը՝ պատրուակ էր, շատե–րու համար, անսանձ ու անհակակշիռ կերպով յաճախելու Թրքական ձայնասփիւռի կեդրոնները, ու մեղկանալու կամ ծուլա–նալու....։ Երգի հանդէպ ցեղային առն–չութիւններ կամ հոմանիշութիւններ չու–նինք. նախապաշարումներով չենք ուզեր առաջնորդուիլ։ Նկատի ունինք, մանա–ւանդ, որ երաժշտական եւ ընդհանուր դաստիարակութեան դերը մեծ է, նախ–ընտրութիւններու կամ վերապահութիւն–ներու մէջ։ Նաեւ, խառնուածքի ու տրա–մադրութեան խնդիր է երգ մը սիրել կամ չսիրել։ Սակայն, մենք նկատի ունինք այն իրողութիւնը, որ ամէն ինչ վարժու–թեամբ կը սկսի, ու, հայ կեանքի մէջ, երգը գեղարուեստ կամ ժամանց չէ մի–այն. դաստիարակիչ ու կրթիչ դեր ունի, ու կ'անդրադառնայ մասնաւորաբար մատղաշ տղոց ու աղջիկներու նկարագրի կազմութեան, երաժշտական հասկացո–ղութեան, հայեցի խառնուածքին։

Եթէ ընտանեկան յարկերը նոր սերուն–դի անմիջական դաստիարակութեան մի–ջավայրը կը կազմեն, ապա ուրեմն՝ հայ երգը մթնոլորտն է այդ յարկերուն։ Մեր տուներու տոհմիկ շունչն է, մեր հին ու նոր կեանքի անդրադարձն է, մեր երազ–ներուն ու ազգային տրամադրութեանց երկարաձգումն է։ Հայ մանուկը կը սոր–վի, դպրոցական գրասեղաններու վրայ, իր պատմութիւնը, իր լեզուն, իր մշակոյ–թըն ու գրականութիւնը։ Ոգի կը ստա–նայ՝ իր դաստիարակներէն։ Սակայն, միշտ բան մը պիտի պակսի անոր, եթէ Հայ Երգը չփութայ վարժարանի օժան–դակութեան։ Մեր եղանակներուն մէջ, մեր հոգին կը թրթռայ։ Մեր սկաւառակ–ները մեզի կը բերեն հայրենիքէն շերտ մը, հայրենի բնութենէն պատկեր մը, ձայն մը, խռովք մը։ Ու մի կարծէք եր–բեք, որ կաթնուկ մեր տղաքն ու աղջիկ–ները չեն անդրադառնար այն «բովանդա–կութեան», որ մեր երգիչներուն ու նուա–գին միջոցաւ կը փոխանցուի իրենց։ Բնազդաբար, անոնց հոգիներուն մէջ տեղ կ'ընեն հայ երգի տխուր թէ զուարթ բո–լոր խաղերը, բառերը, անոնց տակ բա–բախող ապրումը, ինչպէս նաեւ անհաս–կնալի բայց զգալի այն բոլոր նրբութիւն–ները, որոնք երգի մը մասնայատկութիւ–նը կը կազմեն։

Մեր ծնողներէն իւրաքանչիւրը թող փորձէ հայ երգը լսելի դարձնել տան մէջ, ու, պիտի հաստատէ, շուտով, որ կրթիչ ու դաստիարակիչ նոր ձայն մը կը հնչէ ընտանեկան յարկի տակ։ Թող փորձէ մերժել ու վտարել Թրքական երգը, ու պիտի հաստատէ՝ որ Թուրք բառն ու լե–զուն ալ պիտի դադրին աւեր գործելէ։ Թող փորձէ խթանել երգին սէրը, ու պի–տի հաստատէ՝ որ ինքնագիտակցութեան աւելի արագ զարգացում մը պիտի արձա–նագրէ իր զաւակը։ Ու այս փորձը պիտի չկարօտի մեծ գումարներու։ Կեանքի բազմաթիւ դժուարութեանց ու նիւթա–կան բազմապիսի պահանջներու համար, միջոցներ կը գտնենք գոհացումի։

Հայ երգը լսելի դարձնելու համար եւս, միջոցներ տրուած են մեզի։ Անպէտ ու անժամանակ պերճանք պէտք չէ նկատել հայկական սկաւառակներու ապահովու–մը, այլ անմիջական ու կենսական պա–հանջ։ Այս հասկացողութեամբ է, որ պի–տի կարենանք մեր զաւակներու դաստիա–րակութեան, ինչպէս բարոյական եւ ոգե–կան դաստիարակութեան համար նոր ու կարեւոր նպաստ մը ապահոված ըլլալ։ [illegible] մեր նախակրթարաններու կամ բարձրա–գոյն վարժարաններու խմբերգներ ու ծան–րաբեռն ծրագիրները՝ հնարաւորութիւն չեն թողուր աւելի լայն ժամանակ տրա–մադրելու երգի դասաւանդութեանց։ Արդ, ամէն միջոց տրուած է մեզի՝ այդ պակասը դարմանելու, հայկական սկա–ւառակներով։ Նուազագոյն զոհողու–թեամբ մը, կրնանք մեր տուներուն մէջ երգը ընկերացնել մեր չոր հացին ու սը–նակ մը կերակուրին։ Հոգեկան սնունդի պահանջը, ժողովուրդին մօտ անժխտելի իրողութիւն է, դարերէ ի վեր։ Այսօր ալ տարբեր չի կրնար ըլլալ։

(Խմբագրական ԱՐԵՒԵԼՔԻ)

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ ՄԸ Ի ՊԱՏԻՒ Պ. ՏԻՒՄԷԶԻԼԻ

●

«ՄԱՐԴԿՈՒԹԻՒՆԸ ՇԱՏ ԱՆԱՐԴԱՐ ԵՂԱՒ ՁԵԶԻ ՀԱՆԴԷՊ»

ԽՄԲ.— Ֆրանսացի հիւրերուն այցելու–թեան առթին, աշխարհահռչակ դասախօ–սը, Փրոֆ. Տիւմէզիլ եւս Գահիրէ կը գտ–նուէր։ «Ցուսաբեր» ընկերակցութիւնը այս առթիւ ալ ընդունելութիւն մը սար–քած էր։ Անաւասիկ մանրամասնութիւն–ները․—

«Ցուսաբեր» Մշակութային Ընկերակ–ցութիւնը կրնայ'լուսաթիւ տառերով ար–ձանագրել Ապրիլ 14ի օրը իր տարեգրու–թեանին մէջ։

Արդարեւ, փրոֆ. Ժ. Տիւմէզիլ կը պատկանի համաշխարհային հռչակի տէր բացառիկ մարդոց հոյլին։

Փրոֆ. Տիւմէզիլ ոչ միայն եկաւ այցե–լելու մեր շէնքը, այլ եւ հոն ըրաւ այնպի–սի խօսքեր, մեր ժողովուրդին եւ մշա–կոյթին մասին, որոնք բացառիկ նշանա–կութիւն կը ստանան մեծ գիտնականի մը բերնին մէջ։

Ընդունելութիւնը սկսած էր ժամը 7ին։ «Ցուսաբեր»ի հրաւէրին պատասխանած էին, բացի ընկերներէ եւ համակիրներէ, ժամուլի ներկայացուցիչներ, եկեղեցա–կաններ, պաշտօնական անձնաւորութիւն–ներ, մտաւորականներ։ Ներկայ էին մեր ֆրանսացի եւ ֆրանսահայ հիւրերը, Տէր եւ Տիկին Ժան Գալար, Լիւք Անտրէ Մար–սէլ, Շ. Նարդունի, Կ. Փոլատեան։

Ցարգանքի երկու խօսք ըրաւ Կ. Փո–լատեան, ցաւ յայտնելով որ մեծարանքի այս ցոյցը, հապճեպով կազմակերպուած, արժանավայել տուրք մը չէր այն մեծ գիտնականին հանդէպ, որուն ներկայու–թիւնը բախտ մըն է մեզի համար։

Բանաստեղծ Արշէն Երկաթ ֆրանսերէն գեղեցիկ ուղերձ մը կարդաց, յայտնելով իր խոր երախտագիտութիւնը ֆրանսա–կան մշակոյթը ներկայացնող մեր մեծ հիւրերուն։

«Այս երեկոյ — ըսաւ Պ. Արշէն Եր–կաթ,— ձեր ներկայութիւնը մեզ համա–կած է ուրախութեամբ։ Հոս ձեզ բոլոր շրջապատողները զաւակներն են ժողո–վուրդի մը, որ առեղծած է անմահական գեղեցկութիւններ․ Բայց խորունկ հը–մայքի մը ենթարկուելու համար չէ, որ ուզած էք ճանչնալ Հայաստանը։ Անոր մրրկաշունչ հոգին դրաւած է ձեզ եւ դուք պահած էք միշտ անկորնչելի պատկեր մը անոր ողբերգական ճակատագրէն։ Բուռն է մեր հրճուանքը, վերադառնելով ձեր մէջ մեր բանաստեղծութեան ամէնէն վճիտ ցոլքերը, ժամանակցելով անգամ մը եւս, շնորհիւ ձեր կանչին, այն ներքին փոխա–սացութեան, որ մեզ ամէնքս կը միացնէ Մոզի խորանին առջեւ։ Գիտի հետեւինք միշտ, առաւել ջերմեռանդութեամբ եւ սիրով, արտի այն գիծին, զոր հազար տարի առաջ գծած է Սուրբի մը ձեռքը եւ որ պիտի չփչրուի երբեք»։

Գահիրէի հայ գաղութին կողմէ խօսե–ցաւ Պ. Հ. Նասիպեան։ Ցուցիչ շեշտով մը իր երախտագիտութիւնը յայտնեց փրո–ֆեսէօրին եւ ցաւեցաւ, որ ժամանակը թոյլ չէր տուած արժանավայել պատիւ մը ընծայելու մեր մեծ հիւրին։ Ցոյս յայտնեց, որ այդ հաճոյքը պիտի ունե–նար հայ գաղութը ուրիշ առիթով մը։ Պ. Ժան Գալար ներկայացուցած էր արդէն ֆրանսացի մեծ գիտնականը ներբողական ուղերձով մը։ «Փրոֆ. Տիւմէզիլը, պատ–ուելով կը պատուէք Ֆրանսան, սիրելի Հայեր, որովհետեւ ան պատիւն է մեր ազգին»։

Փրոֆէսորը յուզուած՝ իրեն ընծայ–ուած յարգանքի այս սրտաբուխ արտա–յայտութիւններէն, ինք խնդրեց իր խօսքը ուղղել ներկաներուն։

«Երէկ, ԼԷ Ամիթիէ Ֆրանսէզի դասա–խօսութեանս սկիզբը, երկու հայկական ծանօթ ժպիտներ զիս դիմաւորեցին անա–կընկալօրէն։ Ցանկարծ պահ մը փոխա–դրըուեցայ Փարիզ, յիշեցի սիրելի բա–րեկամս՝ Հայկ Պէրպէրեանը, որուն տան մէջ ծանօթացած էի անոնց, Պ. Գալարի եւ Լիւք Անտրէ Մարսէլի հետ։ Այո, հաճոյ–քով յիշեցի Հայկ Պէրպէրեանը, որ քառ տարիէ ի վեր իր ամբողջ հմտութիւնը ի սպաս դրած է Հայոց պատմութեան եւ լեզուի իմ փնտռտուքներուս համար։ Ձեզմով շրջապատուած, կը մտածեմ պահ մը հայ ժողովուրդի անօրինակ ճակա–տագրի մասին։ Աւելի պատեհ պայմաննե–րու մէջ, Հայկ Պէրպէրեան կրնար Հա–յաստանի լեզուագիտութեան համալսա–րանի վարիչ դառնալ։

«Գալով իմ անձիս, կը գտնեմ որ ձեր այս իրապէս սրտառուչ ընդունելութիւ–նը, այս յարգանքը շատ է։ Որովհետեւ ես մեծ բան մը չեմ ըրած հայկական մշա–կոյթի անդաստանին մէջ։ Այն պզտիկ աշ–խատանքները, որոնց ձեռնարկած եմ, ըլ–լայ հայ լեզուի, ըլլայ Հայոց պատմու–թեան լուսաւոր արահետներուն մէջ, մի–այն հաճոյք եւ երջանկութիւն պարգեւած են ինծի, ես հոն բան սորված եմ։

Այնտեղ իմ տեսածներս, իմ սորվածնե–րըս զիս բերած են հետեւեալ եզրակացու–թեան․— Դուք, Հայեր, ձեր մշակոյթով բարձրօրէն քաղաքակիրթ ժողովուրդէ մը աւելի արժանի էք երջանիկ կեանքի մը։ Տասն անգամ աւելի իրաւունք ունիք ա–տոր։

Ես արժանի չեմ ձեր կողմէ ինծի ըն–ծայուած այս յարգանքին, որովհետեւ փոխանակ ես ձեզ փնտռելու, դուք փըն–տռեցիք զիս։

Մարդկութիւնը շատ անարդար եղած է ձեզի հանդէպ։

Ինչ որ ռուսական զիս կը զարմացնէ եւ ձեր ժողովուրդին համար իմ անուցած հիացումս կը հասցնէ իր ծայրագոյն աս–տիճանին, այն իրողութիւնն է, որ, հա–կառակ այդ անարդարութեան, հակառակ համայն աշխարհին, մշակոյթին պարգե–ւած այդ երջանկութիւնը դուք գիտէք ըն–ծայեցնել նոյնիսկ ձեր ներկայ վիճակին մէջ։ Ցրուած աշխարհի չորս կողմերը, գիտէք ծաղկեցնել մշակոյթ ու գեղեցկու–թիւն փոքր տարածութեան մը վրայ իսկ, ուր կը հաստատէք ձեր կայքը»։

Ջերմ, իրապէս սրտառուչ մթնոլորտի մը մէջ, բոլոր ներկաները հաղորդուեցան հայ մշակոյթով։

«Ցուսաբեր»ի շէնքին մէջ երէկ իրա–պէս խնկարկուեցաւ հայ հանճարը։ Կա՞յ աւելի խորունկ պահ Հայու մը համար։

ԱՅՆ ԴԺԲԱԽՏ ՕՐԵՐԷՆ

(ԵՐ. ԱԴԱՄԵԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԸ)

★

Ազատութեան եւ փրկութեան արշալոյ–սը մօտ օրէն պիտի ծագի, յուսալից ենք եւ մեր տառապած հոգիները կը խայ–տան։

Թուրքերու վերաբերմունքը դէպի Թա–փառական խլեակներու մնացորդը՝ զգա–լապէս փոխուած է, հալածանք եւ ջարդ դադրած են։

Հայ Թշուառ «մնացորդաց»ը ճիգ կը թափէ ուրոյն գործ մը ստեղծելու, ապ–րուստի ճամբայ մը բանալու։ Շատեր ի–րենց վերջին ուժերը հաւաքած՝ իրենց արհեստները ի՛ գործ ածելու միջոցներ են գտեր, տան մը անկիւնը, փլատակի մը պատին տակ կամ տեղացիի մը բարի տը–րամադրութենէն օգտուելով, անոր խա–նութին մէջ սկսած էին աշխատիլ։ Սպան–դանոց Տէր Զօրը սկսած էր կեանք առ–նել։ Տակաւ առ տակաւ առեւտրական կեդրոնի մը, կը վերածուէր, քաղաքը օրէ օր կը կենդանանար Հայուն շինարար ձեռքին տակ։

Վերապրողներէն շատեր կը հեռանային դէպի Սուրիա, Լիբանան եւ իրենց ծնըն–դավայրը, յոյս ունենալով գտնել, սըր–տակիցներ, ազգականներ կամ բարեկամ–ներ։ Ասոնց մեծ մասը կ'ընկերանար փա–խստական Թուրք եւ յոյն զինուորներու։ Թրքական բանակը քայքայուած, կարգ կանոն անհետացած էր։ Թուրք սպան հե–ղինակութիւն չունէր, կը խուսափէր զին–ուորներու հետ խնդիր ունենալէ, իսկ զինուորը արհամարհական ընթացք մը ունէր իր երէկուան մեծաւորին հանդէպ։

Պատերազմական կացութիւնը կը վատ–թարանար օրէ օր, դէպքերը կը գահավի–ժէին արընթաց։ Գերման ուժերն ալ կը պատրաստուէին հեռանալու։ Եղբայրներս եւ կարգ մը Հայեր յաջորդ օրերուն մեկ–նեցան Գերմաններուն հետ դէպի Հալէպ։ Ես մնացի Տէր Զօր, ուր ոչ Թրքական, ոչ գերմանական եւ ոչ ալ արաբական իշխա–նութիւն կար, կատարեալ անիշխանու–թիւն։ Արաբները լաւծ ըլլալով որ Էմիր Ֆէյսալը մօտ օրէն պիտի հասնի այս շրջանը սկսան հալածել Թուրքերը, տակայն տեղական ազդեցիկ մարդիկ կազմեցին ժամանակաւոր իշխանութիւն մը, ներքին կեանքը կազմակերպելու եւ ապահովու–թեան հսկելու նպատակով։

Այս խառնակ շրջանին ոչ մէկ հալա–ծանք կար հայ գաղթականներու դէմ։ Մէկ շաբաթ չանցած Էմիր Ֆէյսալ իր ձիաւոր գունդով հասաւ։ Քաղաքը անմի–ջապէս տօնական երեւոյթ ստացաւ։ Ժո–ղովուրդը կ'ուրախանար որ արիւնահե–ղութիւնը վերջացած է։ Զուշացան նաեւ Անգլիացիները։ Երբ անգլիական բանակը հասաւ, անմիջապէս քաղաքական, զին–ուորական իշխանութիւնը ձեռք առաւ։

Իր առաջին գործը եղաւ հայ գաղթա–կանները հեռացնել այդ շրջանէն, համա–ձայն անոնց փափաքին։ Զինուորական բեռնատար կառքերով շատեր Հալէպ, ու–րիշներ Պաղտատ ուղղուեցան։ Սոսացան նաեւ անունդ եւ ծածկոցներ։

Տէր Զօրի մէջ կազմուեցաւ Ազգ. Միու–թիւն մը եւ մեր առաջին ժառանգութիւնը եղաւ կազմակերպել Հայահաւաքման գործը։ Մեր այս աշխատանքներուն ոեւէ աջակցութիւն չընծայեցին Անգլիացինե–րը։ Ինչ որ կրցանք ընել մեր յանդգնու–թեամբ եւ նախաձեռնութեամբ լաւագոյն արդիւնքը տուաւ։ Աւիթը պէտք էր օգ–տագործել, անոնք որ հայ կ'ենէր, երա–խաներ ունէին իրենց քով, ի տես եւրո–պական ռազմական ուժերուն՝ ահուդողի մէջ էին, իսկ մեր արենակիցները ոգե–ւորուած, այնպէս որ մեր առաջին հունձ–քը լաւ եղաւ եւ գոհացուցիչ։

Երբ Տէր Զօրի մէջ գաղթականութիւնը զգալապէս թեթեւցաւ, ես ալ մեկնեցայ Պաղտատ։ Հոն իմացայ անցեալ դէպքե–րու ընթացքը Պ. Մարտիրոս Աւետիսեա–նէ, որ իր կարգին եղած էր նախ Գերմա–նացիներու, յետոյ Անգլիացիներու մօտ իբրեւ թարգման։ Ան պատմեց․—

— «Տարտանէլի անգլիական զինուոր–ները (գրեթէ Հնդիկներ) հազիւ Պաղտա–տի ճակատն էին հասած մեծ գրոհով մը յառաջացան մինչեւ Սեյմանփակ, Պաղ–տատի քառն քիլոմեթր մնացած։»

Այս օրերուն ռուսական ուժերն ալ կը յառաջանային դէպի Պաքուպա, Պաղտա–տէն 30 քիլոմեթր դէպի հիւսիս արեւելք։ Մեզի անծանօթ պատճառներով Անգլիա–կան բանակները սկսան նահանջել դէպի Պասրա։

Յ. ՀԻՍԱՅԵԱՆ

(Շար.)

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

★

ՀԱՅԿ. ԹԱՏՐՈՆԻ 2000ԱՄԵԱԿԸ

Համազգայինի հերթական լսարանը տեղի ունեցաւ Ապրիլ 9ին: Դասախօսն էր Գ. Ս. Թորոսեան որ իբրեւ նիւթ ընտրած էր հայ թատրոնի երկհազարամեակի պատմութիւնը:

Նախագահը, Մ. Գարսամեան, լսարանը բանալով յայտնեց թէ Մոսկուայի մէջ հրատարակուած է ռուսերէն երկու հատորնոց գիրք մը այս նիւթին շուրջ, եւ հրաւիրած են Գ. Ս. Թորոսեանը, խօսելու իբրեւ մասնագէտ:

Ս. Թորոսեան.— Դժուար է վերլուծել այս հսկայ նիւթը, բայց պիտի ջանամ որքան հնարաւոր է համառօտակի ներկայացնել, հիմնուելով վերջերս Մոսկուայի մէջ լոյս տեսած հազար էջնոց, պատկերազարդ երկու հատորնոց աշխատասիրութեան մը վրայ որու հեղինակն է Գէորգ Գոեան: Ռուսերէն լեզուով գրած իր այս գործին մէջ ան կրցած է տալ հայ թատրոնի 2000ամեայ պատմութիւնը, հիմնուելով պատմական փաստերու վրայ: Գոեան, գեղարուեստից տոքթոր է: Առաջին անգամ ասպարէզ եկաւ 1946ին, ընդարձակ յօդուածաշարքով մը՝ պարարուեստի մասին: Ի՞նչ է Գոեանի գործին իմաստը, եւ ի՞նչ ձեւով կրցած է արժեցնել: Ան իր փաստերը հիմնաւորած է նկարչութիւններու, քանդակներու, հետախուզական աշխատանքներու, հայ եւ օտար պատմական գրաւոր վկայութիւններու, Երեւանի մատենադարանի եւ պատմութեան թանգարանի, Մոսկուայի պատմութեան թանգարանի, Բիւզանդիոնի, թատրոնի հազարամեայ մը խնդրոյն, Եղիշէի, Գիրք Պիտոյիցի, Մովսէս Խորենացիի, Փաւստոս Բիւզանդի, Դաւիթ Անյաղթի, Անանուն Աթրանիի, գրութիւններուն, կաթողիկոսական կոնդակներու, Յովհան Օսկեբերանի, եւայլի վրայ:

Իր աշխատանքին առաջին մասը կը սկսի հնագոյն շրջանէն մինչեւ Դ. դար, եւ շարունակարար կ'ապացուցանէ փաստացի թէ հայ թատրոնը գոյութիւն ունէր 2000 տարի առաջ: Կը ներկայացնէ Տիգրանակերտի թատրոնը, Գլուտարքոսի պատմութիւնը, Լուկուլլոսի մասին, 69 թուականներէն (Ն. Ք.), մինչեւ Քրիստոսի ծնունդը, հնախուզական աշխատանքները Սուրիոյ մէջ, թատրոնի շէնքի մը խնդիրը, ուր որոշ կերպով ցոյց կը տրուի թէ հայկ. թատրոն գոյութիւն ունեցած է այդ շրջանին: Կը ներկայացնէ Արտաշատի թատրոնը, պատմական ներկայացումը Արաքսի ափը, Արտաւազդի բեմական տաղանդը եւ Արտաւազդը իբրեւ թատերագիր, Արմաւիրի պեղումները 1911ին եւ 1927ին, կ'ապացուցանեն, արձանիկներով, քանդակներով եւ դիմակներով թէ հայ թատրոնը գոյութիւն ունեցած է հնագոյն թուականներէ ի վեր:

Տրդատ, Ներոն կայսեր մօտ կատարած այցելութեան ընթացքին տեղի կ'ունենան խօսակցութիւններ: Տրդատ կ'ուզէ համոզել Ներոնը որ իրեն նուիրէ իր ամէնէն նշանաւոր Միմոսը, որպէսզի տանի Հայաստան, հայկ. թատրոնին համար:

Հայ պատմագէտները իրենց գրութիւններով, ինչպէս նաեւ եկեղեցական ժողովներու որոշումները, եւ եկեղեցականներու քննադատութիւնները կը փաստեն հայ թատրոնի հնութիւնը:

Փաւստոս Բիւզանդացի, օրինակ, կը գրէ վարձակներու եւ գուսաններու մասին, ըսելով թէ «խայտառակ կեանք էին վարում, պարուհիներու, գուսաններու եւ վարձակներու հետ»: Խորենացին՝ կը խօսի գուսաններու մասին եւ կը նկատէ զանոնք աննշան:

Յովհան Օսկեբերան իր քարոզներէն մէկուն մէջ կ'ըսէ.— «Ընդդէմ որոյ Թողեալ զեկեղեցի դիմեցին ի ձիընթացս եւ ի թատերս»: Մաթէոս վարդապետ կը գրէ.— «Մի գնա գուսանների մօտ, անոնք կը խօսին Հայկի գործերու մասին, սակայն կը տարածեն չենթարկուելու հոգեբանութիւնը»: Յովհան Մանդակունի կը խօսի.— «Սատանայական, անօրէն թատրոններու» մասին ուր կ'երթայ ժողովուրդը ամէն օր, ամէն ժամ, տեսնելու գուսաններու ընկնաւորութիւնները, ի վերնադիտակ տեղիս, կամ ելեալ ի վեր դիտակ տեղիս եատէին»: Որով կարելի է եզրակացնել թէ այն ատենուան թատրոնները օթեակներ եւս ունէին»:

«Հայ թատրոնը ԺԶ. դարէն սկսեալ ունեցած է իր անկման շրջանը, ուր թատերգութիւնը վերածուած էր Մէյտան օյնի-ներու, քամաշաններու եւն.: Ցետոյ սկըսաւ Երամեան թատրոնը զոր կարելի է նկատել փոխանցման շրջանը հայ հին թատրոնի եւ նորի միջեւ: Այս թատրոնի մասին գրուած են շատ մը ուսումնասիրութիւններ, մասնաւորաբար Մխիթարեան հայրերու կողմէ: Իբրեւ եզրակացութիւն կարելի է յայտնել թէ, հայկ. թատրոնը ունեցած է երկու հազար տարիներէ ի վեր իր շարունակական գոյութիւնը: Այս է եղած Գոեանի ընդարձակ աշխատասիրութեան նպատակը եւ ան կատարելապէս յաջողած է իր ձեռնարկին մէջ»:

Նախագահ Գ. Գարսամեան շնորհակալութիւն յայտնեց դասախօսին որ կրցաւ մօտ երկու ժամ յարուած պահել ներկաներուն ուշադրութիւնը իր նիւթին շուրջ, իբրեւ խղճամիտ հեղինակի մը խղճամիտ դասախօսը: Ժամանակը անցած ըլլալով լսարանը փակուեցաւ:

Գ. ՊԱՐԴԵՒ

ԵՐԳՉՈՒՀԻ ԱՐՓԻՆԷ ԱՐՂՈՒԹԵԱՆ

★

Մարսէյլի մէջ յանուարին տուած իր յաջող երգահանդէսէն ետք՝ նախքան մեկնիլը Միջին Արեւելք ուր հրաւիրուած է այցելելու բազմաթիւ քաղաքներ, երգչուհի Ա. Արղութեան, այս կիրակի, Փարիզի մէջ կուտայ իր միակ երգահանդէսը՝ մեծ մասով հայերէն երգերէ բաղկացած ճոխ յայտագիրով մը:

Տիկին Ա. Արղութեան արժանաւոր հռչակով երգչուհի մըն է: Իր համբաւը կը սկսի ռուսական երաժշտանոցէն աւարտական իր երգահանդէսով, որ գնահատուեցաւ դժուարահաճ վարպետներու եւ քննադատներու կողմէ: Ապա փայլեցաւ իբրեւ մեներգող Շալիափինի խումբին մէջ: Յիշենք իր առանձնած դերերէն՝ «Բորիս Գոտունով»ի մէջ՝ Մարինա, «Մազեփա»ի մէջ՝ Լիւբով, «Լա Տամ տը Փիք»ի մէջ՝ Փօլին, «Իշխան Իգոր»ի մէջ՝ շահին դուստրը, եւն.:

Ան մասնակցեցաւ Գալիքեւի աշխարհահռչակ խումբին՝ «Լա Շով Սուրի»ի մէջ, շրջեցաւ խումբին հետ, իտալեւֆրանսական օփերայի խումբին հետ եւ «Ձիրքոնտա»ի մէջ կատարեց Ջինքայի դերը: Ջինք գովեցին ոչ միայն ձայնին այլեւ խաղարկութեան համար՝ «բեմական փայլուն կատարումով, արժէքաւոր խաղարկութեամբ եւ երգեցողութեամբ սոլիստ մըն է Ա. Արղութեանը» (Լը Քուրիէ): Երեք տարի շարունակաբար երգեց է. Տը Կոնստանի «Երաժշտութեան պատմութեան» նուիրուած դասախօսութիւններուն Լուվրի մէջ: Անհատական երգահանդէսներէն զատ, հրաւիրուեցաւ մասնակցելու Համբերոպեան Ֆէստիվալ»ներու, որոնցմէ յիշենք Պուշկինի նուիրուածը՝ 1935ին եւ Քոնսէռ Լամուրէօյի կազմակերպածը՝ 1937ին, ուր իբրեւ մեներգող Տիկին Արղութեան մասնակցեցաւ Բախի «Մակնիֆիքաթ»ի եւ Պէթհովէնի «Իններորդ սէնֆոնի»ին կատարումներուն:

Շատ երկար է ցանկը տիկին Արղութեանի երգարուեստին մասին երաժշտական մամուլի մէջ լոյս տեսած յօդուածներուն: Տարիներու ընթացքին, այլազան եւ այլակերպ եղոյթներու առթիւ, տարբեր ազգերու եւ միջավայրերու պատկանող երաժշտական քննադատներ միշտ գովասանքով արտայայտուած են: Քանի մը նմոյշներ.— «Առաջին կարգի ձայն մը ունի Տիկին Արղութեանը, այնքան անուշ եւ այնքան զօրեղ միաժամանակ: Օժտուած է երաժշտական բացառիկ ըմբռնումներով եւ արտայայտուելու կարողութեամբ: Անմիջապէս արուեստի մթնոլորտ կը ստեղծէ սրահին մէջ եւ գեղարուեստական ներշնչումով վայելքի հոգուածիւս պահեր կ'ապրեցնէ ունկնդիրներուն»: (Վ. Փօլ, Ռըմնսանս):

«Բացառիկ հնչականութեամբ, յուզականութեամբ, որակով ձայն մը ունի Տիկին Արղութեան որ մեզ կը յիշեցնէ Մարիա Անտերսոնի ձայնը» (Կաչուկ): «Ձայնական ինչ հարստութիւն եւ ճկունութիւն, ինչ ազնուական ոլորք բարձր խաղերուն մէջ եւ ինչ յստակ խորութիւն թաւ խաղերուն մէջ:

Գաղտնիք մը ունի Տիկին Արղութեան ըմբռնելու մեղեդիներու ոգին եւ որոշ նախադասութիւններ եւ խօսքեր, արժեցնելու կերպ մը՝ որ անոնց թաքուն իմաստն ու ապրումը կը յայտնաբերէ: Մասնաւորապէս յաջող գտանք զինք Շուպէրթի, Բրամսի եւ Բորոտինի մէջ, անդերազանցելի կը մնայ Մուսորկսքիի «Հռչակ»ի եւ Ռախմանինովի «Մի երգեր գեղեցիկ»ի մէջ: Սիրեցինք նոյնպէս իր հայերէն երգերը՝ Ալէմշահի կտորները: «Վարդը» եւ մանաւանդ «Մի լար»ը: (Տէոնիէռ Նուվէլ): Սալ Կավոյի մէջ տրուած երգահանդէսի մը առթիւ Ենֆորմասիոն Միւզիքալի մէջ Մ. Էնպեռ կը գրէ.— Տիկին Ա. Արղութեան ընդարձակ եւ փարթամ, հիանալի հնչականութեամբ մեցցօ սոփրանօ մըն է, իր ձայնին թաւ խաղերը ըսքանչելի ջերմութեամբ գունաւորուած են: Մեծապէս կը գնահատենք նաեւ իր երաժշտական նրբութիւնները, կորովի թափը եւ հաղորդական յուզականութիւնը: Վեց լեզուներով երգեց դժուարին յայտագիր մը, չենք կրնար ըսել թէ Բրամսէն, Շուպէրթէն, ռուսական, հայկական, սպանիական երգերէն ո՞ր մէկը կը նախընտրենք՝ քանզի երգչուհին հաւասարապէս յաջող եւ կատարեալ հարազատութեամբ կրցաւ արտայայտել իւրաքանչիւրին գեղեցկութիւնը»:

Մարսէյլի երգահանդէսին առթիւ յօդուածագիր մը կը գրէ.— «Տիկին Ա. Արղութեանը ունի լիահընչուն եւ հզօր ըսելու չափ զօրաւոր ու քաղցրը մեցցօ սոփրանօ մը, որ հաւասարապէս ուժեղ է ու յստակ թէ բարձր, թէ վարի ձայներուն մէջ: Տիկին Արղութեանը կը տիրէ իր ձայնին, գիտէ բեմական արուեստի խորհուրդը եւ ունկնդիրներուն հոգիներէն ներս թափանցելու գաղտնիքը: Իր համերգը եղաւ իրական յաղթանակ մը, իսկ հասարակութեան համար գեղարուեստական անխառն վայելք մը»:

ԱՐՈՒԵՍՏԱՍԷՐ

ԵՐԿՈՒ ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐՈՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Կիրակի, 11 Ապրիլ, Օտէոնի դերասանուհիներէն Տիկին Լուիզա Հիմմէլի աշակերտական հանդէսը Գլանշօն դահլիճին մէջ տեղի ունեցաւ թէ ցերեկը եւ թէ երեկոյեան:

Երիտասարդ դերասանները ներկայացուցին անգլիացի վիպասան Կրօնինի մէկ թատերախաղը, որու գեղարուեստական արժէքը թերեւս վիճելի է, հակառակ հեղինակի մեծ համբաւին, բայց որ կ'ուզեմ արձանագրել երկու համակրելի հայ երիտասարդների մեծ յաջողութիւնը: Տիկին Հիմմէլ գլխաւոր դերերէն մին յանձնած էր Յովսէփ Թաղէոսեանի, որ նոր արտմաթիվ յատկութիւններ ցոյց տուեց եւ շատ բնական կերպով ներկայացրեց գիտութեամբ տարուած բժիշկի կեանքը ու զգացումները:

Միւսը՝ Կոնստան Մումճեանը փայլուն արտաքին բեմական յարմարութիւն ունի, կենսուրախ, աշխոյժ: Ամէն անգամ որ բեմին վրայ երեւար, հասարակութիւնը կը ցնցէր:

Պէտք է խոստովանիլ, որ մեր երկու հայ դերասանները առաջնակարգ տեղ գրաւած էին իրենց միւս ֆրանսացի ընկերների մէջ: Երկուքն ալ իրենց շնորհալի բնական խաղով եւ հիանալի առոգանութեամբ մեծ վայելք պատճառած էին ներկաներուն: Ուրախութեամբ արձանագրում եմ իրենց յաջողութիւնը, առանց մոռանալու Տիկին Հիմմըլի լուրջ աշխատանքը:

Մարգարիտ Բաբայեան

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (64)

ԿԱՆԱՉԵՆՑ ՀԱՐՍԸ

■

ԵՐԿՐՈՐԴ ԳԼՈՒԽ

Արեգնազը ծանօթ էր ամէն ինչի, բայց Տիգրանը ոչինչ գիտէր իր հօրը եւ Տիկին Գիւլնարի խօսակցութեան մասին, ասոր համար՝ Տիգրանը երջանիկ կը զգար ինքզինքը, որ բոլորէն անկախ՝ ընտրեր էր իր սիրուհին, եւ սկսած էր հիւսել իր վէպը, ընտրեր էր իր նշանածը եւ հիմա կը պտտէր անոր հետ ....:

Կը քալեն ու կը խօսին:

— Արեգնազ, յափշտակուած կը թուիս, կարծես թէ երազի մը ազդեցութեան տակ ես:

—Այո, գրեթէ ընածիդ պէս, չեմ ստեր:

— Ինչո՞ւ այսպէս, ի՞նչ կայ որ, ուրկէ՞ կուգայ այդ երազը եւ անոր պատճառած թմրութիւնը, անտրամադիր ես, չես խօսիր ու չես խնդար, մենք, Արեգնազ, հոս չեկանք մեր զգացումները թաղելու ....:

— Տիգրան, սիրտերն ալ իրենց քմայքը ունին, անոնք կը նմանին երբեմն այն տղոց՝ որ հանդարտ ու բարի են իրենց տունին մէջ, բայց, չարաճճի ու աղմկոտ կը դառնան՝ երբ հիւրեր կան..., մենք՝ հոս եկանք քիչ մը խօսելու եւ խնդալու, իրարու ներկայութիւնը ամայի տեղ մը վայելելու համար, ահա յարմար վայրը եւ գեղեցիկ պատեհութիւնը, բայց՝ սիրտըս ....:

— Ի՞նչ կը զգաս, ի՞նչ կ'ըլլայ սիրտդ:

— Սիրտս, իր վէրքը կորած հաւուն պէս կը թփրտայ, խռովալից կը դարնուի կողիս, դուրս ելլել կուզէ..., յոգնածութիւն կը զգայ:

— Հիմա կ'անցնի սրտիդ թփրտուքը, սիրոյ յոյզն է որ կը փոթորկի ան, մի վախնար, Արեգնազ, այսչափ մը գիտնալու ես, դեհ, մի քաշուիր, հոս մեզ՝ լսող մը չկայ, ըսէ վերջապէս այն՝ ինչ որ պարծանքով ու բերկրութեամբ կ'ուզեմ լսել բերնէդ...: Ի՞նչ խորունկ, եւ ի՞նչ յամառ կ'ըլլան այս կիները. ես՝ քանի անգամ քեզի ըսած եմ թէ «Արեգնազ, կը սիրեմ քեզ», մինչդեռ դուն՝ օր մը օրանց սէր բառը չարտասանեցիր, լուռ մնացիր:

— Ուրեմն, կը կարծես թէ՞ քեզ չե՞մ սիրեր:

— Այդ ո՞վ ըսաւ, սառը վրայ կասկած չունիմ, թերեւս սէրդ գերազանց է իմինէս, արդէն հոս է մեր տարբերութիւնը, ես՝ չեմ կրցած սանձել սիրոյս խռովքը, ու անմիջապէս որ զգացած եմ սատարկութիւնը սէրիս, ինքզինքէս ելած՝ ըսեր եմ անվախ ու բարձր ձայնով, թէ՝ կը սիրեմ քեզ, իսկ դուն՝ որ ինծի չափ, ու ինծմէ աւելի սիրել գիտցած ես՝ բայց՝ չես ըսած «կը սիրեմ քեզ»: Սա կիները, սիրոյ անօրինակ դիւանագէտները ....:

— Ուրեմն՝ ես դիւանագէ՞տ եմ:

— Սէրը պայքարի ճամբաներէն կուգայ, սէրը իր դիւանագիտութիւնը ունի, այր մարդը կրնայ քաղաքական դիւանագէտ ըլլալ, բայց երբեք սիրոյ դիւանագէտ, որովհետեւ համոզուած եմ որ այս գիտութեան մէջ՝ մարդը միշտ պարտուած է եւ յաղթական եղած է կինը, սիրոյ աշխարհի անպարտելի հերոսը կինն է ....: Հոգ չէ՝ Արեգնազ, կ'ընդունիմ պարտութիւնս, բայց՝ գոնէ անգամ մը, յօժարակամ պարտուէ եւ ըսէ այն բառը՝ զոր բերնէդ կ'ուզեմ լսել:

(Շար.) ՍՕՍ – ՎԱՆԻ

ԳՆԱՀԱՏԵԼԻ ՁԵՌՆԱՐԿ ՄԸ

■

Ինչպէս ծանուցուած է, Սեւրի Մուրատեան վարժարանի աշակերտներու թատերախումբը, որ այնքան խանդավառութիւն առեղծեց Վարդանանցի առթիւ, այս շաբաթ օր ալ Մարսիլիոյ մէջ ներկայացումներ պիտի տայ, հայերէն եւ ֆրանսերէն:

Վստահ ենք որ Մարսիլահայ գաղութն ալ ջերմապէս պիտի գնահատէ այս ձեռնարկը, վայելելով մեր ոսկեղինիկ բարբառին առնական գեղեցկութիւնը եւ պիտի փութայ իր ներկայութեամբ խրախուսել մեր մանուկ դերասանները: Թերեւս, Ապրիլ 25ը, յիշատակելի օր մը կը դառնայ անոնց համար, որոնք ունին մանչ զաւակներ եւ կ'ուզեն տոհմային դաստիարակութիւն մը տալ իրենց հոգեհատորներուն:

Գաղութին եռանդէն կախում ունի այդ օրուան հանդէսին փայլուն յաջողութիւնը:

Բարեկամ մը

ՍԻՍՏՐԱԼԻՌՑ խորհրդային դեսպանատան Գ. քարտուղարը, Գեորով, որ ապաստան խնդրած էր, եւ կը պահանջուէր Խ. Միութեան կողմէ, այն ամբաստանութեամբ թէ մեծ գումար մը իւրացուցած է՝ ուրեմն, պէտք է դեսպանատան յանձնել իբրեւ քրէական յանցաւոր։ Աւստրալիա որոշեց մանրամասնութիւններ պահանջել։

ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Ապրիլեան եղեռնի, նահատակներու անթառամ յիշատակին։

Հայրապետական կարգադրութեամբ ամէն տարի Զատիկի յաջորդող Նոր Կիրակին նուիրուած է մեր բիւրաւոր նահատակներու յիշատակին։

Այս առթիւ այս կիրակի 25 Ապրիլ, Փարիզի եւ շրջանի բոլոր եկեղեցիներուն մէջ տեղի պիտի ունենայ հանդիսաւոր Ս. պատարագ եւ մասնաւոր հոգեհանգիստ, պանծացնելով անոնց զոհաբերումը քրիստոնէական հաւատքի եւ հայրենիքի համար։

Փարիզի Մայր եկեղեցիին մէջ, քառաձայն պատարագ, պիտի պատարագէ Ա. Նուշաւան Աբեղայ, եւ պիտի քարոզէ կաթող. պատուիրակ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեան։

Կը հրաւիրենք Փարիզի եւ շրջանի համայն հայութիւնը՝ փութալ եկեղեցիները եւ մեծարանքի տուրքը ընծայաբերել անոնց խնկելի յիշատակին։ (Դիւան)

ՊԱՏԱՐԱԳ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՆՈՐ ԿԻՐԱԿԻ

25, Ապրիլ ժամը 18ին ՍԱՔՐԷ ՔԷՕՐ եկեղեցւոյ մէջ (Մոնմարթըր) հայկական ծէսով ձայնաւոր պատարագ՝ հոգեհանգստեան պաշտօնով, 1915ի համազգային արհաւիրքին զոհերուն համար։—

Ժողովրդապետութիւն Ս. Խաչի

ՖՈՒՐՎԻԷՐԻ ԲԼՐԱՆԻՍՏ ՏԱՃԱՐԻՆ ՄԷՋ ՀԱՑԱԾԻՍ ՁԱՅՆԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ ԲԱԶՄԱՀԱԶԱՐ ՀԱՅ ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Լիոնի մէջ, ապրիլեան նահատակներու եւ վերջին պատերազմի ատեն, պատուոյ դաշտին վրայ ինկած հայ զինուորներու համար, ապրիլ 25ին, կիրակի առտուն, ժամը 10ին, հայերէն ձայնաւոր պատարագ պիտի մատուցուի։ Կը հրաւիրուի Լիոնի եւ շրջակայից հայութիւնը։

ՀՐԱՒԷՐ ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ

Հայ. եկեղեցւոյ Փարիզի Կրօն. Ընկերակցութեան արտակարգ ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ այս կիրակի ժամը 15ին, Ազգ. Տան սրահին մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ։

Ծրագիր կանոնագրի 16րդ յօդուածին համաձայն, այս անգամ ներկաներու թիւը ինչ որ ալ ըլլայ ժողովը պիտի նկատուի օրինաւոր, ունենալով միեւնոյն օրակարգը, 11 Ապրիլի արտակարգ ընդհ. ժողովին, որ տեղի չունեցաւ օրինական մեծամասնութեան գոյացած չըլլալով։

Օրակարգ.— Ծրագիր կանոնագրի փոփոխութիւն։

Այս առիթով պարտք կը սեպենք տեղեկացնել հասարակութեան թէ ժողովին ներկայ կ'ըլլան, իրենց առաջադիրովը մինչեւ 1953ի վերջը իրենց անդամավճարը հատուցած անդամները։

Անդամները կրնան իրենց վճարումները կատարել ՉԷՔ ՓՈՍԹԱԼով, ՄԱՆՏԱ ՔԱՐԴով կամ իրենց յարմար դատած ձեւով, եկեղեցւոյ չէք փոսթալի թիւն է.

Paris C. 6761 25 ASS. CULTUELLE DES ARMENIENS APOSTOLIQUES GREGORIENS PARIS, 15, Rue Jean-Goujon, Paris (8e).

(ԴԻՒԱՆ)

ՀՐԱՒԷՐ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ

Նիսի եւ շրջանի Հայ. առաքելական Ս. եկեղեցւոյ կրօն. ընկերակցութեան վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ հասարակութիւնը կիրակի, 25 ապրիլ, ժամը 14ին, դպրոցի սրահը։

Օրակարգ.— Ձեկուցում վարչութեան, հինգ ամսուան գործունէութեան եւ ծրագիր կանոնագրի քննութիւն։

ՓՕՄՌՆԻ Թաղ. Խորհուրդը շնորհակալութեամբ ստացած է իր ժողվածուն մէջ իր ժրաջան ատենապետին՝ Գ. Յովհաննէս Գանտիկեանի։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՏՕՆԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Ն. Քաղամասի քաղաքապետարանի սրահը (Place Panthéon)

Շաբաթ 24 Ապրիլ, ժամը ճիշդ 21ին

Նախագահութեամբ՝ ԱՐՇԱԿ ՉՕՊԱՆԵԱՆԻ

Յարգանքի խօսքեր՝ Հ. ԿԱՐԱՊԵՏ Ծ. Վ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ, ՊԱՏՈՒԵԼԻ ՍԻՍԼԵԱՆ, ՏԻԿԻՆ ՀՈՒՐԻ ԻՓԷԿԵԱՆ, Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ, ՊՕՂՈՍ ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆ, ԳՐԻԳՈՐ ՓԱՓԱԶԵԱՆ, ԱՐՄԷՆ ՄԵԼՈՅԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին, զինուորական նուագախումբ։

Ալֆորվիլէն օթոքարները կը մեկնին Գուլվառ Քարնոյէն ժամը 8ին։ Արձանագրուիլ Բարթող Փափազեանի մօտ։

× Իսիէն մասնաւոր օթօքարներ պիտի տանին հանդիսասրահը։ Կը խնդրուի այժմէն արձանագրուիլ Զատիկեանի սրճարանը։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՏՕՆԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ. ԵԿԵՂԵՑԻ

25 Ապրիլ, Նոր Կիրակի, Ազգային մեծ սգատօն, Ս. պատարագ եւ հոգեհանգիստ ժամը 8 — 11.40։

ՊՕՄՌՆԻ ՄԷՋ

25 Ապրիլ, Նոր Կիրակի.—Կրկնապատիկ Յիշատակ մէկ միլիոն նահատակաց

Ընդհանուր սուգի օր Հայոց

Սկիզբ. առաւօտեան ժամերգութեան ժամը 8ին, պատարագ «Եկմալեան» ժամը 9.45ին, Հոգեհանգստեան տխուր արարողութիւն ժամը 11.30ին։

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ՆՈՐ ԿԻՐԱԿԻ, 25 Ապրիլ, Սկզբն. ժամերգութեանց առաւօտ ժամը 8.30ին, եւ Ապրիլ 11–24ի նահատակաց յիշատակին համար հոգեհանգստեան պատարագ ժամը 11ին։

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ. Կամ. եւ Մարտ. Միութեան, կը մասնակցին Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդը, Ֆ. Կ. Խաչը, Վասպուրականի Հայր. Միութիւնը։

Այս կիրակի, կէսօրէն վերջ, ժամը չորսին, Համօ Օհանջանեան ակումբին մէջ։ Պիտի բանախօսէ Գ. ՆԵՐՍԷՍ ՄՈՄՃԵԱՆ (Լիոնէն)։

Գեղարուեստական բաժին, պիտի մասնակցի Հայկ. երգչախումբ։ Պիտի մեներգէ Տիկին Թադէոսեան։ Արտասանութիւն եւ մեներգներ օրուան պատշաճ։

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Ապրիլ 23ին, Ուրբաթ ժամը 20.30ին, քաղաքապետարանի սրահին մէջ։

Նախաձեռնութեամբ Հայ Ազգ. Միութեան եւ հովանաւորութեամբ երեք հոգեւոր պետերու։

Կը խօսի Հ. ԿԱՐԱՊԵՏ Ծ. Վ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը 23 ապրիլ, ժամը 21ին, Քաֆէ Ռէժանի վերնայարկը։ Դասախօս՝ Գ. Գրիգոր Ճիզմէճեան, նիւթը՝ Սուգին ծագման պատճառները, ինչո՞ւ կը սգան մարդիկ։

Մուտքը ազատ է։

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Մալաթիոյ Կրթասիրաց ընկերութեան Լիոնի մասնաճիւղի կողմէ, 25 Ապրիլ կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 2ին, Տէսին, Գ. Նազարէթ Ռոպիկեանի սրճարանին մէջ։

Տիկին Ընծայ Ֆրէնկեան եւ աղջիկը, Տէր եւ Տիկին Եդուարդ Ֆրէնկեան եւ աղջիկը, Գ. Պօղոս Ֆրէնկեան, Գ. Վահան Ֆրէնկեան, Տէր եւ Տիկին Յ. Նահապեան, Գ. Թագւոր Գանտիկեան, Այրի Տիկին Սիրվարդ Օհանեան եւ ընտանիք, Գ. Արթին Ֆրէնկեան, Գ. Աշոտ Ֆրէնկեան եւ ընտանիք, Այրի Տիկին Վարդուհի Ֆրէնկեան եւ ընտանիք (Կ. Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Գ. Շամիկեան, Տէր եւ Տիկին Ա. Գանտիկեան, ինչպէս նաեւ Ֆրէնկեան, Միսաքեան, Գէորոսեան, Ճալտըրճեան, Նասիպեան, Ֆէրհատեան, Տէրունեան, Ստամպօլեան, Գրգոյեան, Գօշնաքեան, Էլակէօզեան եւ Տէյիրմէնճեան ընտանիքները, խորին ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ մօր, քրոջ, հարսին եւ սիրելի ազգականին

ՔՐԻՍՏԻՆԷ ՖՐԷՆԿԵԱՆի

գանաղէտ մահը՝ յետ երկարատեւ եւ տաժանելի հիւանդութեան։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի Հայոց եկեղեցին, 15 ռիւ Ժան Կուժօն, Ուրբաթ 23 ապրիլ, ժամը 2.30ին, եւ մարմինը պիտի ամփոփուի Լաֆայէթի գերեզմանատունը, ընտանեկան դամբարանին մէջ։

ԾԱՆ.— Ցաւակցութեան համար, գրել հետեւեալ հասցէին՝ Գ. Եդուարդ Ֆրէնկեան, 61 Ավընիւ Վիքթօռ Հիւկօ, Փարիզ (16)։

ԾՈՄԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ

Տիկին Գարդուհի Սերճանեան հազար ֆր. կը նուիրէ Կապոյտ Խաչի վարչութեան, ծոմապահութեան շաբթուան առթիւ։ Ստանալ «Յառաջ»էն։

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ ԱՐՓԻՆԷ ԱՐՂՈՒԹԵԱՆԻ

Կիրակի, 25 Ապրիլ, ժամը 21ին Սալ Շօփէն Փլէյէլի մէջ։

8 Rue Daru, Métro Etoile ou Ternes.

Դաշնակով կ'ընկերանայ ԱՂԻՔՍԱՆԴՐ ԼԱՊԻՆՍՔԻ։

Տոմսերը կը ծախուին Պարսամեան (46 ռիւ Ռիշէ) եւ Քալուեան (43 ռիւ Ռիշէ) գրատուններ նաեւ Սալ Փլէյէլ։

ՈՒՐԱԽՈՒԹԵԱՆ ՕՐ ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

Ազգին հայ մանկութիւնն է որ բեմի վրայ պիտի ապրեցնէ ձեզ Թէատրը Ժ. Վերտիի մէջ 25 ապրիլին ժամը 13.30ին։ Ազգային հայրենաշունչ եւ տաք մթնոլորտի մը մէջ։ Ինչպէս երկու տարի առաջ վայելեցիք նման օր մը, այս անգամ ալ նոյնպէս եւ աւելին պիտի վայելէք ներկայ ըլլալով Մուրատեան Վարժարանի աշակերտներու կողմէ ներկայացուած Թատերական հանդէսին։

Կը ներկայացուին՝

Ա.— ԱՆԻԾԵԱԼԸ, ընտանեկան յուզիչ եւ անզուգական տրամը, երեք արար եւ հինգ պատկեր։

1. LA FAUSSE MONNAIE — Զաւեշտ անդուլ ծիծաղի — մէկ արար։
2. LES DIABLES ROUGES — երգախառն զաւեշտ մէկ արար։

Փութացէք ապահովել ձեր տոմսերը դիմելով՝

Exerjean S., 40 La Canebière.

Chehikian Aram, Pharmacie Centrale, 1. Bld. d'Athènes.

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

★

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէն ստիպողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Քրիստափոր, Աղբիւր Սերոբ — Մկր. Եօթնեղբայրեան, Ռոստոմ, Րաֆֆի, Փոթորիկ եւ Վահան — Խորէնի խումբերը այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, Սոսիէթէ Սաւանթ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ստիպողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ՊԷԼՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբի ժողովը այս կիրակի ժամը 8.30ին ընկ. Մանուկի բնակարանը։ Օրակարգ.— Նախորդ ժողովի շարունակութիւն։

ՊԱՆԵՆԷՕ ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

Զ. Ռ. Մ.Ի վարչութիւնը ստիպողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամները այս երկուշաբթի ժամը 8.30ին Քաֆէ Ռէժանի վերնայարկը։ Կարեւոր օրակարգ։

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամուհիները անխտիր, այս երկուշաբթի, ժամը 15ին, ընկերուհի Տիկին Արաքսի Մինասեանի բնակարանը, 33 ռիւ Տիւնուար, Լիոն երկրորդ յարկ։

Կարեւոր օրակարգ.— Ընտրութիւն նոր վարչութեան։ Ընթացիկ հարցեր։ Ներկաներու թիւը՝ օրինաւոր պիտի համարուի։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Այրի Տիկին Մաննիկ Ուրբաթեան, Տէր եւ Տիկին Կրօնիկ Յակոբեան եւ զաւակը, Գ. Յակոբ Ուրբաթեան կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցին, իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր եւ աներհօր, ՎԱՂԱՐՇԱԿ ՈՒՐԲԱԹԵԱՆի մահուան տարելիցին առթիւ, նաեւ կը հրաւիրուին ազգականները եւ իր յիշատակը յարգողները։

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ Տիկնանց վարժարանի երիտասարդ Սանուց Միութեան անդրանիկ Սիւրփրիզ Փարթին տեղի պիտի ունենայ Ապրիլ 25ին, ժամը 3էն մինչեւ 11, Ազգ. Տան մէջ։ Կը հրաւիրուի երիտասարդութիւնը անխտիր։ Վարչութիւն

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Լուրջ հաստատութիւն մը կը փնտռէ օրիորդ մը, կնոջ ներքին ճերմակեղէններ վաճառելու համար ՇԱԲԱԹ օրերը Վիէնի շուկային վրայ, եւ եթէ կարելի է ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ օրերը Վիլֆրանշի։

Գրել՝ ՕՐ– ՔԱԼԱՄԵԱՆ

2, Rue J. A. Vial, St. Chamond (Loire)

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Սիւաժըթէօզներ։ Դիմել՝

ETS. ARCO

6, Rue de Mulhouse. Tél. Gut. 96-36

Գ. Յարկ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Սենեակ մը խոհանոցով, այր եւ կնոջ մը համար։ Դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան։

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.
Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. Հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 24 ԱՊՐԻԼ
SAMEDI 24 AVRIL 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 7353 30e ANNEE խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2764

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԵՆՔ ՊԻՏԻ ՅԱՂԹԵՆՔ

... Տարիները կը թաւալին եւ ահաւոր մղձաւանջը կը հալածէ մեզ նոյն սաստկութեամբ.

— Դարաւոր ժողովուրդ մը բզիկ-բզիկ Թուրքիոյ ամբողջ տարածութեան վրայ: Իր հայրենի լեռներէն մինչեւ արաբական հրակէզ անապատները:

Նախ՝ գլխատում ղեկավարութեան, աշխարհական թէ կղերական: Պոլսոյ ամենաբարձր մտաւորականէն մինչեւ յետին գիւղին ուսուցիչը:

Եւ ի՛նչ դետնաքարշ վատութեամբ, — երկու ոստիկան եւ կեղծաւոր ժպիտ մը, դէպի սահականոց, յետոյ սպանդանոց առաջնորդելու համար զոհը:

Մայրաքաղաքին մէջ՝ ձեռնակապով, գաւառի մէջ՝ շղթայակապ:

Գործողութիւնը կը կատարուէր գիշերանց, համաձայն կանխորոշ ծրագրի մը:

Ցուցակները պատրաստ էին 1915 Փետրուարին, միշտ դաղտագողի: Ո՛վ որ սեւ ցանկը մտնէր, կը կարծէր թէ գինուորագրութեան խնդիր է:

Անդին, գաւառներու, մանաւորապէս «արեւելեան նահանգներուն» մէջ, շատոնց սկսած էր ահուսարսափը:

Ամբողջ գիւղեր արիւն — արցունք կուլային պատերազմի առաջին ամիսներէն իսկ, երբ Թուրքիան կրակը չէր նետուած տակաւին: Երբ զարհուրելի տանջանքներու կ'ենթարկէին ժողովուրդը, կը կեղեքէին եւ կը կոտորէին, զէնքեր հաւաքելու համար:

Այդ բարբարոսութեանց տեղեկագիրները հազիւ Պատրիարքարան հասած, կը սկսէր բուն Արհաւիրքը, — 1915 Ապրիլ 11/24ի զանգուածային ձերբակալութիւններով:

Երբ Պոլսոյ առաջին աքսորականները Չանկըրը եւ Այաշ կը հասնէին, արդէն ըմբռնած էին ծրագրուած նախճիրին ամբողջ խորութիւնը: Եւ, իրենց այդ եղերական վիճակին մէջ իսկ, միջոցներ կ'որոնային, մնացեալը փրկելու համար

Աւա՜ղ, ուշ գիտէին որ, մինչ թշնամին արիւն կը լափէր, քաղաքակիրթ եւ ազատ կոչուած աշխարհը օրօր կը կարդար

Ժողովուրդ մը կը մորթուէր Ալլահին սրած դանակներով, իսկ մեր «Տէր Ողորմեա»ն ոչ իսկ ափ մը հող կը ճարէր մեռելներուն . .

Այսպէս, ամայացան արեւմտեան Հայաստանը եւ Կիլիկիան, ինչպէս եւ այն բոլոր վայրերը ուր հայկական համրանք մը կը շնչէր:

Արիւնածարաւ թշնամին սանձարձակ ասպարէզ տուած էր իր գազանային բնազդներուն, Հայուն մուխը մարելու համար:

Կ'ուզէր լուծել զարաւոր հանգոյցը, օգտուելով Թանկալին պատեհութենէ մը:

Բայց, անգամ մը եւս ի զերեւ ելան իր հաշիւները:

Թէեւ արմատախիլ եւ ցիրուցան, մենք դեռ բաւական ուժ ունինք, պահելու համար մեր ազգը Աստուծոյ արեւուն տակ:

Ունինք հայրենիք մը վերածնելու, ուր տոկուն եւ ստեղծագործ ժողովուրդ մը առատ-իրիկուն կը խաչակնքէ, ի տես վեհապանծ Արարատին:

Ունինք հայրենասէր եւ կորովի զանգուած մը ի սփիւռս աշխարհի, որ ահա երեսուն տարիէ ի վեր ժայռեր կը ճեղքէ բոլոր ցամաքներուն վրայ, իր ընդունակութեամբ, աշխատանքով եւ ստեղծագործութեամբ:

Երէկ միայն միտք եւ սիրտ ունէինք:

Այսօր ունինք նաեւ բազուկ, Զէյթունցի եւ հատոր,— զինուորներ ամէն ճակատի վրայ, սկսելով հայրենիքէն:

Անոնք որ վարակուած են «մեռանք — կորանք»ի նահանջականութեամբ, թող չմոռնան թէ ղօղօջուն մամիկներ էին որ փրկեցին իրենց արեւը, իբրեւ զէնք ունենալով միայն երկու բառ աղօթք:

Մենք պիտի յաղթենք ուշ — կանուխ, հաւատքով, յարատեւութեամբ եւ վճռականութեամբ:

Չէ՞ք լսեր ջարդուփշուր ոսկորներուն մրմունջը:

— Մենք մեռանք, որպէսզի դուք ապրիք, ազատ եւ անվտանգ: Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՉԿԱՆ ԱՑԼԵՒՍ ...

Մօտ քառասուն տարի արդէն: Եւ կարծես բոլորիս համար դեռ երէկ էր՝ երբ կը սպասէինք գարնան առաջին օրերուն, արեւին ու ծիծեռնակին, դէպի դաշտերը վազելու, շնչելու հողին ջերմ շունչը, աշխատանքի երգը մեր շրթներուն:

Դեռ երէկ էր կարծես, երբ կը սպասէինք խնդութեամբ Վարդավառին, դէպի Ս. Կարապետ բարձրանալու, գլխաբաց եւ բոպիկ: Երբ՝ Վարագի բարձունքէն վեհափառ արեւածագը դիտելու համար, մեծով, պզտիկով գիշերանց ճամբայ կ'իյնայինք ու կը մնայինք հոն մինչեւ որ արեւը նոյնքան վեհափառութեամբ՝ հակէր յամրօրէն դէպի Բզնունեաց ծովը ու սուզուէր ջրանոյշներու գիրկը:

Տարօն աշխարհը ծաղկաստան էր արդէն իր բուրումնաւէտ դաշտով: «Հօրօ՛»-յօ՛»ին ունկնդիր երիտասարդուհիներ ու մանուկներ փունջեր կը կապէին ծաղիկներով, այնպիսի պէսպիսութեամբ որ հազիւ թէ աշխարհի որեւէ անկիւն իր նմանը ունենար:

Ծաղկանց լեռներէն՝ Եփրատը նոր սահանքներ կը ստանար ձիւնհալքէն եւ նոր աշխոյժով կը վազէր դէպի ազատ տարածութիւնը կապոյտին, Հայոց աշխարհը կտրելով, մերթ փոթորկոտ, մերթ խաղաղ:

Կեանքն էր որ կը խլրտէր բնութեան ընդերքէն եւ իր հազարումէկ բարիքներով կլ լեցնէր մարդուն, հա՛յ մարդուն հոգին, երջանիկ ու խաղաղ:

Ու իջաւ խաւարը այս բոլորին վրայ: Սեւ ամպ մը ծածկեց Վարագի գագաթը: Մշուշի մէջ թաղուեցան Աղթամարն ու Կտուցը եւ բարձունքէն վար սահեցաւ Ս. Կարապետի հպարտ գմբէթը: Ու Եփրատը փոխեց իր գոյնը կարմիրի: Տարօնի ծաղիկները ոչ իսկ գերեզմանները կրցան զարդարել:

Մշակին «Զիգ դու քաշի...ն» հայ աշխարհի ոչ մէկ անկիւնը կը լսուի այլեւս:

Ծիծեռնակին երգին յաջորդած է բուին վայնասունը, Հայոց աշխարհին ցաւը լալով:

Եւ եղան մարդիկ որ այս բոլորը դիտեցին չարախինդ ծիծաղով:

Այսօր ալ հրաշալի խաղաղութիւնը կը փնտռեն, մահացու «զորշ մոխիր»ը ցանելով մարդկութեան գլխուն: ՍՕՍԻ

ՈԳԵԿՈՉՈՒՄ 1915Ի ԵՂԵՌՆԻՆ

Մեր Փրանսացի բարեկամուհին, Տիկին Օտէթ Միքայէլեան այս տարի ալ սրտառուչ գրութիւն մը հրատարակած է «Լը Տոֆինէ Լիպէռէ» մէջ, ոգեկոչելով 1915ի Եղեռնը: Այս առթիւ կը գրէ թէ թէեւ 39 տարի անցած է այս Թուականէն ի վեր, սակայն Հայերը միշտ կը վերյիշեն այդ դառն օրերը երբ Թալէաթ փաշա գերման կառավարութեան հետ համախորհուրդ կը ծրագրէր բնաջնջել ամբողջ ազգ մը: Մտաւորականութեան հետ Հայերը կորսնցուցին մէկ միլիոն ժողովուրդ: Շատ երկար պիտի ըլլար տալ թիւը այն բոլոր գրագէտներուն, արուեստագէտներուն, որոնք 1914 — 18ի պատերազմի նախօրեակին թուրք տուին հայ մշակոյթին, որ կը զարգանար մէկ դարէ ի վեր: Որքան եղերական է անոնց մահը, նոյնքան եւ դառն է գիտնալ թէ անոնք մեռան նախ քան իրականացումը իրենց երազին: «Նոր սերունդին պարտականութիւնն է ձեռք առնել կէս մնացած գործը, որպէսզի երկրորդ անգամ չմեռնին անոնք: Այն առեն այս մարտիրոսներուն վրհողութիւնը ապարդիւն անցած պիտի չըլլայ, որովհետեւ մասնաւոր շնորհ մը չէ որ կը խնդրէ հայ ժողովուրդը, այլ իր իրաւունքը, որ նուիրագործուած է արեան հեղեղներով, ի սէր ազատութեան»:

ԱՅՍ ԷՐ ՊԱԿԱՍ ...

Նիսի եկեղեցւոյ վարչութեան մէկ նամակէն ցաւով կ'իմանանք թէ նախորդ հայարարձութեան ատենապետը՝ Պ. Սաֆօ Սվաճեան, Պ. Պ. Հրաչեայ Տէր Ներսէսեան, Սուրէն Գարախանեան, Օննիկ

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՄԷԿ ՍԵՐՈՒՆԴԷՆ ՄԻՒՍԸ

●

Ցածացեր է կ'երթայ աշնան արեւը,
Ա'լ չեն առներ աղքատ մարդուն բարեւը,
Ցաւերս չեն քաշեր լեռներ, ձորերը ։
(Ժողովրդական երգ)

... Դեռ քանի՞ տարի, այսպէս գլխի – կոր, քրքրելու համար յիշատակը այն սարսափներուն որ կը կոչուին Ապրիլեան Արհաւիրք։

Սիրտերը կը խռովին, հոգիները կ'ընդ – վզգին, և, տարուէ տարի, նոր խոց մը կը բացուի ։

Իսկ այս տարի, քառասնամեակի նա – խօրեակն է։ Ճիշդ երեսունեւինը տարի այն օրէն, երբ անդերադանցելի գազանը արիւն լակեց ամբողջ իր երկրին տարա – ծութեան վրայ, սանձակոտոր կատաղու – թեամբ։ Անարգել, անվրդով։

Կը գրե՞նք, կը գրենք, պատմել կուտանք ու կը ժողվենք մէկը միւսէն քստմնելի դրուագներ, բայց դեռ չէ սպառած շար – քը։ Դեռ լրիւ չէ յիշատակարանը, որ պի – տի դառնար այս ժողովուրդին հարազատ Աստուածաշունչը ։

Դէզ մը յուշեր տպուեցան այս էջերուն մէջ։ Ուրիշներ կարգի կը սպասեն տարի – ներէ ի վեր ։

Պարբերաբար, մէջտեղ կ'ելլեն հասակ նետած «մնացորդներ» պատմելու կամ գրելու համար ինչ որ տեսան։

Կան ալ որ, գրքի վերածեր են իրենց յուշերը, կամ աջ ձախ ինկած, միջոցներ կը փնտռեն, հատոր մը հրատարակելու համար ։

Այդ բոլորը պիտի բաւէի՞ն ամբողջա – ցնելու Ցիշատակարանը, իբրեւ ժառան – գութիւն մը սերունդէ սերունդ ։

Ամէն պարագայի մէջ, անոնք պիտի ծառայեն իբրեւ հում նիւթ, իբրեւ թան – կագին աղբիւր, վերակազմելու համար վաւերական պատմութիւնը Թուրքիոյ հայ ժողովուրդին անճիտման, սկսելով 1915–էն ։

Միայն թէ, այլ եւս ժամանակ է որ [illegible], փո – խանակ հառաչանքներ արձակելու եւ նկուն, լալկան արտայայտութիւններ մատ – նելու ։

Սգահանդէ՞ս։ Անշուշտ։ Մեռելոց է եւ յիշատակի տարեդարձը աւելի քան մէկ միլիոն զոհերու ։

Բայց, մենք անոնց յիշատակը նսեմա – ցուցած պիտի ըլլայինք, եթէ անվերջ տի – րէր այն հոգեբանութիւնը թէ «խաբուե – ցանք եւ ջարդուեցանք»։

1915էն առաջ ալ կը ջարդէր թշնամին, ինչպէս պատրաստ է նորէն ջարդելու, իբրեւ պապենական աւանդութիւն ։

Մեր ճակատը բաց եւ մէջքը ամուր մը – նացին, այդ ջարդերէն ետք։ Իսկ այսօր շատ աւելի զօրաւոր պէտք է ըլլայ մեր բարոյական կորովը, քանի որ սերտած ենք դասը — եւ չարաչար — իմաստութեան բոլոր դասերը ։

Հայաջինջ Սարսափներէն անմիջապէս վերջ, բայց մանաւանդ քառասուն տարի վերջը, գերագոյն մեղքը գործած պիտի ըլլայինք մենք, եթէ տակաւին տեւէր մի – այն եւ միայն ջարդուած ըլլալու նկուն, արգահատելի տրամադրութիւնը ։

Եւ դեռ ուրիշ տարրական գիտելիք մը, որ պէտք է շեշտուի մէկ սերունդէն միւ – սը։

Եթէ երէկ համոզուած չէինք, այսօր այլ եւս անհերքելի է վիճիլ թէ՝ թշնամին շատոնց մշակած էր իր ծրագիրը, կազմա – կերպուած և մեթոտիկ դաստուրումով ։

Ան լուռ ու մունջ կը գործէր Համիտեան շրջանին, երբ արտասահմանի գործիչնե – րը եւ կազմակերպութիւնները ճակատա – մարտի բռնուած էին ճիշդ այսօրուան պէս ։

Ան կը յղանար ու կը ծրագրէր — միշտ լուռ ու մունջ — երբ մենք բաբելոնի մը վերածեր էինք Թուրքիոյ հայկական կեանքը ։

Եւ արթուն էր ան ու կ'որոճա՛ր, երբ ճակատագրական ելքի մը հասեր էինք մենք, ամբողջ աշխարհ բռնկած ըլլալով։

Ու մինչ ան իր հայաջինջ հրահանգները կը հաղորդէր մասնաւոր գործակալներու միջոցաւ․ նոյն իսկ չվստահելով իր կու – սակալներուն եւ կառավարիչներուն, հայ – կական արտասահմանի գործունէութիւնը դարձած էր բոլորովին բաց գիրք մը, չնդալից աւետիսներով, կոչերով, շառայ – լարան յայտարարութիւններով եւ ... բիւ – զանդական վէճերով ։

Այսօր ալ, ահաւոր եւ աննախընթաց փլուզումէն իբր քառասուն տարի վերջը, տարբեր չէ պատկերը ։

Կրնայինք ըսել թէ շատ աւելի մռայլ է եւ յիմբոստացուցիչ ։

40 տարի առաջ, գոնէ պատրանքն ունէինք համախմբուած ըլլալու կարգ մը հիմնական հարցերու մասին։

Այսօր այդ սփոփանքէն ալ զրկուած ենք ։

Ինչ որ կը նշանակէ թէ աւելի քան մէկ միլիոնին հետ, մեր քաղաքական գիտակ – ցութիւնն ալ կորսնցուցեր ենք ։

Ցածացեր է կ'երթայ աշնան արեւը,
Ա'լ չեն առներ աղքատ մարդուն բարեւը․․

Ի՞նչ յաւակնութեամբ կրնայինք սպա – սել ուրիշի բարեւին, այս պայմաններուն վրայ, երբ ոչ իսկ իրարու բարեւը կ'առ – նենք ։

Փոփոխութիւն մը, դարձ մը մէկ սե – րունդէն միւսը, թէ' հոգեպէս եւ թէ' իր – բեւ ուղեգիծ։ Գոնէ մնացորդաց մնացոր – դին ինքնապաշտպանութեան առթիւ, որ նոյնքան խախուտ է, որքան եղաւ մայր զանգուածին պաշտպանութիւնը, քառա – սուն տարի առաջ, թէ բարոյապէս եւ թէ ֆիզիքապէս ։

ՇԱՏԵՐԷՆ ՄԷԿԸ

ՀԱՐՍ ՄԱՐՕՆ

Ա.

Տասնօրեայ տաժանելի ճամբորդութենէ մը ետք, կոտորակուած կարաւանը — ե – րիտասարդ հարսներ ու աղջիկներ, տա – րեց ու ծեր կիներ, մանուկներ ու երեխա – ներ— կանգ առած էր Եփրատի վրայ, ո – րուն երրորդ անգամն էր որ կը հանդիպէր իր ճամբորդութեան ընթացքին ։

Եկած ու այդտեղ լեցուած, իրարու վը – րայ դիզուած էին նաեւ ուրիշ բազմաթիւ կարաւաններ ։

Եփրատի ափը, աւելի քան մէկ մղոն տարածութեան վրայ մահաստանի մը վե – րածուեր էր։ Հազարաւորներ մինչեւ Բարձր – Հայքէն կուգային, աւելի քան ամիս մը ճամբորդելէ ու իրենց հարիւրա – ւոր հարազատներուն մարթտուիլն ու Եփրատի պղտոր, կարմիր ալիքներուն յանձնուիլը դիտելով ։

Սակայն, Եփրատի այդ կայանէն անդին էր, որ պիտի տասնապատկուէր մահերու թիւը։ Անոնք քալելով պիտի անցնէին հայկական Միջագետքն հասնելու՝ մին – չեւ Արաբիոյ անապատները, եթէ ողջեր ձգուէին կամ մնային մինչեւ այնտեղ ։

Նոր հասած, թարմ կարաւանին, երի – տասարդ հարսներն ու աղջիկները երբ տեսան այս քստմնելի մահաստանը, խոր – հրդակցեցան ու վճռեցին գիշերանց փախ – չիլ ու բարձրանալ լեռները։ Ճամբորդել գիշերները, ցերեկները թաքնուիլ միշտ լեռներուն մէջ ու վերադառնալ նորէն ի – րենց երկիրը քանի շատ չէին հեռացած ... Ու եթէ մեռնիլ պէտք է՝ մեռնիլ անոր լեռներուն ու հովիտներուն մէջ, իրենց սրբազան հողերուն վրայ ։

Վճիռը գործադրուած էր, երբ գիշերը վրայ հասաւ։ Այդ գիշերն իսկ խոյս տը – ւին Եփրատի մահաստանէն, բաժնուելով կարաւանին մնացորդ իրենց հարազատ – ներէն։ Կքուածներէն ոմանք ծերեր էին, անկարող՝ քալելու լեռնէրէ ու ձորերէ։ Իսկ ոմանք ալ բազմաթիւ երեխաներու տէր, նոյնպէս անյարմար խումբերուն միանալու ։

Քալելու կարող մանուկները պլլուեցան իրենց մայրերու ձեռքերուն, մանկիկները կապուեցան իրենց կռնակներուն կամ սեղ – մուեցան բազուկներու մէջ ու ճամբայ ե – լան, անօրոշ ճակատագրին յանձնելով ի – րենք զիրենք ...։

Ցերեկները, լեռներուն վրայէն, իրենց թաքնուած տեղերէն կ'ուսումնասիրէին իրենց բռնելիք ուղղութիւնը, եւ երբ գի – շերը կը հասնէր ճամբայ կ'ելլէին ։

Դժբախտաբար կարաւանէն բաժնուած բոլոր խումբերը չէին յաջողած իրենց հայրենի երկիրը հասնիլ ։

Շատեր ճամբու ընթացքին բռնուած, կողոպտուած — եթէ բան մը մնացած էր իրենց վրայ — ու անխնայ ծեծուելով նո – րէն անցնող կարաւաններուն խառնուած էին ։

Այն խումբը որուն կը մասնակցէր Հարս Մարօ բաջողածներէն մէկն էր եղած։ Ա – նոնց տաժանելի ճամբորդութի՜ւնը, — գիշեր – գիշերական, անօթի ու ծարաւ, իրենց սրտահատոր մանկիկները շալկած, քալելու տարիք ունեցող մանուկները, թեւերէ կախ ու քարշկռտուելով, արտա – ճմլիկ պատմութիւններ են, կարօտ՝ բազ – մաթիւ էջերու ։

Որքա՞ն տեւած էր իրենց ճամբորդու – թիւնը։ Ո՞վ համրած էր անցած օրերն ու գիշերները ։

Օր մըն ալ երբ խումբը յոգնած ու ջար – դուած, լուսադէմուն լերան մը վրայէն հո – վիտ կ'իջնէին ջուր գտնելու ու ցերեկը թաքնուելու, Հարս Մարօն, գիշերն ի բուն երկու տարու մանկիկը շալակին վը – րայ, կորացած մէջքը շտկելով ու սուր աչուըները հեռուն՝ դէպի հիւսիս նետելով ձայն տուաւ ։

— Աղջիկնե՛ր, հարսնե՛ր՝ հեռո՞ւն երեւցող բարձր լեռը մեր Ախդախը չէ՞ ...

Խումբը ուշադրութեամբ դիտած, քըն – նած ու հաստատած էր Հարս Մարոյի տը – ւած ուրախ աւետիսը ։

— Հա, հա, մեռնինք իր պոյին ու կա – մին ...

Անոնք հազիւ կէս օրուան ճամբայ հե – ռու էին իրենց ծննդավայրէն ...։

Ջուր գտան։ Խմեցին անյագօրէն։ Մէկ մէկ թուշ ցամաք հաց նետեցին իրենց բե – րանը եւ, ուրախութեան պզտիկ կայծ մը, նշոյլ մը իրենց սիրտերուն՝ դաներու պէս թափեցան կող կողի եւ քնացան հովիտին՝ ազատ բնութեան ծոցին մէջ։

Այդ գիշերն իսկ անոնք հասած էին ի – րենց գաւառին կեդրոն քաղաքը ու պահ – ուըտած ցորենի արտերուն մէջ ...։

Հունձքի եղանակ ըլլալով, անոնք խիստ հետապնդումի չենթարկուեցան։ Քոր մը հացով բանեցան արշալոյսէ վերջալոյս ու երբ քաղը վերջացաւ, ոստիկանները հա – ւաքեցին զիրենք ու նաեւ ուրիշ մնացորդ – ներ, դարձեալ տարագրելու մահուան ճամբաները նետելով ։

Սակայն, անոնք դարձեալ, քանի մը կայաններէ ետք փախուստ տուին ...։

Ու այսպէս, քանի – քանի անգամներ՝ ու անոնք այդ միայն նորէն եկան քաղաք [illegible] Թուրքերէն [illegible] – էր․ [illegible] ։

Հարս Մարօն ալ անոնց մէջ էր։ Իր բա – լոր տառապանքներուն մէջ, խաչելու – թեան ճամբաներուն վրայ, կուրծքին սեղ – մած իր երկու տարու աղջնակը; օր մը ո – րանց չէր բաժնած իրմէն։

Սարսափի, տարագրութեան երրորդ տարին էր արդէն։ Բացուած՝ 1917ի գա – րունը։ Մարօն կը ծառայէր Թուրքի տանը սակայն, իր հոգեհատոր անոյշ մանկի – կը խլած էին ձեռքէն ու տարած որբանոց – Թուրքի անունով ...։

Բազմանդամ ընտանիքի մը բոլոր գոր – ծերը իր վրայ էին։ Տարհասարհակ աշ – խատանք՝ գերիի պէս, լոյս ի լոյս։ Մատ—

ԱՅՆ ԴԺԲԱԽՏ ՕՐԵՐԷՆ

(ԵՐ․ ԱԴԱՄԵԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԸ)

★

Այս շրջանին մէջ գտնուած խլեակներ ահաբեկ՝ սկսան հետեւիլ նահանջող քրիս – տոնեայ զինուորներուն, ապաստանելու համար Թրքական պէհնէն, ուր կը հա – լածուէին երեք տարիէ ի վեր ։

1916 Օգոստոսին անգլիական ուժերը ամրացան Քութ էլ Ամարայի մէջ, զօր․ Թաունզէնտի հրամանատարութեան տակ։ Հօս պաշարուեցան երկար դիմադրութե – նէ ետք, զօրավարը գերի ինկաւ Թրքական բանակին։ Մինչ այդ անգլիական նոր զօ – րագունդ մը հասած էր պարսկական ճա – կատէն հրամանատարութեամբ Մօնթի, որ յաջողեցաւ Թրքական յառաջխաղացումը ոչ միայն կասեցնել, այլ անցաւ հակա – յարձակողականի Ֆէլլաճիէի մօտերէն ։

1917ին Ալլէնպիի դրօշները կը յառաջա – նային երկու ուղղութեամբ։ Քէրքուքը գրաւուած էին արդէն։

Թրքական բանակները փոշիացած էին, ահա՛ այս պարտութեան հետեւանքով էր որ Թրքական բանակին թափթփուքները հասած էին մինչեւ Տէր Զօր, յուսահա – տութեան մատնելով ժողովուրդը ։

1918ին անգլիական բանակները վերա – կազմուած, գրոհ կուտային իրենց զինա – կիցներուն հետ, զինադադարէն առաջ ին – կած էին, Պէյրութը, Հալէպը։ Թուրքիոյ պարտութիւնը կատարեալ էր։ Պարսկաս – տանի սահմանէն մինչեւ Դամասկոս բա – նակալութեան շղթաները փշրուած էին, արաբական երկիրները ազատագրուած է – ին, էմիր Ֆէյսալ, Շէրիֆ եւ ուրիշ ցեղա – պետներ գործի էին լծուած՝ ու «հայ մնա – ցորդացը» ահաւոր սպանդէն ազատուած, Արաբներուն օժանդակութեամբ կը վե – րադառնար դէպի հայրենի օճախը, անա – պատին մէջ ազատօրէն կը փնտռէր իր սրտահատորները, արենակիցները ։

Ամէն շրջանի մէջ ստեղծուած էին հա – յահաւաքման մարմիններ։ Պաղտատի մէջ ծանօթացայ Գ․ Ռուբէն Հէրեանի որ ա – ռաջարկեց իրեն ընկերանալ մինչեւ Տէր Զօր, հայահաւաքման գործին իրեն օգ – նելու համար։ Սիրով ընդ առաջ գացի ։ Մեր առաջին գործը եղաւ ընդարձակ շէնք մը ձեռք ձգել՝ տեղաւորելու համար մեր հաւաքած կիներն ու երախաները։ Լաւ չեմ յիշեր Ասորիներու թէ Քելտանիներու դպրոցն էր որ մեզի տրամադրեցին, քա – ղաքին լաւագոյն յարմարութիւն ունեցող շէնքերէն մին էր ։

Գ․Հէրեան ստացաւ քանի մը ձիու կառ – քեր եւ զանազան առարկաներ եւ ուտե – լիքներ։

Այս օրերուն Անգլիացիները ստեղծած էին ներքին ոստիկանութիւն մը տեղացի – ներով։ Այս ոստիկաններէն երկու ձիաւոր տրամադրեցին մեզի մեր հետապնդած գործի ընթացքին դժուարութեանց չհան – դիպելու համար ։

Անապատին մէջ մեր երթեւեկի ընթաց – քին, հովիւներ, խաշնարածներ եւ ծառա – ներ կը շրջապատէին մեր կառքը, հարց ու փորձէ ետք կը պարզուէր որ Հայեր էին։ Ոչ մէկ բառ հայերէն գիտէին, խեղճերը, երեք, չորս կամ հինգ տարեկան երախայ՝ յափշտակուած կամ տրուած էին Արաբնե – րու, այսօր խելահաս դարձած, կը վեր – յիշէին իրենց անցեալը եւ ուրախութեամբ կ'ենթարկուէին մեզի, ցոյց կուտային հայ աղջիկներու, կիներու եւ երախանե – րու տեղերը Արաբներու քով, այսպէս մեծ ծառայութիւն մատուցին այս դժուարին գործին մէջ, որ յաճախ վտանգաւոր ձեւ կը առնէր ։

Մեր աշխատանքի ընթացքին նախ կը սիրաշահէինք ցեղապետներու համակրու – թիւնը, անոնց գործակցութիւնը ապահո – վելու համար պէտք էր կաշառել ։ Շա – տերը սիրահար էին սուրճի, շաքարի, ծը – խախոտի եւ թէյի ։ Առատօրէն կը ստա – նայինք Հալէպի Ազգ․ Միութենէն ինչպէս նաեւ Հագուստներ (Ամերիկայէն) եւ կեր – պաս, կնոջական թաշկինակներ եւ Արաբ – ներու յատուկ հագուստեղէններ։ Շէյխը կը ստանար շաքար, սուրճ, ծխախոտ, անոր կնոջ կը նուիրէինք կերպասներ, թաշկի – նակ եւ Ամերիկայէն ստացուած հա – գուստներէն անոնց յարմար բաներ, այս – պէս մեր գործը կը դիւրանար։ Այս ցեղա – պետները կը հրամայէին իրենց հպատակ – ներուն որ հայ աղջիկներ, կիներ, երա – խաներ ունեցողը վերադարձնէ ։ Անոնց հրամանը պարտք էր, յաճախ անմիջա – պէս կը կատարուէր, վերադարձնողներէն շատերուն դրամական եւ զանազան ապ – [illegible] ։ Արաբը նիւթապաշտ է եւ զրկուած տարրական պիտոյքներէ ։ Շատեր շաքար չէին տեսած իրենց կեան – քին մէջ, փոքր քանակութեամբ սուրճ կամ շաքար երբ կը ստանային ամէն գո – հունակութեան պատրաստակամ կը դառնա – յին, նոյնիսկ հաճոյակատար։ Բարեբախ – տաբար մեր գործը բարի ժողովուրդի մը հետ էր։ Պատահեցան հայ տղաներ եւ աղջիկներ որ չէին ուզեր բաժնուիլ արաբ ընտանիքէն՝ (ինչպէս տակաւին շատեր կը մնան ցարդ, դժբախտաբար կորսուած) յաճախ կը վռնտուէին անոնց կողմէ կամ կը համոզուէին ։

Մեր աշխատանքի առաջին օրերուն էր որ պատահեցաւ յուզիչ տեսարան մը ։ Գիւղի մը մէջ գտանք հայ աղջիկ մը՝ Իզ – միրցի Գոհարիկ Գասապեան։ Մեծ ուրա – խութեամբ եկաւ մեզի մօտեցաւ, սկսաւ սահուն հայերէն խօսիլ եւ մեզի տեղեկա – ցուց թէ այդ գիւղին մէջ կան բաւական հայ խլեակներ ։

Ց․ ՀԻՍԱՑԵԱՆ

(15) (Շար․)

ղաչ, երիտասարդ հարս էր Մարօն, հազիւ 22 – 23 գարուններ բոլորած ։ Ու եթէ չունենար իր խորունկ ու խոցոտ վիշտերը, արիւնոտ վէրքերը, տարիներէ ի վեր կոտտացող ցաւերը, իրեն համար անծանօթ պիտի ըլլար յոգնութիւնը։ Հոգերն ու վիշտերն էին՝ որ կը յոգնեցնէին, օր աւուր կը մաշեցնէին զինքը։

Իր հայրենի ծննդավայրը քաղաքէն հազիւ կէս աւուր ճամբայ հեռու էր ։ Ու ան, ամէն անգամ՝ կարօտով ու մորմոքով կը դիտէր, կը նայէր երկար, երկար դէպի հիւսիս երեւցող բարձր լեռները, որոնց վրայ տակաւին փախստական՝ իրենց գեղացի կորիճներ կային ․․․։

Գաղտնաբար, այդ փախստական ու զինեալ խումբէն լուրեր կը հասնէին քաղաք ու կը խօսուէր Թուրքերուն մէջ ․․․։ Ու նաեւ Հարս Մարոյի ականջն էր հասած իրենց լեռներուն զինեալ՝ վրէժխնդիր, խումբի լուրը՝ կորիճներ որոնք պայքար կը մղէին տարիներէ ի վեր ու սարսափի տակ կը պահէին իրենց շրջանները։ Ուրիշ խումբեր ալ կային, բայց անոնք բոլորը անհետացած էին ․․․։ Մինակ այդ խումբը կարելի չէր եղած ձեռք ձգել։ Անոր անդամները արծիւներու, բազէներու պէս անմատչելի տեղեր բոյն դրած էին ու գիշերները կ՚իջնէին, կ՚ասպատակէին ամէն դի ։

Քաղաքին մէջ, բոլոր Թուրքերը կը խօսէին այդ խումբի մասին։ Կը լսէին հայ բնկորներն ալ ու կը պատմէին իրարու՝ իրենց լածները եւ, պահիկ մը իրենց սիրտը կը զովանար անոնց սխրագործութիւններուն համար։

Ինչպէս ըսի, 1917ի գարունը բացուած էր արդէն։ Ռուսական բանակը հազիւ հարիւր քիլոմեթր հեռու էր այդ քաղաքէն։ Երբեմն նոյնիսկ անոր թնդանօթներուն խուլ որոտումները իրենց կը հասնէին ․․․։

Սարսափը տիրած էր Թուրք բնակչութեան մէջ։ Շատեր փախուստի կը պատրաստուէին ։ Արիւնկզակ իշխանութիւնն ու հայակեր անհատներ կարծէք պահ մը աչքաթող ըրած էին իրական սեւին պատկանող հայ խլեակները ։ Սակայն, անխընայ եղած էին այրերու, չափահաս պատանիներու հանդէպ ու մէկ հատիկ չունէին ձգած քաղքին մէջ ու շրջանները ։

Անհ, լեզու ունենար ու խօսէր Աղջիկ-կամուրջին մօտերը, գետին ալ դիւն վրայ գտնուող հովիտը, որուն «Դանիլու-Տէրէ» (Արիւնոտ – Ձոր) անունը տըրուած էր․․․

Կը հետապնդուէին նաեւ լեռներուն վըրայ բոյն դրած այն քանի մը քաջերը, որոնք կառչած իրենց լեռներուն ու սարերուն կը յամենային մնալ տակաւին ․․․

Իշխանութիւնը չէր կրցած գլուխ ելլել իր ոստիկաններով ու խոշոր գումար մը խոստացած էր Քուրտ նշանաւոր ու փորձառու աւազակապետի մը (Ղայիշ), իրեն օգնելու ու օր առաջ ձեռք անցնելու հայ քաջերը ողջ կամ մեռած ․․․։

ՆԵՐՍԷՍ ՇԻՆԱԿԱՆ

ԼՈՒԱԾ ԳՐԻՉՆԵՐՈՒՆ

★

Հայ Ժողովուրդը չի մոռնար ձեզ, Մտքի եւ Հոգիի ձեր բերքովն յաւերժացած անմահներ ։

Հայ Մշակոյթը չի մոռնար ձեզ ․․․ Ու երախտապարտ՝ փանդաղատանքով կը պահէ իր անդաստաններուն ծոցը, մասունքը ձեր ձգած ։

Ու այսօր, երբ ձեր ստեղծագործ գրիչն է լռած, դուք գիտէ՞ք թէ ձեր պաշտած գիրն ու բառը, Մեսրոպէն ձեզի ժառանգ՝ ձեզմէ մեզի ժառանգ՝ միշտ կը տեւեն ։ Քանիներ այսօր, ձեզմէ խլուած գրչին փարած, — այն գրչին՝ որ չկրցան փշրել, — կը շարունակեն Գործը։

Ու դուք կը շարունակուիք, կ՚երթաք դէպի ձեր իղձը դարձած կատարելութեան՝ Հայ Մշակոյթին Թաւալումին մէջ պարուրուած ։

Կը ժպտի՞ս, Վարուժան։ Դո՞ւն ալ Զօհրապ, ձեռքդ միշտ գրպանիդ մէջ։ Ինչ լաւ էք այդպէս, ձեր գոհունակ աչքերով։ Պահ մը ձեռքդ դուրս հանէ գրպանէդ, բռնէ ձեռքէս ու քալենք մեր պարտէզներուն մէջ։ Ինչեր պատմեմ քեզի․ ինչեր ցոյց տամ՝ որ բախտը չունեցար տեսնելու ։ Տուր ինծի միայն անշէջ զարկ մը երակէդ։ Դուն ալ Վարուժան, դուն ալ Սիամանթօ, Զարդարեան, դուն ալ ․․․ դուն ալ․․․ բոլորդ, բոլորդ ․․․ եկէք քալենք միասին, մեր ծառուղիներուն մէջէն, դուք՝ արդէն պսակաւոր արժէքներ, կամ նորաբոյս բայց անճիտուած տաղանդներ։

Կը տեսնէ՞ք բուներն կիսով այրած այս կաղնին․․․ երկու հազար տարեկան է։ Շատ հրդեհներ տեսած է ան։ Բայց տեսէք, տեսէք նոր ճիւղերը, ծիլերն ու բողբոջները․․․ Գիտի ուռճանայ․ հողն այնքան բերրի է։ Կը տեսնէ՞ք միւս ճղակոտոր ծառերը․․․ Ահարկու փոթորիկ մը եւս անցած է մեր պարտէզին վրայէն ․․․ Բայց տեսէք եթէ մէկ քանին չորցած են արդէն, քանի քանի հատ կան որ կը կանչէին հիմա։ Արմատները չեն վնասուած դիտէ՞ք։ Նայեցէք սա քանդուած ածուներուն։ Օհ, մի յուզուիք, տեսէք քովի նոր բացուած ածուները, եւ անդին ուրիշներ՝ բացուելու վրայ․․․ Այդպէս ․․․ հիմա կրկին սկսաք ժպտիլ․ պէտք է ժպտիլ, այնպէս չէ՞ ։

Ցեղոյ այս պզտիկ ծաղկանոցները։ Շատ փոքր․ նոր են։ Ցաւերժական Արշալոյսներու ցօղն է իջած անոնց վրայ, տարիներու երկայնքին։ Կը հարցնէք թէ ի՞նչ են․․․ Մի զարմանաք, տարիները չինած են, նոր հունտերով։ Առէք այս մէկը ։ Վարուժան, դեռ ծիլ՝ արեւմուտ է անանուն, ու հիմա մեծցած է եւ ծաղիկներ տուած․․․ Տես սա սիրուն գոյնը․․․ փոխուած՝ բայց երանգ մըն է քեզմէ, ու եթէ փորես, արմատներուն մէջ ինչեր պիտի գտնես բերմէ ․

Դեռ քալենք, ձեր աչքերը պտտցուցէք ամէն անկիւն։ Կանգ առէք մէկն մի ծառի, մէկն մի Թուփի, մէկն մի ծաղկանոցի, ծաղկի ու ծիլի առջեւ․․․ Դեռ կան հեռքերը ուրականին։ Բայց ուրականէն վերջ կը տեսնէ՞ք որ մեր պարտէզը կը վերածաղկի, կը վերածնի։ Ուրախ էք այնպէս չէ՞ ․․․․Օհ, կը զգամ նաեւ ձեր դառնութիւնը ։ Գիտեմ թէ նոր ու սիրուն մանիշակներուն կողքին, ինչ վեհ գեղեցկութիւններ պիտի տայիք դուք, եթէ այս պարտէզէն չուտով խլած չըլլային ձեզ, եթէ մընայիք անոր բանուորները, մինչեւ հիմա։ Այո, տարիներուն կրակով բան մը աւելի բիւրեղացած՝ ինչ կոթողային կտորներ պիտի հասցնէիք դուք ․․․

Ու հիմա դարձնենք ձեր ճակատագրին դառն էջը։ Տեսաք որ լաւ է հողը մեր․ գիտէք որ տոկուն ու առոյգ են արմատներն այն՝ որոնց այնքան տուիք դուք ․․․

Մնացէք ուրեմն խաղաղութեամբ, համոզումով եւ ուրախութեամբ, մնացէք այստեղ՝ մեր Մշակոյթին ծաղկաւէտ պարտէզին մէջ, երէց եղբայրներ, ու յուսացէք աւելին՝ վաղը։

Ա․ Վ–Ա․

ՑԵՂԻՆ ՅԱՒԻՏԵՆԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Մօտաւորապէս քառասուն տարիներ են անցած այն դառնաղէտ թուականէն ի վեր, երբ, Թուրքիոյ հայութիւնը անօրինակ ողբերգութեան մը կ՚ենթարկուէր, դէպի ապանդանոց քշուելով ։ Քառասուն դարեր իսկ պիտի չկրնան անհետացնել 1915 Ապրիլի խժդժութեանց սեւ խաւարը։ Թշնամին, որուն ուղղակի նպատակն էր ամբողջական բնաջնջումը ստեղծագործ ու շինարար ժողովուրդի մը, հասած պիտի ըլլար ապահովաբար իր դիւային ծրագրին յաջողութեան, եթէ իր զոհին ֆիզիքականին հետ կարենար քանդել, ոչնչացնել նաեւ հոգեկանը ։

Ահա, հոդ էր որ ան, մատնուեցաւ բարոյական ջախջախիչ պարտութեան մը, Հայկազանց որդւոց, ազգային եւ քրիստոնէական զգացումներով շաղախուած՝ անկոտրուն եւ անխորտակելի կամքին ու հաւատքին դէմ յանդիման։ Այսօր, այս նուիրական տարեդարձին օրը, բացարձակապէս զերծ ազգայնամոլութեան մը մարմաջէն, այլ միայն իբրեւ անվիճելի ճշմարտութիւն, կը յայտնենք որ, Ազգերու Պատմութեան մէջ, գոյութեան եւ դիմադրութեան պայքարներու դափնին, հայ ժողովուրդը պիտի խլէր անտարակոյս, կանգուն մնալով՝ դժոխային աննախընթաց եղեռնէն վերջ։ Քառասուն տարիներ առաջ, Գողգոթայի ճամբուն վրայ, հայ բազմութիւնները, միաանականութեան դրօշը պարզելով, ցոյց տուին առաքինութեան ոգին։ Այսօր, երբ աւելի քան երեսնամեայ պանդխտութեան մը տառապանքին մէջ, գովելի յարատեւութեամբ վերստին կը պանծացնենք աւելի քան մէկ միլիոն անմահներու յիշատակը, մեր սրբազան պատգամը պիտի ըլլայ դարձեալ, պազատագին խնդրել մեր հոգեհատոր նոր սերունդէն, որպէս զի մնան արժանաւոր յաջորդները, իրենց ցեղակից աքանչելի մարտիրոսներուն։ Որպէս զի, եթէ դեռ պիտի ուշանայ, վտարանդի հայ բեկորներու ի մի համախմբումը Արաքսի ափերուն վրայ, Միխխիթի ափերէն մինչեւ Սէնի, Միջերկրականի ջուրերը, հայ բազմութիւնները շարունակեն արծարծել մէկ միլիոն նահատակներու յիշատակի բոցը, միւս նուիրական տարեդարձներու հետ ։

Հակառակ պարագային, աղէտը անխուսափելի պիտի դառնայ, եթէ Փարիզի կամ Նիւ Եորքի լրագիր կարդանք ընել այն ինչ որ չկրցաւ ընել, Տէր Զօրի գ[illegible]ը ։

ԳԵՂԱՄ ՏԷՐ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

ԱՂԱՂԱԿ

★

O Satan, ayez pitié de ma
longue misère.
Ch. Baudelaire

Վերադարձայ աճառանի ճամբաներէն անաւոր․
Ու ճայճայուած գրտայ դալար սեմն օճախիս իմ անգին ։
— Ամրապնդէ՛ իմ յոյսըս․ Տէր, որ ես կանգնիմ վերստին։

Արօտավայրըս՝ այրիացա՜ծ․ եւ պարտէզներս ալ բարի,
Ու խեղդամահ՝ երգն է լռած դրկից խենդուն աղբիւրին,
— Ամրապնդէ՛ բազուկըս, Տէ՛ր, որ ես կանգնիմ վերստին։

Մորթած են խո՛ր ձորերու մէջ իմ բոռնիկներըս մատաղ,
Ու քոյրերուս նայուածքներէն՝ վառած կիրքերն իրենց հին,
— Ամրապնդէ՛ իմ հոգիս, Տէ՛ր, որ ես կանգնիմ վերստին ։

Շատոնց մեռած է խեղճ կինըս մուրացկանի մը նման,
Սակայն աղջիկըս դեռ կ՚ապրի՝ իր խեն-թութեամբ ցաւագին,
— Ամրապնդէ՛ իմ սիրտըս, Տէ՛ր, որ ես կանգնիմ վերստին ։

Կաղկանձումներ կը լեցնեն քու մեհեանըդ սրբազան,
Ու բագինըդ՝ թաւալգլոր, դարձած է որջը մեղքին,
— Ամրապնդէ՛ հաւատքըս, Տէ՛ր, որ ես կանգնիմ վերստին ։

Ո՞վ․ հիմա ո՞վ պիտի բերէ հոգւոյս պուտ մը սփոփանք,
Ո՞ր արեւուն շողը պիտի տաքցնէ խոցն իմ կուրծքին,
— Ամրապնդէ իմ տենչըս, Տէ՛ր, որ ես կանգնիմ վերստին ։

(1919) ՀՄԱՅԵԱԿ ՄԱՏԹԷՈՍԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (65)

ԿԱՆԱՉԵՆՑ ՀԱՐՍԸ

★

ԵՐԿՐՈՐԴ ԳԼՈՒԽ

— Ո՞րն է այդ բառը։
— Նորէն դիւանագիտութիւն ։
— Այսինքն՝ ի՞նչ ըսեմ որ կամքդ կատարած ըլլամ, ո՞րն է ուզած բառդ, «կը սիրեմ քե՞զը», ա՞յս է փափաքածդ, եթէ այդ է ուզածդ, ելլեմ, կեցիր, սա բարձր ժայռին կատարը եւ կանչեմ ի լուր աշխարհի, թէ՝ ես, Արեգնազ Թաղալեանս, կը սիրեմ Տիգրանը ․․․։

— Արեգնազ, հիմա դուն ալ պարտուեցար, ես ու դուն նմանեցանք երկինքի բարձունքներէն զահավիժող երկու աստուածներու, նախ՝ ես վար ինկայ ․․․, յետոյ՝ դուն, մենք՝ ահա վար իջանք Սիրոյ Արարատէն, ու նստեցանք Աղթամարի պզտիկ այգիի ցած պատին վրայ, մեռան նաեւ սիրոյ պայքարն ու դիւանագիտութիւնը ։

Առանց վիրաւորանքի, քէնի ու ատելութեան՝ այս կեղծ սիրամարտը շարունակուեցաւ, այգիի պատին վրայ նստած երկու սիրահարներու միջեւ։ Ադամի եւ Եւայի կռիւ, որ սկսած է աշխարհիս ստեղծումէն ի վեր եւ պիտի շարունակուի մինչեւ կատարածը աշխարհի, յարձակում ու հակայարձակում, առանց վնասի ու աւերի, քանզի՝ գիտակից սէրն է որ կը լարէ այսպիսի կռիւ մը, որպէս զի վերանորոգուի ու թարմանայ ։

Հարցում մը Տիգրան, իսկ դուն երբեք սիրած ես ։

— Այո, քեզ, Արեգնազ ։

— Բայց ես գիտեմ որ․․․, (ձայնը ցածցնելով) այո ես գիտեմ երդ մը ․․․։

— Ի՞նչ երդ, ե՞րբ եւ ինչո՞ւ ։

— Համբարձման տօնին՝ ես ձեր պարտէզին մէջ չկայի, բայց լսեցի, որ ձեր պարտէզին մէջ տօնուեր է «վիճակի» հանդէսը գիւղէն՝ քանի մը աղջիկներ հետդ պարած ու սիրած են քեզ, անկէ վերջ՝ կռիւներ տեղի ունեցած են քեզի համար, Խորէնենց Գայծառը, Գէլոնց Շուշանը, Զարդարենց Մարգրիտը, Կարմրուկենց Սուսանը, Օխիկենց Ալիսը, Թուխենց Մարիամը, Վարդազարենց Աղաւնին իրար անցած են՝ քեզ իրարմէ խլելու համար։ Մեծ ու կռիւ, հայհոյանք ու թշնամութիւն, Սենեքերիմենց Տատմէրը եւ Կոր Այծենց Խաթունը Խմանենց այգիին ճոթը՝ կը կռուին, իրարու վրայ կը յարձակին եղիճներով ։

— Բայց, Արեգնազ, դուն պէտք է ճանչնաս հայրս ու մայրս, անոնք՝ հըպարտ են ու յամառ, կը հաւատա՞ս որ անոնք ինծի կամենան այդ աղջիկներէն ոեւէ մէկը ։

— Այո, չեմ հաւատար ։

— Արեգնազ, քալենք քայլ առ քայլ, ուրեմն՝ հօրս ու մօրս կողմէն ապահով ես, որ անոնք պիտի չուզէին Կանաչենց տան հարսնութեան հրաւիրել ձեր յիշած աղջիկներէն մէկը, իսկ եթէ ես սիրած ըլլայի անոնցմէ մէկը, օրինակ Գայծառը, Ալիսը կամ Գէլոնց Շուշանը, ծնողքս ընդառաջ պիտի երթա՞ր ցանկութեանս։ Հաս է լուծելիք հանգոյցը, քանի որ դուն անդրադարձար գիւղին մէջ պատահած դէպքի մը եւ կ՚ըսես թէ աղջիկները սիրած են զիս, այս կը նշանակէ թէ միտքդ զբաղած է այս հարցովը, հետեւաբար վերլուծած ես դէպքը ու եզրակացութեան մը հասած, որուն արդիւնքը՝ կասկած մը ըլլալու է անշուշտ իմ անձիս ու նկարագրիս մասին, ատիկա ալ կնոջական դիւանագիտութեան մէկ հնարքը, կարենալ հասկնալու համար թէ՝ ի՞նչ կը մտածէի ես այն օրերուն զիս սիրող աղջիկներու մասին, կամ անոնցմէ ո՞րը կը նախընտրէի, կամ՝ անոնցմէ մէկը կա՞յ որ տիրած ըլլայ սրտիս։ Չկայ, չկայ, Արեգնազ, ես քեզ սիրած եմ, միայն քեզ, դուն ես վաղուան Կանաչենց Հարսը։

— Կը հաւատամ, որ Տիգրանը միայն զիս կը սիրէ, ես ալ՝ կը սիրեմ միայն զինքը, Վան եղած ատենս չէի նախանձեր, հետեւաբար չէի կասկածեր, բայց, հիմա, որ Աղթամարի մէջ կը գտնուիմ, չեմ գիտեր ի՞նչ պատահեցաւ, ինչո՞ւ կը նախանձիմ, կասկածս ինչո՞ւ կը տանջէ զիս։

— Որովհետեւ մեր գիւղացիները հո՞ս են ․․․։

— Գուցէ, որովհետեւ գիտեմ, Ալիսն ու Գայծառը հոս են ։

— Արեգնազ, չըլլա՞յ թէ սիրոյդ պայծառ հորիզոնին վրայ կասկածի կտոր մը ամպ կայ ․․․․

— Ճիշդ, Տիգրան, կտոր մը ամպ կայ։

— Կ՚ուզե՞ս որ փարատեմ այդ ամպը։

— Փարատէ, Տիգրան, փարատէ քանի դեռ ուշ չէ ․․․։

Արեգնազի ու Տիգրանի, պտոյտի երթալէ վերջ՝ Ոէս Սանօն տիկին Գիւլնարի, Շուշիկի եւ Արտաշէսի հետ խօսեցաւ եւ անոնց յայտնեց իր ծրագիրը, թէ՝ կը փափաքի Տիգրանի ու Արեգնազի պաշտօնական նշանտուքը կատարել Աղթամարի մէջ, Ս․ Խաչի հովանիին տակ, եպիսկոպոսով ու վարդապետներով, մատաններն ալ պատ[illegible] են ։

Տիկին Գ[illegible] ամէն ինչ Ոէսին վրայ ձգեց[illegible]

— [illegible]րկուքին ալ հայրը դուն ես, ըրէ այնպէս՝ ինչպէս որ կը փափաքիս ։

Իրիկունը Տիգրան ու Արեգնազ պտոյտէն վերադարձին՝ տեսան բազմութիւն մը իրենց վրանին շուրջը։ Ներսը նստած էին Կաթողիկոսական փոխանորդը, երկու վարդապետներ, գիւղի քահանան եւ գիւղացի ուխտաւորներէն քանի մը հոգի ։ Գայծառն ալ եկած էր։

(Շար․) ՍՕՍ–ՎԱՆԻ

Գանտէզեան (գանձապետ) եւ Հայկազ Ապաճեան (քարտուղարը) դատ բացած են 25 ամբաստան ինչ կալուածներին, Գ. Լեւոն Արսլանեանի դէմ, զայն ամբաստանելով իբրեւ «խաբեբայ», իսկ Ք.ի դէմ՝ երիցատան «բռնաբարման» պատրուակով :

Թղթակից մը կը գրէ թէ գաղութը կատղած է այս արարքին առթիւ : Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆԻ ԽՈՐՀՈՒՐԴԷՆ ԺԸՆԵՒԻ ԺՈՂՈՎԸ

Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգնեբու արտաքին նախարարները առջի օր երկու ժամ ժողով գումարեցին արտաքին գործերու պաշտօնատան մէջ, Ժընեւի խորհրդաժողովին առթիւ, որ կը բացուի Բչ. օր : Երեքը միասին քննեցին զանազան հարցեր, որպէսզի կարենան միացեալ ճակատով ներկայանալ :

Հանդուցեալ Ազգերու Դաշնակցութենէն ի վեր, այսքան մեծ պատրաստութիւններ տեսնուած չէին Ժընեւի մէջ, ուր պիտի համախմբուին մօտ հազար պատուիրակներ եւ նոյնքան լրագրողներ, լուսանկարիչներ եւ շարժանկարիչներ :

Երէկ, դարձեալ Փարիզի մէջ գումարուեցաւ Ատլանտեան Խորհուրդը, մասնակցութեամբ 14 պետութեանց ներկայացուցիչներուն :

Վերջին լուրերու համաձայն, շատ երկար պիտի տեւէ Ժընեւի խորհրդաժողովը, որուն կը մասնակցին 17 երկիրներու պատուիրակները : Զուիցերիոյ կառավարութիւնը արտակարգ միջոցներ ձեռք առած է ապահովութեան համար : Նոյնիսկ փչաթեւեր հաստատուած էին այն վիլլաներուն շուրջ որոնք սահմանուած են խորհրդային պատուիրակութեանց : Բայց Մոսկուայի ապահովութեան պաշտօնեաները ըսեր տուին թէ չեն ուզեր որ փչաթեւեր հաստատուին Մոլոթովի վիլլային շուրջը : Երբ Զինացիները իմացան այս պարագան, իրենք ալ որոշեցին թոյլ չտալ որ փչաթեւեր հաստատուին իրենց արտաքին գործերու նախարարին բնակարանին շուրջը : Զուիցերիացիները առիւծեցան վերցնել փչաթեւերը

Եչ. օր չորս օդանաւեր հասան Ժընեւ, փոխադրելով հարիւր ռուս եւ Հիւս. Քորէացի պատուիրակներ : Երէկ ալ վեց օդանաւեր կը սպասուէին : Խորհրդային պատուիրակութեանց անդամներուն թիւը կը հաշուեն 500 (Խ. Միութիւն, Զինաստան եւ Հիւս. Քորէա) :

ՏԻԷՆ ՊԻԷՆԸ ՊԻՏԻ ՓՐԿՈՒԻ՞

Վերջին լուրերը շատ աւելի ծանր կը ցուցնեն Հնդկաչինի այս միջնաբերդին կացութիւնը : Կը վախցուի եղերական վախճանէ մը, Ըմբոստները կը փորձեն լայն ճեղք մը բանալ կեդրոնէն, խորտակելու համար պահակազօրքին դիմադրութիւնը : Ստուարաթիւ զինուորներ հետզհետէ կը սատկացնեն ճնշումը : Փարիզէն զրկուածօդանաւային ուժերը դժուարութեան հանդիպած են, օդին պատճառով : Միւս կողմէ, Հնդկաստան չուզեր որ օդանաւերը իր երկինքէն անցնին : Եւ վերջապէս տեղատարափ անձրեւները տղմուտի վերածած են Ֆրանսական դիրքերը, դժուարացնելով օդակայանները :

Անգլիոյ ազգ. պաշտպանութեան նախարարը յայտարարեց թէ չեն ուզեր որ Հնդկաչինը երկրորդ Քորէա մը դառնայ, եթէ «բացարձակապէս անհրաժեշտ չհամարուի» : Անգլիա չուզեր որ օտար զինուոր ղրկուի, աւելի բարդացնելով կացութիւնը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ Զեկայի պաշտօնեաներէն երեք հոգի արեւմտեան շրջանը ապաստանելով, անձնատուր եղան ամերիկեան իշխանութեանց : Կ'ըսեն թէ սոխալուեցան փախչիլ, որովհետեւ Զեկան հրամայած էր սպաննել Ֆրանքֆորթի ռուս հակաբոլշեւիկեան կազմակերպութեան մէկ անդամը, Գէորկի Օկոլովիչ : Փախստականներուն գլուխն անցած էր Զեկայի գործօն անդամներէն հարիւրապետ մը, Նիքոլա Կոլախով, 31 տարեկան :

ՊԵԼԺԻՈՅ նոր դահլիճը կազմուեցաւ նախագահութեամբ Վան Աքերի (ընկերվարական) : Արտաքին նախարարն է նախկին վարչապետ մը, Փոլ Սփաք, նոյնպէս ընկերվարական :

50 ԱՌ ՀԱՐԻՒՐ զեղչուած է օդանաւով գիրքերու փոխադրութիւնը Եւրոպայի մէջ, ապրիլ մէկէն սկսեալ, ինչպէս կը հաղորդէ Իւնէսքօն :

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻԱ, որ 15 ամիսէ ի վեր հեռացած էր Իւնէսքօյէն, նորէն վերադարձաւ, հետեւելով Խ. Միութեան, որ նոր անդամագրուեցաւ եւ որ մէկ միլիոն տոլար պիտի վճարէ իբրեւ անդամատուրք :

ՄԱՐԵՇԱԼ ԹԻԹՕ յայտարարեց թէ Եուկոսլաւիան ալ կրնայ միանալ Եւրոպայի հաւաքական պաշտպանութեան դաշինքին, եթէ այդ կազմակերպութիւնը զուտ զինուորական հանգամանք չունենայ :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ նախագահը, Այզընհաուըր ճառ մը խօսելով երկու հազար լրագրողներու առջեւ, յայտարարեց թէ հիւլէական ջղագարութենէն եւ նոր պատերազմի մը արհաւիրքէն ազատելու միակ միջոցն է միջազգային գործակցութիւնը. այլապէս ազգերը պիտի բռնադատուին ընդունիլ համայնավարներուն պարտադրած խաղաղութիւնը, համաձայն Հիթլէրի մեթոտներուն : Եւ թելադրեց համբերութեամբ, քաջութեամբ եւ վստահութեամբ հետեւիլ Մ. Նահանգներու քաղաքականութեան :

ՀԱՐԱՒ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ յանձնաժողովին նախագահը, Մըք Քարթի, ծանր ամբաստանութիւններ ուղղած էր Մ. Նահանգներու բանակի սպաներուն եւ շատ մը բարձրաստիճան անձերու դէմ : Ծերակոյտին մասնաւոր յանձնախումբը սկսաւ քննել այս չանդալից գործին քննութիւնը : Միլիոնաւոր յանձնախումբը երէկ սկսաւ այս գրութեամբ կը հետեւին անցուդարձին, 26 հեռապատկերներու (թելէվիզիօն) եւ 110 միլիոն ռատիօներու միջոցաւ :

ԻՐԱՆԻ վարչապետը, զօր. Զահետի, ճառ մը խօսելով երեսփ. ժողովին մէջ, բացատրեց թէ եղմտական տագնապին պատասխանատուն է Տոքթ. Մոսատեղ, որ ապօրէն թղթադրամներ հրապարակ հանած էր : Ինք պիտի ջանայ աւելցնել երկրին եկամուտը, լուծելով քարիւղի խնդիրը :

ԻՐԱՔԻ դահլիճը հրաժարեցաւ, իբրեւ հետեւանք օրէնսդիր եւ գործադիր իշխանութեանց միջեւ ծագած վէճի մը :

ՆՈՐ ՄԱՔՐԱԳՈՐԾՈՒՄՆԵՐ կատարուեցան Խազախիստանի մէջ : Պաշտօնանկ եղաւ հողագործական նախարարը :

ԱՒՍՏՐԱԼԻՈՅ Խորհրդային դեսպանատան Գ. քարտուղարին՝ Պետրովի ձախաւոր միշտ կը գրաւեցնէ երկու երկիրները : Տէր եւ Տիկին Պետրով գաղտնի տեղ մը փոխադրուած են : Նոր դէպք մը եւս,— անհետացած է Մոսկուայի հեռագրական գործակալութեան թղթակիցը, Անտոնով :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՏՕՆԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Ծ-րագամաճի հաղաշաղհտարան պրանգ (Place Panthéon)

Շաբաթ 24 Ապրիլ, ժամը ճիշդ 21ին

Նախագահութեամբ՝ ԱՐՇԱԿ ՉՕՊԱՆԵԱՆԻ

Յարգանքի խօսքեր՝ Հ. ԿԱՐԱՊԵՏ Ծ. Վ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ, ՊԱՏՈՒԵԼԻ ՍԻՍԼԵԱՆ, ՏԻԿԻՆ ՀՈՒՐԻ ԻՓԷԿԵԱՆ, Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ, ՊՕՂՈՍ ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆ, ԳՐԻԳՈՐ ՓԱՓԱԶԵԱՆ, ԱՐՄԷՆ ՄԵԼՈՅԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին, զինուորական նուագախումբ ;

★

Ալֆորվիլէն օթոքարները կը մեկնին Գուլվառ Քարնոյէն ժամը 8ին : Արձանագրուիլ Բարթող Փափազեանի մօտ :

X Իսիէն մասնաւոր օթօքարներ պիտի տանին հանդիսասրահը : Կը խնդրուի այժմէն արձանագրուիլ Զատիկեանի սրճարանը :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՏՕՆԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ. ԵԿԵՂԵՑԻ

25 Ապրիլ, Նոր Կիրակի, Ազգային մեծ սգատօն, Ս. պատարագ եւ հոգեհանգիստ ժամը 8 — 11.40 :

ՊՕՄՈՆԻ ՄԷՋ

25 Ապրիլ, Նոր Կիրակի.—Կրկնազատիկ Յիշատակ մէկ միլիոն նահատակաց
Ընդհանուր սուգի օր Հայոց

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ՆՈՐ ԿԻՐԱԿԻ, 25 Ապրիլ, Սկզբն. ժամերգութեանց առաւօտ ժամը 8.30ին, եւ Ապրիլ 11–24ի նահատակաց յիշատակին համար հոգեհանգստեան պատարագ ժամը 11ին :

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ. Կամ. եւ Մարտ. Միութեան, կը մասնակցին Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդը, Ֆ. Կ. Խաչը, Վասպուրականի Հայր. Միութիւնը :

Այս կիրակի, կէսօրէն վերջ, ժամը չորսին, Համօ Օհանջանեան ակումբին մէջ : Պիտի բանախօսէ Պ. ՆԵՐՍԷՍ ՄՈՄՃԵԱՆ (Լիոնէն) :

ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ հանդիսաւոր Ս. պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն, մէկ միլիոն նահատակներու յիշատակին, Շաւիլի մատրան մէջ, այս կիրակի ժամը 8ին :

ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Հայրապետական կարգադրութեամբ ամէն տարի Զատիկի յաջորդող Նոր Կիրակին նուիրուած է մեր բիւրաւոր նահատակներու յիշատակին :

Այս առթիւ այս կիրակի 25 Ապրիլ, Փարիզի եւ շրջանի բոլոր եկեղեցիներուն մէջ տեղի պիտի ունենայ հանդիսաւոր Ս. պատարագ եւ մասնաւոր հոգեհանգիստ, պանծացնելով անոնց զոհաբերումը քրիստոնէական հաւատքի եւ հայրենիքի համար :

Փարիզի Մայր Եկեղեցիին մէջ, քառաձայն պատարագ, պիտի պատարագէ Ա. Ռուշանան Ալ Եպս., եւ պիտի քարոզէ կաթող. պատուիրակ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեան :

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ

Անիէռ Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղը կը տօնէ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ :

Կիրակի, 2 Մայիս, ժամը 15–24, Պուա Քոլոմպի հաղաքապետարանի սրահներուն մէջ, 2 Ռիւ տ'էքիէն տ'Օրվ : Կայարանին ճիշդ քովը :

Կը խօսի ընկ. ՆՈՒՊԱՐ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին — Նոր Սերունդի Անիէռի եւ Իսիի միացեալ երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Կ. ԳԱՅԻՇԵԱՆԻ :

Գանեէօ Քաչանի պարախումբը, հայկական եւ կովկասեան պարեր :

Արտասանութիւն, երգ եւ հաճելի անակնկալներ.

Կը ներկայացուի «Վեցուկէս պորտի ժառանգ մնացած սնտուկը», խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտ, մէկ արար :

Եւրոպական պարեր մասնակցութեամբ՝ ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆ նուագախումբի :

Մուտք 200 ֆրանք :

Կառ Սէն Լազարէն չողեկառք՝ իջնել Պուա Քոլոմպ :

ՈՒՐԱԽՈՒԹԵԱՆ ՕՐ ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

Ազգին հայ մանկութիւնն է որ բեմի վրայ պիտի ապրեցնէ ձեզ Թէատրը Ճ. Վերտիի մէջ 25 ապրիլին ժամը 15.30ին : Ազգային հայրենաշունչ եւ տաք մթնոլորտի մը մէջ : Ինչպէս երկու տարի առաջ վայելեցիք նման օր մը, այս անգամ ալ նոյնպէս եւ աւելին պիտի վայելէք ներկայ ըլլալով Մուրատեան Վարժարանի աշակերտներու կողմէ ներկայացուած թատերական հանդէսին :

Կը ներկայացուին՝

Ա.— ԱՆԻՆԵԱԼԸ, ընտանեկան յուզիչ եւ անզուգական տռամը, երեք արար եւ հինգ պատկեր :

1. LA FAUSSE MONNAIE — Զաւեշտ անդուլ ծիծաղի — մէկ արար :
2. LES DIABLES ROUGES — երգախառն զաւեշտ մէկ արար :

Փութացէք ապահովել ձեր տոմսերը դիմելով՝

Exerjean S., 40 La Canebière.

Chehikian Aram, Pharmacie Centrale, 1. Bld. d'Athènes.

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

★

ՊԷԼՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբի ժողովը այս կիրակի ժամը 8.30ին ընկ. Մանուկի բնակարանը : Օրակարգ.— Նախորդ ժողովի շարունակութիւն :

Զ. Ռ. Մ.Ի վարչութիւնը սոխպողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամները այս Երկուշաբթի ժամը 8.30ին Քաֆէ Ռէժանի վերնայարկը : Կարեւոր օրակարգ :

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամուհիները անխտիր, այս երկուշաբթի, ժամը 15ին, ընկերուհի Տիկին Արաքսի Մինասեանի բնակարանը, 33 ռիւ Տիւնուար, Լիոն երկրորդ յարկ :

Կարեւոր օրակարգ.— Ընտրութիւն նոր վարչութեան : Ընթացիկ հարցեր : Ներկաներու թիւը՝ օրինաւոր պիտի համարուի :

ՏԷՍԻՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս կիրակի ժամը 8.30ին Հ. Յ. Դ. ակումբը : Օրակարգ՝ ընտրութիւն նոր վարչութեան : Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի :

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

ԱՐՓԻՆԷ ԱՐՂՈՒԹԵԱՆԻ

Կիրակի, 25 Ապրիլ, ժամը 21ին Սալ Շոփէն Փլէյէլի մէջ :

8 Rue Daru, Métro Etoile ou Ternes.

Պիտի երգէ իրենց բուն լեզուով Տիւփառքէ, Պռամսէ, Տվօռաքէ, Չէրէփնինէ, Ռախմանինօֆէ, Մուսորսքիէ, Կոմիտաս վարդապետէ, Ռ. Մելիքեանէ, Արամ Խաչատուրեանէ, Տ. Ղազարեանէ, Գ. Ալէմշահէ, Օ. Տուրեանէ եւ Վ. Սարգսեանէ :

Դաշնակով կ'ընկերանայ ԱՂԵՔՍԱՆԴՐ ԼԱՊԻՆՍՔԻ :

Տոմսերը կը ծախուին Պարսամեան (46 ռիւ Ռիշէ) եւ Բալուեան (43 ռիւ Ռիշէ) գրատուները նաեւ Սալ Փլէյէլ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Այրի Տիկին Մաննիկ Ուրբաթեան, Տէր եւ Տիկին Կրօնիկ Յակոբեան եւ զաւակը, Պ. Յակոբ Ուրբաթեան կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցին, իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր եւ աներհօր, ՎԱՂԱՐՇԱԿ ՈՒՐԲԱԹԵԱՆԻ մահուան տարելիցին առթիւ, նաեւ կը հրաւիրուին ազգականները եւ իր յիշատակը յարգողները :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Սենեակ մը խոհանոցով, այր եւ կնոջ մը համար : Դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան :

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.

Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris-9e

Tél.: PRO. 86-60 — C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. — Հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 25 ԱՊՐԻԼ — DIMANCHE 25 AVRIL 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7354 — 30e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2765

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

25-ԱՄԵԱՅ ՎԱՍՏԱԿ ՄԸ

●

Այս տարի հանդիսաւոր ձեռնարկներ պիտի կատարուին, տօնելու համար Համազգային Ընկերութեան եւ իր ճեմարանին 25ամեակը :

Շատոնց մեռած են երկու հաստատութեանց գլխաւոր հիմնադիրները, — Լ. Շանթ, Ն. Աղբալեան, Գ. Իփէկեան, Համօ Օհանջանեան եւ Սա. Եսայեան :

Բայց, երկուքն ալ, արդէն հասակ նետած, լոյս կը ցանեն Միջերկրականի ափերուն վրայ, իբրեւ կենդանի ազդակներ մշակոյթի զարգացման :

Բազմազան են Համազգային Ընկերութեան ձեռնարկները, — կրթական, գրական, հրատարակչական, թատերական :

Ծրագիր – կանոնագրին հեղինակը, Լ. Շանթ, նախատեսած է ամէն ինչ որ կրնայ ծառայել մշակոյթի զարգացման, օտար ափերու վրայ :

Գիտանի զխուլխքներու չանմարան մըն է այդ ծրագիրը, գործադրելի՝ ամէն տեղի համար :

Համազգային Ընկերութիւնը փորձած է իր կարելին, մասնաւորապէս Լիբանանի եւ Եգիպտոսի մէջ, գլուխն անցնելով զանազան ձեռնարկներու :

Գնահատելի շարք մը կը կազմեն իր հրատարակութիւնները, քննական պատմութենէն մինչեւ մանկական եւ պատանեկան մատենաշարը :

Ընկերութիւնը միեւնոյն ատեն մղիչ ուժ մըն է թատերական գործունէութեան : Դեռ վերջերս իր թատերախումբը, «Գ. Իփէկեան», արտակարգ խանդավառութիւն ստեղծեց Լիբանանի եւ Եգիպտոսի մէջ, շարք մը բացառիկ ներկայացումներով :

Դարձեալ, նոյն Ընկերութիւնն է որ կազմակերպեց առաջնորդութիւն մը, գլխաւորութեամբ Պ. Պ. Ժան Գալարի եւ Լիւք Անտոէ Մարսէլի, հայկական մշակոյթին փառքը տարածելով Միջին Արեւելքի մէջ :

Դեռ նոր կը ստանանք արձագանգները Գահիրէի եւ Աղեքսանդրիոյ մէջ կատարուած դասախօսութեանց, ուր լայն բաժին մը ստանձնած են, նաեւ, մեր երկու աշխատակիցները, Շ. Նարդունի եւ Կ. Փոլատեան : (Ուսմբը Պէյրութ կը հասնի վաղը, երկուշաբթի) :

Համազգային ընկերութիւնը եթէ ուրիշ գործունէութիւն չունենար, միայն Փալանճեան Ճեմարանը բաւական էր, իբրեւ փաստ :

Հաստատութեան երկու հիմնադիրները, Լ. Շանթ եւ Ն. Աղբալեան, երբ գործի կը ձեռնարկէին, 1929ին, ուրիշ դրամագլուխ չունէին բայց միայն իրենց հաւատքը, տաղանդը եւ աշխատանքը :

Տեղաւորուելով՝ հնօրեայ շէնքի մը մէջ, որ մօայլ տպաւորութիւն մը կը գործէր, անոնք ստանձնեցին այն ծանր բեռը, այն վստահութեամբ թէ գործը ինք պիտի ապահովէ անհրաժեշտ աջակցութիւնը :

Եւ իսկապէս, երկար չտեւեցին դժուարութեան տարիները :

Պատուական երիտասարդ մը, Նշան Փալանճեան, մէկ ձեռքով քանի հազար ոսկիներ կը տրամադրէր վայելուչ շէնք մը գնելու համար :

Նուիրատուն մեռած էր, բայց իր երկու քոյրերը բարեխղճօրէն գործադրեցին կտակը, եւ ճեմարանը ունեցաւ իր սեփական շէնքը, մաս մը պարտքով :

Յետոյ Լեւոն Շանթ պտոյտ մը կատարեց Հիւս. Ամերիկայի մէջ, եւ վերադարձաւ միասին բերելով պատկառելի գումար մը, 127.000 տոլար :

Այս գումարին շնորհիւ, ոչ միայն պարտքը վճարուեցաւ, այլ եւ կարելի եղաւ նոր յարկ մը եւս բարձրացնել ճեմարանին վրայ :

Դեռ կը խօսինք :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՕՐՀԱՍԱԿԱՆ ԿՌԻՒ ՏԻԷՆ ՊԻԷՆԻ ՄԷՋ

■

ԴԺՈԽԱՅԻՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ

Շատ ծանր են Հնդկաչինէն հասած վերջին լուրերը : Հրամանատարութեան հաղորդը կը հաստատէ թէ իրապէս տագնապալի կացութեան մը մատնուած է Տիէն Պիէնի պահակազօրքը : Աւելի քան 24 ժամ կատաղօրէն կռուելէ ետք, ըմբոստները յաջողած են նոր դիրք մը գրաւել, յառաջ խաղալով դէպի կեդրոն : Պատասխանելով Թղթակցի մը հարցումին, Ֆրանսացի սպայ մը ըսեր է, — « Եթէ ըմբոստները շարունակեն իրենց յարձակումները, բոլորն ալ պիտի սպաննուին » :

Գրաւելով նոր դիրքը, որ կը գտնուի բերդին հիւսիսային – արեւմտեան կողմը, ըմբոստները տիրապետած կ'ըլլան Ֆրանսական օդանաւային խարիսխին կիսուն : Ֆրանսացիները օգնական զօրք եւ պաշար կը ստանան այդ խարիսխին միջոցաւ, որ մասամբ քանդուած է : Ըմբոստները կրնան կրակ թափել բարձունքէն, դժուարացնելով օդանաւային գործողութիւնները : Երկու հազար ըմբոստներ կատաղօրէն կռուած էին, գրաւելու համար նոր դիրքը հրացաններով, ռնդացիրներով եւ ատրճանակներով : Արնդհատ կը ռմբակոծուէին յառաջացեալ խրամները եւ ստորերկրեայ թաքստոցները, որպէս զի կարելի չըլլայ օգնութիւն հասցնել : Կարեւոր կէտի մը վրայ օգնական ուժը յաջողեցաւ ներս մտնել մինչեւ հարիւր մեթր, բայց ետ մղուեցաւ գիրկընդխառն կռիւներէ ետք որոնք ժամեր տեւեցին, գիշերանց : Զինուորները կը կռուէին ձեռնառումբերով, սուիններով եւ դանակներով : Ֆրանսական զօրախումբը հազիւ երկու հարիւր հոգիէ կը բաղկանար, միւսները տասնապատիկ աւելի էին : Հրամանատարութիւնը կ'ըսէ թէ երկու կողմերն ալ ծանր կորուստներ կրեցին յարձակումներու եւ հակայարձակումներու ընթացքին :

Միեւնոյն դիրքին մէջ ըմբոստները ուրիշ ամբոյ մը գրաւած էին ապրիլ 18ին : Նոր թափանցումով գրաւած կ'ըլլան դիրքին աւելի քան կէսը : Մասնագէտներու կարծիքով, եթէ այդ դիրքը իյնայ, ըմբոստները կրնան խորտակել ամբողջ միջնաբերդը : Իրենց նոր յաղթանակով ըմբոստները հազիւ վեց հարիւր մեթր հեռու են զօր. Քրիսթիան տը Քասթրիի բանակատեղիէն :

Ուրբաթ օր Ֆրանսական օդանաւերը ռմբակոծեցին ըմբոստներուն դիրքերը զօրաւոր պայթուցիկներով, բայց ստիպուած էին զգուշութեամբ շարժիլ, որպէս զի իրենց զինակից ուժերն ալ չվնասուին :

Հանոյի հետ յարաբերութիւնները կը պահուին միայն օդանաւերով : Զինուորական աղբիւրներէ կը հաղորդեն թէ ներկայիս միայն կամաւորներ կը ղրկուին Տիէն Պիէն, շարունակելու համար հերոսամարտը : Զօր. տը Քասթրի գերագոյն ճիգեր կը թափէ, վերակազմելու համար պահակազօրքը : Միշտ նոր խրամներ կը շինուին : Մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ աւելի քան հազար վիրաւորներու վիճակը : Հարիւրաւոր վիրաւորներ թխմուած են տաք, օդազուրկ թաքստոցներու եւ բուժարաններու մէջ եւ անտանելի վիճակի մը կը մատնուին օրէ օր : Մահերու թիւը կրկնապատկուած է : Շատ մը բժիշկներ ալ սպաննուած են կռիւներու ընթացքին : Բժիշկներու թիւը այնքան պակսած է որ միայն ծանր վիրաւորները կրնան անմիջական դարման ստանալ : Միայն մէկ հիւանդապահուհի մնացած է բերդին մէջ : Վիրաւորներու վիճակը ան –

(Շար. ը կարդալ Դ. էջ)

ԺԸՆԵՒԻ ԺՈՂՈՎԸ ԿԸ ԲԱՑՈՒԻ ՎԱՂԸ

●

ԴԱՇՆԱԿԻՑՆԵՐԸ ՉԵՆ ՈՒԶԵՐ ՀԱՒԱՍԱՐ ՆԿԱՏԵԼ ՉԻՆԱՍՏԱՆԸ

Վաղը, երկուշաբթի, տեղի կ'ունենայ Ժընեւի խորհրդաժողովին բացումը : Ամէնքն ալ անհամբեր կը սպասեն խորհրդակցութեանց ելքին, որ կրնայ վճռական հետեւանքներ ունենալ :

Վերջին պահուն դժուարութիւն մը եւս ծագեցաւ : Խ. Միութիւնը առաջարկած էր իբրեւ մեծ պետութիւն ընդունիլ կարմիր Չինաստանը, հաւասար իրաւունքներով : Արեւմտեան երեք դաշնակիցները անմիջապէս ծանուցագիր մը ուղղելով, յայտարարեցին թէ չեն կրնար տալ այդ իրաւունքները : Այս ծանուցագիրը ուղղուած էր Ատլանտեան Խորհուրդի նիստէն անմիջապէս վերջը, որ շատ կարճ տեւեց :

Պերլինի խորհրդաժողովէն ի վեր, Խ. Միութիւնը ամէն միջոց կը փորձէ, բարձրացնելու համար կարմիր Չինաստանի վարկը : Արեւմտեան պետութիւնները պարզապէս հրաւէր մը ուղղած են Չինաստանի : Կը թուի թէ Ժընեւի ժողովին առաջին օրերը պիտի անցնին ձեւակերպութիւններով, ճշդելու համար թէ Չինաստանը հրաւիրո՞ղ պետութիւն է թէ հրաւիրեալ, պիտի կրնա՞յ նախագահել եւն. : Այս պարագան եւ դեռ ուրիշ խնդիրներ չեն կարգադրուած տակաւին :

Ատլանտեան Խորհուրդն ալ զբաղեցաւ Ժընեւի օրակարգին խնդիրներով եւ ռազմական զինակցութեան ծրագրով : Այս առթիւ հրատարակուած զեկոյցը կ'ըսէ թէ 14 նախարարները չգտան ապացոյց մը որ հաստատէր թէ փոխուած է Խ. Միութեան վերջնական նպատակները : Յետոյ մասնաւորապէս կը յայտարարէ թէ Եւրոպայի միացեալ պաշտպանութեան դաշինքը էական մասն է Ատլանտեան զինակցութեան. Թէ դաշնակից պետութիւններէն ոչ մէկը պիտի ճանչնայ արեւելեան Գերմանիոյ տրուած գերիշխանութիւնը, եւայլն :

ՈՒԹ ՄԻԼԻՈՆ ԿԱՐՄԻՐ ԶԻՆՈՒՈՐ

Ատլանտեան խորհուրդին դումարման առթիւ պատրաստուած տեղեկագիրները կ'ըսեն թէ Խ. Միութիւնը եւ իր արբանեակները կրնան զէնքի տակ առնել 400 զօրաբաժին, այսինքն ութ միլիոն զինուոր, մէկ ամսուան մէջ, զօրաշարժի յայտարարութենէն վերջ : Նոյն աղբիւրին համաձայն, խորհրդային ճակատը այժմ կազմ եւ պատրաստ ունի վեց միլիոն զինուոր, առանց հաշուելու Չինաստանը : Այս ուժերէն 4.500.000ը ցամաքային զինուորներ են :

Խորհրդային օդանաւերուն թիւը կը հաշուեն քսան հազար : Խ. Միութիւնը մեծ յառաջդիմութիւններ կատարած է, արդիացնելու համար իր եւ արբանեակներուն օդանաւային ուժերը, որոնք առ այժմ գերազանց են Ատլանտեան ճակատին ուժերէն :

Դարձեալ, նոյն տեղեկագիրներուն համաձայն, Խ. Միութիւնը ունի 300 սուզանաւ, որոնց կէսը յատուկ է բաց ծովերու : Դաշնակից ռազմագէտները կը խոստովանին թէ Խ. Միութեան կողմէ կատարուած սկզբնական յարձակում մը ահռելի աւերներ պիտի գործէ Արեւմուտքի օդանաւային պաշտպանութեան մէջ. բայց ի վերջոյ դաշնակիցները պիտի կրնան ազդու պատասխան մը տալ : Զինուորական մասնագէտ մը կ'ըսէ թէ Խ. Միութիւնը եթէ յարձակի, ահագին գին մը պիտի վճարէ, թէ դաշնակիցները կրնան ամբողջովին կործանել Ռուսիան եւն. :

ԹԵՀՐԱՆԻ զինուորական ատեանը մեռցեց Տոքթ. Մոսատեղի այն առաջարկութիւնը թէ իրաւասու չէ վճռելու իր դատին վերաքննութիւնը : Նախկին վարչապետը 13 առարկութիւններ ձեւակերպած էր, դատը քաղաքային ատեաններուն յանձնելու համար :

ԱՆՀԱՆԳԻՍՏ Է ՀՈԳԻՍ…

★

Անհանգիստ է հոգիս ու տրտում…
Ես տեսնում եմ աղէտ ու արիւն,
Խեղագար ու խաւար խլրտում,
Աղաղակ, աղերսանք, գալարում :
  Ես տեսնում եմ աւերն ամէնի,
  Ահաւոր փլատում ու անկում,
  Եւ խնջոյքն արիւնոտ լրբենի,
  Եւ անզօր զայրոյթի թունկում…
  Ես տեսնում եմ փլուղեր երկիզուած
  Քաղաքներ,
  Դիակներ, դիակներ գզգզուած…
  Անհանգիստ է հոգիս ու տրտում…

ՎԱՀԱՆ ՏԷՐԵԱՆ

×

ՀԱՅ ՄԱՅՐԵՐ

Երկուքը մէկ միտքըս կ'իյնան.
Իրենց ամփոփ հասակն աղուոր
Սեւերու մէջ, այժ մը սակայն
Կը բռնէ վեր սուգն անոնց խոր :
Շատ չեն խօսիր ու չեն խնդար,
Քալուածքն անոնց ծանր է նրման
Մղձաւանջին, զոր քարէ քար
Ծանցցան մահուան ճամբուն վրան :
Նայուածքն անոնց վիհ է մըթին,
Ուր կը ցոլան դառն ու երեր
Արցունքներ նար՝ ցաւերո՛ւ հին :
Ու հակառակ իրենց կըրած
Անլուր զրկման չեն անիծեր
Ո՛չ մարդկութիւն եւ ո՛չ Աստուած :

ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

Հ. Մ. Ը. Մ.-Ի ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԱՐԶԱՀԱՆԴԷՍԸ ՀԱԼԷՊԻ ՄԷՋ

Ի ՆԵՐԿԱՅՈՒԹԵԱՆ 20 – 25.000 ՀԱՆԴԻՍԱԿԱՆՆԵՐՈՒ

Հալէպի մեր Թղթակիցը կը հաղորդէ. —

Զատկի Ա. եւ Բ. օրերը համաժողովրդային խանդավառութեան մէջ տեղի ունեցան Հ. Մ. Ը. Մ.-ի միջմասնաճիւղային 27րդ մրցումները, Հալէպի Նաւասարդ եւ քաղաքապետարանի դաշտերուն վրայ : Գլխաւորութեամբ Հալէպի կուսակալին, պետական եւ զինուորական աւագանին լրիւ կազմով ներկայ եղաւ այս փառահեղ հանդիսութեանց : Կը նախագահէին Հալէպի առաջնորդ Զարեհ եպիսկ. եւ Հալէպի յոյն օրթոտոքս եպիսկոպոսը :

Ինչպէս կը յիշուի, այս մրցահանդէսը, որ կը շարունակուէր 25 տարիէ ի վեր, Սուրիոյ յաջորդական կառավարութեանց բարեհաճ արտօնութեամբ, արգիլուած էր զօր. Շիշեքլիի օրով : Նոր կառավարութիւնը վերահաստատեց աւանդութիւնը, երախտապարտ ձգելով Սուրիոյ հայ ժողովուրդը, որ միշտ հաւատարմութեամբ կը ծառայէ հիւրընկալ երկրին :

ՏԻՐՈՒՆԻ — ՍՏԵՓԱՆ ԱԼԵՔՍԱՆԵԱՆ

Վերջին պահուն ցաւով կ'իմանանք թէ մեր բարեկամներէն Պ. Ստեփան Ալեքսանեան մեռած է հիւանդանոցին մէջ, ուր երկու անգամ գործողութեան ենթարկուած էր :

Հանգուցեալը, բնիկ Մուշի Նորշէն գիւղացի, երկար ատեն եղած է անդամ Տարօն – Տուրուբերանի Հայր. Միութեան եւ միշտ դուրգուրանքով կը յիշէր հայրենի յիշատակները, ինչպէս եւ պանդուխտ մեռելները :

Մեր ցաւակցութիւնները այրի տիկին Ալեքսանեանի եւ պարագաներուն :

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ խզեց իր դիւանագիտական յարաբերութիւնները Աւստրալիոյ հետ, ետ կանչելով դեսպանը : Այս առթիւ ծանուցագիր մը ուղղելով, կ'ըսէ թէ Աւստրալիա ապաստան տուած է «ոճրագործ» Պետրովի եւ «առեւանգած» է անոր կինը : Ինչպէս կը յիշուի, Պետրով խորհրդային դեսպանատան Գ. քարտուղարն էր որ հեռացաւ եւ ապաստան խնդրեց, իսկ իր կինը երբ Ռուսիա տանիլ կ'ուզէին, օդանաւէն ետ առնուեցաւ, Աւստրալիոյ ոստիկանութեան կողմէ :

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՀԵՏ

Դժուարին, դժուարալոյծ խնդիր մըն է սերունդներու յաջորդութեան խնդիրը ։

Դժուարին ոչ միայն մեզի, այլեւ բոլոր ժողովուրդներուն համար, մեծ թէ փոքր ։

Ի՞նչպէս ընել, որ նորահաս սերունդները տէր կենան իրենց հայրենի ժառանգութեան, շարունակեն հաւատարիմ մնալ ազգային աւանդութիւններուն, ազգային նպատակներուն, ձգտումներուն. մէկ խօսքով՝ ունենդիր ըլլան ազգային պատմութեան ձայնին։

Դժգոհ են, առհասարակ, հինները. տարեցները՝ նորերու կեանքէն, մտածումներէն ու գործերէն ։

Դժգոհ են նորերը, յաճախ յարձակողական ու նոյնիսկ արհամարհական՝ հինին կամ հիններուն հանդէպ ։

Երեւոյթը կը կրկնուի, սերունդէ սերունդ։ Այսօրուան նոր սերունդը, որ դժգոհ է հիներէն, վաղը ինք պիտի ըլլայ դժգոհ իրմէ աւելի նորերէն, որոնք պիտի ժխտեն ղինք, ուրանալու աստիճան իր ընտեղծած արժէքները։ Նորերը նոր պահանջներ պիտի դնեն. նոր երազներու ետեւէ պիտի վազեն. նոր ճաշակներով պիտի առաջնորդուին ։

Կեանքի անիւը պիտի դառնայ այսպէս, սերունդէ սերունդ, մշուշոտ, յաճախ պղտոր հոգեբանութեան մը մէջ։

Գո՞հ են մեծ, այսպէս կոչուած «երջանիկ» ազգերը իրենց նոր սերունդներէն ։ Չենք կարծեր ։

Թողունք եւրոպական ժողովուրդները, Ամերիկայի մէջ իսկ, դեռ վերջերս, խոր մտահոգութիւն յայտնուեցաւ ամէն կողմէ, ամերիկեան նոր սերունդին պարլած պատկերին հանդէպ ։

Բայց, բոլորովին տարբեր է մեր պարագան ։

Մեծերը կրնան լուծել իրենց խնդիրները. իրենց հայրենի հողին վրայ են. իրենց իշխանութիւնները հաստատ են ու ազատ։ Նորերը կուգան եւ կը գտնեն ճամբայ մը, հիներուն հետ լեզու գտնելու, վիճելով, պայքարելով, զիջումներ ձեռք բերելով կամ զիջումներ ընելով ։

Մե՞նք ։

Մենք հեռու ենք մեր հայրենիքէն եւ հպատակ՝ բազմազան իշխանութիւններու եւ կարգերու. ենթակայ՝ հազար ու մէկ ազդեցութիւններու ։

Բռնագրաւուած եւ բռնութեան տակ հայրենիք մը ունինք, երկու կէս եղած. ցիրուցան ժողովուրդ մը եւ բազմաթիւ «երկրորդ» հայրենիքներ ...

Ի՞նչ կրնանք ընել ։

Տեղ մը նոր սերունդը դժգոհ է մեր ղըրականութենէն. տեղ մը՝ մեր հանրային կեանքէն, կազմակերպական, ազգային ընդհանուր կացութենէն. ուրիշ տեղ մը՝ մեր լեզուի, պատմութեան, արուեստի ըմբռնումներէն ու ներկայացուցած վիճակէն ։

Չենք կրնար ըսել, թէ իրաւունք ունին միշտ, պարզապէս անոր համար որ «նոր» են դժգոհները, երիտասարդ եւ ապագային տէրը ։

Բայց չենք ալ կրնար ըսել՝ թէ անիրաւ են միշտ, իրենց դժգոհութիւններուն մէջ։

Ամէն պարագայի մէջ, այսօրուան մեր կեանքի ղեկավարութիւնն ու, ինչու չէ, նաեւ բովանդակութիւնը հիներուն ձեռքն են դեռ, մեծ մասով ։ Ապագան կը պատկանի նոր սերունդին ։

Ուրեմն, կը մնայ որ հին սերունդը կազմակերպէ մեր կեանքն ու գործերը, նոր սերունդը առաջնորդելու, անոր դժգոհութիւնները մեղմելու, պահանջները գոհացնելու գործը։ Իր պարտքն է ։

Անշուշտ, նոր սերունդն ալ ունի պատասխանատուութիւն մը. բայց քիչ անգամ կը գիտակցի, քիչ անգամ կը զգայ անոր ծանրութիւնը։ Հիներուն պարտքն է եւ կոչումը՝ նորերը պատրաստելու, իր մտածումները, ճաշակները, երազները փոխանցելու աշխատանքը, հաղորդակից մնալով նոր ժամանակներու ոգիին ու հասկացողութիւններուն հետ ։

Ահա մեր գրականութիւնը։ Հինները կոչուած են նոր սերունդին հասցնել զայն, իր բուն արժէքին, իր ստեղծագործական թափին ու հաւատքին մէջ, իրականութեան ճշմարիտ զգացումով ։

Քննական ոգիով սակայն, առանց կոյր ու բերանաբաց, անմիտ հիացումի, բայց նաեւ առանց ուրացումի ու բիրտ, անիրաւ ժխտումի ։

Ահա մեր կրթական կեանքը ։ Գիտենք թէ յեղաշրջումներ եղած են մեզմէ դուրս եւ մեր շուրջը։ Գիտցա՞ծ ենք կազմակերպել զայն, այնպէս մը որ նոր սերունդը ոգեւորուի անով. անոր արտաքին ու ներքին պատկերով. պատրաստուած ու ընտրուած ուսուցիչներով, լաւագոյն դասագիրքերով, փայլուն դաստիարակութեամբ։

Եւ յետոյ՝ մեր Եկեղեցին, իրեն ծառայող պաշտօնէութեամբ։

Ունի՞նք անհրաժեշտ տարրերը՝ գոհացում տալու համար օրուան պահանջներուն, նորահաս սերունդներուն ակնկալութիւններուն ։

Ամերիկան, ինչպէս Ֆրանսան, տարբեր պատկերով կը ներկայանան ։

Այս երկիրներուն մէջ, ամէնէն աւելի, նոր սերունդը մեր կեանքին ու գործերուն կապելու համար, պէտք է նոր, հմայիչ, արդիական բան մը տալ գիտնանք։ Մեր հանրային կազմակերպութիւնները, մեր դպրոցները, եկեղեցիները, հանրային ձեռնարկներն ու հանդէսները իրենց բովանդակութեամբ հմայիչ, արժէքաւոր բան մը պիտի ունենան, թէ իսկ արտաքինով ըլլան անշուք ։

Հին սերունդին պարտքն է հրապուրիչ դարձնել այս ամէնը, որպէսզի նոր սերունդը հետաքրքրուի, հմայուի, բան մը սորվի ։

Մեր լեզուն գեղեցիկ պէտք է հնչէ բեմերէն, ակնածանքով պիտի պաշտպանուի ու պաշտուի բոլորիս կողմէ, ամէն տեղ։ Մեր երգն ու երաժշտութիւնը պիտի ընտրուին բծախնդրութեամբ եւ պիտի տրուին մեծ ճաշակով ու գիտակցութեամբ. մեր թատրոնն ու հանդէսները պիտի սարքուին արուեստով, բացառիկ վայելչութեամբ։ Քիչ պիտի խօսինք, խօսքի չռայլութեան տակ չկորսնցնելու համար իրականութիւնը. աւելի շատ պիտի գործենք ու գործեր պիտի տանք ։

Կրցա՞նք այս ամէնը իրականացնել, — այն ատեն կրնանք վստահ ըլլալ, որ սերունդը կը կապուի մեր կեանքին ու մշակոյթին, կը մտնէ մեր կեանքին ու գործերուն, թարմութիւն, նոր շունչ ու եռանդ բերելով միասին։

Կարեւորը՝ նորոգուիլ գիտնալն է. ժամանակին հետ քայլ փոխելը, գիտակցութեամբ ու ըմբռնողութեամբ. յարատեւ աշխատանքով ։

Վաղուան մասին լուրջ ու գուրգուրագին զգացումով, որպէսզի երբ նոր սերունդը հայ կեանքի հայելիին մէջ նայի, իր դէմքը չտեսնէ դժգոհ եւ մռայլ, այլ տեսնէ առոյգ ու գեղեցիկ, իր հայրերուն հետ, անոնցմով գոհ ու հպարտ ։

Անոնց նման, բայց աւելի թարմ ու երիտասարդ, հայեացքը դէպի ապագան ։

(Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ)

ՄԻՋՆՈՐԴԸ.— Աղջկանդ համար՝ բարի, պարկեշտ, հեզ, քաղաքավար պարոն մը գտայ ։

ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԸ.— Գնա բանդ, ես իմ աղջիկս այդպիսի տնաքանդ մէկուն չեմ տար ...

ՈՒԻԼԵՄ ՍԱՐՈՅԵԱՆ

Այն մարդը որ չանդրադառնար թէ ԱՄԷՆ ինչ պարտութիւն մըն է, յիմար մըն է ։

ՈՒ. ՍԱՐՈՅԵԱՆ

Ծնած 1908ին Ֆրէզնօ, Պիթլիսցի ծնողքէ, Ուիլեմ Սարոյեան այն բացառիկ

Ձախէն աջ՝ Արշա Մալլաւա, Միշէլ Վիթօլտ, Ժան տ'Իտ, եւն. եւն.։

գրողն է որ տարիներէ ի վեր կը պարտադրէ ինքզինքը իբրեւ Հայ, միջազգային գետնի վրայ։ Տարօրինակ յամառութեամբ մը կրկնելով ամէն անգամ իր հայութիւնը, գաղթական Հայուն հոգեբանական դժբախտ վիճակը, պարտադրելով նոյնիսկ օտար բեմերու հայ լեզուն գոր ինք անգամ հազիւ գիտէ ։

Շատ առիթներ ունեցած ենք խօսելու հոս ամերիկահայ գրագէտին մասին, անոր վիպական արժէքին, ինքնայատուկ լեզուին վրայ։ Վերջերս ամփոփեցինք նաեւ «Լը Մոնտ»ի գրախօսականը «Րոք Վակրամ»ին մասին։ Այդ գիրքին մէջ ան կը նկարագրէ հայ ամերիկացին, մարդ մը որ ոչ բոլորովին կրցած է «եւրոպականանալ», ոչ բոլորովին Հայ մնալ եւ կ'ապրի ի սփիւռս աշխարհի կեանք մը որ իրենը չէ, ձգտելով երազի մը՝ անշօշափելի եւ երեւակայական։ Եւ ժամանակը կ'անցնի ...Րոք Վակրամ տիպարն է մեր բոլորին, ծնած օտար երկիրներու տակ ուր ոչ Ֆրանսացի ենք, ոչ Իտալացի, ոչ Ամերիկացի, եւ վաղն ալ եթէ հայրենիք երթանք, չենք ալ կրնար լման Հայեր ըլլալ։

Սարոյեան իր ամէն մէկ տողին մէջ ունի ժողովրդական բանաստեղծութիւն մը, ամէնօրեայ փիլիսոփայութիւն մը, տխուր եւ խրատես հոգեբանութիւն մը։ Եթէ հեռու է գրական խոր վերլուծումներէ, աւելի մօտ է ամէն անհատի ապրած տագնապին, եւ ատոր համար աւելի մօտ մարդուն։

Միակ թատերգրքին է որ շահած է «Փուլիցեր» մրցանակը, «Ձեր կեանքին ժամանակը» թատերախաղին համար։ Այս խաղը ներկայացուեցաւ 1950ին «Թիտռ տը Պրիւսէլ»ը թարգմանութեամբ էլէն Պայանի։ Իր վէպերէն եւ նորավէպերէն զատ «Մարդկային Կատակերգութիւն»ն ալ թարգմանուած, նոյնիսկ վերածուած է շարժանկարի։ Սարոյեան վերջերս երգ մըն ալ գրեց, վերջին տարիներու ամէնէն շատ ծախուած երգերէն Ամերիկայի մէջ։

Հինգ տարի անընդհատ Նորայելէ վերջ հեղինակի խումբը, Միշէլ Վիթօլտ, ձայնասփիւռէն եւ հեռապատկերէն վերջ Խալէօթօյի բեմին վրայ կը ներկայացնէ ոչ – թատերական, բայց խիստ գեղարուեստական գործ մը՝ «Սիրտս Հայլէնտներու մէջ» (*)։

Այս գործը որ նախապէս եղած է նորավէպ մը, յետոյ թատերախաղի վերածուած հեղինակին կողմէ, ոչ հանգոյց ունի, ոչ սրամիտ խօսակցութիւն, ոչ ալ թատերական «էֆէ» ։ Բանաստեղծութիւն է, ինչպէս հեղինակն ալ ըսած է, կրնայ խօսիլ միայն անոնց որոնք իրենց սրտին մէկ անկիւնը պահած են մանկութիւնը, երազը, որոնց հոգին անբիծ է, սիրտը մաքուր։ Հաւանաբար Վիթօլտ դրամ չշահի այս խաղէն որ «առեւտրական» չէ եւ ատոր համար իսկ աւելի գնահատելի է իր աշխատանքը ։

Վիթօլտ այն հազուագիւտ դէմքերէն է որ տակաւին կը հաւատան Արուեստին եւ հակառակ բազմաթիւ յաջողութիւններու, պահած են անշահախնդիր ոգի մը եւ իրենց նիւթական գոհողութիւններով կը կատարեն գործ մը որուն կը հաւատան ։

Քալիֆորնիոյ մէկ անկիւնը, տնակի մը մէջ կ'ապրին երեք հոգի, առաջինը՝ հայ մամիկ մը որ մէկ բառ անգլերէն չէ սորված (հաւանաբար հեղինակը ներշնչուած

(*) ԽՄԲ.— Բառական թարգմանութեամբ ճիշդ է, մանաւանդ որ Սկովտացի մը կ'երեւայ խաղին մէջ։ Բայց մենք պիտի նախընտրէինք թարգմանել «Սիրտ իմ ի Բարձունս»։ Սկովտական բարձունքներու կարօտը տարբեր չէ հայկական լեռներու կարօտէն, փոխաբերաբար ։

ԱՅՆ ԴԺԲԱԽՏ ՕՐԵՐԷՆ

(ԵՐ. ԱԴԱՄԵԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԸ)

★

Անոնք բոլորը հայերէն գիտեն, ոչ միայն խօսիլ այլ եւ կարդալ, երեք տարուան ընթացքին ամէն ժամանակ ունենալուս կը հետաքրքրուէի անոնց դաստիարակութեամբ, կը պատմէր մեր անցեալէն, պատմութենէն, աւանդութիւններէն եւ կեանքէն։ Մերթ քարի մը վրայ ածուխի կտորով կը գրէր մեր սուրբ տառերը, երբեմն հողին, աւազին վրայ կը գծէր անոնց լուսաւոր պատկերը, մեր հոգեզմայլ աղօթքներն ու շարականները կը սորվեցնէի, քրիստոնեայ ոգին, մաքուր զգացումներով կ'ուզէի համակել անոնց խաղաղ հոգիները, միշտ յոյս ունենալով մեր ազգային ճակատագրին բարեփոխութեան վրայ։ Աւելի վերջ իմացանք թէ այս քաջ հայուհին անգնահատելի աշխատանքներ կատարած է շրջակայ գիւղերն ալ այցելելով ։

Ամէն օր կը մեկնէինք Տէր Զօրէն շրջակայ գիւղերը երեք չորս կառքով մէկ կամ երկու օրէն, երբ կառքերը լեցուէին, կը փոխադրէինք քաղաք մեր նախապատրաստած չէնքին մէջ, ուր տարեց կիներ կը խնամէին փոքրիկները։ Տղաքը եւ աղջիկները կը հետեւէին մասնաւոր դասերու եւ մարզանքի, այս չէնքին մէջ մեծ ծառայութիւն մատոյց Գոհարիկ Գասապեանը՝ թէ ուսուցչուհի էր թէ մարզիչ եւ թէ կրօնական, ընտանեկան դաստիարակ, բոլորին սիրելի մայրիկն էր դարձած ։ Երկու ամսուան ընթացքին հաւաքեցինք մօտաւորապէս 550–600 հոգի եւ փոխադրեցինք Հալէպ։ Մեր աշխատանքին իր սիրայօժար մասնակցութիւնը բերաւ Պ. Հայկ Կոչկարեան ։

Պ. Ռուբէն Հերեան լիազօրուած էր Հալէպի Ազգ. Միութեան կողմէ։ Մենք երկուքս որեւէ վճարում չէինք ստանար, կամաւոր եւ սիրով կը կատարէինք իբրեւ ազգային սրբազան պարտականութիւն, իսկ Պ. Հերեան վճարուած էր թէ ոչ, չուզեցի հետաքրքրուիլ ։ Միասին աշխատեցանք մէկուկէս ամիս մինչեւ սիրով ։

Աւելորդ չեմ համարիր պատմել փոքրիկի մը յուզիչ պատմութիւնը։ Արաբ կին մը տուն կը տանի, կը խնամէ, հրախան մը։ Մայրը մահամերձ փոքրիկը մօրը ցամքած ծծին փակած կը գտնէ, կը խղճայ անոր վրայ խանձարուրով կը վերցնէ ու տուն կը տանի, կը խնամէ, հրախան մեծցած երբ մեզի յանձնեց Պ. Ռուբէն չորս թրքական մէջիտ նուէր տուաւ կնոջ։ Կինը այնքան ուրախացաւ իր նուէրէն որ սկսաւ հրախան համբուրել եւ լալ։ Մեծ դժուարութեամբ Հալէպ հասցուցինք մանուկը՝ անունը Ռուբէն կնքած էինք։

Յ. ՀԻՍԱՑԵԱՆ

(Շար.)

է իր իսկ մօրմէն: Կը պատմեն թէ օր մը տղուն ըսած է,— Տես սա Ամերիկացիները երեսուն տարի է դրացի են, մէկ բառ հայերէն չեն սորված...): Միւսներն են Անծանօթ Բանաստեղծը, եւ իր մանչը 9 տարեկան, արթուն եւ անուշիկ տղայ մը: Հոդ կ'այցելէ ծերուկ Սկովտացի մը, ծերանոցէն փախած որ, իր տկճորը ձեռքը, կ'երգէ կարօտը Սկովտիոյ լեռներուն ուր ձգած է իր սիրտը ... Կայ նաեւ Սլովաք Նպարավաճառ մը որ այլեւս չուզեր պարտքով ապրանք տալ. բայց որուն սիրտը ի վերջոյ չի դիմանար Ճոնիին (բանաստեղծին մանչը) աղաչանքներուն: Եւ կեանքի այս քանի մը պատկերները կ'ընթանան մեր աչքերուն առջեւ պարզութեամբ, արուեստով, ամէնօրեայ անուշ բանաստեղծութիւնով մը:

Երբ 1939ին այս թատերախաղը ներկայացուեցաւ Նիւ Եորքի մէջ, արժանացաւ ծանր քննադատութեանց, որոնց ուժգնօրէն պատասխանեց Սարոյեան: Հեղինակը զարմանալով եւ վշտանալով որ զինք չեն հասկցած, կ'ըսէր թէ ատիկա զինքը չի յուսահատեցներ, որովհետեւ գիտէ թէ թատերախաղը յաջողած է, թէ թատրոնը պէտք է ըլլայ ինչ որ է՝ «Սիրտս հայլէններու մէջ», այսինքն իրականութիւնը բեմին վրայ, թէ խաղին մէջ կայ պատգամ մը եւ բարոյական մը, ամէնէն պարզերը եւ ամէնէն հինները աշխարհի — Լաւագոյն է ըլլալ լաւ մարդ մը քան գէշ. բնութիւնն է որ մեզ ատոր կը հրաւիրէ. եւ խաղը կը ձօնէ.

Անոնց որոնց սիրտը մաքուր է
Աշխարհի բանաստեղծներուն
Խոնարհներուն ու մեծերուն, որոնց կեանքը բանաստեղծութիւն է
Ծերացած մանուկներուն, անոնց որ մանուկ մնացած են
Անոնց որոնց սիրտը բարձունքին մէջ է:

Զարմանալի է, սակայն, որ այս թատերախաղը չի սիրուիր Ամերիկայի մէջ ուր կ'ապրին մանուկ մնացած մեծերը, մարդիկ որ պահած են մանկութեան միամտութիւնը, որ ունին պարզ եւ մաքուր հոգի մը, իսկ լաւ ընդունելութիւն կգտնէ (մամուլի կողմէ) երկրի մը մէջ ուր Տէքարթեան տրամաբանութիւնը տարած է մարդը դէպի սկեպտութիւն, ուր «պլլազէ» անհատը այլեւս չի կրնար հաւատալ մաքուր բանաստեղծութեան, մանկութեան կամ նոյնիսկ Մարդուն եւ Արուեստին:

Եւ սակայն Ֆրանսական մամուլը ջերմապէս գնահատեց այս թատերախաղը: Ամփոփած էինք արդէն «Ֆրանս Սուար»ի, «Փարի — Փրէս»ի եւ «Օրոռ»ի յօդուածները: Կան տակաւին «Քոմպա», «Ֆիկառօ» եւ մանաւանդ գրական «Ֆիկառօ»ն, որուն մէջ Լըմառշան երեք սիւնակ նուիրած էր թատերախաղին:

Ներկայացման յաջողութեան գլխաւոր նպաստողն է Միշէլ Վիթոլտ, իբրեւ եւ մեծ արուեստագէտ մը, ջղային բայց խելացի որ ապահոված է խաղարկութիւնը (բանաստեղծ հօր դերին մէջ) եւ բեմադրութիւնը: Երկրորդ նպաստողն է իր կինը, Տիկին Քրիսթիան Լէնիէ որ իր նկարչի նուրբ ճաշակով եւ գեղարուեստական ուժեղ խառնուածքով պատրաստած է այնքան յաջող բեմազարդեր, տալով հարազատ Քալիֆորնիայի մէկ անկիւնը: Յաջող էր Ճոննի դերը կատարող մանչուկը, Սկովտիացի դերասանը (Ժան տ'Իտ), հայ մամիկին դերը որ հեռապատկերին մէջ յանձնուած էր Տիկին Ք. Աղնաւուրի, այս անգամ տրուած էր Տիկին Արշալոյս Մալուատի որ կարելին ըրած էր ներկայացնելու համար ծեր Հայուհիին դերը այնպէս ինչպէս հասկցած է Միշէլ Վիթոլտ: Մենք պիտի երեւակայէինք աւելի մունջ հայ մամիկ մը, որ կը խօսի քիչ պոռալով եւ որուն ներկայութիւնը աւելի կը մօտենայ շուքի մը:

Այս դիտողութիւնը ի հարկէ հասկացողութեան խնդիր է, Վիթոլտ հայերէն չգիտնալով, հաւանաբար կը կարծէ թէ մարդ երբ հայերէն խօսի, պէտք է պոռայ, քանի որ մամիկէն զատ ինքն ալ կը պոռայ երբ հայերէն կը պատասխանէ:

Ամէն պարագայի մէջ, չահեկան ներկայացում մըն էր, նորութիւն՝ իբրեւ թատրոն, գեղեցիկ՝ իբրեւ արուեստի գործ: Եւ յետոյ հաճելի է հայերէնը լսել Վիթոլտի մը բերնէն:

ԱՐՓԻԿ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՏՈՄՍԵՐ

ԱՂԱՆ ՈՒ ԽՄԲԱԳԻՐԸ

★

— Բարեւ, բարեւ, ինչպէ՞ս ես, ո՞ւր ես, չես երեւար ...

— Բարեւ. շատ լաւ եմ, շնորհակալ եմ, ձեր անո՞ւնը ...

— Ադ ըրածդ եղա՞ւ. իմ անունս չգիտցող կա՞յ այս քաղաքին մէջ. ի՞նչպէս շուտ մոռցեր ես, եղբայր ...

— Եթէ լսած ըլլայի, մոռցած չէի ըլլար. ուրեմն լսած չեմ. ո՞վ էք ...

— Ե՞ս... յայտնի գոհարավաճառ Բենիամին Պարծենկոտեան: Ձե՞ս յիշեր աւելի տասներկու տարի առաջ, Զատկի կիրակին եկեղեցիին դրան առջեւ հանդիպեցանք. ես պնակին գլուխը նստած էի, երբ դուն Կարօ աղային հետ ներս մտար. հարկաւ աչքիդ զարկի ...

— Եկեղեցիէն ներս, մարդ աչքիս չի զարներ. բայց ինչ որ է անցնինք: Այս անուշիկ աղջնակն ալ, երեւի, ձեր զաւակն է ...

— Գանձերէս մէկը, թոռնուհիս է. շատ զարմանալի, չա՞տ, ուրեմն իմ մասիս որ եւ է բան չես գիտեր կոր. եղբայր չորս զաւակ ունիմ. չորսն ալ ամուսնացած են պատուաւոր երիտասարդներու հետ. չորսին համար ալ փառաւոր հարսնիքներ ըրի, եպիսկոպոսներով, վարդապետներով: Միւս թերթը ամէն մէկը նկարագրեց, բայց, փառք տիրոջը, քու լրագիրդ տող մը չգրեց... հաշիւը դրկէիր, կը վճարէի ...

— Մեր լրագիրը հարսնիք չի նկարագրեր: Ուրախ եմ այս հանդիպումին համար: Ցտեսութիւն ...

— Ուր կ'աճապարես եղբայր, կեցիր նայինք, քալէ սանկ շնորհքով ճաշ մը ընենք. հետդ խօսելիք ունիմ ...

— Շատ շնորհակալ եմ ձեր հրաւէրին համար, բայց ես քիչ առաջ ճաշեցի: Խմբագրատունը գործ ունիմ, երթամ ...

— Ամմա, քու կերա՞ծդ ինչ պիտի ըլլայ. խաշած հաւկիթ մը, պատառ մը չոր հաց, վրայէն ալ, շատ, շատ, խնձոր մը: Քալէ, եղբայր, քալէ, շնորհքով բան մը կեր որ շնորհքով բաներ գրես թերթիդ մէջ ...

— Ընդհանրապէս, շատ շնորհքով բաներ ուտողները, շնորհքով բաներ չեն կրնար գրել: Ձեր ճաշին չեմ մասնակցիր, բայց քանի մը վայրկեան ձեր ըսելիքը մտիկ կ'ընեմ. երթանք ...

Մեծապատիւ Պարծենկոտեան Բենիամին այդ առիթին կը սպասէր իր ըսելիքը ըսելու համար, ահաւասիկ այդ ըսելիքը.

— Օր մը իմ վաճառատունս եկուր եւ տես թէ ինչեր, ինչեր ունիմ, ի՛նչ քարեր, ինչ ոսկիներ, ինչ մատնիներ, ինչ մանեակներ, ինչ օղեր, ինչ ապարանջաններ, որ մէկը ըսեմ, եղբայր. հինգ պաշտօնեայ ունիմ... Տարին կը վաստկիմ 75էն 100 հազար տոլար: Փառաւոր տուն, փառաւոր օթոմոպիլ: Տունս թանգարան է, ի՛նչ գորգեր, ինչ պատկերներ, ինչ կարասիներ, խոհանոց մը ունիմ որ, արքայական: Պարտէզս՝ դրախտ. գիտե՞ս քանի ձեռք հագուստ ունիմ — 47... Օր մը առիթը գայ նէ, սանկ, քանի մը տող գրէ ինծի համար, ազգ ըսածդ իր հարուստներով ազգ է. նայեցէք որ պատուէք զիրենք. սանկ աղուոր բան մը գրէ, քեզ տեսնեմ. աս յիսունոցն ալ կամացուկ մը գրպանդ նետէ նայիմ:

— Այդ յիսուննոցիդ վրայ յիսուննոց մըն ալ դիր եւ եկեղեցիին նուիրէ. մեր թերթը կնիկ — ապլաններու թերթ չէ, սխալ դուռ զարկեր, ցտեսութիւն ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՀԱՐՍ ՄԱՐՕՆ

Բ.

Հարս Մարօն, ամէն իրիկուան դէմ, տանը գործերուն աւարտումէն ետք, կանեփէ պարկ մը առնելուն պէս կ'երթար դէպի դաշտերը — «Աղջիկ — Կամուրջ»ին դին, երբեմն «Ուստու Ծառ», երբեմն ալ «Աւագ Առու»ին եզերքները — աղային ձիուն կանանչ խոտ բերելու:

Կային ուրիշ վերապրող համագեղացիներ ալ, որոնցմէ ոմանք առանձին կ'ապրէին լքուած ու կիսափուլ հայկական տուներուն մէջ:

Ամէն օրուան էտինքին՝ երբ Հարս Մարօն խոտ բերելու կ'երթար, կուգար, կ'անցնէր առանձին ապրող խլեակներուն քովէն, պահիկ մը զրոյց ընելու ու պատմելու օրուան ընթացքին լսուած լուրերը:

Սովորականին պէս այդ օրն ալ եկաւ ան, հանդիպեցաւ համագեղացիներուն, կանեփէ պարկը գետին նետեց ու վրան նստաւ դրանը առջեւ ու ձայնեց.

— Դիշուկ հա՛րսա:

— Դո՞ւն ըս, Հարս, ըսելով ներսէն դուրս ելաւ տիկին Դշխուկ ու աւելցուց.

— Աղէկ օր եկար: Ըսօր շատ բարի խապար մը ունիմ քեզի տալիք...:

— Ի՞նչ կայ, հարսա, ախ...

— Մեր լեռները եղած տղաքը ձերիններըն ըն էղեր, Հայիկը, Արմենակը ... Տալոտ՝ Ռհանն ալ գացեր՝ ընոնք գտեր է..

— Ախ... իրա՞ւ, իրա՞ւ է հարսա: Ո՞ւրկէ լսեցիք:

— Երէկ Նորշէնցիները տեսայ... Ընոնք պատմեցին: Ըսին թը՝ Զաթալին տղաքն ըն ...:

Բոցկապէս կրակի կայծեր երեւցան Հարս Մարոյի աչուըներուն մէջ... Թէժ կրակ ինկաւ կծկուած ու մաշած սրտին մէջ ...: Տրուած տեղեկութիւնը ճիշդ ըլլալու էր: Չէ՞ որ անոնք փախստական լեռներն էին ելած իրենց տարագրութեան օրերը: Ուրեմն, մինչեւ այդ թուականը տակաւին ողջ էին եւ, Թուրքերուն մէջ խօսուածներն ալ անոնց մասին էր եղած:

Հարս Մարօն երկար չէր կրնար մնալ հոդ ու քանի մը վայրկեան խօսելէ ետք բաժնուեցաւ համագեղացիներէն, աղօթելով ու օգնութեան կանչելով իրենց սուրբերը.

— Աստուածամայր... Գոհանամ... Լուսաւորիչ ...

Աղաչեց, լացաւ տաք արցունքներով ու պաղատեցաւ, որ օգնութեան հասնին անոնց ու պաշտպանեն չարերէն՝ արիւնարբու թշնամիէն:

Օրեր անցան ու՝ շաբաթներ: Սակայն, տակաւին ռուսական բանակը չէր երեւար: Անոնց թնդանօթներուն ձայները միեւնոյն հեռաւորութենէն կը լսուէին ... փախչելու պատրաստուած Թուրքերը չէին հեռանար քաղքէն: Բորենի իշխանութիւնը գիշերը ցերեկին խառնած զինուած հայ քաջերը կը հետապնդէր:

Այո, տրուած լուրը ճիշդ էր: Անոնք Զաթալմին տղաքն էին՝ Հայկն ու Արմէնը, իրենց հայրենի լեռներուն փարած վերջին զինուած խումբն էր ու կատաղի կռիւներ կը մղէր իր գոյութեանը համար: Ձեռք անցած Թուրքին փրկութիւն չկար:

Հայկը — մեծ եղբայրը — Հարս Մարոյին էրիկն էր: Երկրորդը՝ Արմէնը — փոքր եղբայրը — տագրը: Երկու կարիճներ, քաջորդիներ, որոնք տարագրութեան առաջին օրերէն ասդին իրենց գոյութիւնը պահած էին ու թուրք իշխանութիւնը չէր կրցած զանոնք ձեռք անցընել իր ոստիկան զինուորներով:

Հայկը, երկու տարուան պանդխտութենէն հազիւ վերադարձած՝ ընդհ. պատերազմը ծագած էր ու փախստական լեռներն էր: Արմէնը, հազիւ քսան տարու, տարագրութեան ժամանակ եղբօրը միացած էր: Անոնց ունեցածը մէկ մէկ ատրճանակ էր ու կիրդիները: Ետքէն, այդ ատրճանակներուն շնորհիւ անոնք յաջողած էին երկար զէնքեր ձեռք ձգել ...:

Ամէն օր տեսակ տեսակ զրոյցներ, լուրեր կը հասնէին Մարոյի ականջը.— «հա բռներ են»... «հա զարկեր են»... «հա Սմաց տարեր՝ կախեր են»եւայլն, եւն.: Ու ան, դժբախտ հարսը, այս լուրերուն վրայ կը հալէր, կը մաշէր ու օրէ օր կը նիհարնար մեղրամոմի պէս դեղնելով ու հալելով: Իր այնքան տանջանքներուն ու տառապանքներուն վրայ, անուշիկ ձագուկին ափէն խլուիլն ալ աղ ու տաք տեղ եղած էր ու դրուած՝ խորունկ վէրքերուն վրայ.

Ու այժմ, ամուսինին ու տագրոջ վիճակը ...: Տեղին թուրք իշխանութիւնը իր բարակները ձգած անոնց ետեւը, գիշեր ցերեկ կը հետապնդէր ու հանգիստ չէր տար:

Այս բոլորը, այդ մատղաշ ու վիրաւոր հոգին ի՞նչպէս կրնար տանիլ: Եւ, օր աւուր թել — դերձան կը դառնար:

Տալուկը՝ Ռեհան, քաջ Հայուհի մըն էր եղբայրներուն պէս: Դեռ վերջերս յայտնուած էր քաղքին մէջ ու իմանալով եղբայրներուն ողջութեան լուրը, գիշերանց խոյս տուած էր քաղքէն եւ նետուած իրենց հայրենի լեռները: Քանի մը օրուան գաղտնի փնտռտուքէ ետքը գտած էր զանոնք ու միացած ...:

Քանի — քանի անգամներ Հարս Մարօն ալ նոյն ձգտումը ունենալով յայտնած էր բայց, զգուշացուցած էին.— «Երիկիդ միանալով զանոնք աւելի կը վտանգես»: Եւ ան մտիկ ըրած՝ մնացած էր ծառայութեան մէջ:

ՆԵՐՍԷՍ ՇԻՆԱԿԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (66)

ԿԱՆԱՉԵՆՑ ՀԱՐՍԸ

ԵՐԿՐՈՐԴ ԳԼՈՒԽ

Երկինքը աստղազարդ էր, խաղաղ էր Բզնունեաց ծովը, վանքին բարձրադիր խաչը օրհնութիւն կը ցանէր իր շուրջը, մինչ Ռէսի վրանին տակ՝ Տիգրանի ու Արեգնազի նշանադրութիւնը կը կատարուէր: Մաղթանք ու օրհնէնք: Ուշ գիշերին, ցրուեցան հանդիսականները: Ռէսի վրանը ընկղմեցաւ լռութեան եւ խաւարին մէջ:

Արեգնազը հանդարտ քնացաւ: Իր մատին վրայ՝ կը փայլէր նշանտուքին մատանին: Երանութիւն երանութիւն: Բաղձըր ու փնտռուած խաղաղութիւն մը, չարաճճի սարդի մը նման, երազ մը կը բանէր Արեգնազի ուղեղին մէջ, եւ կասկածի ամպը կը հալէր երջանկութեան բոցեղ արեւուն ճառագայթներէն: Ափ մը ամպ:

Բայց ծով մը արեւ ...:

Սէրը, սէրը, խաղաղ ու անվրդով սիրոյ մեծ հրաշքը, Տիգրանն ու Արեգնազը:

Բուրվառները շարժեցան ու խունկի ծուխ ցանեցին տաճարին մէջ, գաւիթին ու բակին մէջ:

Ծուխերու մշուշին մէջէն՝ հաւատաւոր գլուխները խոնարհեցան գետինը ու շրթունքները քսուեցան հողին, կամ՝ գլուխները վեր բարձրացան ու արցունքոտ դէմքերը ուղղուեցան Յիսուսին:

Քանի, քանի անգամ Աւետարան կարդացուեցաւ, համաչափ ձայնով ու հնչեղ առոգանութեամբ, որպէս աստուածային պատգամ ու յորդոր, պատարագ ու սկիհ, խոստովանանք եւ հաղորդութիւն:

Տիգրանն ու Արեգնազը եկեղեցին են:

Կրօնքը խռովեցաւ, բարձրացաւ ու խորունկցաւ, չինեց կարկառ եւ մեծութիւն, մթութիւն եւ հանգոյց: Արեգնազ խորհրդաւոր լռութեամբը յափշտակուեցաւ. դիտեց խորանը, խունկին ծուխը, պատարագիչ եպիսկոպոսը, վառ մոմերը: Իրեն այնպէս թուեցաւ թէ՝ փոքրիկ թափոր մը կ'անցնէր սեղանի բարձերէն, Հայր Աստուածը զգեստաւորուած՝ կը քալէր առջեւէն, Յիսուսը՝ անոր կը հետեւէր ծանրօրէն, անոնց հետքէն կ'երթար ոսկեղէն մատուցարան կրող հրեշտակ մը ...:

Օ, ինչ երիտասարդ, ինչ գեղեցիկ էր այդ հրեշտակը, կարծես Տիգրանն ըլլար:

Տիգրա՞նը: Այո, նորէն իր Տիգրանը եւ միշտ իր Տիգրանը հոս եւ ամէն տեղ, այսօր ու միշտ: Արեգնազ սրսփաց, թէեւ ցուրտ չէր, սիրոյ զգացումն էր որ զինքը կը ցնցէր.... գեղեցիկ հրեշտակը Տիգրանին նմանցնելով՝ յիշեց իր նշանածը, Արեգնազի համար՝ միմիայն մէկ խորհուրդ կար եւ մէկ հրաշապատկեր, որոնք կը ցոլային Կանաչենց Տիգրանին վրայ: Արեգնազը՝ իր նայուածքը փակեց Տիգրանին վրայ, որ հանդարտօրէն կ'աղօթէր, անգիտակ էր Արեգնազի խռովքին: Հազիւ լսելի ձայնով շշնջեց:

— Տիգրան, հո՞ս ես:

— Այո, հոս, կեցած տեղս եւ քովդ:

— Լաւ որ քովս ես: Ու աւելի մօտեցաւ Տիգրանին, զարնուեցաւ անոր թեւին, զգաց անոր գոյութիւնը, շնչեց անոր առնականութեան բոյրը, եւ քիչ մը աւելի բարձր ձայնով.

— Փառք քեզ, Տէր, փառք քեզ: Ապա ծունր դրաւ գետինը, ճակատը քսեց գետնին, վեր բարձրացաւ եւ խաչակնքեց, վեր բարձրացող ձեռքին վրայ նշմարեց նշանի մատանին, ուրախութենէն՝ քիչ մնացեր էր որ պոռար՝ «Նշանուած եմ, նշանուած եմ Տիգրանի հետ՝ ես եմ Կանաչենց հարսնցուն»:

Ան եկեղեցին մտեր էր աղօթելու համար, շնորհակալութիւն յայտնելու Աստուծոյ, որ զինքը հասցուցեր էր իր նպատակին:

(Շար.) ՍՕՍ — ՎԱՆԻ

տանելի է նաեւ անոր համար որ, խեղճերը ապրկուած են ժամերով նստիլ կամ պառկիլ բացարձակ մութին մէջ, լսելով ճակատամարտին ցնցումները իրենց գլխուն վերեւ։ Ամէն օր աւելի քան երկու թօն դեղ կը փոխադրուի անկարդիլներուն։

Կուիներ կը չարունակուին նոյն սաստկութեամբ, հակառակ տեղատարափ անձրեւին։ Փարիզին ամերիկեան օդանաւերով դրկուած օգնական ուժերը Մայիսն հասան ուրբաթ օր։ Առաջին օդանաւը, որ յատկապէս շինուած է եւ կրնայ 222 վիրաւոր փոխադրել, տարած էր 200 հոգի։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՉԵԿԱՅԻ գործակալներէն Քոխլով, որ Ամերիկացիներուն պաշտպանութիւնը խնդրած էր, կ'ըսէ թէ չուզեց սպաննել մատնանշուած ռուս տարագիրը, որովհետեւ իր կինը կը սպառնար քաժնուիլ, մարդասպանի մը կողակիցը չդառնալու համար։ Մ. Նահանգները ծանուցագիր մը ուղղեցին Խ. Միութեան, բողոքելով ուրիշ Ռուսի մը առեւանգութեան եւ այս դէպքին դէմ։ Կը պահանջեն նաեւ որ արտօնեն Քոխլովի կնոջ մեկնումը Խ. Մ.էն։ Փախստական չեկիստին յայտնութեանց վրայ, ձերբակալութիւններ կը կատարուին արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ։

ԴԱՀԼԻՃԸ թէեւ տագնապ մը անցուց առջի օր, երբեւ հետեւանք տը Կոլեան նախարարներու բռնած բացասական դիրքին։ Վերջին պահուն կարելի եղաւ միջին ճամբայ մը գտնել, որպէսզի դահլիճը կանգուն մնայ եւ կարենայ մասնակցիլ Ժընեւի ժողովին։ Ամէնէն երկարատեւ կառավարութիւնն է Լանիէլի դահլիճը, որ կը պաշտօնավարէ երեք հարիւր օրէ ի վեր։ (Փինէի դահլիճը տեւեց 299 օր)։

ՓԱՐԻԶ վերադարձաւ նախկին վարչապետ մը, Գ. Քամիյ Շոթան, որ Հիւս. Ամերիկա կը գտնուէր պատերազմէն իվեր։ Եկած է վերաքննել տալու իր դատը։ Գ. Շոթան, որ 68 տարեկան է եւ փաստաբան, 11 անգամ նախարար եւ երեք անգամ վարչապետ ըլլալէ ետք, Վիշիի կառավարութեան մասնակցեցաւ 1940 Յունիս 12ին եւ յետոյ մասնաւոր պաշտօն մը ստացաւ մառէշալ Փէթէնէն, Հարաւ. Ամերիկայի մէջ։ Այնուհետեւ Մ. Նահանգները գնաց, իբրեւ պարզ քաղաքացի։ Ազատագրութենէն ետք դատական ատեանը 1947 Մարտ 25ին ի բացակայութեան դատապարտեց զինքը, այն ամբաստանութեամբ թէ «նպաստ սատարած է դաւաճան կառավարութենէ մը, համաձայն եղած է 1940 Յունիս 15ի զինադադարին եւն.»։ Տրուած պատիժն էր՝ հինգ տարի բանտարկութիւն, ազգային խրաւազրկութիւն եւ գոյքերու բռնագրաւում։

ՍՈՒՐԻՈՅ ԵՒ ԼԻԲԱՆԱՆԻ բանակները միեւնոյն հրամանատարութեան տակ դրուած են, դիմագրաւելու համար Իսրայէլի վտանգը։ Այս լուրը կը հաղորդէ Եգիպտոսի ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, աւելցնելով թէ որոշումը տրուած էր Սուրիոյ եւ Լիբանանի պայմանադրութեան մէջ կատարուած խորհրդակցութեան մը միջոցին։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Անդաստան

ՊԱՐԲԵՐԱԳԻՐՔ
ԱՐՈՒԵՍՏԻ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

Թիւ 4, ճոխ եւ տպագրական բովանդակութեամբ եւ գեղարուեստական նկարներով։ Գին 500 փրանք։
Դիմել Տպարան ԱՐԱՔՍ՝
46, Rue Richer, Paris (9e).

SALLE IENA, 10 Avenue d'Iéna
21 Մայիս, ուրբաթ ժամը 9ին
ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆ կը ներկայացնէ իր
« ՄԵՐ ԿԵԱՆՔԸ »
Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութիւնը հայրենակից ողբացեալ Դաբրիէլ Գարակէօզեանի մահուան երրորդ տարեդարձին առթիւ շնորհակալութեամբ ստացած է փոխան ծաղկեպսակի, Գ. Գ. Վահէ Յակոբեանէ 500 Ֆր., Վահան Երանոսեանէ 500, Ե. Երանոսեանէ 500։

ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Հայրապետական կարգադրութեամբ ամէն տարի Զատիկի յաջորդող Նոր Կիրակին նուիրուած է մեր բիւրաւոր նահատակներու յիշատակին։

Այս առթիւ այս կիրակի 25 Ապրիլ, Փարիզի եւ շրջանի բոլոր եկեղեցիներուն մէջ տեղի պիտի ունենայ հանդիսաւոր Ս. Պատարագ եւ Հանդիսաւոր Հոգեհանգիստ, պանծացնելով անոնց զոհաբերումը քրիստոնէական հաւատքի եւ Հայրենիքի համար։

Փարիզի Մայր եկեղեցիին մէջ, քարոզ պատարագ, պիտի պատարագէ Ա. Ռուշտունեն Արեգայ, եւ պիտի քարոզէ կաթող. պատուիրակ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեան։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՄԵԾ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Հ. Յ. Դ. Սէն Շամոնի եւ Սէնթ էթիէնի Նոր Սերունդի խումբը կը ներկայացնէ՝ Գ. Խփէկեանի « ԱՐԱՅ ԵՒ ՇԱՄԻՐԱՄ » դիւցազներգութիւն, 3 արար, 3 պատկեր Բեմադրութեամբ Խ. Ղարիպեանի։

Սէն Շամոնի մէջ այս Շաբաթ, երեկոյեան ժամը 8.30ին, Ժան տ'Արքի սրահին մէջ։

Սէնթ էթիէն. Մայիս 2, Կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին, Սէնթ էլմոնի սրահին մէջ։ Այնուհետեւ Գրընոպլ եւ Վալանս։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Լիոնի եւ Շրջաններու Ազգային Միութեան հովանաւորութեամբ։

Եկեղեցաշէն Տիկնանց Միութեան սարքած առաջին պարեխրական մեծ տօնավաճառ – պարահանդէսը ի նպաստ Հայոց եկեղեցւոյ շինութեան, տեղի կ'ունենայ 16 Մայիս, Կիրակի ժամը 15էն կէս գիշեր, Սալ Պոնըրթէր, ռիւ Պոնըրթէր, Վիլլէօրպան, (Քուր Թօլսթօյ, առէ Անթօնէն Փէրրէն, Հանրակառք 3)։

Գեղարուեստական բաժին, պար եւ անակնկալներ, ճոխ պիւֆէ։ Կերպասեղէնի, հիւսուածեղէնի, նպարեղէնի, կօշիկի, խաղալիքի, վաճառման բաժիններ։

Վերապահեցէք ձեր գնումները նոյն օրուան։ Գիները դիւրամատչելի, հաճելի ժամանց։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ

Անիէռ Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղը կը տօնէ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ

Կիրակի, 2 Մայիս, ժամը 15–24, Պուա Քոլոմպի քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ, 2 ռիւ տ'էթիէն տ'Օրվ։ Կայարանին ճիշդ քովը։

Կը խօսի ընկ. ՆՈՒՊԱՐ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին — Նոր Սերունդի Անիէռի եւ Իսիի միացեալ երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Ն. ԳԱՑԻՇԵԱՆԻ։

Պանեէօ Քաշանի պարախումբը, հայկական եւ կովկասեան պարեր։

Արտասանութիւն, երգ եւ հաճելի անակնկալներ։

Կը ներկայացուի «Վեցուկէս պորտի ժառանգ մնացած սնտուկը», խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտ, մէկ արար։

Եւրոպական պարեր մասնակցութեամբ՝ ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆ նուագախումբի։

Մուտք 200 ֆրանք։

Կառ. Սէն Լազարէն շոգեկառք՝ իջնել Պուա Քոլոմպ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Լիոնի Եկեղեցաշէն յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ստացած է քսան տոլար Տիկին Նազելի Պէրպէրեանի ձեռամբ իր քրոջ կողմէ, Տիկին Սիրանոյշ Տէր Գէորգեանէ, Ամերիկայէն ղրկուած Լիոնի եկեղեցաշինութեան ֆոնտին։ Նոյնպէս եկեղեցաշէն Տիկնանց յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ստացաւ հետեւեալ նուիրատուութիւնները ի նպաստ Լիոնի եկեղեցաշինութեան ֆոնտին։ Լիոնի Կապ. Խաչի կողմէ Գ. Ա. Կիւլպէնկեանի ձեռամբ քսան հազար ֆր., իրենց տարեկան երեկոյթի հասոյթէն գոյացած։ Գ. Հրանդ Թաշճեանէ հազար ֆր. իր զոքանչ մօր մահուան քառասունքին առթիւ։ Թարարէն Գ. Յակոբ Կոչումեանի ձեռամբ 5450 ֆր. փոխան ծաղկեպսակի, եկեղեցաշինութեան ֆոնտին նուիրուած, իր զոքանչ մօր մահուան առթիւ։ Շնորհակալութիւն Թարարի Հայութեան։

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

Օր. ՋԱՊԷԼ ՕՎԻՆԵԱՆ
ՀՐԱՉ ՏԱՄՆԱՊԵՏԵԱՆ
Ամուսնացած
1954, Ապրիլ 23 Պէյրութ

— ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ —

★

ՊԷԼՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Խռստում» խումբի ժողովը այս կիրակի ժամը 8.30ին ընկ. Մանուկի բնակարանը։ Օրակարգ.— Նախորդ ժողովի շարունակութիւն։

Զ. Ո. Մ.Ի վարչութիւնը առկողութեամբ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամները այս երկուշաբթի ժամը 8.30ին Քաֆէ Ռէժանի վերնայարկը։ Կարեւոր օրակարգ։

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամուհիները անխտիր, այս երկուշաբթի, ժամը 15ին, ընկերուհի Տիկին Արաքսի Մինասեանի բնակարանը, 33 ռիւ Տիւնուար, Լիոն երկրորդ յարկ։

Կարեւոր օրակարգ.— Ընտրութիւն նոր վարչութեան։ Ընթացիկ հարցեր։ Ներկաներու թիւը՝ օրինաւոր պիտի համարուի։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.
Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 — C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. — Հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 27 ԱՊՐԻԼ
MARDI 27 AVRIL 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7355 — 30e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2766

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԻՆՉՈ՞Վ ԲԱՑԱՏՐԵԼ

•

Շաբաթ գիշեր ամբողջովին լեցուն էր Փարիզի Ե. քաղաքապետարանին դահլիճը, վերնատունով եւ նրբանցքներով :

Ցիշատակի տօն՝ պատմական Պանթէոնին դիմաց :

Ամէն դասակարգէ բազմութիւն մը եկած էր ոգեկոչելու 1915ի Արհաւիրքին զոհերը,— աւելի քան մէկ միլիոն այր, կին եւ մանուկ :

Սգահանդէսին կազմակերպութիւնը ստանձնած էին քառասուն Երիտ. Միութեանց ներկայացուցիչները, հրաւէր ուղղելով բոլորին անխտիր, հրապարակաւ եւ մասնաւոր նամակներով :

Կը մասնակցէին ամէն հոսանքէ ներկայացուցիչներ : Կը նախագահէր ծերունի վաստակաւորը, Պ. Ա. Զօպանեան

Ներկայ էին հայ կաթողիկէ եւ հայ բողոքական համայնքներու հովիւները, իրենց յարգանքի խօսքը արտասանելու համար :

Ներկայ էին եկեղեցւոյ Հոգաբարձութեան անդամները, իրենց ատենապետով, որ նոյնպէս դրաւոր ուղերձ մը կարդաց :

Բացակայ էր միայն Հայ. առաքելական եկեղեցւոյ առաջնորդը, Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեան :

Իբրեւ հայ կրօնաւոր, բաղդատաբար նորընծայ քահանայ մը միայն եկած էր, ինքնաբերաբար :

Միւսները դժուար կը հասկ[նան] իրենց տեղերէն, այսպիսի պարագաներու մէ[ջ].

Ինչո՞վ բացատրել այս երեւոյթը :

Մէկ շաբաթէ ի վեր հարցումներ եւ բողոքի նամակներ կը ստանայինք :

Նախընտրեցինք ձայն չհանել, մինչեւ որ սգահանդէսը կատարուէր :

Հիմա որ ամէն բան վերջացած է, ամենայն վայելչութեամբ,— կը հարցնենք հրապարակաւ.

— Եղա՞ւ այս, գերաշնորհ վարդապետ :

Ի՞նչ կ'ուզէիք ապացուցանել ձեր բացակայութեամբ :

Ի՞նչ պատասխանէինք անոնց որ կը հարցնէին.— Ինչո՞ւ չէր եկած մեր վարդապետը :

Որո՞ւ հաճոյք պատճառել կ'ուզէիք, ձեր ցուցական ձեռնպահութեամբ :

Որո՞ւ դէմ քէն պահած էիք :

Կը վախնայիք որ ուրիշ սգահանդէ՞ս մըն ալ կազմակերպուէր :

Ի վերջոյ ովքե՞ր են այդ «միւսները» որ կը համարձակին մոլորեցնել ձեզ :

Ձեր պարտականութիւնը չէ՞ր կարգի հրաւիրել զանոնք, իբրեւ առաջնորդ եւ կաթող. պատուիրակ :

Հանդիսաւոր պատարագը եւ քարոզը կրնա՞ն փրկել ձեզ եւ ամբողջ կղերական դասը :

Կրնա՞ն հարթել թիւրիմացութիւնները :

Ամենայն Հայոց կաթողիկոսն անգամ, եթէ տեղեակ ըլլար ամբողջ անցուդարձին, պիտի յանդիմանէր ձեզ :

Դուք, Արհաւիրքէն փրկուած բեկոր, վախցա՞ք ափ մը ծանծաղամիտներու ծուռ նայուածքէն :

Դուք, երիտասարդ վարդապետ, ի՞նչպէս կ'անտեսէք տարադիր երիտասարդութեան կոչը :

Շաբաթ գիշերուան սգահանդէսը բան մը չկորսնցուց իր շուքէն եւ վեհութենէն, ձեր բացակայութեամբ :

Կորսնցնողը դուք եղաք, վարդապետ, եւ ձեզի հետ՝ հայ կղերը, դուռ բանալով աւելորդ աւէ-կօսէներու :

Ձեր ձեռնպահութեամբ, անգամ մը եւս հաստատուեցաւ թէ մեր ատոքճանաւոր կղերը տակաւին չէ սորված զանազանել ծուռն ու շիտակը :

Հոգեւոր հովիւ մը ինչ արժանիքներ ալ ունենայ, ի վերջոյ չարաչար կը տուժէ, եթէ ուզէ իր բախտը փորձել «քաղաքականութեանց» լպրծուն տարահեռներուն վրայ :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵՐԷԿ ԲԱՑՈՒԵՑԱՒ ԺԸՆԵՒԻ ԺՈՂՈՎԸ

ՄԵԾ ԴԺՈՒԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԿԸ ՆԱԽԱՏԵՍՈՒԻՆ

Երէկ, երկուշաբթի, տեղի ունեցաւ Ժընեւի խորհրդաժողովին բացումը : Ժողովին կը մասնակցին 19 երկիրներու արտաքին նախարարները : Գլխաւոր օրակարգն է ճշդել Քորէայի ապագան եւ վերահաստատել խաղաղութիւնը Հնդկաչինի մէջ : Չորս հրաւիրող պետութիւնները,— Ֆրանսա, Անգլիա, Խ. Միութիւնը եւ Մ. Նահանգները օրակարգին գլուխը դրած են Քորէայի խնդիրը, որուն քննութեան պիտի մասնակցին տասը պետութիւններ, մէջն ըլլալով Խ. Միութիւնը : Տակաւին ճշդուած չեն այն երկիրները որոնք պիտի մասնակցին Հնդկաչինի հարցին քննութեան, բայց կարեւոր դեր մը պիտի կատարեն Խ. Միութիւնը, Հնդկաչինի երեք պետութիւնները եւ Չորս Մեծերը : Մոսկուա նորէն պիտի փորձէ հաւասար իրաւունքներ ապահովել կարմիր Չինաստանի համար :

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, Խ. Միութիւնը եւ Չինաստան հետեւեալ առաջարկները պիտի ներկայացնեն .—

1. Հաւաքական ապահովութեան դաշինք մը Ծայր. Արեւելքի մէջ.— 2. Քորէայէն ետ քաշել օտար զինուորները, եւ ձգել որ Քորէացիները իրենք վճռեն իրենց ճակատագիրը, ժամանակաւոր կառավարութիւն մը կազմելով եւ ընտրութիւններ կատարելով.— 3. Անմիջապէս դադրեցնել պատերազմը Հնդկաչինի մէջ, բանակցութիւններ կատարելով Ֆրանսայի եւ Հօ Շի Մինի միջեւ (ըմբոստներու հրամանատարը) : Հաւանական է որ Խ. Միութեան ներկայացուցիչը օգտուի առիթէն, եւրոպական խնդիրներու մասին ալ խորհրդակցելու համար : Կը կարծուի թէ Խ. Միութիւնը տրամադիր է զիջումներ կատարելու Հնդկաչինի մասին :

Նոյն աղբիւրին համաձայն, Մ. Նահանգները վճռած են որեւէ զիջում չկատարել կարգ մը խնդիրներու մասին : Այսպէս, կը մերժեն հաւասար իրաւունքներ տալ կարմիր Չինաստանի : Ցետոյ, չեն ուզեր Հնդկաչինի մասին կնքել որեւէ համաձայնութիւն որ կրնայ Ազգաժողովին դուռը բանալ Չինաստանի առջեւ : Չեն ուզեր, նաեւ, ճանչնալ այդ պետութիւնը կամ թոյլ տալ որ հարաւ. արեւելեան Ասիան իյնայ կարմիրներու տիրապետութեան տակ :

Անգլիական պատուիրակութեան գլխաւոր նպատակը պիտի ըլլայ միութիւն ապահովել Քորէայի համար, խաղաղութիւն Հնդկաչինի մէջ : Կարմիր Չինաստանը տակաւին յայտնած չէ իր վերջնական տեսակէտը, բայց տարակոյս չկայ թէ ամէն միջոց պիտի փորձէ, իր միջազգային ճանաչումը ապահովելու համար : Միեւնոյն ատեն պիտի մերժէ Մ. Նահանգներուն միջամտութիւնը Հնդկաչինի մէջ :

Գալով Քորէայի, որ երկուքի բաժնուած է, իւրաքանչիւր շրջան պիտի փորձէ երկիրը միացնել ի վնաս հակառակորդին : Հարաւ. Քորէան պիտի պահանջէ պարպել չինացի զինուորները եւ պահել դաշնակից ուժերը, իսկ Հիւս. Քորէան կ'ուզէ որ բոլոր օտար զինուորները հեռանան :

Միւս պետութիւններն ալ կրնան մեծ դժուարութիւններ յարուցանել : Մասնակցողներէն մէկը Թուրքիան է, որ հաւատք չունի խորհրդաժողովին վրայ, ինչպէս կը հաւաստեն իրազեկներ :

✕ Նախարարական Խորհուրդը լիազօրութիւն տուաւ Պ. Ժորժ Պիտոյի, բանակցութիւններ վարելու համար Հնդկաչինի մասին :

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՀԱՆԴԷՍԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Շաբաթ օր հանդիսաւորապէս տեղի ունեցաւ Համազգային սգահանդէսը, Ե. թաղապետարանի ընդարձակ սրահին մէջ, որ ամբողջովին լեցուած էր :

Հանդէսին բացումը կատարեց զինուորական նուագախումբը, Շոփէնի համերգով : Բեմին վրայ պատուի կեցած էին հայ արիներու եւ արենոյշներու երկու խումբեր, իրենց դրօշներով :

Կը նախագահէր Պ. Ա. Զօպանեան : Ըստ յայտագրի ուղերձներ խօսեցան Շաւարշ Միսաքեան, Տիկին Հուրի Իփէկեան, Գր. Փափազեան (Նոր Սերունդ), Զ. Վարպետեան (Ռազմիկներու Միութիւն), Պասուէլ Սիսլեան (հայ բողոքական համայնք), Հ. Ցովսէփ վրդ. Գաֆթանճեան (հայ կաթողիկէ համայնք), Պ. Պ. Գալըքճեան (եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւն), Պ. Ա. Մելոյեան (Վասպ. Երիտ. Միութիւն) :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ԱՆԾԱՆՕԹ ԶԻՆՈՒՈՐԻ ԳԵՐԵԶՄԱՆԻՆ ԱՌՋԵՒ

Նոյն օրը, Ֆրանսական բանակի Նախկին Հայ Ռազմիկներու եւ Կամաւորներու ընկերակցութեան վերապահուած էր, Անծանօթ Զինուորի դամբարանին մշտավառ բոցը հրահրելու իրաւունքը, 1915ի Համազգային Սգատօնին առթիւ : Ստուարաթիւ բազմութիւն մը հաւաքուած էր

Ժորժ Ե. պողոտային անկիւնը, հետեւելով կամաւորներու եռագոյն դրօշին եւ Ֆրանսական ու ամերիկեան դրօշներու առջեւէն կ'երթար զինուորական նուագախումբը, դէպի Անծանօթ Զինուորի դամբարանը : Հայ կամաւորներու անունով գեղեցիկ ծաղկեպսակ մը դրուեցաւ դամբարանին վրայ : Բոցը հրահրելու արարողութեան հայ կամաւորներու կողմէ մասնակցեցաւ իրենց պատուակալ նախագահը, Զ. Վարպետեան :

Արարողութեան ներկայ էին գաղթավայրերու նախարարը Պ. Ժաքինօ եւ նախկին Ռազմիկներու նախարար Պ. Միթէր :

✕ Կիրակի օր, գարձեալ Ապրիլեան Սգահանդէսին առթիւ հայածէս պատարագ մատուցուեցաւ Սաքրէ Քէօրի եկեղեցին, որ լեցուած էր մեծ բազմութեամբ : Ներկայ էին խումբ մը հայ կամաւորներ եռագոյն դրօշով, Կիլիկիոյ երբեմնի հրամանատարը՝ զօր. Տիւֆիէօ, Մարքի Փոլ Տիւվէօ եւն. : Պատարագիչն էր հայ կաթողիկէ առաջնորդը, Ամատունի վարդապետ : Այս առթիւ ֆրանսերէն ճառ մը խօսեցաւ գերապայծառ Ռուփ, ոգեկոչելով հայ նահատակները :

Կ'իմանանք թէ Սաքրէ Քէօրի պատարագին առթիւ մասնաւոր աթոռ մը տրամադրուած էր նաեւ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեանի, որ այստեղ ալ իր բացակայութեամբ կը փայլէր :

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՆԱԽԱԳԱՀԸ ԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԶԱՏԻԿԸ

Պէյրութի մեր թղթակիցը կը գրէ .—

Զատկի երրորդ օրը Մայր Տաճարին մէջ հանդիսաւոր պատարագին ներկայ եղաւ Լիբանանի հանրապետութեան նախագահը, Պ. Ք. Շամուն, ընկերակցութեամբ խորհրդարանի նախագահին, արտաքին, ներքին եւ հանրօգուտ շինութեանց նախարարներուն, երեսփոխաններու եւ պետական ու զինուորական բարձրաստիճան պաշտօնատարներու : Հայ երեսփոխաններ Պ. Պ. Տ. Թոսպաթ եւ Մովսէս Տէր Գալուստեան եւս կ'ընկերանային բարձրաստիճան հիւրերուն :

Այս պաշտօնական այցելութիւնը այլեւս պիտի դառնայ աւանդական եւ մեր յարգելի հիւրերը ամէն տարի Զատկին Գ. օրը ներկայ պիտի ըլլան Հայ. Եկեղեցւոյ արարողութեանց :

Պ[ատարա]գին կը նախագահէր կաթող. տեղապահ, Խադ արք. : Անթելը կը հագորդէր կրօնական արարողութիւնները եւ վեհարանին մէջ խօսուած ճառերը : Նահի բոլոր խանութները դրօշազարդուած էին, ողջունելու համար յարգելի նախագահը, որ վանքի դուռնէն ընդունուեցաւ զինուորական պատիւներով :

Կրօնական արարողութիւններէ ետք, բարձրաստիճան հիւրերը առաջնորդուեցան վեհարան ուր կաթող. տեղապահը խօսեցաւ հայերէն ճառ մը, շնորհակալութիւն յայտնելով Լիբանանի նախագահին եւ ժողովուրդին : Ցիշելով երեսուն տարի առաջ իբրեւ տարագիր ու հալածական այս հիւրընկալ երկրին մէջ հայ ժողովուրդին վայելած ապաստանութիւնը, կաթող. տեղապահը շեշտեց թէ ամէն ջանք ըրած ենք եւ միշտ ալ պիտի ընենք մեր մշակոյթով, մեր ճարտարարուեստով եւ մեր տոկուն աշխատանքով, զարկ տալու համար այս գեղեցիկ երկրի վերելքին : Եւ վերջացուց օրհնելով Լիբանանը եւ խնդրելով որ ընդունին հայ. ժողովուրդին երախտագիտական զգացումները :

Այս ճառը արաբերէնի թարգմանեց Շահէ վրդ. Աճէմեան : Նախագահ Պ. Քամիլ Շամուն պատասխանեց նախ շնորհաւորելով հայ ժողովուրդին Զատիկը եւ ապա անդրադառնալով մեր համայնքին իրաւունքներուն, ըսաւ .

— « Հայերը հաւասար քաղաքացիներ են այս երկրին մէջ : Հաւասար պարտականութիւններով եւ իրաւունքներով : Եթէ կարգ մը ասպարէզներու մէջ, յատկապէս պետական պաշտօնատուններէն ներս, հայ համայնքը հարկ եղածին չափ չէ տիրացած իր իրաւունքներուն, պատճառը այն է որ ծանօթ չեն արաբերէնի : Ցոյս ունինք որ նոր սերունդը տիրանալով արաբերէնի պիտի արժեցնէ նաեւ այդ իրաւունքը » :

Հիւրերը մեծարուեցան արժանի հիւրասիրութեամբ : Այս առթիւ նախագահին նուիրուեցաւ, իբրեւ յիշատակ, փղոսկրէ գեղեցիկ զարդ մը :

ԻՐԱՔԻ կառավարութիւնը զինամթերք պիտի ստանայ Մ. Նահանգներէն, առանց որեւէ նախապայմանի, ինչպէս կը հաղորդէ պաշտօնական զեկոյց մը :

ԿԻՐԱԿԻ ՕՐՈՒԱՆ ԺՈՂՈՎԸ

Կիրակի օր տեղի ունեցաւ Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկերակցութեան Բ. արտակարգ ընդհ. ժողովը, քննելու համար բարեփոխեալ ծրագիր-կանոնագիրը : Կը նախագահէր Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեան : Ատենապետ ընտրուեցաւ Պ. Վահէ Ֆրլնկեան : Խաղաղօրէն քուէարկուեցան նոր ծրագրին առաջին տասը կէտերը, մերժելով այն յօդուածը որ առաջնորդին իրաւունք կուտայ երեք քահանաներ նշանակել, իբրեւ անդամ ներկայացուցչական ժողովին, ինչպէս եւ երկու քահանաներ վարչութեան մէջ :

Ցետոյ միջադէպ մը ծագեցաւ, յանգելով անախորժ ընդհարումներու : Այլ եւս կարելի չըլլալով շարունակել, որոշուեցաւ նոր ժողով մը գումարել մէկ ամիս վերջը :

Ժողովին ներկայ էին 270 անդամներ :

ՑԱՒԱԼԻ ԱՐԿԱԾ ՄԸ

Վերջին պահուն ցաւով կ'իմանանք թէ Մարսէյլի մեր գործօն ընկերը, Ցակոբ Պապիկեան, բաւական ծանր արկած մը անցուցած է : Ընկերը երէկ հիւանդանոց փոխադրուած պիտի ըլլար, [ձ]ախ ոտքին համար աջ թեւը, որ ուռած է : Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն հաղորդելով այս ցաւալի լուրը, արագ ապաքինում կը մաղթէ :

Նոյն սրտագին մաղթանքը՝ մեր կողմէ :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԻՆ ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ

●

Հայպետհրատի հրատարակած «Հայկական հին մանրանկարչութեան» գեղեցիկ ալպոմի մասին, որ վերջերս Փարիզի մէջ ալ ծախու հանուած էր, Ա. Աւետիսեան շահեկան ուսումնասիրութիւն մը հրատարակած է «Սովետական Գրականութիւն եւ արուեստ» ամսագրի յունուարի թիւին մէջ: Կ'ամփոփենք հիմնական մասերը. —

Հայ ժողովրդի մշակութային ժառանգութեան եւ՛ ոչ մէկ ճիւղը այնքան ամբողջական ու այնքան բազմակողմանի չէ պահպանուած, որքան մանրանկարչութիւնը: Շատ մը մանրանկարներ հանդիսանալով իսկական գլուխ գործոցներ, կը խօսին միջնադարեան Հայաստանի գեղարուեստական բարձր մշակոյթի, անոր եւ դարաշրջանի առաջաւոր գաղափարներու միջեւ եղած կապի մասին: Թէեւ հայկ. մանրանկարչութեան եւ գրքազարդման արուեստի մասին կան կարգ մը աշխատութիւններ, սակայն հայկ. արուեստի այդ ճիւղը քիչ ուսումնասիրուած է եւ ինչպէս անցեալ դարուն կ'ըսէր Վ. Ստասով, «Հայերու գրքազարդման արուեստը կը մնայ տակաւին իբրեւ «անյայտ գանձարան»:

Ցարդ չկան գիտական լուրջ աշխատութիւններ մանրանկարչութեան այս կամ այն դպրոցի, կամ գեղարուեստական որոշ արժէք ներկայացնող ձեռագրի մասին: Ճիշդ է՝ արուեստագէտ Ա. Սվիրինն իր «Հին Հայաստանի մանրանկարչութիւնը» գրքին մէջ (Մ. Լ. 1939) փորձած է տալ հայկական գրքազարդման արուեստի պատմութիւնը Ժ. — ԺԷ. դարը, սակայն անոր քով ալ նկարագրական բնոյթը եւ համեմատական մեթոտը կը գերակշռեն նիւթի գիտական վերլուծութեան վրայ: Կարգ մը ուսումնասիրողներ ալ նկատի առնելով արտաքին տուեալները հայկական մանրանկարչութեան մէջ ճիշդ չեն տեսներ Բիւզանդիոնի եւ Իրանի ազդեցութիւնը: Անշուշտ փոխադարձ ազդեցութիւններ կան, սակայն պէտք է ցոյց տալ հայ ժողովուրդի արուեստի ինքնատիպութիւնը, անոր բովանդակութեան ուրոյն կողմերը:

Այս տեսակէտէն ուշագրաւ է Հայպետհրատի «Հին հայկ. մանրանկարչութիւնը» որ լոյս տեսաւ 1952ին: Գունաւոր ալպոմը, որ կը դիւրացնէ ուսումնասիրողներու աշխատանքը եւ կարելի կը դարձնէ ընթերցողներուն լայն շրջանակին մօտէն ծանօթանալ արուեստի այս ճիւղին: Ինչպէս կը գրեն ալպոմի յառաջաբանի հեղինակները, «ալբոմը, ինչպէս նիւթի ընտրութեամբ, այնպէս ալ մանրանկարներու վերարտադրութեան որակով ցարդ լոյս տեսած ժողովածուներու մէջ ամէնէն նշանակալիցն է»:

Բացի յառաջաբանէն, ալպոմը ունի մեծ ակնարկ մը հայկական հին գրքազարդման մասին եւ տպագրուած 60 նկարներու բացատրութիւնները: Ակնարկին հեղինակը Լ. Դուրնովան սեղմ, բայց պարզ կերպով տուած է հայկական գրքի գեղանկարչութեան հանդամանքը ու մասնայատկութիւնները, քննարկուած նկարազարդ ձեռագրերու ուշագրաւ օրինակները, որով կը պարզուի հայկական գեղանկարչութեան անցած աւելի քան հազարամեայ ուղին, կը ծանօթացուին անոր դպրոցները, գաղափար կը կազմուի անոր արհեստագիտութեան մէջ օգտագործուած նիւթերու եւ այլ հարցերու շուրջ:

Լ. Դուրնովան ճիշդ է նշած, հայկական հին մանրանկարչութեան մէջ երկու տարբեր ուղղութեան գոյութիւնը: «Կարգ մը նկարիչներ իրենց գաղափարախօսութեամբ եւ ճաշակով ... կապուած էին տիրող վերին խաւերու եկեղեցիին հետ եւ դուրս չէին գար նիւթերու պաշտօնական կանոնի սահմաններէն»: «Բայց կային եւ այնպիսիներ որոնք կապուած էին ժողովուրդին եւ անոր գաղափարախօսութեան հետ» եւ չէին վարաներ խախտել պաշտօնական նիւթը:

Լ. Դուրնովան իր ակնարկին մէջ շօշափելով Էջմիածնի աւետարանին կցուած գեղանկար «Փրակմենտ»ներու հարցը, կը նկատէ որ ատոնք հայկական շատ հին մանրանկարներ են (Ե. — Զ. դար): Ատով իսկ կը հակադրուի բուրժուական պատմաբան Ի. Ստրժիկովսկիի կարծիքին, ըստ որուն այդ մանրանկարները սուրիական ծագում ունին:

Ալպոմը յատկապէս հարուստ է ԺԳ. — ԺԴ. դարերու վարպետներու գործերով: Այդ հայկական գրքի գեղանկարչութեան ծաղման ամէնէն բարձր շրջանն էր, որ առաջ քաշեց կարգ մը հիանալի նկարիչներ ինչպէս համաշխարհային մանրանկարչութեան ամենակարկառուն դէմքերէն մէկը՝ Թորոս Ռոսլինին:

Հայկական մանրանկարչութեան պատմութեան մէջ մասնաւոր տեղ կը գրաւէ Կիլիկեան դպրոցը: Լ. Դուրնովանի համաձայն Կիլիկիոյ մէջ գրքի գեղանկարչութեան փարթամ ծաղկման համար հիմք ծառայած են բուն Հայաստանէն տեղափոխուած նկարազարդ ձեռագրերը: Ուրիշներ կը պնդէին թէ բիւզանդական ազդեցութիւն կար անոնց վրայ: Լ. Դուրնովա կ'աւելցնէ թէ Հայաստանէն մանրանկարիչներ կը հրաւիրուէին սորվեցնելու իրենց արուեստը, ինչպէս Սիւնիքցի Մոմիկը որ մեզի թողած է Կեռան Թագուհիի աւետարանը:

Կիլիկիոյ մանրանկարիչներու ամէնէն փայլուն դէմքը Թորոս Ռոսլինն է (ԺԳ. դարու կէս) որ իր ստեղծագործութեան մէջ իր առաջին քայլերը առած է դէպի վերածնունդի դարաշրջանի արուեստը: Ան աչքի կը զարնէ իր ստեղծագործութեան այլազանութեամբ: Ըստ Դուրնովայի ան առաջինն է որ յառաջ կը քալէ եւ կը լուծէ այն հարցերը, զորս յետագային մշակած է Վերածնունդը:

Հայկական զարդանկարներուն մէջ դանազան երկիրներու ապրանքներու արտացոլումը պէտք է բացատրել ոչ թէ այդ երկիրներու մանրանկարչութեան թողած ազդեցութեամբ, այլ պարզապէս հին Հայերու առեւտրական լայն կապերով:

Կան թերութիւններ նկարներու բացատրութեան մասին մէջ: Լ. Դուրնովան, լուրջ ուշադրութիւն դարձնելով Կիլիկիոյ վարպետներու գործերուն, քիչ կը խօսի բուն Հայաստանի մէջ ստեղծուած մանրանկարներու եւ անոնց հեղինակներու մասին: Ալպոմի մէջ աղքատ է ներկայացուած Վանի ինքնուրոյն դպրոցը որ միւս դպրոցներէն կը տարբերի նիւթի մեկնութեան ինքնատպութեամբ եւ գոյներու աստիճաններու լակոնականութեամբ: Կան նաեւ անյաջող բացատրութիւններ նկարներու: 1211 թիւի ձեռագրին մէջ՝ Երուսաղէմ մտնելը» (Նկար 17) չերեւար թէ երիտասարդը ծառի ճիւղեր կուտայ, ինչպէս գրուած է այլ սիրալիր կը խօսի աղջիկներուն հետ:

Ալպոմը շատ աւելի կը շահէր եթէ դրած ըլլային կարգ մը նկարիչներու գործերը ինչպէս մանրանկարիչ ու գեղագիր, քանդակագործ ու փորագրիչ Մոմիկը, Ծերուն Ծաղկոցը, Մխիթար Անեցին, Աւագը եւ ուրիշներ: Կան կրկնութիւններ (26, 27, 28 նկարները): Լաւ կ'ըլլար եթէ նկարները դասաւորած ըլլային ըստ դպրոցներու եւ ոչ թէ ժամանակագրական կարգով:

Հակառակ ուրիշ կարգ մը թերութեանց, «Հին Հայկ. մանրանկարչութիւնը» ալպոմը շատ արժէքաւոր աշխատանք է հայ ժողովուրդի մշակութային հարուստ ժառանգութեան ուսումնասիրութեան համար:

Ա. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ

ՀԱՐՍ ՄԱՐՕՆ

●

(Գ. եւ վերջին մաս)

— Աղջի, ատ ի՞նչ ըս էղեր ...

— Իչ գիտնամ, հարսա: Նէ կ'ուտեմ... նէ կու խմեմ... նէ ալ կու քնանամ, չեմ գիտեր ...

Եւ առատ, բիւրեղեայ արցունքներ թրջեցին ոսկրացած, մեղրամոմի գոյն առած այտերը:

Եկած էր դարձեալ, ճամբուն վրայ, համագիւղացիներուն հանդիպելու, աղային ձիուն խոտ բերելու ժամուն:

Այդ օրը պիտի երթար Աւագ - Առուին դին: Այն տեղերը աւելի առատ էին խոտերը: Ինքն ալ աւելի տկար՝ պիտի կրնար պարկը լեցնել նուազ յոգնութեամբ:

Վեր կեցաւ երերտկալով, պարկը անութին տակ ուղուեցաւ Աւագ - Առուին կողմը:

Բոլորովին ուժաթափ եղած էր: Ծունկերը կը ծալլուէին քալած ատեն: Գլուխը կը դառնար: Ամէն դի մշուշապատ կ'երեւէր աչուըներուն: Քայլերը չէր կրնար փոխել եւ կ'ուզէր նստիլ, պառկիլ ...:

Յոտղար հասաւ շատ ուշ ու բոլորովին ուժերն սպառած:

— Աստուածամար, ձայնեց, նուաղուն:

Հանեց մանգաղը պարկէն, ծնկլվար եկաւ առուի եզրին: Հազիւ քանի մը բուռ կրցաւ քաղել մեծ ճիգով:

Զգաց, որ վրան թմրութիւն կուգար ... Ոտքերը սառելու պէս կ'ըլլային ... Աչուըներուն մշուշը ալ աւելի կը թանձրանար... Օրերով քուն չէր եղած կարծէք ու կ'ուզէր պառկիլ, պառկիլ ու քնանալ անոյշ ու անդորր քունով մը ...:

— Ախ մարիկ ... քար բերած՝ ծնած ըլլայիր իմ տեղս ... Այսպէս խօսեցաւ ինքն իրեն, կցկտուր ու կողքին՝ կանանչ մարգին վրայ պառկեցաւ աջ բազուկը գլխուն տակը տեղաւորելով, ձախին՝ մանգաղին կոթը բռնած պահելով:

Աչքերը փակեց ու սկսաւ երազել, երեւակայել անցեալի անոյշ յիշատակները ... Ցետոյ, տարագրութեան դառնութիւնները ... լեռները սպառտանած ամուսինին ու տագրոջը մասին ... Ահ, անուշիկ սրտին կտորը՝ Ֆիլոմէն ... շալկած զայն փախուստի ճամբաներուն վրայ: Ծարժանկարի հանգոյն աչուըներուն առջեւէն անցան Մարոնցմէն հայրն ու մայրը, բոլորը, որոնք չկային...: Ցետոյ, իրենց տունը, կեսարն ու կեսուրը, ներուկն ու անոր ծծկեր, հազիւ վեցամսեայ մանկիկը: — Ահա պլլուած էր Հայկին ճիտը ու կուլար, կուլար առատ արցունքներով ու կ'ըսէր, որ երկար չմնայ դարիպութեան մէջ, շուտ վերադառնայ.. Ահա, ինքը տակաւին նոր հարս, ձեռքին հինայովը, պարոնտատին կէս օրուան ճաշը առած, գետին հանդիպակաց դին, Վերի Ջաղացքը գնաց: Երբ ներս մտաւ, Ջաթալ ամուն՝ պարոնտատը — խորհրդաւոր անցեալով այս ծերուկ հսկան — ալրաթաթախ մինչեւ յօնքերն ու կուռ պեխերը, քարը վար առած ու ալրտան չէմքին նստած քարը կը կռանէր, իր ամէնէն շատ սիրած մէկ երգը շրթունքին.

Զըլխմանամ Քիլիպատան,
Տօնմանամ պան խատան ···:

(Եկեղեցիէն չեմ ելլեր.— Ցիսուսէն չեմ դառնար):

Ան, ջաղացպան պարոնտատը, երբ տեսաւ զինքը երգը դադրեցուց, կռանը քարին վրայ դրաւ ու խօսեցաւ.

— Եկա՞ր, իմ բարի, բանուկ հարսս: Տեսնեմ ինչ աղուոր բաներ բերեր ես ուտելու ...

Հարս Մարօն անխօս էր... Նայեցաւ պարոնտատին ու սեւուլիկ աչուըները ծիծաղով՝ ողողուեցան ծիրանագոյն, ծաղկազարդ վարշամակին տակ ...:

Ցետոյ, ահ, սա վերջին քաղցրիկ պատկերը ... եզներուն ու կովերուն առտուան կերը տալէ՝ ախոռը պողել — պեղելէ ետք ներսի դուռնէն՝ տան չէմքին վրայ յայտնուեցաւ, տեսաւ որ կեսուրը՝ Սողմպողցի Նէնէն, իր աղջնակը անկողինէն հանած, լուացած ու օճախին դողը՝ ծունկին վրայ՝ անոր մազերը կը սանտրէր փղոսկրեայ սանտրով մը: Երբ մայրը տեսաւ, մեծ մայրիկին ծունկէն ցատկեց, առատ ու ածուխի պէս մազերը մինչեւ ուսին վրայ ծածան՝ դէպի մայրը վազեց հրեշտականման թեւիկները բանալով ու մա՜... ձայնելով:

Հարս Մարօն տեսաւ. յատակ նշմարեց աղջնակին դէպի իր դին վազելը թեւերը բացած, սակայն, մինչեւ քովը չհասաւ... «Մամա» բառին առաջին վանկը լսեց միայն...: Մանկիկը հազիւ տանը մէջտեղը հասած էր, երբ յեղակարծօրէն պատկերը աղօտացաւ: Մշուշ մը պատեց աղջնակին վրայ ու տան ամէն կողմը: Տակաւ թանձրացաւ մշուշը, թանձրացաւ ու քաղցրիկ պատկերը ընդմիշտ անհետացաւ:

Այժմ ան՝ Հարս Մարօն, յաւիտենական քունին, հանգիստին մէջ էր: Անբիծ, նահատակ Հայուհին: Ալ վերջ դտած էին իր բոլոր վիշտերն ու տառապանքները, բոլոր վէրքերն ու ցաւերը, կսկիծանքները, բոլոր անոյշ ու դառնադառն յիշատակները, երազներն ու երեւակայութիւնները:

Ծուտով խաղաղ գիշերն եկաւ ու պարուրեց զայն: Կողքէն հոսող Աւագ - Առուին գլգլան ուրախ երգը վշտի մեղեդիի վերածուեցաւ: Ծղրիթները սկսան օրօր կանչել դաշտերուն մէջէն: Գիշերուան թեթեւ սիւքերը եկան, եկան ու մտան բարտիներուն եւ ուռենիներուն մէջ ու սկսան անոնց դալար տերեւները մեղմօրէն երերցնել, սրսփացնել ու շշուացնել...:

Բամպասի, բաց մանուշակի գոյնով պայծառ երկնակամարը բացուեցաւ ու կեռասենիի կամ երիցուկի հանգոյն ճերմակ ու փունջ - փունջ ծաղիկներ բացուեցան բոց աչուըներով ու կախուեցան դէպի վար: Դիտեցին, նայեցան իրենց անթարթ աչուկներով ծառերու ճիւղերուն բացուածքներէն: Ծար - Աստղն ու Բուլքն ալ եկան ու դիտեցին նոյնպէս տխրօրէն եւ, համբուրեցին ու անցան սահելով դէպ ի Արեւելք...:

Լուսնկան, հազիւ եօթնօրեայ, նահատակ Մարոյի ձեռքի մանգաղին չեղբին հանգոյն, եկաւ ու կանգ առաւ այնտեղ՝ բարտինոցին վերեւ ու խոնարհեցաւ, ցանցառ ու լուսաղեղ կամար կապեց Հարս Մարոյի վրայ:

Լոյսերու, ծաղիկներու մէջ պառկեր՝ անդորր կը քնանար նահատակ հայ հարսը ...

ՆԵՐՍԷՍ ՇԻՆԱԿԵԱՆ

ԱՅՆ ԴԺԲԱԽՏ ՕՐԵՐԷՆ

(ԵՐ. ԱԴԱՄԵԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԸ)

★

Հալէպի մէջ իր մօտիկ ազգականներէն 1ը ճանչցաւ մեր տուած բացատրութիւններէն, իսկական անունը Փիլիպպոս է եղեր: Դէպքեր կան որոնք մարդուն մտքին մէջ կը քանդակուին խոր եւ տպաւորիչ:

1919ին Պ. Ռ. Հերեանին Իզմիր հանդիպեցայ, առաջարկեց որ Եգիպտոսէն վերադարձին իրեն ընկերանամ հայահաւաքման գործին, բայց աւաղ այս պատուական Հայը մեռած էր Եգիպտոսի մէջ:

Նոյն թուականին Պոլիս անցնելով Հայկ Կոշկարեանի հետ, նաեւ անկէ տեղեկութիւն չունիմ: Իզմիրի մէջ պաշտօնէութեան Գոհարիկ Գասպարեանի յանձնուեցաւ, [illegible] մայրիկը: Հրաւիրեց միասին իր վերջին որոշումներուն հետ, այս անման քայլերէն ալ լուր չունինք:

1920էն մինչեւ 1922 Իզմիրի Հայկական կեանքը վերականգնեցաւ: Կազմակերպական մեր բոլոր ուժերը համախմբուած ու համադրած, այս օրերուն Հայրենիքին ձայնը կը խանդավառէր բոլորս, անոր կենսատու յոյսերովը կ'ապրէինք ու կ'աշխատէինք: Աւելորդ է նկարագրել հանգուցեալ ընկեր Յատիսեանի Իզմիր այցին առթիւ ստեղծուած խանդավառութիւնը:

Աւաղ, 1922ին Իզմիրն ալ մոխրացաւ, իբրեւ հետեւանք յունական բանակին պարտութեան: Այդ աղէտին եւ նահանջի ընթացքին մեծ ծառայութիւն մատուցին զօր. Թորգոմ եւ խմբապետ Արամ Կայծակ:

Երկու քաջերն ալ իրենց յանդգնութեամբ հազարաւոր հոգիներ փրկեցին: Իզմիրի Ս. Ստեփաննոս եկեղեցիին մէջ համախմբուած էին քանի մը հազար գաղթականներ եւ քաղաքացիներ: Հոս ալ կարգ մը Հայեր զէնք բռնեցին ամբոխին դէմ: Մուստաֆայէն տասը օր յառաջացին Թուրքերն կեցեր [illegible], վերջ ի վերջոյ դարձեալ խաբուելով Ինճէյեան եղելափոքր խօսքերէն, բացին եկեղեցին դուները եւ ենթարկուեցան անլուր բարբարոսութեանց ...

Ահաւոր էր Իզմիրի գրաւումը, երկու անգամ Տէր Զօրի ճամբան յաւած եմ, սակայն Թուրքը ինքզինքը գերազանցեց Իզմիրի մէջ: Քաղաքը հրդեհի տրուած, քրիստոնեայ ժողովուրդը դէպի Քօրտօն (քարափ) կը խուժէ, անոնց եւ դուրսէն խճողուած բազմահազար գաղթականութիւնը իր ունեցած չունեցած հարստութիւնը ծրարներու վերածած, յոյսը դրած է եւրոպական նաւերուն վրա որ իրենց օգնութեան պիտի հասնին: Նաւահանգիստին մէջ, քիչ մը հեռու Գարաթաշ բռնուած վայրը, քաղաքական Եւրոպայի ծովային եւ քաղաքական անձնաւորութեանց աչքին առջեւ աննկարագրելի խժդժութիւններ, ջարդեր, հրկիզումներ տեղի կ'ունենային: Անոնք Լուսանկարեցին, շարժանկարի ժապաւէններ առին, իրենց դրամատուներու յուշագրութիւններով լուսաւորեցին դահիճին ճամբան որ պակասը լրացնէ: Հազարաւորներ սուրէն հոսեցին, ծով նետուեցան, քրիստոնեայ պետութեանց նաւերուն ապաւինելով, քանի, քանիներ հազիւ պարանի մը փրած դէպի վեր, անդթօրէն վար կը նետուէին:

Իզմիրի գեհենէն, կրակէն, նաւթարանի եւ ծովու անչափելի մաղձ կոտորածով ինչպէս ազատուեցայ — ես ալ չեմ գիտեր, չեմ կրնար նկարագրել: Եւ այժմ ամէնքս ալ, օտարութեան մէջ, կը սպասենք վերահաս արդարութեան:

Ե. ՀԻՍԱՅԵԱՆ

(17 եւ վերջ)

Հ Ր Ա Յ Ր

●

Ապրիլ 26ին լրացաւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան անմահ գործիչ եւ Տարօնի առաջեալ զաւակ Հրայրի նահատակութեան 50-ամեակը։ Այս առթիւ կը յուսամ թէ Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութեան Փարիզի մասնաճիւղը պիտի չմոռնայ հանդէսով մը ոգեկոչել հերոսին յիշատակը ։

Աղբիւրներ չեն պակսիր համառօտակի ներկայացնելու համար ողբացեալ յեղափոխական գործիչին կեանքն ու գործը ։

Այսպէսով թէ տարեցներուն յիշողութիւնը կը թարմանայ, արթնցնելով յեղափոխական եւ պապենական աւանդութիւնները, իսկ երիտասարդներն ալ կարգ մը բաներ կը սորվին ։

80 – 90 թուականներուն հայ ժողովուրդի տառապանքներն ու զրկանքները, ջարդերն ու կոտորածները, աւերներն ու կողոպուտները շատ դէշ ազդած էին Հրայրի վրայ։ Իր ժողովուրդին օգտակար ըլլալու համար ձգեց ծնողքն ու պապենական տունը, եւ բոլորովին նուիրուեցաւ մեր ազատագրական պայքարին ։

Տարիներով Հ. Յ. Դաշնակցութեան մեծ հնոցին մէջ թրծուելէ վերջ, 1900ին դարձաւ երկրի ընդհանուր գործիչ ։

Իր ամբողջ կեանքին մէջ եղաւ բացառապէս գործօն, ժողովրդանուէր, քաջ եւ եռանդուն։ Երբեք հանդիստ կեանք մը չունեցաւ։ Շրջեցաւ քաղաքէ քաղաք, գիւղէ գիւղ, դաշտէ դաշտ եւ լեռնէ լեռ յանուն իր բազմաչարչար եւ տառապեալ ժողովուրդի ազատութեան։

Թրքական արիւնարբու, կառավարութիւնը միշտ պատրուակներ կը փնտռէր խաղաղասէր եւ շինարար հայ ժողովուրդը բնաջնջելու համար ։

Ահա վրայ հասաւ Սասունի երկրորդ ապստամբութեան չարաշուք թուականը (1904)։ Սեմալ գիւղին մօտ եւ անհաւասար կռուի մէջ, զէն ի ձեռին եւ հերոսաբար կ'իյնայ նաեւ Հրայրը ։

Պիտի խնդրէի իմ գաղափարի սիրելի ընկերներ եւ հայրենակիցներ, Մ. Բարխանէն, Լ. Ասատուրեանէն, Գ. Շեխիկեանէն, Լ. Տօնիկեանէն, Ս. Ալէքսանեանէն, Սարգարցիէն եւ ուրիշներէ, որ իրենց [illegible] Հրայրի նահատակութեան 50ամեակին առթիւ ։

Անշուշտ իմ սիրելի ուսուցիչս, «Յառաջ»ն ալ իր այդ օրուան խմբագրականը պիտի նուիրէ անձնուէր յեղափոխականի յիշատակին ։

Փառք անունիդ, պաշտելի Հրայր ։

Վ. ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ

ԱՀԱԲԵԿՈՒՄՆԵՐԸ հետզհետէ յաճախադէպ կը դառնան Մարոքի մէջ։ Նախկին Սուլթանը, որ Մադակասքար աքսորուած է, նամակ մը ուղղելով Ֆրանսական կառավարութեան, յանձն կ'առնէ որեւէ քաղաքական գործունէութիւն չկատարել։ Իր բոլոր ստացուածքները փըրկուած են ։

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ԳՐԱԳԷՏ ՈՒԻԼԵԸՄ Սարոյեան հայերէն ճառ մը խօսելով Պիթլիսցիներու Հայր. Միութեան մասնաճիւղին մէջ, ըսած է «Հպարտ եղէք որ Հայ էք, ինչպէս ես հպարտ եմ հայ ծնողքէ սերած ըլլալուս։ Դուք չէք գիտեր ինչ արժէքներ ունի հայ հոգին։ Ինչ որ ես ունիմ, կը պարտիմ ծնողքիս»։ Գրագէտը ներկայ եղած է նաեւ Հայր. Միութեան ձեռնարկին, եւ հայերէն խօսած է իր ոգուն քով, շեշտելով — «Որքան կը փափաքէի որ թէ ես եւ թէ տղաս լաւ հայերէն կարենայինք խօսիլ։ Ուր որ կը բընակինք ոչ Հայու դպրոց կայ եւ ոչ ալ եկեղեցի։ Թող տղաս մեծնայ իբրեւ անգլիախօս Հայ, Պիթլիսցի Հայ։ Երբ, տարիներ առաջ Հայաստան գացի, այցելեցի էջմիածին։ Զուարթնոցի մօտ ծերունիի մը հարցուցի թէ ո՞ւր է Պիթլիսը, «ես Պիթլիսցի եմ»։ Բարի ծերունին, տխուր նայեցաւ աչքերուս, եւ ձեռնափայտը վերցուց, լեռներէն անդին կէտ մը ցոյց տալով, «գնա, գնա, գնա ու կը հասնիս Պիթլիս»։

ՅՈՒՆԱՀԱՅԵՐՈՒ ինքնութեան թուղթերու վրայ այլեւս «Թրքահպատակ» պիտի չգրուի, այլ առաջուան պէս Նանսէնեան (հպատակութիւնը անորոշ)։ Նմանապէս հրահանգուած է Օտարահպատակներու Գրասենեակէն ցարդ «Թրքահպատակ» արձանագրուածները ջնջել եւ «Նանսէնեան» գրել ։

ՊՈԼՍՈՅ ՊԱՏՐԻԱՐՔԸ անցեալ տարուընէ ի վեր յանձնարարած է բոլոր եկեղեցիներուն զանց ընել Խաւարման գիշերը «Ո՞ւր ես մայր իմ» ողբերգը որ յետնադարեան յօրինուած մըն է եւ անհաշտ քրիստոնէական – փրկագործական գաղափարին։ Կրօն. ժողովը որոշեց իբրեւ առաջնորդ ունենալ միայն տօնացոյցը, այսպէս Աւագ Ուրբաթ երեկոյեան թաղման արարողութեան միջոցին չկազմել թափօր, որ օտարամուտ սովորութիւն է, այլ կատարել միայն նախատօնակ ։

ԱՂԱՋԱՐԻԻ (Իրան) հայ համայնքը նոր կը կազմաւորուի։ Վերջին 5 – 6 տարիներու ընթացքին հոն փոխադրուած են նաւթային ուրիշ շրջաններէ մեծ թիւով Հայեր։ Այսօր այս համայնքը կը հաշուէ 700 հոգի։ Զունին տակաւին ոչ եկեղեցի, ոչ ալ ազգային ուրիշ հաստատութիւններ ։ Դպրոց չկայ, սակայն Ծխական խորհուրդի նախաձեռնութեամբ հաստատած են հայերէնի դասընթացք, որու կը հետեւին 70 մանուկներ ։ Այս դասընթացքին համար ունին մէկ ուսուցչուհի եւ չորս ուսուցիչներ։ Աղաջարի մէջ կը գործեն Հայ Կանանց Եկեղեցասիրաց Միութիւնը եւ Զարմահալ գաւառի Հայ Ուսումնասիրաց Միութեան մասնաճիւղը։ Մշակութային Միութիւն մը հիմնուած է որ արդէն դասախօսութիւններ եւ գրական դատեր կը կազմակերպէ ։

ԽԱՐԹՈՒՄԻ մէջ (Սուտան) երեք թաղամաս կայ, մեծահարուստներու, համեստ դասակարգի եւ աշխատաւորներու։ Հայկ. դպրոցը եւ եկեղեցին կը գտնուին առաջին թաղամասին մէջ։ Հողը նուիրուած է Սուտանի կառավարութեան կողմէ։ Շէնքը արդէն աւարտած է, որուն առաջին յարկը դպրոց, եւ երկրորդ յարկը երեկոյ–տուն պիտի ըլլայ։ Դպրոցը ունի 80 աշակերտ, երեք ուսուցչուհի եւ տնօրէնը, Գ. Բիւզանդ Տիւլկէրեան։ Եկեղեցին, որ աւարտած է, բարերարն է Յակոբ Սէֆէրեան։ Արթումի մէջ չորս հարիւր Հայեր կան։ Բոլորն ալ բարեկեցիկ են, վաճառական։ Երկու ակումբներ կան — մարզական եւ ընկերական ։ Երիտասարդութիւնը հաճոյք կը զգայ մշակութային ձեռնարկներէ ։

Հ. Կ. ԽԱՉԻ թէյասեղանը Գահիրէի մէջ տեղի ունեցած է հովանաւորութեամբ առաջնորդ սրբազանին։ Խօսած են Օր. Նըշիկեան, Օր. Սիսակեան, Գ. Գ. Տիգրան Գապիկեան, Բ. Վարժապետեան, Հրանդ Նասիպեան, Շ. Նարդունի, Տիկին Վ. Խաթանասեան։ Առաջնորդը գեղեցիկ ուղերձով մը շեշտած է Կ. Խաչի գործին կարեւորութիւնը եւ կոչ ըրած է ամէն օժանդակութիւն ցոյց տալ կազդուրման կայանի շինութեան։

ՆԿԱՐՉՈՒՀԻ ՎԱՎԱ ՍԱՐԳԻՍ ցուցահանդէս մը կազմակերպած է Նիւ Եորքի մէջ Մարտ 29ին։ Միջին Արեւելքի մէջ իր ցուցահանդէսներէն ետք Փարիզի մէջ՝ Ֆրանսական կառավարութիւնը իրեն ըրած է «արուեստագէտ նկարիչի» վկայականը։

ԳԱՀԻՐԷԻ Հ.Մ.Ը.Մ.ի «Արարատ»ի քառասնամեակին առթիւ կազմակերպուած մրցումները ապրիլ տասնին եւ 11ին տեղի ունեցան մեծ յաջողութեամբ։ Ներկայ էին հանրապետութեան նախագահին պատուիրակը, Քաղաք. ժողովի ատենապետ Գ. Հրանտ Նասիպեանի, Գ. Գ. Ժան Գալար, Լիւք Անտուէ Մարսէլ, Կ. Փօլատեան, Շ. Նարդունի եւ աւելի քան 2000 մարզասէրներ։ Կը նախագահէր Գ-Ա. Զագրճեան։ Հինգ հարիւր մարզիկ եւ մարզիկուհիներ, արիներ եւ արենոյշներ, արծուիկներ եւ հետաքօտիչներ տողանցք կատարեցին առաջնորդութեամբ զինուորական նուագախումբին։ Անարատ Յղութեան Քոյրերու վարժարանին աշակերտուհիները ներկայացուցին մարզական պատկերներ։ Աթլէթիք մրցումներուն կը մասնակցէին 150 մարզիկներ, սկաուտներ եւ արենոյշներ՝ Աղեքսանդրիայէն) Նիլը Իսթ եւ «Նուպար» խումբը։ Մրցումներուն արդիւնքները գոհացուցիչ էին ։ Ա. Զարմայրեան (Կամք) սկաւառակ նետելու մէջ կոտրեց իր սեփական մրցանիշը, իսկ Օր. Ա. Կարինեան (Հ. Մ. Ը. Մ. «Նուպար») բարձրութիւն ցատկելու մէջ կոտրեց իր սեփական մրցանիշը։ Օրուան լաւագոյն մարզիկը հանդիսացաւ Երուանդ Փարմաքսըզեան։ Արարատի վարչութիւնը արժէքաւոր ժամացոյց մը նուիրեց Գ. Նեզիպլեանի ,որուն ջանքերուն կը պարտին այս յաջողութիւնը, մէկ մէկ բաժակ նուէր ստացան նաեւ բոլոր իրաւարարները, ինչպէս եւ մրցումներուն մասնակցող ակումբները ։

104 ՏԱՐԵԿԱՆ Հայուհի մը, Մայր Մարիամ Մաթէոսեան մեռած է Ֆրէզնոյի մէջ։ Ծնած էր Զանախճի գիւղը (Երեւանի մօտ)։ Ունեցած է 11 զաւակ եւ 17 թոռներ։ 1943ին Օտեսայէն Գերմանիա անցնելէ ետք ԱՆՉԱՅԻ միջոցով գացած էր Ամերիկա իրեններով ։

ՍԻՊԵՐԻՈՅ արդիւնարաններու մասին հրատարակուած տեղեկագրի մը համաձայն, ամէն ազգէ 70·000 գերիներ կը գտնուին Վորքութայի մօտ, 35–40 կայաններու մէջ։ Ուրիշ 230·000 գերիներ տեղափոխուած են Նորիլսք քաղաքին մօտ, իսկ հազարաւորներ ալ՝ Թայշետի շրջանին մէջ։ Տեղեկագիրը կազմած է արեւմտեան Գերմանիոյ ընկերվարական կուսակցութիւնը ։

ՃԱՏՐԱԿԻ ՎԱՐՊԵՏ ՄԸ

★

Ինչպէս գրած էր «Յառաջ», Հարաւ. Ամերիկայէն Փարիզ եկած էր, խորհրդային խումբի մը հետ, ճատրակի մեծ վարպետ մը, Պետրոսեան։

Այս առթիւ տեսակցութիւն մը ունեցայ անոր հետ։

Պետրոսեան, 24 տարեկան, մաքուր հագուած, հայկական դիմագիծով, ազնուական երեւոյթով երիտասարդ մըն է։ Հինգ տարիէ ի վեր տնտեսագիտութեան ուսանող է Մոսկուայի մէջ։ Կը խօսի լաւ հայերէն, վրացերէն եւ ռուսերէն ։

Ճատրակ կը խաղայ մեծ վարպետութեամբ եւ գիտական մեթոդներով։ Վերջին անգամ մրցումի համար Պուէնոս Այրէս գացած էր, ուր իրեն ի պատիւ մեծ ընդունելութիւն մը՝ սարքած էին։ Խաղին վարպետներուն ներկայութեան, երեք ժամ տեւող խաղարկութիւն մը ունեցաւ, մինչ իր մրցակիցը կրկին ժամանակը կը դնէր ։

Հարցուցի թէ չուզե՞ր Եգիպտոս երթալ, ուր կը գտնուի մեծ Սփինքսը, որ 24 մ. բարձրութեամբ քառանկիւն մըն է։ Ունի մարդկային դէմք մը, ցուլի կողեր, առիւծի ճանկեր եւ արծիւի թեւեր։ Մարդկային դէմքը վառարան մտքի, կը նշանակէ թէ նախ քան պայքարի մրցարան մտնելը, պէտք է [illegible] ըլլալ անոր գիտութիւնը, որ կը լուսաւորէ ճամբան։ Ցուլին կողերը կը նշանակեն թէ պէտք է զինուած ըլլալ զօրաւոր կամքով մը, համբերութեամբ եւ յարատեւութեամբ։ Առիւծի ճանկերը կը նշանակեն թէ զօրաւոր ըլլալու համար պէտք է համարձակ ըլլալ եւ աջ ձախ տեղ չինել, յետոյ բարձունքները թռչելու համար պէտք են արծիւի թեւերը։ Ահաւասիկ ճատրակ խաղացողին մէկ պատկերը ։

Այս նկարագրութիւնը խոր ազդեցութիւն ձգեց Պետրոսեանի վրայ ։

ՍՏԵՓԱՆ ԱԶԱՐԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ 1 (67)

ԿԱՆԱՉԵՆՑ ՀԱՐՍԸ

★

ԵՐԿՐՈՐԴ ԳԼՈՒԽ

Նշանուեր էր, բայց՝ յանկրած զայթեր էր, ինքզինքը նետեր էր աշխարհիկ սիրոյ ճամբուն վրայ, փնտռեր էր իր սիրականը, մօտեցեր էր անոր, ու դեռ՝ իր տեսած հրեշտակը նմանցուցեր էր հրեշտակին ....

— Մեղայ Տէր, փրթաւ իր շրթներէն, հարազատ էր Արեգնազի ողջումը ։

Պատարագը կը հասնէր իր խորհրդաւորութեան գագաթնակէտին Արեգնազ՝ իր մեղքը կուլար, անընդհատ ծնրադրելով ու խաչակնքելով։ Խորանէն կը բարձրանար բուրվառին ծուխը եւ ծնծղաներուն ներդաշնակ հնչիւնը, մինչ սարկաւագները «սուրբ, սուրբ» կերգէին ։

— Մեղայ, մեղայ Տէր ։

Անդադար կը կրկնէր Արեգնազ, ջանալով թեթեւցնել, սրտին վրայ ծանրացող մեղքը, ժամը գացեր էր աղօթելու, Աստուծոյ ու Յիսուսին հետ խօսելու, անոնց պաշտպանութիւնն եւ օրհնութիւնը խնդրելու, բայց ահա, հաւատքի անդաստանէն ցատկեր էր մեղքինաւազուաքը ,սիրեր էր իր Տիգրանը, տարուեր էր անոր սիրոյ) քաղցրութենէն, մոռցեր էր կրօնքը ու ինկած էր մեղապարտ կեանքին մէջ ։ Կրօնքն ու Տիգրանը, ո՞րը ընտրէր, վերջինը, վերջինը ու Արեգնազը բռնեց Տիգրանի թեւէն եւ անոր հետ դուրս ելաւ վանքէն։ Դուրսը՝ խաղաղութիւն ու արեւ ։ Վանքին պատերուն տակ՝ հանգչած մեռելներ ու կարկամած շիրիմներ ։

— Արեգնազ, ինչո՞ւ դուրս ելանք, պատարագի ամէնէն խորհրդաւոր տեղը հասած էինք, ինչո՞ւ չվայելէինք հայկական պատարագի կախարդանքը, անոր ներշնչումին ջերմութիւնը, ի՞նչ եղաւ քեզի, ինչո՞ւ նեղուեցար, սի՞րտդ խառնուեցաւ, թէ ոչ գլուխդ ցաւեցաւ ։

— Տիգրան, ոչ մէկը եւ ոչ միւսը, պայքար կար մէջս, Տիգրանին սէրը եւ կրօնքին սէրը մրցումի ելած էին, Տիգրանին սէրը յաղթեց, ես՝ մօտեցայ քեզի, նոյնացայ քեզի, բայց կրօնքը արգիլեց ինծի, գիս քշեց ժամէն դուրս, ես՝ մեղաւոր եմ, մեղքս կը խոստովանիմ, ների ինծի։

— Արեգնազ, տարօրինակ է ըսածդ, բայց՝ ձգենք, լաւ կը ճանչնամ քեզ, գիտեմ որ շատ կը սիրես զիս եւ սէրդ՝ այլանդակ մտածումներու կը տանի քեզ, ագահ եղած է, հաշտուինք իրականութեան, միայն թէ ընդունինք որ՝ մենք կորսնցուցինք կրօնական մեծադոյն արարողութեան մը հաճոյքը, ժամը կրկին մտնելը անվայել եւ ամօթ է մեզի համար, բայց հոս ալ չկենանք, երթանք, Արեգնազ, երթանք մեր վրանը, թող այս անգամ սէրդ յաղթած ըլլայ, բայց ուրիշ անգամ չկրկնուի, լաւ է սիրել զիրար, ու շատ սիրել, բայց մեր սէրը մեզ պէտք չէ որ զրկէ, ընկերային, կրօնական եւ ազգային ապրումներու վայելքներէն, նախանձին ընկերացած սէրը բարիք չի խոստանար ոչ մէկուն ։

— Կ'ընդունիմ, Տիգրան, կը ջանամ նախանձս չլլալ, գիտեմ որ նախանձը տուներ կը փլցնէ, բայց ի՞նչ ընեմ, պատահեցաւ, սէրիս մէջ նախանձ խառնուեցաւ, տանջուեցայ, սրսփացի, քիչ մնացեր էր որ մարէի ։

— Բայց ինչո՞ւ կը նախանձիս, չէ՞ որ մենք նշանուած ենք, խօսք տուած ենք իրարու՝ միասին տուն – տեղ կազմել, նոր բոյն ու նոր կեանք ստեղծել մեզի համար։

— Իսկ քեզ սիրողնե՞րը ։

— Ո՞ր սիրողները ։

— Գայծառը, Ալիսը եւ միւսները ։

— Մոռցիր ամէնքը, անոնք գիտեն որ ես նշանուած եմ քեզի հետ, եթէ չեն գիտեր՝ վաղը պիտի գիտնան, Գայծառն ու Ալիսը Աղթամար ուխտի եկած էին, պիտի վերադառնան գիւղը եւ պիտի պատմեն գիւղացիներուն, որ Կանաչենց Տիգրանը եւ Խաղալենց Արեգնազը նշանուեցան Աղթամարի մէջ, եպիսկոպոսի եւ վարդապետներու, իրենց ծնողներու եւ գիւղացիներու ներկայութեան, գիս գաղտնօրէն սիրողները [illegible] պիտի դան, պահ մը սիրտերնին պիտի ելլէ, քիչ մը արցունք պիտի թափեն, յետոյ, պիտի հաշտուին իրականութեան հետ ։

— Տիգրան, կը կարծե՞ս թէ Գայծառը դիւրութեամբ ձեռնթափ պիտի ըլլայ իր սէրէն..., Ալիսը քեզ պիտի չհետապնդէ՞, կամ մէկալները պիտի չաշխատի՞ն քեզ ձեռքէս խլելու համար ։

— Հա, Արեգնազ, ես խնձոր եմ, ու զիս՝ ձեռքէ ձեռք պիտի խլեն, մանուկի պէս կը մտածես, ինծի համար, քիչ մը վիրաւորական է քու այս կերպ մտածումը, ըսել է թէ՝ վրաս վստահութիւն չունիս, նայիր մատանիիդ վրայ եւ գոհ – [illegible], մի վախնար, ես տեղես չխախտող ժայռ եմ, զիս՝ ոչ մէկը կրնայ խլել քեզմէ ։

Արեգնազը կը սրսփար։ Կը կարմրէր ու կը կապուտնար։

Սէրը՝ ապառաժէն փրթած մեծ գանգլուածի մը նման ինկեր էր Արեգնազի կուրծքին վրայ, կը տաղնապեցնէր զինքը։

Եկեղեցիին պատուհաններէն դուրս կը խուժէր Արեւը։

Գմբէթի ծայրէն, մեծադիր խաչը կը դիտէր ծովը եւ կրօնաբոյր ծուխը խունկին։

Տօնական օրերը կը վերջանային, ուխտաւորները կը փլցնէին իրենց վրանները, գոյքերը կը ժողվէին, հակեր կը կապէին։ Նորէն իրարանցում ու աղմուկ։

(Շար.) ՍՕՍ–ՎԱՆԻ

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆ ԾՐԱԳԻՐ ՄԸ Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԷ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ՎԵՐՋԱՑՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Հնդկաստանի վարչապետը, Նեհրու, ծրագիր մը յօրինած է, Հնդկաչինի պատերազմը վերջացնելու համար: Ահաւասիկ բովանդակութիւնը .—

1. Խաղաղութեան մթնոլորտ մը ստեղծել, կոչ մը ուղղելով շահակից պետութեան, որպէսզի դադրին սպառնալիքները եւ թունոտ ռազմական գործողութեանց թափը:

2. Ժընեւի ժողովին օրակարգին մէջ բացարձակ նախապատուութիւն տալ կրակը դադրեցնելու հարցին քննութեան:

3. Կատարեալ անկախութիւն շնորհել Հնդկաչինի:

4. Անմիջապէս ուղղակի բանակցութիւններ սկսիլ շահակից պետութեանց միջեւ:

5. Թոյլ չտալ որ ուրիշ օտար պետութիւն միջամտէ Հնդկաչինի պատերազմին: Այս առաջադրութեամբ, Խ. Միութիւնը, Մ. Նահանգները, Չինաստան եւ Անգլիա պէտք է հանդիսաւոր պայմանագիր մը կնքեն, յանձն առնելով չմիջամտել Հնդկաչինի պատերազմին:

ԸՄԲՈՍՏՆԵՐԸ ԿԸ ՅՈՒՍԱՆ ՅԱՂԹԵԼ ՏԻԷՆ ՊԻԷՆԻ ՄԷՋ

Վերջին լուրերու համաձայն, ըմբոստները 40.000 զինուոր համախմբած են Տիէն Պիէնի առջեւ, աւելի քան հազար ծանր թնդանօթներով, խորտակելու համար բերդին 11.000 զինուորներուն դիմադրութիւնը: Իրենց հրամանատարը, զօր. Ժիափ, մարտակոչ մը ուղղեց որ կ'ըսէ .

— « Հնչած է յաղթանակի ժամը: Արագ հարուածով մը խորտակենք թշնամին, ցոյց տալով աշխարհի թէ պէտք է հաշուի առնէ Վիէթ Նամի հանրապետութիւնը »:

Բաջարի պահակազօրքը հերոսական յարձակում մը փորձեց առջի օր, ետ առնելու համար հիւսիսային – արեւմտեան կորսուած դիրքերը, բայց չկրցաւ: Հարաւէն ղրկուած օգնական ուժեր կը ջանան մօտենալ պաշարուած բերդին: Պահակազօրքը իր կարելին կը փորձէ, դիմադրութիւնը երկարաձգելու համար: Ըմբոստները անդադար կը ռմբակոծեն բերդին խրամները եւ թաքստոցները, իբրեւ նախապատրաստութիւն վճռական գրոհին: Ֆրանսացի սպայ մը կը պատմէ թէ ըմբոստները անխնայ կը գործածեն իրենց բոլոր հրանօթները: Ռլացուցիչ օրստումները շատ ծանր կ'աղդեն ջիղերու վրայ: Հինգ օրէ ի վեր ըմբոստ բանակին հրամանատարը կը բանեցնէ ամենախոշոր հրանօթները, պայթուցիկներու մահացու տեղատարափ մը թափելով Ֆրանսական պահակազօրքին վրայ: Կ'ըսուի թէ հազիւ երեք օրուան ուտելիք մնացած է բերդին մէջ, ուր կայ միայն մէկ կին, հիւանդապահուհի մը որ չի կրնար դուրս ելլել:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Գերագոյն Խորհուրդին առջեւ ճառ մը խօսեցաւ Ա. փոխ – վարչապետը, Գականովիչ: Ըսաւ թէ այժմ երկու տեսակ պետական դրութիւն կայ աշխարհի մէջ, ընկերվարականը եւ դրամատիրականը եւ թէ ապագան կը պատկանի համայնավար կարգուսարքին որ պիտի շահի յաղթանակը»: Ցեսոյ բացատրեց թէ կառավարութիւնը ամէն ջանք պիտի թափէ, ժողովուրդին բարօրութիւնը ապահովելու եւ համայնավարութիւնը իրականացնելու համար:

ԼԻՈՆԻ տօնավաճառը բացուեցաւ շաբաթ օր: Կը մասնակցին վեց հազար ցուցադրողներ: . Միութեան պատուիրակութեան նախագահն է Հայ մը, Պ. Վիրապեան, որու մասին գովմանալի բաներ կը պատմէ «Փառի Փռէս»: (Ցաջորդով):

ԵԳԻՊՏՈՍԻ յեղափոխական ատեանը վաղը, չորեքշաբթի, պիտի սկսի դատել երկու մեծ լրագրապետներ, իբրեւ թշնամի երկրին ապահովութեան: Գլխաւորն է Մահմուտ Աբուլ Ֆաթ, միլիոնատէր եւ տէր եւ տնօրէնը՝ «Ալ Մըսրի» օրաթերթին, եւ ուրիշ հինգ արաբերէն, անգլերէն եւ Ֆրանսերէն թերթերու: Ամբաստանագիրը կ'ըսէ թէ թշնամական քարոզութիւններ կատարած է արտասահմանի մէջ, ներկայ կառավարութեան դէմ: Եղբայրը, Հիւսէյին, որ «Ալ Մըսրի»ի խմբագրապետն է եւ նախագահը՝ մամուլի յուծեալ ընկերութեան, կ'ամբաստանուի թէ ապօրէն շահեր բրած է պետութեան հետ կնքուած պայմանագրով մը:

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ 39ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Նախաձեռնութեամբ Վասպուրականի Հայր. եւ Երիտ. Միութեանց

Կիրակի, 2 Մայիս, ժամը 15էն 24 — Cercle Militaire (Place St. Augustin)

Վերին հովանաւորութեամբ Տոքթ. BERNARD LAFAY Տնտեսական նախարար

Նախագահութեամբ Զօր. DUFIEUX

Զինուորական շեփորախումբ (Ֆանֆառ)

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ՅԱՅՏԱԳԻՐ — Վարդեվանեանի նուագախումբը

Այժմէն ապահովեցէք ձեր տոմսերը

Հանդէսին օրը տոմս պիտի չգտնէք սրահին առջեւ:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՏՕՆԸ ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի Կրծն. ընկերակցութեան Վարչութիւնը կը հրաւիրէ ժողովուրդը եկեղեցի՝ ազգային մեծ սգատօնին առթիւ: Պատարագ եւ հոգեհանգիստ 1915ի նահատակներու յիշատակին:

Այրի Տիկին Ֆիլոմէն Ալեքսանեան, Պ. Միսաք Մովսէսեան, Պ. Մովսէս Մելքոնեան, Տիկին Անժէլ Կիրակոսեան, Պ. Միսաք Կավարեան, ինչպէս նաեւ Կուսինեան, Ճնտոյեան, Աղապապեան եւ փեփրիկ ընտանիքները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, եղբօր, հօրեղբօրորդւոյն, կնքահօր եւ ազգականին

ՍՏԵՓԱՆ ԱԼԵՔՍԱՆԵԱՆԻ

(Մուշի Նորշէն գիւղացի)

մահը որ տեղի ունեցաւ Ապրիլ 23ին Պիսէթռի հիւանդանոցը:

Թաղումը կը կատարուի Պիսէթռի գերեզմանատունը: Հաւաքուիլ Պիսէթռի հիւանդանոցին առջեւ, այսօր երեքշաբթի ժամը 10ին:

Մասնաւոր մահազդ հանուած չըլլալով կը խնդրուի ներկայս իբր այն նկատել:

Մարտիրոս Ադամեան եւ զաւակները՝ Ժագլին եւ Կարպիս, Ֆիլօր Գարիպեան, Տէր եւ Տիկ. Ար. Մկրեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Վարսենիկ Թօփուզեան եւ զաւակները (Նիւ Եորք), Տէր եւ Տիկին Վռամ Փաշաեան եւ զաւակները (Նիւ Եորք), Այրի Տիկին Զապունեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Վարդան Կակոյեան եւ զաւակները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ մօր, քրոջ, մօրաքրոջ եւ հօրաքրոջ

ՄԱՐԻԱՄ ԱԴԱՄԵԱՆԻ

մահը որ տեղի ունեցաւ 74 տարեկան հասակին, Փիթիէ հիւանդանոցին մէջ, շաբաթ առտու ժամը վեցին:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր, երեքշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, Ալֆորվիլի Հայոց եկեղեցին, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի գիւղին գերեզմանատունը, ամփոփուելով ընտանեկան դամբարանին մէջ:

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Տարօն – Տուրուբերանի Հայր. Միութիւնը (Փարիզ) կ'ողբայ իր ընկերոջ՝ Ստեփան Ալեքսանեանի մահը, եւ ցաւակցութիւն կը յայտնէ Այրի Տիկին Ալեքսանեանի:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սարգիս Մխճեան տասը հազար Ֆր. կը նուիրէ Ֆ. Կ. Խաչի Գոմոնի մասնաճիւղին, ծանր գործողութենէ մը ազատուելուն առթիւ: Մեր խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնենք, կատարեալ առողջութիւն մաղթելով.— Վարչութիւն

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ

Անիէռ Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղը կը տօնէ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ:

Կիրակի, 2 Մայիս, ժամը 15–24, Պուա Քոլոմպի քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ, 2 Ռիւ տ'Էքիէն տ'Օրվ: Կայարանին ճիշդ քովը:

Կը խօսի ընկ. ՆՈՒՊԱՐ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին.— Նոր Սերունդի Անիէռի եւ Իսիի միացեալ երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Կ. ԳԱՑԻՇԵԱՆԻ,

Պանճօ Քաշանի պարախումբը, հայկական եւ կովկասեան պարեր:

Արտասանութիւն, երգ եւ հաճելի անակնկալներ:

Կը ներկայացուի «Վեցուկէս պորտի ժառանգ մնացած սնտուկը», խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտ, մէկ արար:

Եւրոպական պարեր մասնակցութեամբ՝ ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆ նուագախումբի:

Մուտք 200 Ֆրանք:

Կաւ Սէն Լազարէն շոգեկառք՝ իջնել Պուա Քոլոմպ:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՄԵԾ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Հ. Ե. Դ. Սէն Շամոնի եւ Սէնթ Էթիէնի Նոր Սերունդի խումբը կը ներկայացնէ՝ Գ. Իփէկեանի « ԱՐԱՅ ԵՒ ՇԱՄԻՐԱՄ » դիւցազներգութիւն, 3 արար, 3 պատկեր

Բեմադրութեամբ Խ. Ղարիպեանի:

Սէն Շամոնի մէջ այս Շաբաթ, երեկոյեան ժամը 8.30ին, Ժան տ'Արքի սրահին մէջ:

Սէնթ Էթիէն Մայիս 2, Կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին, Սէնթ Էլմոնի սրահին մէջ: Այնուհետեւ Կրընոպլ եւ Վալանս:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԸ

Մեծարանքի օր մը կը կազմակերպէ, ի յիշատակ երկու մեծ մեռելներու

ՄԿՐՏԻՉ ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆԻ եւ ՄԻՔ. ՎԱՐԱՆԴԵԱՆԻ:

23 Մայիս, կիրակի ամբողջ օրը: Առտուն ծաղկեպսակներ պիտի դրուին անոնց դամբաններուն վրայ:

Կէսօրէ վերջ բուն հանդէսը:

Ուրիշներու կարգին, ներկայ պիտի ըլլայ եւ բանախօսէ՝

Պ. ՎԱՀԱՆ ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆ

Մ. Փորթուգալեանի արժանաւոր զաւակը, դատաւոր Էքսի վերաքննիչ Ատեանին:

SALLE IENA, 10 Avenue d'Iéna

21 Մայիս, ուրբաթ ժամը 9ին

ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆ կը ներկայացնէ իր

« ՄԵՐ ԿԵԱՆՔԸ »

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Շաբաթական հաւաքոյթը այս չորեքշաբթի երեկոյ, ժամը 9ին, Քառէ սրճարանին վերնայարկը: Կը խօսի Պ. ՀՐԱՆՏ ՊԱԼՈՒԵԱՆ, նիւթ ունենալով՝ Անիի ճարտարապետութիւնը, ըստ Թորամանեանի պրպտումներուն: (Ցոյց պիտի տրուին բազմաթիւ նկարներ):

Մուտքը ազատ է:

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԵՀԼԻՐԵԱՆԻ

ՎԵՐՅԻՇՈՒՄՆԵՐԸ

Ստացանք եւ տրամադրելի ունինք ԹՂԹԱԿԱԶՄ հատորներ, գին հազար Ֆրանք, թղթատարի ծախսով 1100 Ֆր.:

Սակաւաթիւ հատորներ ստացանք լաթակազմ, գին 1200 Ֆրանք, թղթատարի ծախքով 1300:

Մարսէյլի համար դիմել.— Պ. Ե. ԱՐՁՈՒՄԱՆԵԱՆԻ, 48 ռիւ տը լա Ռէփիւպլիք եւ Ա. Քէօսէեանի,

2, Rue Bernard du Bois.

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Կարմիր Խաչի Օգնութեան Մարմնի, (Փարիզահայ Տիկնանց Միութիւն), կիրակի, 16 Մայիս ժամը 14.30ին, Սորպոնի մեծ ամֆիթատրոնին մէջ, ի նպաստ Ֆեսանվիլէի օդափոխութեան կայանին:

Սիրայօժար մասնակցութեամբ հայ եւ Ֆրանսացի հանրածանօթ արուեստագէտներու:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ԼԻՈՆԻ ԱԶԳ. ՄԻՈՒԹԵՆԷՆ

ՎԻԷՆ.— Ապրիլ 11ին «Անի» թատերախումբը դերասան Ղեւոնդ Հայթանճեանի ղեկավարութեամբ ներկայացուց Վարձք Թատերախաղը, քաղաքապետական թատրոնին մէջ: Այս առթիւ նուէրներ ըրին, ի նպաստ Լիոնի եկեղեցւոյ, Սապունճեան, Զաքարեան, Անտոնեան, Օննիկ Ագրըպեան, Սարգիս Սապունճեան 5000ական Ֆրանք:

Սարգիս Սանճեան, Քէշիշեան, Տիկին Նովէկեան, Թաշճեան (Ռոմանէն) 2000ական Ֆրանք: Ճիկէրճեան, Եղիշէ Չէլէպեան, Այրի Տիկին Արսլանեան, Գալիկեան, Զատիկեան, Տէր եւ Տիկին Տօնապետեան (Տէսին), Տիկին Քէօրօղլուեան, Աւետիս Թոփչեան, Պողոսատրեան, Գարաօղլանեան, Տիկին Տօնիկեան հազարական Ֆրանք:

(Մնացեալը յաջորդով)

ԾԱԽՈՒ Է

ՓԱՐԻԶԻ 18ՐԴ ԹԱՂԱՄԱՍԻՆ ՄԷՋ

Լուսանկարչատուն մը ամէն յարմարութիւններով, առանձին փավիյոնի մը մէջ հինգ ազատ սենեակներով: Կը յարմարի նաեւ ամէն կարգի առեւտուրի, վարձակալութեան նոր պայմանագրով մը:

Դիմել Յառաջի վարչութեան:

ՄԵԿՈՒՄԻ ՊԱՏՃԱՌՈՎ ԾԱԽՈՒ Է ՇԱՏ ՃԱՐՄԱՐ ԳԻՆՈՎ

Խանութ մը ամէն գործի յարմար Բակի մէջ:

Դիմել Կանաչեան,

30, Rue Vignon (Madeleine)

Tél. OPE. 26 - 10

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Թիրոլէն (Աւստրիա) Գր. Քոչարեան կը փնտռէ իր գերութեան ընկերները, Հայկ Թովմասեան եւ Բենիկ Խաչատրեան, երկուքն ալ Ղամարլուի շրջանէն: Հասցէն.— Քոչարեան Գրիգոր,

Kotscharian Grigor
Schwaz in Tirol
Fabrikgasse 27 (Austria)

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Հայ աշկերտ մը քուվերթիւր փլոմպըռիի մէջ աշխատելու: Ներկայանալ ծընողքին հետ: Դիմել Պ. Թաթուլեանի՝

14 Rue Julien La Croix, Paris (20e)

ԵՐԱԺՇՏԱԽԱՌՆ ՏՈՒՄ ՉՈՐՍ ԱՐԱՐՈՎ

ԳՈՐԾ

ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ

ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

ԱՒԵՏԻՍ Գ. ՄԵՍՐՈՊԵԱՆՑ

Առաջին անգամ ըլլալով

Թէաթրը տը լա Կէթէ Լիրիքի մէջ — 17 Մայիս, երկուշաբթի իրիկուն

Square des Arts et Métiers — Métro: Réaumur et Arts et Metiers

Պատւոյ նախագահութեամբ՝ Պ. ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ ՎԱԶԷՍԵԱՆՑԻ

եւ մասնակցութեամբ փարիզահայ, լաւագոյն ուժերու

Այս մեծածախս ներկայացման տոմսերու գիները են 250, 350, 450, 550, 650 750 Ֆրանք

ԾԱՆՕԹ.— Յիշեցէք Ղարաբաղի Մելիքներու գեղեցիկ ներկայացումը, եւ եկէք վերապրելու դարձեալ նոյնքան խնամուած ներկայացում մը:

Տոմսերը ապահովել գրատուններ Պալուեան (43 ռիւ Ռիշէ), Պարսամեան (46 ռիւ Ռիշէ), Գ. Սամուէլ (51 ռիւ Մէօսիէօ լը Փրէնս):

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.
Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. Հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 28 ԱՊՐԻԼ
MERCREDI 28 AVRIL 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7356 30e ANNEE
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2767

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՈՐԲԼՍԶԻ ՃՈՒԽԱՆԱՑ

Քսանըհինգ տարուան ընթացքին, Համազգայինի ընկերութեան ճեմարանը դարձաւ փարոս մը հայկական մշակոյթի: Թէ՛ իբրեւ վարժարան եւ թէ՛ իբրեւ ժամադրավայր:

Իր հիմնադիրները, Լեւոն Շանթ եւ Նիկոլ Աղբալեան, երբ գործի կը ձեռնարկէին, ունէին մէկ հիմնական առաջադրութիւն,— Սերունդ արտադրել: *Սերունդ մը՝ տոկուն պաշարով: Գաղափար՝ հանրային ծառայութեան:*

Գլխատուած ժողովուրդի մը մնացորդը իր արմատէն ալ կտրուելով փոխադրուած էր տարբեր միջավայր մը:

Նոր կեանք մը կը վերակազմուէր օտարութեան մէջ: Դպրոցներու ցանց մը կազմուած էր Լիբանանի ափերուն վրայ, եւ քիչ մը արեւելք, Սուրիոյ մէջ:

Համազգային ճեմարանը կոչուած էր լրացնելու անմիջական պահանջ մը:

Ինչ որ արտադրած է 25 տարուան մէջ, կը կազմէ յաւակնոտ երաշխիքը վաղուան համար:

Զմոռնանք որ այդ 25 տարիները քսանըհինգ տեսակ ելեւէջներ արձանագրեցին, իբրեւ հետեւանք նիւթական մտահոգութեանց:

Հաստատութիւնը չունէր հաստատուն աղբիւրներ՝ իր անմիջական պէտքերը հոգալու համար:

Մեծ գումար մը չէր գոյանար աշակերտներու ամսավճարներէն:

Ամէնէն ապահով եւ տեւական հովանաւորը կը հանդիսանար Ամերիկայի Հ. Օ. Միութիւնը (Կ. Խաչ), իր 3-5000 տոլարի տարեկան նպաստով եւ զանազան վարկերով:

Նիւթական գումար մը կը ճարէին Հայր. Միութիւնները: Իսկ անհատներ ալ սաներ որդեգրելով:

Եւ վերջապէս չօշափելի գումար մը կը կազմէին նուէրները:

Ուրիշներ շատոնց կէս ճամբան մնացած պիտի ըլլային, այս յարափոփոխ կացութեան մէջ:

Պակասը կը լրացնէր ուսուցիչներու զոհողութեան ոգին, սկսելով երկու հիմնադիր-տնօրէններէն:

Հիմա որ ճեմարանը օժտուած է սեփական շէնքով եւ ուրիշ առաւելութիւններով, կը մնայ ապահովել տեւական եւ հաստատուն եկամուտ մը, որպէսզի Համազգայինը եւ հաստատութեան վարիչները միանգամ ընդ միշտ ազատին նիւթական հոգերէն:

Ինչպէս անցեալին, Պոլսոյ եւ ամբողջ Թուրքիոյ մէջ, այսօր ալ բազմաթիւ դպրոցներ եւ ուրիշ հաստատութիւններ կը պահուին ազգային կալուածներու հասոյթներով:

Միշտ ալ գտնուած են բարերարներ, այդպիսի կալուածներ նուիրելու համար: Եւ կամ ժողովուրդը ինք շինած է զանոնք, ժամուն եւ դպրոցին հետ:

«Համազգային»ը կը վայելէ ամէն իրաւունք, պետական օրէնքով: Կրնայ կալուածներ գնել, շինել կամ իբրեւ նուէր ստանալ:

Քսանըհինգամեայ յոբելեանը լաւագոյն պատեհութիւնն է, այդ ուղղութեամբ մտածելու եւ խօսքէն գործի անցնելու համար:

Հաստատութեան կալուած կարելի է ունենալ անհատական նախաձեռնութեամբ կամ ժողովրդային հանգանակութեամբ:

Ամէն պարագայի մէջ, հարկ է գործի ձեռնարկել գիտակցօրէն, որպէսզի ճեմարանը կարենայ յառաջիկայ 25 տարիները բոլորել ոչ միայն տնտեսական ապահովութեամբ, այլեւ յարաճուն զարգացումով:

Ճեմարանը արդէն իսկ հասցուցած է 150 շրջանաւարտներ:

Պատճառ չկայ որ այս թիւը 1500ի չբարձրանայ, տարիներու ընթացքին:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԺԸՆԵՒԻ ԺՈՂՈՎԻՆ ԱՌԱՋԻՆ ԳՈՐԾԵՐԸ

ՄԹՆՈԼՈՐՏԸ ԱՆՈՐՈՇ Է ՏԱԿԱՒԻՆ

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, երկուշաբթի օր տեղի ունեցաւ Ժընեւի խորհրդաժողովին բացումը: Առաջին օրը անցաւ ատենական գործողութիւններով, նախագահութեամբ Սիամի արտաքին գործերու նախարարին՝ իշխան Վանի: Նիստը, որ սկսած էր ժամը 3ին, շատ կարճ տեւեց: Նախապէս համաձայնութիւն գոյացած էր որ ժողովներուն կարգով նախագահեն Սիամի, Անգլիոյ եւ Խ. Միութեան պատուիրակութեանց պետերը: Անգլիոյ արտաքին նախարարը, Պ. Իտըն, որ բարեխօսի դեր կը կատարէր Պերլինի խորհրդաժողովին մէջ, այս անգամ ալ կ'աշխատի միջին ճամբաներ գտնել, որեւէ դժուարութեան առթիւ: Բշ. առտու ժամը 10ին տեսակցութիւն մը ունեցած էր Պ. Մոլոթովի հետ: Ապա խորհրդակցութիւն մը կատարեցին Քորէայի պատերազմին մասնակցող 16 պետութեանց ներկայացուցիչները, եւ համաձայնութիւն գոյացաւ որպէսզի նախագահութիւնը կարգով վարեն Սիամի, Անգլիոյ եւ Խ. Միութեան պատուիրակութեանց պետերը. Ուրեմն դուրս ձգուած կ'ըլլային Մ. Նահանգները եւ կարմիր Չինաստանը: Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Պ. Ֆ. Տըլըս, նախապէս յայտնած էր թէ կ'ուզէ ազատ մնալ, որպէսզի կարենայ լայնօրէն մասնակցիլ վիճաբանութեանց, փոխանակ կաշկանդուելու նախագահական պարտականութիւններով, իսկ Պ. Մոլոթով նախընտրեց չպնդել Չինաստանի թեկնածութեան վրայ:

Ուրեմն, բացումը կատարեց Սիամի արտաքին գործերու նախարարը, իշխան մը որ կրթուած է Ամերիկայի մէջ եւ որ հինգ անուն ունի: Թղթակից մը սրամտօրէն դիտել կու տայ թէ նիստը աւելի կարճ տեւեց քան իր անունին ամբողջական արտասանութիւնը:

Իշխանը բացատրեց թէ խորհրդաժողովին նպատակն է միացեալ եւ անկախ Քորէա մը ստեղծել խաղաղ միջոցներով, ինչ որ մեծապէս պիտի նպաստէ միջազգային յարաբերութեանց բարւոքման: Խօսեցաւ նաեւ Հնդկաչինի մասին: Լեզուի խնդիրը կարգադրուեցաւ առանց մեծ դժուարութեան: Իբրեւ պաշտօնական լեզու ընդունուեցան ֆրանսերէնը, անգլերէնը, ռուսերէնը, չինարէնը եւ քորէերէնը: Բոլոր ճառերը նախ պիտի թարգմանուին այս, յետոյ բոլոր լեզուներով, որպէս զի պատուիրակները կարենան գիտակցօրէն հետեւիլ անցուդարձին:

Նախագահին առաջարկով, ժողովը երէկ իսկ սկսաւ քննել Քորէայի խնդիրը: Կը կարծուի թէ ընդհանուր վիճաբանութիւնները պիտի տեւեն երկու երեք օր:

Թղթակիցները զարմանազան բաներ կը պատմեն գլխաւոր պատուիրակներու յարաբերութեանց մասին: Առաջին օրը Պ. Մոլոթով Իտընի ներկայացուց կարմիր Չինաստանի արտաքին նախարարը, Չու Ըն Լէ եւ երկու պատուիրակները իրարու ձեռք սեղմեցին: Պ. Տըլըս ալ թօթուեց Հիւս. Քորէայի արտաքին նախարարին ձեռքը, չտեսնելու զարնելով Պ. Մոլոթովը: Նոյն գիշերը դինեագան մը սարքուած էր, բայց Մոլոթով մերժեց մասնակցիլ, մինչեւ որ իր չինացի զինակիցները չհրաւիրուէին: Այնպէս որ Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարները առանձին քննեցին Հնդկաչինի խնդիրը, Պ. Պիտոյի վիլլային մէջ: Երէկ Ֆրանսայի արտաքին նախարարը առանձին տեսակցեցաւ Մոլոթովի հետ: Պաշտօնական ժողովներէն դուրս, ամէն օր գաղտնի խորհրդակցութիւններ տեղի կ'ունենան գլխաւոր պատուիրակութեանց միջեւ: Արեւմտեան ներկայացուցիչները կ'աշխատին Մոլոթովի ուշադրութիւնը հրաւիրել Հնդկաչինի կացութեան վրայ, բայց ան խոյս կու տայ վարպետօրէն:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

«ԱՐԱՔՍ»Ի ԲԱՑԱՌԻԿԸ

Բանուկ ճարտարագէտ եւ առեւտրական, Պ. Նուպար Յովհաննէսեան միշտ նորութիւններ կը մտածէ:

Նորութիւն մըն էր իր մանկական-պատանեկան պարբերականը, *Արաքս*, յար եւ նման այն միջազգային հրատարակութեանց որոնք մանուկները եւ պատանիները կը դաստիարակեն ոչ միայն գրուածքով, այլ եւ խօսուն պատկերներով:

Այսպէս, *Արաքս* յաջորդաբար ներկայացուց զանազան դրուագներ Հայոց պատմութենէն,— *Մեծն Տիգրան*, *Արայ եւ Շամիրամ*, *Վարդան Մամիկոնեան*, *Սասունցի Դաւիթ*, եւայլն: Միեւնոյն ատեն տալով հետաքրքրական նիւթեր միջազգային կեանքէ:

Այս անգամ ալ, Ապրիլ 24ի առթիւ, տպած էր ականաւոր եւ համեստ զոհերու նկարները, նոյն մեծութեամբ,— աշխարհական թէ կղերական: Առանց որեւէ խտրութեան:

Պատկերները բաժնած էին երկու ամբողջ էջ, 96 հատ: Տասներկու հատ ալ վերջին էջը, ուրեմն համագումար 108 նկար:

Խմբագրութիւնը այս առթիւ հրատարակած է նաեւ ցանկը այն զոհերուն որոնց լուսանկարները չէ կրցած ճարել:

Շաբաթ գիշերուան սգահանդէսին մէջ, մանուկներ ձրի կը բաժնէին այս բացառիկ թիւը, խոր տպաւորութիւն ձգելով ներկաներուն վրայ:

Նորահասները հայկական կեանքին կապելու փորձ մըն ալ այս, արժանի՝ ջերմ շնորհաւորութեան:

Հառաչանքը եւ շէնդ մեկուսացումը չեն որ պիտի փրկեն նոր սերունդը, այլ հաւատքը եւ աշխատանքը: Ամէն տեղ եւ ամէն ճակատի վրայ:

Եւ յետոյ, պարտաւոր ենք միշտ նորութիւններ մտածել: Մանաւանդ որ կը գտնուինք միջավայրի մը մէջ ուր մարդիկ օրն ի բուն հրապոյրներ կը ստեղծեն, ոչ միայն մանուկները, այլեւ չափահասները որսալու համար:

«*Արաքս*»ը բաւական ճամբայ կտրած է արդէն, հայերէն եւ Հայոց պատմութիւն սորվեցնելով նոյն իսկ տարեցներու:

Ամէն հայկական տունի մէջ դէզերով օտարալեզու հրատարակութիւններ կ'երեւան:

Շատերը այնպիսի բովանդակութիւն ունին որ կառավարութեան ուշադրութիւնը կը գրաւեն, պարբերաբար:

Մենք ոչ կառավարութիւն ունինք, ոչ ալ գրաքննութիւն:

Բայց, ուրիշ մանկական եւ պատանեկան հրատարակութեանց հետ, որոնք լոյս կը տեսնեն ամէն գաղութի մէջ, ահաւասիկ «Արաքս»ը, իբրեւ շանթարգել:

Պիտի մաղթէի որ շաբաթաթերթի վերածուէր անյապաղ, աւելի ճոխացնելով բովանդակութիւնը:

ՎԱՀԷ

ՃՇԴՈՒՄ.— Կը խնդրուի ճշդել թէ Փարիզի եկեղեցւոյ կից. Ընկերակցութեան կիրակի օրուան ժողովին միջադէպը անկարեւոր աղմուկ մըն էր, ինչպէս կը պատահի սովորաբար այդպիսի պարագաներու մէջ: Ժողովը յետաձգուած է ոչ թէ այդ միջադէպին հետեւանքով, այլ ժամանակը լրացած ըլլալով:

× Երէկուան խմբագրականին մէջ «Քառասուն երիտասարդական Միութեանց» նախադասութիւնը կարդալ,— «Քառասուն երիտասարդական, հայրենակցական եւ ուրիշ Միութեանց»:

ՕՐՈՒԱՆ ՄԵԾ ՀՈԳԸ՝ ՀՆԴԿԱՉԻՆ

ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԼՈՆՏՈՆԻ ԵՒ ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԻ ՄԷՋ

Հնդկաչինէն հասած վերջին լուրերը կը հաստատեն թէ Տիէն Պիէնի պահակազօրքը ժամէ ժամ կը սպասէ ըմբոստներու նոր գրոհին: Ֆրանսական եւ ամերիկեան օդանաւերը հարիւրաւոր թոն ծանրութեամբ ռումբեր թափեցին ըմբոստ զօրամասերուն վրայ: Ֆրանսական հրամանատարութեան զեկոյցը կ'ըսէ թէ ամէնէն մեծ օդարշաւն էր այս ռմբակոծութիւնը որուն հետեւանքով հրդեհներ ծագեցան: Միեւնոյն ատեն դիրկընդխառն կռիւներ տեղի կ'ունենային խրամներու մէջ: Ամէնքն ալ կ'ընդունին թէ միայն օդարշաւները կրնան իրական օգնութիւն մը հասցնել պաշարեալ պահակազօրքին, պայմանաւ որ զանգուածային յարձակումներ կատարեն: Հաղորդակցութեանց խզման հետեւանքով չափազանց դժուարացած է ցամաքային զօրքի փոխադրութիւնը:

× Բշ. օր շատ կարեւոր խորհրդակցութիւն մը տեղի ունեցաւ Լոնտոնի մէջ, ուր կը գտնուէր Մ. Նահանգներու միացեալ սպայակոյտին նախագահը, ծովակալ Ռէտֆորտ: Չըրչիլ եւ իր ռազմագէտները ծովակալին հետ քննեցին սա խնդիրը թէ Անգլիա կրնա՞յ օգնական զօրք ղրկել Հնդկաչին, որպէսզի այդ երկիրը չիյնայ համայնավարներու տիրապետութեան տակ:

Ամերիկացի ծովակալը, որ Փարիզ պիտի դառնար մասնակցելու համար Ատլանտեան Ճակատի սպայակոյտներու ժողովին, յանկարծ Ուաշինկթըն կանչուեցաւ նախագահ Այզընհաուըրի կողմէ, որ շատ ծանր կը գտնէ Հնդկաչինի կացութիւնը: Ծովակալը Ուաշինկթըն մեկնեցաւ օդանաւով, եւ մանրամասն տեղեկութիւններ պիտի հաղորդէ Անգլիոյ տրամադրութեանց մասին: Իր մեկնումէն առաջ անգլ. դահլիճը բացառիկ նիստ մը գումարեց, իբրեւ հետեւանք Պ. Իտընի հաղորդած տեղեկութեանց որոնք նոյնպէս ծանր կը ցուցնեն Հնդկաչինի վիճակը:

Ուաշինկթընէն կը հեռագրեն թէ Այզընհաուըր կարեւոր որոշում մը պիտի տայ մօտերս: Նախագահը ճառ մը խօսելով Մ. Նահանգներու առեւտրական սենեակին առջեւ, յայտարարեց թէ «կը գտնուինք մեծ վճիռներու նախօրեակին» եւ թէ Հնդկաչինի պատերազմը ամենամեծ նշանակութիւն ունի Մ. Նահանգներուն համար: Հնդկաչինը խից մըն է որ եթէ պայթի, պիտի ազդէ հարիւրաւոր միլիոն մարդոց ճակատագրին վրայ, գլխաւոր ասիական շրջաններու մէջ: Նախագահը յոյս յայտնեց թէ Ժընեւի խորհրդաժողովը պիտի կրնայ խաղաղ ելք մը գտնել օրուան վէճերուն առջեւ: «Կը յուսանք թէ բոլորն ալ պիտի ըմբռնեն կացութեան տրամաբանական եզրակացութիւնները, որքան ալ բուռն զգացումներ ունենան: Կը սիրենք յուսալ թէ պիտի համկնան որ անօգուտ է պատերազմի կամ սպառնալիքի դիմել, կարգադրելու համար իրենց դժուարութիւնները»:

ՄԱԼԵՆԿՈՎ Կ'ԱԶԴԱՐԱՐԷ

«ԴՐԱՄԱՏԻՐՈՒԹԻՒՆԸ ՊԻՏԻ ԿՈՐԾԱՆԻ, ԵԹԷ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ»

Խ. Միութեան վարչապետը, Մալէնկով, Բշ. օր ճառ մը խօսելով Ազգութեանց Խորհուրդին առջեւ, յայտարարեց.

— «Միջազգային յարաբերութեան կանոնաւորումը նոյնպէս կը թելադրէր փոխել արեւմուտքի խորթ քաղաքականութիւնը Չինաստանի հանդէպ: Ժամանակն է որ հասկնան թէ Արեւելքի մէջ կը կազմուի համերաշխութիւն մը՝ տոգոր-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

Ի՞ՆՉ ԸՆԵՆՔ ՈՒՐԵՄՆ

●

ԽՄԲ. — Գահիրէի մեր պաշտօնակիցը, Յուսաբեր, ճորէն արծարծելով գիրքի տագնապը, հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ այս խորագրով խմբագրական մը մէջ.—

Եղիա Տէմիրճիպաշեան, ըլլալով թերեւս ամէնէն տկարը մեր գրագէտներուն մէջ, մեզմէ եօթանասուն տարի առաջ կը գրէր «Բանաստեղծութիւն եւ բանաստեղծք» խորագրին տակ.

« Իմ դասընկերներէս մին, — որ չէ Թեթէոս Պէրպէրեանն անշուշտ, եւ ոչ Մինաս Չերազ, — օր մը կ'ըսէր ինծ լրջօրէն. «Պիտի վաճառեմ բոլոր գրական ու քերթողական հատորներս, եւ միայն ուսումնական գիրքեր պիտի պահեմ գրադարանիս մէջ»։ Չխոստացայ դասընկերոջս՝ հետեւիլ իր օրինակին։ Վաճառել Աստուածաշունչս, Հոմերոս, Վիրգիլիոս, վաճառել Ալիշանս, Պէշիկթաշլեանս, Դուրեանս։ Բայց այդ բանաստեղծք գիտնոց ի՞նչ վնաս կը հասցնէին մատենադարանիս մէջ, որպէս զի զայնս ի միմեանց անջատէի, որպէս զի զայնս ի վաճառ հանէի։ Բնարատեաց ընկերակցիս խօսքն իմ վրայ նոյն տպաւորութիւնն ըրաւ, զոր պիտի ընէր խօսքն Յուդային, որ գար ըսէր ինծ. «Ես պիտի վաճառեմ Յիսուսը...» («Գրական եւ իմաստասիրական շարժում», 1883, տետր երկրորդ, էջ 32)։

Եղիայի համար, ուրեմն, մեր մատենադարանին գիրքերը վաճառել, մօտաւորապէս կը նշանակէր Յուդայի դեր կատարել, — Յիսուսը վաճառել։

Նրբաղգած Եղիան չէր հանդուրժեր այս սրբապղծութեան։

Իսկ ի՞նչ կ'ընենք մենք հիմա։

Երեսը չենք նայիր ոչ միայն Հոմերին եւ Վիրգիլիոսին, այլ եւ Խորենացիին, Եղիշէին եւ Նարեկացիին, այն սրբազան ժառանգութեան, զոր մեր նախահայրերը կտակած են մեզի։

Տէրը պէտք է ըլլալ այս ժառանգութեան, որուն վրայ քառասուն դարերու կնիքը կայ։

Մեր տուներուն մէջ գեղօրներ ունենալու տեղ, գիրքեր ունենանք։

Անարժան ժառանգորդներ պիտի ըլլանք, եթէ թոյլ տանք, որ փոշին խաւ կապէ մեր սրբազան մատեաններուն վրայ, այն ուխտէն հարստութեան, որուն համար արիւն քրտինք թափած են «մի նշխարով, մի կում ջրով եւ ճգնութեամբ» գիշերն անքուն աշխատող մեր պատմիչները վշտահար եւ մեր գուսանները խանդալից։

Հէյ, Եղիան գրեթէ անօթի մեռաւ, օտար կնոջ մը կարեկից հոգին ունենալով իրեն ապաւէն։ Եւ սակայն վաճառքի չհանեց իր Ալիշանն ու Պէշիկթաշլեանը, իր Հոմերն ու Վիրգիլիոսը։ «Զայնս ի միմեանց չանջատեց»։ Յուդա չեղաւ եւ Յիսուսը չվաճառեց։ Ընդհակառակն, իր գիրքերուն քով մեռաւ, « կատարեալ ներդաշնակութիւն»ը փնտռելով ու գտնելով անոնց մէջ, միայն անոնց մէջ։

Ի՞նչ ուէր եւ ինչ պաշտամունք գիրքին հանդէպ...

Այս սէրով, այս պաշտամունքով, ըսել կ'ուզենք՝ այս զէնքերով մենք վախ չունինք, որ կը պարտուինք։ Առանց այս զէնքերուն՝ պարտուած ենք ընդմիշտ։ Պարտուած ենք ոչ միայն մենք, որ ոչ թնդանօթ ունինք, ոչ ռազմանաւ, ոչ հիւլէական ռումբ, այլ եւ պարտուած են անոնք, որ ունին այդ բոլորը եւ աւելին ալ։

Մեծն Բրիտանիա սիրով կը յօժարէր հրաժարիլ իր կայսրութենէն, բայց երբեք իր Շէյքսփիրէն։

Մենք ենս «յոլով անդամ» վրայ տուինք մեր հողն ու դահը, բայց ամբողջն կառչեցանք մեր դպրութեան եւ «դպիր»ներուն։

Երկար ատեն մեր գիրքերը պահեցին մեզ. հիմա եկած հասած ենք տեղ մը, ուր այլեւս մենք պիտի պահենք մեր գիրքերը։

Այս ճշմարտութիւնը չըմբռնել, կը նշանակէ չըմբռնել վտանգը, որուն առջեւ կեցած ենք ազգովին։

Պէտք է ընդունիլ սակայն դժբախտ իրականութիւնը. — մեր օրերուն գրավաճառութիւնը այլեւս արհեստ մը չէ, առաւել մը չէ։ Չկան հիմա «Թիթապճի Մարգար»ներ, որոնք տունի եւ կալուածներու տէր կ'ըլլային «Աքլոր եղբայր» եւ «Քէօր օղլու» ծախելով։

Գիրքի վաճառումն ալ հետզհետէ անցնելու վրայ է «գաղափարապաշտ» գործերու կարգին։ Գործ մը, ուր ցանել միայն կայ, բայց հնձել չկայ։ Օր մը հաւանաբար գիրք հրատարակելն իսկ հերոսութեան պէս բան մը պիտի համարուի։ Երբ մատուցումը աւելի է, քան խնդրանքը, ամէն հաշուեկշիռ բաց մը կ'ունենայ, եւ հետեւանքը կ'ըլլայ սնանկութիւն։ Մեր հաշուեկշիռը, գիրքերու աշխարհին մէջ, կը փակենք միշտ բացով։ Եւ ապահովաբար պիտի սնանկանանք օր մը, երբ բացը գոցելու հնար չգտնենք։ Կամ չստեղծենք մեկենասներու դաս մը, նման հին Ամիրաներու դասին, որ կեղեցի կը շինէր, բայց չէր մոռնար գիրքն ալ։

Համայն Գաղթաշխարհի մէջ այսօր կ'ապրին աւելի քան մէկ միլիոն Հայեր, ուրեմն շուրջ երկու հարիւր հազար ընտանիք։ Հաշուի չառնենք կէսը, իբրեւ «խորթ» զաւակ. կը մնայ հարիւր հազար։ Հաշուէն դուրս ձգենք նաեւ ատոր կէսը, իբրեւ ձրի գիրք կարդացողներու դասակարգ։ Մեզի կը մնայ միշտ յիսուն հազար։ Եթէ ամէն ընտանիք տարին մէկ գիրք միայն գնէ, ապահոված կ'ըլլանք արդէն յիսուն հազար գիրքի սպառում, այսինքն յիսուն անուն գիրք, իւրաքանչիւրի տպաքանակը հաշուելով հազար։

Արդ, կը սպառի՞ արդեօք յիսուն հազար գիրք բովանդակ Գաղթաշխարհի մէջ։ Ոչ, չենք կարծեր։ Չենք հաւատար։

Ահագին դրամ կը վատնենք բաժակ մը գարեջուր խմելու, կամ տուփ մը գլանիկ ծխելու համար։ Այս ձեւով վատնուած գումարին կէսը, կէսին կէսն իսկ պիտի բաւէր ծաղկուն պահելու համար մեր գրականութիւնը, կուշտ պահելու համար մեր գրողները։

Չենք ուզեր անշուշտ ճգնաւորի, ապաշխարողի վիճակին մէջ դնել մեր հայրենակիցները, բայց կը հարցնենք. — բաժակ մը գարեջուրի, տուփ մը գլանիկի չա՞փ ալ հաճոյք չի պատճառեր հայ գիրքը արդեօք։

Ի՞նչ ընենք ուրեմն հայ գիրքի տագնապը աւելի չխորացնելու, զայն աւելի սուր ու սրընթաց չդարձնելու համար։

Շարժանկարը, ձայնասփիւռը, մասամբ նաեւ օրաթերթը հետզհետէ կը գրաւեն գիրքին տեղը, բայց չեն կատարեր անշուշտ անոր դերը։

Աշխարհի մէջ չկայ գեղեցկութիւն մը, որ կարենայ փոխարինել գիրքի գեղեցկութիւնը։ Աշխարհի մէջ չկայ հաճոյք մը, որ կարենայ տեղը բռնել գիրքով մեզի տրուած հաճոյքին։

Ահա քանի մը թելադրութիւններ՝ փրկելու համար հայ գիրքը իր գերութենէն.

Ա) Հաստատել «Հայ գիրքի օր» մը տարուան մէջ։

Բ) Խօսիլ միշտ հին եւ նոր հայ գիրքերու մասին, ծանօթացնել զանոնք եւ անոնցմով հետաքրքրել «յարգոյ հասարակութիւնը»։

Գ) Քաջալերել հայ գիրքը ոչ թէ իբրեւ ողորմութիւն, այլ իբրեւ ազգային պարտականութիւն։

Դ) Գտնել մեկենասներ արժէքաւոր գործերու հրատարակութեան համար։

Ե) Գիրք նուիրել զանազան առիթներով։

Զ) Մեր վարժարաններուն մէջ տարածել հայ գիրքը։

Է) Կազմակերպել հայ գիրքի ցուցահանդէսներ։

Ի՞նչ կը մտածեն ուրիշներ այս մասին եւ գործնական ի՞նչ թելադրութիւններ ունին։

Կ'ուզէինք գիտնալ։

ՄԱՐՍԻԼԻԱՆ ԻԲՐԵՒ ԶԲՕՍԱՎԱՅՐ

●

Մարսիլիա Ֆրանսայի ամէնէն մեծ նաւահանգիստներէն մէկն է։ Քաղաքը ոչ միայն արդէն դարմանած է պատերազմի իր վէրքերը, այլեւ անդադար կը վերաշինէ նոր շէնքեր, մասնաւորաբար Վիէօ Փոռի թաղամասին քանդուած մասերը, համաձայն որոշ յատակագծի մը։

Մարսիլիան շրջիկներու քաղաքի մը վերածելով, կ'ուզեն վերանորոգել հին աւանդութիւն մը։ Պատերազմէն առաջ ամէն շրջիկ որ Ափրիկէ երթալ կ'ուզէր Վիէօ Փոռ կ'երթար «Պույյապէս» մը ուտելու, կամ այցելելու նկարչագեղ փողոցները։

Այսօր, շնորհիւ օդանաւային փոխադրութեանց զարգացման, մարդիկ քանի մը վայրկեան միայն կանգ կ'առնեն քաղաքին մէջ։

Մարսիլիա շրջիկներու քաղաք մը դառնալու ամէն յարմարութիւն կը ներկայացնէ։ Թէ արեւը եւ թէ ընդունելութիւնը ջերմ են։ Մեծ պանդոկներու վարիչները կը պահեն տակաւին իրենց հանրածանօթ հաճոյակատարութիւնը։ Շրջիկը կրնայ ուտել զաւառական ճաշը. այցելել թանգարանները։ Կան պտոյտի պատմական վայրեր, Իֆի դղեակը, անուշահոտութեանց վայրերը եւն.։

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ քաղաքապետութեան որոշումն է շրջիկներու քաղաքներ դարձնել Մարսիլիան եւ Էքս ան Փրովանսը։

1934ին Քորնիշ — Քասիս ճամբան պիտի աւարտի եւ Մարսիլիան մեկնակէտը պիտի դառնայ Քորնիշ — Քօթ տ'Ազիւրի։

Առանցմէ զատ կարեւոր փառատօներ տեղի պիտի ունենան, Յուլիս 7ին Վիէէնայի համանուագը, Յուլիս 8էն 16, ամէն իրիկուն Ժան Վիլար եւ Թ. Ն. Փ.ի խումբը Հալին մէջ իսկ ուր հին փողոցիկներ կան, պիտի նուագէ «Ռուի Պլազը», «Տօն Ժուան»ը եւն.։

Երեք օր Յուլիս 9ին, 10ին եւ 11ին Ռոնի տօնակատարութիւնը տեղի պիտի ունենայ Ռօտանիէն Ընկերակցութեան կողմէ, որ իր հետ պիտի բերէ Ռոնի եւ Լեմանի ժողովուրդը դէպի Միջերկրական։ Երիտասարդ աղջիկներ Մինթրայլերքան աղբիւրէն ջուր պիտի մատուցանեն։ Ժողովրդական խումբեր Ֆրանսայի հարաւարեւելեան գաւառացի խումբերու ռամկական բարեկամութեան ծառը պիտի տնկեն։

Մարսիլիա հակառակ իր նոր եւ մեծ շինարարութեանց, եւ արդիացման ճիգերուն, կրցած է պահել իր ինքնատիպ դիմագիծը։ «Ֆրանսայի այս Չմիւռնիա», ինչպէս կ'ըսէր Լամարթին Մարսիլիոյ համար, կ'ապրի իր հազարումէկ պզտիկ մանրամասնութեանց մէջ, որոտալցութեամբ եւ փիւնիկեան նրբութեամբ։

Սակայն եթէ կայ լուրջ եւ ծանրակշիռ հարց մը որ կը զբաղեցնէ քաղաքապետութիւնը, այդ ալ մեծ բնակարաններու խնդիրն է։ Անոնք ոչ միայն իրենց գոյնզգոյն ծաւալով կը խճողեն ճամբաները եւ կը խանգարեն երթեւեկը, այլեւ վտանգ կը հանդիսանան փոքր կառքերուն։ Այս բեռնակառքերուն առատութիւնը կը կազմեն արագութիւնը եւ տնտեսական նպաստաւոր պայմանները։

Ֆրանսական երկաթուղիներու ընկերութեան ընդհ. տնօրէնը՝ Լուի Արմանի կ'ուզէ լուծել այս խնդիրը։ Կը մտածէ օգտուիլ երկաթուղիներու ելեկտրական հոսանքէն։ Եթէ յաջողին այդ ծրագրին մէջ այլեւս պէտք պիտի չըլլան փոքր կայարանները։

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ԱՌԹԻՒ

ԴԱՆԻԷԼ ՎՐԴ. ՋԱՏՈՅԵԱՆ

●

Աղթամարի այս ժողովրդնուէր ու լուսամիտ միաբանը մէկն է այն սակաւաթիւ հոգեւորականներէն՝ որոնք իրենց հոգեւոր պարտականութեանց չափ նուիրական համարեցան իրենց տառապող ժողովուրդի ազատագրութիւնը, եւ արիաբար պայքարեցան զայն ձեռք բերելու համար։

Կա՞յ Վասպուրականցի մը՝ որ չճանչնայ զայն, կամ, քիչ շատ ծանօթ չըլլայ անոր հանրային, մանաւանդ յեղափոխական փայլուն գործունէութեան՝ Հ. Յ. Դաշնակցութեան նուիրական դրօշին տակ։

Կա՞յ անոր հանդիպող հանրային — յեղափոխական գործիչ մը, հայդուկ մը, կամաւորական զունդի զինուոր մը՝ որ անմոռաց յիշատակներ պահած չըլլայ։

Ծնած էր Ոչտունեաց գաւառի Փօղանիս գիւղի մէջ՝ 1867ին։

« Բերդի պէկերու զազանութիւնները խռովեցին Դանիէլ վարդապետի հոգին՝ երբ դեռ 10–12 տարեկան պատանի էր», կ'ըսէր իր հոգեւոր եղբայրը, հանգուցեալ Հօրեղբայրս Եղիկ վարդապետ։

« Բերդ » կոչուածը հինաւուրց, բարձրաբերձ ամրոց մըն էր, կանգնած կանաչաւէտ բլրակի մը վրայ, Դանիէլի ծննդավայր գիւղին քով, որ ատենօք եղած էր սեփականութիւնը Ռշտունեաց առաջինի իշխաններէն մէկուն, բայց դարձած այլեւս որջ մը քիւրտ բռնենի պէկերու։

Օսմանեան ռճրապարտ կառավարութեան բռնութիւններէն արդէն արիւնաքամ եղած շրջակայ 5–6 հայկական գիւղերը՝ ստրուկներն էին նաեւ այս բերդի արիւնռուշտ պէկերուն, պարտաւոր մշակելու իրենց բռնագրաւուած ընդարձակ հողերը, կեր ճարելու իրենցմէ յափշտակուած անհամար անասուններուն, կատարելու զանազան տարապարհակ աշխատանքներ։ Վա՜յ այն գիւղին որ կը թերանար այս պարտաւորութեանց մէջ։ Նորանոր յափշտակութիւններ, ծեծ, խոշտանգում եւն.՝ սովորական երեւոյթներ էին։

Խելահաս պատանի Դանիէլ՝ ականատես այս ստրկական վիճակին ու գազանական արարքներուն՝ կ'ազդուի խորապէս, եւ այն օրէն, անոր գգայուն հոգւոյ մէջ բոյն կը դնէ ըմբոստութեան եւ վրէժի կայծը։

Կայծը կրծքին տակ անթեղած՝ ուսումնատենչ Դանիէլը կը մտնէ Աղթամարի ժառանգաւորաց վարժարանը, եւ 1890ին վարդապետ կը ձեռնադրուի Խաչատուր կաթողիկոսի ձեռքով։ Ժամանակ մը վերջ, ընդունակ եւ խոստմնալից հոգեւորական, կը ղրկուի Արմաշի Դպրեվանքը, ուր կը հետեւի հայագիտական եւ կրօնական ուսմունքներուն եւ 1897ին ճամբայ կ'ելլէ դէպի հայրենիք՝ դառնալով Աղթամարի այն օրերու ամէնէն պատրաստուած եկեղեցականը։

Նախորդ ամառը տեղի էին ունեցած ահռելի ջարդն ու կողոպուտը։ Իր ճամբուն վրայ, ամենուրեք աւերակներ, հրկիզուած տաճարներ ու վանքեր։ Ամէն ինչ աւարի տրուած։ Տասնեակ հազարաւորներ խողխողուած վայրագօրէն։ Անպատսպար, կիսամերկ, սովահար բազմութիւններ թափառական դաշտերու ու լեռներու մէջ, ի խնդիր բուռ մը բանջարի՝ իբրեւ միակ սնունդ։ Սոսկալի աւերներ գործող համաճարակներ։ Ամէն կողմ ողբ ու կոծ։

Նոյն ահաւոր պատկերը հայրենի գաւառին մէջ՝ ստեղծուած Բերդի պէկերու առաջնորդութեամբ։ Ջարդարարները յղփացած են Հայու աւարով։ Անասուններու թիւը բազմապատկուած։ Ընդարձակ ամբարները լեփ լեցուն Հայու արդար վաստակով։

Աղթամար կղզիի եւ Արմաշի պաշտպանողական մենութիւնը չեն կրցած ապարտել հայրենասէր վարդապետի հոգին։ Կը խոցուի ան ի տես այս ահռելի սպանդին ու աւերին։ Մարած չէ կայծը։ Կը բանկի յանկարծ եւ կը հրդեհէ իր ամբողջ էութիւնը։ Ու կ'ուխտէ, իր հոգեւոր պարտականութեանց հետ զուգընթաց, նուիրուիլ իր ժողովուրդի ազատագրութեան սրբազան գործին. «Հովիւ քաջ զանձն իւր դնէ ի վերայ ոչխարաց»։

Այդ դժոխային օրերուն, երբ սեւհոգի կղերն ու ջոջ աղաները յաջողած էին յուսահատութեան մատնուած այս դանդուածին մէջ դնել այն թիւր եւ զարշելի համոզումը թէ իր այս եղերական վիճակին միակ պատասխանատուները յեղափոխականներն են։ Երբ հայանուն ստոր մատնիչներ կը վխտային ամենուրեք, եւ յեղափոխական արտայայտութիւն մը հաւասար էր մահուան, աքսորի, նոյնիսկ մահու՝ դիւրին չէր հաւատարիմ մնալ այսպիսի վտանգաւոր ուխտի մը։

Դիւրին չէր մանաւանդ հոգեւորականի մը համար՝ որ գործ ունէր գաւառացի խաւարամիտ ժողովուրդին հետ՝ վարժըլւած տեսնելու կրօնաւորը միայն իր վանքի կամ եկեղեցիի գործով։

Գլխաւոր խոչընդոտ մը նաեւ այն՝ որ յեղափոխական վարդապետը, իբրեւ միաբան Աղթամարի, պարտաւոր էր ենթարկուիլ յեղաժոխութեան երդուեալ հակառակորդ Արսէն վարդապետ Մարգարեանի (գէպրերու աւեն Առաջն. փոխանորդ քրդաքի)։

ՂԱԶԱՐ ՆԵՐԿԱՐԱՐԵԱՆ

(1) (Շար.)

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՆԻՍԻ ԹՆՃՈՒԿԸ

★

ՆԻՍ, 21 Ապրիլ.— Նիսի եւ շրջանի Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ կրօնական ընկերութեան վարչութիւնս ցաւով կը հրապարակէ հետեւեալ իրողութիւնը.—

Նախորդ վարչութիւնը որ հինգ ամիսէ ի վեր կը խառնակէ գաղութը սպառնալիքներով եւ թռուցիկներով, այս անգամ ալ դատ բացած է պատուաւոր անձի մը՝ Գ. Լեւոն Արսլանեանի դէմ, զայն ամբաստանելով իբրեւ գող։ Ամբաստանագիրը ստորագրած են Սաւօ Սվաճեան (անկեալ ատենապետ), Հրաչեայ Տէր Ներսէսեան (անցորդ), Սուրէն Գարախանեան (ոչ մէկ պաշտօն ունէր, անկեալ վարչութեան մէջ), Օննիկ Գանտէզեան (անկեալ վարչութեան գանձապետը), Հայրապետ Ապաճեան (անկեալ վարչութեան քարտուղարը, որ պաշտօնապէս հրաժարականը տուած է իր վարչութեան օրով, 10 Յուլիս 1952ին)։

Անշուշտ դատարանը իր արդար վճիռը պիտի տայ այս անլուր զրպարտութեան առթիւ։

Վարչութիւն

ԽՄԲ.— Այս առթիւ ստացած ենք նամակ մը եւս, ուր «Իրազեկ մը» խիստ բառերով կը ձաղկէ այս գրգռիչ տարրը։ Որակումները ջնջելով, կ'արձանագրենք միայն իրողութիւնները.—

Անկեալ ատենապետը, Սաւօ Սվաճեան, իր շուրջ հաւաքելով քանի մը արբանեակներ, (որդէն ազմկարարներուն թիւը տասնի հազիւ կը հասնի) դատարան դիմած է։

Ո՞վ չի ճանչնար Նիսի Գ. Լեւոն Արսլանեանը, որ 1928էն ի վեր Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ բանկալապետն է, գործակիցը գացող հոգաբարձութեանց։ Իբրեւ եկեղեցւոյ շահերուն հաւատարիմ պահակը, ան 26 տարի անդադար խղճմտօրէն ծառայած է գաղութին, պարկեշտ, պատուական հայը ընտանիքի եւ Թոռան տէր։

1953 Նոյեմբեր 29ի ընդհ. ժողովին՝ որ ընտրեց նոր վարչութիւնը՝ ժողովուրդը կեդրոնացուց իր քուէները Գ. Լեւոն Արսլանեանին վրայ։ 84 ներկաներու մէջ 72 քուէ ստացաւ։ Օրէնքով ինքն էր նորընտիր վարչութեան ատենապետը, բայց համեստ մարդ, «Ջիս ձգեցէք բանկալապետ, մնամ նոյն պաշտօնով» ըսաւ եւ հրաժարեցաւ իր ատենապետի պաշտօնէն։

Ահա այս անձնուէրմարդունդէմ է որՍաւօ Սվաճեան քանի մը արբանեակներու հետ դատ կը բանայ ամբաստանելով զայն իբրեւ գող։

Անկեալ վարչութեան գանձապետն էր Գ. Օննիկ Գանտէզեան՝ որուն քով եղած գումարէն այսօր գաղութը սանթիմ չէ ստացած։ Եթէ Գ. Օննիկ Գանտէզեան իր պաշտօնին եւ պարտականութեանց գիտակից մըն է, չորս տարիէ ի վեր, ինչո՞ւ հրապարակ չելաւ եւ իր ստացած գումարներուն հաշիւը ժողովուրդին չներկայացուց պաշտօնապէս։ Ինչո՞ւ դրամ ու տետրակ ձգեց Սաւոյի ձեռքը, որպէսզի ան իրեն յատուկ եղանակով ամէն ինչ իր թաթին տակ առնելով ի հաշիւ իր անձնականին գործածէր։

Սաւօ Սվաճեան ծանօթ է ամբողջ գաղութին։ Բազմազան մեղքերով։

1953 Մայիս տասնին խորհրդակցական ժողովին, ուր ներկայ էր ինքն ալ՝ մինչեւ 1953 Նոյեմբեր 22, ուրեմն վեցուկէս ամիս անդադար ժողովուրդը սպասեց արդար կարգադրութեան մը, վերջ տալու համար իր մեքենայութեանց։

Այդ ժողովէն ծնունդ առաւ «հաշտարար մարմին» մը որ իրաւունք ունէր միջամտելու եւ Սաւոյի պառակտուած վարչական կազմը նորոգելու։ Այդ հաշտարար մարմինը հինգ ամիս անդադար աշխատեցաւ, ապարդիւն ժողովներ գումարելով։ Սաւօ մնաց անդրդուելի «ոչ մէկը չեմ ճանչնար ուզածս կ'ընեմ», պոռալով։ Հաշտարար մարմնի ժողովներուն ներկայացաւ Գ. Լեւոն Արսլանեան եւ առաջարկեց.—

«Իմ քով գտնուած պատրաստ դրամը սիրով կը յանձնեմ անկողմնակալ յանձնախումբի մը, պայմանաւ որ Սաւօ իր քով կեդրոնացուցած գոյք, դրամ, տետրակ, կնիք, եկեղեցւոյ վերաբերեալ ամէն ինչ յանձնէ նոյնպէս՝ մինչեւ նոր ընտրութիւն»։

Սաւօ ոչ մէկ հաշտարար տրամադրութիւն ունեցաւ։

Վերջապէս «Հաշտարար Մարմինը» տեսաւ թէ անհնար է լեզու գտնել Սաւոյի հետ գաղութը հրաւիրեց ընդհ. ժողովի եւ ընտրութիւն կատարուելով ունեցանք նոր վարչութիւն մը։

Սաւօ մինչեւ այսօր իր քով պահած է դրամ, գոյք, կնիք, հաշուետետր, պաշտօնական թուղթեր, եկեղեցւոյ եւ երիցատան կալուածական թուղթեր եւ ապօրինաբար կը գործածէ թուղթ ու կնիք։

Գ. Լեւոն Արսլանեան նորընտիր վարչութեան յանձնեց իր քով գտնուած գումարը։

Այս դէպքին շնորհիւ 1953 Նոյեմբերէն ի վեր, ահա վեց ամիս, այդ գումարով նորընտիր վարչութիւնը պահեց եկեղեցի եւ քահանայ։ Գ. Լեւոն Արսլանեան եղած է երիցատան հիմնադիրներէն մէկը։ Ինքը՝ որմնադիր, իր ձեռքերով զետեղած է հիմնաքարը։

Սաւօ այդ օրերուն կ'առաջարկէ եկեղեցին իփօթէք դնել երիցատուն շինելու պատրուակով։ Ո՞վ գիտէ ինչ յետին նպատակներով եկեղեցին ծախու կը հանէր։

Գ. Լեւոն Արսլանեան անմիջապէս կը ծառանայ Սաւոյի մութ ծրագրին դէմ եւ թոյլ չի տար որ գործադրէ իր անպատուաբեր խաղը։

Սաւօ ինքն իր գլխուն՝ երիցատան շինութեան համար դրամ հաւաքելու կ'ելլէ արտասահմանէն։ Նամակներ կը գրէ գաղթաններու։ Ո՞ւր է գրած, որո՞ւ է գրած, քանի՞ նամակ է գրած եւ ի՞նչ պատասխան ստացած է։ Ոչ մէկը բան մը գիտէ։ Այս առթիւ կը խնդրուի հրապարակաւ յայտնել, թէ որեւէ գումար ղրկուա՞ծ է Ամերիկայէն կամ ուրիշ վայրերէ, որովհետեւ Գ. Սաւոյէն սանթիմ ստացուած չէ երիցատան շինութեան համար։

Ահա այս մարդն է որ կը փորձէ վարկաբեկել Նիսի գաղութը յաչս կառավարութեան։ Դժբախտաբար բացուած դատին առնչութեամբ պիտի արձանագրուին շատ մը Հայերու անուններ։

Անշուշտ դատարանը իր արդար վճիռը պիտի տայ, երեւան հանելով իսկական գողը։

ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՐԵԱՆԻ ՆՈՐ ՊԱՐԱԽԱՂԸ

★

Ապրիլ 22ին Լենինկրատի պարախաղի Օփերային մէջ տեղի ունեցած է Արամ Խաչատրեանի նոր պարախաղին երաժշտութեան առաջին ունկնդրութիւնը։

Պարախաղը, որ Վոլքովի մէկ գրքէն առնուած է եւ կը բաղկանայ հինգ արարէ, իբրեւ նիւթ ունի «Սպարտակոս»ը եւ պիտի ներկայացուի 1955ի գարնան բազմաթիւ փորձերէ ետք։ Այս առթիւ էլէն Լազարեւ կը գրէ, (դժբախտաբար իբրեւ ռուս ներկայացնելով հայ արուեստագէտը) թէ Խաչատրեան, յիսունի մօտ, աղջըպեղ գանգուր մազերով, հաստ եւ ժպտուն շրթներով, Մոսկուայէն գացած էր այս հաւաքոյթին։

Մէկ դարէ ի վեր պարողներու եւ պարուհիներու փորձերուն յատկացուած այս սրահը փոխուած էր դասախօսութեան սրահի մը։ Հարիւրեակ մը «պարախաղի դերասաններ ամենօրեայ հագուստով կը շաղակրատէին, կը հիւսէին, կը կարէին նախքան ներկայացումը։

Անոնց դէմ կար մեծ դաշնակ մը եւ սեղան մը կարմիր ծածկոցով, նաեւ մեծ հայելի մը։ Վերնատան մէջ դասական պարախաղի Ֆրանսացի հիմնադիր Մարիուս Փըթիփայի կիսանդրին։ Պարադէտ Իգոր Բայսեւ կարդաց եւ մեկնաբանեց պարախաղը, որ կը ներկայացնէ հռչակաւոր ստրուկ գերի Սպարտակոսի ըմբոստութիւնը։ Կոլոսէոնը, սուսերամարտներու պայքարը, գերիներու շուկան, Սաբինացիներու առեւանգումը, պատերազմիկներու ճամբարը եւ հերոսին մահը, որոնց համար անհրաժեշտ է հսկայական բեմադրութիւն մը։

Երկու երաժշտագէտներ կը նուագէին քով քովի նստած, Խաչատրեան էջերը կը դարձնէր եւ մինչեւ իսկ երբեմն ձեռք մը կու տար։

«Սպարտակոս» կարեւոր գործ մըն է, պէսպիսուն եւ գունաւէտ, որ ունի բազմաթիւ բանահիւսական տեսարաններ եւ մասնաւորաբար կ'ոգեկոչէ հապէշական, եգիպտական, հռովմէական, ափրիկեան պարեր որոնք երգահանին համարհիանալի միջոցներ են։

Խաչատրեան չորս տարիէն վերջացուցած է այս պարախաղը, իսկ 6 ամիսը աննաջան, ինչպէս կ'ըսէ ինք։

«Քանի մը ամիս Իտալիա անցուցինք ճանչնալու Հռոմը, Կոլոսէոնը եւ ուրիշ պատմական վայրեր»։ Իր գործին մեծամասը գրած է Ցուզայի մէջ, որ Մոսկուայէն հարիւր քիլոմեթր անդին կը գտնուի։

Ցուզան ընդարձակ բնակարան մըն է վերապահուած այն երաժշտագէտներուն որոնք խաղաղութիւն եւ ներշնչում կը փնտռեն։ Քանի մօտ փոքր վիլլաներ ասդին անդին դարաստանին մէջ, իրարմէ այնքան հեռու, որպէսզի իրարու դաշնակի ձայն չիմանան։

Ճաշարան մը, կեդրոնական տան մը մէջ, կը հիւրասիրէ զանոնք, եթէ առանձին ճաշել կ'ուզեն։

Խաչատրեան եւ Շոսթաքովիչ շատ յաճախ կ'աշխատին վիլլաներուն մէջ։ Շոսթաքովիչ, խորհրդային ամէնէն ականաւոր երգահանը վերջացուց իր 10-րդ համանուագը, որուն առաջին ունկնդրութիւնը, Խ. Միութենէն ետք, տեղի պիտի ունենայ յունիս 10ին Սթրազպուրկի մէջ։

Ունկնդրութենէն ետք Խաչատրեան ներկայացուցած է էլէն Կորտըն Լազարեւը իր կնոջ, որ նոյնպէս երաժշտագէտ է Մակարովա անունով։ Տիկին Խաչատրեան որ կանոնաւոր դէմքով գեղեցիկ թուխիկին մըն է, քաղցր կապոյտ աչքերով, բսած է թէ Օփերայի կտոր մը յօրինած է Զօէ՝ երիտասարդ խորհրդային հերոսուհի մը։

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

«Փօլ Վալեռի ակումբ»ին անձնական թատրոնը (Արթիլ) շահեկան ներկայացումներ կը կազմակերպէ իր կեդրոնին մէջ։

Անցեալ ուրբաթ ուրախութեամբ ողջունեցինք երկու կարճ թատերախաղեր երիտասարդ հեղինակէ մը (Ռոժէ Մառլաք), որոնց մէջ կարեւոր դեր ունէր Օր. Նաթալի Քերեան (Հայկուհի Խրըմչեան)։ Ինչպէս ուրիշ առթիւ ալ յիշած ենք, Օր. Խրըմչեան օժտուած է ճշմարիտ արուեստագէտի մը խառնուածքով։ Նոյն երիկունը երկու շատ տարբեր դերերու մէջ ան կրցաւ հարազատօրէն տալ տիպարները։ Վստահ ենք թէ իր տաղանդը աստիճանաբար զինքը պիտի առաջնորդէ դէպի աւելի լայն շրջանակներ։

ԱՒՍՏՐԱԼԻՈՅ եւ Խ. Միութեան յարաբերութիւնները հետզհետէ կը լարուին։ Աւստրալիա կը մերժէ յանձնել խորհրդային դեսպանատան Գ. քարտուղարը, որ փախած է։ Մոսկուայի աւստրալեան դեսպանատան պաշտօնեաներուն երեք օր պայմանաժամ տրուեցաւ, հեռանալու համար։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (68)

ԿԱՆԱՉԵՆՑ ՀԱՐՍԸ

ԵՐԿՐՈՐԴ ԳԼՈՒԽ

Նաւահանգստի մէջ բազմութիւն ու ժխոր։

Նաւակները շարժման մէջ են, կը լեցուին եւ կը մեկնին։ Դէպի Վան մեկնող առագաստանաւի մէջ մտան Ռէս Սանօն ու իր կինը, Տիգրանն ու Արեգնազը, Շուշիկըն ու Արտաշէսը, նաեւ տիկին Գիւլնարը։

Բզնունեաց ծովուն վրայ՝ մեկնող նաւերը կը նմանէին ճերմակ թիթեռնիկներու։

Տիգրանն ու Արեգնազը նստած էին քով քովի, կը դիտէին երկինքն ու ծովը, փախուստող կղզին եւ նաւահանգիստի մատղաշ ծառերը, կը լսէին իրենց նաւակի կողերուն քսուող ջուրերուն համերգը, որուն մէջ՝ կարծես Աղթամարի սարկաւագներուն մեղեդիները կային եւ ծերուկ եպիսկոպոսին կարդացած Աւետարանին եղանակը ....։

1908 Յունուար 25 Ուրբաթ.—

Այս տարի շատ ձիւն տեղաց։

Վարագայ լեռը դրած է ճերմակ կնգուղ եւ հագած է ճերմակ շուրջառ, միթէ՞ անօրինակ պատարագ մը կը պատրաստուի լերան ցուրտ ամայութեան մէջ ...։

Ուրբաթ Առուէն մինչեւ Նորաշէնկները հովը սահնակ կը խաղայ։ Բարտիները կը մսին, շատ ցուրտ է։

Թափրաք Գալէն՝ նստեր է առասպելական նժոյգը, կուիէն ետ կը դառնայ յաղթական։

Վանի միջնաբերդին վրայ գինարբուք, կայ բարձր բուրգերն ու աշտանակները բաժակաճառ կ'արտասանեն ...։

Յունուար 27 Կիրակի.—

Այգեստանի փողոցներու մէջ եւ տանիքներուն վրայ թանձր ձիւն կայ։ Ագռաւները՝ բարտիներու վրայ թառած, մշուշոտ ու թաց երկինքը կը դիտեն։

Անոնցմէ մէկը կ'ըսէ.

— Կրռ, կրռ, ալ կը բաւէ, ով Տէր, ձիւնը այնքան բարձրացեր է որ՝ Զրբաշխեաններուն կատուն չի կրնար դիմացը անցնիլ ու մտնել Էյնաթեաններուն տունը, ուր իրեն կը սպասէ սիրուհին։

Ձիւներու մէջ եւ ձիւներուն վրայ, մահուան սարսուռին նմանող պաղութիւն մը կայ։

Ձիւնէն՝ մահ կը հոտի։

Երկիրը բռնուեր է տագնապէն ցաւի։

Յունուար 28 Երկուշաբթի.—

Խաչ-փողոցի ուռիները ցուրտէն կը սրսփան։

Տխուր է երկիրը, հողը՝ լալկան, երկինքը եղերամայր՝ արցունք կը թափէ ձիւներու վրան։

Համբօ Աղայի զօրանոցէն՝ ձիաւոր մը ձիւնը կը ճեղքէ։ Ճամբուն վրայ՝ մեռելներ կը պարեն, բոլորն ալ վէրք ունին, կը հայհոյեն ու կը թքնեն, վրէժ ունին ու զայրոյթ ....։

Յունուար 29 Երեքշաբթի.—

Թոխմախենց փողոցին մէջ՝ հիւանդ շուն մը կծկտեր է, կը թնծկայ, իր դժբախտութիւնը կ'աւաղէ։

Ախ, ե՞րբ պիտի գայ գարունը, ե՞րբ արեւը պիտի տաքցնէ երկիրը, ու իր ջերմութիւնը պիտի փռէ իր հոգիին մէջ ու վերանորոգէ իր կեանքը։

Խենթ մը, տեսէք խենթ մը։

Փայտ մը քաշեր է, կը ծեծէ ձիւնը, կը կռուի ցուրտին դէմ, կը հայհոյէ ու կ'անիծէ ամպերը։

— Ես՝ չսիրեցի ձիւնն ու ձմեռը, ես՝ չկանչեցի զանոնք, ինչո՞ւ եկան, թող երթան։

Ջրյորդանի քիթին՝ ագռաւի գլխու մեծութեամբ ձիւնի կտոր մը կայ, կը փրթի, խենթին ծոցը կ'իյնայ, խենթը կը խնդայ բարձրաձայն ....։

×

Ձիւն՝ սիրտերու մէջ։

Եւ ձիւն՝ յոյսերու վրայ։

Դհերցի Դաւոյի դաւաճանութիւնը, սատանայի կերպարանք առած՝ մտեր է Այգեստանն ու քաղաքը, թափանցեր է հայ տուներէն ներս ու սարսափ ցաներ ամէնուն մէջ։

Դաւօն՝ կ'ուրանայ հայրենիքն ու հայութիւնը, կ'ոտնակոխէ ազգին եսը, որ՝ անցաւ պատմութեան մէջէն իբրեւ անմահ ոգի, ժողովուրդը կանչելով յարութեան հրաշքին։

Դաւօն կը մատնէ, կը բացուին զէնքի, փամփուշտի եւ ռումբերու թաքստոցները, կը ձերբակալուին հայ յեղափոխականները, կիներ ու աղջիկներ կը խոշտանգուին։

Գոց են դպրոցները։

Կեդրոնականի սրահին մէջ հաց կը բաշխուի աղքատներուն։

Ցուրտ է։ Երկիւղ ու մեռելութիւն ....։

Ջինուորներ կ'անցնին։ Գայլ են ու բորենի, կարօտ ունին մարդու միսին ու արեան։

Վագր են, ոսկորներու հանդէպ։ Նապաստակ՝ ուժեղին դիմաց։

— Գամ, պամ, ի՞նչ կայ, հարցուց կին մը իր դրան առջեւէն անցնող հայ երիտասարդին։

— Ոչինչ, քոյրիկ, աստուածներ կը կռուին ընդդէմ Թուրք հրէշին։

— Ուրեմն՝ Հայե՞րն են։

— Այո, Հայերը, զէնքի ու ռումբի լեզուով, կը կռուին Թուրքին դէմ, եթէ արիւն տուինք գետերով՝ հիմա, անոր փոխան կը պահանջենք ծովերով։

(Շար.) ՍՕՍ - ՎԱՆԻ

ուած ժողովրդավար խօսքով։ Եթէ յարձակողական ուժերը խելագարութեան մը դիմեն, իրենց յոյսը դնելով հիւլէական ուժին վրայ եւ ուզեն փորձել Խ. Միութեան ուժը, ոչ մէկ տարակոյս թէ նախայարձակը պիտի ջախջախուի միեւնոյն զէնքով եւ թէ այդպիսի արկածախնդրութեան մը հետեւանքը պիտի ըլլայ անխուսափելի կործանումը դրամատիրական կարգուսարքին» (ծափեր)։ Զարկ տալով հանդերձ խաղաղասիրական շինարարութեան, կառավարութիւնը եւ կուսակցութիւնը կ'աշխատին զօրացնել Խ. Միութեան պաշտպանութիւնը։ Խորհրդային ուժերը ունին եւ պիտի շարունակեն ունենալ բոլոր անհրաժեշտ միջոցները, կատարելու համար իրենց պատուաւոր առաքելութիւնը, որ կը ձգտի ապահովել հայրենիքին պաշտպանութիւնը եւ միշտ պատրաստ ըլլալ յաղթականօրէն պատասխանելու այն բոլոր նախայարձակներուն որ կը խորհին գալ խանգարել մեր երկրի ժողովուրդներուն խաղաղ աշխատանքը»։

Շարունակելով իր յարձակումները արեւմտեան պետութեանց եւ մասնաւորապէս Մ. Նահանգներուն դէմ, Գ. Մալենկով ըսաւ թէ «Արեւմուտքի յարձակողական շրջանակները կ'ուզեն գաղթային հարստահարութեան եւ գերութեան շըրջանի մը վերածել Ասիան։ Անոնք կ'ուզեն քանդել արեւելեան ժողովուրդներու ազատագրութեան հզօր շարժումը. կը շարունակեն զինարշաւը, կը փորձեն տարածել Հնդկաչինի պատերազմը, ռազմական նոր խարխուլներ եւ խմբակցութիւններ ստեղծելով։ Արեւմտեան Գերմանիոյ ռազմատենչ հոսանքները վերսկսած են ճլտոռիլ եւ հետզհետէ կը բարձրացնեն իրենց գլուխը, ոչ թէ իբրեւ յարձակողական ուժ, այլ իբրեւ ճշմարիտ սպառնալիք մը Եւրոպայի ապահովութեան համար։ Միեւնոյն ատեն փութաջանօրէն կը պատրաստեն Ճափոնը իբրեւ երկաթեայ թաթպան մը նոր նախայարձակին համար»։

Այս ճառը մեծ զարմանք պատճառեց օտար քաղաքական շրջանակներու մէջ։

ԸՆԴՀ. ԳՈՐԾԱԴՈՒԼ ԱՑՍՕՐ (ԴՇ.)

Այսօրուան գործադուլին առթիւ, որ սարքուած է Աշխատանքի Դաշնակցութեան եւ քրիստոնեայ աշխատաւորներու կողմէ, Ներքին գործերու Նախարարութիւնը բացառիկ միջոցներ ձեռք առած է, որպէսզի երթեւեկը չխանգարուի։ Երկաթուղիները կրճատեալ պիտի բանին, մասնաւորապէս արուարձաններու մէջ։ Օդթատարական սպասարկութիւնն ալ կրնայ խանգարուիլ։ Մեթրօն մեծ մասով պիտի բանի. հանրակառքերը՝ կրճատեալ։ Ելեկտրականութիւնը եւ կազն ալ կրնան պակսիլ։

Տեղական թերթերը դիտել կուտան թէ ծրագրուած շարժումը մեծ խանդավառութիւն չի պատճառեր աշխատաւորներուն

Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը, որուն անդամ են տպագրական բանուորները, որոշած է որ մամուլի աշխատաւորներն ալ 'նէս ժամ դադրեցնեն աշխատանքը, յանուն համերաշխութեան։

ՁԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՅԻՍ 1Ի ԱՒԱՆԴԱԿԱՆ ԹԱՓՕՐԸ արգիլուեցաւ կառավարութեան կողմէ, կանխելու համար հաւանական անկարգութիւններ։ Բայց սենտիքաներու վարիչները կրնան ժողով մը սարքել Վենսէնի անտառին մէջ։

250 ԶՕՐԱՎԱՐՆԵՐ եւ ծովակալներ ժողովի նստած են Եւրոպայի պաշտպանութեան կեդրոնին մէջ, քննելու համար Ատլանտեան կազմակերպութեան վիճակը։

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ Ապրիլ 27ին յարեցաւ Աշխատանքի միջազգային կազմակերպութեան, դառնալով գործօն անդամ։ Անցեալ շաբթու ալ անդամագրուած էր Ազգային մշակութային կազմակերպութեան (Իւնեսքօ)։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Տէր եւ Տիկին Մինաս եւ Շուշան Սամուէլեան, կը ծանուցանեն թէ՝ այս կիրակի հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցին, իրենց եղբօր՝ ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ ԴԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ։ (Յուղարկաւորութիւնը կատարուած է Սէն Շամոնի մէջ)։ Կը հրաւիրուին ազգականները եւ իր յիշատակը յարգողները։

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ 39ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Նախաձեռնութեամբ Վասպուրականի Հայր. եւ Երիտ. Միութեանց

Կիրակի, 2 Մայիս, ժամը 15էն 24 — Cercle Militaire (Place St. Augustin)

Վերին հովանաւորութեամբ Տոքթ. BERNARD LAFAY Տնտեսական նախարար

Նախագահութեամբ Զօր. DUFIEUX

Զինուորական շեփորախումբ (ֆանֆառ)

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ՅԱՅՏԱԳԻՐ — Վարդեվանեանի նուագախումբը

Այժմէն ապահովեցէք ձեր տոմսերը

Հանդէսին օրը տոմս պիտի չգտնէք սրահին առջեւ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք ընկեր Մ. Փափազեանէ (Տէսին) հազար ֆրանք իր խմբագրատուն այցելութեան առթիւ։

ՄԵԾ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Ի նպաստ՝ Լիոնի մէջ կառուցուելիք Հայոց եկեղեցւոյ շինութեան ֆոնտին։

Կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Լիոնի «Վարանդեան» կոմիտէի, հովանաւորութեամբ Լիոնի Ազգ. Միութեան կեդր. վարչութեան։

9 Մայիս, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Թէաթըր Օւլոժի սրահին մէջ, 141 Քուր Լաֆայէթ, Լիոն։

Ղեկավարութեամբ դերասան Գ. Ա. Հացագործեանի կը ներկայացուի Մ. Բիւրատի ՎԱՐԴԱՆԱՆՔ (5 արար եւ 4 պատկեր)։

Խճողումի տեղի չտալու համար կանխաւ ապահովել ձեր տոմսերը, որոնց գինն է՝ Լօժ եւ Ա. կարգ 300, Բ. կարգ 200 եւ Գ. կարգ 150 ֆրանք, որոնք կը գտնուին Ազգային Միութեան, եկեղեցաշէն Տիկնանց եւ Երիտ. Միութեան անդամներուն մօտ։

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Կարմիր Խաչի Օգնութեան Մարմնի, (Փարիզահայ Տիկնանց Միութիւն), կիրակի, 16 Մայիս ժամը 14.30ին, Սորպոնի մեծ ամֆիթատրոնին մէջ, ի նպաստ Ֆեօանվիլիէի օդափոխութեան կայանին։

Սիրայօժար մասնակցութեամբ հայ եւ ֆրանսացի հանրածանօթ արուեստագէտներու։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ԼԻՈՆԻ ԱԶԳ. ՄԻՈՒԹԵՆԷՆ
(Բ. ցանկ վիէնի)

Օգսմուշեան, Յովսէփ վրդ. Լեւոնեան, Պետրոս Սանճեան, Ամէնճեան, Մինասեան, Տիկին Թադէոսեան, Սուրէն Թիպեան, Թէրզի Եաղուպեան, Մանկասարեան, Ֆաթիկեան, Մկրտիչ Տուտումեան, Աւետիսեան, Այրի Տիկին Տուտումեան, Տիկին Կարապետեան, Տիկին Այվազեան, Տիկին Օհանեան, Տիկին Թորոսեան, Տիկին Վարդանեան, Նալլիկեան, Մանաս Ահարոնեան, Բլթոեան 500ական ֆրանք։

Ոմն 600, ոմն 300, Տիկին Օհանեան, Այրի Տիկին Անտոնեան, Ժան Փիէր Թոփալեան հարիւրական ֆրանք։ Նուիրատուութիւնը կը շարունակուի։ Սոյն ներկայացման հասոյթէն 70.000 ֆրանք յանձնուեցաւ եկեղեցաշէնի։ Խորին շնորհակալութիւն։

× Լիոնի եկեղեցաշէն Տիկնանց յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները՝ Գ. Նազար Ուզունեան հազար ֆրանք, փոխան ծաղկեպսակի Տիկին Գարաօղլանեանի յուղարկաւորութեան առթիւ։ Տէսինէն Գ. Կարապետ Զարիֆեան հազար ֆրանք, իր զաւակներուն մկրտութեան առթիւ։ Նէշվիլէն Տիկին Գրիգորեան հազար ֆրանք։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ

Անիէռ Գուա Քոլոմպի մասնաճիւղը կը տօնէ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ։

Կիրակի, 2 Մայիս, ժամը 15–24, Գուա Քոլոմպի քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ, 2 Ռիւ տ'Էքիէն տ'Օրվ։ Կայարանին ճիշդ քովը։

Կը խօսի ընկ. ՆՈՒԳԱՐ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին — Նոր Սերունդի Անիէռի եւ Իսիի միացեալ երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Կ. ԳԱՑԻՇԵԱՆԻ։

Գանեէօ Քաշանի պարախումբը, հայկական եւ կովկասեան պարեր։

Արտասանութիւն, երգ եւ հաճելի անակնկալներ։

Կը ներկայացուի «Վեցուկէս պորտի ժառանգ մնացած սնտուկը», խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտ, մէկ արար։

Եւրոպական պարեր մասնակցութեամբ՝ ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆ նուագախումբի։

Մուտք 200 ֆրանք։

Կառ Սէն Լազարէն շոգեկառք՝ իջնել Գուա Քոլոմպ։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՄԵԾ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Հ. Յ. Դ. Սէն Շամոնի եւ Սէնթ Էթիէնի Նոր Սերունդի խումբը կը ներկայացնէ՝ Դ. Իփէկեանի «ԱՐԱՅ ԵՒ ՇԱՄԻՐԱՄ» դիւցազներգութիւն, 3 արար, 3 պատկեր Բեմադրութեամբ Խ. Ղարիպեանի։

Սէն Շամոնի մէջ այս Շաբաթ, երեկոյեան ժամը 8.30ին, Ժան տ'Արքի սրահին մէջ։

Սէնթ Էթիէն Մայիս 2, Կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին, Սէնթ Էլմոնի սրահին մէջ։ Այնուհետեւ Կրընոպլ եւ Վալանս։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՏՕՆԸ ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի Կրօն. ընկերակցութեան Վարչութիւնը կը հրաւիրէ ժողովուրդը եկեղեցի՝ ազգային մեծ սգատօնին առթիւ։ Պատարագ եւ հոգեհանգիստ 1915ի Նահատակներու յիշատակին։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Շաբաթական հաւաքոյթը այս չորեքշաբթի երեկոյ, ժամը 9ին, Քառէ սրճարանին վերնայարկը։ Կը խօսի Գ. ՀՐԱՆՏ ԲԱԼՈՒԵԱՆ, նիւթ ունենալով՝ Անիի յիշատակարանները եւ հայկ. ճարտարապետութիւնը, ըստ Թորամանեանի պրպտումներուն։ (Ցոյց պիտի տրուին բազմաթիւ նկարներ)։

Մուտքը ազատ է։

SALLE IENA, 10 Avenue d'Iéna

21 Մայիս, ուրբաթ ժամը 9ին

ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆ կը ներկայացնէ իր

« ՄԵՐ ԿԵԱՆՔԸ »

Դ. Տէրվիշեան,
Տիկին Բ. Դաւիթեան,
Օր. Իրմա Պէրպէրեան, Միհրան Մ. Եփրեմեան, Ժագ Սթէֆանօ եւ Օր. Մարի-Թերէզա Գասապեան։

Մուտքի ժողովրդական գիներ։

Տոմսերու կեդրոնատեղի՝

Librairie H. Paloûyan
43, Rue Richer — Tél.: PRO. 25-46.

Օր. ՄԱՐԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ
Գ. ՇԱՐԺ ԱՐԹԻՆԵԱՆ
Ամուսնացած

Ներկայութեամբ Տէր եւ Տիկին Բիւզանդ Թօփալեանի։

Փարիզ, 26 Ապրիլ, 1954

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

★

Հ. Յ. Դ. Ռւս. Միութեան ժողովը այս երեկոյ (չորեքշաբթի), սովորական հաւաքատեղին։

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Լիոնի բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը ճիշդ 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը խիստ պարտաւորիչ։

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԵՀԼԻՐԵԱՆԻ
ՎԵՐՅԻՇՈՒՄՆԵՐԸ

Ստացանք եւ տրամադրելի ունինք ԹՂԹԱԿԱԶՄ հատորներ, գին հազար ֆրանք, թղթատարի ծախսով 1100 ֆր.։

Ստկաւաթիւ հատորներ ստացանք լաթակազմ, գին 1200 ֆրանք, թղթատարի ծախքով 1300։

×

Մարսէյլի համար դիմել.— Գ. Ե. ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆԻ, 48 ռիւ տը լա Ռեփիւպլիք եւ Ա. Քէօսէեանի,
2, Rue Bernard du Bois.

ԾԱԽՈՒ Է
ՓԱՐԻԶԻ 18ՐԴ ԹԱՂԱՄԱՍԻՆ ՄԷՋ

Լուսանկարչատուն մը ամէն յարմարութիւններով, առանձին փավիյոնի մը մէջ հինգ ապառ սենեակներով։ Կը յարմարի նաեւ ամէն կարգի առեւտուրի, վարձակալութեան նոր պայմանագրով մը։

Դիմել Յառաջի վարչութեան։

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.
Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. Հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 29 ԱՊՐԻԼ ★ JEUDI 29 AVRIL 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7357 30e ANNEE | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10Ր ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2768

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

Քանի կը մօտենան երեսփ. ընտրութեանց օրերը, այնքան կը սաստկանայ պայքարը Թուրքիոյ մէջ:

Կատարեալ ճակատամարտի մը բռնուած են երկու գլխաւոր ախոյեանները, Դեմոկրատ եւ Հալք:

Առաջինը 1950 Մայիսի յաղթականն է, որ կը յուսայ աւելի ջախջախիչ յաղթանակ մը շահիլ այս անգամ:

Երկրորդը՝ Մ. Բեմալի ձեռակերտը, կը ջանայ վարկաբեկել հակառակորդը, վերագրաւելու համար կորսուած դիրքերը: Առանց շատ հաւատք ունենալու:

Կայ երրորդ հոսանք մըն ալ, «Միլլէթ», որ անցեալ տարի վարկաբեկուեցաւ, իբրեւ յետադիմական:

Միւս մանր-խմբակցութիւններէն բանուորականը լուծուեցաւ, կասկածելի համարուելով:

Պայքարին կը մասնակցին երկու կողմերուն բոլոր երեւելիները,— սկսելով Հանրապետութեան Նախագահներէն եւ վարչապետներէն:

Այսպէս, «Հալք»ի յառաջապահն է Իսմէթ Ինէօնիւ, որ պտոյտներ կը կատարէ քաղաքէ քաղաք, ամբոխավարական ճառեր խօսելով:

Այս անգամ նոր նիւթ մը եւս գտած է,— Կ'ըսէ թէ Դեմոկրատները ծախեցին երկիրը, օտար դրամագլուխին առջեւ բանալով երկիրը եւ քարիւղի օրէնքը քուէարկելով:

Ինչպէս կը յիշուի, Մ. Քեմալ խիստ կաշկանդումներ հաստատած էր օտար դրամագլուխին դէմ եւ շատ մը ձեռնարկներ ալ ջնջած, ապահովելու համար երկրին տնտեսական անկախութիւնը:

Տարիներու փորձառութիւնը հաստատեց թէ Թուրքիան չի կրնար բարգաւաճիլ, առանց արտաքին աջակցութեան: Եւ Դեմոկրատները հարկադրուեցան տեղի տալ օրուան պահանջներուն առջեւ.

«Հալք»ի մեղադրանքներուն պատասխանը օր օրին կուտայ ներկայ վարչապետը, Ատնան Մենտէրէս, եր կարգին պտոյտներ կատարելով քաղաքէ քաղաք, մինչեւ «արեւելեան նահանգները»:

Իր կարգ մը յայտարարութիւնները ուրոյն պատմական մը կուտան յուզուած հարցերուն, ինչպէս եւ պայքարին սաստկութեան մասին:

Այսպէս, վարչապետը Ապրիլ 19ին ճառ մը խօսելով Երզրումի մէջ, կ'ըսէր.

— «Երբ 1950ին Թուրքիոյ իշխանութիւնը ձեռք առինք, երկիրը գրեթէ առանձին մնացած էր: Այն ատեն Ամերիկայի ընդհ. սպայակոյտի նախագահը կը յայտարարէր թէ կարելի չէ պաշտպանել Թուրքիոյ սահմանները: Երբ իշխանութիւնը մեզի յանձնեցին Խ. Ռուսիա խարիսխ եւ հող կը պահանջէր Թուրքիայէն: Մեր օրով էր որ Սովետները յայտարարեցին.— «Ձեզմէ ոչ հող, ոչ ալ խարիսխ կ'ուզենք: Մեր պահանջները ետ կ'առնենք»:

Անգարայի մէջ, Դեմոկրատներուն ներկայացուցիչը կը հեգնէր.

— «Իսմէթ Ինէօնիւ ինքզինքը Մեսիայի տեղ դրած է եւ հաճոյք կը զգայ կացինահարելով մեր տնտեսական վերականգնումը: Կ'ուզէ միակ հայրենասէրը երեւալ 22 միլիոնի մէջ»:

Իսկ Հանրօգուտ շինութեանց նախարարը գիտել կուտար.

— «Անոնք կ'ըսեն թէ փողոցը չենք գտած այս հայրենիքը: Սակայն կը վարուին այնպէս մը որ կարծես փողոցը գտած ըլլային: Շուարած են, ողորմելի վիճակ մը ունին: Թող գիտնան որ Հալք կուսակցութեան վախճանը եկած է»:

Բոլոր երեւոյթները ցոյց կուտան թէ Հալքը չի կրնար իշխանութիւնը գրաւել առանց արիւնահեղութեան:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԱԽԱՐԱՐԱԿԱՆ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ՏԵՍՉՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՎԵՐԱԿԱԶՄՈՒԻ

Խ. Միութեան Գերագոյն Խորհուրդը Ապրիլ 27ին վերակազմեց կառավարութիւնը, վարչապետութեան պաշտօնին մէջ պահելով Գ. Մալենկովը: Այս առթիւ, վարչապետը յայտնեց թէ կարգ մը կարեւոր փոփոխութիւններ կատարուած են: Իր յայտարարութեան համաձայն, Ներքին նախարարութիւնը բաժնուած է երկու մասի, ինչպէս էր Սթալինի օրով: Այսպէս, Պետական Ապահովութեան տեսչութիւն մը հաստատուած է նախագահութեամբ Գ. Ա. Սերովի, որ նախապէս Ներքին գործերու նախարարին օգնականն էր:

Երկրորդ, երեք կարեւոր նախարարներ, Միխայիլ Պերվուխին, Իւան Թեւոսեան (Հայ) եւ Ալեքսի Կոսիկին իրենց պաշտօններէն արձակուելով, նշանակուած են փոխ-վարչապետ:

Ապահովութեան տեսչութիւն մը հաստատելով, Ներքին գործերու նախարարութիւնը նորէն կը բաժնուի երկու անջատ վարչութեանց: Սթալինի օրով, ընդպէս կ'ենթադրուէր թէ Ներքին նախարարութիւնը կը վարէր բանի աշխատանքի կայանները եւ քաղաքապահ զօրքը, իսկ պետական ապահովութեան նախարարութիւնը՝ լրտեսական գործերը: Սթալինի մահէն ետք Բերիա ձուլած էր երկու նախարարութիւնները: Անցեալ տարի, երբ այս արիւնարբու բռնենին գնդակահարուեցաւ, իրեն յաջորդեց Սերգէյ Կրուգլով, իբրեւ նախարար ներքին գործերու եւ ապահովութեան տեսչութեան: Կրուգլով կը պահէ իր պաշտօնը նոր կառավարութեան մէջ, բայց շատ բան կորսնցուցած է իր պաշտօնին իրաւասութիւններէն եւ կարեւորութենէն, իբրեւ հետեւանք երկու նախարարութեանց անջատման:

Իրազեկներու կարծիքով, այս նոր կարգադրութիւնը կ'ապացուցանէ թէ նորէն պիտի խստանայ վարչական կարգուսարքը, եւ անհատ նախարարները պիտի չունենան լայն իրաւասութիւններ, ինչպէս կը նախատեսուէր: Ուրիշ խօսքով, կը վերահաստատուի պետական իշխանութեան կեդրոնացումը:

Միւս փոփոխութիւններն են.— Ելեկտրական ուժի նախարար նշանակուած է Պաւլենկօ, իսկ ելեկտրական ճարտարագործութեան՝ ուրիշ անծանօթ մը, Ֆետոնենկօ: Ցարդ այս երկու ճիւղերուն նախարարն էր Պերվուխին, որ այժմ փոխ-վարչապետ նշանակուած է:

Փոխադրութեանց մեքենաշինութեան նախարար նշանակուած է ուրիշ նոր դէմք մը, Ստեփանով, իսկ ծանր մեքենաշինութեան նախարար՝ Քազաքով: Ցարդ այս երկու ճիւղերուն նախարարն էր Նոզեկով, որ այսուհետեւ պիտի վարէ մետաղագործական եւ քիմիական շինութեանց նախարարութիւնը: Ճամբաներու շինութեան նախարարութիւն մը եւս հաստատուած է, գլխաւորութեամբ Մովոլեզովի:

Միւս նախարարները կը պահեն իրենց պաշտօնները,— Մոլոթով՝ արտաքին, մարեշալ Բուլկանին՝ ազգ. պաշտպանութեան, Միկոյեան՝ ներքին առեւտուրի, որոնք միեւնոյն ատեն փոխ-վարչապետներ են: Ա. փոխ-վարչապետ կը մնայ Քականովիչ, հանրապետութեան նախագահ՝ մարեշալ Վորոշիլով:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ պարախումբ մը ճամբայ ելած է դէպի Փարիզ, շարք մը ներկայացումներ տալու համար:

ԹՈՒՐՔԻԱ «բարեկամաբար» թելադրած է Յունաստանի որ Ազգաժողովին չներկայացնէ Կիպրոսի խնդիրը:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՍՏԵՓԱՆ ԱԼԵՔՍԱՆԵԱՆ

Գրեթէ ամէն օր խմբագրատունն էր, 1932էն մինչեւ 1953, երբ Տէր Յակոբեան տպարանը կը գտնուէինք:

Շուքի պէս կ'երեւար: Բան մը կ'ըսէր եւ կ'երթար: Կէս օրէն վերջ, կը սպասէր տպագրական մեքենային գլուխը, առաջին թերթը առնելու համար:

Ցանալս ինք անձամբ կը բերէր օրինակ մըն ալ խմբագրին համար: Միշտ հանոյակատար, քիչ մը կը սպասէր, որեւէ ծառայութիւն կատարելու համար: Յետոյ կը հեռանար անշշուկ:

Տարօնցիներու խօսնակն էր: Ոչ միայն ողջերուն, այլեւ մեռելներուն:

Եթէ սովորական ժամերէն դուրս երեւար, ձեռքն ալ թուղթ մը, կ'իմանայինք թէ Մշեցի մը մեռած է:

Գուրգուրանքով կը խօսէր՝ ամէնուն մասին, ուր որ ալ մեռած ըլլային,— Փարիզ, Մարսէյլ կամ Պոլիս:

Կենսագրական տողերուն կը խառնէր հոգեշունչ երգեր ալ, մանաւանդ եթէ մեռնողը որոշ մասնակցութիւն ունեցած էր յեղափոխական-ազատագրական պայքարին մէջ:

Ծանօթ էր շատ մը անցքերու, սկսելով իր գիւղէն՝ Նորշէն:

Գոց գիտէր Տարօն աշխարհին բոլոր հերոսներուն, ինչպէս եւ գոյնզգոյն ծաղիկներուն անունները:

Որո՞ւ միտքէն կ'անցնէր թէ առտու մը ինքն ալ պիտի չուէր, վիրաբուժական դանակի մը տակ…

Հիւանդանոց ինկած օրը, երկտող մը գրած էր, խնդրելով որ ծանուցանենք, որպէսզի հայրենակիցները գիտնան:

Եւ հառաչանք մը,— «Ստամոքսս կը վառի»:

Կ'ըսէին թէ յաջող անցած է առաջին գործողութիւնը: Իսկ երկրորդէն ետք՝ բարեկամ մը կը գուժէր մահը:

Երբեմն կը հարցնէինք թէ ո՛վ պիտի շարունակէ Տարօնցիներու մահագրութիւնը, եթէ դժբախտութիւն մը պատահի իրեն:

Աւաղ, ինքն ալ գնաց, եւ ինծի կ'իյնայ այս քանի մը տողը նուիրել իր յիշատակին:

Հողը թեթեւ, սիրելի Ստեփան:

Ո՞ւր գտնեմ տարօնաբոյր ծաղիկներ, իբրեւ անթառամ ծաղկեփունջ…

ՎԱՀԷ

Ա. ՄԻԿՈՅԵԱՆ Կ'ԱԶԴԱՐԱՐԷ

Մալենկովէն վերջ, Ա. Միկոյեան եւս ազդարարութիւն մը ուղղեց Ապրիլ 27ին, ինչպէս կը հաղորդէր Մոսկուայի անթենը:

Հայազգի նախարարը ճառ մը խօսելով Գերագոյն Խորհուրդին առջեւ, յայտարարեց թէ որոշած են երկիրը պաշտպանել «իրենց բոլոր ուժերով եւ միջոցներով»: Եւ աւելցուց.— «Հետեւաբար, վերջին դրութեամբ զէնքերը, հիւլէական եւ ջրածին ռումբերը որոնք մնայուն գործիք մըն են նախայարձակներուն ձեռքերուն մէջ, պատերազմ մը պայթեցնելու համար, մեր ձեռքերուն մէջ գործիքներ են որոնց կրնանք ապաւինիլ պաշտպանելու համար խաղաղութիւնը: Մենք այդ զէնքերով պիտի պատասխանենք եթէ ուզեն կռուիլ»:

Մոսկուայի անթենը կ'ըսէ թէ Գերագոյն Խորհուրդը երկարօրէն ծափահարեց այս յայտարարութիւնը: Գ. Միկոյեան բացատրեց թէ «Խ. Միութիւնը ոչ ոքի կը սպառնայ, ինչպէս գիտեն մեր թշնամիները: Ամերիկացի պոլիտիկոնները եւ մենատէրները ուղղակի շահագրգռուած են զինարշաւով, համաշխարհային շուկաներու վերաբաշխումով եւ ամէն տեսակ նոր նուաճումներով»:

Ներքին կացութեան մասին խօսած ատեն, Գ. Միկոյեան մատնանշեց «սոսկալի թերակատարումներ» առեւտրական կազմակերպութեանց մէջ:

ԺԸՆԵՒԻ ԽՈՐՀՐԴԱԺՈՂՈՎԸ

ԴԵՌ ԳՈՐԾԻ ՉԵՆ ՁԵՌՆԱՐԿԱԾ

Ժընեւի խորհրդաժողովին երկրորդ օրն ալ անցաւ նախապատրաստական աշխատանքներով: Նոյն օրը Գ. Պիտօ մէկ ժամուան տեսակցութիւն մը ունեցաւ Գ. Մոլոթովի հետ, ճշդելու համար Հնդկաչինի հարցին քննութեան թուականը: Երէկ ալ պիտի տեսնէր, վերջնական համաձայնութեան մը յանգելու համար: Տակաւին ճշդուած չէ թէ ո՛ր երկիրները պիտի մասնակցին Հնդկաչինի հարցին քննութեան: Կը նախատեսուին ինը կամ տասնըմէկ պետութիւններ: Եթէ ինը ընդունուի, մասնակցողները պիտի ըլլան Մ. Նահանգները, Անգլիա, Ֆրանսա, Խ. Միութիւնը, կարմիր Չինաստանը, Հնդկաչինի երեք ընկերակից պետութիւնները եւ համայնավար ճակատը (Հօ Շի Մին): Իսկ եթէ տասնըմէկ երկիրներ մասնակցին, այն ատեն պիտի հրաւիրուին նաեւ Թիլանտ եւ Սիամը, իբրեւ սահմանակից:

Առաջարկողներ կան որ մասնակցին նաեւ Հնդկաստանը, Աւստրալիան եւ Ինդոնեզիան: Ֆրանսա չուզեր Հնդկաստանի մասնակցութիւնը, իսկ Մ. Նահանգները գիտել կուտան թէ եթէ ամէնքն ալ պիտի մասնակցին, պէտք է հրաւիրել նաեւ Ֆորմոզան եւ Հարաւ. Քորէան:

Վերջին լուրերու համաձայն, Ֆրանսա հաւանած է որ ժողովին մասնակցին նաեւ Հօ Շի Մինի ներկայացուցիչները, պայմանաւ որ Հնդկաստան չհրաւիրուի:

Գ. Մոլոթով Պիտոյի հետ տեսակցելէ ետք խօսակցութիւն մը ունեցաւ Գ. Տըլըսի հետ, խորհրդակցելով կարգ մը հարցերու մասին: Այդ առթիւ յանձնեց իր կառավարութեան պատասխանը՝ Մարտ 19ի ամերիկեան ծանուցագրին որ առաջարկներ կը ներկայացնէր հիւլէական ուժի օգտագործման մասին: Կ'ըսուի թէ Մոլոթովի պատասխանը չինարար է:

Միջանկեալ կը քննուի նաեւ Քորէայի խնդիրը, որ օրակարգի գլխաւոր նիւթն է:

ԱՆԳԼԻԱ ՉՈՒԶԵՐ ՄԻՋԱՄՏԵԼ

Անգլիոյ երեսփ. ժողովին Գշ. օրուան նիստին մէջ, Գ. Չըրչիլ բացայայտօրէն հասկցուց թէ կառավարութիւնը մերժած է քաղաքական եւ զինուորական նոր յանձնառութիւններ ստանձնել, առանց գիտնալու Ժընեւի ժողովին արդիւնքը: Լոնտոն սերտ յարաբերութեան մէջ է բրիտանական հասարակապետութեան բոլոր երկիրներուն հետ, եւ ուշադրութեամբ կը հետեւի դէպքերու ընթացքին: Ի պատասխան հարցումի մը, Չըրչիլ յայտարարեց թէ Իտըն պիտի ջանայ կրակը դադրեցնելու ձեւ մը գտնել Հնդկաչինի համար: Յետոյ ըսաւ թէ պիտի օգնէ Գ. Պիտոյի, որպէսզի կարելի ըլլայ այլուր փոխադրել Տիէն Պիէնի վիրաւորները:

ՕԳՆԱԿԱՆ ՈՒԺԵՐ ՀԱՍԱՆ

Հնդկաչինի հրամանատարութիւնը կը հաւաստէ թէ ըմբոստները կը շարունակեն ռմբակոծել Տիէն Պիէնի բերդը: Միւս կողմէ տեղատարափ անձրեւները եւ փոթորիկները աւելի կը ծանրացնեն պաշարեալներուն կացութիւնը: Հակառակ այս բոլոր դժուարութեանց, կարելի եղաւ ռազմանիւթ եւ պաշար հասցնել անկարգելներով: Պահակազօրքը յաջողեցաւ յարձակում մը կատարել դէպի դուրս: Օդանաւերը կը շարունակեն ռմբակոծել ըմբոստներուն դիրքերը: Բշ. օրէն ի վեր կը սպասուի ընդհ. յարձակողական մը: Կը կարծուի թէ Ֆրանսական օդաչուները շատ ծանր վնասներ պատճառած են, սարսելով ըմբոստներուն թիկունքը:

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՏՕՆԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Ինչպէս հաղորդած էինք, այս տարի եւս Հայաջինջ Սարսափներուն սգահանդէսը տօնուեցաւ ճիշդ իր թուականին, 24 Ապրիլ, Շաբաթ գիշեր Ն. Թաղամասի քաղաքապետարանի մեծ սրահին մէջ, որ ժամանակէն առաջ լեցուած էր Փարիզէն եւ արուարձաններէն եկած հայրենակիցներով։ Ալֆորվիլի եւ Իսիի Հայերը մասնաւոր օթօքարեր վարձած էին, մասնակցելու համար այս մեծ սգատօնին։

Սրահին նստարաններն ու վերնատուները նեղ կուգային եւ ժողովուրդին կարեւոր մաս մը ստիպուեցաւ նրբանցքներուն մէջ կենալ։

Բեմին վրայ, բանախօսներու յատկացուած սեղանը ծածկուած էր սուգի խորհրդանիշ սեւ շղարշով մը։ Ոչ մէկ պատկեր, ոչ մէկ վերատառութիւն։ Երկիւղած լռութիւն մը կը տիրէր սրահին մէջ։ Բեմին առջեւ տեղ գրաւած էր զինուորական մեծ նուագախումբ մը։

Պաշտօնական մարմիններու յատկացուած տեղերը հետզհետէ եկան գրաւել Փարիզի հայ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութեան դրեթէ բոլոր անդամները, Պ.Պ. Գալըքճեան, Թօփաքեան, Նալպանտեան, Բամպուքճեան եւն., Հայ Հռովմէականներու ժողովրդապետը Յովսէփ վրդ. Քաֆթանճեան եւ Հոգաբարձութեան անդամ Պ. Օ. Հէքիմեան, Հայ Աւետարանականներու հովիւը՝ պատուելի Սիւլեան, Հ.Բ.Ը. Միութեան վարիչ-քարտուղարը Պ. Օ. Թագէոսեան, Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդն ու Ուս. Միութիւնը իրենց ամբողջական կազմով, Կապոյտ Խաչի եւ ՁՕՄի անդամները, Ֆրանսական Բանակի Նախկին Կամաւորներու եւ Սպայից Միութիւնը, Սեբաստիոյ, Ուրֆայի եւ Վասպուրականի Հայր. Միութիւնները եւն.։

Հայ Արիներու եւ Արենոյշներու երկու խումբերը սեւ շղարշով ծածկուած իրենց դրօշակներով պատուի կեցած էին բեմին վրայ։

Որոշեալ ժամուն իրենց տեղերը գրաւեցին սգահանդէսին կազմակերպիչ Միութիւններու ներկայացուցիչ բանախօսները եւ հանդէսը սկսաւ զինուորական նուագախումբի Շօփէնի մահերգով որ յոտնկայս լսուեցաւ յուզիչ խորհրդաւորութեամբ։

Բացումը կատարեց Օրուան Նախագահը, Պ. Ա. Ջօպանեան։

« Սիրելի հայրենակիցներ, այս տօնը որ մեզի բոլորս հոս հաւաքած է, ամէնէն սրտաշարժն է մեր տօներուն։ Մէկ միլիոնէ աւելի մեր քոյրերն ու եղբայրները նահատակուեցան կառավարութեան մը որոշումով։ Ժամանակէ մը ի վեր մեր մէջ վախեր կ'արտայայտուին թէ հետզհետէ պիտի ձուլուի մեր ազգը, օտարանալով։ Ես համոզուած չեմ անոր։ Մեր Արեւելքի գաղութներուն մէջ մանաւանդ անկարելի է այդ։ Ես գացի մօտէն տեսայ զանոնք։ Ընելիք բաներ կան եւ այդ բաները չեն կատարուիր։ Պէտք է աշխատիլ որ ամէնքը գիտնան կատարուած հրէշութիւնները։ Մեր ազգին բարեկամ մեծ Անգլիացի մը, Լորտ Պրայս պատրաստեց եւ իր կառավարութեան միջոցներով հրատարակել տուաւ Կապոյտ գիրք մը որուն մէջ անվիճելի ապացոյցներով կը խօսէր միլիոնաւոր Հայերու հանդէպ կատարուած հրէշային խոշտանգումներու մասին։ Հանգուցեալ մեծ Հայը, Պ. Պօղոս Նուպար այս գրքին կարեւոր մէկ մասը Ֆրանսերէնի թարգմանել տալով բաժնեց ժողովուրդին։ Ես կը թելադրեմ որ Հայերէնի թարգմանուի ան եւ տրուի երիտասարդութեան ձեռքը եւ տարածուի ամէնուն մէջ։ Այս գիրքը կարդացողները դժուար թէ ձուլուին։ Հոն մեր երիտասարդութիւնը պիտի կարդայ ահաւոր մանրամասնութիւններ վայրագ ոճիրներու։ Այս սգատօնին առթիւ իմ այս առաջարկս կը բերեմ իբրեւ իմ խօսքս »։

Բացման այս խօսքէն ետք սրահին լոյսերը մարեցան եւ նուագախումբին հետ ամբողջ ժողովուրդը ոտքի կանգնած լսեց մեռելներու ոգեկոչումը զինուորական փողով որուն յաջորդեց դերասան Գմրէթեանի կողմէ արտասանուած աւանդական ոգեկոչումը։

Յետոյ խօսելու հրաւիրուեցաւ Շ. Միսաքեան (իւրաքանչիւր բանախօսի սահմանուած էր հինգ վայրկեան)։

— « Յիշատակի այս տօնը սարքած են երիտասարդները, իրենց այլազան Միութիւններով։ Ապրին։ Պիտի ուզէի որ անոնք չնմանին այն յուղարկաւորներուն որոնք մինչեւ եկեղեցւոյ դուռը կ'երթան, ցաւակցութիւն կը յայտնեն եւ տուն կը վերադառնան։ Այլ սերտեն պատմութիւնը։

Մինչեւ այսօր ալ հարցնողներ կան,— ինչո՞ւ եղաւ, ի՞նչպէս եղաւ, կարելի չէ՞ր որ չըլլար։ Ընդհարումը պիտի պատահէր ուշ-կանուխ, քանի որ ազատութեան պայքար էր։ Դժբախտաբար փոթորիկը պայթեցաւ այնպիսի ատեն մը երբ աշխարհ բռնկած էր։ Միշտ կը յիշեցնէին մեզի թաքուն սպառնալիքով մը,— Դուք յիսուն տարի առաջ անցած էք, սպասեցէք որ մենք ալ ձեզի հասնինք։ Արիւնախանձ բռնակալութեան, ցեղային ատելութեան միացած էր վախը, որ կը ծնէր մեր գերազանցութենէն։ Այդ վախը այնքան խոր արմատներ ձգած էր որ, միայն մորթելով, կոտորելով չէին գոհանար, այլ եւ քարերով կը ճզմէին Վարուժաններու, Սեւակներու, Սիամանթօներու, Զօհրապներու եւ ուրիշ հազարաւորներու գանկերը, որպէսզի միտքն ալ ոչնչացնեն։ Եւ սակայն, մոռցան որ նոր ճառագայթներ պիտի ցայտէին այդ ջարդուփշուր գանկերէն եւ արեան ճապաղիքներէն։ Եւ ցայտեցին։

... Այսօր, ահաւոր սպանդէն եւ անդարմանելի փլուզումէն 39 տարի վերջ, մենք ունինք հայրենիք եւ շէն գաղութներ, մինչ իրենց գրաւած Արեւելեան նահանգներէն բուերն անգամ խոյս կու տան խուճապահար։ Ունինք մտաւորականութիւն եւ ստեղծագործութիւն բոլոր ճակատներուն վրայ։

Թուրք բանաստեղծ մը, Ապտուլլահ Ճէվտէթ, որ բանտ եւ աքսոր տեսած է, կ'աղաղակէր առիթով մը, խօսքը ուղղելով իր իսկ ցեղին, բռնակալին.

— « Քու ոճրագործ հոգիդ եւ քու սիրտըդ սրիկայի պիտի քեզի դէմ կատղեցնեն ժամանակը ոխակալ»։

«Ժամանակը «ոխակալ» տուած է արդէն դասը։ Եւ «յաղթականը» կ'ապրի նոյն վախին, մղձաւանջին տակ, հակառակ բոլոր արտաքին եւ արտակարգ պաշտպանութեանց։ Ոգեկոչելով մեռելներու յիշատակը, մենք պարտաւոր ենք անգամ մը եւս յիշել կարգ մը պարտականութիւններ, 1.— Չընել որեւէ բան որ կրնայ խնդացնել թշնամին. 2.— Չընել որեւէ բան որ կրնայ տկարացնել մեր դիմադրական կորովը եւ կազմալուծել մեր հաւաքական կամքը. 3.— Ընել ամէն բան, որպէսզի երիտասարդութիւնը չդառնայ գորշ զանգուած մը, իբրեւ հում նիւթ միջազգային շուկաներու վրայ, այլ-երիտասարդացում բերէ իր գիտութեամբ, հայրենասիրութեամբ եւ վճռականութեամբ, իբրեւ հարազատ ժառանգորդը անոնց որ գացին եւ չեկան »։

Երրորդ բանախօսն էր Տիկին Հուրի Իփէկեան-Պուտաքեան, որուն ճառը պիտի հրատարակենք յաջորդով։

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԵԱՆ ԽՕՍՔԸ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան կողմէ Պ. Գ. Փափազեան բերաւ երիտասարդութեան բաժինը իր հետեւեալ խօսքերով.

« Մենք, Ֆրանսա ծնած ու մեծցած սերունդ՝ չենք կրնար 1915ի դէպքը տեսնել միմիայն զգացական ակնոցի մը մէջէն։ Տարիներու ընթացքին այլեւս դադրած են լացն ու կոծը, եւ պաղարիւնով, քննական աչքով կ'ուզենք մօտենալ այն ահարկու փոթորիկին որ ցնցեց ամբողջ հայութիւնը։ Այժմ կրնանք աւելի հանդարտութեամբ մօտենալ 1915ի ողբերգութեան, կշռել աղէտին խորութիւնը։ Դեռ 1914ին, Ֆրանսայի տարածութիւնը ունեցող երկրամասի մը վրայ կ'ապրէին մեր հայրերը։ Աշխատասէր էին անոնք, կը ստեղծէին եւ կ'արդասաւորէին հողը պապենական։ Կը շէնցնէին երկիրը։ Անոր յառաջդիմութեան զարթօն ազդակներն էին ու թրքական պետութիւնն ալ կը վայելէր բարիքները հայ բազուկներուն, որոնք հարստութեան եւ եկամուտի անսպառ աղբիւրներ էին։ Ջերմեռանդ ու աստուածավախ, հանդարտ ու հեզաբարոյ էին անոնք։

Պետութիւնը, մեր ժողովուրդը ջարդեց ու տեղահանեց։ Անոնց տուները, դըպրոցներն ու եկեղեցիները փճացուց, պատմական աւանդներն ու եկեղեցիները փըլցուց, պայթեցուց եւ օդը հանեց, երկիրը քարուքանդ ըրաւ եւ ամայացուց։ Ու այնպէս ամայացուց որ կործանիչը ինքն իսկ չկրցաւ հոն բնակիլ, երբ կը յուսար իշխել մեր հողերուն։

Վերաշինութի՞ւն... չի կրնար ըլլալ այդ, քանի որ իսկական շինարարները բացակայ են։ Այդ պետութեան վարիչները կորած էին պտղատու ծառերուն արմատներն անգամ։ Անհետացան անոնք, ու անհետացաւ բարիքն ալ արեւելեան նահանգներէն, Հայաստանէն։ Բայց արմատներուն ձեռք զարնողները այսօր կը տեսնեն թէ կործանած են իրենց իսկ հարստութիւնը։ Այո, կորսուեցան մեր հայրենի տունը, այգին, կորսուեցաւ եւ տարագրուեցաւ անոր վրայ բնակող ազնիւ ու աշխատասէր ժողովուրդը, բայց չմեռաւ ան։ Կայ ամէն տեղ։ Կայ նաեւ պատառ մը մեր հողէն՝ ուր կ'ապրի զանգուած մը հայութիւն։ Այդ հողին վրայ ամուր կեցած է ստեղծագործ մեր ժողովուրդը, ինչպէս մեր հայրերը, որոնք կառչեցան մեր լեռներուն հազարաւոր տարիներէ ի վեր։ Ու ինչ որ ալ ըլլայ ներկան, ապագան միշտ Հայաստան մըն է։

Հայրենի հողէն դուրս կը բնակին մէկ ու կէս միլիոն՝ յարաճուն, ժրաջան եւ հաւատաւոր զաւակներ, յորդուած բոլորէն։

Հայրենակիցներ՝ մեր ապագային գիտակցութեամբն է որ մենք պահ մը խոնարհելէ ետք մեր մէկ միլիոն նահատակներու յիշատակին առջեւ, կ'ուզենք ամրապնդել մեր հոգիներուն մէջ, հայրենիքի եւ ազգութեան յաւիտենականութեան գաղափարը, առանց ողբ ու կոծի։ Անոնց նահատակութեան խոր ըմբռնումով՝ մենք կ'ուզենք որ ոչ ոք մեր սերունդէն, մոռնայ իր պարտքը հանդէպ թափուած արիւնին »։

(Մնացեալը յաջորդով)

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

ՋՐԱՔԻՍԸ

Ջրաքիսը կը պատկանի մասնաւոր մսակեր կենդանիներու սեռի մը, որոնց գլխաւոր յատկանիշներն են՝ շատ փոքր հասակ, կարճ ոտքեր՝ հատու ճանկերով, երկար ու ճկուն իրան, փոքր գլուխ ու մանաւանդ շատ թանկագին մուշտակ։ Այդ սեռին գլխաւոր տիպարներն են "կուզը" (փուինե, սամսար), կզաքիսը (մարթըր, զէրտէվա), ժանտաքիսը (փիւթուա) ախազը (փիւրէ, եապան կէլինճիյի), աքիսը (պըլէթ, կէլինճիք), կնքումը (էրմին, գագում), ջրադուէսը (լուտրը, սու սէմմուրու) եւ սամոյրը (զիպըլին)։

Ջրաքիսը թէեւ ժանտաքիսին փոքր տեսակը կը համարուի, սակայն իր կենցաղով աւելի մօտ է ջրադուէսին։ Այդ պատճառով նաեւ լատիներէն իր գիտական անունը։ Այս յարգի կենդանիին խոշոր տեսակներուն մարմնին երկայնութիւնն է վաթսուն սանթիմեթր, բայց առհասարակ 40 սանթիմեթր պէտք է հաշուել։ Իսկ պոչը՝ 15 սանթիմեթր։ Առջեւի ոտքերը 3.5 սանթիմեթր բարձրութիւն ունին իսկ ետեւինները՝ 5–6 սանթիմեթր։ Երբ կը քալեն կարծէք թէ կը սողան։ Այդ պատճառաւ ալ յաճախ որդակերպ անունը կը տրուի անոնց։

Ջրաքիսը ժանտաքիսէն կը տարբերի իր փոքրութեամբ, մարմնին երկայնութեամբ, քիչ մը տափակ գլխով, փոքր աչքերով, կարճ ականջներով, ու իր մատներուն մաշկով, ինչ որ ցոյց կու տայ իր ջրային կենցաղը։ Իր մարմնին մօտաւոր ծանրութիւնն է մէկ քիլօ։

Այս կենդանին տարածուած է գրեթէ ամէն կողմ։ Սակայն իր թանկագին մուշտակին համար ենթակայ է անհետանալու Ֆրանսայի մէջ։ Թէեւ հետզհետէ հազուագիւտ կը դառնայ, բայց դարձեալ կարելի է զայն գտնել Լուարի, Շերի, Օպի, Իօնի եւ Շառանթի նահանգներուն մէջ։ Եւրոպայի մէջ, հիւսիսային ու կեդրոնական երկիրները իր գլխաւոր բնակավայրերն են։ Իր քիչ մը տարբեր տեսակները կը գտնենք Սիպերիոյ, Չինաստանի, Ճափոնի ու Թիպէթի շրջաններ։ Քանատան ու Միացեալ Նահանգները ջրաքիսին հայրենիքը կը համարուին։ Ամէն տեղ ալ այս յարգի կենդանին կը պահէ նոյն սովորութիւնները։ Բնութեամբ թէեւ մե-

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ԱՌԹԻՒ

ԴԱՆԻԷԼ ՎՐԴ. ՋԱՏՈՅԵԱՆ

Եկեղեցիներու բեմերէն նզովք կարդացած էր յեղափոխականներուն եւ անոնց տեղ տուողներուն, ու յորդորած ժողովուրդը որ լրտեսեն, զանեն եւ կառավարութեան կամ իրեն յայտնեն թաքստոցները այն անձնուէր յեղափոխականներուն՝ որոնք դեռ կը յամառէին մնալ Այգեստանի մէջ՝ ժողովուրդը նոր անակնկալներու դէմ պաշտպանելու մտահոգութեամբ։

Դաշնակցական անմահ ռազմիկներ Վարդանն ու Տիգրան Տէրոյեանն (Վազգէն) էին մնացողները՝ իրենց բուռ մը քաջերով՝ դժնդակ պայմաններու մէջ։ Վարդան, Յուլիս 30 թուականով (1896) կը գրէր Թաւրիզի կոմիտէին.— «Հա, լաւոց կը գնեն, ուզում են մեզ էլ դուրս հանել։ Տակէ ծակ ենք մտել։ Բայց մեռնիլ կայ՝ Այգեստանից դուրս գալ չկայ »։

(Դիւան Հ. Յ. Դաշնակցութեան)։

Վազգէնն ալ Օգոստոս 2 թուականով կը գրէր նոյն կոմիտէին, «Նոր կոտորածի սպառնալիքի տակ՝ ժողովուրդը այն աստիճան կորուսած է եւ զգուանքով կը վերաբերուի դէպի մեզ՝ որ եթէ հնար գտնէ մեզ կը բռնէ ու կառավարութեան կը յանձնէ։ Նոյնիսկ յեղափոխականներ ակլսած են յորդորել մեզ որ դուրս գանք քաղաքէն։ Մեր դրութիւնը անտանելի է թէեւ, բայց յոյս ունինք որ կ'անցնի »։

(Դիւան Հ. Յ. Դաշնակցութեան)։

Մնացին եւ դիւցազնական դիմադրութեամբ մը ձախողութեան մատնեցին ջարդարար ու նենգամիտ կառավարութեան կազմակերպած երկրորդ կոտորածի մը փորձը՝ Սեպտեմբեր 11ին։

Այս փրկարար դիմադրութենէն վերջ Վազգէն կը գրէր վիրաւոր վիճակի մէջ.— «Սեպտեմբեր 11ի կռիւը մեզ համար ունեցաւ բարոյական այն բարձր նշանակութիւնը՝ ինչ որ Գոլսի կռիւը։ Անոր արդիւնքն է որ ժողովուրդը եւ Դաշնակցութիւնը կը պահեն իրենց գոյութիւնը։ Նա սարսափեցուց նաեւ Քիւրտերն ու Թուրքերը»։ (Դիւան Հ. Յ. Դաշնակցութեան)։

Յեղափոխականներու դիմադրութեան այս անյայտնի արդիւնքն ալ չկրցաւ բանալ Արուէն վարդապետի աչքերը եւ նըպաստաւոր գաղափար մը ստեղծել անոր մէջ՝ յեղափոխականներու հանդէպ։ Ոչ ալ իր ցածոգի արբանեակներէն Կոմիտաս Քահանայի եւ Հաճի Գրիգորի ահաբեկումները կրցան զգաստացնել զայն։

Աղթամարի Կաթող. տեղապահ նշանակուած՝ ան նոյն յամառութեամբ, իր նոր արբանեակներով, ամէն առոր միջոցի կը դիմէր որպէսզի յեղափոխականներն ու անոնց գաղափարները մուտք չգործեն իր թեմին ենթակայ գաւառներու մէջ։ Այս նպատակով, ինչպէս նաեւ իր անձին պաշտպանութեան համար, Մեծի Տանն Աղթամարայ Կաթողիկոսարանին մէջ կը պահէր երկու հայախօս քիւրտ ոստիկաններ, որոնց յանձնած էր բանալիները կաթողիկոսարանի շրջափակի միակ դրան՝ զոր կը կղպէին մութը կոխած ատեն։ Այս լրտեսները հրահանգ ունէին հսկելու կասկածելիներու վրայ եւ վարպետօրէն գաղտնիքներ կորզելու կաթողիկոսարան հանդիպող միամիտ գաւառացիներէն։

Ահա այսպիսի պետի մը ձեռքին տակ, եւ այդպիսի անպաստ պայմաններու մէջ էր որ ստիպուած էր աշխատիլ Դանիէլ վարդապետը։ Սակայն քաջարի վարդապետը, զրահուած բոլոր խոչընդոտներուն յաղթելու անյողդողդ կամքով, եւ արհամարհելով ամէն վտանգ, դիմեց, անշեղ ու անվարան, դէպի իր ընտրած վսեմ իտէալը, ի հարկին դերադաս համարելով զայն իր հոգեւոր գործերէն։

Խրիմեան Հայրիկի շունչն էր որ կը տիրապետէր անոր հոգւոյն, թէեւ չէր աշակերտած անոր։ Այլ մեծցած ու դաստիարակուած հոգիով, գաղափարով ու գործերով Խրիմեանին բոլորովին ներհակ Խաչատուր կաթողիկոսի պահպանողական մթնոլորտին մէջ։ Այն կաթողիկոսին՝ որ արժանացած էր հայակեր Մեծ Մարդասպանին գնահատութեանը, եւ որ հպարտութեամբ կը զարդարէր իր կուրծքը անկէ ստացած շքանշանով։

ՂԱԶԱՐ ՆԵՐԿԱՐԱՐԵԱՆ

(2) (Շար.)

նակեաց մը չէ, բայց խումբով ալ չէ երեւցած երբեք: Թերեւս իր կրած բնաջնջումներուն հետեւանք ըլլայ այս երեւոյթը: Իր բնակավայրը գետերու կամ լիճերու ափը կը հաստատէ, ուրկէ կը ճարէ իր սնունդը, որսալով գորտեր, խեցգետիններ, ձուկեր, թռչամորթներ, ջրային թռչուններ ու անոնց հաւկիթները, փոքր ստնաւորներ եւն.: Բնաւորութեամբ յանդուգն ու նախայարձակ է: Չի վարանիր իրմէ մեծ որսերու վրայ յարձակել, ինչպէս բադերու եւ մշկամուկերու վրայ: Իր որջը ջուրին եզերքը՝ հողին մէջ կը շինէ: Յաճախ որջը ելք մը ունի դէպի ջուրը, ուրկէ ձմրան սառնամանիքներուն կը մտնէ ուղղակի ջուրը, որսալու՝ երբ ջուրին մակերեսը սառած է: Երբեմն ծառին փտած բուներն ալ կը ծառայեն իբրեւ որջ: Այդ որջերուն մէջ է որ գարնան էգ ջրաքիսը կը ծնի իր ձագերը, չորս կամ վեց հատ, ինը շաբթուան յղութենէ մը վերջ: Աշնան միայն ձագերը ինքնաբաւ կը դառնան ու կը բաժնուին իրենց ծնողքէն:

Ջրաքիսը, ինչպէս նոյն սեռին տիպարներէն շատեր, պաշտպանութեան տարօրինակ եղանակ մը գտած են: Երբ վտանգ մը զգան կամ գրգռուին, իսկոյն գարշահոտ ու հեղձուցիչ կաղ մը կ'արձակեն իրենց թշնամիները հեռացնելու կամ վըտանգի ազդանշանը տալու համար իրենց ցեղակիցներուն: Այդ գարշելի կաղը կ'արտադրուի կենդանիին յետոյքին մօտ զետեղուած դեղձէ մը որ կը գործէ անդրադարձ շարժումով:

Ջրաքիսը հաւնոցներուն շատ չի մօտենար ինչպէս իր միւս ազգակիցները: Շատ խորամանկ է ու զգոյշ: Թերեւս մարդոց ուշադրութիւնը չգրաւէր բնաւ, եթէ պճնուած չըլլար գեղեցիկ մուշտակով մը: Մանաւանդ իր արձակած գարշահոտութիւնը վանողական հանգամանք մը կը ներկայացնէ: Իր մուշտակը գորշագոյն է: Բաց կամ դոց, համաձայն միջավայրին ու եղանակին: Շատ փայլուն է, ողորկ, նուրբ ու համաչափ ստեւներով, որոնք մորթին վրայ ամբօրէն հաստատուած են ինչպէս ջրային միւս կենդանիներունմօտ:

Ինչպէս վերը յիշեցինք, Քանատան ջրաքիսի որսորդութեան երկիրն է իր ջրառատ շրջաններով, ուր այս խեղճ կենդանին անխնայ կը ջարդուի: Աւելի քան քըսան հազար բնիկներ, անատակ մշակութեան կամ ուրիշ գործերու լծուելու, կը պարապին ջրաքիսի որսորդութեամբ: Որսալու եղանակները կը տարբերին տեղէ տեղ կամ անհատէ անհատ: Պատերազմէն առաջ այդ երկիրը կը հայթայթէր տարեկան երկու հարիւր հազար ջրաքիսի մորթ, որոնց իւրաքանչիւրին գինն էր 8 տոլար, իսկ վերջին տարիները գինը բարձրացած է քան տոլարէն աւելի: Այս շահաբեր գինները նկատի ունենալով շատեր փորձեցին ջրաքիսը ընտելացնել եւ բազմացնել ագարակներու մէջ: Իրենց փորձերը յաջողութեամբ պսակուեցան:

Այս կենդանին հակառակ իր խեռ ու կռուազան բնաւորութեան դիւրաւ կ'ըն-

ԱԶԳ. ԼՈՒՐԵՐ ՄԻԼԱՆԷՆ

ՄԻԼԱՆՕ, (Ցառաջ).— «Հայաստանեայց եկեղեցին» ընդհանուր խորագրին տակ, Միլանի Հայկ. Տան մէջ, Մեծ Պահքի յաջորդական վեց Չորեքշաբթի իրիկունները, Զգօն Ծ. վրդ. Տէր Յակոբեան տուաւ ժողովրդական դասախօսութիւններու առաջին շարքը:

Դասախօսութեանց նիւթերն էին.—

Ա) Եկեղեցի: Հայաստանեայց եկեղեցին եւ իր մակդիրները: Բ) Հայաստանեայց եկեղեցւոյ ծագումը: Գ) Քրիստոնէութեան պետականացումը: Դ) Քրիստոնէութիւնը կը յեղաշրջէ Հայոց ընկերային կարգերը: Ե) Քրիստոնէութեան տուրքը եւ Հայացումը: Զ) Հայ. եկեղեցւոյ դերը քրիստոնէութեան մէջ:

Դասախօսութիւնները հիմնուած էին պատմագրական, աստուածաբանական եւ ցեղային առանձնայատկութեանց վրայ: Իւրաքանչիւր դասախօսութեան վերջաւորութեան, ներկաները հարցումներ կ'ուղղէին, որոնց կը պատասխանէր Միլանի հոգեւոր հովիւը: — Ա.

տելանայ եթէ փոքր տարիքին բռնուած է, իսկ եթէ ագարակը ծնած է, արդէն կը դառնայ շունին ու կատուին նման ընտանի կենդանի մը: Միացեալ Նահանգներուն մէջ հիմնուած են խոշոր ագարակներ: Ատոնցմէ մին 75 հազար ջրաքիս կը պահէ հինգ հարիւր հեկտար հողի մը վրայ, ուր կ'աշխատին չորս հարիւր գործաւորներ, խումբ մը անասնաբոյժեր ու մասնագէտներ մորթի եւ սերնդագիտութեան: Այդ ընդարձակ ագարակներու կողքին կան նաեւ անհատական փոքր ձեռնարկներ, որոնք հաւաքաբար կարեւոր արտադրութիւն մը կ'արձանագրեն:

Ջրաքիսին նախընտրած սնունդը անշուշտ ձկնեղէնն է, բայց գերութեան մէջ խառն ու այլազան սնունդ մը կը տրուի իրեն, որուն մէջ կը մտնեն նաեւ եփած բանջարեղէնն ու ալիւրեղէնը: Ջրաքիսին ամէնէն դիւրազգած շրջանը իր սերնդագործութեան եղանակն է: Այդ ժամանակ ան կը դառնայ նախանձոտ ու վայրենի: Պէտք է զգուշանալ իրեն շատ յաճախ երեւալէ, մանաւանդ երբ նորածին ձագեր ունի: Այս վերջինները կը ծնին կոյր, մերկ մորթով ու չեն երեւար հինգ շաբաթէն առաջ: Երրորդ ամիսէն սկսեալ մայրը կաթէ կը զրկէ զիրենք:

Ջրաքիսը կ'ապրի առաւելն տասը տարի: Բայց գերութեան մէջ միայն 6 – 7 տարի: Բացի իր մուշտակէն իր մսին ճարպերը կը գործածուին զանազան օծանելիքներու պատրաստութեան համար: Միսը անպէտ է:

Ուրեմն ջրաքիսը եթէ ուղղակի զոհն է իգական սեռին պչրանքին ու քմայքին, ուրիշներու համար ապրուստի միջոց մըն է կամ շահու աղբիւր մը:

ԳՈՒՐԳԷՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

ՀԱՃԸՆԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆԸ

Զատկի առթիւ Հաճընի Հայր. Միութիւնը ընտանեկան հաւաքոյթ մը սարքած էր անցեալ կիրակի օր, Ազգ. Տան սրահին մէջ: Տեղի ունեցած է հաւկթախաղ եւ աւանդական սովորութիւններ երգերով եւ արտասանութիւններով, պահ մը ապրելու համար երկրի սովորութիւնները:

Այս միութիւնը 1927ին կազմուած՝ ունի միայն Փարիզի մէջ 150 անդամներ 40 ընտանիքներով: Միութիւնը կ'օժանդակէ Լիբանանի եւ Սուրիոյ, Հաճընի դպրոցականներուն եւ ունի իր պաշտօնաթերթը որ այժմ կը հրատարակուի Պուէնոս Այրէսի մէջ:

Հայրենակցականը ընտանեկան ընդունելութիւններով կը ջանայ վառ պահել հայրենի աւանդութիւնները, Փարիզաբնակ ուսանողներու մէջ:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԶԱՏԿԻ տօնին առթիւ Պոլսոյ Պատրիարքարանը այցելած է Յոյներու Աթենակորաս պատրիարքը եւ Հայոց պատրիարքին հետ ողջագուրուելով հայերէն «Քրիստոս յարեաւ ի մեռելոց» ըսաւ, ինչպէս կը գրեն Պոլսոյ թերթերը: Յունաց պատրիարքը եւ հետեւորդները կէս ժամէ աւելի մնալէ ետք իջած են Մայր եկեղեցի եւ Դպրաց դասուն կողմէ «Հրաշափառ»ը երգեցողութեամբ առաջնորդուեցան տաճար: Դէպի խորան բարձրանալով ողջոյնէ ետք խօսեցաւ անգլերէն ճառ մը որ հայերէնի թարգմանուեցաւ: Յունաց պատրիարքը եւ հետեւորդները բակին մէջ նկարուեցան ժողովուրդին հետ:

ՆՇԱՆ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻՆ մէջ Զատկուան աւանդական հանդիպումը տեղի ունեցաւ Ապրիլ 18ին: Բացումը կատարեց ընկեր Ս. Վրացեան: Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցէին Օննիկ Սիւրմէլեան (ջութակ), Օր. Անայիս Գասապեանի դաշնակի ընկերակցութեամբ: Տիկին Զեփիւռ Շանթ (երգ), Պ. Խաչիկ Արարատեան (արտասանութիւն) Տիկին Շ. Գոնեալեան (երգ), Օր. Ոսկի Յովհաննէսեան (դաշնակ), Տիկին Ս. Հացպանեան եւ Օր. Ա. Փոլատեան (արտասանութիւն):

ՊԷՅՐՈՒԹԻ Ս. ՆՇԱՆ ԱԶԳ. վարժարանի ուսակերտները ցուցահանդէս մը սարքին նաեւ այս տարի, որ մեծապէս գնահատուեցաւ այցելողներու կողմէ: Աչքի կը զարնէր ձեռագործի բաժինը: Կային նաեւ «մաքէթ»ներ:

«ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ» Պէյրութի վարչութիւնը երկրորդ տարին ըլլալով ցուցահանդէս մը սարքեց որուն իրենց մասնակցութիւնը բերին Պէյրութէն եւ ուրիշ քաղաքներէ տաղանդաւոր արուեստագէտներ: Ճոխ է նկարիչներու եւ լուսանկարիչներու բաժինը: Ուշագրաւ էին Տիկին Ձ. Աւետեանի դրոշմաթուղթերով պատրաստած հայկական տաճարը եւ վարդերը: Հալէպէն Բուզէն Պարսումեան պատրաստած էր

ՆԱՄԱԿՆԵՐ «ՑԱՌԱՋ»Ի

ՅԱՐԳԵՆՔ ԱՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Զատիկը հայկական մեծագոյն տօներէն մէկն է: Շաբաթ երեկոն խթման գիշեր... Դարեր շարունակ Հայը այդ օրը կ'անցընէ իր տան մէջ:

Աւանդութիւնը կը պահանջէ նաեւ որ այդ օրը դուրսը չմնայ ոչ մէկ «ղարիպ»: Մանկութենէս կը յիշեմ թէ Զատիկի խթման գիշերը միշտ կ'ունենայինք այդ «ղարիպ» հիւրերը:

Այժմ Փարիզ ենք... կը պայքարինք հայ նոր սերունդի հայկցի դաստիարակութեան համար, կը ջանանք մեր զաւակներուն սորվեցնել հայկական սովորութիւնները, աւանդութիւնները, մշակոյթը:

Զատկի աւանդական խթման գիշերն է.. Յոգնած, անօթի, բայց ուրախ սրտով, վերադարձանք տուն: Զատկական սեղանի բոլոր պատրաստութիւններէն վերջ, պիտի նստինք սեղանի շուրջը: Տղաներէս մէկը եկաւ տուն: — Ո՞ւր է եղբայրդ, ինչ՞ու ուշ մնաց, հարցուցի զարմանքով:
= Ինծի ըսել թէ պիտի չկրնայ գալ, Նոր Սերունդի Պատգմ. ժողովին պատճառով:

Սեղանի վրայ շարած էինք օր առաջ ներկուած հաւկիթները, ձուկը եւ եկեղեցիէն նոր բերուած նշխարքը:

Տղաս վերադարձաւ ժամը 11ին: Այսքան տխուր խթման գիշեր չէի տեսած: Կարելի չէ՞ ձեւ մը գտնել, որպէսզի աւանդութիւնները անվթար պահուին:

Հ. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

պղնձեայ «մաքէթ»ը Ս. Հռիփսիմէ Տաճարին, որ արուեստի գործ մըն է: Էլմասեան քոյրերը ներկայ էին «Մատամ Թոմփատուր»ով յաջող «մաքէթ»ներով:

ՏՈՔԹ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ ՔԷՔԼԻՔԵԱՆԻ 25ամեայ յոբելեանը տօնուած է Շիքակօյի մէջ ապրիլ 4ին: Բժիշկը ունի խոր մասնագիտութիւն ոսկրային գործողութիւններու ճիւղին մէջ Աշխարհի ամէնէն հըմուտ վիրաբոյժներէն մէկն է: Մեծ ծառայութիւններ մատուցած է նաեւ իր ազգակիցներուն:

ՎԱԳԸՖԼԱՐ ՊԱՆՔԱՍԸ մը բացուեցաւ ապրիլ 17ին Պոլսոյ եւ Անգարայի մէջ միաժամանակ: Գործի ձեռնարկած է յիսուն միլիոն ոսկիով եւ ցարդ «վագըֆ» դրամներու տեսչութեան մօտ գտնուած բոլոր դրամները կը փոխանցուին յիշեալ դրամատան: Այս ձեռնարկը կը շահագրգռէ հայ համայնքը, եւ թաղ. խորհուրդները, որովհետեւ մէկ քանին առաջարկ ստացած էին բաժնետէր ըլլալու Վագըֆ Փարալար Միւտիւրլիւղիի մօտ աւանդ ձգուած եկեղեցապատկան գումարներով: Պատրիարքարանի Կեդր. վարչութիւնը արտօնած է թաղ. խորհուրդներուն ընդունիլ նորաբաց դրամատան առաջարկը:

«ՑԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (69)

ԿԱՆԱՉԵՆՑ ՀԱՐՍԸ

ԵՐԿՐՈՐԴ ԳԼՈՒԽ

— Ամենակալ Տէր, եթէ Տէր ու Աստուած ես, հայ զինուորին սուրը կտրուկ ընես, այս հրէշները մոխիր ընես, լեռնէ լեռ, ու երկրէ երկիր ցանես ....:

Պամ, պամ: Ռումբեր կ'որոտան:

Սահակ Բէյի տան դիրքէն՝ Վահագներ վրէժ կը գոռան: Կը փլին պատեր, կը ջարդուին ապակիներ, գետնի վրայ՝ Թուրքեր կ'իյնան գլխապատառ:

Ձիւնը կը տեղայ: Կռիւ կայ: Հայ կըտրիճներու արձակած ռումբերը ահա, յանուն արդարութեան եւ վրէժի կը գոռան:

Փետրուար 1 Ուրբաթ. —

Այգեստանի հայ երիտասարդները մըտեր են դիրքերը: Ամօթ էր վախնալ մահէն: Հնչած էր ժամը արդար հատուցման: Զէնքը արդարութիւն էր եւ ոճիրը բարիք:

Վայ անոր՝ որ կռիւ չի սիրեր, եւ կը յամառի մնալ խոնաւ ստրկութեան մը կուշտը եւ կրթնիլ կրօնքի քարոզած մարդասիրութեան: Ամօթ է եւ վատութիւն՝ ծառնուկի պէս ապրիլ գայլերու մէջ: Երբ բարի ես, եղիր բարի, իսկ եթէ չար՝ անոնց ընդդէմ, դարձիր վրէժխնդիր, առանց գութի ու խիղճի:

Այգեստանի տղաքը մտեր են դիրքերը, կը համբուրեն իրենց զէնքերն ու ժանգոտ սուրերը, արդարութիւն կը դարբնեն անվեհեր:

Զէն եւ արդարութիւն:

×

Տիգրանը մտեր է դիրքը, կը փսխէ գնդակ, փողոցին մէջ արիւն կայ եւ դիակ: Հայ անվախութեան երիվարը, այսօր հագեր է իր պողպատեայ պահպանակը, կ'արշաւէ աջ ու ահեակ, հնձելով կուրծք ու գանկ:

Այդ պահուն՝ Արտաշէսը քարիւղով թրջուած քուրջը կը կապէ երկար ձողի մը, կը վառէ դէպի Թրքական դիրքը, կը մօտենայ տան ցուիքին:

Նախ՝ մուխ, յետոյ կրակ: Հրդեհ: Երգ կայ ցնծութեան: Ու կանչ՝ վրէժի: Կը գոռան հայ տղոց մօսինները, Արտաշէս անվհատ ետ կը դառնայ իր յաղթական արշաւէն, աւելի փառապանծ աստուածներէն....:

Հայ տղոց դիրքին վարի յարկը Արտաշէսը ու Շուշիկը իրարու կը հանդիպին:

— Շուշիկ, ըսաւ Արտաշէսը, քու հոս գալդ, հոս ու հոն ինծի հանդիպիլդ լաւ չէ, քու ներկայութիւնդ ինծի կը յիշեցնէ մեր ամուսնութիւնը, մեր տունը եւ անոր մէջ՝ ապրումները, ու անիկա՝ կրնայ բացասական անդրադարձում ունենալ վրաս: Այս օրերս՝ կ'ուզեմ մոռնալ քեզ ու տունս, ու այն ամէնը՝ ինչ որ ինծի նըւիրական են, կ'ուզեմ մինակ ըլլալ: Ես՝ զինուոր եմ, հայրենիքս ու մեր ժողովուրդը վտանգի մէջ են, պէտք է պարտականութիւնս կատարեմ, անոնց հանդէպ, դնա վիրաւոր ընկերներու վէրքերը կապէ, խօսէ անոնց հարազատի մը պէս, ծարաւին՝ ջուր տուր, անօթիին՝ հաց, իսկ երբ մեռել կայ՝ անոր վրայ լաց, արցունք թափէ, կարծէ որ ես եմ մեռնողը եւ կուլաս ամուսինիդ անշունչ դիակին վրայ:

— Մի բարկանար, Արտաշէս, պարտականութիւն մը կատարելու համար հոս եկայ, Արթինը վիրաւորուած է ոտքէն, եկած եմ զայն հիւանդանոց փոխադրելու, ես՝ ուրկէ՞ գիտնայի որ քեզի պիտի հանդիպէի այս տան մէջ, մոռցիր զիս, մոռցիր ամէն ինչ, որպէսզի կարենաս ծառայել հայրենիքին: Արտաշէ'ս:

— Ի՞նչ է Շուշան:

— Ես՝ պիտի զգուշանամ քեզի հանդիպելէ, որ՝ չխորտակեմ անձնական յամառութիւնդ ես ու դուն՝ հայրենիքի համար, բայց, կ'աղաչեմ, մի մերժեր զիս, տուր ինծի յիշատակ մը, համբոյր եւ կամ ծխատուփդ, ուրկէ հատ առնեմ, յիշատակ չնչեմ, երբ դուն ալ ....:

Արտաշէս սրտփաց, ետ, ետ քաշուեցաւ, կրթնեցաւ պատին, կարծես իր ներսէն բան մը կը փլէր, աչքերը մթնցան, քիչ մնացեր էր որ գետին իյնար...: Բայց շուտով ինքզինքը ժողվեց, տուաւ ծխատուփը եւ վազեց դէպի դիրքը:

Պում, պում: Կռիւ կար:

— Սպաննուեցա՞ւ արդեօք դաւաճանը, ան՝ որ հագեր էր Թուրք զինուորի տարազ, եւ ձախ աչքը կապած էր:

Ցարաբերական հանդարտութիւն: Շուշիկը հիւանդապահ է եւ Արտաշէսը՝ ռազմիկ: Տիգրան կը համբուրէ իր զէնքը, եւ Թուրք կ'որսայ: Բայց լուրերը լաւ չեն, Դաւօն սպաննուած չէ, ձախ աչքը կապած զինուորը Դաւօն չէր, այլ՝ ուրիշ մը:

Այգեստանի մէջ՝ եռ ու զեռ, ժողով ու որոշում, կ'ընտրուին տեռորիստներ: Դաշնակցութիւնը վճռեր է մեռցնել դաւաճանը, ամօթ է ձեռնածալ նստիլ:

Գործի վրայ է նաեւ Տաճատը: Դպրոցական էր, ուրացաւ գիրքն ու գրիչը, իջաւ շուկայ, գնաց ու եկաւ, ճամբաներու վրայ տնտնաց, իր աչքերը բան մը կը փնտռէին:

Տաճատը՝ երիտասարդ արծիւն էր մեր յեղափոխական ուխտին, անփորձ էր դեռ, պայքար ու արիւն չտեսած՝ բայց ճամբայ ելած էր դիւցազնութիւն ընելու, Դաւօն սպաննելու համար:

Մարտ 10, Երկուշաբթի կէսօրէ վերջ՝ սպաննուեցաւ Դաւօն:

(Շար.) ..

ՍՕՍ-ՎԱՆԻ

Թղթակից մը կը հեռագրէ թէ անձրեւը եւ փոթորիկները կատարեալ աղմուկի մը վերածեր են Տիէն Պիէնի փոշեթաթախ տարածութիւնը եւ թէ զինուորները ցե֊խերու մէջ կը խրին, նոր ամրութիւններ չինած ատեն։ Տեղատարափ անձրեւները շատ աւելի նեղութիւն կը պատճառեն Ֆը֊րանսական զօրքին քան ըմբոստներուն։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԶԵԿԱՅԻՆ փախստական գործակալը, յոխալով, որ Գերմանիոյ ամերիկեան շրջա֊նը ապաստանած էր որպէսզի չստիպուէր սպաննել հակաբոլշեւիկ Թուսեր, նախա֊գահ Այզընհաուըրի եւ Փայլին դիմեց, խնդրելով որ օգնեն, իր կինը եւ զաւակը Մոսկուայէն դուրս հանելու համար։ Այս առթիւ գրած նամակին մէջ կ'ըսէ.— «Ե֊թէ կինս եւ զաւակներս փրկուին, միլիո֊նաւոր մարդիկ պիտի գիտնան թէ աշխար֊հի մէջ կայ բարոյական ուժ մը որ կրնայ պաշտպանել մարդկային էակը»։ Ցետոյ կը նկարագրէ թէ «միլիոնաւոր անմեղ կի֊ներ եւ մանուկներ ոչնչացած են համայ֊նավար իշխանութեան օրով»։

ԱՒՍՏՐԱԼԻՈՅ խորհրդային դեսպանա֊տան եւ հիւպատոսարանի 51 պաշտօնեա֊ները արտօնութիւն ստացան հեռանալու։ Մոսկուայի աւստրալեան դեսպանատան գործակատարը եւ միւս պաշտօնեաները տակաւին անցագիր ստացած չեն, մեկնե֊լու համար։

ԻՐԱՔ զինամթերք պիտի ստանայ Մ. Նահանգներէն, ինչպէս հաղորդուեցաւ պաշտօնապէս։ Ազգաժողովին խորհրդ֊եան պատուիրակը, Արա Երան, բողոքեց այս որոշման դէմ եւ խնդրեց վերաքննել։

ԹՈՒՆՈՒԶԻ մէջ ձերբակալուեցաւ ազ֊գայնական օրաթերթի մը տնօրէնը, այն ամբաստանութեամբ թէ գրգռիչ հրատա֊րակութիւններ կը կատարէ, վրդովելով հանրային բարեկարգութիւնը։

ԱՒՍՏՐԻՈՅ կառավարութիւնը որոշեց բողոքել այն կարգադրութեան դէմ որով Փրակայէն Վիէննա պիտի փոխադրուի խաղաղութեան միջազգային համաղումա֊րը։ Զեկոյցը կ'ըսէ.— «Ոչ ոք մեզի լուր տուած է այս տեղափոխութեան մասին, ոչ ալ արտօնութիւն խնդրած։ Այս պա֊րագան անգամ մը եւս կ'ապացուցանէ թէ ինչ անվայել դիրք բռնած են Աւստրիոյ հանդէպ, ազատագրութենէն ինը տարի ետք»։

ԵՐԷԿՈՒԱՆ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ

Տեղական թերթերը ձախողած կը հա֊մարին Դշ. օրուան ընդհ. գործադուլը, որ սարքուած էր Աշխատանքի Դաշնակ֊ցութեան եւ քրիստոնեայ աշխատաւորնե֊րու սնտիքային կողմէ։

Արուարձաններու երկաթուղիները ա֊տուն անկանոն էին, բայց յետոյ երթեւե֊կը վերահաստատուեցաւ։ Մեթրօն կը բանէր առանց մեծ ընդհատումներու։ Շատ մը հանրակառքեր ալ կը բանէին։ Հեռաձայնը չէր խանգարուած։ Թղթա֊տարական սպասարկութիւնը կը կաղար։ Դպրոցները բաց էին։ Ուսեալծուները կ'աշխատէին, բայց ազդահաւաքները չե֊րեւցան։ Մետաղագործական հաստատու֊թեանց մէջ շատ քիչեր հետեւեցան գոր֊ծադուլին։ Հանքերուն մէջ կ'աշխատէին 63 առ հարիւր։ Գաւառի մէջ ալ անզգա֊լի էր գործադուլը։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԸ

Մեծարանքի օր մը կը կազմակերպէ, ի յիշատակ երկու մեծ մեռեալներու
ՄԿՐՏԻՉ ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆԻ եւ ՄԻՔ. ՎԱՐԱՆԴԵԱՆԻ։

23 Մայիս, կիրակի ամբողջ օրը։ Առ֊տուն ծաղկեպսակներ պիտի դրուին ա֊նոնց դամբաններուն վրայ։

Կէսօրէ վերջ բուն հանդէսը։

Ուրիշներու կարգին, ներկայ պիտի ըլ֊լայ եւ բանախօսէ՝

Գ. ՎԱՀԱՆ ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆ

Մ. Փորթուգալեանի արժանաւոր զա֊ւակը, դատաւոր Էքսի վերաքննիչ Ատ֊եանին։

ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

ՎԵՐԱԲԵՐԵԱԼ ԳՈՐԾԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Դիմել.—

PHOTO DJAMBAS 42, Ave. de Breteuil
Paris (7) Tél. SUF. 72 - 10

Հաւաքոյթներու, հանդէսներու, ճաշե֊րու, հարսանիքներու համար ինչպէս եւ փոքրիկներ նկարելու համար կրնայ տուն երթալ։

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ 39ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Նախաձեռնութեամբ Վասպուրականի Հայր. եւ Երիտ. Միութեանց

Կիրակի, 2 Մայիս, ժամը 15էն 24 — Cercle Militaire (Place St. Augustin)

Վերին հովանաւորութեամբ Տոքթ. BERNARD LAFAY Տնտեսական Նախարար

Նախագահ Զօր. DUFIEUX եւ Գ. Ա. ՍԱՖՐԱՍՏԵԱՆ

Պիտի խօսին՝ Գ. Գ. Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ, Վ. ՄԵԼԻՔԵԱՆ, Տ. ԹՈՐԻԿԵԱՆ, Գ. ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆ

Գեղարուեստական ծրագիր մասնակցութեամբ ՏԻԿԻՆ Ա. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ, Օր. Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆԻ, Գ. Գ. Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ, Ց. ՊՕՂՈՍԵԱՆԻ եւ Զ. ՄԵԼԻՔԵԱՆԻ։

Հայ պարիկները (Կապոյտ Խաչի պարախումբը)

Նոր պարերով, ղեկավարութեամբ Օր. ԱԼԻՍ ԳԱՎԷՋԵԱՆԻ

Ընդհանուր խնդրանքին ընդառաջ երթալով կրկին պիտի ցուցադրուին Վասպու֊րականի գունաւոր շարժանկարը եւ բոլորովին նոր ապակենկարներ։ Բացատրու֊թիւնները պիտի տայ երկրախոյզներու հռչակաւոր նախագահ

FRANÇOIS BALSAN

Զինուորական չեփորախումբ (Ֆանֆառ) եւ Վարդեվանեանի նուագախումբը — Ձոխ պիւֆէ շատ ժողովրդական գիներով

Հիմակուընէ գնեցէք ձեր տոմսերը եւ վարձեցէք ձեր սեղանները, հեռախօսելով Ալէզիա 16 65ին։

Եղէք ճշդապահ եւ մանաւանդ կարգապահ — Խօսնակ Գ. Ամիրայեան

Հանդէսին օրը տոմս պիտի չգտնէք սրահին առջեւ։

ՀԱՅ ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՓԱՌԱՏՕՆԸ

Մայիս 23ին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժա֊մը 14.30ին Սալ տը լա Միւթիւալիթէ, 26 ռիւ Սէն Վիքթոր։

Պատուոյ Նախագահութեամբ առողջա֊պահական նախարարութեան եւ ի ներկա֊յութեան Ֆրանսացի եւ հայ ականաւոր անձնաւորութիւններու։

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամուած յայտագիր, մասնակցութեամբ ֆրանսա֊ցի եւ հայ արուեստագէտներու։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ՄԵԾ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Ի նպաստ՝ Լիոնի մէջ կառուցուելիք Հայոց եկեղեցւոյ շինութեան ֆոնտին։

Կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Լիոնի «Վարանդեան» կոմիտէի, հովանաւորու֊թեամբ Լիոնի Ազգ. Միութեան կեդր. վարչութեան։

9 Մայիս, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Թէաթըր Օալոժի սրահին մէջ, 141 Քուր Լաֆայէթ, Լիոն։

Ղեկավարութեամբ դերասան Պ. Ա. Հա֊ցագործեանի կը ներկայացուի Մ. Բիւրատի ՎԱՐԴԱՆԱՆՔ (5 արար եւ 4 պատկեր)։

Խճողումի տեղի չտալու համար կան֊խաւ ապահովել ձեր տոմսերը, որոնց գի֊ներն է՝ Լօժ եւ Ա. կարգ 300, Բ. կարգ 200 եւ Գ. կարգ 150 ֆրանք, որոնք կը գտնուին Ազգային Միութեան, ե֊կեղեցաշէն Տիկնանց եւ Երիտ. Միութեան անդամներուն մօտ։

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Կարմիր խաչի Օգնութեան Մարմնի, (Փարիզահայ Տիկ֊նանց Միութիւն), կիրակի, 16 Մայիս ժամը 14.30ին, Սորպոնի մեծ ամփիթատ֊րոնին մէջ, ի նպաստ Ֆեսանվիլլէի օդա֊փոխութեան կայանին։

Սիրայօժար մասնակցութեամբ հայ եւ ֆրանսացի հանրածանօթ արուեստագէտ֊ներու։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ

Անիէռ Գուա Քոլոմպի մասնաճիւղը կը տօնէ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ։

Կիրակի, 2 Մայիս, ժամը 15–24, Գուա Քոլոմպի քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ, 2 Ռիւ տ'Էթիէն տ'Օրվ։ Կայարանին ճիշդ քովը։

Կը խօսի ընկ. ՆՈՒՊԱՐ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակ֊ցին — Նոր Սերունդի Անիէռի եւ Իսիի միացեալ երգչախումբը, ղեկավարու֊թեամբ Կ. ԳԱՑԻՇԵԱՆԻ։

Պանճօ Քաչանի պարախումբը, հայ֊կական եւ կովկասեան պարեր։

Արտասանութիւն, երգ եւ հաճելի անա֊կնկալներ։

Կը ներկայացուի «Վեցուկէս պորտի ծա֊ռանգ մնացած սնտուկը», խիստ ծիծաղա֊շարժ զաւեշտ, մէկ արար։

Եւրոպական պարեր մասնակցութեամբ՝ ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆ նուագախումբի։

Մուտք 200 Ֆրանք։

Կառ Սէն Լազարէն շոգեկառք՝ իջնել Գուա Քոլոմպ։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՄԵԾ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Հ. Յ. Դ. Սէն Շամոնի եւ Սէնթ Էթիէնի Նոր Սերունդի խումբը կը ներկայացնէ՝ Գ. Իփէկեանի «ԱՐԱՅ ԵՒ ՇԱՄԻՐԱՄ» դիւցազներգութիւն, 3 արար, 3 պատկեր

Բեմադրութեամբ Խ. Ղմրիպեանի։

Սէն Շամոնի մէջ այս Շա֊բաթ, երեկոյեան ժամը 8.30ին, Ժան տ'Արքի սրահին մէջ։

Սէնթ Էթիէն Մայիս 2, Կիրակի, կէս֊օրէ վերջ ժամը 3.30ին, Սէնթ Էլմոնի սը֊րահին մէջ։ Այնուհետեւ Կրընոպլ եւ Վա֊լանս։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Տէր եւ Տիկին Մինաս եւ Շուշան Սամուէլեան, կը ծանուցանեն թէ՝ այս կիրակի հոգեհանգիստ պիտի կա֊տարուի Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս ե֊կեղեցւոյն, իրենց եղբօր՝ ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ ՉԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ։ (Յուղարկաւորութիւնը կատար֊ուած է Սէն Շամոնի մէջ)։ Կը հրաւիր֊ուին ազգականները եւ իր յիշատակը յար֊գողները։

ԵՐԱԺՇՏԱԽԱՌՆ ՏՐԱՄ ՉՈՐՍ ԱՐԱՐՈՎ

ԳՈՐԾ

ԱԼԵՔՍԻՍ ԱՇԱՐՈՆԵԱՆԻ

ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

ԱԼԵՔՍԻՍ Գ. ՄԵՍՐՈՊԵԱՆՑ

Առաջին անգամ ըլլալով

Թէաթրը տը լա Կէթէ Լիրիքի մէջ — 17 Մայիս, երկուշաբթի իրիկուն

Square des Arts et Métiers — Métro: Réaumur et Arts et Metiers

Պատուոյ նախագահութեամբ՝ Գ. ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ ՎԱՉԷԵԱՆՑԻ

եւ մասնակցութեամբ փարիզահայ, լաւագոյն ուժերու

Այս մեծածախս ներկայացման տոմսերու գիները են 250, 350, 450, 550, 650 750 Ֆրանք

ԾԱՆՕԹ.— Ցիշեցէք Ղարաբաղի Մելիքներու գեղեցիկ ներկայացումը, եւ եկէք վերապրելու դարձեալ նոյնքան խնամուած ներկայացում մը։

Տոմսերը ապահովել գրատուններ Բալուեան (43 ռիւ Ռիշէ), Պարսամեան (46 ռիւ Ռիշէ), Հ. Սամուէլ (51 ռիւ Մէօսիօ լը Փրէնս)։

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

*

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմի֊տէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Լիոնի բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը ճիշդ 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը խիստ պարտաւորիչ։

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԵՀԼԻՐԵԱՆԻ

ՎԵՐՅԻՇՈՒՄՆԵՐԸ

Ստացանք եւ տրամադրելի ունինք ԹՂԹԱԿԱԶՄ հատորներ, գին հազար ֆրանք, թղթատարի ծախսով 1100 Ֆր.։

Սակաւաթիւ հատորներ ստացանք լա֊թակազմ, գին 1200 ֆրանք, թղթատարի ծախքով 1300։

×

Մարսէյլի համար դիմել.— Գ. Ե. ԱՐ֊ՁՈՒՄԱՆԵԱՆԻ, 48 ռիւ տը լա Ռէփիւպ֊լիք եւ Ա. Քէօսէեանի,
2, Rue Bernard du Bois.

SALLE IENA, 10 Avenue d'Iéna

21 Մայիս, ուրբաթ ժամը 9ին

ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆ կը ներկայացնէ իր

« ՄԵՐ ԿԵԱՆՔԸ »

Դ. Տէրվիշեան,
Օր. Իրմա Պէրպէրեան, Միհրան Մ. Եփ֊րեմեան, Ժագ Սթէֆանօ եւ Օր. Մաքի Թէրէզա Գասապեան։

Մուտքի ժողովրդական գիներ։

Տոմսերու կեդրոնատեղի՝

Librairie H. Palouyan
43, Rue Richer — Tél.: PRO. 25-46.

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի Եկեղեցաշէն Տիկնանց յանձնա֊խումբը ստացած է հետեւեալ նուէրները, ի նպաստ եկեղեցւոյ շինութեան.—

Տիկին Գոհարիկ Յովհաննէսեան եւ զա֊ւակները երեք հազար ֆրանք, փոխան ծաղկեփունջի Պ. Ժօզէֆ Մարիլուսեանի եւ Օր. Աննա Մարթաեանի նշանախօսու֊թեան առթիւ։

Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Խաչիկեան երկու հազար ֆրանք կը նուիրեն իրենց մօր եւ զոքանչ մօր՝ Այրի Տիկ. Սարա Պօ֊յաճեանի (ծնեալ Շիրինեանի) մահուան առթիւ։

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ (ՍԵՒՐ)

Սամուէլ Մուրատեան վարժարանը Եւ֊րոպայի հայ գաղութին, եւ մասնաւո֊րապէս ֆրանսահայութեան լուսաւորու֊թեան կեդրոն հաստատութիւնն է, օժ֊տուած պետական վարժարաններու իրա֊ւունքներով։

Վարժարանը կը շարունակէ իր դերը այսօր ալ, իր ազգ. մթնոլորտով՝ կուտայ հայ մանուկներուն տոհմային հարազատ դաստիարակութիւն, բարոյական առողջ կրթութիւն, կը պատրաստէ զանոնք Պրե֊վէի եւ Պաքալորէայի պետական քննու֊թիւններուն, երկու երրորդի յաջողու֊թեամբ։

Կ'ընդունուին աշակերտներ տասը տա֊րեկանէն մինչեւ 15 տարեկան, եթէ տա֊րիքին համաձայն ունին ուսումնական պատրաստութիւն եւ բարեկրթութիւն։ Կ'ընդունուին նաեւ ցերեկօթիկներ շրջա֊կաներէ։

Գաւառներէն եւ օտար երկիրներէն ե֊կողները պէտք է ունենան խնամակալ մը Փարիզի կամ շրջանին մէջ։

Արձանագրութիւնները բացուած են, դիմել ուղղակի Տեսչութեան։

Direction du Collège Arménien
Samuel - Moorat
26, Rue Troyon - Sèvres (S. et O.)
Tél. : OBS. 18-28.

ԾԱԽՈՒ Է

ՓԱՐԻԶԻ 18ՐԴ ԹԱՂԱՄԱՍԻՆ ՄԷՋ

Լուսանկարչատուն մը ամէն յարմա֊րութիւններով, առանձին փավիյեօնի մը մէջ հինգ ազատ սենեակներով։ Կը յար֊մարի նաեւ ամէն կարգի առեւտուրի, վարձակալութեան նոր պայմանագրով մը։

Դիմել Յառաջի վարչութեան։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.
Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամսեայ 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. Հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 30 ԱՊՐԻԼ * VENDREDI 30 AVRIL 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7358 30e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2769

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՓՈԽԱԴԱՐՁ ՃՆՇՈՒՄ

Ամէն անգամ որ միջազգային նոր ժողով մը գումարուի, երկու կողմերը լեզու կը թափեն, յանուն խաղաղութեան։

Միեւնոյն ատեն, չարաշուք ազդարարութիւններ կ'ուղղեն, փոխադարձաբար։ Կը խօսին իրենց տրամադրելի ուժերու, նոր եւ աւելի մահացու զէնքերու գործածութեան մասին։

Այսպէս, Ատլանտեան Խորհուրդի գումարման առթիւ, անցեալ շաբթու տեղեկագիրներ հրատարակուեցան խորհրդային եւ դաշնակից ուժերու մասին։

Տեղեկագիրներէն մին կ'ըսէր թէ խորհրդային ճակատը կրնայ ութ միլիոն զինուոր զէնքի տակ առնել մէկ ամսուան ընթացքին, իր արբանեակներուն հետ։

Ցետոյ կ'աւելցնէր թէ անոնք այժմ կազմ եւ պատրաստ ունին վեց միլիոն զինուոր, առանց հաշուելու Չինաստանը։

Նոյն աղբիւրին համաձայն, Խ. Միութիւնը այժմ ունի քսան հազար ռազմական օդանաւ եւ 300 սուզանաւ, որոնց կէսը՝ լայն ծովերու յատուկ։

Այս առթիւ, դաշնակիցները կը խոստովանէին թէ Խ. Միութիւնը կրնայ ահռելի աւերներ գործել, առաջին յարձակումով։

Բայց, միեւնոյն ատեն կը կրկնէին հերթական ազդարարութիւնը.—

Եթէ յարձակի, ահաւոր գին մը պիտի վճարէ։ Ի վերջոյ Դաշնակիցները կրնան ամբողջովին կործանել Խ. Միութիւնը, քանի որ անսպառ միջոցներ եւ հիւլէական զէնքեր ունին։

Շաբաթը չլրացած, նոյն լեզուն բանեցուցին Խ. Միութեան վարիչները, Գերագոյն Խորհուրդին առջեւ։

Առաջին ազդարարութիւնն ուղղեց նոյն ինքն վարչապետը, Մալենկով։ Ըսաւ թէ իրենք խաղաղութիւն կ'ուզեն. բայց եթէ յարձակում կրեն, պիտի պատասխանեն բոլոր տրամադրելի զէնքերով եւ միջոցներով։

Այս առթիւ, բացորոշապէս կը հասկցնէր թէ իրենք ալ նոր զէնքեր ունին։ Ոչ միայն հիւլէական, այլ եւ ջրածին։

Ապրիլ 27ին, միեւնոյն ազդարարութիւնը կ'ուղղէր ներքին առեւտուրի նախարարը, Պ. Անաստաս Միկոյեան։

Հայազգի նախարարը նոյնպէս ազդարարեց թէ իրենք ալ ունին ամենավերջին դրութեամբ զէնքեր, հիւլէական եւ ջրածին ռումբեր, իբրեւ խաղաղութեան գործիք։ Բայց, վճռած են գործածել իրենց երկրին պաշտպանութեան եւ ապահովութեան համար, եթէ արեւմտեան պետութիւնները պատերազմ սարքեն։

Ուրեմն, երկու կողմերն ալ վճռած են գործածել բոլոր տրամադրելի զէնքերը, հիւլէականէն մինչեւ մանրէականը, եթէ յարձակում կրեն։

Բարեբախտաբար կողմերէն ոչ մէկը կ'ուզէ ստանձնել յարձակումի մը նախաձեռնութիւնը։

Ամէնքն ալ գիտեն թէ ինչ հետեւանքներ կրնայ ունենալ այդպիսի արկածախնդրութիւն մը, որ տարբերութիւն չունի խելագարութենէ։

Գաղտնապէս, ճնշում կը բանեցնեն, փոխադարձաբար, իրենց դիրքերը պահելու կամ զիջումներ կորզելու համար։

Տարբեր պարագաներու մէջ, պատերազմը շատոնց պայթած պիտի ըլլար, այս կարգի ազդարարութիւններով։

Այն ատեն չկար հիւլէական, ջրածին եւ մանրէական զէնքերու մղձաւանջը։ Եւ աշխարհը երկու մասի բաժնուած չէր։

Ապահովաբար նոյն ազդարարութիւնները պիտի լսենք Ժընեւի ժողովին առթիւ, որ կրնայ նոր ճեղքեր բանալ, ցնցելով ամբողջ Ասիան։

Բարենշան չեն առաջին արտայայտութիւնները։ Դեռ օրակարգին քննութիւնն անգամ չէ սկսած, եւ ընդհարումները յաճախադէպ են։ Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԱՐՏԱԿԱՆ ՃԱՌԵՐ ԺԸՆԵՒԻ ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

ԿԱՐՄԻՐ ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉԸ ԿԸ ԲԱՑԱԳԱՆՉԷ.— « ԱՍԻԱՆ ԱՍԻԱՑԻՆԵՐՈՒՆ »

Չորեքշաբթի օր Ժընեւի խորհրդաժողովը դարձած էր լսարան մը մարտական ճառերու։

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Պ. Ֆ. Տըլըս եւ կարմիր Չինաստանի պաշտօնակիցը, Չու Ըն Լէյ ճարտասանական մենամարտ մը կատարեցին Քորէայի հարցին քննութեան առթիւ, թանձրացնելով յոռետեսութիւնը։ Հեռագիրները կ'ըսեն թէ Տըլըս բաղդատաբար չափաւոր էր, իսկ Չինացին թունդ հակամերիկեան լեզու մը գործածեց։ Ամերիկացի նախարարը յայտարարեց.

— « Մենք այստեղ հաւաքուած ենք միացեալ եւ անկախ Քորէա մը հաստատելու համար։ Քորէայի ժողովուրդը դարերով ապրած է իբրեւ մէկ ազգ եւ ուզած է միացեալ մնալ ազատութեամբ եւ անկախութեամբ։ Ինչո՞ւ երկու մասի բաժնուեցաւ Քորէան։ Այդ երկրին ներկայ մարտիրոսութիւնը կը սկսի 1945 Օգոստոսէն։ Այն ատեն Մ. Նահանգները որոնք չորս տարի կրած էին ճափոնական պատերազմին բեռը, հաւանեցան որ Խ. Միութիւնը Մանչուրիա եւ Քորէայի հիւսիսակողմը, մինչեւ 38րդ զուգահեռականը մտնէ, ընդունելու համար ճափոնցիներու անձնատուութիւնը։ Բայց Սովետները Հիւս. Քորէա մտան մէկ նպատակով եւ հոն մնացին տարբեր նպատակով մը։ Իրենց միտքն էր Հիւս. Քորէան վերածել արբանեակ պետութեան մը, ուղղակի կամ խամաճիկներու միջոցաւ եւ, եթէ կարելի է, իրենց իշխանութիւնը տարածել ամբողջ Քորէայի վրայ։ Կարեւոր է որ շարունակ յիշենք թէ ինչ որ վտանգուած է, միայն Քորէան չէ, այլ Ազգաժողովին վարկը։ Երբ նախայարձակները կը սպառնային խորտակել Քորէայի հանրապետութիւնը, Ազգաժողովն էր որ հրաւիրեց իր անդամները պաշտպանել Քորէան։ Եթէ այս խորհրդաժողովը հաւատարիմ չգտնուի Ազգաժողովին եւ անոր տուած որոշումներուն, այն ատեն ամէն մէկս պատասխանատու պիտի ըլլանք, քանդելով ինչ որ կը պաշտպանէ մեզ»։

Պ. Տըլըս յետոյ մանրամասնօրէն պարզեց ամբողջ անցուդարձը, Հիւս. Քորէայի արշաւանքը եւ Ազգաժողովին զինեալ միջամտութիւնը։ Այս առթիւ քննադատեց Չինաստանի ծրագիրը, որ կը ձգտի հաւասար գետնի վրայ դնել ազատօրէն ընտրուած կառավարութիւն մը — Քորէայի ժողովուրդին երեք քառորդին ներկայացուցիչը — Հիւս. Քորէայի համայնավար փոքրամասնութեան հետ։ « Գալով օտար զինուորները ետ քաշելու առաջարկին, այդ ծրագիրը եթէ գործադրուի, չինական բանակները պիտի կրնան միջամտել իրենց ուզած ատենը։ Մ. Նահանգները չեն կրնար հանդուրժել որ պատմութիւնը կրկնուի, եւ զինուորներուն հեռացումէն ետք. հետեւաբար կը մերժենք այդ ծրագիրը »։

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿԻՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

Չու Ըն Լէյ պատասխանեց բուռն մեղադրանքներ ուղղելով Մ. Նահանգներուն դէմ, իբրեւ նախայարձակ պետութիւն եւ պահանջելով որ Ասիացիները ազատ ձգուին կարգադրելու ասիական խնդիրները։ Ցետոյ պարզեց իր կառավարութեան տեսակէտները.—

1. Չինաստան վերջացած չի նկատեր Քորէայի համայնավար գերիներուն հայրենադարձի խնդիրը։ Ժընեւի խորհրդաժողովին կ'իյնայ քննել այս խնդիրը։

2. Չինաստան չի կրնար հանդուրժել որ Ամերիկան գրաւած պահէ Ֆորմոզան։

3. Չինաստան կը բողոքէ ճափոնի վերազինման դէմ։

4. Կը պահանջէ ջնջել բոլոր օտար խարիսխները Ասիոյ մէջ եւ ետ կանչել Քորէայի մէջ եղած բոլոր զինուորները։

5. Ասիական երկիրներու կառավարութիւնները պէտք է խորհրդակցին ապահովելու համար խաղաղութիւնը, մասնաւոր յանձնառութիւններ ստանձնելով։

6. Եւ վերջապէս, վտանգաւոր գտնելով արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինումը աշխարհի խաղաղութեան համար, Չինաստան անհրաժեշտ կը գտնէ Եւրոպայի ապահովութեան դաշնագիր մը կնքել, համաձայն Խ. Միութեան ծրագրին։

Չինացի նախարարը իր ճառին մէջ Քորէայի պատերազմը կոչեց «ամերիկեան միջամտութեան պատերազմ»։ Եւ ըսաւ թէ Մ. Նահանգները այժմ ալ տեղաւորուած են Քորէայի մէջ, Չինաստան արշաւելու համար։

Այս ճառը մեծ յուսախաբութիւն պատճառեց անոնց որ լաւատեսութեամբ կը հետեւէին ժողովին։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

« ՈՐՍՈՐԴԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐ »

Նոր ձեռքս անցաւ այս գիրքը, տըպուած՝ Երեւան։

Հեղինակը, Վախթանգ Անանեան, որմէ շարք մը պատկերներ արտատպած ենք արդէն, իսկապէս նոր էջ մը կը բանայ հայ գրականութեան մէջ։

Կարելի է անկոխ համարել իր մշակած անդաստանը։

Իր հորիզոնը կը կազմէ համատարած բնութիւնը։ Լեռներ ու դաշտեր։ Անդնդախոր ձորեր եւ ցից ժայռեր։ Անտառներ եւ ճախճախուտքներ։ Գետակներ, լիճեր կամ քարայրներ։

Ինքն ալ որսորդ մը, որ հրացանն ուսին եւ գրիչը ձեռքը, թէ կ'որսայ եւ թէ կ'ուսումնասիրէ վայրի կամ ընտանի կենդանիներու կեանքը։ Անոնց ինքնապաշտպանութեան պայքարը՝ բնութեան թէ մարդուն դէմ։

Ու ձեր առջեւ կը բացուի նոր աշխարհ մը,— կենդանաբանական համայնապատկեր։

Պատկերներ, պատկերներ՝ ինքնուրոյն եւ կոկիկ շարադրութեամբ։

Կը տեսնէք անասուններու եւ թռչուններու բոլոր տեսակները, արջէն, գայլէն, վարազէն մինչեւ թունաւոր օձը որ կաքաւներ կը խեղդէ լերան ծերպերուն մէջ, բազէն եւ արծիւը, ճնճղուկը եւ միւս հաւազգիները։

Տակաւին էշն ու ձին կամ կատուն, որոնց բնաւորութեան գաղտնիքներէն շատ քիչ բան գիտենք։

Նոյնքան յաջող նկարագրութիւնը Հայաստանի բնական տեսարաններուն, եւ վերջապէս զարմանազան արկածներ, հոգեբանական վերլուծումներով։

Խմբագրութիւնը որոշած է պարբերաբար արտատպել նոր նմոյշներ, այս կիրակիէն սկսեալ։

Կենդանական աշխարհին գաղտնիքներուն հետ, դուք անոնց մէջ պիտի գտնէք բազմագեղ նկարագրութիւնը Հայաստանի բնական գեղեցկութեանց։

Ամառը շոգ, ձմեռը խստաշունչ, գարունը ծաղկաւէտ, Արարատեան դաշտին աշունը՝ այնքան անոյշ։

Եւ վերջապէս բնասէրի սարսուռները՝ երբ որսի կ'երթայ։

— «Մի անգամ Գորիսից գալիս գիշերը վրայ հասաւ Զանգեզուրի լեռնանցքում։ Այդտեղ նապաստակ շատ է հանդիպում, մութն ընկնելուն պէս դուրս են գալիս իրենց թաքստոցներից ու խճուղում ոստոստում, գուցէ ճամբորդները բան գցած լինեն»։

... Ցանկարծ խաւարի միջից երախայի լացի ձայն եմ լսում։ Կանգ առայ եւ ինձ թուաց թէ արիւնս սառչում է երակներիս մէջ՝ չլինի թէ երախայի վրայ եմ կրակել»։

Ճամբէն շեղելով, կ'երթայ «լացի ուղղութեամբ»։ Ու կը տեսնէ որ նապաստակ մը կը թպրտայ եւ կը ճուայ։ «Բայց ձայնը ի՜նչքան նման էր երախայի լացի»։

Փորձառու որսորդներ կը բացատրեն թէ «նապաստակը երբեմն վախից երախայի լացի ձայներ է հանում»։ ՎԱՀԷ

ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ՄԱՍԻՆ

Դշ. օր 350 լրագրողներ մէկ ժամ սպասեցին, լսելու համար խորհրդային պատուիրակութեան բանբերին զեկուցումը Մոլոթովի եւ Պիտոյի տեսակցութեան մասին։ Զեկուցումը տեւեց 12 վայրկեան, անգլերէնի եւ ֆրանսերէնի թարգմանութեամբ։ Բանբերը հաստատեց թէ Պ. Մոլոթով երկրորդ տեսակցութիւն մը ունեցաւ Պ. Պիտոյի հետ, Հնդկաչինի մասին։ «Առաջին տեսակցութեան ատեն Պ. Պիտօ ժողովին մասնակցողներուն մէջ յիշեց Պաօ Տայ կայսեր, Լաոսի եւ Քամպոճի ներկայացուցիչները։ Պ. Մոլոթով առարկութիւն չըրաւ. բայց գիտել տուաւ թէ ժողովին պէտք է մասնակցի նաեւ Վիէթնամի հանրապետութիւնը (ըմբոստ կառավարութիւնը)։ Երկրորդ տեսակցութեան ատեն, Պ. Պիտօ առաջարկեց մասնակցողներու հարցէն առաջ համաձայնութեան մը յանգիլ Տիէն Պիէնի վիրաւորներուն փոխադրութեան մասին։ Պ. Մոլոթով պատասխանեց թէ խորհրդային պատուիրակութիւնը համաձայն է անմիջապէս կարգադրելու այս խնդիրը եւ առաջարկեց որ երկու շահակից կառավարութիւնները (Ֆրանսա եւ Հնդկաչին) խորհրդակցին այդ մասին։ Ցետոյ ըսաւ որ Հնդկաչինի համայնավար կառավարութիւնն ալ մասնակցի Ժընեւի խորհրդաժողովին։

Բանբերը միջանկեալ յայտնեց թէ Խ. Միութիւնը չի կրնար ընդունիլ Ազգաժողովին բանաձեւը Քորէայի հարցին կարգադրութեան մասին։

ԱՌԱՋՆՈՐԴԸ ԳԱՒԱՌ Կ'ԵՐԹԱՅ

Եկեղեցւոյ դիւանէն կը տեղեկացնեն թէ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեան Մարսէյլ պիտի երթայ այս շաբթու, առանց որեւէ յանձնառութեան։ Կիրակի օր Լիոն պիտի այցելէ, պատարագելու համար, համազգային սգահանդէսին առթիւ, իսկ Մայիս 9ին դառնալ Մարսէյլ պիտի այցելէ։

× Կ'իմանանք թէ Մարսէյլի մէջ համազգային սգահանդէսը տեղի պիտի ունենայ այս կիրակի։ Մանրամասնութիւնները չենք ստացած տակաւին։

ՆՈՐ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

12 ՍՊԱՅ, 40 ՔԱՂԱՔԱՑԻ

Եգիպտոսի նոր վարչապետը, գնդ. Կամալ Նասըր Ապրիլ 28ին հրամայեց անմիջապէս ձերբակալել 52 հոգի, 12ը սպաներ, այն ամբաստանութեամբ թէ դաւ մը կը սարքէին Մայիս 1ի տօնին առթիւ։

Հազարապետ Ամին Շաքիր, վարչապետին թիկնապահը, այս առթիւ ըսաւ թէ 12 սպաները պիտի դատուին զինուորական ատեանին առջեւ, «ամէնէն ծանր պատիժները կրելով»։ Սպաներուն մէջ կը գտնուին տեղակալներ եւ հազարապետներ։ Ձերբակալութիւնը տեղի ունեցաւ արեւածագէն առաջ, զինուորական ոստիկանութեան միջոցաւ։ Վարչապետին թիկնապահը յայտնեց թէ 12 սպաներուն մէջ կը գտնուին հեծելազօրքի ինը սպաներ որոնք արդէն խռովութիւններ յարուցած էին Փետր. 27ին, երբ անհամաձայն-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՏՕՆԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Երիտ. Միութեան ներկայացուցիչը, Պ. Արմէն Մելոյեան Ֆրանսերէն բովանդակալից ճառ մը կարդաց սահուն առոգանութեամբ, եւ յարգանքի բաժինը բերելով բիւրաւոր նահատակներու յիշատակին:

Ֆրանսական Բանակի Նախկին Հայ Կամաւորներու պատուակալ նախագահը, Պ. Զ. Վարպետեան յայտարարեց թէ ցարդ տարին մէկ անգամ հայ կամաւորներուն կը վիճակուէր արծարծել Անծանօթ Զինուորի դամբարանին անշէջ բոցը, այս տարուընէ սկսեալ, իրենց խնդրանքով, այդ պարտականութիւնը հանդիսաւորապէս պիտի կատարուի Ապրիլ 24ին, Համազգային Սգատօնի օրը: Ապա, յայտնելով նշանակուած բանախօսին բացակայութիւնը, կամքէ անկախ պատճառներով, կարդաց հետեւեալ Ֆրանսերէն ճառը.

— «Սիրելի հայրենակիցներ, ճիշդ 39 տարի է, 24 Ապրիլ 1915, Թուրքիոյ ընդարձակ հողամասին վրայ կը սկսէր հայ ժողովուրդի բնաջնջումը, աշխարհի ամէնէն ահաւոր եւ ամէնէն վատ ոճիրը ... Պետութիւն մը, կանոնաւոր բանակ մը, անթիւ զէնքեր կը հարուածէին ամբողջ ժողովուրդ մը անզէն, իր ծերերով, կիներով, եւ զաւակներով... Եւ արիւնը կը հոսէր հեղեղանման: Եւ զարհուրելի դժբախտութիւն մը կը տարածուէր ամբողջ երկրին վրայ... Այսպէս, մերիններէն մէկուկէս միլիոն սպաննուեցան կամ նետուեցան անապատի դժոխային աւազներուն մէջ, իսկ ողջ մնացողները գաղթեցին:

Անշուշտ բազմաթիւ դիմադրական եւ հերոսական խումբեր իրենց փայլակնացայտ բոցերով ընդդիմացան ոճրագործներու սեւ զէնքերուն: Հազարաւոր մարդիկ մինչեւ մահ կռուեցան: Այսպէս կամ այնպէս, Հայաստանի բաժինը, հակառակ 1918ի յաղթանակին, եղաւ՝ ազգին մէկ երրորդը: Եւ այս յաղթանակը ուրեմն կը պատկանի նաեւ Հայերուն ... Աւաղ ...

Դիւանագիտական եւ քաղաքագիտական հաշիւները, նոր եկողներու գաղանային ախորժակները թոյլ չտուին Հայերուն՝ ստանալու իրենց զոհողութիւններու արդար հատուցումը, իրաւ է որ մեր հայրենի երկրին շատ փոքր մէկ մասը վերագտաւ իր անկախութիւնը, բայց այս աննշան մէկ մասնիկն էր նահատակ երկրի մը:

Ասկէ ի վեր 39 տարիներ անցան եւ ոչ մէկ բարւոքում բերին ցիրուցան ժողովուրդի վիճակին մէջ: Այս իրականութեան մէջ մենք ալ ունինք մեր պատասխանատուութեան բաժինը:

«Ոգեկոչելով մեր նահատակներու յիշատակը, ամէնքս, առանց բացառութեան պէտք է կազմէինք ամենասերտ Միութիւն մը: Պէտք է միացած ու միասին պայքարէինք արդարութիւնը խլելու համար, երկիւղածութեամբ խոնարհէինք մէկուկէս միլիոն զոհերու յիշատակին առջեւ: Սեղմենք շարքերը աւելի քան երբեք: Յաղթանակը կը շահի ան որ կը դիմադրէ վերջին քառորդ ժամուն, ուրեմն, մենք որ կը դիմադրենք դարերէ ի վեր՝ պիտի դիմադրենք նաեւ վերջին քառորդ ժամուն եւ մեր նահատակները պիտի յաղթեն»:

Փարիզի Եկեղեցւոյ Հոգաբարձութեան ատենապետը, Պ. Պ. Պալըքճեան կարդաց հետեւեալ ուղերձը.

«Սգակիր հայրեր, եղբայրներ եւ քոյրեր— «Մեծ է մեր սուգը անոր համար որ միլիոնաւոր մեր նահատակները անհատապար թէ հաւաքաբար բացարձակ անմեղներ էին: Անոնցմէ շատեր՝ կաթնկեր երախաներ, դեռատի մանուկներ, քնքոյշ օրիորդներ եւ տիկիններ, կամ ալեհեր ծերունիներ՝ անատակ էին քաղաքական որ եւ է գործունէութեան, իսկ չափահասներն ալ՝ խաղաղակեաց եւ օրինապահ քաղաքացիներ, բոլորովին անպատրաստ էին եւ անկարող ըմբոստական ոեւէ արարքի եւ շարժումի: Անոնք անմեղ զոհերը եղան ցեղասպանութեան ճիւաղային ու լայնատարած ծրագրի մը որ գործադրուեցաւ քաղաքակիրթ համարուած ժողովուրդներէն ոմանց մեղսակցութեամբ:

«Ինչ որ սակայն դառնութեամբ կը համակէ մեր հոգիները, միջազգային եղեռնադատութեան մեղապարտ դասալքութիւնն է արդարութիւն ընելու իր ամենատարրական պարտականութեան առջեւ:

«Մեր դժբախտութիւնը չափ ու սահման չունի անոր համար որ մեր բազմաբիւր նահատակներուն արիւնը դեռ չցամքած, եղեռնադատ դատաւորներուն յիշողութիւնը յանկարծ տկարացաւ, պայծառատեսութիւնը խանգարուեցաւ, ոճրագործներուն մօտ ապագայ բարեկամներ եւ զինակիցներ տեսնելու եւ գտնելու աստիճան:

... Թող համազգային յուզմունքի եւ սուգի այս հաւաքոյթները, ամէն տարի եւ ամէն տեղ վերանորոգուելով, վերարծարծեն մեր մէջ համերաշխութեան, եղբայրակցութեան եւ անվերապահ գործակցութեան ոգին: Անսահման սիրով սիրենք մեր ազգը, մեր եկեղեցին, եւ մեր հայրենիքը, — այս երրեակ անգերազանցելի սրբութիւնները: Ասով միայն պիտի գնծան մեր բարեյիշատակ սիրելիներուն հոգիները որոնց առջեւ անգամ մը եւս կը խոնարհիմ յանուն Փարիզի Հայ Առաքելական Ս. Եկեղեցւոյ Հոգաբարձութեան»:

Հայ Աւետարանականներու հոգեւոր հովիւը յուզումով նկարագրեց հայկական գողգոթան 1914էն 1918: Այս առթիւ յիշեց հոմէրական մեծ քաղաքին Պոմպէյի կործանումը Վեզուվ հրաբուղխի լաւաներուն տակ: Ինչպէս կ'ըսէ պատմագիրը, «վաճառականները կը փակէին իրենց խանութներուն փեղկերը, երիտասարդ աղջիկները աղբիւրներէն կը վերադառնային, հացագործը կը պատրաստուէր հաց եփելու, երբ յանկարծ ...»:

«Այսպէս ալ զարհուրելի հրաբուխ մը պայթեցաւ Թուրքիոյ հայ ժողովուրդի գլխուն, շատ աւելի վայրագ: Այս անգամ բնութիւնը չէր աղէտին պատճառը, այլ մարդակերպ հրէշներու դիւային ծրագիրը: Հայ մայրերը օրօր կ'երգէին, հայ մանուկները կը խաղային, հայ մշակները դաշտերը կը հերկէին, երբ գործադրուեցաւ նախճիրը, գերեզմանի վերածելով գիւղ թէ քաղաք, ոչ թէ շրջան մը եւ 100 – 120.000 բնակիչ, այլ ամբողջ ժողովուրդ մը: Թշնամին յաջողեցա՞ւ իր ճիւաղային ծրագրին մէջ: Պատասխանը կու տան մեր այսօրուան հայրենիքը, արտասահմանի մեր գաղութները եւ մեր տաղանդաւոր զաւակները, պատասխանը կու տանք մենք որ հաւաքուած ենք այստեղ»:

Պատուելին վերջացուց եղբայրասիրութեան, համագործակցութեան կոչ մը ուղղելով: «Որ կուսակցութեան ալ պատկանիք, որ յարանուանութեան ալ մաս կազմէք, ընկերային որ դիրքին մէջ ալ գտնուինք, բոլորս միեւնոյն նաւուն մէջ ենք: Եւ մեր նաւը սաստիկ ալեկոծութեան մը բռնուած է: Վտանգի պահուն մարդիկ չեն վիճաբանիր, իրարու բռունցք չեն ցուցներ, այլ կը միանան: Մենք ալ այդ իմաստութեան հետեւինք»:

Վերջին բանախօսն էր Փարիզի հայ կաթողիկէ համայնքին ժողովրդապետը Յովսէփ վրդ. Գաֆթանճեան որ յայտնեց թէ նշանակուած բանախօսը, Կ. վրդ. Ամատունի, պիտի չկրնայ գալ անհանգստութեան պատճառով, հակառակ իր բուռն փափաքին: Ապա գրաւոր ճառ մը կարդաց, բացատրելով թէ Վարդանանց պատերազմէն (451) մինչեւ այսօր մեր միլիոնաւոր նահատակները զոհուեցան «վասն կրօնից եւ հայրենեաց», ինչպէս կը նկարագրէ անմահ Եղիշէն:

Ինչո՞ւ նահատակուեցան 1915ի Եղեռնին զոհերը, որովհետեւ Հայ էին եւ քրիստոնեայ:

«Ճշմարիտ Հայը ըլլալու է կրօնասէր եւ միանգամայն ազգասէր: Այս է որ կը պահանջեն մեզմէ մեր խնկելի նահատակները: Կը վերջացնեմ խօսքս ժողովրդական երգով մը — «Հայ ապրինք, եղբարք, եւ հայ մեռնինք»:

Գեղարուեստական բաժնին մէջ Օր. Ա. Քէօսէեան երգեց «Տէր Ողորմեա», դերասան Գմբէթեան իրեն յատուկ առոգանութիւնով արտասանեց Թումանեանի «Եթէ կաս Աստուած» բանաստեղծութիւնը, Պ. Եր. Գրիգորեան Դանիէլ Վարուժանի «Դերենիկ» բանաստեղծութիւնը նուիրուած վրէժխնդիր հայ մօր:

Զինուորական նուագախումբը առաջնորդութեամբ հրամանատար Պ. տը Պոֆոռի նուագեց «Բամ Փորոտան»ը եւ հանդէսը վերջացաւ խոր տպաւորութեամբ:

Լ.

ԼԻՈՆԻ ՏՕՆԱՎԱՃԱՌԸ ԵՒ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՀԱՅ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉԸ

Ինչպէս գրած էինք, այս տարի Լիոնի տօնավաճառին կը մասնակցի նաեւ Խ. Միութիւնը, որուն պատուիրակութեան նախագահն է Հայ մը, Պ. Վիրապեան:

«Փառի Փուէս» այս առթիւ հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ, քաղելով հայ պատուիրակէն. —

Պատերազմէն առաջ Խ. Միութիւնը կը մասնակցէր Լիոնի տօնավաճառին:

Ցուցադրութեան ծանր բաժնին մէջ ունինք մեքենայ–գործիքներ եւ երկրագործական մեքենաներ արտադրողական մեծ կարողութեամբ, հանքերու սարքաւորում, քարիւղի հետազօտութեան գործիքներ, կառքեր: Ակնոցի բաժինն ալ շահեկան է, նաեւ լուսանկարչական գործիքները: Կան սնունդի, կերպասի, յախճապակիի, մուշտակի, ձայնասփիւռի եւ բժշկական գործիքներ: «Գործողութեան տրեղեկական սեղան» մը որ վիրաբուժական բաժնին ամէնէն գլխաւորն է:

Երբ Պ. Վիրապեանի հարցուցին թէ ինչ էր իր երկրին տեսակէտը Ֆրանսայի հետ եղած առեւտրական յարաբերութեանց մասին, պատասխանեց,

— Մեր առեւտրական կցորդները կը քննեն եւ ընտրութիւն կը կատարեն ֆրանսական արտադրութեանց միջեւ: Մեր ապսպրութիւնները պիտի առնեն ապրանքները եւ յանձնումները բնական կերպով պիտի կատարուին: Մեր մեքենաները բաւականաչափ անջատ կտորներ ունին, սակայն միշտ ալ դիւրին պիտի ըլլայ նորէն ուղել:

Պ. Վիրապեան վերջացուց յայտնելով իր հիանալի տպաւորութիւնը, տօնավաճառին ընդունելութենէն: «Ամէն բան ըրին դիւրացնելու համար մեր տեղաւորումը»: Սակայն 400 թոն ապրանքի տեղաւորումը այնքան դժուարին աշխատանք մըն էր 50 խորհրդային մասնագէտներու համար, որ անոնք կ'ուզեն կապ հաստատել Լիոնի հետ, Տօնավաճառէն ետք: «Անոնք տօնավաճառներու մարդիկ» են: Բոլոր մեծ եւ շատ մը միջին ձեռնարկներ ներկայիս ունին մասնագէտներու իրենց խումբը որ ամբողջ տարին կը շրջի Փա–

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ԱՌԹԻՒ

ԴԱՆԻԷԼ ՎՐԴ. ՋԱՏՕՅԵԱՆ

Եւ որ գանց չէ ըրած իր տապանաքարի վրայ (Աղթամարի տաճարի արեւելեան պատին քով) փորագրել տալու այս «փառքը» յիշեցնող հետեւեալ արձանագրութիւնը. (տող 13. 14 եւ 15):

Ի արդարեւ Բ. Համիտ վեհ Սուլթան,
Ղօղեաց զիս ի փառս յառաջինն ճշան
ի մեծ պարծանս զահիս Արծրունեան:

Կաթողիկոսական տեղապահը, տակաւին անտեղեակ Դանիէլ վարդապետի յեղափոխական խառնուածքին, 1897ին կը ղրկէ զայն գաւառները, դէպքերէն համեմատաբար քիչ վնասուած ազգայիններէն նուէրներ հաւաքելու կողոպտուած աթոռի համար: Մանաւորապէս Շատախ Թաղ, որ, շնորհիւ իր ցոյց տուած դիմադրութեան, նուազագոյն կորուստով փրկուած էր ահռելի աղէտէն, եւ Մոկս, որ փրկուած էր շնորհիւ հայասէր քիւրտ Մուրթուլլահ պէյի: Վարդապետը կը շրջի նաեւ միւս գաւառները, (Գաւաշ, Կարկառ, Կարճկան, Սպարկերտ եւն.):

Շատախի հին յեղափոխական գործիչներէն նահատակ Յովսէփ Գարունեան, որ տարաբախտ Վարդգէսի հետ աքսորուած էր, եւ որուն հետ 1908ին Տիգրանակերտէն հայրենիք վերադառնալու բախտն ունեցայ, հիացումով կը պատմէր թէ ինչպէս հայրենասէր վարդապետը կը մխիթարէր աղէտահար ժողովուրդը սրտացաւ քարոզներով: Յոյս կը ներշնչէր ապագայի համար: Կը յորդորէր օգնել իրարու: Կը կազմէր ցուցակը մարդկային կորուստներու, որբերու եւ որբեւայրիներու՝ առանց հրահանգուած ըլլալու Արսէն վարդապետէն: Օգտուելով այս շրջագայութենէն կապ կը հաստատէր իրենց եւ միւս գաւառներու յեղափոխականներու հետ, (շատ սակաւաթիւ այն օրերուն): Կը խրախուսէր զիրենք եւ իր անվերապահ աջակցութիւնը կը խոստանար: Կը ջանար անդիտակից, մոլորած, խաբուած բազմութիւններու մէջ դնել այն ուղիղ համոզումը թէ իրենք ալ փրկուած պիտի ըլլային, ինչպէս քաղաքն ու Շատախ – Թաղը, եթէ իրենց մէջ ալ գտնուէին դիմադրող յեղափոխականներ:

Չէ՞ որ Վազգէն կը գրէր դէպքէն անմիջապէս վերջ — «Եթէ գաւառները 3-4 խմբեր լինէին, կարելի էր թէ ժողովուրդը պաշտպանել եւ թէ հարիւրներով քիւրտ կոտորել: Որովհետեւ կառավարութիւնը կը վախնար մեզմէ, եւ մէկ հատիկ զօրք չէր կրնար դուրս հանել քաղաքէն»: (Դիւան Հ. Յ. Դաշնակցութեան):

«Դանիէլ վարդապետի նման յայտնի հոգեւորականի մը պատրաստակամութիւնը Ս. գործին ծառայելու, որ անօրինակ երեւոյթ մըն էր այն օրերուն, մեծ ոգեւորութիւն ստեղծեց մեր մէջ: Ան՝ իր այս, եւ ուրիշ այցելութիւններով, մեծապէս նպաստեց յեղափոխութեան վարկի բարձրացման եւ ինքնապաշտպանութեան ու վրէժի զգացումներու արծարծման», կ'ըսէր Գարունեան:

Իմ անջնջելի յուշերը Դանիէլ վարդապետէն կը սկսին այս նոյն թուականէն (1897): Ջարդէն մազապուրծ ազատուած վաթսուն պատանի որբեր կը պատսպարուէինք ու կրթութիւն կը ստանայինք Նարեկայ վանքի որբանոցի մէջ, որ բացուած էր երջանկայիշատակ բարերար Գրիգոր Ջանշեանի ծախքով: Թէեւ որբանոցը դրուած էր Կաթողիկոսարանի հովանաւորութեան տակ, հազիւ մէկ ժամուան ճամբայ հեռու, չեմ յիշեր որ օր մը օրանց տեղապահ Արսէն վարդապետ պարտականութիւն համարէր այցելութիւն մը տալ մեզ՝ որբանոցի գոյութեան չորս տարիներու ընթացքին:

Նոյնքան անհոգ ու անտարբեր էր վանահայր Յովհաննէս վարդապետը: Միշտ խոժոռադէմ ու անհաղորդ: Թէեւ մեզ մօտ՝ բայց սրտով ու հոգիով հեռու:

Դանիէլ վարդապետն էր միայն որ իր դուրգուրանքին առարկայ դարձուց մեզ՝ առաջին այցելութենէն իսկ գրաւելով մեր մատաղ սիրտերը՝ իր զուարթ, բարեհամբոյր բնաւորութեամբ ու մեզ հանդէպ իր ցոյց տուած սիրովը:

Այս օրուան պէս կը յիշեմ այդ այցելութիւնը: Ներկայ եղաւ մեր դասերուն: Հարցումներ ուղղեց: Ապա անցաւ գրասենեակները: Մէկիկ մէկիկ աչքէ անցուց մեր գրաւոր աշխատանքները, ու փայփայելով մեր գլուխները՝ գոհունակ ժպիտով մը ըսաւ — «Ապրիք, ապրիք, զաւակներս, շատ ապրիք: Աւելի լաւ սորվեցէք: Ազգի յոյսը դուք էք: Ձեր մայրերու արցունքը դուք պիտի սրբէք»: Եւ ուրիշ նման խօսքերով խրախուսեց մեզ: Ապա խօսեցաւ հայրենաշունչ, բարոյալից խրատական մը՝ որ խորապէս ազդեց մեր զգայուն հոգիներուն վրայ:

Ալ մեզի հետ էր յաճախ: Միշտ նախանձախնդիր մեր լաւ խնամուելուն եւ ազգային շունչով դաստիարակուելուն: Կը ջանար յականէ յանուանէ ճանչնալ ամէնքս: Կը սիրէր լսել մեր բերաններէն թէ ինչպէս սրախողխող, կացինահար եղան մեր հայրերը:

Ինչպէս քանդուեցան մեր հօրենական օճախները, ու մոխիր դարձան մեր շէն գիւղերը: Մտիկ կ'ընէր այս սրտակեղեք պատմութիւնները վշտալի հայեացքը սեւեռած մէկ կէտի: Ապա յամրօրէն կը բարձրացնէր գլուխը, եւ տխուր ու սփոփարար շեշտով մը կ'ըսէր —

ՂԱԶԱՐ ՆԵՐԿԱՐԱՐԵԱՆ

(3) (Շար.)

րիզ, Լայփցիկ, Լիլ, Միլան, Լիոն, Սարպրիւք, Պոռտօ եւայլն ։

Քանի մը խօսք ալ բուն տօնավաճառի մասին.—

Վեց հազար ցուցադրողներ տեղաւորուած են Ռոն գետի ափը 1800 մեթր երկայնութեամբ եւ 150 մեթր լայնութեամբ հողամասի մը վրայ, Ռոնի ձախ ափին եւ Թեթ տ'Օրի միջեւ։ Անոնք կուգան Ֆրանսայի բոլոր անկիւններէն, նաեւ Աւստրիայէն, Պելժիքայէն, Տանըմարքայէն, Սպանիայէն, Մ. Նահանգներէն, Մեծն Բրիտանիայէն, Լեհաստանէն, Փորթուկալէն, Սաարէն, Շուէտէն, Զուիցերիայէն, Չեխոսլովաքիայէն եւ Խ. Միութենէն։ Մէկ միլիոնէ աւելի այցելուներ կը սպասուին որոնց մէջ ապագայ յաճախորդներ պիտի գտնուին ։

Լիոնի համար տօնավաճառը տարուան կարեւոր դէպքն է։ Սակայն այս 36րդը կը գլէ կ'անցնի տեղական հանգամանքը ։

Տօնավաճառները նորութիւն չեն ։ Կարելի է նոյնիսկ ըսել թէ անոնք կազմեցին առաջին կազմակերպուած գործունէութիւնը։ Երբ փոխանակութիւնները սկսան կազմակերպուիլ եւ տարածուիլ, անոնք մէջտեղ եկան եւ զարգացան հաղորդակցութեան միջոցներուն հետ ։

Տօնավաճառները, ցուցադրութիւնները եւ սալոնները անընդհատ կ'աճին։ Կառավարութիւնը արտօնեց 1952ին 137 տօնավաճառ եւ սալոն։ Սակայն ցուցադրութիւնը պարբերական չէ եւ աւելի դաստիարակչական նպատակներ կը հետապնդէ քան առեւտրական, իսկ սալոնը որոշ ապրանքներու համար է, ինչպէս ինքնաշարժը, կաշին եւ օդանաւը ։

Ֆրանսայի մէջ ամէն տարի վեց միջազգային տօնավաճառ տեղի կ'ունենայ Փարիզ, Լիոն, Լիլ, Մարսէյլ, Պորտօ, Սթրազպուրկ։ Այս պաշտօնական տօնավաճառները պէտք չէ կրեն որեւէ ոչ-առեւտրական հանգամանք, պէտք է ունենան տեւական վայր, իբրեւ մասնակցող լէտք է ընդունին միայն արտադրողներ, լործակալներ եւ մեծաքանակի յանձնակատարներ եւ վերջապէս տեւողութիւնը պէտք չէ անցնի երեք շաբաթը, առաւելագոյն տարին երկու անգամ ։

Թէեւ Տօնավաճառներու թիւը չփոխուեցաւ Ֆրանսայի մէջ 1925էն ի վեր, սակայն ամէն մէկը անընդհատ ընդարձակուեցաւ։ Անոնց գրաւած հողամասերը 150 հեկտարը կ'անցնին հիմա։ Միջին հաշուով կ'ունենան 30.000 ցուցադրողներ եւ աւելի քան հինգ միլիոն այցելուներ։

Կազմակերպիչները կ'աշխատին տօնավաճառէն ներս մասնագիտացած կեդրոններ ստեղծել։ Գործունէութեան զանազան ճիւղերը կը խմբուին տեսակին համաձայն եւ կը կազմակերպեն իրենց մասնաւոր քարոզութիւնը ։

Արձանագրութեան յարաճուն թիւը եւ Տօնավաճառներու հետզհետէ աւելի օգտագործումը իբրեւ ծանուցումի միջոց, ցոյց կուտայ թէ յաջողութիւնը տակաւին պիտի տեւէ ։ Արգիլուած է ապրանքներ գնել եւ միասին տանիլ, բայց անունդի վերաբերեալ արտադրութիւններէ ։

«Փառի Փռէս» նորէն անդրադառնալով Գ. Վիրապեանի, կ'ըսէ թէ փոքրակազմ Հայ մըն է, «սեւ եւ կրակոտ աչքերով եւ գորգավաճառի մը շարժուձեւերով։ Իրեն հաճելի թուած խօսքերը լաւ կը հասկնայ եւ հիանալի կը խօսի Ֆրանսերէն լեզուն ։ Սակայն երբ հարցը կը կնճռոտի, թարգման մը կը կանչէ եւ խնդիրը կը խեղդուի լեզուական անհասկնալի հեղեղի մը մէջ ։ Լիոնցիները կը խուսափին իրմէ, եւ կը նախընտրեն բանակցիլ իր ստորադասներուն հետ։ Անոնք կ'ըսեն թէ Գ. Վիրապեան ամէն բանի կը սակարկէ, մինչեւ իսկ մէկ տուփ լուցկին եւ կրնայ Օվեռնիացիի մը քիթէն բռնել։ Վիրապեան առանձին կը բնակի Լիոնի մէջ «Թուսիոյ» պանդոկը։ Իրեն ընկերակցող 48 այրերը եւ 25 կիները, որ կը կազմեն Տօնավաճառին ռուսական պատուիրակութիւնը, կը բնակին «Սելթիկ» պանդոկին մէջ։ Բացի Ռուսերէ, ուրիշ ոչ մէկ յաճախորդ կ'ընդունուի, համաձայն պայմանագրին։ Քանի մը հոգի միասին կը բնակին մէկ սենեակի մէջ »։

Խ. Միութեան տաղաւարը Լիոնի տօնավաճառին մէջ 50 միլիոն արժած է։ Ճակատը ոսկեզօծ նշանակ մը կայ որ մէկ թոն կը կշռէ։ Պիտի քանդուի այս տաղաւարը եւ գալ տարի նորը պիտի շինուի, որուն տեղը հիմնականէ բռնուած է, կրկնակ մեծութեամբ։

ԱՐՓԻՆԷ ԱՐՂՈՒԹԵԱՆԻ ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

★

Ապրիլ 25ին Սալ Շոփէնի մէջ տեղի ունեցաւ Արփինէ Արղութեանի երգահանդէսը։ Ուրախութեամբ հաստատեցինք որ երկար տարիներ լուռ մնալէ վերջ համակրելի երգչուհին չէ կորսնցուցած առաջին իսկ վայրկեանէն ունկնդիրները հմայելու իր կարողութիւնը։ Երգչուհին իր ծաւալուն ու երանգաւոր ձայնով եւ խոր ապրումով եւ արուեստով երաժշտական վայելքի երկու ժամեր պարգեւեց ունկնդիրներուն ։

Յայտագիրը ճոխ էր եւ այլազան ։ Կը բաղկանար 11 հայերէն եւ 7 օտար կտորներէ (ռուսերէն, ֆրանսերէն եւ գերմաներէն)։ Իր երգեցողութեան ձայնական եւ բեմական արուեստը այնքան արտայայտիչ էր եւ պատկերաւոր, որ անծանօթ կտորներու նիւթն ու ապրումն իսկ ըմբռնելի կը դառնար բոլորին։ Այդ էր եւ ներկայ օտարներու կարծիքը հայերէն երգերու մասին։

Տեղի տալով ընդհանուր ոգեւորութեան եւ «պիս»երուն Արփիկ Արղութեան կրկնեց յայտագրին երգերէն Մուսորսկիի «Հոպաք»ը, Ալեմշահի «Իմ երգը», Ա. Խաչատրեանի «Երեւանը»։ Յայտագրի վերջին երգը՝ Վ. Սարգիսեանի «Հօյ Նարը» այնպիսի խանդավառութիւն ստեղծեց, որ ծափերը կը թնդացնէին սրահը ։

Երգչուհին յայտագրէն դուրս երգեց ժողովրդական երգ մը եւս, «Բախչէն տանձը հասեր է» Մեսումենցէն, երեւան բերելով նաեւ կատակերգական արտայայտութեան ընդունակութիւն ։ Երգը այնքան յաջող էր որ ստիպուեցաւ կրկնել ։

Ներկաներու բուռն ծափերու տակ կրկին բեմ գալով Արղութեան երեկոյթը վերջացուց Սպենդարեանի «Այ վարդ լըսիր աղաչանքիս» երգով։ Հասարակութիւնը դժուարաւ բաժնուեցաւ արուեստով ներշնչուած այս ջերմ մթնոլորտէն։

Տիկին Արղութեան անգամ մը եւս հաստատեց երգելու արուեստին տիրապետողի իր բարձր արժանիքները ։

Տիկինը Թեհրան կը մեկնի օդանաւով, չորք մը երգահանդէսներ տալու համար։

Ս. ՅԱԿՈԲԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՀԻՐԷԻ ԵՒ ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻՈՅ ՄԷՋ

Գ. Ժան Գալաա ապրիլ 22ին Գահիրէի մէջ դասախօսութիւն մը տուած է «Լիսէ Ֆրանսէի» մէջ, նախաձեռնութեամբ «Յուսաբեր» մշակութային միութեան։ «Քաջէ տիւ Սիւտ»ի տնօրէնը ներկայացուցած է Կապրիէլ Պունուր (դասախօս Ֆրանսական համալսարանի եւ գրագէտ), իսկ Հայերու կողմէ Կ. Փոլատեան։ Ժան Գալար խօսած է «Ֆրանսական արդի բանաստեղծութիւնը» նիւթին շուրջ։ Ան վերլուծած է նաեւ Միջերկրականեան ժողովուրդներու քերթողները, մասնաւորաբար Արսէն Երկաթ եւ Էտմոն Ժապէսը, Եգիպտոսէն։ Երկարօրէն ծանրացած է Լիւք Անտոէ Մարսէլի վրայ ոչ միայն իբրեւ Թարգմանիչ Նարեկի, այլեւ իբրեւ Ֆրանսայի տաղանդաւոր բանաստեղծ։ Իսկ Ապրիլ 20ին Տէր եւ Տիկին Ժան Գալար, Լիւք Անտոէ Մարսէլ, ուղեկցութեամբ Շ. Նարդունիի, Կ. Փոլատեանի եւ ընկ. Գ. Լաղեանի Աղեքսանդրիոյ «Յառաջդիմասէր» սրահին մէջ տուած են բանախօսութիւն։ «Համազգային»ի կողմէ հիւրերը ողջունած է Ն. Հէքիմեան։ Խօսած է Կ. Փոլատեան, զոր ներկայացուցած է Շ. Նարդունի։ Փոլատեան խանդավառութեամբ խօսած է մեր վերջին 30ամեակի գրական շարժումի մասին, ծանրանալով այն առաքելութեան վրայ որ գրագէտը կոչուած է կատարելու ։ Ապրիլ 24ին «Յուսաբեր»ի թատերասրահին մէջ խօսած է Լիւք Անտոէ Մարսէլ, նիւթ ունենալով Նարեկացին ։

Կիրակի օր, 25 ապրիլ, Համազգային ընկերութիւնը եւ «Յուսաբեր» Մշակ. Միութիւնը հրաժեշտի ճաշ մը սարքած են ի պատիւ Ֆրանսայի հիւրերուն, որոնք Պէյրութ մեկնած են Բշ. օր, ընկերակցութեամբ Շ. Նարդունիի եւ Կ. Փոլատեանի։

ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹԻ ԾՆՈՒՆԴԸ

Հռչակաւոր արձանագործ մը, Խորէն Տէր Յարութիւնեան, այս դրուագը քանդակած է Նիւ Եորքի մէջ ։

Սասունցի Դաւիթի մայրը ընկողմանած կը սնուցանէ մանուկը, ապագայ դիւցազնը, հերոսներու հերոսը, քաջերու քաջը, մարմնացումը առողջութեան, արիութեան կենսունակութեան ։ Շուտով այս գործը պիտի ցուցադրուի։ Խորէն Տէր Յարութիւնեան արժանացաւ Ճորճ Տ. Ուայթնըր ոսկի շքանշանին ամերիկեան ժամանակակից նկարչութեան եւ արձանագործութեան 149րդ ցուցահանդէսին։ Առաջին հայ արուեստագէտն է որ արժանացած է այս պատիւին։ Խորէն Տէր Յարութիւնեան իր քանդակին համար ներշնչուած է Կ. Սասունիի «Սասունցի Դաւիթ» գիրքէն ինչպէս եւ վերջերս հրատարակուած ընդարձակ ուսումնասիրութենէ մը, պատկերազարդ ։

ՊՐԵՄՈՆԻ ՄՐՑԱՆԱԿԸ

Հայկական հիմնարկութիւն մըն է «Պրեմոն մրցանակը», որ կը ձգտի վառ պահել, յիշատակը Զօրավար Պրեմոնին եւ իր տիկնոջ, անոնց նուիրումը հայկական դատին եւ վարձատրել, երկու տարին անգամ մը Հայաստանի մասին գրուած գործ մը, — պատմութիւն, գրականութիւն, աւանդութիւններ եւն.։

«Պրեմոն մրցանակը» հիմնուեցաւ 1930ին, նախաձեռնութեամբ Տիրան Ղազարոսեանի եւ օժանդակութեամբ Տիկնանց յանձնախումբի մը։ Յարդ այս մրցանակը տրուած է տասնըհինգ անձերու, որոնց մէջ կը գտնուին փրոֆ. Եորկա, նախկին նախարար Ռումանիոյ, Գ. Ֆըրանց Վերֆէլ, հեղինակ «Մուսա Տաղի քառասուն օրերը» վէպին, Գ. Ֆեյտի, Գ. Ռընէ Կռուսէ, Օր. Ս. Տէր Ներսէսեան, Մարքիզ տը Վէօկ, նախկին նախարար Լուի Մառէն, Գ. Խերումեան եւ ուրիշներ։

Քննիչ մարմին մը կը գործէ նախագահութեամբ Գ. Անրի Մասի, տնօրէն Արեւելեան Լեզուներու վարժարանին։ Անդամներն են ականաւոր արեւելագէտներ, Գ. Կռապպա եւ Գ. Տիւմէզիլ, (դասախօս Քոլէժ տը Ֆրանսի), Գ. Աբրայ Մատի, Գ. Ֆեյտի եւ Գ. Երմալով։

«Պրեմոն մրցանակի» յանձնախումբին հովանաւորութեան տակ, սարքած են դասախօսութիւնները ծանօթացնելու համար Հայաստանը, առաջինը տեղի պիտի ունենայ չորեքշաբթի, 5 Մայիս, ժամը 21ին, Տէպիւսի Փիէյէլ սրահին մէջ (252, Ֆօպ. Սէն Օնոռէ)։

Պիտի խօսի Տիկին Աննի Մարսէլ-Փան, (կինը Գ. Մարսէլ Փանի), անդամ Նափոլէոն կաճառի տնօրէններու կոմիտէին եւ Պատմութեան եւ Հնագիտութեան Ընկերութեան։ Նիւթն է, «Կիպրոսը իբրեւ հանդիպումի վայր»։ Տիկին դասախօսը այս առթիւ պիտի ներկայացնէ կարգ մը կապեր որ հաստատուեցան Հայերու եւ Ֆրանսացիներու միջեւ, պատմութեան ընթացքին ։

★

ՋՈՒԹԱԿԱՀԱՐ Վարուժան Քոճեան Պէյրութէն Պոլիս գացած է, եւ նուագահանդէս մը տուած։ Այս առթիւ Պոլսոյ թերթերը ջերմապէս կը գովեն պատանի ջութակահարի տաղանդը եւ խոր հասկացողութիւնը արուեստի մասին։ Նուագահանդէսին ներկայ եղած է նաեւ Գարեգին պատրիարքը։ Վարուժան մեկնած է Աթէնք, նուագահանդէս մը տալու համար։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (70)

ԿԱՆԱՉԵՆՑ ՀԱՐՍԸ

★

ԵՐԿՐՈՐԴ ԳԼՈՒԽ

Յայտարարուեր էր Օսմանեան սահմանադրութիւնը, ամէն տեղ ծափ ու ծիծաղ, նոր կեանքի մը քաղցր հրճուանք եւ արեւոտ յոյսեր ։ Վտանգը անցած էր։ Չէ՞ որ եպիսկոպոսը համբուրուեցաւ հաճային հետ, հայ յեղափոխականները վար իջան լեռներէն, բոլոր հայ յեղափոխական բանտարկեալները ազատ արձակուեցան ։

Ոսէփ Սանօն՝ ուրախութենէն երիտասարդացած էր։ Արեւ մտեր էր անոր ներսը, գիշեր ու ցերեկ կ'աշխատէր, կորդերը արտի կը վերածէր, այգին կը մեծցնէր, եւ անոր մէջ, նորատեսակ խաղողի մատներ կը տնկէր, ջուրի առու կը բանար, յետոյ՝ զոյգ մը գոմէշ գնեց, Վանը տանող ճամբուն վրայ՝ ջրաղաց մը շինել տուաւ ։

Վերջերս, Ոսէփ Սանօն, մաքրել տուաւ լքուած հող մը, պատով մը գօտեւորեց զայն, վարդաստանի վերածեց։ Ոսէփը շաբաթներ կ'աշխատէր, կը յոգնէր, քրտինք կը թափէր։ Օր մը, գիւղի քահանան, էշը նստած՝ իր արտը կ'երթար, ճամբան՝ միտքը ինկաւ հանդիպիլ Ոսէփ Սանոյին, սիկար մը ծխել անոր հետ, պահ մը զըւարճանալ։ Գարնան միջինքին էր, ճամբան փոխեց տէր Հայրը, մտաւ Ոսէփի վարդաստանը, տեսաւ որ ան՝ աշխատանքէն յոգնած, նստեր էր պատին տակ, հողոտ մատներով սիկար մը կը փաթթէր,

— Օրհնեա, տէր ։

— Հրամմեցէք, տէր պապա, ներս մըտէք, ինչ լաւ ըրիք որ եկաք Կանաչենց վարդաստանը, էշն ալ ներս մտցուր ... կատակեց Ոսէփ Սանօն։

— Հէր օրհնած, ինչ եւ իցէ, ես մարդ եմ, մանաւանդ տէրտէր, ըսենք թէ՝ ես իրաւունք ունիմ Կանաչենց վարդաստանը մտնելու, քանի մը վայրկեան խօսելու, սիկար մը ծխելու, իսկ սա մոխրաթաւալը՝ էշ մըն է եւ իշու պաւակ, էշը ինչ իրաւունք ունի վարդաստանը մտնելու, իմ եւ Ոսէփ Սանոյի խօսքերը մտիկ ընելու, չէ, էշը թող դուրս մնայ, իր տիրոջը սպասէ ։

Տէրտէրը ներս մտաւ ։

Էշը մնաց Կանաչենց վարդաստանին պատին տակ ։

— Գիտե՞ս, Ոսէ Սանօ, քեզ չտեսած օրս՝ կը սրտնեղիմ, կարծես կորուստ մը ունիմ, քանի մը օրերէ ի վեր՝ գլխով ու ոտքով կորսուած եմ, այս առտու՝ ձեր տունը գացի, քեզ հարցուցի, ըսին որ վարդաստանը գացած է, ես ալ մեր արտը պիտի երթայի, ըսի ինքնիրենս, ուրեմն վարդաստանի մօտէրէն կ'անցնիմ, Ոսէփը կը տեսնեմ, ու ահա եկայ ։

— Բարի եկար, Տէր Խորէն, գլխուս ու աչքիս վրայ եկար, ըսէ տեսնեմ ի՞նչ ունիս ։

— Բան մը չունիմ, նպատակով մը ճամբայ չելայ, այնպէս քեզ տեսնելու, խօսելու եկայ ։

= Բարի եկար, նստէ կուշտս, Աստուծոյ փռած գորգին վրայ։ Ինչ որ ուզեցի՝ Տէրը տուաւ, խնդրանք մըն ալ ունիմ, թէ որ ան ալ կատարուի՝ կոնակս գետինը պիտի չգայ, մէկ մը, տէր հայր, սա տըղուս պսակը տեսնէի, անկէ վերջ մեռնէի ։

— Հա, լաւ միտքս բերիր, ե՞րբ պիտի կատարենք Տիգրանի ու Արեգնազի պսակը։

—- Շատը գնաց, քիչը մնաց ։

— Ուրեմն, ե՞րբ ։

— Աշնան։

Այս պահուն՝ կովու մը բառաչը լսուեցաւ բլուրի տակի արտէն, որ վարդաստանէն հազիւ հարիւր մեթր էր, կրկնուեցաւ բառաչը քանի մը անգամ։ Տէրտէրը ժողվեց իր քղանցքը, նստաւ էշուն վրայ մեկնեցաւ իր արտը։

Նորէն լսուեցաւ կովուն բառաչը, որ կ'անցնէր ցորենծիլներու վրայէն, կ'անցնէր հեղեղատէն ու կը մտնէր Ոսէփ Սանոյի պարտէզը։ Ոսէփ Սանօն կարծեց թէ՝ իրենց Թուխ հորթն է որ կը բառաչէր, բայց այդ հորթը ի՞նչ գործ ունէր, հոս, չէ՞ որ առտուն, ինքն իր ձեռքովը ախոռի մսուրէն քակած ու նախիրին խառնած էր, չըլլայ թէ հորթը փախած ու այս մօտերը եկած էր ։

— Տօ, Միքօ, մէյ մը պատին վրայ ելիր, խաչքարին կողմը նայէ, տես, մեր հորթին բառաչին ձայնը կը լսուի, հորթը նախիրէն փախած, այդ տեղուանքը եկած չըլլա՞յ ։

Միքօն բարձրացաւ պատին վրայ, աչքովը հորթը փնտռեց, խաչքարին մօտերը, հեղեղատին բերանը, Վազգէնենց արտին ճոթը, չգտաւ, ըսաւ.

— Աղա, հորթ-մորթ չկայ ։

— Տղայ, անգամ մըն ալ նայէ, ես՝ հորթին ձայնը առի ։

— Չկայ, աղա, չկայ, խաչ որ չկայ ։

Ոսէփը այս անգամ ստիպեց միւս աշխատաւորը, Գիւլամիրը, որ քիչ մը առաջ երթայ, մինչեւ Միկիենց արտը եւ փնտռէ հորթը ։ Գնաց, փնտռեց, ոչինչ գտաւ, ու հեռուէն պոռաց.

— Աղա, հորթ-մորթ չկայ ։

Բայց այս պահուն նորէն լսուեցաւ հորթին բառաչը, աւելի ձիգ ու աւելի թըրթռուն ։

(Շար.) ՍՕՍ-ՎԱՆԻ

նութիւն մը ծագած էր զօր. Նեկիպի եւ Յեղափոխական Խորհուրդին միջեւ: Այն ատեն զօր. Նեկիպ ստիպուեցաւ հրաժարիլ իր բոլոր պաշտօններէն: «Յաջորդ 24 ժամերու ընթացքին, հեծելազօրքի սպաները ժողով մը գումարեցին իրենց զօրանոցին մէջ, բողոքելու համար Յեղ. Խորհուրդի որոշումին դէմ որ պաշտօնէ կ'արձակէր զօր. Նեկիպը եւ քիչ վերջ ինք ըսպաները ձերբակալուեցան, այն ամբաստանութեամբ թէ համայնավարական գործեր կը կատարէին: Յետոյ արձակուեցան եւ իրենց զօրանոցները ղրկուեցան: Գնդ. Նասըր թելադրած էր որ հանդարտ կենան: Բայց սպաները փոխանակ հետեւելու այդ խորհուրդին, շարունակեցին գործակցիլ կարմիր խռովարար տարրերու եւ մասնաւորապէս Միացեալ Ճակատին հետ: Այս վերջինը կազմուած է «Վաֆտ»ի կուսակիցներէն եւ ընկերվարականներէ, բայց իրապէս կը գտնուի համայնավարներու ղեկավարութեան տակ: Կառավարութիւնը, որ կը հետեւէր սպաներուն, շատ չանցած լուր առաւ թէ անոնք վնասակար արարքներ եւ անկարգութիւններ կը ծրագրեն Մայիս 1ի առթիւ, ընկերակցութեամբ համայնավար ուսանողներու եւ բանուորներու» :

Կալանաւորներուն մէջ կը գտնուի ձախակողմեան շաբաթաթերթի մը սեփականատէրը, Իհսան Ապտէլ Քուտուս: Բազաքացի կալանաւորները մեծ մասով բանտարկուած են Գահիրէի զինուորական բանտին մէջ :

Ձերբակալութեան որոշումը տրուած է յուզումնալից ժողովէ մը վերջ, ի բացակայութեան զօր. Նեկիպի :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ընտրական պայքարը կը սաստկանայ օրէ օր: Իսմէթ Ինէօնիւ երբ ճառ մը կը խօսէր Մերսինի մէջ, Դեմոկրատները խանգարեցին: Աղմուկը այնքան սաստկացաւ որ Ինէօնիւ պոռաց.— «Եթէ շարունակէք ամբողջ երկրին եւ աշխարհի պիտի ծանուցանեմ թէ երկրին մէջ ապահովութիւն չկայ»: Դէպի Ատանա մեկնած ատեն երեք ինքնաշարժեր եւ իր ճիփը ջարդուփշուր, դրօշներն ալ պատառ պատառ եղան: Ինէօնիւ բողոքի հեռագիր մը քաշեց վարչապետին: «Հալք»ի անդամներէն մէկը սպաննուեցաւ Կիւմիւշխանէի մէջ, բանավէճի մը հետեւանքով :

ՊՈԼՍՈՅ արուարձաններէն Թարապիոյ Թոքաթլեան պանդոկը մոխիր դարձաւ հրդեհի մը հետեւանքով որ առաջ եկած էր առաջին յարկի սրահի ելեկտրական թելերու խանգարումէն: Շէնքը որ վեցյարկանի էր, ամբողջովին այրեցաւ կարասիներով միասին: Պանդոկը ապահովագրուած էր մէկ միլիոն 300 հազար ոսկիի: Շէնքին արժէքն էր հինգ միլիոն թրքական ոսկի :

ԼԷՈՆ ԺՈՒՀՕ, Բանուորական Ուժին վարիչը, որ Նոպէլի խաղաղութեան մրցանակը ստացած էր 1951ին, մեռաւ անցեալ օր, սրտի տագնապի մը հետեւանքով: 74 տարեկան էր եւ մահէն երկու ժամ առաջ նախագահ ընտրուած էր Տնտեսական Խորհուրդին: Նախկին կարգով, չորրորդ կարեւոր դէմքն էր Հանրապետութեան, Ազգ. Ժողովի եւ Ծերակոյտի նախագահներէն վերջ: Բանուորական շարժումին գլուխն անցած էր 1908էն: Եղած է նաեւ անդամ զինաթափութեան յանձնաժողովին: Գերմանական գրաւման ատեն վարիչն էր արհեստակցական միութեանց ստորերկրեայ գործունէութեան: Ֆաշիստ ձերբակալուեցաւ եւ ի վերջոյ Գերմանիա աքսորուեցաւ 1943ին, Աշխատանքի Դաշնակցութեան 15.000 անդամներու հետ: Այդ կազմակերպութեան ընդհ. քարտուղար ընտրուեցաւ 1909ին, երբ 30 տարեկան էր եւ 39 տարի վարեց նոյն պաշտօնը: Յետոյ բաժնուեցաւ (1948), հիմնելով Բանուորական Ուժը :

ԱՆԳԼԻԱՑԻ ԵՐԿՈՒ դիւանագէտները Պըրճըս եւ Մըքլին, որոնք անհետացան քանի մը տարի առաջ, խորհրդաւոր պարագաներու մէջ, Մոսկուա կը գտնուին եղեր եւ կը ծառայեն արտաքին գործերու նախարարութեան մէջ, ինչպէս կը վկայէ Աւստրալիոյ խորհրդային դեսպանատան փախստական քարտուղարը, Պետրով :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ կառավարութիւնը որոշեց նոր թղթադրամներ շրջաբերութեան հանել Մայիս մէկին, ջնջելով դրամին վերջին երեք զերօները: Այսուհետեւ հազար դրամին պիտի արժէ մէկ դրամի: Որոշուած է նաեւ փոխել ծանրութիւնը եւ չափերը: Թրք. կանգունի (արշըն) տեղ պիտի ընդունուի մեթրը, օխային տեղ՝ քիլօկրամը :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄԵԾ ՍԳԱՏՕՆԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

1915 Ապրիլ 24ի ահաւոր Եղեռնի 39րդ տարեդարձին առթիւ :

Նախաձեռնութեամբ Լիոնի եւ Շրջ. Ազգ. Միութեան Կեդր. Վարչութեան :

Հովանաւորութեամբ երեք յարանուանութեանց պետերուն եւ միահամուռ մասնակցութեամբ Լիոնահայ գաղութին :

Այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Պուրս տիւ Թրավայլի մեծ եւ շքեղ սրահին մէջ, Փլաս Կիշառ :

Կը նախագահէ Պ. Ա. ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ

Խօսք կ'առնեն Միութեան եւ երեք յարանուանութեանց ներկայացուցիչները :

Գլխէ խօսի կաթող. պատուիրակ՝ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. ՎՐԴ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին

Յատկապէս այս Սգահանդէսին համար Յովսէփ վրդ. Լեւոնեանի Վիէնի երգչախումբը պիտի երգէ օրուան պատշաճ քանի մը կտորներ :

Խորհրդաւոր կենդանի պատկեր մը պիտի ներկայացուի «Հայկազեան» վարժարանի աշակերտներու կողմէ, առաջնորդութեամբ՝ ուսուցչուհի Օր. Ընծայ Ստեփանեանի :

35 հոգինոց զինուորական նուագախումբը պիտի հնչեցնէ Շոփէնի եւ այլ մահերգներ, ինչպէս նաեւ «Մաղկիր ազատ իմ հայրենիք» հայրենական երգը :

Մուտքը ազատ է :

Կը խնդրուի հայ սրճարանապետներէն փակել իրենց սրճարանները նոյն օրը ժամը 3–6, ի յարգանս նահատակաց :

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ 39ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Նախաձեռնութեամբ Վասպուրականի Հայր. եւ Երիտ. Միութեանց

Կիրակի, 2 Մայիս, ժամը 15էն 24 Cercle Militaire (Place St. Augustin)

Վերին հովանաւորութեամբ Տոքթ. BERNARD LAFAY Տնտեսական նախարար

Նախագահ Զօր. DUFIEUX եւ Պ. Ա. ՍԱՖՐԱՍՏԵԱՆ

Պիտի խօսին՝ Պ. Պ. Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ, Վ. ՄԵԼԻՔԵԱՆ, Տ. ԹՈՐԻԿԵԱՆ, Գ. ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆ

Գեղարուեստական ծրագիր մասնակցութեամբ ՏԻԿԻՆ Ա. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ, Օր. Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆԻ, Պ. Պ. Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ, Յ. ՊՕՂՈՍԵԱՆԻ եւ Զ. ՄԵԼԻՔԵԱՆԻ :

Հայ պարիկները (Կապոյտ Խաչի պարախումբը)

Նոր պարերով, ղեկավարութեամբ Օր. ԱԼԻՍ ԳԱՎԷՋԵԱՆԻ

Ընդհանուր խնդրանքին ընդառաջ երթալով կրկին պիտի ցուցադրուին Վասպուրականի գունաւոր շարժանկարը եւ բոլորովին նոր ապակենկարներ: Բացատրութիւնները պիտի տայ երկրախոյզներու հռչակաւոր նախագահ

FRANÇOIS BALSAN

Զինուորական չեփորախումբ (Ֆանֆառ)

եւ Վարդեվանեանի նուագախումբը Ճոխ պիւֆէ շատ ժողովրդական գիներով

Հիմակուընէ գնեցէք ձեր տոմսերը եւ վարձեցէք ձեր սեղանները, հեռախօսելով Ալէզիա 16 65ին :

Եղէք ճշդապահ եւ մանաւանդ կարգապահ Խօսնակ Գ. Ամիրայեան

Հանդէսին օրը տոմս պիտի չգտնէք սրահին առջեւ :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՄԵԾ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Հ. Յ. Դ. Սէն Շամոնի եւ Սէնթ Էթիէնի Նոր Սերունդի խումբը կը ներկայացնէ՝ Գ. Իփէկեանի «ԱՐԱՅ ԵՒ ՇԱՄԻՐԱՄ» դիւցազներգութիւն, 3 արար, 3 պատկեր

Բեմադրութեամբ Խ. Ղարիպեանի :

Սէն Շամոնի մէջ այս Շաբաթ, երեկոյեան ժամը 8.30ին, Ժան տ'Արքի սրահին մէջ:

Սէնթ Էթիէն Մայիս 2, Կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին, Սէնթ Էլմանի սրահին մէջ: Այնուհետեւ Կրընոպլ եւ Վալանս :

LE COMITE DU PRIX BREMOND

Յառաջիկայ դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի, մայիս 5, ժամը 21ին՝

SALLE DEBUSSY
252, Fg. Saint-Honoré

Կը խօսի Տիկին ԱՆԻ – ՄԱՐՍԷԼ ՓԱՆ

Նիւթը՝ «Կիպրոս, հանդիպումներու վայր» (Ֆրանքեւհայ յարաբերութիւններ) :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Ռօզ Էրզեան կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի Մայիս 2ին Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ, իր ամուսնոյն ողբացեալ ՍՏԵՓԱՆ ԷՐԶԵԱՆԻ յիշատակին, մահուան առաջին տարելիցին առթիւ, ինչպէս նաեւ իր եղբօրը՝ ողբացեալ ՖԸՐԱՆԿԻՒԼ ՇԷՐԻՏՃԵԱՆԻ մահուան տարելիցին առթիւ, կը հրաւիրուին անոնց յիշատակը յարգող ազգականները եւ բարեկամները:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ

Անիէռ Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղը կը տօնէ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ :

Կիրակի, 2 Մայիս, ժամը 15–24, Պուա Քոլոմպի քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ, 2 Ռիւ տ'Էքիէն տ'Օրվ: Կայարանին ճիշդ քովը :

Կը խօսի ընկ. ՆՈՒՊԱՐ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին .— Նոր Սերունդի Անիէռի եւ Իսիի միացեալ երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Կ. ԳԱՑԻՇԵԱՆԻ :

Պանեէօ Քաշանի պարախումբը, հայկական եւ կովկասեան պարեր :

Արտասանութիւն, երգ եւ հաճելի անակնկալներ :

Կը ներկայացուի «Վեցուկէս պորտի ժառանգ մնացած սնտուկը», խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտ, մէկ արար :

Եւրոպական պարեր մասնակցութեամբ՝ ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆ նուագախումբի :

Մուտք 200 Ֆրանք :

Կառ Սէն Լազարէն շոգեկառք՝ իջնել Պուա Քոլոմպ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Այրի Տիկին Ցիլումէն Ալեքսանեան եւ ազգականները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք հաճեցան ցաւակցութիւն յայտնել անձամբ, գրաւոր եւ ծաղկեպսակով իր ամուսնոյն եւ ազգականին, տարաբախտ ՍՏԵՓԱՆ ԱԼԵՔՍԱՆԵԱՆԻ մահուան առթիւ :

× Մարտիրոս Ադամեան եւ զաւակները՝ Ժագլին եւ Կարպիս, ինչպէս եւ բոլոր պարագաները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք հաճեցան ցաւակցութիւն յայտնել անձամբ, գրաւոր, ծաղկեպսակով իրենց մօր, մեծ մօր եւ ազգականին՝ ՄԱՐԻԱՄ ԱԴԱՄԵԱՆԻ մահուան առթիւ :

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Լիոնի բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը ճիշդ 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը խիստ պարտաւորիչ :

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՏԷՍԻՆ, Գ. Գ.— Ազդը չենք ստացած : Յիշուած էր միայն թղթակցութեան մէջ:

ՄԵԾ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Ի նպաստ՝ Լիոնի մէջ կառուցուելիք Հայոց եկեղեցւոյ շինութեան ֆոնտին :

Կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Լիոնի «Վարանդեան» կոմիտէի, հովանաւորութեամբ Լիոնի Ազգ. Միութեան կեդր. վարչութեան :

9 Մայիս, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Թէաթըր Օլոժի սրահին մէջ, 141 Քուր Լաֆայէթ, Լիոն :

Ղեկավարութեամբ դերասան Պ. Ա. Հացագործեանի կը ներկայացուի Ս. Բիւրատի ՎԱՐԴԱՆԱՆՔ (5 արար եւ 4 պատկեր):

Խճողումի տեղի չտալու համար կանխաւ ապահովել ձեր տոմսերը, որոնց գինըն է՝ Լօժ եւ Ա. կարգ 300, Բ. կարգ 200 եւ Գ. կարգ 150 Ֆրանք, որոնք կը գտնուին Ազգային Միութեան, եկեղեցաշէն Տիկնանց եւ Երիտ. Միութեան անդամներուն մօտ :

«ԺԵՐԱՆ» ՄԸ ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Մածունի գործի մը համար :

Դիմել ամէն օր բացի չորեքշաբթիէ

57, Rue Hoche, Colombes (S.)
Tél.: CHR. 07-03.

եւ կամ Թերթիս վարչութեան :

ԾԱԽՈՒ Է

ՓԱՐԻԶԻ 18ՐԴ ԹԱՂԱՄԱՍԻՆ ՄԷՋ

Լուսանկարչատուն մը ամէն յարմարութիւններով, առանձին փավիյոնի մը մէջ հինգ ազատ սենեակներով: Կը յարմարի նաեւ ամէն կարգի առեւտուրի, վարձակալութեան նոր պայմանագրով մը:

Դիմել Յառաջի վարչութեան :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Բարեկեցիկ ընտանիք մը կը փափաքի որդեգրել երկու հայ որբեր մանչ մը եւ աղջիկ մը, 3–6 տարեկան: Տեղեկութիւնտուողները կը վարձատրուին :

Դիմել Տիկին ԱՒԵՏԻՍԵԱՆԻ:

21, Rue des Dominicaines, Marseille.

×

Դերձակի քով աշխատելու աշկերտուհի մը: Ներկայանալ ծնողքին հետ: Դիմել Մանուկեանի,

40, Rue Condorcet, Paris (9e).

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris